ALEKSAS AMBROSE

CHICAGOS LIETUVIŲ ISTORIJA

ALEKSAS AMBROSE

CHICAGOS LIETUVIŲ ISTORIJA

1869 — 1959

1967 m. Išleido
AMERIKOS LIETUVIŲ ISTORIJOS DRAUGIJA

ALEX AMBROSE

The HISTORY *of* CHICAGO LITHUANIANS

1869 — 1959

Published by
LITHUANIAN AMERICAN HISTORICAL SOCIETY

Spaudė "NAUJIENOS"
1739 South Halsted Street, Chicago, Ill. 60608

AUTORIAUS ŽODIS

Jei būčiau žinojęs, kad "Chicagos lietuvių istorija" man atims tiek daug laiko, pareikalaus tiek daug darbo ir kainuos tiek pinigų, tai būčiau jos nepradėjęs. O kai įpusėjau ir pamačiau kiek daug dėl jos turiu varginti žmonių, tai tiesiog buvo pikta. Būtų buvę geriau, jeigu būčiau į šį reikalą neįsivėlęs. Geriausia būtų buvę palikti visą reikalą mokytesniems, specialius lietuvių kalbos ir istorijos mokslus studijavusiems žmonėms. Esu tikras, kad jie būtų parašę tikslesnę, platesnę ir įdomesnę šio didmiesčio lietuvių istoriją.

Į šį darbą įsitraukiau nejučiomis, visai nenujausdamas, kad per 20 metų teks jam pašvęsti kiekvieną laisvą valandą; kad neturėsiu ramybės nei dienomis, nei vakarais; kad vienam protokolui perskaityti arba vienai datai patikrinti turėsiu praleisti pusdienį. 1932 metais, kai Chicagoje ir kituose JAV didmiesčiuose buvo didelis nedarbas, JAV vyriausybė panoro duoti darbo bedarbiams ir išaiškinti, ką naujai atvykusieji imigrantai davė kraštui, kuo jie prisidėjo prie gerbūvio ir apšvietos. Apie dviejus metus teko ir man įsitraukti į istorinės medžiagos rinkimo darbą. Reikėjo peržiūrėti senų laikraščių komplektus, skaityti senus organizacijų protokolus ir klausinėti dar gyvus senus vyrus ir moteris apie senesniuosius laikus, organizacijas ir nutarimus. Surinkta medžiaga buvo atiduota Chicagos Universitetui ir Chicagos miesto archyvui.

Krašto ūkiui pagerėjus, šis darbas buvo sustabdytas, o pati įstaiga likviduota. Mano darbas buvo baigtas. Turėtus užrašus, pastabas ir įvairius nuorašus suraišiojau ir padėjau į kampą. Laikui bėgant jie būtų buvę išmesti, kaip kiekvieną dieną išmetami seni ir nereikalingi popiergaliai. Chicagon atvažiavęs dr. Antanas Garmus patyrė, kad aš rinkau

medžiagą apie Chicagos lietuvius. Jis pradėjo mane raginti aptvarkyti tą medžiagą, o pats pasižadėjo ją suredaguoti. Bet jis staigiai mirė, šio darbo nepradėjęs. Man pačiam teko dirbti ir kitų pagalbos prašyti, kad visi tie duomenys įgautų dabartinę knygos formą.

Berinkdamas medžiagą apie pirmuosius lietuvius Chicagoje, pats užsikrėčiau praeities liga. Norėjosi galimai gilesnėn praeitin įsiknisti, išaiškinti, kas anksčiau čia atkeliavo ir ką jie, čia atvažiavę, padarė. Baigęs darbą vyriausybės įstaigai, negalėjau jo nutraukti. Knietė ir toliau šį klausimą tyrinėti ir duomenis rinkti. O kai prisirinko didokas duomenų pluoštas, tai neiškęsdavau spaudoje neatsiliepęs vienu ar kitu klausimu, o vėliau, paklausęs minkštaliežuvių patarėjų, pradėjau ir šią knygą planuoti. Man buvo gaila jau įdėto darbo ir surinktos medžiagos. Man tada atrodė ir dabar dar atrodo, kad jeigu surinkti duomenys nebus atspausdinti knygos formoje, tai jie dings. Prie kai kurių šaltinių tai ir prie geriausių norų šiandien niekas negalės prieiti, nes nei viename kitame krašte praeities dokumentai taip greitai ir taip žiauriai nenaikinami, kaip šiame gilesnės praeities neturinčiame krašte.

Daug dirbau, bet žinau, kad juodas mano darbas naudos nebūtų atnešęs. Turėjau kreiptis į daugiau patyrusius. Surinktą mano medžiagą daugelis matė, kiekvienas ragino rašyti. Ne vienas pasisiūlė padėti, bet kai mūsų mokslinčiams reikėjo kiek daugiau padirbėti ir atėjo metas duoti konkrečius nurodymus, tai jie, teisybė, labai mandagiai, "laiko neturėjo". Buvo pasišokusių prakalbas parašyti ir vardynus sutvarkyti, bet nuo manęs nusisuko, kai prašiau pagalbos. Kalti ne jie, bet aš pats, koją įkišęs į labai didelį balą. Bet dabar darbas jau eina prie pabaigos. Knyga pasirodys su visomis geromis ir blogomis ypatybėmis. Bus joje pasikartijimų ir klaidų. Bus ir nepasakytų svarbių dalykų. Del nepaprastai didelės darbo apimties, negalėjau sunaudoti nei pusės surinktos medžiagos. Vietomis knygą teko žiauriai trumpinti, o betrumpinant teko kai ką ir nuskriausti. Manau, kad vis dello geriau išleisti tokią, kokia ji dabar yra, negu visai jos neišleisti.

Noriu padėkoti žmonėms ir įstaigoms, kurios man padėjo šią knygą paruošti. Nedėkosiu tiems, kuriems už atliktą darbą užmokėjau pinigais arba kitoms gėrybėmis. Teko mokėti už perrašinėjimo ir "redagavimo" darbą, kuriuo negalėjau pasinaudoti. Perrašinėtojas nesuprato mano dėstomų dalykų ir savaip juos nurašydavo. Užmokėdavau už tokią "pagalbą", bet vėliau turėdavau pradėti iš pradžių.

Mano nuoširdi padeka Naujienoms, Draugui Ir Keleiviui už leidimą pasinaudoti senomis klišėmis; Dr. P. Grigaičiui už leidimą pasinaudoti, senais Naujienų, Lietuvos, Keleivio, ir Draugo komplektais; senoms organizacijoms už leidimą pasinaudoti protokolų knygomis; prof. Pranui Cepėnui už patikslinimus socialistinį judėjimą liečiančiame skyriuje; p. Juozui Kreivėnui už suderinima chorų skyriaus ir p. M. Gudeliui už patarimus ir įdėtą darbą; ir visai eilei kitų žmonių, vienokiu ar kitokiu būdu padėjusiems man šį darbą baigti.

ALEKSAS AMBROSE

ŠALTINIAI:

Šiam darbui naudojausi šiais laikraščių komplektais ir kitais leidiniais: 1892—1911 LIETUVA, 1899—1900 KATALIKAS, 1914—1965 NAUJIENOS, DRAUGAS, JAUNOJI LIETUVA, 1916—1928 KARDAS, VYTIS, DIRVA, VILNIS. ŠV. KAZIMIERO AIDAI, MARGUTIS, MUZIKOS ŽINIOS, SKAMBANTIS BALSAS, ŠVYTURYS, THE MARIAN, LIETUVIŲ GYDYTOJŲ BIULETENIS, KELEIVIS, KOVA, LAISVOJI MINTIS, 1915—1916 MŪSŲ DRAUGIJA, 1908—1909 TĖVYNĖ, 1909 HISTORY OF COOK COUNTY, vol. II, X, W. Krushos, HISTORIA POLSKA W AMERICE, 1955 CHICAGOS LIETUVIŲ METRAŠTIS, 1916 METRAŠTIS AMERIKOS LIETUVIŲ KATALIKŲ, 1956 L. R. K. SUSIVIENIJIMAS AMERIKOJE. 1936 SLA JUBILIEJINIS ALBUMAS, Chicagos lietuvių parapijų sukaktuviniai leidiniai, Stasio Michelsono AMERIKOS LIETUVIŲ ISTORIJA, V. Širvydo J. O. SIRVYDAS, Antano Olševskio 1901 CHICAGOS LIETUVIŲ ISTORIJA, klubų ir draugijų jubiliejiniai leidiniai, senos vaidinimų programos, draugijų protokolai ir visa eilė kitų spausdinių.

SANTRUPOS

Tekste neminiu žodžių "metai", "mėnuo" arba "diena", bet rašau tiktai metų, mėnesio arba dienos skaitmenis. 1911. 2. 16, o vėliau tiesiai 1911 2 16 reikia skaityti: 1911 metų vasario (antro) mėnesio 16 diena.

Kitos santrupos yra lietuvių jau plačiai vartojamos.

ALEKSAS AMBROSE

CHICAGA — SVARBUS PRAMONĖS IR KULTŪROS CENTRAS

Chicaga yra vienas svarbiausių pasaulio pramonės, prekybos, susisiekimo ir kultūros centrų. Jame gyvena beveik pusšešto milijono žmonių. Su priemiesčiais, uostais ir aerodromais Michigan ežero pakraštyje jis užima 2,240 ketvirtainių mylių plotą. Tai antras didžiausias miestas JA Valstybėse ir šeštas savo dydžiu visame pasaulyje.

Chicagon subėga visos didesnės Atlanto, Meksikos įlankos ir Didžiojo Vandenyno miestus ir uostus aptarnaujančios geležinkelio linijos. Didžiaisiais ežerais ir naujai iškastais kanalais Chicagą pasiekia Europos ir kitų kontinentų transatlantiniai laivai. Naujai pastatyti didieji aerodromai sujungia Chicagą tiesiomis sprausminių lėktuvų linijomis su Londonu, Paryžium, Roma ir kitais vakarų Europos centrais. Chicagos mokslo įstaigose dirbantieji mokslininkai pirmieji suskaldė atomą, Chicagos priemiesčiuose veikia patys moderniškiausieji ciklotronai kitoms atomo paslaptims tyrinėti.

Be to, Chicaga yra vienas sparčiausiai augančių miestų pasaulyje. Paskutiniais aštuonioliktojo šimtmečio metais iš rąstų buvo sumesta pirmoji medinė Chicagos trobelė, šiandien jau baigiami statyti patys moderniškiausi 65 aukštų gyvenamieji namai. 1820 metais Chicagoje gyveno 70 žmonių, o 1840 m. čia jau buvo 4,470 gyventojų. Dar po 20 metų Chicagoje buvo 109,260 gyventojų, o 1860 metais čia jau buvo daugiau negu pusė milijono. Vėliau po kiekvieno dešimtmečio miestas padidėdavo puse milijono žmonių. 1890 metais Chicagoje jau buvo 1,099,850, o 1900 metais čia gyveno 1,698,-575 žmonių. 1910 m. čia jau buvo 2,185,283 gyventojai, 1920 — 2,701,709, 1930 — 3,375,239, o šiandiena jau yra 5,320,000.

Šis miestas dar šiandien tebeauga. Ne tik iš kitų pasaulio kraštų, bet ir iš kitų Amerikos vietų kasdien čia atvažiuoja daug žmonių.

Prieš antrąjį pasaulio karą Chicagoje ir jos apylinkėse gyveno apie 100,000 lietuvių. Po karo čia atvyko apie 20,000 naujų tremtinių. Dabar apskaičiuojama, kad Chicagoje dirba, biznį varo, mokosi ir gyvena 120,000 mūsų tautiečių. Mums rūpi patirti, kada čia atvyko pirmieji lietuviai? Kada Chicagoje lietuviai griebėsi biznio, kada čia buvo išleista pirmoji lietuviška knyga, kada pirmas lietuvis gydytojas gavo teisę praktikuoti, kada buvo suorganizuota pirmoji draugija ir pirmasis bankas?

Šiems klausimams ieškojau atsakymų daugiau kaip 20 metų. Peržiūrinėjau senus lietuviškų, lenkiškų ir angliškų laikraščių komplektus, knisausi kapinių registruose, išverčiau didžiausias dokumentų krūvas miesto archyve, bet jaučiu, kad darbo visiškai nebaigiau. Chicaga yra jaunas miestas, lietuviai į jį koją dar vėliau įkėlė, bet kai nori dokumentais įrodyti, kada jie čia atsirado, tai jau susiduri su visa eile sunkumų. Didžiausias sunkumas — tai laiko stoka. Jei žmogus galėtų daugiau laiko skirti seniems dokumentams peržiūrinėti, tai gal ir daugiau duomenų išaiškintų. Labai daug kliudo ir amžiaus trumpumas. Jei galėtum dar bent dešimtmetį šiam reikalui atiduoti, tai daugelį dalykų dar galėtum išaiškinti.

Pirmieji Chicagos lietuviai

Šio šimtmečio pradžioje istorikai laikė Špokevičių ir Liutkevičių pirmais lietuviais, 1870 metais pasiekusiais Chicagą ir čia apsigyvenusiais. Man pavyko vieną metą nueiti gilesnėn senovėn.

1870 m. į Chicagą atvyko 18 lietuvių dirbti prie tiesiamų geležinkelių. Jų tarpe buvo Jonas Naujalis ir Justinas Balseris. Pirmasis vėliau buvo įsteigęs šv. Kazimiero Karalaičio Draugiją. Jie visi buvo apsigyvenę šiaurinėje Chicagoje. Vienas jų

per 1871 m. gaisrą sudegė. Chicagoje pirmieji imigrantai buvo daugiausia suvalkiečiai.

Tuo metu Chicagoje jau buvo apie du šimtai lenkiškų šeimų, bet dar nebuvo nei vieno lenkiško kunigo. Chicagoje jau buvo sudarytas lenkų komitetas parapijai steigti ir paruošti planai bažnyčiai statyti, bet kunigo jie dar neturėjo. Komiteto pirmininkas Kilbasa kreipėsi į katalikų dvasinę vadovybę, kad paskirtų jiems kunigą.

Katalikų vadovybė išsiuntinėjo laiškus į Kanadą, besiteiraudama apie lenkams tinkamą kunigą, o tuo tarpu Chicagoje atsirado kun. Juozas Juškevičius. Vysk. Foley, apklausinėjęs kun. Juškevičių, 1869 metų spalio mėnesį, priskyrė jį prie lenkų parapijos, įsakydamas jam prižiūrėti parapijos komitetą ir bažnyčios statybą. Oficialių dokumentų apie kun. Juškevičiaus atvykimą neužtikau, bet lenkų kun. W. Kruszka savo knygoje "Lenkų istorija Amerikoje" gana plačiai kalba apie jį. 1869 m. spalio mėn. jis jau buvo paskirtas parapijos klebonu, tai reiškia, kad jis turėjo atvykti anksčiau.

Pasirodo, kad kun. J. Juškevičius buvo aktyvus 1863 metų sukilimo dalyvis. Sukilimas, kaip žinome, nepavyko, daugelis jo dalyvių nukentėjo. Nukentėjusių tarpe, kaip rašo kun. A. Milukas, buvo ir kun. Juškevičius. Rusų valdžia jį ištrėmė į Samarą. Bet kun. Juškevičius ir tremtyje nenurimo. Iš Samaros per Sibirą jis pabėgo iš Rusijos ir pasiekė Braziliją, o iš ten, jau eidamas 60 metus, 1869 metais pasiekė Ameriką, o netrukus ir Chicagą.

Chicagoje katalikų kunigų tada buvo mažai, todėl dvasinė katalikų vyresnybė tuojau paskyrė kun. Juškevičių vietos lenkų klebonu. Jis, aišku, kalbėjo lenkiškai, kaip ir daugumas to meto lietuvių kunigų. Vienerių metų laikotarpyje jis suorganizavo lenkų parapiją, o netrukus pradėjo statyti šv. Stanislovo Kostkos bažnyčią, dar ir šiandien esančią 1351 W. Evergreen St. Tai pirmoji lenkų bažnyčia Chicagoje, kurią jiems pastatė lietuvis kunigas.

Bet neilgai kun. Juškevičius ganytojavo lenkams. Nespėjo jis savo parapijoje įsistiprinti, kai į Chicagą iš Kanados atvyko kun. Jan Wollowski. Jis buvo praradęs vieną ranką, tai ne-

galėjo mišių laikyti. Lenkai jo nenorėjo. Jam vyskupas davė kelionpinigius ir pasiuntė atgal į Kanadą. Tuo tarpu kun. Juškevičius ėmesi darbo parapijai organizuoti ir bažnyčiai statyti. Darbas jam sekėsi. Parapija savaitėmis augo, o bažnyčia tais pačiais metais buvo baigta. Kun. Juškevičius mokėjo kolektuoti pinigus iš lenkų. Jis ne tik apmokėjo bažnyčios statybos išlaidas, bet ir atsargas sudarė.

Pirmos Chicagos lenkų parapijos augimas ir jų dosnumas atkreipė jėzuitų dėmesį. Pro Chicaga tuo metu pravažiavęs jėzuitų kun. Adolfas Bakanowski reikalavo, kad kun. Juškevičius duotų jam pinigų. Kun. Juškevičius davė, bet ne tiek, kiek kun. Bakanowski norėjo. Tada jėzuitas paskundė kun. Juškevičių vyskupui ir prašė jį atleisti. Chicagos vyskupas ne tik neprižadėjo kun. Juškevičiaus atleisti, bet jį užstojo. Tada kun. Bakanowski pradėjo kurstyti prie kun. Juškevičiaus parapijos priklausančius lenkus. Jam pavyko sudaryti gerti mėgstančių lenkų grupę, kuri grasino kun. Juškevičiui. Jis buvo įspėtas, kad tie girtuokliai rengiasi net jį sumušti. Prieš jį buvo pradėtos ir kitos intrygos.

1870 m. spalio mėn. kun. Juškevičius buvo priverstas atiduoti bažnyčią vienuoliams, pasivadinusiems keistu 'zmartwychwstancų' — rezurekcionistų vardu. Šis vardas reiškia iš numirusių prisikėlimą. Vienuolių iš numirusių prisikėlimo ordiną įsteigė 1831 metų sukilimo dalyvis lietuvis kun. J. Kaisevičius su kt.

Tais pačiais metais jis buvo priverstas išvykti iš Chicagos. Jis persikėlė į rytines valstybes, kur vietomis organizavo bendras lenkų ir lietuvių, o vietomis vien tiktai lenkų parapijas. Vėliau, jau septintą dešimtį metų eidamas ir visai netekęs jėgų, kun. Juškevičius vėl sugrįžo į Chicagą. Tiktai šį kartą parvyko ne į savo parapiją, bet pas savo asmeniškus draugus. Jis apsigyveno buvusio kongresmano Kunzo motinos namuose. Vyresnieji lietuviai tvirtino, kad ji buvusi lietuvaitė, bet neturėjau progos daugiau duomenų apie ją patirti. Verta pastebėti, kad kun. J. Juškevičius pradžioje buvo palaidotas Chicagos lenkų kapuose, bet vėliau, intrigoms aprimus ir aistroms išblėsus, jo palaikai buvo perkelti į šv. Bonifaco vokiečių

katalikų bažnyčią. Matyt, jog nutarta pagerbti energingas pionierius.

Didysis Lietuvos vėliavnešis Dzialinskis - Kenkelis

1895 m. liepos 31 d. 2413 South State St. esančioje senienų krautuvėje rastas revolverio kulkomis mirtinai pašautas žmogus. Chicagos dienraščiai rašė apie krautuvės apiplėšimą ir žiaurią žmogžudystę, bet to meto miesto "coroner" manė, kad galėjo būti ir savižudystė. Sužeistasis prieš mirtį suspėjo surasti lapelį popieriaus ir pieštuku užrašė šiuos žodžius: "Labai kenčiu nuo žaizdos... Sudie!" Kada jis buvo pašautas, kiek laiko jis kankinosi ir kada mirė — tiksliai nepavyko nustatyti, nes jis rastas negyvas.

Dienraštis "Tribune" ir kiti to meto laikraščiai pranešė, kad miesto centre įvykusi žiauri politinė žudynė; kad caro agentai įsiveržė į nedidelę meno dalykų krautuvėlę ir nužudė josios savininką Augustą Kenkelį, didįjį Lietuvos vėliavnešį; kad krautuvės savininkas revolverio kulkomis buvo mirtinai sužeistas, bet paliktas dar gyvas; kad jis, žaizdų smarkiai kankinamas, dar sugebėjo savo vaikučiui parašyti kelis žodžius; kad jis norėjęs plačiai parašyti apie užpuolimą, bet mirtis jam neleidusi.

To meto spauda, aprašinėdama šį policijos neišaiškintą nusikaltimą, pastebi, kad Augustas Kenkelis buvo Lietuvos grafas, vedęs kunigaikščio Čartoriškio dukterį Izabelę. Kenkelis buvo gimęs Lietuvoje, Šadeikiuose. Vėliau jis paveldėjęs Šadeikių dvarą. Lietuvos dvarponių tarpe jo įtaka buvo labai didelė. Jis buvęs išrinktas Lietuvos dvarponių maršalu, o dar vėliau jis buvo paskirtas didžiuoju Lietuvos vėliavos globėju. 1858 metais Kenkelis esą vykęs į Rusiją ir pareiškęs tuometiniems Rusijos valdovams Lietuvos taikaus ir geros kaimynystės norus. Rusų caras išklausęs Kenkelio taikų pareiškimą ir padėkojęs, tuo tarpu rusų sostinėje didysis vėliavnešis patyręs, kad caras rengiasi panaikinti paskutinius Lietuvos savivaldybės likučius ir visą Lietuvą surusinti. Caro valdžia jau buvusi paruošusi planus atkaklesniems lietuviams išvežti į Sibirą.

Maršalas Augustas Kenkelis, grįžęs į Lietuvą, pranešė caro planus visiems įtakingesniems krašto didžiūnams, o vė-

liau informavo Anglijos ir Prancūzijos vyriausybes apie rusų pasikėsinimą į Lietuvą. Lietuviai bajorai nutarė pasipriešinti rusų planams. 1863 metais įvyko sukilimas prieš rusus. Pats Kenkelis aktyviai šiame sukilime dalyvavęs. Sukilimui organizuoti jis skyręs labai stambias pinigų sumas. Sukilimas nepavyko, daugeliui teko bėgti, jų tarpe ir pačiam Kenkeliui. Kenkelis patekęs į Vokietiją, o vėliau, apie 1865 metus, atvykęs į Ameriką, o už poros metų pasiekęs ir Chicagą.

Teko nepaprastai daug istorijos lapų perversti, bet niekur Augusto Kenkelio netcko užtikti. Kenkelio vardas neminimas 1863 m. sukilėlių sąrašuose, jo nemini ir iki šio meto pasirodžiusieji ir man prieinami Lietuvos istorijos šaltiniai. Kartais net pagalvodavau, kad gal tokio lietuvio ir visai nėra buvę. Laikraščiai įvairiausių istorijų atspausdina, bet ne visuomet jos yra tikros. Kartais į laikraštį tyčia paleidžia kokią istoriją, kad priešą suklaidintų. Galėjo ir Kenkelio istorija tokiais sumetimais būti paleista.

Pagalbon atėjo Oak Wood kapinėse tebestovįs senas paminklas ir tose pačiose kapinėse užsilikę įrašai. Vienoje paminklo pusėje iškalti šie žodžiai: "Dzialinski de Szodeikan, great bannerbearrer of Lithuania. Kenkelis. Died July 31, 1895, aged 72". O kitoje paminklo pusėje iškalta "Isabel Djialinska, Comtesse de Szodeiken, nee Princesse Czartoriska, decedee March 1881".

Iš metrikų knygų ir paminklo aiškiai matyti, kad laikraščiuose aprašytas Augustas Kenkelis buvo Šadeikių dvarininkas Augustas Dzialinskas. Toks vardas yra sukilėlių sąrašuose. Jis buvo vyriausio 1863 m. sukilimo komiteto narys. Sukilimui nepasisekus, jis bėgo į Vokietiją. Vokietijoje, Dresdene, jis pakeitęs savo pavardę. Iš Augusto Dzialinskio jis tapęs Augustu Kenkeliu. Pavardę pakeitė ir jo žmona. Ji vadinos Johanna Dzialinskienė. Ji mirė 1881 metais. Metrikuose užrašyta Johanna Kenkel, bet paminkle jau iškalta tikra jos pavardė ir kilmė.

Galimas daiktas, kad Augustas Dzialinskis - Kenkelis atvyko į Chicagą anksčiau, negu kunigas Juškevičius, bet man nepavyko dokumentais jo atvykimo nustatyti. Laikraščiuose paskelbtos žinios nieko nesako apie jo atvykimo datą. Kol Kenkelio - Dzialinskio atvykimo data nebus tiksliai nustatyta, skaitysiu kun. Juškevičių primuoju Chicagos lietuviu.

Tilžės lietuvis galėjo įkurti Bridgeportą

Prieš eidamas į dokumentuotą lietuvių praeitį, noriu priminti vieną labai plačiai prigijusį pasakojimą — esą Ansas Portas (Hans Port) buvęs didelės Chicagos lietuvių kolonijos Bridgeporto įsteigėjas. Pasakojimas yra toks:

1848 metais visą Vokietiją sukrėtė smarki revoliucinė banga. Visa eilė valstybių neteko valdžių. Pradžioje bėgo kunigaikščiai ir valdytojai, o vėliau, kai revoliucinė banga atslūgo, tai bėgo sukilimo dalyviai. 1848-tais ir vėlybesniais metais didokas skaičius vokiečių pasiekė Ameriką ir čia įkūrė dideles vokiečių kolonijas. Vienas daugiau pasižymėjusių vokiečių politinių emigrantų, atvykusių po 1848 m. revoliucijos, buvo Carl Schurz, kurio vardo vidurinė mokykla yra Chicagoje. Amerikon pateko tam tikras skaičius ir Prūsų lietuvių, nepatenkintų vokiečių persekiojimais ir ūkininkams daromomis skriaudomis. Amerikon patekęs ir nuo Tilžės kilęs lietuvis Ansas Portas. Vieni Prūsų lietuviai patraukę į Milwaukee, kiti apsigyvenę Pennsylvanijoje, o Portas, linkęs prie žemės, patraukė į pietinę Chicagos pusę, kur įsigijęs didelį žemės plotą. Prieš šimtą metų Chicaga buvusi maža. Patį miestą sudarė tiktai ta dalis, kurią mes dabar vadiname Loop. Vienur kitur jau pradėjo augti namai, tuometiniai Chicagos priemiesčiai, bet tada dar nebuvo Halsted gatvės ir kitų lygiagrečiai einančių įvairių gatvių.

Ten, kur dabar Archer gatvė kerta Halsted, buvo medinis tiltas per Chicagos upę. Iš miesto prie to tilto ėjo vingiuojantis kelias. Ilgainiui prie to tilto pradėjo augti kaip ir uostas. Prie jo priplaukdavo baržos, kurios paimdavo iš ūkininkų atvežtus javus ir daržoves. Pirkimas ir pardavimas vyko prie tilto — bridge. Tuojau už tilto, pietinėje upės pusėje, buvo lietuvio Porto žemė. Jam priklausė visas plotas, gulįs tarp upės ir dabartinės 39-tos gatvės. Savo ūkį jis buvo pasistatęs pietinėje savo žemės dalyje, netoli nuo Halsted St., Arčiau prie upės gana ilgai stovėdavo didokos balos, tai sodyboms pasirinko aukštesnę vietą. Prie tilto vykęs javų krovimas vyko tilžiečio Anso Porto žemėje, tai sritis ir pavadinta Bridgeportu. Pradžioje buvo vadinama Bridge of Port, — Porto tiltu, o vėliau sutrumpino ir pavadino Brid-

deportu. Dar vėliau tas didysis tilžiečio Anso Porto ūkis išsivystė į dabartinį Bridgeportą. Lietuvių čia visą laiką būta, bet buvo laikotarpių, kada Bridgeportą beveik buvo užgyvenę airiai, italai, žydai, ir kitokių tautybių žmonės. Didokas lietuvių skaičius iš Bridgeporto jau išbėgo, bet čia vis dėlto dar jų yra daug.

Girdėjau kelias skirtingas versijas apie Ansą Portą, jo ūkį ir ant jo išaugusį Bridgeportą, bet rimčiausias pasakotojas buvo Jonas Baliūnas, Lietuvoje gimęs 1857 metais ir pirmą kartą Amerikon atvykęs 1880 metais. Jis tvirtino, kad jam tekę dirbti pas Portą. Tiktai ne pas tėvą, Bridgeporto steigėją, bet pas jo sūnų, paveldėjusį tėvo ūkį, bet jau pardavinėjantį sklypus. Porto ūkyje Baliūnas auginęs daržoves ir prižiūrėjęs gyvulius. Baliūnas tvirtino, kad jaunasis Portas dar tebekalbėjęs lietuviškai. Jis buvo gimęs Prūsų Lietuvoje, prie Tilžės, ir Amerikon Porto šeimos buvo atvežtas jaunutis, vos 10 metų amžiaus. Jis kalbėjęs vokiškai, lietuviškai ir labai greitai pramokęs angliškai.

Baliūnas tvirtino, kad ten, kur dabar eina Morgan gatvė ir 33-čioji, dar jo laikais buvusios didelės balos. Jis pats laisvu laiku ten brisdavęs laukinių ančių šaudyti. Iš Chicagos ir apskritai iš šiaurinės miesto dalies upe laiveliais atplaukdavo žmonės ir medžiodavo. Prie 38-tos ir Halsted Street tada, kur dabar stovėjo mažas mūrinis namelis, jo laikais ten buvęs jaunojo Porto tvartas. Dabar viskas jau nugriauta. Baliūnas vakarais ten suvarydavęs galvijus, o naktimis ten šiauduose miegodavęs. Be to, Baliūnas pardavinėdavęs daržoves prie medinio tilto, buvusio prie upės ir Halsted gatvės. Čikagiečiai atvykdavę šviežių daržovių nusipirkti.

Jonas Baliūnas, padirbėjęs pas Portą porą metų, susitaupė pusantro šimto dolerių. Tais laikais tai buvo didoka suma pinigų, nes dolerio vertė buvo žymiai didesnė. 1882 metais su savo santaupomis jis išvažiavęs į Lietuvą. Pabuvęs Lietuvoje keletą metų, jis ir vėl atvyko į Ameriką. Tai buvo 1889 metais. Antrąją savo kelionę Amerikon jis atliko su Antanu Olševskiu, vėliau tapusiu dideliu biznierium ir knygų leidėju. Baliūnas buvo sveikas ir stiprus vyras. Jis mirė 1947 metais, sulaukęs 92 metų amžiaus. Darė rimto žmogaus įspūdį. Yra pagrindo manyti, kad žinios apie Portą buvusios teisingos.

Praeito šimtmečio pabaigoje ir šio šimtmečio pradžioje Chicagon atvykusieji lietuviai gyveno tokiose sunkiose sąlygose.

Ištisą dešimtmetį lietuviai iš įvairių Amerikos vietų važiavo į Chicagą. Čia jie dirbo pačius sunkiausius darbus. Daugelis dirbdami tuos darbus neteko sveikatos, o kai kurie ir gyvybės. Laimingesnieji ir apsukresnieji pramoko sudėtingus darbus, prasimušė į geresnes vietas ir susitaupė pinigų. Visi jie kėlė šio krašto gerovę. Jei neskaityti atsitiktinų laidotuvių direktorių rekordų ir pažymėjimų nuorašų, likusių natūralios miesto registracijos skyriuje ir vokiečių, lenkų bei miesto kapinėse, tai to laikotarpio lietuviai nepaliko jokio dokumento apie savo tuometinį gyvenimą arba visuomeninę veiklą. Chicagoje jie gyveno, dirbo, šeimas augino ir mirė, nepalikdami jokio vertingesnio pėdsako. Daugumas buvo beraščiai arba mažaračiai, nemokėjo kalbų, nežinojo krašto įstatymų, nepažino papročių, todėl daug ko iš jų ir negalima buvo tikėtis. Tiek galima pasakyti, kad jie buvo geri darbininkai, taupūs, padorūs ir geraširdžiai žmonės. Jie padėjo savo giminiečiams, siuntė pinigus tėvams ir broliams į Lietuvą, daugeliui padėjo atvykti į šį kraštą, o be to, jie paruošė dirvą kitiems mūsų tautiečiams kurtis vienoje vietoje, sudaryti kolonijas ir praplėsti lietuvišką veiklą.

Pirmas lietuvis biznierius

Ištisą dešimtmetį lietuviai pavieniui ir grupėmis važiavo į Chicagą, čia susirasdavo darbo ir dingdavo didelėje žmonių jūroje. Jie pradėjo reikštis visuomeninėje veikloje tiktai vėliau, kai čia atsirado pirmas lietuvis inteligentas. Tai buvo M. P. Kasakauskas. Jau Lietuvoje jis buvo kiek pasimokęs. Amerikon jis atvažiavo 1877 metais ir apsigyveno Chicagos šiaurėje, vadinamoje Northsidėje. Jis suprato mokslo reikšmę. Jam pavyko lengvai pramokti anglų kalbos, ir jis tuojau ėjo į mokyklas. 1884 metais Kasakauskas jau buvo gavęs daktaro laipsnį ir sugebėjo tuojau įsigyti vaistinę. Ji buvo 668 N. Noble St. Apie dr. M. P. *Kasakauską* ir pradėjo suktis tuometinis lietuvių visuomeninis veikimas.

Universitetą baigęs dr. M. P. Kasakauskas buvo pirmas lietuvis gydytojas Chicagoje. Jis taip pat buvo ir pirmas lietuvis

biznierius, sugebėjęs įsigyti vaistinę jau nurodytu adresu. Norėčiau jį laikyti pirmuoju lietuvių organizatorium, jis pirmas suorganizavo lietuvišką šv. Jurgio draugiją, bet Amerikos lietuviai pradėjo organizuotis dar prieš dr. Kasakauską.

Kaip jau minėjau, Chicagos apylinkėn atvykusieji lietuviai turėjo gyventi pas vokiečius ir lenkus. Jie tuojau suprato, kad šiame milžiniškų galimybių krašte vienas žmogus, atskiras individas, mažai ką tereiškia. Jie pamatė, kad tiktai organizuoti žmonės gali turėti šiokios tokios įtakos. Jie sekė kitataučius. Jie matė, kad lenkai jau turėjo savo organizacijas, kad jie rūpinosi savišalpa ir, nelaimės metu, bando ištiesti vienas kitam pagalbos ranką. 1880 metais lenkai jau turėjo savo savitarpinės pagalbos organizaciją, pavadintą Związek Narodowy Polski. Pirmas šios lenkų organizacijos seimas vyko Chicagoje. Iš šios organizacijos protokolų matyti, kad šiame seime dalyvauta ir lietuvių. Tai buvo Shenandoah, lietuvių vadinamo Šenandoriaus, šv. Jurgio organizacijos atstovai, atvykę į tos savitarpinės organizacijos seimą. Verta pastebėti, kad šios lenkų organizacijos steigėjai buvo dvasininkai, bet to meto radikalai, norėjusieji padėti Amerikon atvykusiems, kalbos nemokantiems ir nelaimėn patekusiems ne tiktai lenkams, bet, kaip matome, ir lietuviams.

Kaip Shenandoah lietuviai, ieškodami protekcijos, įsijungė į lenkų Związek Narodowy Polski, taip 1883 metais Chicagos lietuviai, kartu su lenkais, buvo suorganizavę Aušros Vartų Panelės Švenčiausios Draugiją. Šios organizacijos tikslas buvo padėti nelaimės metu savo nariams. Organizacijoje buvo lenkų daugumas. Visi draugijos reikalai buvo vedami lenkų kalba. Susirinkimai buvo lenkų kalba, protokolai buvo lenkiški. Prie šios lenkiškos organizacijos priklausę lietuviai nebuvo patenkinti. Pradžioje didokas lietuvių skaičius prie jos prisirašė, bet netrukus jie atšalo. Priklausantieji nariai pradėjo šalintis, o netrukus ir pati organizacija pakriko.

Lietuvis kunigas lenkų bažnyčioje

Pirmieji lietuviai grupavosi šiaurinėje Chicagos dalyje. Paskutiniame praeito šimtmečio ketvirtyje lietuvių tirščiausiai gyvenamas plotas buvo Milwaukee Ave. ir Noble gatvių san-

kryžoje. Pamažu jie stūmėsi į šiaurę, pasiekdami North Avenue; į vakarus, persimesdami per Ashland Avenue, o dar vėliau šioje srityje perėjo North Avenue ir stūmėsi į šiaurę ir vakarus. Visose čia suminėtose vietose dar šiandien yra lietuvių namų savininkų, bet jaunesnieji ten namų jau nebeperka.

Reikia neužmiršti, kad ne visi praeito šimtmečio pabaigoje atvažiavusieji lietuviai save lietuviais laikė. Didokas jų skaičius nei nežinojo, kas jie toki buvo. Oficialiuose valdžios užrašuose jie buvo žymimi rusais, nes čia atvykdavo iš rusų imperijos sričių, o kai kurie ir su rusiškais dokumentais. Daugelis važiavo iš dvarų, kuriuose buvo kalbama lenkiškai. Važiavo ir iš aplenkėjusių Lietuvos sričių. Lenkiškai jie nemokėjo kalbėti, bet suprato. Darbovietėse tokius atvykėlius vadindavo "paliokais". Tada atvykusieji lietuviai nesipriešino šitokiai "tautybei", nes jie patys nežinojo, kas jie toki buvo. Buvo ir tokių, kurie tvirtino, kad "paliokai" ir "litvinai" yra tie patys, nes jie priklausė vienai valstybei.

Noble - Milwaukee - Division srityse apsigyvenusieji lietuviai buvo tirštoje lenkų kolonijoje. Lenkai katalikai toje srityje pradėjo organizuoti parapiją ir 1873 padėjo pagrindus medinei bažnytėlei.

Paskirtas lenkų kunigas, nesusitaręs su komiteto nariais, ginčą perkėlė į visą parapiją. Kunigas manė, kad jam pavyks tikinčiuosius įtikinti, bet jis tiktai parapiją suskaldė. Parapijiečių tarpe pasireiškė dvi nuomonės. Vėliau nuomonių skirtumas perėjo į aštrius ginčus. Kada tikintieji vieni kitų negalėjo įtikinti, prasidėjo koliojimai, o vėliau ir šmeižtai.

Negalėdami patys nesusipratimų išnarplioti, nuėjo į teismą. Byla tęsėsi ištisą dešimtmetį. Bažnyčia buvo uždaryta, priklausytų Romos bažnyčios atstovams. Kiti norėjo bažnyčią priskirti vadinamajai lenkų "nezaliežnikų" bažnyčiai. Tretieji ant visko numojo ranka ir visai pasitraukė.

Ginčas buvo svarstomas keliuose teismo posėdžiuose, klausinėta daug liudininkų, išleista didelė suma pinigų, bet galų gale laimėjo Romos bažnyčios šalininkai. Kada medinė bažnytėlė ir parapija buvo atiduota Chicagos vyskupui, tai jis 1893 metų birželio 5 dieną paskyrė josios klebonu ne lenką, bet lietuvį kunigą Kazimierą Stučką (Stuczko).

Lietuvis kunigas parodė lenkams kaip reikia tvarkyti tikinčiųjų reikalus. Kun. Stučkai klebonaujant basibaigė visi ginčai. Tikintieji buvo apdėti mokesčiais ne teismo išlaidoms mokėti, o naujai bažnyčiai statyti. Vietoj medinės bažnytėlės 1905 buvo pradėta statyti ir 1906 baigta ir pašventinta stipri mūrinė bažnyčia. Ji ir dabar tebestovi 1118 N. Noble St. Ji vadinasi Holy Trinity Polish Church. Pats arkivyskupas J. Guigley atvyko naujai pastatytos bažnyčios šventinti. Jis, skirdamas lenkams lietuvį kleboną, žinojo, ką darė.

Kun. Stučka beveik visą amžių išbuvo tos lenkų parapijos klebonu. Lenkai keliais atvejais kėsinosi išstumti kun. Stučką, rašė prieš jį skundus, bet nieko jie nepajėgė padaryti. Chicagos arkivyskupas visą laiką rėmė kun. Stučką. Ir kaip jis neremს, jei kun. Stučką per trumpą laiką pastatė mūrinę bažnyčią, o vėliau ir kleboniją. Greta bažnyčios pastatė katalikams pradžios mokyklą, o vėliau ir aukštesnę mokyklą. Ilgus dešimtmečius kun. Stučkos pastatytoji lenkų aukštesnioji mokykla buvo pati geriausioji visoje Chicagoje.

Kun. Stučka apkrovė lenkus įvairiais mokesčiais parapijai. Bet jis nenuskriaudė ir savęs. Jis buvo taupus žmogus ir susikrovė didoką sumą dolerių. Gyvenimo pabaigoje jis buvo nuvykęs į Lietuvą savo giminiečių aplankyti. Visi gavo vertingų iš jo dovanų, o keliems jis net dvarų centrus nupirkęs, sumokėdamas doleriais. Čikagiečiai anais metais pasakojo, kad kun. Stučka lenkams "štuką" iškirtęs. Savo laiku lenkai dvarponiai iš lietuvių buvo derlingiausias žemes atėmę. Tuo tarpu kun. Stučka, iš lenkų surinkęs dolerius, tuos dvarus vėl grąžinęs lietuviams. Kun. Stučka 1943 mirė Chicagos vienuolyne.

1915 metų gruodžio 18 d. metiniame susirinkime draugijos nariai nutarė kitą susirinkimą šaukti šv. Mykolo parapijos svetainėje. Kada ten buvo perkelti susirinkimai, tai ir draugija pakeitė savo veidą. Iš lenkiškos draugijos ji tapo lietuviška. Pirmon eilėn buvo pakeista draugijos konstitucija, priimta lietuviškoji, o netrukus ir visa draugija atsipalaidavo nuo įvairių lenkiškumų. Kun. Stučka žinojo, kas darosi draugijoje, bet jis nesipriešino draugijoje padarytoms pakaitoms.

SAVIŠALPOS DRAUGIJOS IR KLUBAI

Į Chicagą atvykę pirmutiniai lietuviai gyveno pas kitataučius, išsisklaidę. Dažniausiai jie apsigyvendavo pas lenkus, dalis gyveno pas vokiečius. Tiktai po keliolikos metų čia atvykę paskiri lietuviai sugebėjo susirasti savo tautiečius ir dažniau sueiti. Vėliau jie apsigyveno vieni arčiau kitų ir tiktai tada pradėjo rūpintis organizuotu lietuvišku gyvenimu. Amerikon suvažiavusieji turėjo daug mokytis. Čia buvo svetima ne tik kalba, bet buvo kitoks ir visas gyvenimas.

Daugiau prasilavinusieji ir toliau pramatantieji pajuto reikalą kurti savišalpos organizacijas. Jos buvo reikalingos ligos ir net mirties atvejais, kad būtų suteikta šiokia tokia pagalba.

Chicagoje apsigyvenę lietuviai, įsižiūrėję į kitataučius, ypač lenkus, pirmiausia pradėjo organizuoti pašalpines draugijas. Labiausiai jiems rūpėjo savišalpa, todėl ir organizavo tokias draugijas ir klubus, kurios galėtų būti naudingos svetimame ir nepažįstamame krašte. Atsiradus didesniam lietuvių skaičiui, pašalpinių draugijų skaičius buvo didelis, bet jų konstitucijos buvo labai panašios. Viena konstitucija skyrėsi nuo kitos tiktai vienu arba dviem paragrafais, nusakančiais draugijos tikslus ir kelius. Pradžioje kelias tikslams siekti buvo vienas, katalikiškas, bet vėliau atsirado ir antrasis — liberalinis kelias.

Pirmųjų pašalpinių draugijų bei klubų nariai mokėdavo tiktai po $3 mokesčio į metus. Susirgęs kiekvienas narys gaudavo po $5 į savaitę pašalpos. Draugijos nariui mirus, kiekvienas gyvas narys sumokėdavo dar po dolerį. Ši suma būdavo įteikiama mirusiojo našlei ar jo nurodytam asmeniui. Kai kurios draugijos paimdavo po 50 centų nuo kiekvieno nario, paimdavo dar iš draugijos iždo $50, vėliau $100, ir įteikdavo pašalpaviui.

Pašalpinių draugijų narių skaičiui padidėjus ir padidėjus draugijų turtui, draugijų tarpe prasidėjo konkurencija. Draugijos taisė konstitucijas, didino pomirtines, kad pritraukus dar daugiau narių. Kūrėsi ir naujos draugijos, kurių organizatoriai sugalvodavo patrauklesnių nariams dalykų. Vienos draugijos įvedė po kelis pašalpų skyrius, kitos mokėjo pomirtinę iš draugijos iždo, neapkraunant narių naujais mokesčiais. Dabar visos draugijos pomirtinę moka iš draugijos iždo, bet anksčiau to nebuvo. Dažniausia pirmojo skyriaus nariai mokėdavo po $3 į metus, antrojo — po $6, o trečiojo — po $9. Iš draugijos iždo mokėdavo, dar ir šiandien tebemoka pirmojo skyriaus sergantiems nariams po $5 į savaitę, aprėžtą savaičių skaičių. Antrojo skyriaus nariai gaudavo po $9, o trečiojo skyriaus nariai gaudavo po $12. Ilgesnį laiką sergančiam nariui nustatytą laiką moka tik pusę nustatytos pašalpos, o pomirtinės mokamos tik pagal draugijos konstitucijos nuostatus.

Vienos draugijos mokėdavo po $100, $150, $200, $300, o viena net mokėjo $350. Pomirtinės didys nustatomas visuotino susirinkimo ir pažymėtas konstitucijoje.

Svarbiausieji tikslai

Pašalpinių draugijų svarbiausieji tikslai yra teikti pašalpą nariams ligos metu, o nariui mirus — išmokėti pašalpgaviui pagal konstituciją priklausantį mokestį. Be to, pašalpinės draugijos stengėsi ugdyti savo narių moralę, išlaikyti lietuviškus papročius, ruošti teatrus, koncertus ir kitokius pobūvius; kartu su kitomis draugijomis dalyvauti lietuvių kultūrinėje, tautinėje ir politinėje veikloje, skiepyti narių tarpe draugingumą ir savitarpinės pašalpos dvasią.

Chicagoje įsisteigusios stipresnės pašalpinės draugijos suvaidino nepaprastai didelį kultūrinį vaidmenį. Savo pinigais jos rėmė kultūrinę lietuvių veiklą. Jos daug prisidėjo prie atvykusių mūsų tautiečių švietimo. Pirmieji Chicagon atvažiavusieji mūsų tautiečiai buvo daugiausia kaimiečiai. Retas mokėjo skaityti ir rašyti. Atvykusius inteligentus galėtum pirštais suskaičiuoti. Atvykus didesniam lietuvių skaičiui, 1884 m. buvo suorganizuota pirmoji pašalpinė draugija, pavadinta šv. Jurgio vardu. Sekančiais metais ji pairo. 1886 m.

buvo suorganizuota antra draugija, pavadinta šv. Juozapo vardu. Ši draugija augo ir stiprėjo. Ji buvo užuomazga lietuviškai parapijai, kuriai buvo paskirtas lietuvis klebonas.

Pirmosios lietuvių draugijos neturėjo įgudusių vadovų, nebuvo žmonių susirinkimams vesti. Kaip draugijų pareigūnams, taip ir nariams draugijų susirinkimai buvo gera lavinimosi mokykla. Daugelis tuose susirinkimuose prasilavino ir įsitraukė į visuomeninį darbą. Susirinkimai juos įtikino, kad draugijos pareigūnai būtinai turi mokėti skaityti ir rašyti. Daugelis pradėjo mokytis. Pradžioje mokėsi lietuviškai, o vėliau vakarais eidavo mokytis rašyti ir angliškai kalbėti.

Pirmais organizavimosi metais visos pašalpinės draugijos Chicagoje buvo katalikiškos, bet laikui bėgant kelios virto liberalinėmis, tais laikais vadinamomis tautiškomis. Tuo pačiu metu, kai katalikai liberalėjo, Chicagoje atsiradę liberalai pradėjo organizuoti pašalpines draugijas, nieko bendro neturinčias su religija. Šioms draugijoms galėjo priklausyti įvairiausių pažiūrų lietuviai.

Per 75 metus Chicagoje buvo suorganizuotos apie 260 pašalpinių draugijų ir klubų. Jos vadinosi įvairiausiais vardais. Jos buvo trejopos: katalikiškos, liberališkos ir nepriklausomos. Liberališkas ir nepriklausomas vadindavo kairiomis arba tautiškomis. Katalikiškos draugijos pasirinkdavo tankiausia šventųjų vardus, o liberališkos pasirinkdavo Lietuvos kunigaikščių ar žymesnių lietuvių vardus.

Bet ne visos draugijos, nešiojančios šventojo vardą, būdavo katalikiškos, ir ne kiekviena kunigaikščio vardą nešiojanti draugija būdavo liberališka. Buvo atsitikimų, kad draugiją pradžioje kontroliuodavo liberalai, o vėliau vadovybė pereidavo į katalikų rankas. Būdavo ir atvirkščiai, kur liberalai paveržsaid kontrolę nuo katalikų.

Senais laikais Chicagos liberalams dažniausiai pavykdavo paveržti iš katalikų šalpos draugiją arba klubą, kai parapijiečiai pradėdavo peštis su klebonu. Kilus vaidams, klebonas, įpykęs, gerokai iškeikdavo neištikimus savo parapijiečius, iškoliodavo juos, gasdindavo pekla, nepriimdavo išpažinties ir kt. Parapijiečiai, ypač komitetų nariai, išeidavo iš lygsvaros, įsižeisdavo ir užmiršdavo, kad jie esą katalikai, išmetinėdavo klebonui grubiais žodžiais ir eidavo skųsti jį vyskupui. Dažnai

prašydavo vyskupą skirti kitą kleboną. Parapijiečių kritika ir reikalavimai dažniausiai būdavo pagrįsti, bet klebonas nenorėdavo nusileisti. Parapijiečiai, matydami klebono užsispyrimą, gobšumą ir žiaurų elgesį, suabejodavo tikėjimo gerumu ir lengvai tapdavo liberalais. Tik todėl šventųjų vardus turinčios draugijos kartais būdavo liberališkos.

Pradėjus Chicagoje eiti savaitraščiui "Lietuva", liberalai, norėdami perimti šį savaitraštį ir įpratinti lietuvius skaityti laikraščius, kelių draugijų susirinkimuose pravedė nutarimą, liepiantį draugijai turėti savo spaudos organą. Ten bus galima, sakė, rašyti apie draugijos veiklą, skelbti susirinkimus ir kt. Kelios draugijos nutarė "Lietuvą" padaryti savo organu. Kiekvienas narys buvo priverstas mokėti po vieną dolerį metinės prenumeratos savaitraščiui.

Kiekviena lietuvių šeima, galėjusi nusisamdyti butą, laikė po keturis ar daugiau nuomininkų (burdingierių). Šiš kultūrininkų nutarimas atnešė laikraštį beveik į kiekvieną lietuvišką šeimą. Tai buvo didelė parama ne vien sunkiai besiverčiančiam savaitraščiui, bet jis buvo naudingas kiekvienam draugijos nariui ir visiems Chicagos lietuviams. Kai draugija, turinti 200 narių, padarė "Lietuvą" savo organu, savaitraščio skaitytojų skaičius padidėjo bent vienu tūkstančiu. Jį skaitė ne tik prenumeratorius, bet ir kiti "burdingieriai". Skaitė šeimininkai ir jų vaikai. Laikraštį bandė skaityti ir skaityti nemokantieji. To protingo sumanymo autoriai atliko nepaprastai didelį apšvietos darbą.

Daugumas Chicagos pašalpinių draugijų ir klubų tampriai buvo susirišę su Chicagos lietuvių politika, kultūriniu gyvenimu ir su savaitraščiu "Lietuva". Veik visos lietuviškos veiklos kelrodžiu buvo lietuviški laikraščiai. Visą lietuvišką kultūrinį ir politinį gyvenimą suko truputį daugiau prasilavinę draugijų nariai. Jie sekdavo laikraščius, patys paruošdavo planus ir draugijų susirinkimuose bandydavo juos pravesti.

Draugijų ir klubų nariai buvo pasidalinę į tris grupes: katalikus, kairiuosius ir dešiniuosius liberalus. Draugijos turėjo savo konstitucijas, pagal kurias tvarkėsi. Konstitucijose buvo gerų nuostatų, bet jų nepildė, nes neturėjo jėgos juos pildyti.

Chicagos lietuvių gyvenime buvo, kiek man žinoma, tik du atsitikimai, kai daugumas draugijų ir klubų, sekusių "Naujienų", "Draugo" ir "Sandaros" politiką, paėmė priešingą kryptį, negu laikraščiai nurodydavo. Pirmą kartą tai atsitiko 1919 metais, kai keli sandariečiai, tada žinomi tautiečių vardu, sumanė sušaukti seimą, rinkti aukas Laisvės Varpui nulieti, o vėliau pasiųsti jį į Lietuvą. Šiam sumanymui nepritarė abu dienraščiai ir savaitraštis. Nepritarė todėl, kad du asmenys, pradėję tą darbą, remdamiesi Chicagos Dr-jos Konferencija. "Naujienos" nepritarė šiam sumanymui, bet jos pranešimus spausdino. Kiti laikraščiai ir pranešimų nedėjo. Tuo tarpu Chicagos draugijos, ypač liberališkos, jų darbą rėmė. O kai sušaukė seimą, tai draugijų reprezentacija jose buvo gausi. Draugijos ir aukomis šį projektą noriai rėmė. Šis faktas parodo tų laikų draugijų nuotaikas, didelį jų patriotizmą ir meilę gimtiniam savo kraštui.

Antrą kartą Chicagos draugijos nepaklausė laikraščių ir vadovų nurodymų, kai buvo organizuojamas antras skridimas į Lietuvą. "Draugas" ir "Margutis" priešinosi šiam skridimui, bet visa eilė katalikiškų draugijų ir veikėjų užėmė priešingą poziciją ir rėmė "Naujienų" iniciatyvą šiame reikale. Šiuo atveju viršų paėmė patriotizmas ir meilė Lietuvai. Bet Chicagos lietuvių istorijoje tokių atvejų buvo mažai. Laikraščių redaktoriai nustatydavo darbo ir politinės veiklos kryptį, o vėliau per laikraščių skiltis savo nusistatymą pravesdavo.

Peržiūrėjus pašalpinių draugijų bei klubų konstitucijas, tuojau matyti, kad draugijos ir klubai ne visuomet žingsniavo kartu su gyvenimu. Pragyvenimas kildavo, bet draugijos bei klubai vengdavo pakelti nario mokesčių. Šis nežingsniavimas su ekonominiu krašto gyvenimu buvo draugijų bei klubų negerovių priežastimi.

Kai draugija būdavo organizuojama, tai retas darbininkas uždirbdavo daugiau $10 į savaitę, o už kelių metų jie uždirbdavo po $40 ir daugiau. Tuo tarpu draugijų mokestis pasilikdavo toks, koks buvo pradžioje. Draugijų pareigūnai vengė kelti mokesčių, kad nesumažėtų narių skaičius, bet toks elgesys draugijai nepadėdavo. Laikui bėgant, draugijos iždas sumažėdavo, o nariai bėgdavo iš draugijos. Kelios draugijos ilgiau

išsilaikė, o kitos turėjo likviduotis arba prisiglausti prie stipresnių draugijų.

Jeigu ne lietuvių spauda ir užsilikę protokolai, tai daugelio buvusių pašalpinių draugijų šiandien ir pėdsakų nebūtų. Man pačiam buvo gana sunku surankioti duomenis apie buvusias Chicagos lietuvių pašalpines draugijas. Man atrodo, kad ne visas esu suregistravęs, bet daugumas tų draugijų vis dėlto čia yra suminėtos. Aprežtas knygos puslapių skaičius man neleidžia plačiau apie kiekvieną draugiją parašyti. Negaliu įdėti platesnių biografinių bruožų apie veiklesnius tų draugijų valdybos narius. Jeigu laikas leis, tai ateityje, baigus spausdinti šią knygą, galėsiu bent laikraščių straipsniuose sunaudoti turimą istorinę medžiagą.

Pirmoji Chicagos lietuvių draugija buvo pašalpinė. Ji buvo suorganizuota 1883 metais ir vadinosi Aušros Vartų Panelės Švenčiausios Draugija. Pirmiems Chicagos lietuviams teko gyventi vienoj apylinkėj su lenkais, todėl ir pirmoji savitarpinės pašalpos draugija buvo lietuvių ir lenkų draugija. Jos veikimas buvo labai trumpas, nes ji pakriko tais pačiais metais.

1884 m. įsikūrė Šv. Jurgio Lietuvių Pašalpos Draugija. Galima sakyti, jog tai buvo pati pirmoji lietuvių draugija Chicagoje. Josios nariai buvo vien tik lietuviai, ir ji rūpinosi vien tik lietuvių pagalbos reikalais. Šv. Jurgijo Draugijos centras buvo šiaurinėje Chicagos dalyje, vadinamoje Northsidėje, dr. M. Kasakausko vaistinėje. Josios tikslas buvo teikti pašalpą nelaimėn patekusiems draugijos nariams. Bet ir ši draugija buvo negausi. Iš dviejų josios susirinkimų protokolų buvo matyti, kad iš viso ji teturėjo tik 30 narių. Ši draugija, pagyvavusi vienerius metus, pakriko.

1886. 10. 24 buvo įsteigta Šv. Kazimiero Karalaičio Draugija. Jos organizatoriais buvo šie lietuviai: Jurgis Liutkevičius, dr. Mateušas Kasakauskas, Baltramiejus Špokevičius, Petras Zacharevičius, Julijonas Astrauskas, Simonas Lelešius, Laurynas Ažukas, Jonas Matukaitis ir Jonas Stankevičius. Į šios draugijos steigiamąjį susirinkimą, vykusį dr. Kasakausko vaistinėje, 668 N. Noble St., atvyko 12 vyrų.

Artinantis 1887 Velykoms, šv. Kazimiero Draugija pakvietė kun. Valentą Čižauską iš S. Bend, Ind., atvykti į Chicagą. Jis apsistojo pas kun. W. Barzynski, šv. Stanislovo parapijos kleboną. šios draugijos protokolas sako, kad kun. Čižauskas minėtoje bažnyčioje pirmą kartą Chicagoje lietuvių kalba išklausė išpažinties ir pasakė gražų lietuvišką pamokslą, "užukwatidamas lietuvius, idant rysztusi in Draugyste, o tokiu budu ne užilgo laijko gales turet savo locna Lietuwiszka parapia, Bazniczia ir kuniga".

Kazimiero Karalaičio Draugija taip pat buvo pašalpinė. Josios įstatuose numatyti atsitikimai, kada nariams privalo būti teikiama ekonominė draugijos parama. Bet draugija rūpinosi ir dvasiniais savo narių reikalais. Kai kuriems steigėjams labai rūpėjo, kad Amerikon patekę lietuviai nesuamerikonėtų, kad jie pasiliktų "tokiais pačiais gerais žmonėmis", kokiais jie buvo lietuviškame sodžiuje. Amerikon patekę lietuviai, pvz, negalėjo ir išpažinties lietuviškai atlikti. Buvo tokių, kurie tik lietuviškai tekalbėjo. Jie negalėjo nuodėmių pasakoti nei lenkiškai, nei vokiškai, nei angliškai. Negalėdami eiti išpažinties prie lietuvio kunigo, jie visai išpažinties neidavo. šv. Kazimiero Dr-jos vadovybė kiekvieną metą pasikviesdavo lietuvį kunigą Valentą Čižauską į Chicagą, kad nariai galėtų atlikti bent velykinę. šia proga pasinaudodavo ir kiti lietuviai, ne nariai. Vėliau draugija parsikviesdavo lietuvį kunigą du kartu į metus.

Didėjant lietuvių skaičiui Chicagoje, šios draugijos narių tarpe kilo mintis steigti lietuvių parapiją šiame didmiestyje. Dalykas ne toks lengvas. Be reikalingų pinigų, parapijai įsteigti, jie turėjo gauti lietuvį kunigą, aprūpinti jį pinigais, bažnyčia, klebonija ir kitkuo. Vyriausiuoju šios Kazimiero Karalaičio draugijos organizatorium buvo jau minėtas dr. Kasakauskas, o draugijos centras buvo jo vaistinė.

1886 metų pradžioje Amerikoje gyvenančių lietuvių tarpe kilo mintis sukviesti Amerikos lietuvių suvažiavimą. Tuo metu Plymouth, Scranton, Shenandoah ir kitose rytinių valstybių vietose jau gyveno didokas lietuvių būrys. Jų tarpe buvo mokyklas lankiusių ir šiek tiek išprususių mūsų tautiečių. Jie sumanė sušaukti pirmą lietuvių suvažiavimą Plymouth mieste ir išsiuntinėjo kvietimus kituos miestuos gyvenantiems

lietuviams. Tokį kvietimą gavo ir šv. Kazimiero draugija. Dr. Kasakauskas, draugijos narių raginamas, sutiko būti šios draugijos atstovu pirmame lietuvių suvažiavime. Jis buvo nuvykęs į Plymouthą ir ten papasakojo apie lietuvių gyvenimo sąlygas Chicagoje. Grįžęs, papasakojo čikagiečiams apie kitose Amerikos kolonijose gyvenančių lietuvių nuotaikas.

Šešeris metus Šv. Kazimiero Draugija augo ir stiprėjo, kasmet parsikviesdama lietuvį kunigą velykinei atlikti, o kai kuriais metais parsikviesdavo kunigą net po du kartu į metus. Didėjant lietuvių skaičiui, jie pradėjo rūpintis lietuviškos parapijos steigimu. Laikui bėgant daugelis draugijos narių persikėlė gyventi į Bridgeportą, arčiau darboviečių, todėl ir draugija savo susirinkimus perkėlė į Bridgeportą. 1892 Šv. Kazimiero Draugija, kun. Čižausko raginama, jau pradėjo organizuoti šv. Jurgijo parapiją. Draugija jau išaugo iki 200 narių. Kiekvienas narys parapijos reikalams turėjo aukoti po $25.

Šiaurinėje Chicagos dalyje 1887 m. buvo įsteigta ir kurį laiką veikė Lietuvių Brolių Vakaruose Draugija. Josios gyvavimas buvo trumpas.

1887. 5. 8 Jonas Grinius su kitų pagalba suorganizavo draugiją "Lietuviškas Varpas". Josios tikslas buvo toks: jungti lietuvius, teikti savitarpinę brolišką pagalbą, skleisti švietimą, tautinį susipratimą ir rūpintis savo tėvynės išlaisvinimu iš maskolių jungo. Josios tikslai aprašyti savo įstatuose ir 1887 metais ėjusiame "Lietuviškame Balse". Pirmame šios draugijos susirinkime buvo nutarta įsteigti lietuvišką knygyną Chicagoje, užsisakyti visus lietuviškus laikraščius, einančius Amerikoje ir Prūsų Lietuvoje. Vien tiktai spaudai nariai sudėjo $15.

Draugijos "Lietuviškas Varpas" konstitucijoje buvo vienas paragrafas, kuris tuometinėje Chicagos lietuvių kolonijoje sukėlė labai daug kalbų. Iki to meto buvusių lietuviškų draugijų konstitucijos įsakydavo nariams bent kartą į metus eiti išpažinties. Tuo tarpu Jono Griniaus naujai suorganizuotoji draugija tokio paragrafo neturėjo. Nariai galėjo eiti išpažinties, jeigu jie norėjo. Niekas jiems nekliūdė. Draugija susirgusiam nariui nenutraukdavo pašalpos vien tik dėl išpažinties neatlikimo. Draugijos valdyba iš viso šio klausimo nesvarstydavo. Kiekvienas narys turėjo teisę tikėti taip, kaip jo protas

rodė. Galėjo ir visai netikėti. Draugija šelpė visus lietuvius, nekreipdama dėmesio į jų įsitikinimus.

Tais pačiais metais buvo įsteigta Teatrališka Šv. Martyno Draugystė. Vėliau ji tapo pašalpine draugija.

1891 įsikūrė Unija Lubelska, kurioje dalyvavo lenkai ir lietuviai, ir tais pačiais 1891 metais Jono Griniaus iniciatyva ir patarimais buvo suorganizuota Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio Gedimino Draugija. Ji išaugo į vieną iš didžiausių ir stipriausių tų laikų Chicagos lietuvių organizacijų. Josios konstitucija taip pat neturėjo nuostato, sąlygojančio pašalpą ėjimu išpažinties. Šia proga verta priminti, kad Jonas Grinius kartu su Jonu Matulaičiu savais pinigais nupirko Lietuvos Kunigaikščio Gedimino paveikslą ir atidavė šiai draugijai. Tai buvo draugijos "šventasis", išstatytas kiekviename iškilmingame susirinkime.

1892 m. buvo įsteigtos dvi naujos draugijos. Viena buvo pavadinta Apšvietos Dievo Draugija, o antroji vadinosi Šv. Jurgio Draugija. Pirmoji buvo 18-tos kolonijoje, o antroji jau buvo įsteigta Bridgeporte.

1893 įsteigtos net trys naujos draugijos: Draugystė Šv. Antano iš Paduvos, Simano Daukanto Draugija ir Draugystė Šv. Jono Krikštytojo, įsteigta liepos 9 d. Didžiausioji ir sėkmingiausioji veikianti buvo Simano Daukanto. Josios iniciatorius buvo neseniai į Ameriką atvažiavęs kun. A. Burba, kuris kaipo SLA prezidentas suėjusiems žmonėms pasakė kalbą, kurioje dėstė tokios draugijos reikalingumą. Jis aiškino Chicagoje gyvenantiems lietuviams apie didelius istoriko Simano Daukanto darbus, patarė susirinkusiems įsteigti savitarpinės pašalpos draugiją ir pavadinti ją Simano Daukanto vardu. Draugija, už poros mėnesių, jau ir oficialiai buvo įsteigta.

Visų pirma iniciatoriams rūpėjo nelaimėn patekusių narių pašalpa, bet jie turėjo ir kitų tikslų, kurie buvo įrašyti draugijos konstitucijon. Štai ką sako pirmieji Simano Daukanto Draugijos įstatų paragrafai:

1. Skelbti mokslą tarp lietuvių, tobulinti lietuvišką kalbą, platinti jos literatūrą. Idant pasiekti savo siekį, draugystė rūpinsis įsteigti ir užlaikyti knygyną, kuriame rasis lietuviškos knygos ir laikraščiai, o taipogi ir svetimtautiški raštai.

2. Draugija užsiiminės apvaikščiojimu tautiškų švenčių ir atgrajinimu teatrų.

3. Draugija pagal savo dvasiškas ir medžiagiškas pajėgas laikys atsakomus ant susirinkimų pranešimus (kalbas) ir miklinsis kalbose.

4. Draugija užsiiminės politika Suvienytų Valstijų Amerikos ir Europos.

5. Draugija užsiiminės rinkimu lietuviškų liekanų dėl uždėjimo lietuviško muzėjaus.

6. Draugija šelps lietuvius kimbančius į augštesnį mokslą ir darbuojančiuosius ant lietuvystės labo.

Simano Daukanto Draugiją suorganizavo liberalai, kuriuos to meto katalikų vadai pavadino bedieviais. Vienas kitas galėjo ir netikėti Dievu, bet daugumas dar tebetikėjo. Pakako tikinčiam žmogui pripažinti sąžinės laisvę ir laikyti tokios pat vertės žmogumi kitaip tikintį, kad tokias laisves kitiems pripažįstas žmogus būtų apšauktas bedieviu. Šiandien jau ir tikintieji pripažįsta sąžinės laisvę, bet tais laikais buvo kitaip.

Simano Daukanto Draugija pripažino savo nariams sąžinės laisvę. Pradžioje draugijos susirinkimai vyko šv. Jurgio parapijos salėje.

Reikia pasakyti, kad šioje draugijoje visą laiką ėjo varžybos dėl vadovybės. Pirmieji draugijos organizatoriai norėjo, kad draugija būtų laisva, liberališka, kad josios nariai nebūtų verčiami eiti išpažinties. Niekas draugijos nariams nekliudė eiti išpažinties, bet jie nenorėjo, kad draugijos vadovybė verstų narius eiti išpažinties. Tuo tarpu kita draugijos narių grupė, slaptai vadovaujama šv. Jurgio parapijos klebono Kriaučiūno, norėjo šią draugiją padaryti grynai katalikiška. Kun. Kriaučiūnas laimėjo. Tada iš jos buvo pašalinti visi smarkesni liberalai.

Kun. Kriaučiūnas, užkulisine veikla išstūmęs liberalus, pats įstojo į Simano Daukanto Draugiją. Pirmon eilėn jis pakeitė draugijos konstituciją, įrašydamas joje paragrafą, kad draugija nesipriešins katalikiškam tikėjimui, nors draugijos konstitucijoje nebuvo nei vieno nuostato, liepiančio priešintis katalikams. Be to, konstitucijon buvo įrašyta, kad kiekvienas narys priverstinai turi atlikti velykinę išpažintį ir pristatyti liūdijimą apie išpažinties atlikimą. Naujai priimtoje konsti-

tucijoje dar buvo pasakyta: "Simanas Daukantas po apieka Simano Judo Apaštalo". Tačiau katalikai draugiją valdė tik kelerius metus.

Šv. Jurgijo parapijos klebonui pradėjus kovą prieš parapijos komitetus ir draugijas, kun. Kriaučiūno priešai katalikai pradėjo ieškoti artimesnių ryšių su liberalais. Simano Daukanto Draugijoje palikusieji liberalai pasinaudojo kun. Kriaučiūno nesantaika su katalikais ir atgavo šioje draugijoje kontrolę. Paėmę draugijos vadovybę, jie ir grąžina pirmąją draugijos konstituciją, priimtą pačioje draugijos įsisteigimo pradžioje.

Simano Daukanto Draugija šaukdavo susirinkimus šv. Jurgio svetainėje, bet 1898 draugija pasitraukė iš parapijos pastatų. Kun. Kriaučiūnas atsisakė leisti draugijos vadovybei išsinešti iš parapijos svetainės draugijai priklausančias knygas. Klebonas buvo patrauktas teisman. JAV teismas, išklausęs liudininkų ir išnagrinėjęs bylą, nubaudė kun. Kriaučiūną, įsakydamas sumokėti Simano Daukanto Draugijai $185. Šia proga verta pažymėti, kad Simano Daukanto Draugija buvo įsteigusi pirmąją bibliotekėlę ir buvo atidariusi savo nariams pirmąją lietuvišką skaityklą Chicagoje. Draugijos vadovybė įteikė teismui kunigo pasisavintų knygų sąrašą ir nurodė, kiek draugija už tas knygas buvo sumokėjusi. Kun. Kriaučiūnas turėjo už visas nusavintas knygas sumokėti.

1899. 11. 5 draugija surengė pirmąjį iškilmingą Simano Daukanto minėjimą. Šiose iškilmėse dalyvavo septynios kitos draugijos ir daug Chicagoje gyvenusių lietuvių. 1895. 9. 5 draugijos nariai suvaidino Kražių skerdynes. Šį veikalą režisavo autorius dr. Stupnickas.

Klierikas Antanas Kaupas, patyręs, kad Chicagoje susiorganizavo Simano Daukanto draugija, iš Detroito atsiuntė draugijai tokį laišką:

"Malonus Wyrai,

Linksma iszgirstie kiekwienam tewynainiui, jog Lietuviai kas kart labyn kilsta ir pradeda suprast sawus ir tewynes reikalus. Sztai asz iszgirdias, jog Jus uzdejote moksliszka draugyste wardan Sim. Daukanto, asz neiszkenczių idant neiszreikszti sawo dziaugsmo usz tokio Jusu uzmanymo. Miela

man pagirtie Jus uz rupesti apie tewynes reikalus ir savo laba. Wyrai! Jus uzdejote draugystia, idant drauge wienoje kruwoje iszbristie isz tamsybes purwyno, iszlawint savo prota ir pasiektie moksla, be kurio zmogus yra panaszus in gywuly."

1910 Simano Daukanto Draugija išleido savo bibliotekėlės knygų katalogą, iš kurio matyti, kad draugija tuo metu turėjo 456 knygas, kuriomis galėjo naudotis draugijos nariai. Reikia nepamiršti, kad pirmoji bibliotekėlė buvo iš draugijos pagrobta. Tame pačiame kataloge buvo išspausdintos ir taisyklės knygomis naudotis. Tai buvo pirmoji lietuvių bibliotekėlė Chicagoje, todėl manau, kad kiekvienam bus įdomu susipažinti su knygoms naudotis taisyklėmis. Vargu kur kitur jas bus galima aptikti, todėl jas čia ištisai ir perrašau:

1. Kiekvienas draugystės sanarys gauna ant pasiskaitymo visas knygas dykai ant vietos draugystės knygyne.
2. Sanariai gali gauti į namus knygas ant pasiskaitymo, bet ne daugiau kaip du egzempliorius ant sykio.
3. Paimtas į namus knygas privalo gražiai užlaikyti, saugoti nuo sudraskymo, sutepimo ar sugadinimo. Už sugadintą, suteptą ar pražudytą knygą sanarys bus priverstas užmokėti knygos vertę.
4. Paimtas į namus knygas negali ilgiau laikyti kaip vieną mėnesį, t. y. jeigu knygas paimtas ant vieno susirinkimo turi jas sugrąžinti ant sekančio susirinkimo. Už perlaikymą ilgiau mėnesio, bausmė po 5 centus už savaitę nuo kiekvieno egzemplioriaus knygą.
5. Kiekvienas sanarys privalo kas mėnuo perskaityti nors vieną iš draugystės knygyno knygą.
6. Kurie sanariai laike 6 mėnesių perskaitys 10 egzempliorių draugystės knygų ir pasakys jų įturą, tiems draugystė suteiks dovaną — 1 dol. vertės knygą.
7. Gali gauti iš draugystės knygyno ant pasiskaitymo ir neprigulinti į dr-stę už užmokestį po 5 centus ant savaitės nuo kiekvienos knygos. Bet ant paimtų knygų turės sudėti kauciją vertės paimtų knygų.
8. Norėdami gauti knygas turi kreiptis prie knygyno knygiaus.

* * *

1894. 2. 25 buvo įsteigta Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio Vytauto Draugija. Josios tikslas buvo teikti pašalpą savo nariams ir rūpintis jų kultūra. Draugija buvo įsigijusi bažnytinę ir tautinę vėliavas. tais laikais vadinamas karūnomis, buvo įsteigusi savo teismą (Santaikos Sūdą), ir dalyvaudavo viešose eisenose Daug darbavosi Lietuvos nepriklasomybei atgauti. Pirko Lietuvos Laisvės bonus ir aukavo geriems tikslams. Prisidėjo prie Lietuvių Auditorijos pastatymo paskola ir aukomis. Pirko šėrų už $3,500. Tais pačiais metais ir tą pačią dieną buvo sudaryta D. L. K. Vytauto Gvardija, Pirmoji Raitelių Divizija. 1894. 2. 18 buvo įsteigta Šv. Onos Draugija, o tais pačiais metais, bet kiek vėliau padėti pagrindai pirmai Amerikos lietuvių merginų draugijai. Ji vadinosi Šv. Marijos Panos Rožancavos Merginų Draugija.

1895 buvo įsteigta Šv. Juozapo Draugija. Tų pačių metų geg. mėn. 5 d. Muzikantų ir Giedorių Draugija, po Priegaluda Karaliaus Dovydo. Iš vardo galima susidaryti įspūdį, kad Karalius Dovydas globojo naujai susiorganizavusius lietuvius muzikus ir dainininkus, bet iš tikrųjų tai buvo pašalpinė draugija, kuri rūpinosi savo narių sunkia ekonomine būkle. Tų pačių metų lapkričio mėn. 17 d. dar įsteigta Lietuvos Sūnų Draugija. Konstitucijoje josios tikslas šitaip nusakytas: savitarpinė pagalba ir rėmimas tautiškų reikalų. Kun. Kriaučiūnas labai nemėgo šios draugijos. Savo bažnyčioje sakomuose pamoksluose jis neigiamai apie ją atsiliepdavo, vadindamas ją "bedieviška Lietuvos šunų draugystė". Savo parapijiečiams jis patardavęs lenktis šios draugijos narių iš tolo, nepaduoti jiems rankos ir kt. Privačiuose pasikalbėjimuose jis dar žiauriau vaizduodavo pačią draugiją ir josios narius.

1896. 3. 29 buvo įsteigta Šv. Mateušo Apaštalo Draugija. Tų metų gegužės 16 d. įsikūrė Šv. Petro ir Povilo Draugija. Steigėjai ir pirmoji valdyba buvo tokia: M. Kubilius — pirm., J. Steponavičius — sekr. Apie 1905 ši draugija persikėlė į 18-tąją apylinkę. 1896. 11 buvo įsteigta Žemaičių Vyskupo Motiejaus Valančausko Draugija.

1897. 5. 2 18-tos gatvės apylinkėje buvo įsteigta Liuosybės Draugystė. Tą pačią dieną šiaurinėje Chicagoje įsteigta Draugystė Lietuvių Brolių, o po poros savaičių, t. y. gegužės mėn. 15 d. įsteigta Lietuvos Brolių Draugystė. Tais pačiais metais

įsteigta Šv. Mykolo Draugija, Lietuviška Liuteroniška Draugija, o balandžio mėn. 28 dieną Teisybės Mylėtojų Tautiškoji Draugystė. Tai viena seniausių lietuviškų draugijų, išgyvavusi iki 1963 pabaigos.

1901. 5. 26 Draugystė Liuosybės National salėje iškilmingai "išvyniojo" naują savo tautišką vėliavą. Šios šventės proga iš Scranton, Pa., buvo atvažiavęs Dr. J. Šliupas kalbai sakyti. Buvo programa su deklamacijomis, dainomis ir muzika.

Teisybēs Mylėtojų Draugystė

Steigiamasis šios draugijos susirinkimas įvyko 1897. 4. 28. Jonas Chmieliauskas paaiškino susirinkimo tikslą ir po trumpų diskusijų buvo nutarta įkurti tautišką nepriklausomą draugiją. Jai buvo duotas toks vardas: Lietuviška Tautiška Draugystė Mylėtojų Teisybės. Pirmuoju pirmininku buvo išrinktas Aleksandras Byanskas, sekretoriumi — Jonas Chmieliauskas. Steigiamąjame susirinkime į draugiją įstojo 17 narių. Jos įstatai sako:

"Draugystė pagal išgalėjimą stengsis paremt tautiškus apvaikščiojimus bei tautiškas šventes iš svarbesnių Lietuvos Istorijos atsitikimų; ruošti tautiškus perstatymus (teatrus) ir t. t. Visi draugystės reikalai, kaip žodžiu, taip ir raštu privalo būti atliekami lietuvių kalboje."

Apie mokestį taip sakoma:

"Kiekvienas draugystės narys moka 25 centus į mėnesį į ligos pašalpos skyrių ir 3 dol. į metus iš kalno į pomirtinės skyrių. Jeigu atsitiktų, kad pomirtinės įmokėta mažiau, negu reikia išmokėti, tada turi būt uždėta mokestis proporcionaliai ant visų narių, kad dapildžius pomirtinės skyriaus nedateklių.

Kiekvienas narys, išbuvęs 6 mėnesius draugystėje ir pilnai užsimokėjęs prigulinčius mokesčius, laike ligos gauna pašalpą 5 dol. į savaitę. Nariui mirus, draugystė išmoka 250 dol. pomirtinės."

Pirmais metais į draugijos iždą įplaukė 88.25 dol. Išlaidų buvo — 31.30 dol. Pelno liko — 56.95 dol. 1898. 10 nutarta iš iždo paaukoti 5 dol. kun. Dembskio knygai išleisti. 1899 paaukota 5 dol. Paryžiaus parodos lietuvių skyriui. 1900 draugijos organu paimta "Lietuva", ir už ją kiekvienas narys mokėjo po 1 dol. 1902 organu paimtas "Katalikas", nes šis

nusileido iki 75 centų. 1906 paaukota 50 dol. Lietuvos revoliucijai. 1906 rugsėjo mėn. nutarta dalyvauti Lietuvos istoriko Simano Daukanto gimimo sukakties minėjime. 1906.10.28. 1912 paaukota 25 dol. Lawrence streikininkams. 1913 nutarta nuo visų mokesčių atleisti moksleivį Povilą Žilvitį. 1913 dalyvauta pašventinime varpo Lietuvių Tautinėse Kapinėse ir paskirta 10 dol. auka. 1914 paaukota 50 dol. Liet. Tautinėms Kapinėms. 1915 sausio mėn. 10 d. paaukota 25 dol. nukentėjusiems nuo karo lietuviams. 1916 nupirkti du sklypai Liet. Tautinėse kapinėse; nutarta prisidėti prie nukentėjusių nuo karo lietuvių šelpimo ir pradėti rinkti tam reikalui aukas specialiai paskirtoje dienoje — 1916.11.1.

1917.3.11 paaukojo 25 dol. nukentėjusiems nuo karo ir nutarė paminėti draugijos 20 metų gyvavimo sukaktį; gruodžio 9 d. paaukota 25 dol. Vaikų Dieninės Globos draugijai.

1918.2.10 paukota 25 dol. Tėvynės Mylėtojų draugijai, pagelbstint išleisti dėdės Šerno raštus; nutarta prisidėti rengti Lietuvių seimą New Yorke ir pasiųsti delegatą; nutarta dalyvauti Chicagos lietuvių minėjime balandžio 28 d.; nutarta pirkti Amerikos Laisvės Bonų už 1,000 dol. ir nuspręsta prisidėti prie Susivienijimo Draugyščių Bridgeporte.

1919 nutarta grįžusius iš kariuomenės narius atleisti nuo mokesčio už kariuomenėje praleistą laiką; nutarta prisidėti prie svetainės Bridgeporte statymo, nuperkant šėrų už 1,000 dol. Nariai prižadėjo pirkti 82 žėrus už 820 dol.; nutarta prisidėti prie Chicagos Darbininkų Tarybos.

1920 nuspręsta dalyvauti spalio 31 d. įvykstančio mitingo, kuriame bus protestuojama prieš Lenkijos pasikėsinimą užgrobti Lietuvą. 1921.5 paaukota 100 dol. Lietuvos šelpimui. Nariai sumetė dar 51.25 dol.; gruodžio mėn. paskolinta 1,000 dol. Liet. Tautinėms Kapinėms.

1922 nutarta dalyvauti Vilniaus 600 metų įkūrimo minėjime; lapkričio 13 d. delegatai Bridgeporto Draugijų susivienijimo pranešė, kad kitą pavasarį Susivienijimas statys pastatą — Chicagos Lietuvių Auditoriją, kuri kainuos apie 130,000 dol. Pirkta šėrų už 1,000 dol. 1923.12.9 iš iždo paaukota 10 dol. Marijampolės Realinei gimnazijai. Nariai dar sudėjo 20 dol. 1924.3.9 protestuota prieš emigracijos varžymą. Pirkta Lietuvių Auditorijos aukso bonų už 1,000 dol. 1927.2.13 buvo skai-

tytas šv. Kazimiero vienuolyno seserų laiškas, kuriame jos prašė aukų. Po trumpo svarstymo nutarta neaukoti. 1928. 12. 9 nutarta nupirktus Taut. Kapinėse 2 sklypus grąžinti už tą pačią kainą.

1934 įvyko Tėvynės Mylėtojų Draugystės priešmetinis susirinkimas. Buvo renkama valdyba kitiems metams. Į valdybą išrinkti: pirm. P. Killis, vicepirm. L. Yučius, protokolų sekretorium S. Narkis, ižd. J. Balčiūnas, fin. rašt. F. Kasper, kasos globėju J. Juozapavičius, kontrolės raštininku Z. Grigonis ir korespondentu S. Narkis.

Draugijos pareigūnams buvo mokamas toks atlyginimas: Pirm. — $20 į metus, vicepirm. — $3; finansų sekret — $30; iždininkui — $10, protokolų sekr. — $22.50; kontr. raštininkui — $8, kasos globėjui — $6, maršalkai — $3, ligonių globėjam $17, korespondentui $5. Iš viso 1937 metais algų išmokėta $142.

1934 turėjo 466 narių, gero turto $8,765, blogo $9,192,78. Blogu turtu laikė bankuose uždarytus pinigus, nes nežinojo, kiek gaus už Lietuvių Auditorijos šėrus ir bonus. 1935 m. sausio mėnesį mėgino pakelti nariams mėnesinį mokestį nuo $3 iki 3.75, bet susirinkime nariai tą projektą atmetė. 1936 m. balandžio mėn. buvo Chicagos Draugijų pakviesta dalyvauti Demokratijos Atsteigimo Lietuvoje konferencijoje. Draugija nutarė konferencijoje nedalyvauti. 1936. 3 dr. M. Račkus kreipėsi į draugiją, kad T. M. Dr. paaukotų Lietuvos muziejui įvairių exponatų, vėliavų ir kitų draugijai nereikalingų dalykų.

Prie Teisybės Mylėtojų Draugijos prisijungė šios draugijos: 1934 Vyskupo Valančiaus Draugija su 150 narių. 1934 Bridgeporto Politikos Klubas su 180 narių. 1935 Rožancavos Materų Pašalpos Draugija su 45 nariais ir $2,284.49. 1935 Lietuvių Dukterų Draugija su 70 narių ir $1,711.50. 1939 Illinois Lietuvių Pašalpos Klubas su 67 nariais ir $1,875.34. 1950 Simano Daukanto Draugija su 200 narių.

1960 draugija turėjo apie 600 narių ir apie 50,000 dol. turto. 1960 valdyba: Wm. Kriščiūnas — pirm., Petras Kenutis — vicepirm., A. Kaulakis — nut. rašt., Felix Kasper — fin. rašt., Frank Bakutis — ižd. ir ligonių prižiūrėtojas, Petras Juozapavičius — kontr. rašt., A. Jaunis — iždo globėjas, J. Stumbris — maršalka, dr. J. P. Poška — daktaras kvotėjas.

1898 10. 1 buvo įsteigta Lietuvių Liuteronų Pašalpos Draugija. Tai buvo pašalpinė, kuri rūpinosi visais lietuvių evangelikų liuteronų reikalais.

1898. 1. 1 buvo įsteigta Lietuviška Lenkiška Karaliaus Wladyslavo Jagielos Draugija, kuriai pirmininkavo W. Dabkiewicz, o sekretoriavo Wl. Witkowskis.

Kiek vėliau tais pačiais metais buvo įsteigta Draugija Dovydo Karaliaus, Draugija Panelės Švenčiausios Marijos Rožancavos, Šv. Mykolo Arkangelo Draugija, Šv. Stanislovo Draugija, o šiaurinėje Chicagoje įsteigta Šv. Martyno Draugija ir Šv. Mykolo Teatrališka Draugija.

1899 buvo įsteigta Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio Zigmunto Draugija, Šv. Jono Krikštytojo Draugija, šiaurinėje Chicagoje buvo įsteigta Draugija Lietuviškai Lenkiška, vardu "Ostrabrama", Bridgeporte rugpiūčio 13 dieną buvo įsteigta Draugystė Saldžiausios Širdies Viešpaties Jėzaus, o spalių 1 d. — Lietuviška Pašalpinė Draugija.

Saldžiausios Širdies Viešpaties Jėzaus Draugijos steigėjais buvo Šv. Jurgio parapijos klebonas kun. M. Kriaučiūnas, J. Smolenskas ir kt. Ji buvo suorganizuota iš Šv. Jurgio parapijos narių. Penkiolika metų ji buvo katalikiška, o vėliau pakeitė savo konstituciją ir tapo liberališka. Draugijos tikslas buvo šelpti savo narius ligoje ir neturte, o nariui mirus, suteikti jam paskutinį patarnavimą. Ši draugija yra pavyzdys, kaip Chicagoje keitėsi draugijinis mūsų tautiečių gyvenimas, todėl ir noriu kiek ilgėliau ties ja sustoti. Senoji draugijos konstitucija sako:

"Mes Chicagos Lietuviai, prigulinti prie szvento Jurgio Lietuviszkos parapijos, iszpažindami instatus ir elgimosi szv. Rymo — Katalikiszkos bažnyczios už geriausį paveikslą tvarkos ant szios pasaulės, dvasioje tos szv. bažnyczios ir visuotiname su jaje susiriszime szendieną 13 dieną Rygpiuczio 1899 m. uzdedame Draugystę.

Draugystė rūpinsis kiek galėdama, idant visi lietuviai susirištų į vieną ryšį broliškos meilės, kad toje graugystėje viešpatautų darbai mielaširdystės. Draugystė užsiims apvaikščiojimais bažnytinių švenčių, o kaip kada loš ir teatrus, per kuriuos lietuviai gali pabusti iš tautiško miego . . . užsiims rin-

kimu lietuviškų liekanų ir palaikų dėl uždėjimo lietuviško muziejaus.

Kiekvienas sąnarys privalo būti sargu draugystės ir duoti paveikslą gero pasielgimo dvasiškuose ir medžiagiskuose dalykuose, o ypač — dvasiškuose. Privalo atlikti velykinę išpažintį ir priimti šv. Sakramentą, o jeigu kas neatliks velykinės tuojaus bus išskirtas iš draugystės... turi eiti prie išpažinties ir prie Komunijos šventos užsakytoje dienoje, apsirėdę vėžlybai ir su ženklais draugystės.

Sąnarys ant susirinkimo, jeigu šnekėtų nepriderančias kalbas ir keiksmus, užmokės bausmės nuo 50 centų iki 2 dol. kas kartas... sąnarys, kuris lošia kartomis iš pinigų, girtuoklis ir paleistuvis, negali būti priimtas į draugystę.

Kiekvienas sąnarys šios draugystės turi rūpintis, kad daugiaus perskaitytų knygų, pagal atliekamą laiką ir išgalėjimą savo, mažiausiai vieną knygą per mėnesį iš knygyno.

Marszalka (valdonas) turi būti smarkus ir suprantantis vyras, o kitas jam pagelbininkas.

Prigulmės prie karūnos: užlaikyti czystai karūnas, juostas ir kitas savastis Draugystės, kokios prie jų priguli. Laike visokių apvaikszcziojimų turi karūną neszti su didele paguodone ir viežlybai. Draugystė turės savitarpinį sudą po vardu "Santaikos Sudas".

Svarbūs ir niekada neatmainomi dalykai: jeigu nors vienas sąnarys neužlaikytų ir neišpildytų įstatų, o draugystė tokį narį neiškirtų iš draugystės, vietinis klebonas turi teisę suspenduoti visą draugystę, t. y. atmesti nuo bažnyčios; o jos visas turtas ir pinigai pasilieka ant Rymo — Katalikiškos Šv. Jurgio lietuviškos bažnyčios, Chicagoj, Illinois.

Draugystė kada eis in corpore Velykinės iszpažinties ir prie szv. Komunijos, kiekvienas sąnarys turi turėti kortelę isz Draugijos su savo vardu ir pavarde, ir atsitraukent nuo grotelių po Komunijos szv. marszalka turi atimti kortelę nuo kiekvieno sąnario; o kad iszeis isz bažnyczios į salę, tai marszalka turi atiduoti korteles prezidentui, ir prezidentas su sekretorium ir visa vyriausybe turi parskaityti pagal kortelių visus buvusius sąnarius Dr. prie szv. Komunijos."

Pagal konstituciją ši draugija visą laiką turėjo būti katalikiška. Šv. Jurgio parapijos klebonas, josios steigėjas, visą

laiką turėjo teisę šalinti narius iš draugijos, jei kuris pasipriešintų jo valiai arba nesilaikytų draugijos nuostatų. Bet praėjus penkiolikai metų, įsižiūrėjus draugijos nariams į draugijinį amerikiečių gyvenimą ir susipažinus su šio krašto gyventojų teisėmis, šios draugijos nariai — visi geri žmonės ir geri katalikai — ryžosi šią draugiją atpalaiduoti nuo katalikų bažnyčios ryšių ir atimti parapijos klebonui duotas dideles teises. Draugijos nariai visuotiniame susirinkime didele balsų dauguma taip pakeitė konstituciją, kad Saldžiausios Širdies Viešpaties Jėzaus Draugija iš katalikiškos tapo liberalinė.

1936 ši draugija dar turėjo apie 150 narių ir vis dar tebemokėjo $250 pomirtinės. Tuo laiku pirmininkavo J. Bubnis, o sekretoriavo F. Bakutis.

Panašių pakaitų draugijiniame gyvenime buvo ir daugiau. Ne tik katalikų suorganizuotos draugijos patekdavo į liberalų rankas, bet buvo ir liberalų suorganizuotų draugijų, kurių vadovybė pereidavo į katalikų rankas.

1899. 3. 2 prie 14-tos gatvės ir S. Halsted, kur tuo metu gyveno didokas lietuvių liuteronų skaičius, įsteigta Martyno Liuterio Draugystė. Įstatuose tikslas nusakytas šitaip: "...suteikti pašalpą sergant ir išmokėti pomirtinę". Jos steigėjais buvo Jurgis Šereikis ir Jurgis Palaitis. Pirmasis buvo išrinktas pirmininku, o antrasis — sekretorium. Tų pačių metų pabaigoje draugija jau turėjo $150 santaupų. Susirgus nariui, ji duodavo $5 į savaitę, o mirusio nario šeimai išmokėdavo $100. 1904. 12. 31 ši draugija pakeitė savo vardą. Ji pasivadino Lietuviška Evangeliška Liuteriška Draugystė. 1923 ji buvo perorganizuota į Ziono Brolių Pašalpinę Draugiją. Perorganizavimą paruošė Martynas Naujokas, J. Spederis, Karolis Lemkė ir kun. J. Razokas. Ši draugija pasiuntė protestą į JAV kongresą dėl mažos lietuviams skirtos įvažiavimo kvotos ir paskyrė Kauno universiteto, studentui medikui K. Gudaičiui stipendiją. Draugija iš Jagomasto Tilžėje užpirkdavo didesnį kiekį knygų ir jas platindavo lietuvių tarpe. Ne visi nariai sutiko su perorganizavimu, tai kurį laiką veikė net dvi draugijos. Tik 1930. 10. 30 šios dvi draugijos buvo įgaliotų atstovų pasitarime sujungtos. Bendroji pašalpinė organizacija pavadinta Lietuvių Evangelikų Liuteronų Draugija.

1900. 3 buvo įsteigta Šv. Izidoriaus Draugija So. Chicagoj, o 18-tos gatvės kolonijoje įsteigtos balandžio 20 d. Šv. Pranciškaus Asižiečio Draugija, gegužės 20 d. Šv. Pranciškaus Draugija, birželio 30 d. Šv. Antano iš Padvos Draugija, Šv. Antano Draugija, Šv. Pranciškaus Susaidė, o West Pullman kolonijoje įsteigta Lenkiška Lietuviška Draugija Šv. Marijos Panos.

1901 m. vakarinėje Chicagoje, vadinamoje Westsidėje, įsisteigė pirmoji lietuvių pašalpinė draugija, pavadinta Apšvietos Brolių Draugystė. 1912 joje buvo 120 narių, o turtas siekė $1,500. Tuo metu ji turėjo 150 knygų savo bibliotekoje. Josios pirm. buvo Kazys Mažeika, sekr. J. Jurkūnas, fin. sekr. J. Petraitis, o ižd. M. Meldažis. Bridgeporte buvo įsteigta Brolių Apvietos Draugija, 18-tos kolonijoj sausio 18 d. įsteigta Palangos Lietuvių Draugija, Šv. Onos Moterų Draugija ir Draugija Vienybės. Kovo 3 d. Town of Lake kolonijoj įsteigta Lietuviška Tautiška Draugystė Balsas Lietuvių Town of Lake. Ši draugija nesikišo į savo narių tikybinius, bet rūpinosi vien pašalpa ir kultūriniais narių reikalais. Toj pačioj kolonijoj buvo įkurta Šv. Vincento Draugija, iš 24 narių. T. Pelkevičius buvo pirm., P. Šarkauskas sekr., P. Rimkevičius vicepirm. ir Roz iždininkas. Pietinėje Chicagoje buvo įkurta Šv. Juozapo Draugija.

1902. 9. 5 Bridgeporte buvo įsteigta Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio Algirdo Draugija, o Town of Lake kolonijoje vasario 6 dieną buvo įsteigta Šv. Vincento Ferrero Draugija.

1903. 6. 27 Bridgeporte buvo įsteigtas Lietuvių Neprigulmingas Klubas. Pirm. buvo Petras Šliakis, sekr. Frank Kudirka ir ižd. Frank Šeziukas. Klubo tikslas: "1) Traukti lietuvius į vienybę, gyventi draugiškame sutikime, šelpti savo narius ligoje, gelbėti papuolusiems į nelaimę. 2) Klubas stengsis, pagal išgalę, parsikviesti tautiškus laikraščius, kurie kelia dvasią žmogaus kalboj lietuviškoj, įkurti knygyną ir mokslainę. 3) Klubo nariai turi lavintis skaityti ir kalbėti lietuviškai ir šelpti tautinius darbus. 4) Visi klubo reikalai, kaip žodžiu, taip raštu privalo atsilikti lietuviškoje kalboje." Miręs klubo narys galėjo būti laidojamas tose kapinėse, kurias velionis buvo pasirinkęs. Pomirtinė buvo $50. Paskutinis šio klubo konstitucijos paragrafas sako: "Klubas turi užsilaikyti, kol jame bus

5 nariai. Jei nesirastų tiek, tuomet klubas jau perstoja gyvuoti, o turtas turi būti paskirtas ant naudingų reikalų, bet ne ant tikejimiškų."

1903 buvo įsteigta šv. Mykolo Arkaniolo Draugija. Josios tikslas buvo toks: vienyti lietuvius katalikus broliškos meilės ryšiais, visuomet vienas kitam padėti medžiaginiai ir dvasiniai, rūpintis katalikų parapijos ir savo tautos reikalais, remti jas pagal pajėgumą.

Draugija buvo pašalpinė. Pirmoji valdyba: pirmininkas Justinas Antanavičius, vicepirmininkas A. Marcinkevičius, protokolų raštininkas J. Stankevičius, turto raštininkas M. Andriuškevičius ir iždininkas D. Endzelis. Pirmaisiais 25 metais ši draugija yra išmokėjusi šias sumas: Pašalpos sirgusiems nariams $6,370, 16 pomirtinių ir laidotuvių išlaidoms $4,000, draugijos reikalams išleista $1,700, Lietuvos reikalams $450, pirko Lietuvos Paskolos bonų už $250. Labdarių Sąjungos nario mokestis $100. Draugija priklauso prie labdarių ir nuo kiekvieno nario moka po 10 centų metinio mokesčio. Nuo 1923 m. yra sumokėjusi $130.

Šv. Kazimiero Vienuolyno Garbės narys	$100.00
Šv. Kazimiero reikalams aukojo	$ 35.00
Šv. Mykolo parapijos reikalams aukojo	$380.00
Streikuojantiems siuvėjams 1910 metais	$ 50.00
Berniukų Kolegijos reikalams	$100.00
"Draugo" šėrų pirko už	$100.00

1903. 8. 7 Kensingtone įsikūrė šv. Mykolo draugija. Ji buvo pašalpinė, katalikiška. 1923. 9. 9 ji prisijungė prie šv. Vincento a Paulo draugijos su 50 narių ir turtu.

1903 Westsidėje įsikūrė šv. Roko Draugija. 1912 ji turėjo arti 200 narių ir $2,000 turto. Ji surengė kelis sėkmingus vakarus. Tada prezidentas buvo Ben Palionis, sekr. Step. Bručas, finans. sekr. Pr. Balčiūnas, ižd. J. Bagdžiūnas. Town of Lake kolonijoje buvo įsteigta šv. Roko Vyskupo Kankinio Draugija ir šv. Stanislovo Draugija.

1904 18-tos kolonijoje buvo įsteigta Palaimintos Lietuvos Draugija, o Town of Lake lapkričio 21 dieną buvo įsteigta Gvardija Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio Vytauto, Pirma Raitelių Divizija. Gvardijos įstatuose sakoma: "Tautiška - katalikiška - broliška pagelbos draugija. Gvardija, kaipo tautiška -

katalikiška, ims dalyvavimą kareiviškose uniformose paskirtose šventėse ir kitokiuose apvaikščiojimuose. Kiekvienas kareivis turi atlikti šventą išpažintį nors kartą į metus. 1936 m. ši išpažintis kareiviams jau nebuvo privaloma.

Ši gvardija buvo suorganizuota, toliau sako įstatai, "tam, kad lietuviai lavintųsi ir mokytųsi kareivystės, idant laike karo už tėvynę nešti pagelbą Lietuvai su ginklu rankoje, idant parodyti svetimtaučiams narsumą DLK Vytauto, kuris savo narsumu pamynė visus Lietuvos priešus po kojų. Taipgi idant apvaikščioti atminimus mūsų didvyrių, kaip ir kitos tautos apvaikščioja, taip ir mes turime apvaikščioti savo didvyrio DLK Vytauto, kuris buvo apgynėju mūsų tautos ir įvestoju krikščionybės tarp mūsų tautos ir statytoju bažnyčių. Už tai Gvardija, uždėta jo vardu, turi būti katalikiška ir ginti bažnyčią šventą." Nariui mirus, draugija išmokėdavo $250 pomirtinės. 1936 m. buvo 180 gvardijos narių, o turtas siekė $9,500. Tada pirmininku buvo A. Mališauskas, sekr. T. Klemenka. Uniformuoti gvardijos nariai dalyvavo įvairiose bažnytinėse ir pasaulinėse šventėse, dažnai raiti jodinėdami Chicagos gatvėmis, palaikydami eisenų tvarką.

1905. 1. 5 Chicagos lietuvių grupė, besivadovaudama pašalpos principu, sugalvojo pastatyti lietuvišką ligoninę. Sudarę Ligoninės statymo draugiją, jie įtikinėjo lietuvius bendromis jėgomis pastatyti ligoninę, kad ligos ar nelaimės metu galėtų rasti prieglaudą ir atgauti prarastą sveikatą. Ligoninės vardas turėjo būti "Susirišimas lietuvininkų visos Amerikos ir kartu priglaudimas siratų". Aukas šiai ligoninei galėjo siųsti visi Amerikos lietuviai, bet nariais galėjo būti šioje apylinkėje gyvenantieji. Įmokėjus vieną dolerį ir kiekvieną mėnesį mokant bent po 25 centus, buvo prižadėta ligoninės pagalba ligoje, o mirties atveju prižadėta pomirtinė. Buvo gauti reikalingi leidimai ligoninei statyti ir leista rinkti aukas. 1905 m. sausio 27 d. "Lietuvoje" yra didelis iniciatorių garsinimas.

Štai kaip ir ką jie skelbė:

"Tegul bus pagarbinti broliai lietuviai, kurie nusprendė tokią geradėjistę dėl mūsų visų lietuvninkų Suv. Valst. Amerikos intaisyti Hoszpitolę arba Ligonbutį, po vardu "Susirišimas Lietuvninkų visos Amerikos ir kartu priglaudimas siratų".

Tegul bus pagarbinta visa Lietuva Suv. Valstijose su visais jos sąnariais, kurie dės apieras ant intaisymo tų namų.

Broliai pakelkit akis augštyn (įdėtas projektuotos ligoninės paveikslas) ir prisiveizėkit ant tų namų su 3 kryžiais, ir supraskite, juog czia atrasite sveikatą priepuolyje ligos ir prieglaudą susirasite. Dėl iszbudavojimo ligonbutės susirišo tavorczystė, tur ant jo charterį, daleidžiantį daryti mitingus po visus miestus.

Prie tavorszezystės priguli kiekvienas lietuvis ir kur jis negyventų su vienu doleriu inžangos ir tavorszezystę ir 25 centus padotkų kožną mėnesį iškuriu apturės pagelbą pripotke ligos ir posmertinę pagal nusprendimą konstitucijos."

Komiteto pirm. buvo F. Golubickis, o sekr. D. Gečas (Giaczas). Ligoninės jiems nepavyko pastatyti, nors draugija veikė kelis metus.

West Pullmane 1905.3.19 buvo įsteigta Draugystė Broliškos Pašalpos Atradimo Šv. Kryžiaus. Josios įstatai sako: "Į šią draugiją gali būti priimamas kiekvienas lietuvis Rymo katalikų tikėjimo, prižadantis išpildyti visas šios draugijos tiesas, taipgi neprigulintis nė į jokias draugijas, priešingas mūsų katalikiškai bažnyčiai. 1936 ši draugija dar turėjo 48 narius ir apie $1,900 turto. Josios pirm. buvo J. Andriuška, o sekr. — A. Norbutas. Tais pačiais metais 18-tos kolonijoje buvo įsteigta Draugija Karaliaus Mindaugo ir Draugija Šviesybės Lietuvos. Town of Lake kolonijoje įsteigtos net trys šios draugijos: Šv. Antano Draugija, Šv. Kryžiaus Draugija ir Šv. Petro Draugija. Westsidėje įsikūrė Šv. Stepono Draugija. 1912 ji turėjo apie 95 narius ir $1,000 turto. Pirm. buvo M. Jokubka, sekr. Juozas Duoba, o ižd. St. Šimkevičius. Lapkričio 26 d. 18-tos gatvės kolonijoj dar įsisteigė Sūnų Lietuvos Vakaruose Draugija. Lapkričio 14 d. Šiaurinėje Chicagoje įsikūrė Lietuvių Giesmininkų Draugija, o Brighton Parke įsikūrė Vyskupo Valančausko Draugija. 1920 pastaroji prisijungė prie Simano Daukanto Draugijos. Juozas Balčiūnas ilgus metus buvo pastarosios iždininkas.

1905.11.14 Chicagos šiaurinėje dalyje įsikūrė pirmoji lietuvių dramos draugija. Oficialus šios draugijos pavadinimas buvo Lietuvių Giesmininkų Dramatiška Draugija. Šiandieniniai ausiai toks pavadinimas truputį keistokai skamba, bet

tuo metu Amerikon patekusiems mūsų tautiečiams šis vardas atrodė tiksliausias. Draugija šiuo vardu veikė iki 1910 metų pabaigos. Pirmieji šios Draugijos organizatoriai nutarė darbuotis vien tiktai muzikos ir dramos srityse. Įstojamasis mokestis buvo 25 centai, o kiekvieną mėnesį nariai dar turėjo mokėti po 10 centų. šios draugijos steigėjais buvo: Antanas Gerdžiūnas, Juozapas Brundza, A. Valančius ir Marijona Brundzienė.

Šios Draugijos muzikos reikalus tvarkydavo parapijos vargonininkai, o dramos reikalus teko tvarkyti nariams, sugebėjusiems geriau vaidinti.

1910 metais kun. Lukošius pastebėjo, kad ši Draugija neturi pastovios katalikiškos konstitucijos ir įstatų. Jis panoro šią vaidilų draugiją perorganizuoti. Iš dramos Draugijos kun. Lukošius pasiūlė padaryti pašalpinę. Mėnesinį mokestį iš 10 centų siūlė pakelti iki 25 centų, kad būtų galima mokėti po $6.00 pašalpos į savaitę. Be to, jis paruošė konstituciją pagal tuometinius Rymo Katalikų Bažnyčios nuostatus. Kun. Lukošius paliko tą patį draugijos vardą. Jis pats nepanoro jos globoti, bet uždėjo Šventos Cecilijos globą. Oficialiai perorganizuota draugija vadinosi taip: Lietuvių Giesmininkų Dramatiška Draugija po Globa Šv. Cecilijos.

Nuo 1911 metų sausio 3 dienos ši draugija pradėjo veikti, kaip pašalpinė. Ji rūpinosi savišalpa, bet kurį laiką vis dar nepamiršo dainos ir dramos. Kiekvieną metą ji suvaidindavo po vieną veikalą, kiekviename parengime dalyvaudavo ir choras. Draugija taip veikė iki 1920 metų. Tais metais ji paliovė rūpintis dramos reikalais, nes nuo tada sudarytoji Lietuvos Vyčių 5 kuopa ruošdavo vaidinimus.

Vėliau choras atmetė ilgą draugijos vardą ir atsisakė šventosios globos. Jis pasivadino Šv. Mykolo Parapijos Choru. Draugijos įsteigtą ir ilgus metus globotą knygyną atidavė Katalikų Federacijos skyriui. Knygų vertė buvo daugiau $200.00. Pašalpa besirūpinanti draugija bažnyčios reikalams paskyrė daugiau $500.00.

Parapijos 25 metų minėjimui draugija davė $100.00; Šv. Kazimiero seserų vienuolynui $100.00; Tėvų Marijonų Kolegijai $100.00; Labdarių Draugijai davė daugiau negu $800.00. Draugija pirko Lietuvos Laisvės paskolos bonų už $350.00.

1929 metais Draugijos pirmininku dar buvo Petras Sriubas, o sekretorium Antanas Rugienis.

Lietuvių Laisvės Mylėtojų Draugija įsikūrė 1906. 7. 15. Organizatoriai: Vaitekūnas, Skikūmas ir kiti. 1939 turėjo 192 narių ir $12,000 turto. Pirmininku buvo J. Mačiulis.

D. L. K. Kęstučio Draugija. (nd.)

Aušros Vartų Šv. M. Panos Vyrų ir Moterų Draugija įkurta 8. 2. Konstitucijoje rašoma:

Kiekvienas brolis arba sesuo, kuris laike streikų eitų streiklaužiauti ir liktų sužeistu, negauna ligoje pašalpos ir pomirtinės.

Kiekvienas narys arba narė, turinti su svetimu vedusiu nepaprastus meiliškius ryšius, o taipgi vedusieji negyventų sykiu, bet su kitais gyventų kaip vedę, tokie pirmą sykį bus perspėti, o tolesnei gaus viešą papeikimą ir nesiliaujantys dar toliau diduma balsų paskirs jiems bausmę, arba pašalins iš draugijos."

Aušros Vartų Moterų Draugija. (nd.)

Birutės Kalno Draugija įsikūrė 1906 ir likvidavosi 1913, prisidėdama prie Vysk. Valančiausko draugijos.

1906. 2. 4 Bridgeporte buvo įsteigta pašalpinė Lietuvos Karaliaus Mindaugo Draugija. Josios pirm. buvo V. Vabalas, vicepirm. P. Szliakis, prot. sekr. St. Radowich, fin. sekr. P. Juozapaitis ir ižd. M. Tananevičia. 2. 10 buvo įsteigta pašalpinė, kurie vadinosi Draugija Lietuvos Kunigaikščio Gedimino N. 1 Town of Lake apylinkėje. Josios pirm. buvo V. K. Dobkiewich, vicepirm. G. Uksas, sekr. F. Raila ir fin. sekr. V. Milaszewich. 3. 5 toje pačioje kolonijoje buvo įkurta Garsaus Vardo Lietuvių Draugystė. Konstitucijoje sakoma: "Draugija yra pašalpinė. Taipgi šelps moksleivius, norinčius pasiekti aukštesnį mokslą, rems lietuvių literatūrą, taipgi ir lietuvių pirklybą, pramonę visose šakose." 1930 dar buvo 165 šios draugijos nariai, o turtas siekė $5,000. P. Ukockis buvo jos pirmininkas, o St. Ivanauskas — nut. rašt. 3. 11 Bridgeporte įsikūrė Visų Šventų Draugija. V. Pikelis prezidentas, Kaz. Gamula viceprez., Vl. Radavičia sekr., o P. Franckevičia ižd. 3. 25 Town of Lake kolonijoje buvo įsteigta Lietuvių Tautiška Draugystė Tėvynės Mylėtojų Nr. 1.

Balandžio 7 Kensingtone buvo įsteigta Šv. Petro ir Povilo Draugija. Jos organizatoriai buvo J. Mazelskis, V. Norkevičius, P. Lukoševičius, S. Jurevičius ir Juozas Gumuliauskas. Tai buvo vyrų katalikų pašalpinė draugija. Pradžioje turėjo 34 narius. Štai trys konstitucijos dėsniai:

"1) Į šią draugiją gali būti priimami vyrai gero pasielgimo Rymo - Katalikų tikėjimo, kurie pildo priderystę Rymo - Katalikų tikėjimo.

2) Kiekvienas narys turi atlikti Vėlykinę išpažintį ir priimti Šv. Sakramentus, o jeigu kuris neatliktų Vėlykinės išpažinties, priešindamas savo tikėjimo reguloms, bus iš draugystės pašalintas.

3) Kiekvienas narys skaitantis ir platinantis bedieviškus raštus, niekinantis Rymo - Katalikų tikėjimą, naudotų nemandagias priemones niekinimui ir žeminimui tikėjimo ir kunigų, be jokio svarstymo turi būt prašalintas iš draugijos."

Už nesilankymą į susirinkimus, nelankymą ligonių, skirtą dieną neatlikimą išpažinties nariai baudžiami nuo 25 centų iki vieno dolerio. Kartą už neatlikimą vėlykinės buvo nubausti net 52 nariai po 50 centų. Ši draugija yra viena iš Roselando parapijos organizatorių.

1910 nariai draugijos nubalsavo įsigyti uniformines kepures ir juostas, o 1922 visa tai panaikinta susirinkimo nutarimu.

Nariai mokėjo 25 centus į mėnesį mokesčių. Nariui susirgus gaudavo $5 pašalpos į savaitę. Mirus nariui draugija užmoka iš iždo $50 ir nariai sumoka dar po dolerį mirusiam nariui. Taipgi draugija davė vežimą mirusiam vežti ir automobilį grabnešiams.

1936 narių turėjo 34, turto $2,500. Pirm. A. Drangelis, rašt. K. Rubinas.

1939.12.100 susirinkime nutarė draugiją likviduoti. Narių turiėjo 44 ir kiekvienam nariui teko po $30.50.

Draugystė Palaimintos Lietuvos

Pirmas jos susirinkimas įvyko 1906. 9. 12 Paugo svetainėje, 1900 S. Union Ave. Draugystės pirmieji organizatoriai: S. Armonas, St. Baravičius, F. Kucėnas, Alex Viguckis, J. Stankevičius, J. Jocius, V. Bukauskas, Y. Bielskis, J. Pauga ir kiti.

Pirmoji valdyba: S. Armonas — pirm., E. Čepulis — vicepirm., J. Šemiotas — sekr., J. Pauga — ižd.

Draugystės tikslas — šelpti savo narius ligoje ir neturte, gyventi vienybėje ir broliškoje meilėje tarp savęs. Nario mokestis buvo 7 dol. metuose. Sergantieji nariai gaudavo 5 dol. savaitėje. Nariui mirus buvo išmokama 300 dol. pomirtinės.

1936 draugystė turėjo apie 500 narių. Turto — 10,781 dol. Pirmininku buvo J. Jackus, sekr. — G. Pakeltis.

Pirmoji jos užrašų knyga pamesta, todėl iš pirmųjų draugystės metų nėra galimybės pateikti duomenų.

1915 paaukota 100 dol. nukentėjusiems nuo karo lietuviams.

1915 buvo surengtas piknikas dėl Viešo Knygyno palaikymo. Pelnas buvo 150 dol.

1916 paaukojo B. Vargšui 10 dol.; Lietuvių Dienos Komitetui 25 dol.; pirko "Naujienų" bendrovės 3 šėrus už 30 dol.

1917 paaukojo Lietuvių Tautinėms Kapinėms 100 dol.; paaukojo Lietuvių Viešam Knygynui (18-tos apyl.) 10 dol.

1918 nutarta neduoti "Draugui" daugiau jokių garsinimų bei darbų, nes "Draugas" yra nusistatęs prieš laisvas draugijas; paaukojo Viešam Knygynui 10 dol.; nutarta prisidėti prie Liet. Darbininkų Tarybos; nutarta paskolinti Povilui Žilevičiui (medicinos studentui) 200 dol. be nuošimčio; paaukojo narei V. Budreckienei 25 dol.

1919 Delegatas iš "Naujienų" bendrovės metinio susirinkimo pranešė, kad "Naujienų" dienraštyje norima padaryti reformų ir kai kurie nori, kad būtų pašalintas P. Grigaitis. Draugijos nariai dauguma balsų nutarė ir instruktavo delegatus, kad "Naujienų" bendrovės susirinkime jie atiduotų balsus už "Naujienų" senąją taktiką ir už P. Grigaitį, jeigu toks klausimas vėl iškiltų; nutarė prisidėti prie šaukiamo Seimo (1919 m. birželio 8, 10, 11 d.d.) Morrison viešbutyje ir išrinkti 3 delegatus. Taip pat buvo priimta rezoliucija, kad Seime būtų reikalaujama atskirti bažnyčią nuo valstybės ir mokyklą nuo bažnyčios; aukojo Liet. Raudonajam Kryžiui 100 dol. (iš iždo), o 63 dol. sumetė nariai nuo savęs. Pinigai pasiųsti Voldemaro vardu.

1920 nutarta dalyvauti protesto demonstracijoje prieš lenkus. Nutarta, kuris narys nedalyvaus demonstracijoje, turės sumokėti 50 centų baudą. Nuspręsta surengti balių ir pusę pelno

paskirti Lietuvos apsigynimo reikalams nuo lenkų; Lietuvos Gynimo Bendram Komitetui paskirta iš iždo 50 dol. ir nariai nuo savęs šiam komitetui sumetė 100 dol.

1922 priimta protesto rezoliucija prieš Lietuvos valdžią už išleidimą priverstinos registracijos įstatymo Amerikos lietuviams.

1924 nariai sudėjo 36 dol. Marijampolės Realinės gimnazijos reikalams; nupirkta Liet. Auditorijos bonų už 1,000 dol.

1928 skaitytas laiškas iš Šv. Kryžiaus ligoninės vadovybės, kuriame prašyta, kad draugystė dalyvautų ligoninės pašventinimo iškilmėse. Draugija nutarė čia nedalyvauti, bet nariai, kurie nori, galės dalyvauti.

1930 nutarė dalyvauti apvaikščiojime Vytauto 500 metų nuo jo mirties.

1935. 3. 26 nutarta, kad nuo tų metų liepos 1 d. į draugiją bus priimamos ir moterys.

1935 nutarė dalyvauti Vilniaus Vadavimo parengime spalio 9 dieną.

Draugija Lietuvos Ūkininkas

Įsteigta 1906. 9. 17. Pirmame protokole rašoma: "Mes ūkėsai vakarinės dalies Chicagos lietuviai, atjausdami varginga savo padėjimą atsiskyrę iš po motinos globos mūsų Tėvynės, taipgi supratę savo atšalimą darbavimuose ir jos labo, pasiryžome susirišti į vienybę ir brolišką meilę, idant galėtumėm bendrai veikti dėl Tėvynės ir savo labo. Susirinkimą atidarė ūkėsas Mykolas Dudas, išreikšdamas savo simpatiją prie visų susirinkusių, kaipo nauji tautiškos dirvos darbininkai. Tolesniai, priminė kokiais pamatais turime sutverti Draugiją, idant darbuodamos neužmirštumėm ir mūsų Tėvynės Lietuvos, o ypatingai brolių ūkėsų vargstančių tamsybėje pas nemalonų žiauraus caro jungą."

Steigiamajame susirinkime buvo išrinkta ši valdyba: M. Dudas — pirm., L. Petrulis — vicepirm., M. Juška — sekr., A. Dirvis — sekr. padėjėjas, A. Balčas — ižd., A. Blynas, J. Šlapelis, K. Duoba — kasos globėjai.

Draugijos tiksluose pažymėta:

1. Savitarpinė pašalpa ligoje, palaidojimas mirusiųjų narių ir pagal išgales globojimas našlaičių.

2. Platinti apšvietą ir tobulinti tautišką susipratimą tarpe lietuvių Amerikoje.

3. Draugija stengsis pagal išgalę užlaikyti ir tobulinti meilę Lietuvos ir lietuvių tautos, tarpe savo narių, ir nepriklausančių prie jos vientaučių. Taipgi, jeigu spėkos leis, įkurti knygyną, skaityklą ir įsteigti mokyklą su ūkininkystės skyrium.

4. Draugija neprivalo turėti nieko bendro ir priešingo su religijomis bei politikos partijomis Amerikoje bei Lietuvoje. Dalyvaus vien tik tame lietuvių judėjime, kur matys garbę ir naudą Lietuvai. Taipgi ima iniciatyvą darbuotėje visuomenės labui.

Draugijos konstitucijoje yra sakoma, jog iždas negali būti mažesnis kaip 100 dol.; jeigu ižde būtų mažiau kaip 100 dol., tada turėtų sudėti kiekvienas narys po tiek, kiek bus nutarta dauguma balsų. Taip pat rašoma, kad draugija gyvuos, kol prie jo čarterio laikysis nemažiau kaip 8 nariai. Likus mažiau, draugijos turtas bus išdalintas labdaringiems, tautiškiems dalykams.

1911 — Surengtas šeimyniškas vakarėlis, kurio pelnas buvo skirtas tautiškam namui Vilniuje, o visi nariai sudėjo aukų $60 ir pasiuntė Dr. Basanavičiui. Surengė gražų vakarėlį paremti Saulės Draugijai Kaune. Pasiuntė $46.

Dr-jos narys Steponas Biežis išvertė iš rusų kalbos "Pasakojimai apie Septynius Pakaruoklius" ir paaukojo Draugijai. Draugija atspausdino ir išplatino 2,000 egz.

1912 — Surengė pikniką ir balių. Pelną skyrė Lietuvių Užsienio knygynui, Lietuvoje. Taipgi surengė vakarėlį sušelpimui Jono Šileikos, kuris buvo "Art Instituto" mokinys. Jam buvo prisiųsta $46.55.

Draugija paskolino savo knygyną Lietuvių viešam knygynui (121 egz. — Knygų vertė $123.95).

1913 — Atvažiavo iš Lietuvos Mokslo Draugijos atstovai rinkti aukų tautos namą Vilniuje pastatyti. Draugija prisidėjo prie to darbo $21 auka.

1914 — Kilus karui Europoj, Dr-ja daug rūpinosi savo tautiečiais. Dalyvavo Lietuvių Konferencijoj, ruošti Lietuvių Visuotiną Seimą. Buvo nutarta, kad Seimas įvyks New Yorke. Dr-ja prisidėjo pinigais ir siuntė savo delegatus į Seimą. Aukojo iš savo iždo $100 nukentėjusiems nuo karo lietuviams.

1915 — Studentui S. Bežiui buvo paskolinta $300, kad jis baigtų gydytojo mokslą.
1916 — Mokslo dr-jai Vilniuje buvo prisiųsta $149.96. Lietuvių Dienoje, 11. 1, rinko aukas gatvėse. Surinko $212.

1917 — Prisiųsta nukentėjusiems nuo karo lietuviams, Lietuvoje, $52.

Dr-ja aukojo Autonomijos Fondui $43.75. Sergančiam nariui Antanui Dirkai $79.77.

1917 draugija paliuosavo nuo mokesčių Barborą Žilvitaitę, studentę Valparaiso universitete.

Nutarė pasiųsti vokiečių nelaisvėje esantiems lietuviams knygučių iš savo knygyno apie 500 egz., vertės $50.

1918 — Padėjo mokėti išlaidas parodoj, kuri įvyko vidurmiestyje 10. 12.

Pasibaigus pasauliniui karui, pasipylė šauksmas aukoti pinigų Lietuvai. Draugija nutarė aukoti iš kasos $300. Nariai laike susirinkimo aukavo $62.45. Draugijos auka tais metais buvo $499.95.

1919 draugijos aukos buvo:

Lietuvių Viešam knygynui	$ 15.00
Sergančiam nariui Antanui Dirkai	„ 65.00
Lietuvių Laisvės Varpo fondui	„100.00
Lietuvių Raudonojo Kryžiaus Dr-jai	„ 25.00
Iš viso	$205.00

1920 — Dr-ja dalyvavo didelėj Chicagos Lietuvių demonstracijoj, protestui prieš lenkus.

Gręsiant Lietuvai dideliam pavojui nuo priešų lenkų, draugijos susirinkimuose rinko aukas ($117.47) ir per Lietuvos Misijas pasiuntė Lietuvos Gynimo Komitetui.

1921 draugija dalyvavo naujai atvykusio Lietuvos atstovo V. Čarneckio pasitikime. Aukojo Lietuvos reikalams virš $182.

1922 nutarė paaukoti Aukso - Sidabro Fondui visą 1922 nuošimtį gautą už Lietuvos Laisvės Paskolos Bonos. Tautiški centai paaukoti Vilniaus našlaičiams.

1925 — Nutarta prisidėti aukomis prie pastatymo paminklo Lietuvos istorikui Simanui Daukantui Lietuvoje.

1934 — Dariaus ir Girėno paminklui aukota $10. J. Janušauskui - Vaitkui skridimui — $10.

1937 — Prisirašė 22 nauji nariai. Viso narių buvo 445. Vyrų 231; moterų 214.

1940 — Aukos: Vilniaus Miesto Našlaičiams $25, "Draugo" Mašinų Įrengimo Fondui $10 ir "Naujienų" Namo Pataisimo Fondui $10.

1941 — Prisirašė 10 naujų narių. Pirkta U. S. War Savings Bonds už $200.

1942 — Auka: Labdarių S. S. Priegl. Namo Įrengimui $10. Nupirko U. S. Defense Bonds už $740.

1943 — Aukavo Raudonajam Kryžiui $25.

1944 — Pirko U. S. War Bonds už $2,000. Aukos Raudonajam Kryžiui — $10; Community Fund — $10.

1945 — Aukos: Raudonajam Kryžiui — $25; Lietuvių Misijai — $25; Lietuvių Konferencijai — $10; Community Fund — $10; Lietuvių Kongresui — $15; Lietuvių Labdarybei — $10.

Finansų santrauka

Per 40 metų buvo sekančios įplaukos ir išmokėjimai:

Metai	Įplaukos	Išmokėjimai	Dr-jos turtas
1906	$ 30.70	$ 7.25	$ 23.45
1907	204.70	83.04	145.11
1908	260.45	120.88	184.68
1909	390.36	213.20	461.84
1910	686.70	408.75	739.79
1911	918.61	798.25	860.15
1912	1,122.28	1,294.92	687.51
1913	1,261.82	867.50	1.081.83
1914	1,294.20	604.11	1,771.92
1915	1,203.96	611.81	2,364.07
1916	1,954.42	1,345.59	2,972.90
1917	2,443.58	1,665.48	3,751.00
1918	2,030.73	1,968.55	3,813.18
1919	4,607.48	4,478.43	3,942.23
1920	3,351.08	2,964.23	4,329.08
1921	4,576.14	3,477.13	5,428.09
1922	2,501.72	1,811.34	6,118.47
1923	2,653.87	2,042.22	6,730.12
1924	4,882.55	4,689.02	6,923.65

Metai	Įplaukos	Išmokėjimai	Dr-jos turtas
1925	4,881.05	4,364.86	7,439.84
1926	4,142.71	2,905.49	8,677.06
1927	3,409.95	2,996.07	9,090.94
1928	6,327.70	5,038.95	10,379.69
1929	3,404.30	2.962.80	10,821.19
1930	8,225.46	6,475.04	12,571.61
1931	6,006.56	6,536.94	12,041.28
1932	4,724.85	5,099.68	11,666.40
1933	3,944.72	5,371.71	10,239.41
1934	2,152.78	1.578.62	10,813.57
1935	3,443.50	2,417.65	11,859.23
1936	2,435.58	1,015.23	13,279.58
1937	2,435.69	2,676.10	13,039.17
1938	3,292.71	3,376.31	12,956.01
1939	2,622.27	2,326.55	13,251.74
1940	2,704.03	2,454.71	13,501.06
1941	3,712.42	2,623.88	14,588.60
1942	3,296.41	2,408.00	15,477.01
1943	3,642.13	3,317.41	15,825.40
1944	3,459.52	3,200.83	15,756.06
1945	3,316.34	3,178.60	16,352.42
1946	2,999.22	2,367.55	16,272.24
1947	3,237.45	3,961.94	16,996.73
1948	3,183.06	2,426.42	17,753.37
1949	3,576.16	4,129.50	17,200.03

1963. 9. 15 buvo ši valdyba: Antanas Valonis — pirm., Albert Disis — vicepirm., Julia Pocius — vicepirm., Adele Thomas — nutarimų rašt., Bernice Disis — Finansų rašt., Stanislovas Žičkus— kont. rašt., Anna Valonis — iždo globėja, Petras Kraujalis — iždininkas, Juozapas Valonis — teisėjas, Antanas Jodikaitis — maršalka, dr. S. Biežis — kvotėjas.

Lietuvių Moterų Draugija Apšvieta

Įsteigta 1907. 3. 3 Bridgeporto apylinkėje. Steigiamasis susirinkimas įvyko Agotos Žemaitienės namuose.

Draugijos tikslas: Platinti kultūrą, apšvietą. Mokėti mažą pašalpą ir pomirtinę. Prisidėti prie visuomenės naudingų su-

manymų Amerikoje ir Lietuvoje. Kiek galint pagelbėti finansiniai draugijos narius, pašalinius ir kultūros įstaigas. Draugijoje gali priklausyti įvairių įsitikinimų narės nuo 16 iki 55 m.

Draugijos steigėjos: Marijona Damijonaitienė, Eleonora Sutkienė, Marijona Pateckaitė, Marijona Oliševskienė, Katarina Katkevičienė, Marcelė Gruzinskienė, Ona Gilibaitienė, Agota Žemaitienė, Kastancija Yankauskienė, Ona Katkevičiūtė-Demikienė, Petronėlė Mockienė. Pirmąją valdybą sudarė: M. Damijonaitienė — pirm., K. Katkevičienė — vicepirm., M. Pateckaitė — nut. rašt., E. Sutkienė — fin. rašt., M. Oliševskienė — ižd.

Pirmasis draugijos parengimas įvyko 1908 Fellowship svetainėje. Toje pat svetainėje 1910.12.4 buvo surengta rankdarbių paroda. Ši paroda buvo plačiai aprašyta amerikiečių laikraščiuose. 1911 šv. Jurgio parap. salėje buvo surengta valgių paroda, kurioje buvo išstatyti lietuviški ir amerikoniški valgiai.

Tolimesni draugijos veiklos įvykiai (paimti iš draugijos užrašų knygos) buvo šie:

1915 įsteigta virimo mokykla, kurios pamokos vyko Fellowship House ir Mark White Square parko pastate. Buvo supirkti indai ir kiti reikmenys. Mokykla draugijai davė nuostolio. Ji veikė iki 1920.

1916 — Aukota nukentėjusiems nuo karo, atsiliepus į prezidento Woodrow Wilson atsišaukimą. Aukas rinko: P. Matekūnaitė, J. Gulbinienė, D. Kalvaičiūtė, B. Žilvičiūtė, O. Jonaitienė, M. Radzevičiūtė. K. Šaukienė, Norvilaitė, K. Urbienė, O. Sandargienė, Krasauskaitė, Paulukienė, Jukštaitė, Bruožaitė.

Badaujantiems Lietuvoje iš iždo pasiųsta $100 A. Bulotos vardu. Jis pinigus perdavė Žiburėlio Draugijai.

1917 — Aukota Šelpimo Fondui $10, vaikų globai $10 ir sergančiai narei $10.

1918 — Vaikų globai aukota $10 ir Dėdės Šerno raštams išleisti — $25.

Surengtas pirmas narių, nesinaudojusių per 10 metų pašalpa ligos atveju, pagerbimas. Pagerbtos pačios pirmosios narės: K. Katkevičienė, M. Oliševskienė ir M. Poteckaitė; joms įteiktos dovanos.

Pradėjo veikti knygynas.

1919 — Lietuvos Laisvės Fondui paaukota $10. Lietuvos Gelbėjimo Fondui iš iždo paaukota $150.

1920 — Rašytojai J. Žemaitei, atsilankiusiai JAV, Kalėdų proga įteikta $15.

Artisto Br. Vargšo paminklo statymui paaukota $15.

10. 3 narės dalyvavo su vėliavomis protesto demonstracijoje prieš lenkus — grobikus. Pardavinėjo ženklelius, M. Dundulienės padarytus. Už juos surinkta $36 ir įteikta H. Hertmanavičiui Lietuvos Gynimo reikalams.

Pagerbta S. Puniškienė už nesinaudojimą pašalpa per 10 metų. M. Dundulienei įteikta dovana už pasidarbavimą.

P. Balickienė padarė 10. 31 lietuvišką vėliavą darugijai.

12. 5 suruoštas vaidinimas "Gims Lietuvos Genijus". $250 pelno pasiųsta Lietuvos atstovybei JAV.

12. 12 įvyko bazaras, davęs $316.85 pelno.

1921. 1. 9 įvyko vakaras, kurio pelnas — $216.85 — pasiųstas Našlaičių Komitetui Lietuvoje M. Šleževičienės vardu.

Suruoštas šeimyniškas vakarėlis - išleistuvės J. Žemaitei, kuriai įteikta $15 dovana.

Dėdės Šerno draugų būreliui pasiųsta $26.

Apšvietietės buvo pirmos lietuvės moterys, pareikalavusios lygių teisių su vyrais. Čia vadovavo ponia W. Jerome, tuo metu buvusi Fellowship House valdytoja, ir Rožė Šlikienė. Draugija nutarė prisidėti prie Lietuvių Auditorijos Bendrovės, paimdama šėrų už $200. Išrinkta atstovė P. Petraitienė.

1922 — Dėdei Šernui paskirta $20 pašalpa. Suruoštas koncertas ir pelnas — $150 paskirtas Dėdei Šernui. Vargingai Pečiulių šeimai įteikta $31. Knygynui pirkta naujų knygų už $37.26. Knygyninkė — J. Gulbinienė. Suruošta demonstracija padėkoti JAV už Lietuvos Nepriklausomybės pripažinimą. Iškeltas protestas krikščionims demokratams, varžantiems piliečio teises. Protestas pasirašytas pirmininkės P. Petraitienės ir raštininkės P. Balickienės.

Pirkta Liet. Auditorijos šėrų dar už $300. Auditorijos šėrus apsiėmė pardavinėti A. Barevičienė ir M. Pišnienė.

1924 — Iždininkui K. Gugiui tarpininkaujant paaukota $15 Marijampolės Realinei Gimnazijai.

1925 — Vilniui Vaduoti Komiteto atstovės M. Zolpienė ir A. Miščikaitienė pranešė, kad rengiamas protestas prieš po-

piežių dėl Vilniaus atidavimo lenkams. Prie protesto nutarta prisidėti. Vilniui Vaduoti Komitetui paaukota $5.

Amerikos Lietuvių Teatro Kūrėjų Sąjungai suteikta finansinė parama.

Dzimdvi-drimdzi vaidintojams (A. Vanagaitis su savo trupe) už vaidinimą ir dainas sumokėta $35.

1926 — Apšvietiečių būrys dalyvavo veteranui B. Vaitekūnui pagerbti suruoštame vakarėlyje. Prisidėta prie Moterų Pasaulinės Parodos suruošimo auka $10 ir išrinktos atstovės: M. Viščiulienė ir J. Baranauskienė. 1927 — Chicagos Lietuvių Auditorijai paskolinta $500. Tuo būdu kartu su šėrais įdėta į tą bendrovę $1,000. Dėdės Šerno fondui paaukota paminklui statyti $10. 1931 — Pirmą kartą lietuvių atstovės aplankė Oak Forest senelių prieglaudą. 1932 — Laisvamanių Kapinėms įrengti Kupiškyje dr. A. L. Greičiūnui prašant paaukota $5. Nutarta prisidėti prie Amerikos Lietuvių Albumo išleidimo (leidėjai SLA) parašant draugijos istoriją ir įmokant $25. 1933 — Depresijos metai. Pirmininke išrinkta M. Zolpienė. Iždas beveik tuščias, $300 banke užšaldyta, ligonių daug, sunku sušelpti. Bet visos ryžosi dirbti ir nenusiminė. 1934 — Lietuvių Kambariui Pittsburgh Universitete įrengti paaukota $5.

1936 — Chicagos Lietuvių draugijų konferencijoje atstovės buvo P. Ryselienė ir A. Miščikaitienė. Delegatė į Lietuvos Demokratijos atsteigimo kongresą Cleveland, Ohio, išrinkta A. Miščikaitienė. Nutarta suruošti pietus Oak Forest seneliams. Programą atliko Brighton Parko jaunuolių draugijėlė, Anelės Zabukienės vadovaujama.

1937 — Kovo mėn. surengtas vakarėlis M. Dundulienei pagerbti.

1938 — Clevelando Lietuvių Darželiui aukota $5. Pirmyn Choro kelionei į Lietuvą paaukota $5. Prisidėta prie Women Field Army veiklos.

1940 — Suruoštas bingo vakarėlis. Pelnas skirtas M. Jurgelionienės paminklo statymo komitetui. Pelno buvo $33.16.

1942 — Įsteigta anglų ir lietuvių kalbų ir rašybos mokykla pagal S. Puniškienės sumanymą.

1944. 3. 4 įvyko metinis draugijos vakarėlis, kuriame surinkta $44 aukų Raudonajam Kryžiui; prie to iš iždo pridėta dar $10. Tuo būdu per Sofijos Barcus Bridgeporte skyrių iš

viso pasiųsta $50. Į AL Tarybos Chicagos skyriaus konferenciją išrinktos trys delegatės ir ALTui paskirta $5 auka. Community and War fondui paaukota $30. 1945 — Raudonajam Kryžiui per Sofiją Barcus paaukota $10. AL Tarybai paaukota $10. Community fondui paaukota $5. Per atstovę Miščikaitienę Lietuvių kongresui paaukota $25. 1947 — Paaukota: Lietuvos tremtiniams — $25; Lietuvos Tremtinių studentijai — $5; Raudonajam Kryžiui — $5; Amerikos Draugijai vėžiui tirti — $5; Community Fondui — $5. Senatoriui pasiųstas laiškas su prašymu balsuoti už bilių — No. R. 2910, kad būtų palengvintas D. P. įvažiavimas per 4 metus. Tremtiniams paaukota per BALFą — $15.

1948 — AL Tarybai paaukota $10, o žiburėlio draugijai pažangiems studentams remti — $10. Velykų proga tremtiniams pasiųsta 5 siuntiniai. Raudonajam Kryžiui aukota $5. Už tremtinių pieštą ir atsiųstą Vytį paaukotą $5. 10. 10 draugijos atstovės M. Zolpienė, S. Puniškienė ir Albina Dailidonienė dr. J. Šliupo laidotuvių metu Lietuvių Tautinėse kapinėse padėjo gedulo vainiką. AL Tarybos konferencijos proga 9. 26 paaukota $10. Tremtiniams pasiųsta 2 siuntiniai. 12. 11 surengtas žaidimų vakaras ir pelnas — $54.88 — paskirtas dr. J. Šliupo paminklui statyti.

1949 — Dalyvauta vasario 16 šventėje ir įteikta $25 auka. Naujienoms minint savo 35 metų jubiliejų, nutarta tą dienraštį pasveikinti $35 dovana.

1950 — Oak Forest seneliams Kalėdų proga pietums suruošti nutarta paaukoti $10.

1951 — Dalyvauta vasario 16 d. šventėje ir paaukota $10. Komitetui dr. J. Šliupo biografijai išleisti paaukota $25. Sunkiai sergančiam, žinomam ir visų mėgiamam šokių mokytojui Vytautui Beliajui sušelpti paaukota $50, iš kurių $25 narių surinkta, o kiti $25 iš draugijos iždo. AL Tarybos konferencijos 9. 30 proga paaukota $10. Dar Vytautui Beliajui narių suaukota $10. Chicago Lietuvių Literatūros Draugijai įteiktas $40 gautas pelnas. 10. 21, kai buvo laidojama dr. K. Griniaus urna, pasiųstas per M. Zolpienę gedulo vainikas.

1953 — AL Tarybos konferencijos 10. 11 proga paaukota $10. 9. 27 ir 28 vykstančiam Lietuvos Kongresui paaukota $10. Per Tėvynės Mylėtojų Draugiją Dr. Vandos Sruogienės veika-

lui "Lietuvos Istorija" išleisti paaukota $50, iš kurių $45 — iš iždo ir $5 — nuo Adelės Kolpekienės.

1954 — Dalyvauta vasario 16 d. šventėje ir paaukota $10. Nutarta dalyvauti Naujienų keturiasdešimt metų jubiliejaus minėjime ir įteikti $20 auką. Raudonajam Kryžiui paaukota $5. Sergančiam džiova Vladui Brilingui (Vokietijoje) sušelpti pasiųsta $5 auka. Oak Forest seneliams Velykų pietums ruošti paaukota $5. Prof. Mykolui Biržiškai sušelpti paaukota $10.

1955 — Nutarta dalyvauti Vasario 16 d. šventėje ir paskirta $15 auka.

1956 — Dalyvauta Vasario 16 d. šventėje ir įteikta $20 auka. Prof. Vaclovui Biržiškai palaidoti paskirta $10 auka. Dainų šventei 7. 1 pravesti paaukota $10. AL Tarybos konferencijos 11. 8 proga paaukota $10. Community Fondui paaukota $5. Fellowship House įstaigai sudegus, nutarta paaukoti $10.

1957 — Draugija turi 65 nares.

Draugijos pirmininkėmis yra buvusios: M. Damijonaitienė, K. Katkevičienė, A. Miščikaitienė, M. Dundulienė, P. Petraitienė, R. Šlikienė, J. Gulbinienė, M. Zolpienė, M. Schulz, O. Dovgin, S. Šilickienė ir S. Kaulakienė.

1960 valdyba: S. Kaulakis — pirm., A. Piliponis — vicepirm., R. Didžgalvis — nut. rašt., M. Viščiulis — fin. rašt., M. Endziulienė — turto glob., A. Valančienė — ižd., S. Zigmont — šeimininkė.

1907 metai —

1907 įsikūrė Aušros Vartų Dievo Motinos Draugija. Sulenkėjusių lietuvių ir lenkų prižadai nuviliojo lietuvių Draugiją lietuvio kun. Stučkos vadovaujamą į lenkų Šv. Trejybės parapiją, prie kurios lietuviai išbuvo iki 1916 metų.

Bet šio šimtmečio pradžioje daugelis lietuvių atsigavo. Labai daug prisidėjo Amerikoje atsiradusių lietuvių inteligentų skelbiamos mintys ir paplitusi spauda, kuri patarė lietuviams būti lietuviais. Šios mintys palietė ir Aušros Vartų draugijos narius.

1915. 12. 18 lietuviai, palikę lenkiškas konstitucijas ir visus raštus, iš Šv. Trejybės lenkų parapijos persikėlė į Šv. Mykolo lietuvių parapiją. Persikėlus į lietuvišką parapiją, buvo iš-

rinkta ir nauja valdyba: pirm. — M. Raudeliūnas, jo pagelbininku — V. Kaitulis, nutarimų rašt. — J. Kupčiūnas, finansų rašt. — L. Vasiliauskas, ižd. — J. Sapitavičius.

Dievos Apveizdos dr-ja įsikūrė 5.12.

Šv. Jono Evangelisto dr-ja įsikūrė 12.7. 1933 metais dar turėjo apie 50 narių. M. Lorenča, pirm.; S. Jusevičius, rašt.

Lietuvių Jaunikaičių Dainos Mylėtojo Dr-jon, pirmame susirinkime įsirašė 56 nariai. Svarbiausias draugijos tikslas — mokytis dainų ir pašalpa.

3.3 įkurta Lietuvos Kun. Stanislovo dr-ja ir Lietuvos Mylėtojų Dr-ja, Ciceroj.

Lietuviška Rymo - Katalikiška Draugystė po globa šv. Juozapo Laimingos Mirties įkurta 1907.8.4. Įstatuose pažymėta, kad "Draugystė bus broliškos pagelbos, užsiims apvaikščiojimu bažnytinių ir tautiškų švenčių, šelps Liet. Rymo Katalikus, einančius į aukštesnį mokslą, ir darbuosis dėl labo lietuvystės".

Lietuviška Tautiška Draugystė "Vienybė", Šv. Juozapo Dr-ja, Šv. Juozapo Laimingo Mirimo Dr-ja ir Tėvynės Mylėtojų Dr-ja Town of Lake.

1908 metai —

1908 įsikūrė Dr. Vinco Kudirkos draugija. 1912 narių turėjo apie 85, turto virš $500. Du moksleiviai atleisti nuo mokesčių, vienam nariui studentui suteikta $50 paskola. Ši draugija 10 % skyrė apšvietos reikalams. Vėlesniais laikais ji prisijungė prie Chicagos Lietuvių Draugijos.

1908.10.5 įsteigta Lietuvių Tautiška Pašalpinė Draugystė Tėvynės Mylėtojų Lietuvos. Jos organizatoriai: Jonas Baukas, P. Jaksevičius, P. Paženis ir kiti. Draugijos konstitucijos vienas paragrafas skamba taip: "Ši konstitucija, pagal norą didžiumos narių, gali būti pertaisoma sykį į metus, bet jokiu būdu negali būti kreipiama iš tautiškos į tikėjimišką draugystę".

Prie šios draugijos vėliau prisijungė šv. Augustino Vyskupo draugija su 30 narių ir apie 1,000 dol. turto. 1936 valdyba buvo tokia: A. Kubiliūnas — pirm., J. Valonis — rašt., B. Janulis — ižd.

1908 įsikūrė Leib. Gvardija D.L.K. Algirdo. 1912 narių turėjo 90 ir $540 ižde; valdyba: St. Šimkevičius — prez.,

Kaz. Mažeikis — rašt., B. Jankauskas — fin. rašt., Adomas Tumas — ižd. Kareivių vyriausybė: Kazys Mažeikis — gen., Stan. Šimkevičius — pulk., Antanas Bartušis — adjutantas.

1908 pradėjo organizuotis lietuviai siuvėjai. Savo organizaciją pavadino Kriaučių Klubas Savitarpinės Pašalpos. Organizatoriais buvo Julius Mickevičius, Sakalauskas, Antanaitis ir kiti. Pirmas sekretorius buvo Julius Mickevičius. Klubo tikslas buvo pašalpa, pomirtinė ir kultūra. 1920 Klubas prisidėjo prie Chicagos Lietuvių Draugijos.

Tuo pačiu metu įsikūrė ir Šviesos Draugija bei Vienybės Brolių Lietuvos N. 1 draugija.

1909 metai —

Chicagos Lietuvių Draugija

Originalus Draugijos vardas buvo — Chicagos Lietuvių Draugija Savitarpinės Pašalpos. Toks ilgas vardas pasirodė nepraktiškas, tai jo galūnė buvo "nukirsta".

"Metrikai" rodo, jog Draugija buvo įsteigta 1909 m. vasario 23 dieną Balkevičiaus svetainėje, 823 N. Marshfield Ave. Organizacijos sumanytojas buvo Petras M. Kaitis, žymus tų laikų Chicagos lietuvių veikėjas. Jis gyveno šiaurvakarinėje miesto dalyje ir ten biznį vedė.

Į steigiamąjį susirinkimą buvo pakviesti ir dalyvavo šie asmenys: Petras M. Kaitis, Petras Galskis, Julius Mickevičius, Kastantas Kairis, Antanas Miliauskas, Antanas Petrulis, Antanas Gricius, Vincas Čėsna, Stanislovas Šakis, Boleslovas Petrulis, Ferdinandas Derbutas, Juozas Petkus, Antanas Juška, Kastantas Pocevičius, Jonas Tumosa, Jonas Katilius, Antanas Kalnis, Augustinas Kalnis, Vincas Rutelionis, Antanas Jasinskas, Petras Remeikis, Jonas Andriulaitis, Vincas Pranaitis ir Vladas Mačiulis.

Steigiamajame susirinkime dalyvavo 24 asmenys, kurie ir tapo nariais. Iš jų du dar ir šiandien tebėra Draugijos nariais. Būtent: Jonas Katilius ir Antanas Miliauskas.

Steigiamasis susirinkimas į laikinąją valdybą išrinko šiuos asmenis: P. M. Kaitį pirmininku, Julių Mickevičių sekretorium ir Petrą Remeikį iždininku.

Štai kas Draugijos buvo numatyta veikti.

1. Pagelbėti nariams ligoje, neturte bei nelaimėje.

2. Dalyvauti tautiškose ir darbininkiškuose svarbesnių įvykių paminėjimuose.

3. Steigti knygyną, rengiant paskaitas ir prakalbas.

4. Teikti moralę ir piniginę paramą lietuviams, patekusiems į nelaisvę už lietuvybę, taipgi už laisvės ir brolybės idėjų skleidimą.

5. Nariais kviečiamas kiekvienas 16 — 40 metų sveikas ir doras lietuvis, mokąs lietuvių kalbos.

6. Ligoje pašalpa buvo dviejopa: $5.00 ir $10.00 per savaitę. Kurie mokėjo 50 centų per mėnesį, gavo ligoje pašalpos $5.00; kurie mokėjo 75 centus — gavo ligoje pašalpos $10.00.

7. Chicagos Lietuvių Draugija Savitarpinės Pašalpos pradžioje buvo prisidėjusi prie Susivienijimo Lietuvių Amerikoje. Pomirtinę išmokėdavo S. L. A. po 150.00 dolerių nariui mirus. Draugija iš kiekvieno nario mokamų mokesčių 25 centus per mėnesį siųsdavo į SLA centrą. Vėliau pertraukė ryšius su SLA ir pomirtines išmokėdavo iš Draugijos iždo.

Tokias gaires organizacijai nustatė pirmieji kūrėjai. Tenka pasakyti, jog veikimo programa mažai tėra pasikeitusi. Ir šiandien Chicagos Lietuvių Draugija yra pasiryžusi, kiek tai galima, švietimo ir kultūros srityse dirbti.

Pradžioje Chicagos Lietuvių Draugija nesiskyrė nuo kitų panašių Draugijų. Tvarka ir mokesčiai buvo maždaug tokie pat, kaip ir daugelyje kitų giminingų organizacijų. Draugija nepasižymėjo narių gausumu, bet jų skaičius vis augo. Draugijos nariai buvo daugumoje radikalai. Maždaug per dešimtį metų draugija stiprėjo nariais, turtu ir vadovavo kultūros darbe. Draugijoje viešpatavo didelė santaika.

1919 metais įsikūrė J. A. V. Komunistų Partija. Dalis lietuvių nuėjo į lietuvišką Komunistų Partiją. Prasidėjo politiška kova lietuviškose organizacijose. Pirmiausia lietuviai komunistai užkariavo Liet. Socialistų Sąjungą ir Liet. Literatūros Draugiją. Vėliau metėsi į pašalpines Draugijas bei Klubus. Puolė ir šią Draugiją. Būdami gerai ir drausmingai organizuoti, komunistai kiekviename susirinkime mėgino primesti Draugijai savo užgaidas. Tuo laiku Draugijos pirmininkas buvo socialistas Julius Mickevičius, griežtai nusistatęs prieš ko-

munistus. Dėl jo sumanumo ir griežto nusistatymo, ši draugija nepateko į komunistų rankas. Apsisaugoti nuo komunistų, buvo pakeista Draugijos konstitucija. Pradėti kontestai naujiems nariams gauti. Šiems kontestams vadovavo Julius Mickevičius. Visi kontestai buvo sekmingi.

1935 metais Draugijai priklausė 1701 narys, iš jų 1,175 vyrai ir 526 moterys; čiagimių — 382. Turtas buvo 35,000. Tais metais pradėjo rengtis prie Draugijos Jubiliejinio Konkurso, 25 metų sukakties. Kontestas prasidėjo 1935 metais kovo 19 dieną ir tęsėsi iki 1935 metų spalio 31 dienos. Narius ėmė nuo 15 iki 45 metų. Kiekvieną antradienį "Naujienose" buvo Draugijos žinių skyrius. Taipgi garsinosi "Naujienų" radijo programose.

Chicagos Lietuvių Draugijos Triumfo Konkursas

Štai ką rašo Kontesto vedėjas:

Konkurso pradžia:

1. Chicagos Lietuvių Draugijos Triumfo Konkursas prasidėjo 1937 metais vasario 1 dieną, baigsis 1937 metais gruožio 11 dieną.

Konkurso tikslas:

2. Šio Triumfo Konkurso tikslas yra įrašyti Draugijon tris tūkstančius naujų narių, kad jų skaičius pakiltų iki septynių tūkstančių.

Paaiškinimas:

Chicagos Lietuvių Draugijai septynių tūkstančių narių skaičius yra reikalingas tam, kad būtų galima įvesti praktišką, lanksčią vidujinę tvarką. Svarbiausia, organizacija, turėdama septynius tūkstančius narių, stovės ant tvirto pagrindo — rytojaus dienos saulė skaisčiai švies, jaunajai gentkartei mes paliksime aukso kraitį — savišalpos ir kultūros organizaciją.

Sukurtas darbas Chicagos Lietuvių Draugijos pastogėje išaugs į galingą jėgą ne vien savišalpos bet ir kultūros darbo dirvoje. Chicagos, taipgi Chicagos apylinkių miestų ir miestelių lietuviai bendrai dirbdami, sukurs stiprią, skaitlingą organizaciją, kurios gyvavimui nė peklos vartai neįstengs pakenkti.

Mūsų organizacijos narių eilėse intelektualinių jėgų daug,

ateityje jų bus dar daugiau. Todėl, nekalbant jau apie mūsų būtinas pareigas (savišalpos darbą), mes auginsime švietimo ir kultūros žiedus ir juos kuo plačiausiai bersime į lietuvių gyvenimą. Vien dėl šito taip svarbaus reikalo ir rengiame šį konkursą. Tikslas šio triumfo konkurso kilnus ir gražus, tad neabejojam, kad jis ras gilų pritarimą Chicagos ir Chicagos apylinkių lietuvių kolonijose. Trys tūkstančiai naujų narių Chicagos Lietuvių Draugijon turi būti įrašyti. Šiandien Chicagos Lietuvių Draugija turi arti keturių tūkstančių narių. Įrašę dar tris tūkstančius narių, turėsime septynius tūkstančius. Mes savo sėkmingą darbą ir organizacijos šviesią ateitį apvainikuosime triumfu.

Triumfo banketas

Triumfo Banketas įvyko 1937 metais gruodžio 11 dieną. Tikieto kaina į banketą buvo $2.50 asmeniui. Kiekvienas naujas narys, įsirašęs Draugijon nuo vasario 1 dienos iki 1937 metų gruodžio 11 dienos įžangos tiketą gauna nemokamai. Taipgi po du tiketus gauna nemokamai visi kontestantai.

1937 metais sausio 17 dieną Chicagos Draugijos metiniame vakare buvo įteikta Draugijos nariams, kurie nesirgo per 20 metų, garbės pažymėjimas — deimantinė sagutė, gavo 9 nariai, o kurie nesirgo 10 metų — auksinį žiedą, jį gavo 73 nariai.

Prisidėjo prie Chicagos Draugijos sekančios Draugijos bei Klubai:

1) Kriaučių Klubas, 2) Draugystė Vienybė, 3) Cicero Klubas, 4) Dr. Vinco Kudirkos Draugija, 5) Harvės Pašalpos Klubas, 6) Šviesos Draugija, 7) Brolių Seserų Draugija, 8) Lietuvių Klubas — Chicago Heights, 9) Palaimintos Lietuvos Draugija, 10) Vytauto Didžiojo Kunigaikščio Draugija ir 11) Saldžiausios Širdies Jėzaus Draugija.

Draugijos skyriai

Chicagos Lietuvių Draugijos skyriai buvo suorganizuoti sekančiuose miestuose: Waukegan iš 72 narių, Aurora iš 45 narių, St. Charles iš 43, De Kalb iš 40, Chicago Heights iš 78,

Rockford iš 35, Harvey iš 98, Indiana Harbor 35, Gary 40, Racine 36, Kenosha 23, Springfield 29.

Valdyba: K. P. Deveikis — pirm., P. J. Ridikas — vicepirm., P. Miller — fin. rašt., K. August — ižd., E. Petraitis — prot. rašt. ir P. Milasevičius ir dr. A. Montvidas — trustisai.

1909 kelios 18-tos apylinkės pašalpinės draugijos susijungė ir pasivadino Darbininkų Lietuvių Sąjungą. Tuo metu įsisteigė Jaunų Vyrų Draugiškas Klubas, Lietuvos Sūnų Dr-ja nr. 1, Lietuvių Tvirtybės Dr-ja Ciceroj (po keliolikos metų veiklos ji prisijungė prie Vakarinės Žvaigždės Klubo), Meilės Lietuvių Amerikoj Dr-ja (vieną kartą turėjusi apie 200 narių), Simano Daukanto Teatrališkas Klubas ir Varpo Draugija nr. 1.

1909 m. gegužės m. 2 d. susiorganizavo Šv. Onos draugija. Ji buvo pašalpinė, katalikiška. Įstatuose pasakyta, kad "narė skaitanti ir užlaikanti arba skelbianti bedieviškus raštus, priešingus Rymo katalikiškam tikėjimui, išniekinančius Dievo šventuosius, visas šventenybes ir kunigus, tuojau turi būti iš draugijos išskirtos".

1936 m. turėjo apie 140 narių, turto apie $ 3.500. Pirm. Lukošienė, sekr. A. Genienė.

1953 m. visai panaikino pašalpos davimą ir mokesčius liečiančius paragrafus. Turimus pinigus, proporcingai išbūtam laikui draugijoje, pasidalino tarp savęs buvusios narės. Likusios narės, kurių buvo apie 80, sutarė mokėti per metus po dolerį, kad palaikyti draugiją. Draugija yra garbės nariu Šv. Kryžiaus ligoninės ir vienuolyno.

1910. 11. 10 įsikūrė Draugystė Šv. Juozapo Globėjo ir Draugija Vytis.

1910. 3. 10 įsikūrė Garsus Vardas Lietuvaičių draugija. 1939 metais turėjo 79 nares ir $3,628 turto. Valdyba sekantı: Juzefa Krikščiūnas — pirm., Aleksandra Užemeckienė — vicepirm., Bronislava Jasinskienė — 27 metus nutarimų sekr., Marijona Misevičienė — ižd.

1910. 1. 16 Bridgeporte įkurtas Jaunų Lietuvių Amerikos Tautiškas Klubas. Klubo tikslas: šelpti savo narius ligoje ir neturte, gyventi vienybėje ir broliškoje meilėje tarp savęs. Stengtis surengti tautiškus apvaikščiojimus bei tautiškas šventes ir svarbesnius Lietuvos istorijos įvykius, vaidinti tautiškus vaidinimus ir t. t.

Nariai priimami nuo 16 iki 40 metų amžiaus. Kiekvienas narys kasmet moka po 8 dol. į klubo iždą. Nariui susirgus, mokama po 5 dol. savaitėje pašalpos, o nariui mirus, išmokama 300 dol. pomirtinės.

Klubą suorganizavo: Alex Kunevičius, Antanas Geimuntas, Domininkas Gulbinas, Jonas Karukis ir Juozas Kunevičius. Pirmąją valdybą sudarė: Jonas Jovaiša — pirm., Vladas Maselskis — vicepirm., Domininkas Gulbinas — nut. rašt., Tadas Radavičius — ižd.

1939 klubas turėjo 332 narius ir 15,649 dol. turto. Pirmininku buvo Juozapas Rūta, sekr. — Stanislovas Kunevičius, fin. sekr. -- F. Kasper, ižd. — Juozas Balčiūnas.

9.18 įsikūrė Liet. Politiškas ir Pašalpinis Klubas ir Lietuvių Taut. Draugystė "Šviesos Žvaigždė".

Šv. Juozapo Globėjo Draugija įsisteigė 1910.11.10, pašalpinė, katalikiška. Pirmutinė valdyba: pirm. A. Sapilavičius, sekr. J. Kutkevičius. Joje veikė V. Rėkus, V. Maciukonis ir kiti. 1929 draugijoje buvo daugiau šimto narių; nuo įsikūrimo jie išmokėjo $8,385. Surengė 16 piknikų, iš kurių padarė $2,463.09, apie 19 vakarų ir balių, nuo kurių atliko $1,832 pelno. Paaukojo įvairiems tautos reikalams $120, pirko Lietuvos Atstatymo Bendrovės šėrų už $100, katalikiškai spaudai remti draugija pirko dienraščio Draugo šėrų už $50 ir aukojo į Aukso ir Sidabro Fondą $10.

Šv. Onos Moterų ir Mergaičių Dr-ja įsikūrė 4.24.

1910.2.11 susiorganizavo West Pullman Lietuvių Pašalpos Klubas. Klubas buvo liberališkas, rėmė progresyvišką judėjimą. Nariais priėmė nuo 16 iki 40 metų amžiaus. Narys, neturintis 21 metų, negalėdavo užimti vietą klubo administracijoj. Nario mokestis 25 ct. į mėnesį. Gaudavo $5 ligoj, o mirus, išmokėdavo $50 iš iždo ir kiekvienas narys sumokėdavo po dolerį mirusio nario pašalpgaviui.

1937 m. narių turėjo apie 60 turto — $4,700. Pirm. F. Rašinskas; sekr. K. Statkus.

1911 susiorganizavo L. L. K. Gedimino pašalpine draugija Nr. 2. Ji tvarkėsi kaip ir kitos pašalpinės tautiškos draugijos. Vėliau prie šios draugijos prisidėjo trys pašalpos organizacijos su savo nariais ir turtu: Lietuviškas Pašalpinis Klubas, Lietuvių Pagalbos ir Pašalpos Klubas ir D. L. K. Kęstučio draugija.

1911 įsikūrė Šv. Dievo Motinos Sopulingos Moterų ir Merginų Draugistė Ciceroj. Narės į iždą moka po $3 į metus. Ligos atveju gauna kas savaitę po $5. Pomirtinės pašalpos iš iždo išmoka po $50 ir kiekviena narė privalo paaukoti dar po $1 mirusios šeimai. Jei draugijos narė nesinaudojo pašalpa per 10 metų, ji gauna $10 dovanų, per 20 metų — $15.

Draugija daug prisidėjo prie Cicero parapinės bažnyčios statybos. Įrengė bažnyčioje stacijas už $1,300, pirko bažnytinių rūbų ir aukojo bažnyčios papuošimui. Visuose parapijos parengimuose draugijos narės visus darbus dirba veltui. Jos darbuojasi Lietuvos atkūrimui, aukodamos Altui ir Balfui. 1953 draugija turėjo arti $10,000 turto. Šių metų valdyba: Pranė Dvylaitienė — pirmininkė, Agnė Paseckienė — vicepirmininkė, Ona Gudas — protokolų sekr., Bronė Kraws — fin. sekr.

Draugystė Susivienijimas Brolių ir Seserų Lietuvių, įsteigta 1911. 1. 9 pašalpinio pobūdžio vienetas. Jos įstatuose yra įrašyti šie tikslai: "Laikytis visiems lietuviams tarpe savęs broliškoje meilėje ir vienybėje. Kelti lietuvių tautos vardą ir kultūrą. Šelpti savo narius ligoje ir aprūpinti laike mirties."

Pirmuoju draugijos pirmininku buvo D. Sabaliauskas, kuris šiose pareigose išbuvo 8 metus. Po 12 metų pirmininkavo J. Blankus ir Jurgis Jakubauskas.

Prie šios draugijos prisijungė 21-mo Wardo Politiškas Klubas su 60 narių ir apie $1,000 turto, Lietuvių Piliečių Brolybės klubas su 40 narių ir apie $100 turto.

1936 ši draugija turėjo apie 330 0narių ir apie $8,000 turto. 1936 jos pirmininku buvo Jurgis Jakubauskas, sekr. — Batulis.

1911 m. susiorganizavo L. K. Vytauto Draugija Nr. 2 Roselande. Šią liberališką dr-ją suorganizavo Jurgis Orninkaitis, Grigas, J. Variakojis, Petr. Variakojis ir K. Klibas. Pirmutinė valdyba: J. Orninkaitis, pirm.; P. Variakojis, sekr.; J. Variakojis,ižd. Draugija tautiška, pašalpinė. Jos tikslas buvo šelpti narius ligoje, mirusius palaidoti ir kiek galima šelpti našlaičius. Taipgi rengti prakalbas, balius, piknikus ir kitas pramogas, kad sukelti daugiau pinigų į draugijos iždą. Į draugiją priėmė nuo 18 iki 45 metų amžiaus.

1937 m. narių turėjo 147, turto $ 5.200 ir Roselando Namo Bendrovės šėrų $ 1000.00 (Namo Bendrovė mėgino Roselan-

de pastatyti svetainę). Pirm. buvo M. Užumaris, sekr. P. Petronis, iždin. A. Laurutanas.

Skaistaus Mėnulio Klubas įsikūrė 1911 Tow of Lake kolonijoj. Rūpinosi pašalpa ir atletika. Šioje apylinkėje gyvavo Baltos Rožės Klubas su panašiais tikslais. 1929. 6. 21 iš gyvavusių dviejų klubų susiorganizavo Unity Lietuvių Pašalpos Klubas.

Lietuvių Keistučio Pašalpos Klubas įsteigtas 1911. 10. 6. Pirmieji klubo organizatoriai buvo: Jonas Aleksandravičius, Stanislovas Pabedinskas ir Leonas Strogis. Pradžioje priklausė 22 nariai. Pirmuoju pirmininku buvo J. Aleksandravičius, sekr. — F. Bieliauskas.

1912 klubas įsteigė knygyną savo nariams, kurie mokėjo po 25 centus knygynui išlaikyti. Šis knygynas dar yra ir šiandien, nors nariai knygų jau neskaito. 1916 klubas įkūrė dramos skyrių, kuris suvaidino keliolika veikalų ir veikė iki 1931. Kurį laiką klubas turėjo ir savo chorą. Dramos skyriui ir chorui priklausė apie 40 asmenų.

Prie klubo prisijungė: Laisvės Klubas (buvusi Visų Šventų draugija) — 1927, 84 narių; turtas $1,481.

Draugystė Lietuvių Gojaus — 1929, apie 140 narių; turtas $289.

Draugystė Sūnų Lietuvos Vakarų, apie 60 narių — 1931.

Simano Daukanto Teatrališkas Klubas — 1933, apie 90 narių; turtas $3,125.

Draugija D. L. K. Algirdo — 1933, apie 100 narių; turtas $1,580.

Darbininkų Sąjunga — 1933, apie 75 nariai; turtas $2,431.

Draugystė Meilės Lietuvos — 1933, apie 68 nariai ir turto $700.

Draugystė Tėvynės Mylėtojų Nr. 1 — 1933, apie 50 narių; turtas $2,620.

D. L. K. Algirdo I divizija — 1933, apie 75 nariai; turtas $1,000.

Draugystė Moterų ir Vyrų — 1933, apie 80 narių turtas $700.

"Keistutis" visuomet darbais ir aukomis rėmė naudingus sumanymus ir paramos vertus asmenis.

1919 surengė vakarą "Dramos Tėvo" Br. Vargšo paminklui pastatyti. Pelno liko $120. Iš iždo dar aukavo $15.

1921 auka Dėdei Šernui $30. Lapkričio 1921 auka badaujančiai Rusijai $50. Prisidėjo prie Friends of Soviet Russia mėnesine duokle $2.

1922. 3 vakaras Rusijos badaujantiems — $100.68. 1922. 7 žemaitės paminklui — $10. 1922. 7 Dėdei Šernui auka — $25. 1922. 12 žemaitės paminklui auka — $5.

1923 Friends of Soviet Russia reikalas likviduotas.

1922. 7 ir 1924. 2 klubas prisidėjo su protestais dėl varžymo ateivių.

1926. 7 Textilės streikieriam auka — $32. 1926 Rezoliucija prieš Sacco ir Vanzetti žudymą pasiųsta Massachusetts gubernatoriui.

1927. 2 Lietuvos valdžios atstovams pasiųstas protestas Washington, D. C., už sutrampymą teisėtos valdžios. 1927. 7 pasiųsti 3 delegai į Chicagos Lietuvių Draugijų Priešfašistinę Tarybą. 1927 Dėdės Šerno fondui auka — $25.

1928 protestas prieš ateivių varžymą. 1928 maineriams auka — $13.75. Rugsėjo 1928 likviduota komisija Priešfašistinėj Taryboj.

1930 sutvertas komitetas bedarbių šelpimo fondui. Klubas aukavo iš savo iždo $10. Ir nariai saukavo tam reikalui $40.

1933. 3 komitetas bedarbiams šelpti buvo likviduotas.

1934 vakarėlis ALTASS skridimo ir Dariaus - Girėno paminklo fondui. Pelno — $68.

KEISTUČIO PAŠALPOS KLUBO ĮPLAUKOS

Metais	Mėnesiniais mokesčiais	Pelnas iš balių	Pelnas iš piknikų	Kapitalo %
1920	$1,556.00	$23.24		
1921	1,820.00	208.61		$17.20
1922	1,817.00	208.11	$135.00	52.40
1923	1,957.75	289.24	27.58	6.60
1924	1,862.25	56.55	134.15	99.50
1925	2,454.25	273.09	80.04	50.00
1926	2,487.75	31.81	10.17	82.50
1927	2,620.25	29.16	135.95	20.00
1928	3,102.50	36.96	117.27	289.16
1929	3,948.53	90.00	213.45	250.00
1930	3,824.90	254.19	147.55	50.00

1931	4,765.70		239.84	164.60
1932	5,913.75		128.25	308.46
1933	7,323.89	368.64	78.36	336.72
1934	8,286.86	38.40	304.01	259.41
1935	9,124.30	391.25	1,098.12	406.86
	$62,865.68	$2,299.25	$2,849.44	$2,393.41

Iš viso įplaukė $70,407.78.

KEISTUČIO PAŠALPOS KLUBO IŠLAIDOS

Metais	Ligoms	Pomirt.	Išmokėta	
1920	$740.00	$100.00	Ligoms	$22,976.70
1921	570.00		Pomirtinėms	30,065.00
1922	535.00	250.00	Grabnešiams	1,478.50
1923	802.50	500.00	Automobiliams	1,395.25
1924	540.00	750.00	Gėlėms, vainikams	1,075.00
1925	987.50	2,250.00	Algoms	2,989.55
1926	505.00	500.00	Žiedams (dovanos)	1,629.40
1927	627.50	250.00	Konstitucijoms	987.50
1928	1,377.50	2,034.00	Spaudai ir atvirutėms	825.55
1929	1,212.50	1,250.00	Knygų tikrinnimui	130.00
1930	1,472.50	1,291.00	Advokatui	452.70
1931	1,990.00	2,441.00	Aukoms	445.70
1932	2,375.00	1,880.00	Štampom	60.00
1933	3,521.70	3,863.00	Parkų Valdybai	45.00
1934	3,080.00	4,956.00	McKinley Park Valdybai dovana	
1935	2,640.00	7,750.00		45.00
Viso	$22,976.70	$30,065.00	Viso	$63,832.53

(Daviniai imti iš klubo 1936 programos.)

Lietuviška Teatrališka Rūtos Dainininkų dr-ja — 1911. 5. 7.
Lietuviška Tautiška dr-ja Brolių ir Seserų Liet. Amerikoje.

Šv. Antano Vyrų Šalpos Draugija — 1911. 1. 6 Ciceroje. Nariai tik vyrai. Draugijos steigėjai: Adomas Mažrimas, J. Eidimtas, J. Valaitis, J. Breveckis, J. Vaišnoras, V. Matas, K. Skadauskas. Pirmoji valdyba: J. Eidimtas — pirm., A. Jonaitis — sekr. Draugija yra pirkusi Lietuvos Laisvės paskolos lakštų, Draugo bendrovės akcijų ir prisidėjusi prie kultūros reikalų; anksčiau yra turėjusi apie 200 narių. 1960 draugijos pirm. —

M. Jokubauskas, prot. sekr. — E. Mikutis. 1960 draugijos turtas siekė netoli $16,000; narių buvo apie 140.

1911 METAI

Šv. Antano iš Padvos dr-ja, Cicero, Ill., įsteigta 1911. 2. 28. Pirmoji valdyba: Jonas Eidintas — pirm., V. Jonikas — vicepirm., A. Jonaitis — sekr., K. Skadauskas — fin. sekr. ir A. Mažrimas — ižd. Per savo metų gyvenimą draugija išmokėjo pomirtinių 43 nariams $7,441ir $7,500 ligos pašalpų. Nupirko Lietuvos Laisvės bonų už $150. 1921. 6. 28 pasiuntė 7,600 auksinų tuometinio Lietuvos prezidento A. Stulginskio vardu; jis paskirstė tą sumą taip: Kareivių Prietelių Draugijai 2,000 auks., Kareivių Kultūros ir Švietimo Sekcijai 3,000 auks. ir sužeistųjų kareivių pašalpai 2,600 auks.

1921 prisidėjo prie Aukso ir Sidabro Fondo, ir draugijos narys Pr. Vitkus buvo siunčiamas visų Cicero lietuvių atstovu prašyti JAV Lietuvos pripažinimą. Be tautos darbų draugija remia ir parapiją: iki 1935 paaukojo $675. 1918 aukojo $20 vietinei vaikučių dieninei prieglaudai. Nuo pat 1916 draugija dalyvauja Labdarių Sąjungos Seimuose ir visuomet su $5 auka. JAV Raudonajam Kryžiui aukojo $10. Šv. Kazimiero Akademijos Rėmėjų Seimuose nuo 1921 dalyvauja su $5 auka. 1918 pirko Draugo B-vės šėrų už $50.

Be savišalpos, draugija duoda dovanas tiems nariams, kurie nėra sirgę per pirmuosius 10 metų; jie vadinami garbės nariais, ir jiems išmokama po $10, o kurie nėra sirgę per 20 metų, gauna po $15 dovanų.

Draugystė Lietuvos Kareivių Ciceroje įsikūrė 1912. 3. 10. Pirmoje konstitucijoje buvo pažymėta, kad draugija turi būti grynai tautiška. Griežtesniem liberalam pasitraukus ir išmirus, ji tapo labiau katalikiška, negu tautiška. Paskutiniais laikais kiekvieneriais metais Velykų naktį buvo pavedama šios draugijos uniformuotiem nariam saugoti Kristaus karstą.

Draugija yra pašalpinė, bet buvo įsteigtas ir uniformuotas draugijos skyrius. Karinių paruošimu draugija nesirūpino, bet prasilavindavo paradams. Uniforma tamsi, su žibančiais antpečiais ir perpečiais. Kepurė taip pat tamsi. Visi turėjo kardus. Lietuvą primenančių ženklų nebuvo. Chicagos Pasaulinės Parodos metu buvo įvestas lietuviškos trispalvės kepurės aplan-

kas. Uniformuotas būrys dalyvavo Parodos parade, ir dalyvavo šiaip iškilmėse Chicagoj ir Ciceroj.

Pirmieji draugijos nariai steigėjai buvo: J. Eidintas, V. Bernotas, J. Rainis, J. Rimkus, F. Strelčiūnas, J. Tamoliūnas, Z. Mockevičius, S. Žvirblis, M. Pusčius, J. Vilkelis ir kiti. Pirmininkas — J. Eidintas, vicepirm. — J. Varonis, prot. sekr. — F. Strelčiūnas. 1954 draugija dar turėjo apie 170 narių ir apie $11,000 Šalia tiesioginio tikslo — narių šalpos ir pomirtinės, draugija yra išvariusi gražų lietuvišką auklėjimo barą.

Tais metais buvo įsteigta D. L. K. Algirdo Draugija; 3.15 — Gvardija Lietuvos Karaliaus Mindaugo Nr. 1 18-toj apyl.; 1.1 — Jaunų Lietuvių Lavinimos Klubas 18-toj apyl.; 11.12 — Lietuvių Baltos Rožės Klubas. Tikslai — "suorganizuoti jaunus lietuvius Amerikoje, išlavinti jų kūną ir dvasią link doresnių ir geresnių pusių. Užlaikyti visokius gimnastikos lavinimos įtaisus ir užsiimti lavinimosi. Platinti lietuvybę ir prisidėti prie gerų lietuvių darbų. Mokytis dainuoti."

Parade maršalka turėdavo joti arkliu.

Lietuvių Draugystė Rūta Nr. 1, 18-toj apyl.

Raudonosios Rožės Pašalpos ir Sporto Klubas Ciceroj įsikūrė 2.1. Tikslas — ruošti pasilinksminimus, lavintis įvairiose sporto srityse, o taip pat apsiginti nuo svetimtaučių padaužų, kurie įsiverždavo į lietuvių ruošiamus piknikus, vakarus ir vaidinimus. 1914 persiorganizavo į pašalpinę draugiją. Pirmoji valdyba: J. M. Kaupas — pirm., B. Miškinis — vicepirm., P. B. Zalatorius — sekr., A. Zalkus — fin. sekr. Pirmajame susirinkime dalyvavo 14 narių ir sudėjo $10.50. Klubas padeda Cicero sportininkams, daug pasidarbavo švietimo ir Lietuvos reikalams. Turi jaunamečių skyrių, nuo 5 iki 15 m. amžiaus. Nariai vien vyrai. 1954 klubas turėjo apie 350 narių ir apie $35,000 turto.

Šv. Onos Draugija įsikūrė 11.17 Bridgeporte.

Šv. Augustino Vyskupo.

Ketvirto Wardo Liet. Političkas ir Pašalpos Klubas įsikūrė 1913 Bridgeporte. 1916 klubas buvo suorganizavęs Juodžio vadovaujamą jaunų mergaičių chorą. 1922 pakeitė savo vardą į Bridgeporto Liet. Pol. ir Pašalpos Klubas. 1934 prisijungė prie Teisybės Mylėtojų Draugijos.

Chicagos Liet. Rytmetinės Žvaigždės Klubas buvo įsteigtas 1913. 12. 16. Klubo tikslas:

1. Šio klubo nariai yra abiejų lyčių asmens be skirtumo pažvalgų.

2. Klubas šelps savo narius ligoje, nelaimėje, o mirusius palaidos.

3. Klubas gyvuos, kol jame liks penki nariai. Tada jie gali likviduoti, jeigu visi vienbalsiai sutiks.

4. Už sužeidimus, įgytus streiklaužiavimo metu, pašalpa nebus mokama. Pašalpa taip pat nebus mokama už sužalojimus, gautus per muštynes arba girtavimą.

Nariai buvo priimami nuo 16 iki 35 metų amžiaus. Jie mokėjo po 35 c. į mėnesį. Ligos metu gaudavo po $5.00 pašalpos į savaitę. Nariui mirus, jo artimiesiems iš draugijos iždo išmokama $50.00, o kiekvienas gyvas likęs draugijos narys moka po vieną dolerį pomirtinės.

Klubo organizatoriais ir ilgamečiais veikėjais buvo A. Šimkus, M. Čepulevičius, M. Lungevičius ir kiti. 1915 m. klubas buvo įsteigęs vakarinę mokyklą, kurioje buvo dėstomos anglų ir lietuvių kalbos.

Draugija Saldžiausios Širdies V. Jėzaus Nr. 1 įsikūrė 1913. 9. 13 Brighton Park apylinkėje. Draugijos tikslas — šelpti savo narius ligoje ir darbuotis tautos ir bažnyčios labui. Pirmutiniai veikėjai ir organizatoriai: St. Anušauskas, Fr. Stasiulis, J. Tamanauskas, J. Mačiulis ir kiti. 1936 turėjo apie 100 narių ir apie $3,500 turto. Valdyba: J. Gajauskas — pirm., Gasparas Pakeltis — sekr.

Draugystė Šv. Juozapo West Pullmane įsikūrė 1913. 5. 29. Pašalpinė, katalikiška draugija ir tvarkosi kaip ir kitos šios rūšies draugijos. 1937 turėjo 64 narių, o $2,600 turto. Valdyba buvo: A. Služas — pirm., J. Andriuška — sekr. ir L. Kazlauskas — fin. sekr.

Ketvirto Wardo Liet. Politiškas ir Pašalpos Klubas.

Lietuviška Vėliava Amerikoje Nr. 1 įsteigta 1913. 11. 18. Organizatoriai: Alex Ambutas, F. Mastauskas, A. Czasna, J. Grakauskas, F. Motuzas. Pirmąją valdybą sudarė: F. Mastauskas — pirm., J. Grakauskas — vicepirm., F. Motuza — sekr., A. Ambutas — fin. sekr., A. Czasna — ižd.

1939 turėjo apie 100 narių ir apie $3,000 ižde. Pirmininku buvo K. Davis, sekr. — P. Budreckis.

Tais metais įsteigtos Šv. Agotos Draugija., Šv. Elžbietos Dr-ja, Šv. Jono Dr-ja, Šv. Juozapo — 5.29 West Pullman. 1936 turėjo 64 narių, $2,600 turto; A. Sliužas — pirm., J. Andriuška — sekr. Taip pat įsikūrė Šv. Jurgio Dr-ja ir Šv. Kazimiero Draugija.

Šv. Petronėlės Draugija įkurta 1913.1.5 rūpintis "idant visos lietuvaitės Chicagoje ir apielinkės miesteliuose susirištų ryšių dėl savitarpinės pagalbos. Draugija rūpinsis, kad joje bujotų geri darbai, kaip ligonių lankymas, mirusiųjų palaidojimas ir našlių bei našlaičių globojimas."

Antras draugijos tikslas — ištikimumas Šv. R. K. Bažnyčiai. Todėl narės apsiima pildyti šios bažnyčios priedermes: "neskaityti raštų priešingų katalikų tikybai ir leisti savo vaikučius pirmiausiai į lietuvišką parapijinę mokyklą".

Kiekviena narė privalo atlikti Velykinę išpažintį ir priimti šv. Sakramentą. To neatlikus, ji bus išbraukta iš draugijos narių skaičiaus.

Kiekviena narė privalo eiti su draugijos ženklu paskirtoj dienoj in corpore prie šv. Komunijos. To neprisilaikiusi užmokės 50c. bausmės. Narės, nepriklausančios prie Rymo Katalikų Bažnyčios, tuojau išbraukiamos iš draugijos narių skaičiaus. Moteris, pametusi vyrą ir gyvenanti su kitu be bažnytinio šliūbo, negali būti draugijos nare.

Įstatuose rašoma:

"1. Šv. Petronėlės draugijos narės atliks išpažintį du sykiu į metus: Velykinę ir šv. Petronėlės dienoje.

2. Draugija kas metais užpirks Mišias Šv. Petronėlės d.

3. Draugija gyvuos tol, kol joje bus nemažiau kaip 7 narės ir laikysis įstatų, čarterio ir savo vėliavos.

4. Jeigu kada draugija pairtų, kad nebūtų 7 sąnarių, tada visas draugijos turtas būtų pervestas Rymo Katalikų Bažnyčiai.

5. Šitoj konstitucijoj, pagal norą didumos narių, gali būt permainyti kai kurie paragrafai arba punktai sykį į metus, bet ji jokiu būdu negali būti pakeista į tautišką draugiją.

Draugija pasižymi tuo, kad turi nustačius net 21 bausmę nariams už įvairius prasižengimus. Draugija rengia šokius,

balius, vaidinimus ir išvažiavimus. Taip pat prisideda prie įvairių iškilmių. Narius priima nuo 16 iki 40 metų amžiaus. Narė moka 25 centus į mėnesį. Laike ligos gauna $5 į savaitę. Narei mirus, iš kasos išmokama $50 ir kiekviena narė sumoka po $1 mirusios pašalpgalvei.

1936 narių turėjo apie 200; turto apie $10,000, bet gero turto tik apie $5,000. 1936 draugijos pirmininkė buvo R. Maziliauskienė, sekretorė — O. Kluščinskaitė.

Gvardija Pirmos Divizijos Šv. Kazimiero Karalaičio suorganizuota 1914. 11. 8 Brighton Parke.

Jos tikslas: "Gvardija broliškos pašelpos, katalikiška ant paskirtos šventės ir kitokių apvaikščiojimų, išžengs kareiviškose uniformose, taipgi kiekvienas sąnarys tos Gvardijos turės atlikti šventą spaviednį nors karta ant metų.

Šita Gvardija užsideda dėl to, ideant lavinti ir mokinti lietuvius ir žemaičius kareivystės, idant laike karės už tėvynę nešti pagelbą Lietuvai su ginklu rankoje, idant parodyti svetimtaučiams narsumą šv. Kazimiero Karalaičio, kuris savo narsumu pamynė visus Lietuvos ir Žemaitijos neprietelius po kojų.

Kožnas turi įsitaisyti uniformas pagal kitų brolių.

Kas antrą nedėlią turi atsibūti muštra kareiviška lietuvių kalboje, per jenerolą paskirtam laike. Paguodojimas vienas kito ant muštrų, kada klausi nečelninko savo, tai turi pridėti ranką prie galvos ir tada šnekėti, arba susitikęs kur su načelninku kareiviškuose drabužiuose. Načelninkai teip pat turi atiduoti garbę savo kareiviui. Mirusiam kareiviui turi būti kardas ir šalmas ant grabo padėti, pakolei nuleis jį į kapus, o kareiviai jam turi prišlūžyti."

1936 turėjo 65 narių ir $2,200 turto. Tais metais pirmininku buvo G. Valskis, sekr. — B. Nenartonis.

Tais metais įsteigta Draugija West Pullmano ir Jaunų Am. Liet. Atlantiko Klubas.

Lietuvių Moterų Seserų Savitarpinės Pagelbos Šv. Veronikos Draugija, West Pullmane įsikūrė 1914. 3. 15. Draugijos konstitucijoj pažymėta: "Narė, turėdama vyrą ne Rymo Katalikų tikėjimo, negali būti priimta į draugystę, o jeigu būdama draugystėje apsivestų su ne R. K. tikėjimo vyru, bus iš draugystės išskirta".

"Kiekviena narė, skaitanti ir užlaikanti arba skelbianti

bedieviškus raštus, priešingus R. K. tikėjimui, išniekinančius Dievo šventuosius, visas šventenybes ir kunigus, bus iš draugystės išskirta".

1937 turėjo apie 80 narių, o apie $3,300 turto. Valdyba: Mrs. V. Tela — pirm., Dela Savich — rašt.

Panų ir Moterų Draugystė Švenčiausios Panos Marijos Ražancavos įsteigta 1914.1.9. Pašalpinė. Ji turėjo savo vėliavą, kurios viena pusė buvo mėlyna, su Šv. Ona, o kita — balta, su Šv. Panele Ražančine. Draugijos konstitucija sako, jog nė viena narė neprivalo duoti draugiją į miesto teismą, priešingu būdu tokia narė bus susirinkime iš draugijos išbraukta.

Šv. Kaz. Karalaičio Dr-ja įsteigta 5.17; Šv. Kaz. Vyrų ir Moterų Dr-ja ir Šv. Petro Draugija.

Šv. Kazimiero Karalaičio Draugija įsteigta 1914.5.17 Marquette Parke. Įkorporuota 1917.4.7.

Draugijos įstatuose pažymėta: "Draugystė Šv. Kazimiero Karalaičio stengsis idant būtų vienybė su šv. R. K. Bažnyčia ir idant visokios tiesos dvasiškos ir svietiškos išpildytos. Stengsis, idant visi broliai užlaikytų šv. R. K. tikėjimą, ir idant nė vienas narys-ė neskaitytų ir nelaikytų savo namuose jokių raštų arba knygų, priešingų katalikų tikėjimui.

Draugystės karūna bus: ant vienos pusės — šv. Kazimiero Karalaičio paveikslas, o ant kitos — Švenčiausios Motinos Vilniaus Aušros Vartų.

Dr. Šv. K. K. nelikviduosis, kol draugystėje bus 5 nariai-ės, o jeigu kada pairtų, tai visi pinigai turi eiti neślaičiams, R. K. Bažnyčiai ir mokyklos.

Narys moka 25 centus į mėnesį. Gauna sergantis 5 dol. į savaitę pašalpos. Nariui mirus, iš kasos išmokama 50 dol. ir nariai sumoka po 1 dol.

Šv. Kazimiero Karalaičio draugija turės šventę ant metų, kaipo savo patrono šventę, tai yra šv. Kazimiero dieną, kuri papuola kovo mėn. 4 d. kiekvienais metais. Toje dienoje visi nariai atliks išpažintį ir prieis prie šv. Komunijos. Kiekvienas narys-ė turi atlikti velykinę išpažintį kiekvienais metais, o kas to neišpildys bus iš draugystės išskirtas."

1936 draugija turėjo apie 70 narių, turto — apie $1,000. Pirmininku buvo R. Andreliūnas.

Tautiškos Draugystės Lietuvių Didvyrių Nr. 1 įkurta 1914. 11. 4 Town of Lake kolonijoje.

Draugijos tikslas:

"Skelbti mokslą tarp lietuvių, tobulinti lietuvišką kalbą, platinti jos literatūrą. Draugija užsiminės apvaikščiojimu tautiškų švenčių ir lošimu teatrų. Pagal savo dvasiškas ir medžiagiškas spėkas, laikys ant susirinkimų atsakomingus ir naudingus apšvietimui pranešimus, ir lavinsis kalbose. Užsiminęs ir politikos reikalais, šelps lietuvius, siekiančius aukštesnį mokslą, kurie darbuojasi ant lietuvystės labo, prigulės prie tautiško susivienijimo arba tautiško draugijų ryšio, kuriame nesiras tikėjimiškų bei sektiškų vadovų.

Ne vienam nariui navale skųsti draugiją į jokį teismą.

Ant apvaikščiojimų, teatrų ir balių maršalka turi žiūrėti tvarkos, kad visi nariai sėdėtų savo vietose ir žmogiškai užsilaikytų. Maršavimų parodoje maršalka turi joti ant arklio ir pridaboti, kad visi gražiai rėdu eitų.

Ši konstitucija gali būti pertaisoma sykį ant metų, bet jokiu būdu negali būti kreipiama iš tautiškos į tikėjimišką Draugiją."

Šv. Kazimiero Brolių ir Seserų Draugija įsikūrė 1914. 3. 22, pašalpinė, katalikiška. Pirmas pirmininkas buvo A. Nausėda, rašt. Vincas Mereckis. Vėliau darbavosi B. Kizelevičius, Pr. Alekna, K. Lukošaitis, V. Mačiukonis, J. Barkelis, Pranas Vaškūnas ir kiti.

Garfield Park Lietuvių Vyrų ir Moterų Pašalpos Klubas įsteigtas 1914. 12. 30 ir pradžioje vadinosi Džianitorių Klubu. 1921 vardas buvo pakeistas į dabartinį.

Pirmieji organizatoriai: N. Vilimaitis, J. Užubalis, J. Palilionis, J. Zubavičius, F. Gedminas, S. Garibas, J. Milašius, M. Kaziūnas, K. Katello ir kiti. Ilgiausia klube darbavosi: K. Katello, fin. sekr. nuo pat įsikūrimo, t. y. per 48 metus; M. Medalinskienė, prot. sekr. virš 40 m.; Stanionis išbuvo pirm. nuo 1942 iki 1961. Buvo ir kitų ilgamečių.

Klubas buvo įsteigęs knygyną savo nariams ir vaikų Bijūnėlio draugiją. Veikė 1916 - 18. Remia visus tautinius lietuviškus darbus pagal savo išgalę. 1962 turėjo apie 70 narių ir apie $14,000 turto. 1962 klubo valdyba: J. Jasinskas — pirm., M. Medalinskienė — sekr., K. Katello — fin. sekr., M. Tilindis —

kont. sekr., J. M. Bruchas — ižd., M. Jasinskienė ir M. Listik — iždo globėjos.

Illinois Lietuvių Pašalpos Klubas įkurtas 1915, o 1936 dar turėjo apie 80 narių ir apie $6,000 turto, bet jo buvo daug blogo. Klubas pirko Liet. Auditorijos šėrų už $1,000. Pirm. A. Bijanskas, sekr. A. Kaulakis.

Įsteigtos Lietuva Tėvynė Mūsų Dr-ja Ciceroj, Šv. Jono Draugija ir Šv. Jurgio Draugija gyvavo trumpai.

Visų Šventų Vyrų ir Moterų Draugija Ciceroj ligos atveju moka nariams po $5 pašalpos į savaitę. Pomirtinės — $50 iš iždo ir visi nariai mirusio šeimai sudeda po dolerį. 1953 turėjo 66 narių, apie $5,000 turto. Draugija rėmė Cicero bažnyčios statybą, prisidėjo prie kitų parapijos darbų; nupirko monstranciją už $700 ir talkininkavo visuose parapijos parengimuose. Pati draugija suruošia vakarienes, piknikus ir kultūrinius pasilinksminimus. Pirko Lietuvos bonų ir dėjo aukas Lietuvos atstatymui. Draugijai per 20 m. vadovauja J. Šileikis — pirm., Puzienė — vicepirm., Pr. Mikutis — fin. sekr. ir Ed. Mikutis — prot. sekr.

Draugija kiekvieneriais metais užperka dvejas tradicines Šv. Mišias: per Šv. Velykas už narių sveikatą ir per Visus Šventus už mirusius narius.

1916 m. susiorganizavo Jaunų Lietuvių Pasilinksminimo Klubas. Organizuojant klubą Roselande kai kurie komisijos nariai buvo už įrašymą įstatuose ausinės išpažinties privalumą visiems klubo nariams. Daugumas narių pasipriešino ir suorganizavo laisvą klubą, kuris gyvavo apie ketverius metus. Iš šio klubo išsivystė Auksinės Žvaigždės Lietuvių Pasilinksminimo ir Pašalpos klubas.

Tuo metu įsteigtas Jaunų Liet. Am. Tautiškas Klubas buvo pašalpinis, bet turėjo dramos ir choro skyrius. Dramos skyrių vedė B. Vaitekūnas. Choro vedėju iš pradžių buvo J. Katilius, o vėliau kiti. Klubo sekretorius — F. Sadauskas. Veikė ir Krivių Krivaičių Klubas.

Lietuvių Piliečių Darbininkų Pašalpos Klubas įsteigtas 1916. 3. 20. Pradžioje jis buvo tik vien lietuviams darbininkams piliečiams arba norintiems tapti piliečiais, bet vėliau buvo pakeista konstitucija ir į jį galėjo įstoti ir biznieriai, profesionalai ir moterys.

Klubo tikslas:

"Suvienyti visus Lietuvos Amerikos piliečius į vieną stiprią organizaciją dėl savitarpinės pašelpos ligoje ar mirtyje. Suteikti pagelbą įgyti Amerikos Pilietybę. Gaivinti prisirišimą į gimtinę žemę — Lietuvą ir meilę dėl savo gimtosios kalbos bei tautinių papročių. Rūpintis visos mūsų išeivijos švietimu ir kultūringumu."

Klubo įstatuose sakoma: "Tikėjimiški ginčai už tikėjimą arba prieš tikėjimą neturi būti visai svarstomi ant susirinkimų".

Per savo gyvavimo laikotarpį klubas yra pagelbėjęs daugeliui lietuvių tapti JAV piliečiais, aktyviai dalyvavęs rinkimuose ir t. t. Finansiniai yra nemaža prisidėjęs prie Amerikos ir Lietuvos reikalų ir parėmęs lietuviškas įstaigas.

1947 klubo pirmininku buvo W. Duoba.

Draugystė Brolių ir Seserų Pašalpos Kalvarijos Stacijų ir Panos Švenčiausios Rožančiaus įsikūrė 1917. 9. 26. Vieną kartą turėjo 256 narius. 1937 likus tik 27, nutarė likviduoti ir likusį draugijos turtą pasidalyti lygiomis po $24.70. Likvidavimo komisija: P. Gedvilas, K. Rubinas ir J. Drazdauskas.

Tais metais įsteigtos ir veikė P. Šv. Rožančiaus Draugija ir Šv. Veronikos Draugija.

Vakarinės Žvaigždės Pašalpinis Klubas įsteigtas 1917. 3. 16 Engelwood apylinkėje. Organizatoriai: J. Gregg, J. Kuodis, P. Gružas, A. Urbutis ir kiti. 1936 klubas turėjo apie 50 narių ir apie $2,000 turto. Pirmininkas — T. Binkis., sekretorius — Jaskevičius.

Šv. Antano iš Paduvos Draugija įsteigta 1919. 1. 6.

Ziono Dukterų Pašalpos Draugija įsikūrė 1919; šelpia savo narius ligos ir mirties atvejais.

1920 m. rugsėjo 3 d. susiorganizavo Auksinės Žvaigždės Lietuvių Pasilinksminimo ir Pašalpos klubas. Klubo tikslai štai kaip nusakyti:

1. Suvienyti į brolišką sąryšį visus Roselando ir apylinkės doro pasivedimo lietuvius, neatsižvelgiant į jų įsitikinimus bei politines pažiūras.

2 Klubas būtinai turi surengti vieną vakarą į metus. Nariai turi dalyvauti jame. Kurie nedalyvautų, tie būtų nubausti, kiek kainuoja įžanga į parengimą.

3. Klubas nedarys jokių nutarimų, neduos jokių aukų iš iždo prieš arba už jokią religiją bei politinę partiją.

4. Narys gali su savim atsivesti draugą į klubo atletų kambarį, kurie yra iš toliau atvažiavę. Kitus bausti 50 ct.

5. Klubo narys neturi dirbti toje dirbtuvėje, kur yra streikas. Jeigu dirbtų ir būtų sužeistas, pašalpos negaus.

Į narius priimami nuo 16 iki 40 metų amžiaus. Kiekvienas narys moka po 50 ct. į mėnesį.

1936 m. turėjo apie 140 narių ir turto apie $ 7.760.00.

Klubas turėjo savo nuosavą vietą nariams susirinkti ir mankštinimosi kambarį. Pradžioje klubui priklausė daug jaunimo ir turėjo sporto skyrių, lošdavo beisbolą ir krepšinį. Klubas, minėdamas 25 metų sukaktį, nutarė klubą likviduoti ir turtą proporcingai pasidalinti. Tuo metu klubas turėjo dar 119 narių ir kiekvienam teko po $ 100.00.

Paskutinę valdybą sudarė: pirm. P. Kučinskas, prot. sekr. Baužis, fin. R. Mikšys ir ižd. A. Nakrošius.

1923 m.

Amerikos Lietuvių Piliečių Politikos ir Pašalpos Klubas įsteigtas 1923. Jį suorganizavo: Juozas Aleksandravičius, J. Eringis, A. Mažienis, B. Andrijauskas, J. Wingell ir kt. Pirmąją valdybą sudarė: J. Aleksandravičius — pirm., J. Vitkus — vicepirm., J. Eringis — sekr., J. Vingeliauskas — fin. sekr. ir J. Mažienis — ižd.

Pradžioje klubas daug veikė politinėje srityje, ypač rinkimų metu. Yra statęs 2 asmenis kandidatais į valdžios vietas: A. Salduką — į teisėjus, ir B. Petkevičių — į miesto tarybos narius (aldermonus). Jie nebuvo išrinkti.

Nepasisekus politikoje, klubas nukreipė dėmesį į veiklą padėti savo nariam tapti JAV piliečiais. 1941 buvo pakeista klubo konstitucija: išbraukta politinė dalis, paliekant pašalpinę (su pomirtinėmis).

Klubas visada dalyvauja Vasario 16-sios minėjimuose, paskiriant savo auką, dalyvauja Chicagos Lietuvių Tarybos konferencijose, ir prisideda prie kitų tautinių ir kultūrinių darbų.

Nariai moka po $6 met. mokesčio. Pomirtinių mokama — $200. 1960 turėta 300 narių ir apie $20,000 turto. Klubo pirmininkas nuo pat įsikūrimo yra buvę: J. Aleksandravičius,

J. Wingel, S. Svitarus, N. Klimas, L. A. Lubik ir W. Butkus. 1960 valdybą sudarė: Larry A. Lubik — pirm., Rose Didžgalvis — vicepirm., Paul J. Petraitis — nut. sekr., B. Žemgulis — fin. sekr., Ed. Stachyra — kont. sekr., Ted Žemgulis — kasos globėjas, J. Didžgalvis — ižd., dr. T. Dundulis — daktaras kvotėjas, A. Jusas — korespondentas.

Į klubą yra įsijungęs Brighton Parko klubas.

Čikagos Lietuvių Moterų Klubas.

Lietuvos Dukterų Draugystė 6.14.1936 narių turėjo arti 100, turto apie $800. E Milerienė — pirm., A. Dudonienė — sekr.

Lietuvių Vakarinės Žvaigždės Klubas 18-toje apylinkėje įsikūrė gegužės mėnesį.

Devinto Wardo Lietuvių Politikos ir Pašalpos Klubas įsikūrė Roselande 1926. 5. 26. 1936 narių turėjo arti 100. Valdyba — W. G. Buišas — pirm., Ch. Batutis — sekr.

Dvidešimto Wardo Lietuvių Politikos ir Pašalpos Klubas.

1929 m. sausio 1 d. susiorganizavo Roselande Lietuvių Klubų ir Draugijų Savitarpinės Pašalpos susivienijimas. Įsirašė: L. D. K. Gedimino draugija, Politiškas Pašalpinis Klubas, Lietuvių Pagalbos ir Pašalpos Klubas ir Harvey (Ill.) draugija. Susivienijimo tikslas taip nusakytas:

1. Susivienijimas turi tikslą šelpti narius ligos ar kitokios nelaimės atveju.

2. Pagal savo išgales stengtis prisidėti darbu ir pinigu prie palaikymo lietuviško knygyno, skaityklos ir kitų apšvietos įstaigų.

3. Visi reikalai turi būti tvarkomi lietuvių kalboje.

4. Nariais priimami nuo 16 iki 45 metų amžiaus, neskiriant tikėjimo ir politinių pažiūrų.

Kiekvienas narys gauna $ 7.00 laike jo ligos per 6 mėn., o per kitus 6 mėn. po $ 3.00. Nariui mirus, jo pašalpgaviui išmokama iš klubo iždo $ 50.00 ir nuo kiekvieno nario po vieną dolerį. 1937 m. klubas turėjo apie 150 narių, turto $ 7.500.00. Pirm. buvo Valinskas, sekr. P. Petronis.

Unity Lietuvių Pašalpinis Klubas įsikūrė 1929. 6. 21 iš buvusių Amity ir White Clover pašalpinių klubų. Tikslas — jungti

jaunus lietuvius į klubą ir teikti pašalpą ligoje, atsikime mirties ir kitokiose nelaimėse, bei lavintis atletikoj ir kultūros dirvoj.

Iš pradžių nariai mokėjo po $1 į mėnesį, o laike ligos gaudavo po $5 į savaitę. Nariui mirus, iš iždo išmokėdavo pašalpgalviui $200. Pakeitus konstituciją — nariui mirus iš iždo moka $50 ir nariai sudėdavo po vieną dolerį pašalpgalviui.

Nariai, kurie moka 35 centus į mėnesį, ligos metu negauna pašalpos, mirę negauna pomirtinės iš klubo nei iš narių. Tokiam nariui klubas nuperka gėlių vainiką ir skiria karstanešius.

Skyrius 9 nusako, kad Unity Liet. Pašalpos Klubas gyvuos pakol prie čarterio laikysis nemažiau 12 narių. Likus mažiau, klubo turtas bus paskirtas tautiškiems reikalams.

1960 narių turėjo apie 55. Turtas: namas 4558 So. Marshfield Ave., vertas apie $18,000, ir apie 11,000 pinigais.

Valdyba: St. Petkus — pirm., Leonardas Mačas — vicepirm., Martin Martin - Martinkaitis — prot. sekr., Martin Martin Jr. — fin. sekr. ir Konstantas Kupelis — ižd.

Šv. Teresės Draugija įkurta 1929. Tikslas — nariui mirus suteikti šiokią tokią pagelbą; vieną kartą į metus daro parengimą parapijos naudai. 1936 narių turėjo apie 120 ir turto apie $1,900. Pirm. — O. Jegminas, sekr. — M. Ambrose.

•

Roselando Lietuvių Kultūros Draugija įsteigta 1937. 4. 24. Ją suorganizavo Julius Mickevičius, kaip Chicagos Lietuvių Draugijos skyrių. Pirmąją valdžią sudarė: A. Sudentas — pirm., A. Norbutas — vicepirm., P. Pučkorius — sekr. ir S. Yurčius — fin. sekr. Vėliau prie šios draugijos prisidėjo Tautiška Lietuvos Mylėtojų Brolių ir Seserų Draugija.

Papildymas ir paaiškinimas

Cicero organizacijos: Lietuvos Mylėtojų D-ja, Lietuvių Tvirtybės D-ja, Vakarinės Žvaigždės Klubas ir Lietuvių Pašalpos Klubas be įsteigimo ir likvidavimo datų. Pavyko rasti tik šiuos davinius: Lietuvos Mylėtojų D-ja, išgyvavusi keletą metų, susijungė su Lietuvos Kareivių D-ja; Lietuvių Tvirtybės D-ja, po keliolikos metų veiklos, prisijungė prie Vakarinės Žvaigždės Klubo. Vėliau į tą junginį įstojo ir Lietuvių Pašalpos Klubas. Dar po kiek metų ši jungtinė organizacija (1937) su apie 250 narių prisijungė prie Chicagos Lietuvių Draugijos

ir pasivadino Cicero Lietuvių Kultūros Draugija. Jos valdybą sudarė: K. P. Deveikis — pirm., V. Strumilo — vicepirm., J. Činikas — sekr., ir K. Jokubka — fin. sekr.

•

Lietuviai siuvėjai suorganizavo unijos skyrių

Be jau minėtų pašalpinių organizacijų, Chicagos lietuviai, geriau susipažinę su Amerikos gyvenimu ir pramokę kalbos, pradėjo ieškoti kitų kelių ekonominiam savo gyvenimui užtikrinti. Šimtai Chicagon atvažiavusių lietuvių ėjo siūti, bet jie tuojau pamatė, kad darbdaviai jiems labai mažai mokėjo. 1910. 8. 22 Hart Schaffner and Marx dirbtuvėse prasidėjęs streikas prieš užveizdų žiaurumą ir mažą atlyginimą nuvedė lietuvius siuvėjus į Amalgamated Clothing Workers of Ameriką, kurioje jie suorganizavo stiprų skyrių. Štai kokia viso to skyriaus istorija:

Į streiką buvo įtraukta apie 40,000 siuvėjų. Tuo metu Chicagoje jau veikė maža United Garment Workers organizacija. Ji šiam streikui bandė vadovauti.

Darbininkų reikalavimai buvo toki: pripažinti uniją, pagerinti darbo sąlygas, sutrumpinti darbo valandas, bosai turi mandagiai elgtis su darbininkais, pakelti algas ir švariai užlaikyti dirbtuves.

Kova prasidėjo. Darbininkai, pasiskirstę būreliais, apsupo dirbtuves ir jas piketavo. Įvyko susikirtimų su priešu, apsiglinkavusiu nuo dantų iki kojų. Išjuokė darbininkus, spiaudė jiems į veidus, stumdė, už plaukų tąsė. Darbininkai buvo daugumoj ateiviai, nežinantieji įstatymų ir nemokantieji anglų kalbos. Bet jie vieną dalyką žinojo: be kovos nieko negausi. Jiems buvo aišku, jog teks kovoti.

Lietuviai streikavo kartu su kitais, bet jie pradėjo nerimauti. Beveik nė vienas jų nesuprato angliškai. Siuvėjų susirinkimai pradėjo darytis jiems nuobodūs.

Pirmųjų metų lietuvių siuvėjų skyriaus protokolų knygos yra dingusios. Kreipiausi į visą eilę lietuvių siuvėjų, tais laikais buvusių atsakingose pareigose, bet niekur protokolų negalėjau rasti. Nemanau, kad jie būtų sunaikinti. Galimas daiktas, kad knygos kur nors užmestos Amalgamated unijos archyvuose, bet man nepavyko prie jų prieiti.

Pavyko peržiūrėti visus unijos protokolus, liečiančius dvidešimt dvejų metų laikotarpį. Jie prasideda nuo 1915 metų sausio 15 dienos ir siekia 1937 m. balandžio mėnesio pabaigą.

Chicagoje buvo didokas unijos siuvėjų skaičius, bet unijoje buvęs lietuvių lokalas yra vienintelis visoje Chicagoje unijų istorijoje. Buvo įvairių tautų lokalų, bet tokio, koks buvo lietuvių 269 lokalas, unija neturėjo.

Kalbant apie praeitį, reikia visuomet turėti galvoje, kad šio šimtmečio pradžioje daugiau negu 95% siuvėjų buvo iš Europos valstybių atvykę imigrantai. Daugiausia siuvėjų buvo žydų, lenkų, lietuvių, čekų, italų ir kitų tautybių. Kiekvienos tautybės siuvėjai turėjo savo lokalus. Pagal savo tautybes, unijos skyriai ir turėjo savo biznio agentus. Kai kurie skyriai turėjo daugiau, negu vieną agentą. Tatai priklausė nuo tos tautybės siuvėjų skaičiaus. Agentai turėjo išspręsti nesusipratimus, kilusius tarp pačių darbininkų ir tarp darbdavio ir darbininkų. Kada agentas nepajėgdavo išspręsti nesusipratimo, klausimą spręsdavo vyresnis unijos atstovas. O jeigu ir šiam nepavykdavo klausimo išspręsti, tai tada eidavo į streiką. Unijos agento pareiga buvo įtraukti į uniją visus siuvimo pramonėje dirbančius neorganizuotus darbininkus.

Lietuvių siuvėjų 269 skyriuje visą laiką buvo vienas arba du biznio agentai. Pradėjus mažėti lietuvių siuvėjų skaičiui, sumažėjo ir agentų skaičius. Vyresnieji siuvėjai išėjo atsargon, gauna pensijas, o lietuvių kilmės jaunimas siuvėjų amatu nesidomėjo. Lietuviai siuvėjai savo vaikus leido į mokyklas, daugelis jų baigė net aukštuosius mokslus, įsigijo geras profesijas, todėl apie siuvimą ir kalbos negalėjo būti. Lietuvių siuvėjų unijos biznio agentu ilgus metus buvo Kostas Kairys, bet jam mirus, unijos vadovybė kito agento lietuviams jau nepaskyrė, nes ėjo prie tautinių agentų likvidavimo. Siuvėjų agentai buvo Petras Galskis, Antanas Bačiūnas, Jonas Katilius ir, paskutinis, Kostas Kairys.

Siuvėjų unijos lietuvių skyriaus veikimas buvo įdomus. Tiktai arčiau susipažinus su jų veikla, su tais laikais iškilusioms problemomis, su pačiame lokale vykusiomis kovomis galima susidaryti bendrą vaizdą apie to meto atliktus darbus. Svarbiausiuoju lietuvių siuvėjų organizavimo veiksniu buvo

1910 metais kilęs didelis ir gana žiaurus streikas. Tame streike lietuviai siuvėjai užėmė pavojingiausias kovos pozicijas.

Lietuviai pradėjo organizuoti atskirą grupę streikui sustiprinti ir tęsti. Buvo gautas iš unijos apskričio tarybos leidimas. Trumpu laiku lietuviai susiorganizavo į atskirą organizaciją. Pirmininku buvo išrinktas P. Galskis, nutarimų raštininku J. Mickevičius. Prie aktyvaus darbo prisidėjo A. Zilė, A. Bukauskas, J. Auksorius, A. Čepaitis, J. Katilius, J. Puniška, F. Lenkartas, K. Rugis, J. Tumosa, G. Miliauskienė, M. Lungevičius, V. Karalius ir daug kitų.

Susiorganizavę lietuviai siuvėjai nutarė kreiptis į lietuvišką visuomenę, kad pagelbėtų laimėti tą sunkią kovą. Lietuviai atsiliepė labai prielankiai. Į unijos iždą pradėjo plaukti aukos, iš kurių galėjo sušelpti labiau suvargusias streikuojančių šeimas. Bet pradėtoji kova kasdien darėsi sunkesnė, nes užėjusi žiema skaudžiai atsiliepė į streikuojančius. Praėjo trys sunkūs mėnesiai.

Streikas tęsėsi ištisus tris mėnesius. Darbininkai vaikščiojo gatvėmis, sekė streiklaužius ir bandė juos atkalbinėti nuo darbo. Streikuojantieji šitokiu būdu manė priversti darbdavius greičiau tartis. 1910 m. gruodžio 10 dieną lietuvis siuvėjas užkalbino vieną dirbtuvėn ėjusį streiklaužį. Policininkas, išsitraukęs revolverį, nušovė Lažinską vietoje. Bereikalngas žudymas sukėlė didžiausią pasipiktinimą streikuojančių tarpe.

Su didelėmis iškilmėmis Lažinskas buvo palaidotas šv. Kazimiero kapinėse, greta Nagreckio. Ten ilsisi pirmi kritusieji kovoje.

Gruodžio 15 dieną prie B. Kuppenheimerio dirbtuvės detektyvas nušovė pikietavusį Praną Nagreckį. Jis vietoje mirė. Tuo pačiu sykiu peršovė ir M. Lungevičių, kuris apie metus turėjo gydytis. Išliko gyvas, bet nustojo sveikatos.

Praną Nagreckį laidojant kun. Sarapinas anglų kalba pasakė pamokslą. Tarp kitko jis pasakė: "Tu, vaikeli, čionai guli nušautas žiaurios žmogžudžio rankos. Tu siekei geresnio gyvenimo, šviesesnio rytojaus, sau ir kitiems didesnio duonos kasnio. Bet tau pastojo kelią plieno kulka. Tu saldaus ir daug žadančio rytojaus siekdamas sukniubai ir žuvai vidurkelyje. Tavo pramintas siauras takelis bus didžiuoju vieškeliu ateinančioms gentkartėms."

CHARLES LAŽINSKAS
nušautas 1910 metų gruodžio 3 dieną

FRANK NAGRECKIS
nušautas 1910 metų gruodžio 15 dieną

Kasmet Kapų Puošimo Dieną organizacijos skirta speciali komisija aplanko jų kapus ir papuošia gyvų gėlių vainikais. Ant kapų stovi puikus akmens paminklas.

Netrukus pradėjo kristi visokios nelaimės ant streikuojančių darbininkų, daugiausia jų krito ant lietuvių.

Detektyvas pašovė į koją Joną Kuprevičių, kuris ilgai nepasveiko. Joną Katilių ir V. Stučką įmetė į kalėjimą ir laikė be jokių įrodymų. Juos kaltino detektyvo užmušimu. Visa tai buvo daroma, kad sugriovus organizaciją. Katilius, nesant jokių jam primetamos kaltės įrodymų, buvo išteisintas.

Streikas buvo ilgas ir žiaurus, bet vis dėlto 1913 m. kovo 29 dieną Hart, Schaeffner and Marx bendrovė, susitarė su darbininkais ir pasirašė sutartį su tuo laiku siuvėjams vadovavusia organizacija United Garment Workers, priklausančia Chicagos Darbo Federacijai ir Womans Trade Union Unity Lygai.

1914 m. spalio 12 d. Nashville, Tenn., miestelyje įvyko United Garment Workers Unijos konvencija. Po ilgų ir karštų kalbų, konvencija atsisakė priimti 150 atvažiavusių delegatų. Atskirtieji susirinko į naują vietą posėdžiauti. Įvyko siuvėjų unijos skilimas. Tatai sukėlė labai daug nemalonumų siuvėjų tarpe. Senoji unijos vadovybė norėjo paimti lokalų turtą,

savinosi siuvėjų teises. Tų pačių metų pabaigoje siuvėjų atstovai dar kartą susirinko New Yorke, bet nesusitarė. Tada buvo suorganizuota Alamgamated Clothing Workers of America, išrinkta pastovi valdyba ir suorganizuoti visi siuvėjai. 1915 m. rudenį sustreikavo 25,000 siuvėjų, bet 1919 m. gruodžio 13 d. visų siuvimo dirbtuvių savininkai pasirašė sutartis su unija, pagerino siuvėjų atlyginimą ir baigė žiaurius nesusipratimus.

Į amerikiečių profesinę sąjungą įstoję lietuviai siuvėjai, be visos eilės kitų dalykų, atliko šiuos darbus:

1915 m. sausio 12 dieną nutarė ir mokėjo po 12 centų nuo kiekvieno nario Chicagos Draugijų Sąjungai.

1915 m. sausio 12 d. posėdyje svarstytas skundas prieš unijos 39 lokalo pirmininką. Pasirodo, kad jis buvo uždraudęs lietuviams organizuotis. Jis tvirtino, kad minėtoje dirbtuvėje galėjo būti tiktai jo vadovaujamo lokalo nariai. Šis klausimas buvo iškeltas unijų centro komitete ir išspręstas lietuviams naudinga prasme.

1915 m. geg. 11 d. vienos dirbtuvės pirmininkas pasiskundė prieš du lietuvius siuvėjus, atsisakiusius dalyvauti darbininkų šventėje. Unijos vykdomoji taryba nutarė parašyti tiem dviem nariams laiškus ir paprašyti, kad jie ateitų pasiaiškinti. Tais laikais Gegužio Pirmoji buvo darbininkų vienybės ir solidarumo šventė. Visi šią šventę jungė su 8 darbo valandų diena ir kova už geresnes darbininkų gyvenimo sąlygas.

1915 m. liepos 2 dieną atstovas P. Galskis raportavo, kad Gegužės Pirmosios minėjimo išlaidas turės sumokėti lokalai.

1915 m. rugsėjo 18 d. nutarta rengtis drabužių siuvėjų generaliniam streikui ir uždėti po $1.00 mokesčio kiekvienam nariui.

1915 m. spalio 1 dieną paaukota streikuojančioms moterims $15.00.

1915 m. spalio 16 dieną nutarta pasiųsti atsišaukimą Baltimorės siuvėjams, priklausantiems prie I.W.W. ir Garment Workers unijos, kad jie nedirbtų streikuojančių Chicagos firmų darbo.

1915 m. spalio 25 dieną į Chicagos streikuojančių siuvėjų fondą paaukota $200.00.

1916 m. kovo 18 dieną iš unijos iždo paaukota dramaturgui Br. Vargšui $10.00, o nariai sumetė 86,25 dolerių.

1916 m. gegužės 5 dieną nutarė padėti surengti prakalbas iš Lietuvos atvažiavusiems svečiams A. Bulotai ir J. Žemaitei.

1916 m. rugpiūčio 4 dieną paaukojo New Yorke streikuojantiems darbininkams $25.00.

1916 m. rugpiūčio 4 dieną paaukojo St. Louis streikuojantiems jūreiviams $25.00.

1916 m. rugp. 8 dieną nutarta surengti eilę paskaitų, kad plačiau išsiaiškinus unijos principus.

1916 m. rugp. 23 dieną skaitytas iš centro laiškas su reikalavimu pasakyti, kiek lokalo narių yra pirkę Amerikos Liberty Bond.

1916 m. rugsėjo 16 dieną nutarė dalyvauti Chicagos Draugijų Sąjungos tą dieną šaukiamam susirinkime, kuriame rengiamasi aptarti aukų rinkimas Lietuvių Dieną. Reikėjo išsiaiškinti ar aukos bus skiriamos nuo karo nukentėjusiems lietuviams Lietuvoje.

1916 m. spalio 29 nutarta prisidėti prie North Sidės Draugijų Sąryšio Viešo Knygyno. Išrinko delegatus dalyvauti susirinkimuose.

1916 m. spalio 29 dieną paaukota nukentėjusiems lietuviams nuo karo Lietuvoje $25.00. Pinigai įteikti Lietuvių Dienos Komitetui.

1916 m. lapkr. 18 dieną pasiųsta protesto nota JAV valdžiai už neteisingą I. W. W. organizatorių areštavimą ir jų laikymą kalėjimuose. Bylai vesti paaukota $10.00.

1917 metų vasario 2 dieną paaukota Montrealio streikuojantiems darbininkams $20.00.

Rugp. 3 d. nutarta prisidėti prie Lietuvių Darbininkų Tarybos.

1918 m. balandžio 20 d. nutarta dalyvauti Hart, Schaffner & Marx prezidento laidotuvėse. Lokalą atstovauti paskirta valdyba.

Birželio 6 d. gautas iš J.A.V. vyriausybės laiškas, kuriuo prašomas lokalas pardavinėti karo ženkliukus. Laiške vyriausybei atsakyta, kad visi darbininkai pirko valstybės bonus. Tatai buvo padaryta tiesiai per dirbtuves.

Birželio 15 d. skaitytas dar vienas J.A.V. laiškas, kuriame

prašomas lokalas paskirti tris kalbėtojus, galinčius kalbėti bent po 4 minutes. Vyriausybė norėjo, kad lokalo atstovai teigiamai pasisakytų už J.A. Valstybių tarptautinę politiką. Laiškas buvo šiltai priimtas ir išrinkti trys kalbėtojai: P. Galskis, A. Čepaitis ir J. Kaslikauskas.

1919 m. vasario 7 d. streikuojantiems Amerikos cigarų darbininkams paaukota $10.00.

Vasario 22 dieną nutarta uždėti 50 c. mokestį kiekvienam nariui darbininkų vadui Tom Mooney apginti.

Vasario 22 dieną P. Galskis vienbalsiai išrinktas lokalo organizatorium.

Kovo 15 dieną raportavo delegatas, kad Chicagos Joint Board kovo 20 dieną rengia didelį mitingą Garment svetainėje, kad smarkiau pastūmėjus organizacijos darbą ir plačiau pavarius agitaciją už darbininkų partijos kandidatus į Chicagos miesto viršininkus.

Balandžio 8 dieną unijos organizatorius P. Galskis pranešė, kad tuo metu prasidėjęs naujas streikas ne siuvėjų organizacijos buvo sukeltas. Patys siuvėjai, unijos atstovų visai neraginami, metė darbą. Tatai buvo užuojautos streikas unijos draugams, veiklesniems organizatoriams, be jokios atodairos atleidžiamiems iš darbo. Unijos atstovas C. Richman yra gavęs valdžios išimtą teismo įsakymą, varžantį unijos veiksmus. Didokas unijos narių skaičius jau buvo areštuoti. Tuo metu daugumas Chicagos dirbtuvių jau buvo stipriai susiorganizavusios ir tvarkingai mokėjo mokesčius. Buvo kelios dirbtuvės, kurių darbininkai dar nepriklausė siuvėjų unijai. Streiko metu šių dirbtuvėlių darbininkai dirbdavo po 60 valandų savaitėje. Kai kurie uždirbdavo po 70 dolerių į savaitę. Darbininkai buvo nesusipratę, ne kiekvienam buvo aiški 40 valandų darbo savaitė. Daugelis jų tesirūpino tiktai didesniu uždarbiu. Bet tuo pačiu metu streikas buvo gera mokykla siuvėjams. Streiko metu prie unijos prisijungė 5,000 naujų narių.

Bal. 8 d. iš lokalo kasos į streikuojančių fondą išmokėta $50.00. Šis mokėjimas buvo proporcinis kitų lokalų mokėjimams.

Bal. 11 d. nutarta uždėti vieno dolerio savaitinį mokestį kiekvienam unijos nariui, kol bus tęsiamas streikas dar nesuorganizuotose dirbtuvėse.

Rugp. 8 d. paaukota Lietuvių Socialistų Sąjungos Apsigynimo Fondui $10.00. Tą pačią dieną skaitytas Lietuvos Laisvės Varpo Komiteto laiškas, kuriuo prašoma uniją dalyvauti komiteto ruošiamame minėjime. Kilo gana karštos diskusijos, bet komiteto prašymas buvo atmestas. Tame pačiame posėdyje svarstytas Mooney Ginti Lygos kvietimas siųsti atstovus į konferenciją, kurioje būtų paruoštas planas išlaisvinti Mooney ir kitus politinius kalinius. Nutarta paremti Mooney Ginti Lygos darbą, ir išrinktas atstovas į ruošiamą konferenciją.

Spal. 3 d. paskirta $10.00 auka Draugijai Lietuvą Gelbėti.

Spalio 18 dieną Northsidės Draugijų Sąryšio Viešo Knygyno delegatas pranešė, kad prie Viešo Knygyno įsteigta vakarinė mokykla.

Lapkr. 7 d. nutarta prisidėti prie American Freedom League, mokant vieną centą nuo nario.

1920 m. birž. 10 d. nubaudė unijos narį $2.00 už tai, kad jis išprosijo daugiau drabužių, negu unijos taisyklės reikalauja. Jeigu jis ir toliau taip elgsis, tai bus atleistas iš dirbtuvės.

Liepos 2 d. paaukota Waterburio streikuojantiems $100.00, o nariai surinko $55.00 asmeniškų aukų.

Gruodžio 14 d. paskyrė $15.00 auką nariui M. Prunis, kaip pavargėliui.

Iš lietuvių siuvėjų lokalo protokolo knygų aiškiai matyti, kad 1921 metais lokalo vadovybę užkariavo komunistai. Viso krašto darbininkų judėjime tada ėjo didelė kova. Vieni gynė Rusijoje padarytas pakaitas ir teisino valdžią pagrobusių bolševikų elgseną, o kiti stojo už demokratiją pačioje Rusijoje ir demokratinius metodus darbininkų organizacijose. Daugelis susižavėjo revoliucijos metu iškeltomis idėjomis ir padėjo komunistams užkariauti kai kurias darbininkų organizacijas.

Lietuviai komunistai, paėmę 269 siuvėjų unijos lokalo vadovybę, tuojau padarė jame žymių pakaitų. Iš lokalo iždo jie tuojau stambią sumą paaukojo Sovietų Rusijos Draugų organizacijai, pasiuntė atstovus į Badaujančios Rusijos Šalpos konferenciją, apsidėjo mėnesiniais mokesčiais Rusijos naudai, nutarė dėti garsinimus komunistų vedamame "Daily Worker" ir kt.

Lietuviams siuvėjams teko kovoti keturis metus, kol jie atėmė iš komunistų lokalo vadovybę. Šioje kovoje prieš dikta-

toriškus komunistų metodus vadovybę paėmė lietuviai socialistai demokratai. Aktyviems socialistų nariams teko išsikalbėti su kiekvienu lokalo nariu, patirti jų pažiūras, atitraukti juos nuo komunistų ir sudaryti bendrą kovos frontą prieš komunistų politiką ir metodus. Kovon prieš komunistus buvo įtraukti visi, kuriems buvo svetimi komunistų vartojami metodai ir siekiami tikslai. Socialistams pavyko susitarti su siuvėjais katalikais. Bendromis jėgomis tik 1924 metais jiems pavyko išstumti komunistus iš lokalo vadovybės.

Po šių pastabų tęsiu lokale vykusius įvykius. Nutarimai padės susidaryti vaizdą apie tais laikais vykusias politines ir ekonomines kovas.

1921 m. sausio 7 d. nutarta atsimesti nuo Northsidės Draugijų Sąryšio Viešo Knygyno. Paaukota New Yorko streikininkams $250.00.

Balandžio 1 d. į unijos knygyną nupirkta lietuviškų knygų už $200.00. Dėdei Šernui ir Jonui Perkūnui paaukota po $15.00 kiekvienam.

Rugp. 8 d. nutarta įsikišti į NAUJIENŲ bendrovėje prasidėjusias kovas. Kaip žinome, diktatūriškus palinkimus turintieji elementai buvo pasišovę pagrobti demokratinių socialistų suorganizuotą NAUJIENŲ bendrovę. Jie bandė paimti į savo rankas NAUJIENŲ vadovybę, bet kai nepavyko, tai kiekvieną progą naudojo pakenkti NAUJIENOMS. Iš vienos pusės jie kurstė darbininkus streikuoti, o iš kitos pusės, darbininkams visai neprašant, unijos vadovybė pareiškė užuojautą streikuojantiems NAUJIENŲ darbininkams. Toje pačioje rezoliucijoje unija pasižadėjo teikti streikuojantiems darbininkams visokiariopą pagalbą. Rezoliucija pasmerkė P. Grigaitį ir Kl. Jurgelionį už tariamai biurokratišką jų pasielgimą su darbininkais.

Unijos vadovybei priėmus viršuje minėtą rezoliuciją, tuojau buvo užpultas unijos organizatorius P. Galskis, kuris tuo pačiu metu buvo ir NAUJIENŲ bendrovės pirmininkas. Galskis buvo verčiamas aiškintis, kaip jis galėjęs leisti bendrovei sumažinti darbininkams algas. Galskis pareiškė, kad apie algų mažinimą pirmą kartą jis išgirdęs siuvėjų lokalo vadovybės posėdyje. NAUJIENOSE niekad šio klausimo jam netekę girdėti. Galskis pridėjęs, kad nesusipratimas su darbininkais

kilęs dėlto, kad keli jų panoro išmesti Kl. Jurgelionį iš menadžeriaus pareigų. Darbininkai, aišku, tokio reikalavimo negalėjo statyti, nes ne jie samdė bendrovės menadžerių. Tai buvo bendrovės direktorių reikalas.

Rugs. 2 d. paaukota nuo karo nukentėjusiems Rusijos žmonėms $150.00. Pinigai pasiųsti į The Friends of Soviet Russia.

Rugsėjo 29 d. gautas siuvėjų unijos organo DARBO redaktoriaus V. Poškos laiškas, kuriame jis sako, kad nespausdins čikagiečių siuvėjų priimtos rezoliucijos prieš NAUJIENAS. Siuvėjų vykdomasis komitetas, plačiai aptaręs šį reikalą, vis dėlto nutarė išversti priimtą rezoliuciją anglų kalbon ir pasiųsti generaliniam unijos sekretoriui Schlosbergui.

Tą pačią dieną gautas NAUJIENŲ darbininkų laiškas. Darbininkai reikalavo, kad siuvėjų unijos vadovybė atšauktų priimtą rezoliuciją prieš NAUJIENAS ir jų vedėjus, kaip neteisingą, neturinčią pagrindo. Siuvėjų vadovybė buvo pareiškusi užuojautą NAUJIENŲ darbininkams, o dabar tie patys darbininkai prašė viską atšaukti. Taryboje kilo smarkus ginčas, nutarta NAUJIENŲ darbininkams atsakyti laišku, bet vis dėlto šis klausimas nutarta palikti siuvėjų lokalo susirinkimui. Aiškiai matėsi, kad ne NAUJIENŲ darbininkų reikalai jiems rūpėjo, bet bendrovės vadovybės diskreditavimas.

Spalio 6 d. nutarta nupirkti lietuviškų knygų už $10.00 ir pasiųsti jas į Lietuvą.

Spal. 7 d. nutarta pasiųsti delegatus į Badaujančiai Rusijai šelpti konferenciją.

Lapkričio 3 d. Friends of Soviet Russia komiteto nariai padarė metinės savo veiklos raportą. Iš pranešimo paaiškėjo, kad lietuviai Chicagoje per metus surinko $5,697.00 aukų badaujantiems Rusijos žmonėms. Tą pačią dieną nutarta šaukti protesto mitingą prieš tuometinę Lietuvos valdžią.

Lapkr. 4 d. nutarė į The Friends of Soviet Russia šelpimo Fondą mokėti po $5.00 į mėnesį, kol bus reikalas.

Gruodžio 8 d. oficialiame siuvėjų vadovybės posėdyje delegatas visiems pranešė, kad Chicagoje jau susiorganizavo komunistinių draugijų centras. Jis pasivadino Chicagos Draugijų Sąryšis. Taip pat pranešė, kad prie jo prisijungė 17 įvairių draugijų. O 1923 m. sausio 17 d. posėdyje komunistai dar toliau nuėjo. Jie nutarė, kad kiekvienas 269 lokalo valdybos na-

rys įsigytų komunistų kontroliuojamos Russian American Industrial Corporation šėrų.

Balandžio 6 d. lietuvių kontroliuojamas siuvėjų lokalas pasiuntė savo atstovus į vadinamą Labor Party konferenciją. Bet įdomiausias nutarimas padarytas liepos 13 dieną. Lietuvių lokalo vadovybė nutarė pasmerkti Dr. A.L. Graičiūną už tai, kad jis Shan Co. organizavo streiklaužius. Kaip žinome, gyvenimo pabaigoje Dr. Graičiūnas rašinėjo komunistų kontroliuojamai spaudai, bet politinis jų "bendradarbiavimas" prasidėjo žymiai anksčiau. Jis prasidėjo netikėta protesto rezoliucija.

Didžiausias čikagiečių dėmesys buvo nukreiptas į kovo 14 dienos nutarimą. Iki to meto visos aukos ėjo Rusijon, o kovo 14 d. nutarta surinktus dolerius siųsti į Vokietiją badaujantiems vokiečių darbininkams. Kaip žinome, Vokietijoj nepavyko spartakiečių sukilimas. Didokas komunistų skaičius pateko į kalėjimą. Reikėjo šelpti ne tiktai Rusijos badaujančius, bet ir Vokietijoj kalinamus. Tos pačios dienos posėdyje padarytas dar vienas nelauktas nutarimas, būtent: garsintis komunistų laikraštyje "Daily Worker". Iki to meto visais lietuvių siuvėjų reikalais buvo dedami pranešimai NAUJIENOSE. Daugumas siuvėjų skaitė NAUJIENAS. Jie žinojo, kada ir kur šaukiami siuvėjų susirinkimai. Už pranešimų paskelbimą NAUJIENOS nieko neimdavo. Bet bolševikinė lokalo vadovybė negalėjo pakęsti NAUJIENŲ, nes šio dienraščio redaktorius gana aštriai kritikuodavo komunistus. Pirmomis revoliucijos dienomis jis rašė, kad, panaikinus Rusijoje demokratinę santvarką, prasidės skurdas, vargas ir badas; kad bus sukelta ne pasaulinė revoliucija, bet pasaulinis badas. Kaip matome, lietuviai siuvėjai jau buvo prašomi šelpti badaujančius ne vien Rusijoje, bet ir Vokietijoje.

Lokalo vadovybė norėjo, kad siuvėjai neskaitytų NAUJIENŲ. Jiems rūpėjo nuvesti siuvėjus į komunistų leidžiamą "Daily Worker", todėl ir nutarė ten įdėti unijos reikalus liečiantį apmokamą skelbimą. Šis skelbimas ėjo ištisus metus.

Nepasitenkinimas lietuvių siuvėjų tarpe buvo didelis, bet jis pasireikšdavo pavienių asmenų protestais. Ketveris metus jie kalbėjo apie komunistų vadovybės daromus nutarimus, bet 1925 metų pradžioje nutarė veikti organizuotai. Kaip jau

minėjau, iniciatyvos ėmėsi siuvėjai socialistai ir su jais glaudžiai bendradarbiaujantieji žmonės. Pas vieną visuomenės veikėją įvyko susirinkimas, aptarti veiklos planai ir imtasi darbo. Kada 1925 metų sausio 9 dieną įvyko metinis lietuvių siuvėjų lokalo susirinkimas, nariai tuojau pastebėjo, jog pučia kitoki vėjai. Išklausius pranešimų, susirinkusieji tuojau išėjo su naujais pasiūlymais. Vienas siuvėjas pasiūlė lietuvių lokalui "atsimesti nuo Friends of Soviet Russia" organizacijos. Pasiūlymas buvo paremtas ir svarstytas. Vadovybėje buvusieji komunistai nei neapsižiūrėjo, kai klausimas buvo pastatytas balsavimui ir didelė siuvėjų balsų dauguma buvo nutarta pasitraukti iš Sovietų Rusijos Draugų organizacijos. Tuojau pat buvo pasiūlyta pasitraukti iš Politiškų Kalinių Fondo. Ir šis pasiūlymas didele balsų dauguma buvo priimtas. Neleidus valdybai susigaudyti, pasiūlyta "atsimesti ir nuo Chicagos Draugijų Sąryšio". Šis pasiūlymas balsų dauguma taip pat buvo pravestas.

Kada unijos vadovybėje buvę komunistai susivokė, kas čia atsitiko — jau buvo per vėlu. Vienas kitas dar bandė kelti balsą, įtikinėti, teisinti valdybos nutarimus, bet nieko negelbėjo. Tame pačiame susirinkime nutarta nutraukti skelbimus komunistų laikraštyje "Daily Worker". A. Kemežis prieš porą metų buvo nubaustas už korespondencijų rašinėjimą į NAUJIENAS. Susirinkimas panaikino Kemežio bausmę. Aišku, kad tame metiniame siuvėjų susirinkime komunistai buvo iššluoti iš siuvėjų unijos vadovybės. Komunistai niekad daugumos siuvėjų tarpe neturėjo, bet jie, pagrobę vadovybę, keleris metus savaip tvarkė siuvėjų unijos reikalus. Kada siuvėjų daugumas juos pažino, susitarė ir iš vadovybės pašalino. Komunistai niekad daugiau nebegrįžo į lietuvių siuvėjų vadovybę.

1927 m. balandžio 5 dieną lietuviai siuvėjai nutarė organizuoti didelį mitingą. Svarbiausiuoju to mitingo kalbėtoju buvo pakviestas NAUJIENŲ redaktorius Dr. Pijus Grigaitis. Gegužio mėnesį siuvėjai protestavo prieš Sacco ir Vanzetti mirties bausmę. Siuvėjai buvo įsitikinimo, kad Sacco ir Vanzetti buvo nekalti, jų žudyti nereikėję. Massachusetts vyriausybei neatkreipus į protestus dėmesio, biznio agentas Kostas Kairis pranešė, kad rugpiūčio 12 dieną visi siuvėjai protestuos, sustabdydami darbą pusei valandos. Visi lietuviai siuvėjai

šiame proteste dalyvavo. Tame pačiame susirinkime lietuviai siuvėjai nutarė parduoti Russian American Industrial Corporation šėrus.

Chicagos siuvėjai nutarė pasistatyti savo namus, kad galėtų laisvai susirinkti ir turėtų vietos savo įstaigoms. 1928 m. spalio 12 dieną kiekvienas siuvėjas buvo apdėtas $25.00 mokesčiu namams statyti. Siuvėjai šią sumą sumokėjo ir namai buvo pastatyti. Ateinančių metų gegužio 10 dienos susirinkime tas pats K. Kairis pranešė, kad siuvėjų unijos namo pastatymas kainavęs $1,059,700.36. Prie Ashland ir Van Buren gatvių dar ir šiandien tebestovi siuvėjų pastatytas namas. Keliais atvejais lietuvių organizacijos tame name šaukė didesnius savo susirinkimus ir pravedė savo minėjimus.

1930 m. rugp. 5 dieną suėjo lygiai 20 metų nuo K. Lazinskio ir P. Nagreckio nužudymo. Chicagos siuvėjai gražiai paminėjo šių lietuvių siuvėjų nužudymo sukaktį. Buvo sušauktas didelis susirinkimas, prisimintas streikas ir paminėtas lietuvių vaidmuo tame streike.

1934 metų vasarą Chicagoje buvo suorganizuota pasaulinė paroda. Parodos vadovybė paskyrė vieną dieną lietuviams. Chicagos lietuviai siuvėjai prisidėjo prie minėtos dienos sėkmingo suorganizavimo.

Organizuoti lietuviai siuvėjai prisidėjo prie visuomeninės lietuvių veiklos. Siuvėjų unijos, jų tarpe ir lietuvių lokalo, vyriausias tikslas buvo siuvėjų gerbūvio pakėlimas. Jiems rūpėjo gauti didesnes algas, trumpesnes darbo valandas ir geresnes darbo sąlygas. Čia suminėjau tiktai kelis būdingesnius siuvėjų skyriaus darbus, bet siuvėjų veikla buvo plati, įdomi ir siuvėjams labai naudinga. Jeigu jie nebūtų susiorganizavę, tai nebūtų pajėgę sustiprėti ir įsisprausti į amerikiečių gyvenimą. Lietuviai gausiai dalyvavo siuvėjų unijos kovose, bet ta kova jiems buvo naudinga. Jie pamažu įsitraukė į stiprią Amerikos gyvenimo srovę, išmoko organizuotai veikti, padidino savo uždarbį, įsigijo namus, užaugino ir išmokslino vaikus ir patys gerokai prapruso. Iš kaimo atvykęs, jokio amato nemokąs ir negalįs susikalbėti mūsų tautietis ir tautietė išmoko dirbti, pajėgė tinkamą algą užsidirbti ir geriau savo ekonominį gyvenimą susitvarkė.

Geriausiais siuvėjų organizacijos laikais prie lietuvių skyriaus priklausė 1,600 siuvėjų. Visi mokėjo mėnesines duokles 269 skyriaus iždininkui. Tais laikais siuvėjai nesigailėjo unijai įmokėtų pinigų, nes unija padėjo jiems iškovoti geresnes darbo sąlygas. Prieš Antrąjį Pasaulio karą dar buvo 700 lietuvių siuvėjų, bet šiais metais lietuvių lokalas jau naikinamas. Nauji lietuviai siūti neina, o likusieji unijos nariai priskiriami prie kito skyriaus.

Pirmas lietuvių siuvėjų skyriaus biznio agentas buvo Petras Galskis. Jis buvo geras organizatorius, gabus kalbėtojas ir siuvėjų unijos reikalus gerai suprantantis žmogus. Jis suorganizavo lietuvių skyrių ir padėjo kitų tautų siuvėjams organizuotis. Jis kalbėdavo lenkų ir rusų siuvėjų susirinkimuose. Unijai jis agentavo daugiau, negu dešimtį metų. Kurį laiką siuvėjų skyriaus agentais buvo Jonas Bačiūnas, Jonas Katilius ir dar pora siuvėjų. Ilgiausiai lietuvių siuvėjų skyriui teko agentauti Kostui Kairiui. Jis buvo paskutinis lietuvių skyriaus agentas. Jam mirus, 269 skyrius naujo agento negavo.

1936 metais lietuvių siuvėjų lokalo pirmininkas buvo Jonas Bačiūnas, sekretorius V. Prūsis, o valdybos nariais buvo A. Čepaitis, A. M. Kadsel, J. Katilius, George Bay ir kiti.

Susivienijimas Lietuvių Amerikoje

Chicagoje veikia 24 Susivienijimo Lietuvių Amerikoje kuopos. Verta tarti kelis žodžius apie SLA praeitį, kad suprastume kaip SLA yra įleidęs šaknis į Amerikos lietuvių gyvenimą. SLA įsikūrė 1886. Sumanymas įkurti pirmąjį Amerikos lietuvių susivienijimą, iškilo New Yorko mieste, Lietuviško Balso Draugijoje, 1886. 4. 17. Sumanymo pirmūnais buvo Dr. J. šliupas, P. Paseckas, P. Ramanauskas, Bučinskas, V. Dziankauskas ir A. Juškauskas.

1886. 8.15 įvyko pirmasis seimas, kuriame dalyvavo 11 darugijų atstovų. Jis įkūrė "Susivienijimą Visų Lietuvninkų Amerikoje". Tačiau šis aušrininkų idėjų vadovaujamas susivienijimas gyvavo tik ligi 1888. 8.

šio susivienijimo pakrikimo priežastimi buvo tuometinis Amerikos lietuvių tamsumas. Kunigų vadovaujama lietuvių

visuomenės dalis nepritarė naujai įkurtai organizacijai, nes vadovybėn stojo vadinami "bedieviai". Tos pirmosios pastangos vis dėlto paskatino katalikiškos grupės veikėjus įkurti kitą susivienijimą, kuris įsigyveno ir iš kurio išsivystė dabartinis Susivienijimas Lietuvių Amerikoje.

Antrojo susivienijimo sumanytojai buvo Juozas Paukštis, "Vienybės Lietuvninkų" leidėjas, Domininkas Bačkauskas, "Saulės" redaktorius, ir kun. Varnagiris. 1886. 11. 22 jie sušaukė Plymoutho, Pa., miestelyje seimą ir įkūrė "Susivienijimą Visų Draugysčių Katalikiškų Lietuviškų Amerikoje".

Tačiau ir šiam susivienijimui nekaip sekėsi. Tais laikais susivienijimo centro viršininkas galėjo būti net neprigulinti prie jo asmenys. Organizacijoje ėjo vaidai ir nesutikimai tarpe pačių kunigų ir jų pasekėjų. Rimtesniajai grupei vadovavo kun. A. Burba, J. Paukštis bei kiti patriotingesni kunigai ir pasauliečiai. Tuo laiku opozicijoje buvusiai grupei vadovavo ir savo užgaidas nekultūringomis priemonėmis gynė kun. Juodišius, D. Bačkauskas, kun. Mašiotas ir lenkininkas T. Butkevičius.

1889. 11. 4 inkorporuojant organizaciją, ji buvo pavadinta paprasteniu vardu: "Susivienijimas Lietuvių Amerikoje". Inkorporuotas Susivienijimas tapo fraternaline organizacija, bet tvarkos joje nebuvo. Penktajame seime, 1890, Mahanoy City, Pa., Susivienijimas skilo: kun. Burbos šalininkai apleido salę ir išvažiavo namo. Traukinyje išsirinko valdybą ir kun. Burbą pirmininku. Pasilikusieji seimo salėje išsirinko kun. Juodišių pirmininku. Prasidėjo kova, kurioje kun. Burba naudojosi "Vienybe Lietuvninkų", o kun. Juodišius "Saule". Kultūringesnė kun. Burbos pusė laimėjo, nes joje buvo didžiuma Susivienijimui priklausančių draugijų ir teisėtų organizacijos narių. Laimėjęs kovą kun. Burba į Susivienijimo vardą buvo įdėjęs žodį "Katalikų", bet to jis nepadarė čarteryje, todėl tas pakeitimas savaime atkrito.

Šeštajame seime jau reiškiasi dr. J. Šliupas, V. Daukšys, T. Astramskas ir kiti laisvamaniai. Bet organizacija tebebuvo silpna, turėjo tik 244 narius ir iždе $158.71. Be to, kun. Burba išėjo prieš šliupininkus, ir iš Susivienijimo buvo išbraukti Šliupas, Andziulaitis ir Karalius, kaip bedievybės platintojai.

Penkioliktajame seime kunigai pastebi, kad Susivienijimo

narių tarpe per daug drąsiai reiškiasi laisvas protavimas; drąsesni veikėjai net kunigams girdint kritikavo jų politiką. Kun. Kaupas sulaužo seimo nutarimą neleisti vienpusiškai cenzūruoti "Tėvynę"; jis ją paima į visišką savo kontrolę. Jis pasiekė savo sauvalės kraštutiniškumo, kai 1901 m. pradžioje pasiuntė centro valdybai krivulę, kurioje siūlė išbraukti iš SLA 11 kuopos, Waterbury, Conn., du nariu: Joną Tareilą ir Motiejų J. Damijonaitį. Juos kaltino prasižengus prieš SLA konstituciją, nes jie esą "yra stoję į aiškią kovą prieš krikščionišką tikėjimą", ir sauvališkai, be tardymo ar tyrinėjimo, išbraukė juos iš Susivienijimo.

Šis kun. Kaupo veiksmas davė pradžią didžiulei audrai, kuri privedė Susivienijimą prie skilimo.

Tuojau po seimo prasidėjo teismo byla tarp dviejų susivienijimo frakcijų. Ji baigėsi po kelerių metų. Teisėtasis SLA apgynė savo vardą, atgavo didžiumą knygų ir vėliava, ir veikė pagal savo čarterį. Kun. Kaupo frakcija pasilaikė visus pinigus, $6,000, bet gavo išsiimti naują čarterį ir pakeitė vardą.

Praplėtus čarterį, reikėjo atatinkamai pakeisti ir SLA konstituciją. Senoji konstitucija nedavė Susivienijimo pareigūnams teisių propaguoti ją visose JAV lietuvių kolonijose. Dėl tos priežasties SLA pirmininkas F. Živatas buvo piktų žmonių įskūstas ir areštuotas Massachusetts valst., ir ten viešas SLA veikimas buvo negalimas. 24-jame SLA seime, 1909 m., buvo nutarta Susivienijimo konstituciją pakeisti: praplėsti organizacijos jurisdikciją, bet atšauktas visuotinis narių balsavimas Susivienijimo administracijos pareigūnams rinkti. Tuos pakeitimus padarius, SLA pasidarė visuotinė fraternalė organizacija, teisėtai veikianti visose J. A. Valstybėse.

Greta su SLA gyvavimo gerėjimu ėjo nuolatiniai sunkumai ir nuostoliai. Vienas sunkumas atėjo iš įvairių JAV administracijos apdraudos departamentų, pareikalavusių sulyginti visų narių mokesčius. Senieji nariai, įstoję prieš 1911 m., neteko savo lengvatų ir kėlė nepasitenkinimą. Kitas smūgis atėjo 1918 m. po siautusios influenzos., ir didelio narių skaičiaus išmirimo, pareikalavusio milžiniškų išmokėjimų iš SLA iždo. Valst. apdraudos administracija pareikalavo apdėti narius nepaprastomis duoklėmis nuostoliams išlyginti. Trečias nesusipratimas kilo organizacijos viduje, kai po pirmojo Pasaulinio

Karo ėmė įsigalėti komunistų partija. Ši grupė buvo pasiryžusi užvaldyti organizaciją.

Griaujamasis komunistų darbas pasiekė savo viršunės 1930 m., 36-jame SLA seime Čikagoje. Kai jų keliamas triukšmas buvo sustabdytas policijos pagelba, iš 487 delegatų buvo pasišalinę 180. Jie padarė atskirą seimą ir iškėlė SLA bylą, norėdami užvaldyti Susivienijimą. Teismas jų skundą atmetė, bet komunistai ištraukė apie 3,000 SLA narių ir padarė keliolikà tūkstančių dolerių nuostolių.

Komunistų triukšmas ir jų pikti kėslai sutapo su didžiąja 1930 m. depresija, bet SLA turėjo gabių narių ir savo organizacijai pasiaukojusių veikėjų, kurie atlaikė visus smūgius ir išvedė Susivienijimą į jo aiškų ir tvirtą gyvavimo kelią.

Susivienijimo Lietuvių Amerikoje Chicagos kuopos

Dabartinė SLA Pildomoji Taryba yra tokia: Povilas P. Dargis prezidentas, Stasys Gegužis viceprez., Bronė Pivariunienė sekr., Nora Gugienė ižd., E. Mikužiūtė ir Steponas Briedis iždo globėjai, ir Dr. St. Biežis gydytojas kvotėjas.

SLA 17 kp. įsikūrė 1914. 6. 3. Organizatoriai: J. A. Povilaitis, B. Andrešiūnas, M. Duda, adv. F. Bračiulis ir dr. A. Zimontas. Pradžioje prisirašė 14 narių, o 1930 turėjo arti 90 narių ir apie $100 ižde.

36 kp. įsikūrė 1900 iš 12 narių. Organizatoriai: dr. A. L. Graičiūnas ir U. E. Varanko - Graičiūnienė. Pirmutinė valdyba: dr. A. L. Graičiūnas — pirm., M. J. Damijonaitis — vicepirm., Damijonaitienė — nut. rašt., A. Dabkevičia — fin. sekr. 1916 kuopa turėjo 190 narių ir iržde apie $300. Aukojo prieglaudos namams $50, muzikos reikalams per M. Petrauską $25, Tautos Namams Vilniuje $10, į Lietuvių Neprigulmingą Fondą $300.

55 kp. įsikūrė 1918. 4. 1 iš 13 narių, o 1930 turėjo 200 narių.

63 kp. įsikūrė 1914. 7. 11 iš 10 narių. Organizatorius J. Aleksandravičius, vicepirm. J. Orinckaitis, nut. rašt. J. Stanaitis, turto rašt. P. Pivoriūnas, kasin. K. Varanius. 1916 kuopa turėjo 41 narį. Aukojo į Neprikl. Fondą $75, rengė kalbas ir vaidinimus. 1916 rinko aukas Lietuvos Gelbėjimo Fondui $200, o iš kasos — $25. Per Lietuvos Dieną vaikučių surinkta $130 ir

iš kasos — $25. 1917 buvo renkami parašai valdžiai, kad pripažintų Lietuvą ir aukota $25. 1918 buvo 83 nariai ir paaukota L. G. Fondui $25. 1930.10.3 įvyko skilimas Tinley Park salėje, kur buvo 100 narių. Buvo suspenduota senoji valdyba. Naują sudarė: pirm. P. J. Kučinskas, vicepirm. J. Kuosaitis, nut. rašt. A. Laurutanas, turto P. Pivorūnas, kasin. K. Bayelis, koresp. P. J. Kučinskas. 1932 348 kuopa buvo likviduota. A. Barniškis ir 7 nariai persikėlė į 63 kuopą. 1934 buvo 158 suaugę ir 11 jaun. 1954 m. valdyba: pirm. P. Kurzikauskas, vicepirm. J. Klonienė, nut. rašt. A. Laurutanas, kasin. P. Snarskis. Kuopa turėjo 227 suaug. ir 25 mažamečius narius.

21 kp. įsteigta 1964.4.12. Organizatorius — A. Gintneris. Narių — 24. Valdybą sudaro: pirm. dr. Alg. Vasonis, vicepirm. L. Surkevičius, sekr. Genov. Peškienė, fin. sekr. A. Gintneris, ižd. V. Vasiukevičius, ižd. glob. Ald. Vasonienė, O. Karputskas, Jz. Vasiukevičius, maršalka R. Vasiukevičius.

74 kp. įsikūrė 1903.3.28 iš 7 narių. Organiz. J. M. Medelis. Daug dirbo J. Trijonis, P. Simaitis, S. Kvietkauskas ir kiti. 1916 kuoa turėjo 80 narių ir ižde $150. Aukojo iki 1916 labd. reik. $118.50, į Nepr. Fondą $25 ir kas mėnuo po $10.

109 kp. įsikūrė 1905.9.9 iš 12 narių. Organizatoriai: M. Meldažis, M. Kanapeckas, M. Aleliūnas, A. Bergeris ir kiti. Kuopai augti padėjo 2 apskritis ir jos org. M. A. šarka. 1916 turėjo 70 narių ir ižde apie $90. Iki 1916 surengė 20 prakalbų, 5 paskaitas ir 7 balius. Darb. buvo J. Krukas, M. Kanapeckas ir kiti.

122 kp. suorganizavo St. Beinoris ir A. J. Beržinskas. 1906 buvo 5 nariai. Daug veikė L. Geležinis, F. Puleikis, F. Raila, dr. M. Strikolis ir kiti. 1916 turėjo 90 narių ir ižde $226. Surengė 8 prakalbas, 2 paskaitas, 1 koncertą, 4 vaidinimus ir 15 balių. Aukojo nukentėjusiems nuo karo $50, knygynui $20, ateivių reikalams $10 ir dr. V. Kudirkos raštams išleisti $9.

125 kp. įsikūrė 1914.5; kuopos organizatorius — J. Dargis. Pirmoji valdyba: pirm. K. Jankauskas, ižd. A. Vaičekauskas. 1939 turėjo 49 narius ir virš $200. Buvo pirm. M. Šeštokas, sekr. J. Narsutis.

129 kp. įsikūrė 1906.4.4, pasidarbavus J. Mažeikai su 11 narių. 1916 turėjo 54 narius ir ižde $55. Surengė 2 prakalbas, 8 paskaitas ir 4 balius. Kuopos darbuotojai 1916 buvo: A. F. Juozapaitis, V. K. Valikas, J. S. Vitkus ir kiti.

134 moterų kuopa. Ją įkūrė buv. 208 kp. narės. Valdybai nepriėmus 13 aplikacijų, buvo kreiptasi į Pild. Tarybą, kad leistų organizuoti naują moterų kuopą. 1923. 6. 11 susirinko 208 kp. narės: P. Balickienė, E. Buchinskienė, U. Jasevičienė, M. Galinskienė, K. Katkevičienė, M. Kenutienė, M. Karpienė, P. Mockienė, O. Sandargienė, P. Petraitienė, S. Signatienė ir nutarė įkurti kuopą. Gavo minėtąjį 134 numerį. Valdyba: P. Balickienė — pirm., O. Sandargienė — vicepirm., E. Buchinskienė — prot. sekr., K. Katkevičienė — fin. sekr. ir organiz., S. Signatienė — ižd., St. Biežis — dr. kvot.

Kuopa sparčiai augo. 1928 jau turėjo 92 narius. Prisidėjo prie tada jau veikusio 6 apskr., siuntė deleg. į konferencijas. Komunistams užgrobus 6 apskritį, pagelbėjo suorganizuoti 2 apskritį. Rengė piknikus, koncertus ir pobūvius. Už darbą buvo mokama: fin. sekr. į metus $30, prot. sekr. $15 ir kitoms — $5. Padėjo Jaunosios Birutės dr. nariams dirbti.

1961 kuopa turėjo 130 narių. Valdyba: pirm. H. Čižauskienė, vicepirm. P. Senulienė, prot. skr. B. Jezavitienė, fin. sekr. ir organizatorė E. Austin, išd. glob. — K. Jakubkienė ir E. Buchinskienė, o koresp. K. Katkevičienė.

139 kp. įsikūrė 1916 ir turėjo 61 narį ir iždе $48. Surengė 5 prakalbas, 1 vaidinimą ir du balius. Darbavosi: J. Orininkaitis, K. Kalnietis, T. Žemaitis, M. Bacevičia ir P. Marcinkevičia.

178 kp. įsikūrė 1920. 5. 24 iš 14 narių. Organizatoriai: B. Valantinas ir V. Pūkas. Valdyba: pirm. B. Valantinas, vicepirm. E. Pūkas, nut. sekr. J. Zabielskas, fin. sekr. K. Kairis ir ižd. V. Pūkas. 1939 kuopa turėjo 58 narius.

182 kp. įsikūrė 1914. 5. 24 rūpesčiu B. Janulio iš 30 narių. 1915 jau turėjo 120. Surengė 3 prakalbas ir 2 šeimyninius vakarus. Darbavosi M. Bardzevičiūtė, A. Čapas, V. Janulis, B. Janulis ir kiti.

194 kp. Ciceroj įsikūrė 1908 m., bet 1911 likvidavosi. 1912. 10. 20 M. A. Šarkos pastangomis atgaivinta iš 17 narių. 1918 turėjo 87 narius. Surengė 6 prakalbas, 4 balius. Aukojo į L. S. Fondą $10, į Nepr. Fondą $49.32, Šerno raštams išleisti $15. Darbavosi M. A. Šarka, K. P. Deveikis, K. Kairis ir kiti.

1930 įvyko skilimas. Tuomet įsisteigė 301 kp. Ją suorganizavo K. P. Deveikis iš 14 narių. Valdyba: pirm. J. Čekalauskas, nut. sekr. A. Tamulevičius, fin. sekr. K. P. Deveikis ir ižd. V. Lukšta.

208 moterų kp. suorg. 1915. 3. 1 iš 12 narių. Organizatorės: J. Zimontienė ir M. Damijonaitienė. 1930 buvo apie 70 narių ir $300 iždе. Valdyba: L. Gaižaitė, pirm. M. Misevičienė, vicepirm. O. Kirienė ižd., E. Satkauskienė fin. sekr. ir S. Šolis nut. sekr.

Ši kuopa yra labai veikli. Ji prisideda aukomis prie įvairių tautinių ir kult. reikalų. Pradžioje turėjo įsteigusi vaikų darželį (Fellowship House, Bridgeporte). Daug aukojusi Balfui, Tarybai, daug siuntinių pasiuntusi į Europą. Dabar turi 75 nares: Valdybą sudaro: pirm. B. Ambrose, vicep. N. Gugienė, ižd. E. Satkauskienė, prot. rašt. V. Šimkienė, fin. rašt. A. Jagiella, ižd. globėjos — Fl. Krauss ir B. Brijūnas, daktarė kvotėja — dr. L. Zaleska.

217 kp. įsikūrė 1936. 6. 1.

226 kp. įsikūrė 1910. 10. 21. Į steigiamąjį susirinkimą atvyko M. J. Damijonaitis, tuometinis SLA prezidentas ir adv. F. P. Bračiulis. P. Galskis pranešė, kad nuo įsisteigimo dienos kuopa atsiskyrė nuo Chicagos Lietuvių Draugijos. Norintieji būti nariais turi prieš rinkimus įsirašyti ir sumokėti duokles.

Pirmąją valdybą sudarė: pirm. V. Karalius, vicepirm. A. Andrijauskas, nut. sekr. J. Degutis, ižd. P. Galskis. Čarterį pasirašė: V. Karalius, J. Chasna, J. Kijauskas, A. Andriejauskas, V. Pačkauskas, P. Galskis, K. Lukas, A. Petrulis, A. Chasnienė ir E. Dovalga.

336 kp. .įsikūrė 1940. 5 iš 12 narių. Organizatorius — Aleksas Ambrose. Pirmutinė valdyba: P. Ridikas — pirm., J. Miller — rašt., A. Mickevičius — fin. rašt.

251 kp. suorganizuota A. S. Kuizino rūpesniu 1910. 9. 25 iš 15 narių. 1916 turėjo 22 narius. Surengė 10 prakalbų, 2 koncertus ir 18 balių. Aukojo visokiems reikalams. Kuopoje darbuojasi A. J. Mozgeris, S. Medziauskas ir J. Mozgeris.

260 kp. įsikūrė 1926. 12. 1. Organizatorius K. Mačiukas, iš 10 narių. Veikėjai: K. Liutkus, K. Mačiukas, B. Urbonas, J. Grybas, R. Račaitis, P. Grybienė, K. Stankus ir kiti. 1939 buvo 103 nariai ir virš $200 iždе.

313 kp. įsikūrimo data nežinoma. Pirm. buvo E. Mikužis ir sekr. A. Mikužis.

322 kp. įsteigta 1940. Pirm. dr. St. Biežis, sekr. S. Miles. Apie 1946 kuopa susijungė su jaunuolių kuopa, vadov. A. Olio.

Po susijungimo visą laiką pirmininkauja dr. St. Biežis. Kas metai švenčia Vasario 16 ir turi kalėdinį susirinkimą. Daromos paskaitos, pranešimai, suruoštas koncertas su 134 kuopa, padarytas išvažiavimas į Linkaus vasarvietę. 1959 turėjo apie 100 narių.

335 kp. 1930 gyvavo Marquette Park kolonijoje. Turėjo apie 50 narių. Veikė: S. K. Grišius, K. Kazanauskas, A. Kaulakis, V. Andziulis, J. Andriulienė.

Įsisteigus Chicagoje ir jos apylinkėse keliolikai SLA kuopų, veiklai suderinti buvo suorganizuota Antroji SLA apskritis. Bet ji veikė tik iki 1925 metų. 1925. 5. 24 buvo sušaukta Antrajai Apskričiai priklausančių kuopų konferencija, kurion komunistai pasiuntė daugumą atstovų. Dalis delegatų, pastebėję organizuotus komunistų planus, iš tos konfeerncijos išėjo ir liepos 6 dieną sušaukė konferenciją, jau be komunistų. Į šią konferenciją suėjo 19 delegatų, daugiausia iš 226, 289, 185 ir 134 kuopų. Šioje konferencijoje nutarta steigti naują apskritį, šeštąją. SLA Pildomoji Taryba šį nutarimą patvirtino. Apskrities valdyba buvo tokia: K. Katkevičienė — pirm., K. Semaška — sekr., K. Beleckienė — ižd. ir dr. A. Montvidas — organizatorius. Vėliau ilgus metus apskričiai pirmininkavo dr. A. Montvidas.

1907 SLA organu buvo "Darbininkų Viltis". 1908 jau išėjo sava "Tėvynė". Pirmas numeris pasirodė 1908. 1. 28. Iš jo sužinome, kad 1908 m. SLA turtas buvo $37,788.10. Šioje sumoje buvo ir Prieglaudos namo pinigai $3,367.74. Kuopų buvo 183 su 7,441 suaugusių narių ir 249 vaikais.

Iš Tautiškų Centų paskyrė laukiamam Vilniaus Universitetui — $200, Aušros Dr-jai — $200, Valparaiso Univ. studentų knygynui — $100, Šerno Muzikališkam Fondui — $100, kankiniams — $150, Tėv. Mylėt. Dr-jai V. Kudirkos raštams išleisti — $100, Prieglaudos namui su kolonija — $91.35 ir ateivių pašalpai — $100.

Jurgis Balsevičius, 23 kuopos narys, arti Shenandoah miestelio, dovanojo SLA 300 akrų žemės Prieglaudos namui statyti, bet dovana nebuvo priimta.

Iš Tautiškų Centų Fondo išmokėta J. Žemaitei už jos rankraštį "Kelionė į Šidlavą" — $50. Vilniaus Universitetui vėl

paskirta $200; Aušrai — $300, Valparaiso Univ. moksl. — $200, Dailės Draugijai Vilniuje — $100, Šerno Muzik. Fondui — $50.

1910 SLA pirko namus už $31,000 New Yorke.

1906. 5. 28 - 31 dienomis įvykęs Chicagoje 19 seimas, kuriam trukdymus darė kun. A. Milukas, o 21 seimui priešinosi šeši Chicagos kunigai: M. Kriaučiūnas, A. Skripka, A. Petraitis, E. Steponaitis, J. Ambrozaitis ir J. Lukoševičius. Jie skelbė žmonėms savo laikraštyje Žvaigždėje ir bažnyčiose, kad Susivienijimas yra bedieviškas, ir kad katalikų draugijoms ir apskritai katalikams dalyvauti to seimo posėdžiuose ir rengiamoje parodoje netik netinka, bet dar būtų nusikaltimas prieš bažnyčios įsakymus.

Jiems rūpėjo Lietuvių Susivienijimą Amerikoje apjuodinti ir pakenkti jo augimui. Bet toki darbai ne visuomet duoda pageidaujamų vaisių. Tiesa, kun. A. Milukui toks darbas pavyko, ten žmonės jo paklausė, bet šešiems Chicagos kunigams toks bandymas išėjo priešingai. Jie SLA seimą labai išgarsino. Tuo laiku Lietuvoje buvo revoliucijos metai. Žmonės tam judėjimui pritarė. Šitas seimas buvo lyg visos Lietuvos viešas žodis pavergėjui. Bridgeporte jau iš vakaro plevėsavo lietuviškos ir amerikoniškos vėliavos ir laukiamas seimas atrodė, kaip didžiausia lietuvių šventė. “Tik vienas kun. M. Kriaučiūno namas su bažnyčia, lyg kokia bastilija, riogsojo be pagražinimo, kaip usnis tarpe gražiausių gėlių”, — rašė šitos iškilmės aprašytojas.

Tačiau, nežiūrint blogo oro ir kun. M. Kriaučiūno keiksmų, žmonės nepabijojo sušlapti ir eisenoje dalyvauti. Tuomet eisenoje dalyvavo 13 įvairių draugijų, 70 karietų, kurių dvi buvo traukiamos ketvertu arklių. Eisena užėmė 10 blokų ilgį. Tai buvo didžiausias iki šiol buvusių lietuvių pasirodymas.

Seimą atidarė M. J. Damijonaitis. Pirmu kalbėtoju buvo A. Olševskis. Jis savo kalboje stipriai užgriebė kunigus, ypač chicagiečius, kurie draugijoms draudė tokiame apvaikščiojime dalyvauti. Antruoju kalbėjo adv. Morse Ives, kaip miesto mėro atstovas. Bet geriausiai kalbėjo B. Balevičius — K. Balutis, Valparaiso univ. studentas, vėliau buv. Lietuvos Pasiuntiniu Washingtone.

Tame seime Vinco Kudirkos Giesmininkų Draugijos nariai, diriguojami komp. F. Beidelio, gražiai sugiedojo V. Kudirkos

"Nemuno vilnis". Scenoje buvo didelis plakatas, kuris sakė: "Laisvė Lietuvai". Salė buvo papuošta Kęstučio, Linkolno, Washingtono, Vytauto, Algirdo ir Gedimino paveikslais. Seime dalyvavo 60 atstovų. Tuo metu SLA turėjo 5,391 narį. Suspenduotų buvo 6,112. Turtas siekė $20,431.47.

1910. 6. 6 Chicagoje vyko 25-tas SLA seimas. Posėdžiai ėjo Masonic Temple salėje, o programa buvo pravesta First Infantry Armory salėje. Į seimo iškilmes vien iš Bridgeporto atvyko 37 draugijos su 8 orkestrais. Eisenoje važiavo 4 dideli vežimai, velkami keturių arklių: Birutės, Apšvietos, jaunimo ir pardavėjų. Buvo 20 pavienių vežimų ir 70 karietų. Columbus teatre buvo suvaidinti M. Petrausko "Birutė" ir "Šienapiūtė". Seime dalyvavo 127 atstovai.

Aštuntoji SLA kuopa seimui buvo pasiuliusi įsteigti Tautos Banką, kuris Lietuvoje išpirkinėtų iš svetimtaučių dvarus. Dr. J. Šliupas, A. Beržinskis, F. P. Bračiulis, A. Olševskis ir Kazys Gugis buvo įpareigoti paruošti praktišką projektą žemei išpirkti.

1955 SLA turėjo 11,948 narius, 303 kuopas 22 valstijose. Illinois valst. buvo 62 kuopos, Chicagoje 23. Turtas siekė tris milijonus dolerių. SLA turi 12 įvairių fondų: gyvybės, sveikatos, vaikų apdraudos, Lietuvai vaduoti, Tautinių Centų ir kt. Per metus išleidžia $12,000. Veltui nariams siuntinėja "Tėvynę", kuri kiekvieną metą kainuoja $15,000.

Amerikos Lietuvių Romos Katalikų Susivienijimas

1907. 10. 10 šv. Mykolo parapijoje įsikūrė pirmoji Amerikos Lietuvių Romos Katalikų Susivienijimo kuopa, 16-toji. Valdybą sudarė M. Vabalas pirm., J. Naujokas sekr., A. Valančius ižd. Ciceroje įsikūrė 48-oji ALRKS kuopa. Valdyba 1936 buvo tokia: B. Kazlauskas pirm., S. Lazdauskas vicepirm., A. Palubinskas sekr., B. Jonelienė fin. sekr. ir M. Razgelienė iždo globėja.

Aušros Vartų parapijoje veikė 100-oji kp.; 1936 valdyba: dvasios vadas kun. M. Urbonavičius, P. Čižauskas pirm., A. Radzevičius vicepirm., P. Fabijonaitis sekr., J. Petraitis ižd., Ignas Sakalas fin. sekr., M. Balčiūnas ir B. Čižauskienė iždo globėjai.

1915. 4. 24 Brighton Parke susiorganizavo 160-oji kuopa.

1936 valdyba: dvasios vadas kun. A. Briška, pirm. A. Šrupša, vicepirm. A. Kazlauskas, fin. sekr. V. Paukštis ir nut. sekr. J. Gintaras.

Chicagoje jau buvo gausus katalikų judėjimas, bet ALRKS užtruko 21 metus, kol suorganizavo pirmą savo kuopą.

ALRKS įsikūrė 1886.11.22, kai Plymouthe, Pa., buvo sušauktas pirmasis seimas ir apsvarstyti įstatai. Nuo šešių draugijų dalyvavo 9 delegatai, kurie atstovavo 319 narių. Jis buvo pavadintas "Susivienijimas Visų Draugysčių Katalikiškų Lietuviškų Amerikoje". 1889 vardą pakeitė į "Susivienymas Lietuvninkų Amerikoje". Šiuo vardu buvo išimtas čarteris, o 1890 organizacijos vardas nustatytas toks: Susivienymas Lietuvninkų Katalikų Amerikoje. 1893 seime nutarė įvesti narių mokesčius ir į susivienijimą priimti moteris. 1894 seime nutarė įvesti $150 Apsaugos skyrių; 1899 leisti Tėvynę kas savaitė ir įsitaisyti savo vėliavą.

1900 seimą pradėjo pamaldomis. Anksčiau to nebuvo. Paaiškėjo, kad iš keturių buvusių Centro Valdybos narių tik vienas S. Paukštys buvo S-mo narys; visi kiti — kun. K. A. Juodišius, T. Butkevičius ir Vročinskis — nebuvo nariai, nes jų draugijos S-mui nepriklausė. Šiame seime nutarta, kad į Centro Valdybą negalėtų būti renkami S-mui nepriklausą asmens.

Seime kilo dideli ginčai tarp tikrųjų ir lenkuojančių lietuvių. Netekęs kantrybės kun. Burba su savo pasekėjais apleido svetainę ir važiuodamas namo vagone "išrinko" Centro Valdybą: pirm. kun. A. Burba, vicepirm. M. Oškinis, sekr. M. Vilkauskas ir ižd. Silv. Paukštys. Ši Centro Valdyba pašalino M. J. Damijonaitį ir J. Tareilą, kaip bažnyčios priešus, pasakojusius, kad kunigai ir vyskupai yra apgaudinėtojai, kad nėra pragaro ir t. t.

1901 seime dalyvavo 93 delegatai. S-mo pirmininkas kun. Kaupas pats ėmėsi priimti kuopų delegatų mandatus ir visus jam nepatinkamus delegatus atmetė. Saviesiems delegatams prie švarko prisegė rūtų šakelę. Seime kilo didelis triukšmas. Nuskriaustieji delegatai apleido svetainę; su jais išėjo 14 delegatų su rūtų šakele, tarp kurių buvo du kunigai: Žilinskas ir Žebris. Po skilimo likę pinigų $3,958.43, knygų už $1,795, spaustuvės vertė $523.30 ir $200 vėliava. Iš viso $6,476.75.

Buvo iškeltos kelios bylos. Naujas S-mas turėjo pretenzijų

atgauti čarterį, išimtą 1899, ir visą S-mo turtą. Teismas abiem pusėm kainavo daugiau kaip po $1,000. 1906 buvo padaryta santaika. Naujas S-mas atsisakė nuo čarterio ir pasižadėjo išsiimti naują, atlyginus SLA pinigais $300, atidavė trečdalį knygyno knygų ir vėliavą.

1902 nutarė organą Tėvynę sustabdyti vieneriams metams, o pasiimti "Žvaigždę". Metinį mokestį padarė $2.50, o organas veltui. 1903 nutarė seimuose duoti sprendžiamą balsą kiekvienam liet. parapijos klebonui, nežiūrint, ar jis yra delegatas, ar ne. 1905 nutarė, kad kiekvienas narys prie savo mokesčio mokės dar po 5 c. kasmet katalikiškiems tautiškiems reikalams.

1907 nutarta įvesti vaikų skyrių nuo 2 iki 12 metų. Jų pomirtinė: nuo 2 iki 6 m. — $50, ir nuo 6 iki 12 m. — $75. Sulaukę 12 m., bus perkeliami į suaugusių skyrių. Nutarė agituoti per organą, kad daugiau būtų aukojama Lietuvos Švietimo Draugijoms Žiburėliui ir Saulei paremti ir kad tautiškiems reikalams S-mo narys mokės 10 c. kas met. Centro Valdyba rinkti dviem metams. Dvasios vadas yra aukščiausias viršininkas ne vien dvasios, bet ir visuomeniniuose tautos reikaluose. Jis yra vyriausias Centro Valdybos narys, aukštesnis ir už S-mo prezidentą.

1908. 6. 14 - 16 - 17įvyko seimas Chicagoje. Buvo suruoštos vaikštynės. Dalyvavo apie 20 draugijų ir apie 80 karietų. Paradas ėjo gatvėmis į Columbus Hall, kur įvyko prakalbos ir programa. Seimą atidarė miesto komisijonierius Juozas J. Elijas. Vakarą vedė kun. A. Skripkus.

Po šio seimo įvyko susikirtimas tarp čikagiečių veikėjų, ypač buvusių seimo delegatų, ir Centro Valdybos. Čikagiečiai paleido į visas S-mo kuopas atsišaukimus, skųsdamies Centro Valdyba ir net kurstydami narius nemokėti mokesčių. Atsišaukime buvo kuopų atstovų 12 parašų. Centro Valdyba nutarė tuos 12 atstovų suspenduoti iki sekančio seimo.

1909 seimas atitaisė pirmesnį nutarimą: S-mo aukščiausia galva turi būti prezidentas, o dvasios vadas turi valdžią tik dvasiškuose S-mo reikaluose. Į S-mą priimta Pittsburgo "Sandara", kuri turėjo 122 narius ir $1,241.66 ižde.

1910 seimas įsakė dvasios vadui pareikalauti iš kiekvienos kuopos, kad jos nariai atliktų velykinę. Paskyrė $100 Šv. Kazimiero seserims. 1912 nutarė išleisti Susivienijimo 25-rių metų

istoriją. Premiją už parašymą paskyrė $100. 1913 nutarta suskirstyti narių mokestį sulig amžiaus į 5 Apsaugos skyriaus laipsnius. Pašalpos skyrių padidinti iki 4 laipsnių ir įvesti naują pomirtinės skyrių $1,000. Paskyrė $100 vėliavai įsigyti.

1915 nutarė prisidėti prie ALRK Federacijos ir mokėti į įsteigtą prie jos Tautos iždą po 6 c. nuo nario. Po kelių metų tas nutarimas panaiikntas, kaip nepraktiškas.

1917 Lietuvių Tautos Tarybai Vilniuje paskirta iš Tautos Centų $500; Šv. Kazimiero seserims $200. Nutarta į Cnetro Valdybą nerinkti narių, priklausančių priešingoms S-mui ir katalikų tikėjimui organizacijoms.

1919 Centro Valdyba nutarė uždėti nariams "extra flu" makestį pagal kiekvieno nario apdraudos sumą. Lietuvos paskolos bonų nutarta pirkti už $10,000. Nutarta siųsti savo atstovą, kuris rūpintųsi S-mą įregistruoti Lietuvoje. Įgalioti dr. A. Rutkauskas ir kun. Iz. Tamošaitis.

1920 parduota S-mo namas, o nupirkta naujas už $40,000, Brooklyn, N. Y. Nutarė Šv. Kazimiero seserims paskolinti dar $20,000.

1921 nutarė Lietuvos Pramonės B-vei paskolinti $7,000 pirmuoju užstatu. Iš viso buvo investuota $40,000. Mažą dalį atgavo.

1924 atnaujinta Šv. Kazimiero seserims paskola $50,000. Mačiulis iškėlė seime formalų skundą prieš Centro sekr. A. Kižį už reikalų apleidimą. Rinkimuose Kižis laimėjo 73 balsais prieš 53. L. Šimutis toliau paliktas Garso redaktorium su $225 alga mėnesiui.

1925 Centro Valdyba pašalino sekretorių A. Kižį ir į jo vietą paskyrė J. B. Šaliūną su $225 alga. Pasitraukė red. L. Šimutis ir 4. 27 išvažiavo į Lietuvą. Garso red. pakviestas Matas Zujus.

1926 du Pensilvanijos apskričiai patraukė S-mą į teismą už laikimą Centro įstaigos ne ten, kur reikia. Teismas nusprendė, kad S-mas turi savo Centrą laikyti Pensilvanijoj. Seimas nutarė Centro raštinę perkelti į Wilkes Barre, kaip to reikalauja čarteris. Galutinai priimtas referendumas Pildomajam Komitetui rinkti ir kitiems pagrindiniams klausimams spręsti.

1927 ALRK Federacija prašė atmokėti metinę duoklę, kaip S-mo buvo pažadėta. Išaiškėjus, kad tenka mokėti $924, valdyba nutarė nuo to atsisakyti ir paskyrė $100 auką.

Petras Lukoševičius, 135 kuopos narys, iškėlė skundą teisme, kad LRKSA nėra tvirtas ir prašė teismo paskirti S-mui "receiverį". Teismas tęsėsi keletą metų ir S-mui kainavo virš $16,000, bet bylą laimėjo. Reikalas buvo dėl S-mo Centro būstinės ir raštinės apsileidimo.

Pirko namus Wilkes Barre, Pa., už $29,000.

1934 įvedė naują tvarką: narius paskirstė į keturias klases. Klasė A — viso gyvenimo; klasė B — 20 metų gyvybės apdraudos planas; klasė C — 20 metų Endowment planas; klasė D — Endowment planas 60 metų amžiaus.

Dvasios vadui nutarta mokėti $200 į metus; prez. — $900; viceprez. — $200; sekr. — 4,000; ižd. — $1,500; daktarui kvotėjui — $1 už blanką; redaktoriui — $3,600 ir iždo globėjams — po $200.

1953 veikė 209 kuopos, kurios yra pasisklaidžiusios tarp 20 valstybių. Pensilvanijoje veikė 84 kuopos, Illinojuje — 38, New Yorke — 16, Massachusetts — 14, Connecticut — 12, New Jersey ir Ohio — po 10 ir kitur po mažiau.

Chicagos apskritis suorganizuota 1914. 9. 30 iš keturių valstybių: Illinois, Indiana, Wisconsin ir Michigan. Tikslas — rūpintis praplėsti didesnį veikimą kuopose, steigimą naujų kuopų, gaivinimą senųjų ir t. t.

Pirmąją aps. valdybą sudarė: M. Kadzevskis pirm., K. Varanavičienė vicepirm., K. Pakštas sekr., kun. F. Kemėšis iždo globėjas, A. J. Sutkus ir Miklas organizatoriai.

Kuopų organizavime daugiausia aktyvumo parodė A. J. Sutkus. Vėliau veikė L. Šimutis, dr. Rakauskas, dr. Poška, adv. Grišius, Ig. Sakalas, Mickeliūnienė ir kt.

1886 - 1889 S-mo organas buvo Vienybė Lietuvninkų. Ir vėliau S-mas naudojosi to laikraščio patarnavimu. 1895 - 1901 organas buvo Tėvynė. 1901 - 1909 buvo samdoma Žvaigždė. 1910 - 1916 — samdomas Draugas. Nuo 1917 ligi šio meto S-mo organas yra Garsas. Julius Kaupas redagavo Garsą nuo 1917. 5. 17 iki 1918. 5. 15. Leonardas J. Šimutis — nuo 1918. 5. 15 iki 1926. 4. 1. Matas Zujus teberedaguoja nuo 1926. 4. 1 iki šiol.

Amerikos Lietuvių Rymo Katalikų Moterų Sąjunga

Tokiu pavadinimu Amerikoje veikia lietuvių moterų pašalpinė organizacija. Chicagoje ji turi 11 kuopų. Kad suprastume šio moterų sambūrio norus ir tikslus, turime nors trumpai kelis žodžius tarti apie jo įsikūrimą.

Organizacijos protokolai rodo, kad pirmas šios pašalpinės sąjungos delegačių suvažiavimas įvyko 1914. 11. 18, bet nutarimas tokią sąjungą organizuoti padarytas dar 1913, Pittsburghe, Pa., ALRK Federacijos kongrese.

ALRK Moterų Sąjunos tikslas yra suvienyti visas lietuves katalikes moteris, ištekėjusias ir mergaites, vienon sąjungon, a) savitarpiai šalpai, b) tautiniam susipratimui kelti, c) platinti apšvietą tarp lietuvių moterų, d) platinti tikybinę dorą, e) rūpintis jaunosios kartos auklėjimu ir f) apskritai rūpintis moterų reikalais.

Sąjungoje gali prigulėti kiekviena doro elgimosi lietuvė katalikė moteris. Sąjunga įstojo į ALRK Federaciją su metiniu 6c mokesčiu nuo kiekvienos narės. Lietuvių katalikių moterų būrelis, nemažiau kaip 10 asmenų, gali įsteigti Sąjungos kuopą. Atskirose parapijose gali būti tik viena kuopa.

1915. 6. 29 ir 30 Chicagoje, šv. Jurgio parapijos salėje įvyko pirmasis ALRK Moterų Sąjungos seimas. Dalyvavo 9 kuopų atstovės: 6 iš Chicagos ir 3 iš kitur. Centro sekr. M. L. Gurinskaitės pranešta, kad nuo Sąjungos įsikūrimo per 9 mėn. įsirašė 400 narių: 217 apšvietos skyriaus, 117 savišalpos ir 6 pomirtinio. Kuopų buvo iš viso 15.

Seimo nutarta įsteigti "Lėšų Fondą" ir ieškoti būdų išleisti laikraštį. Seime delegatės ir kun. I. Albavičius su kun. H. Vaičiūnu suaukojo $175. Nutarta, kad kuopos trečią dalį pelno iš savo parengimų skirtų laikraščio fondui.

Priimta ši rezoliucija: 1) Kadangi lietuvių vaikų gerovė reikalauja katalikiško ir tautiško auklėjimo, todėl nutariama remti parapijines mokyklas ir tiktai į jas savo vaikus siųsti. 2) Kadangi prieštikybiniai laikraščiai bei panašūs raštai kenksmingi yra žmogaus tikėjimui ir dorai, o tuo pačiu ir visai mūsų tautai, platindami bedievybę ir ištvirkimą, nutariama jų neskaityti ir neremti. Asmenys, kurie norės gyventi sąjungiečių

DELEGATES PIRMOJE SEIMO AM. L.R.K. MOTERU SAJUNGOS
CHICAGO, BIŽ 29-30 1915.
W. J. STANKUNAS

šeimynose, o skaitys prieštikybinius laikraščius, turi būti perspėti, o neklausanti prašalinti.

Valdyba: Centro pirm. M. Juškienė iš Montello; pirm. pagelb. F. Nutautaitė, centro sekr. M. L. Gurinskaitė, ižd. A. Nausėdienė, dvasios vadas kun. F. Kemėšis, daktarė kvotėja dr. S. A. šlekienė.

ALRK Moterų Sąjunga turės tris skyrius: a) apšvietos, b) pašalpos ligoje ir c) apsaugos. Visos narės būtinai turi prigulėti į apšvietos skyrių; į pašalpos ir apsaugos skyrius įstojimas paliekamas laisvas. Įstojimo mokestis į apšvietos skyrių 50c. ir paskui kas mėnuo po 10c. Už tuos pinigus bus steigiami moterų kursai, mokyklos, knygynėliai, patarimo biurai, leidžiami laikraščiai ir t. t. Įstojimo ir mėnesinius mokesčius apšvietos skyriaus kuopos dalija: pusę pasilaiko sau, o kitą pusę siunčia į Centro kasą. Pašalpinio skyriaus narės gaus $5 savaitėje pašalpos ligoje ir $150 pomirtinės, mokėdamos 25c. mėnesinio mokesčio ir 5c. į atsargos kapitalą, taigi iš viso 30c.

1939 buvo 72 kuopos ir arti 3,000 narių. Turto 1953 turėjo $137,000.

1916 antrasis Sąjungos seimas S. Bostone nutarė leisti Moterų Dirvą.

1918 seime nutarta įsteigti Moterų Sąjungos Lietuvos Raudonojo Kryžiaus skyrių ir jo direktore išrinko O. M. Stalionaitę.

1926 Lietuvos Katalikių Moterų Draugija prašė $5,000 paskolos. Moterų Sąjungos fondus prižiūri apdraudos departamentai ir neleidžia tokių paskolų užsieny daryti, nutarta kviesti LKM Draugijos atstovę į Ameriką ir čia, padedant sąjungietėms, sukelti aukų aukščiau minėtam tikslui. Atstovės kelionei pasiųsta $200. Atsiųstoji atstovė F. Pikčilingienė surinko $8,586.21 aukų.

1939 Sąjunga išleido 127 pusl. knygą "25 metų veikimo šviesoje", kurioje V. L. rašo: "Neklysiu sakydama, kad tos puošnios mūsų bažnyčios, mokyklos, vienuolynai, kolegijos yra daugiausia užlaikomos organizuotų moterų. Labai dažnai tie darbai ir nuolatinės aukos apsunkina mus. Bet atminkime, kad tuomi statome sau paminklą. Todėl dėkime gerus pamatus savo organizuotai darbuotei, kad ir ateinančios kartos, net ir po šimto metų, matytų, ką jų pirmtakūnės yra nuveikę."

Pirmoji Moterų Dirvos redaktorė buvo U. Jokubauskaitė-

Daukantienė. Tris numerius suredagavo kun. P. Juškaitis. Antroji redaktorė buvo A. Nausėdienė. Nuo 1923 redaguoja S. Sakalienė.

Sąjungos veikėjos — A. Nausėdienė, S. Sakalienė, M. L. Gurinskaitė, A. Sutkaičiūtė iš Pittsgurgh, Pa., Pr. Macijauskaitė Šatienė, dr. S. Šlakienė, A. Jakaitytė, U. Jokubauskaitė Daukantienė, V. Liutkienė, T. B. Mažeikienė, E. Paurazienė, E. Statkienė, M. Vaičiūnienė, A. Šimutienė, M. Brenzaitė, J. Gedminaitė Lukitienė, Br. Ivaškiūtė ir kitos.

Sąjungos Chicagos Apskritis. — 1924 apskrities iniciatyva buvo suruoštas 10-tasis jubiliejinis Sąjungos seimas. Pelno liko $1,000; jo $700 paaukota "Moterų Diros" fondui, $100 — Šv. Kazimiero seserų vienuolynui, garbės nario vardui įsigyti.

Pastačius Chicagoje Šv. Kryžiaus ligoninę, apskritis joje įamžino savo vardą, įrengdama vieną kambarį už $500.

Chicagos kuopos. — Pirmoji ALRKM Sąjungos kuopa, Šv. Jurgio parapijoje, įsikūrė 1914. 12. 13. Įsirašė apie 40 narių, kurių tarpe buvo atstovės iš kitų kolonijų. Susiorganizavus kitoms kuopoms ir įsisteigus centro valdybai, 1-joj kp. liko apie 20 narių. Buvo atidaryta skaitymo, rašymo ir rankų darbų mokykla, bet narėms liovusis ja naudotis, užsidarė.

Kuopa surengė per 10 metų 28 vakarus ir padarė pelno $705.39. Parapijai padarė $188.16. Tautos Fondui aukojo $270.20. Kareivių šautuvams — $40. Lietuvos Laisvės savaitei — $5, spaudos savaitei — $5, labdarybei — $19, kazimierietėms — $230, nazarietėms — $5, šv. Mišių užpirkimui — $18, gėlėms ir šiaip dovanoms — $81.70.

Antroji kuopa (Šv. Antano par.) įsikūrė 1914. 12 iš 14 narių. Valdyba: dvasios vadas kun. A. Ežerskis, pirm. B. Balčiūnienė, pag. M. Milašiūtė, sekr. L. Daujotaitė ir ižd. O. Nausėdaitė. Surengia kasmet po porą vakarų; Tautos Fondui aukojo $200, Lietuvos Laisvės Paskolos bonų už $50, labdarybei ir vienuolynui — $300. Statant Šv. Antano bažnyčią kuopa įtaisė grotelius už $2,400. Parapijos jubiliejaus proga aukojo $125. Sekr. S. Satkienė.

Trečioji kuopa (Dievo Apveizdos par.) įsikūrė 1915. 1 su 16 narių. Pirm. L. Sabonienė, sekr. V. Galnaitė.

Ketvirtoji kp. (Šv. Mykolo par.) įsikūrė 1919.

Septintoji (West Pullman) P. O. Meškauskienės pastangomis įsikūrė 1923. 4. 15. žiemą kuopa buvo įsteigusi vakarinę mokyklą lietuvių ir anglų kalbų ir rankų darbų kursus. Mokytojos buvo kuopos narės A. Skigaitė ir J. Ūseliūtė. Turėjo chorą, kurį vedė E. Žiogaitė.

20-ji kp. įsteigta 1915. 12. 29. Organizatorė M. Macijauskaitė Šatienė. Valdyba: dvasios vadas kun. A. Briška, pirm. F. Macijauskaitė Šatienė, vicepirm. K. Varanauskienė, n. sekr. P. Jovaišaitė, fin. sekr. R. Gužienė.

21-ji kp. (Town of Lake) — 1916. 9. 6. Organizatorės: M. Brenzaitė, M. Petrosevičienė, M. Mikšaitė ir L. Tirūnaitė Račkauskienė. Pirm. — M. Brenzaitė.

48-ji kp. įsikūrė 1937. 5. 15. Organizatorė O. Rašinskienė.

46-ji kp. įsikūrė 1919. 2. 6 iš 20 narių.

55-ją kuopą suorganizavo M. L. Brenzaitė 1921. 7. 17 iš 10 narių.

67-ji kp. (Marquette Park) 1927. 6. 14 įkūrė E. Mickeliūnienė ir A. Panavienė. Valdyba: pirm. E. Mickeliūnienė, vicepirm. O. Butkienė, n. sekr. S. Kuncienė, fin. sekr. A. Panavienė ir ižd. A. Sutkienė.

Žymesnės veikėjos buvo šios: Monika L. Gurinskaitė, viena iš pirmųjų organizatorių, pirmoji Centro Vald. sekr., Moterų Dirvos administratorė, centro iždininkė; Franciška Macijauskaitė Šatienė, atidariusi pirmąjį seimą ir buvusi pirmoji Centro vicepirmininkė; Uršulė Jokubauskaitė Daukantienė, pirmosios Centro Valdybos pirmininkė, pirmoji Moterų Dirvos redaktorė.

Šios moterų sąjungos dvasios vadas yra prel. M. Juras, pirmininkė Elzbieta Paurazienė, vicepirm. M. Šrupšienė, antroji vicepirm. M. Watkins, sekr. Viktorija Leone, ižd. N. Satūnas, iždo globėjos M. Druktanis ir M. A. Mineika. Daktaras kvotėjas Dr. St. Biežis.

Lietuvių Darbininkų Susivienijimas

Chicagoje dar yra 7 Lietuvių Darbininkų Susivienijimo kuopos. Šiai pašalpinei organizacijai buvo padaryta pradžia 1930 metais, kai komunistai bandė pagrobti į savo kontrolę Susivienijimą Lietuvių Amerikoje, bet jiems nepavyko. Tų metų birželio 19 d. Chicagoje posėdžiavo 36-tas SLA seimas.

Seimo daugumas suprato komunistų kėslus ir jiems pasipriešino. Atėjus policijai, komunistai išėjo iš salės.

Komunistai ir jų politikai pritariantieji 208 delegatai nuėjo į Meldažio svetainę ir ten padarė užuomazgą šiam susivienijimui. Ten buvo išrinkta nauja valdyba ir ji įpareigota organizuoti naują susivienijimą. Ten buvo sudarytas komitetas aukoms rinkti ir nutarta leisti naujos organizacijos organą "Tiesą". Aukoms rinkti komiteto pirmininku buvo J. P. Miller, sekretorium A. Yuris, o iždininku J. K. Šarkiūnas. Fondo centras turėjo būti Chicagoje.

Naujai organizacijai steigti buvo reikalingi pinigai. Pirmas aukas sumetė šios organizacijos ir asmenys: Susivienijimo Gynimo Fondas $300, Liet. Literatūros Draugija $500, Priešfašistinis Susivienijimas $348.11, M. Bacevičius $200, E. N. Juškevičiūtė $100, M. Savukaitė $100, J. Baltušis $100, J. Siurba $100, J. Elman $100, P. Buknys $50.

Čarterį gavo 1931. 7. 7. Pirmas Liet. Darbininkų seimas įvyko 1932. 6 Clevelande.

Pirmoji LDS valdyba: M. Bacevičius — pirm., J. Petronis — vicepirm. (jam pasitraukus, jo vietą užėmė R. Mizara), E. N. Juškevičiūtė — sekr., B. Salaveičikas — ižd., Dr. M. D. Palevičius — daktaras kvotėjas, D. G. Jucius ir J. Joneikis — iždo globėjai.

Susivienijimas turėjo įkūręs bedarbių fondą, iš kurio buvo išmokėta bedarbiams per 8 metus $5,000. Turėjo jaunimo sporto skyrių: krepšinio grupę, minkšto kamuolio grupę, Chicagos Spark Krepšinio komandą, sviedinio ir rutulio stūmimo grupę.

1936 Rochester, N. Y., seimo metu buvo suruošta pirma Amerikos Lietuvių sporto olimpiada.

1938 LDS įstojo į didžiausią Amerikos sporto organizaciją — Amateur Athletic Union of the United States. Jos tikslas buvo vystyti sportą Amerikos lietuvių jaunime.

1938 įvyko antra olimpiada. Joje dalyvavo apie 150 jaunuolių sportininkų mėgėjų.

1938 - 39 - 40 metais LDS buvo suorganizuotos ir palaikomos vaikų mokyklėlės šiose vietovėse: Chicagoj, Roselande, Brooklyne (N. Y.), Worchester (Mass.), Montello (Mass.), Kenosha (Wis.), Boston (Mass.). Vaikučiai buvo lavinami lietuvių

kalbos, liaudies dainų, muzikos ir šokių. Išleistas vadovėlis "Labas Rytas".

1939 turėjo 170 kuopų su 6,014 suaugusių narių, 28 kuopas su 1,776 nariais jaunuoliais ir 551 vaikų.

Į LDS įstojo šios draugijos: 1932 Teisybės Mylėtojų draugija, Moline, Ill.; 1933 Vyrų ir Moterų Dr. Sietynas, Terre Houte, Ind.; 1934 Gedimino Draugija, Bayonne, N. J.; 1934 Lietuvių Apšvietos Pašalpinė Dr., Wheeling, W. Va.; 1937 prisidėjo Aukščiausia Prieglauda Lietuvių Amerikoje su 1,182 nariais. Ši organizacija turėjo kelias dešimtis kuopų. Pittsburghe ir jo apylinkėje kuopos turėjo savo svetaines, klubus, nejudinamos nuosavybės.

1960 LDS turėjo 139 kuopas, jų tarpe dvi angliškai kalbančias. Suaugusiųjų skyriuje buvo 5,004; vaikų skyriuje 240. Iš viso 5,344. Turtas $1,375,545.38.

Centro valdyba: J. Gasiunas — prez., J. J. Mockaitis — pirmas viceprez., J. Žebrys — antras viceprez., J. Siurba — rašt., J. Weiss — ižd., dr. J. Repshis — daktaras kvotėjas, J. Grybas, V. Bunkus ir Wm. Malin — iždo globėjai.

Chicagos ir jos apylinkės kuopos sudaro antrą apskritį.

Lietuvių parapijos

Švento Jurgio parapija

Ši pirmoji lietuvių parapija Chicagoje buvo įkurta 1892 3230 So. Lituanica Ave. Apie jos užuomazgą tos parapijos archyvuose yra užsilikusių įdomių užrašų. Jie vesti senoviškos rašybos ir įdomūs ne tik istoriniu, bet ir kalbiniu atžvilgiu. Štai keletas būdingesnių išrašų:

"Apie uždėima Lietuwiszkos parapos Sz-to Jurgio ant Bridgeporto Chicago Ill. Lietuwiszka parapija Chicago pradeta uzsidet 1884 m. ba no lajko pradejo rynktys in Chicaga Lietuvej ir tuose 1884 m. Lietuvej buvo uzriszia Draugiste Sz-to Jurgio, ant Noble Ulicz: ale tada da labaj mazaj buvo lietuviu tasyk, o trumpam lajkie ir tie patis išsiskirste in kitus miestus del to Draugiste nebegalejo susituirtit ir suwis suiro."

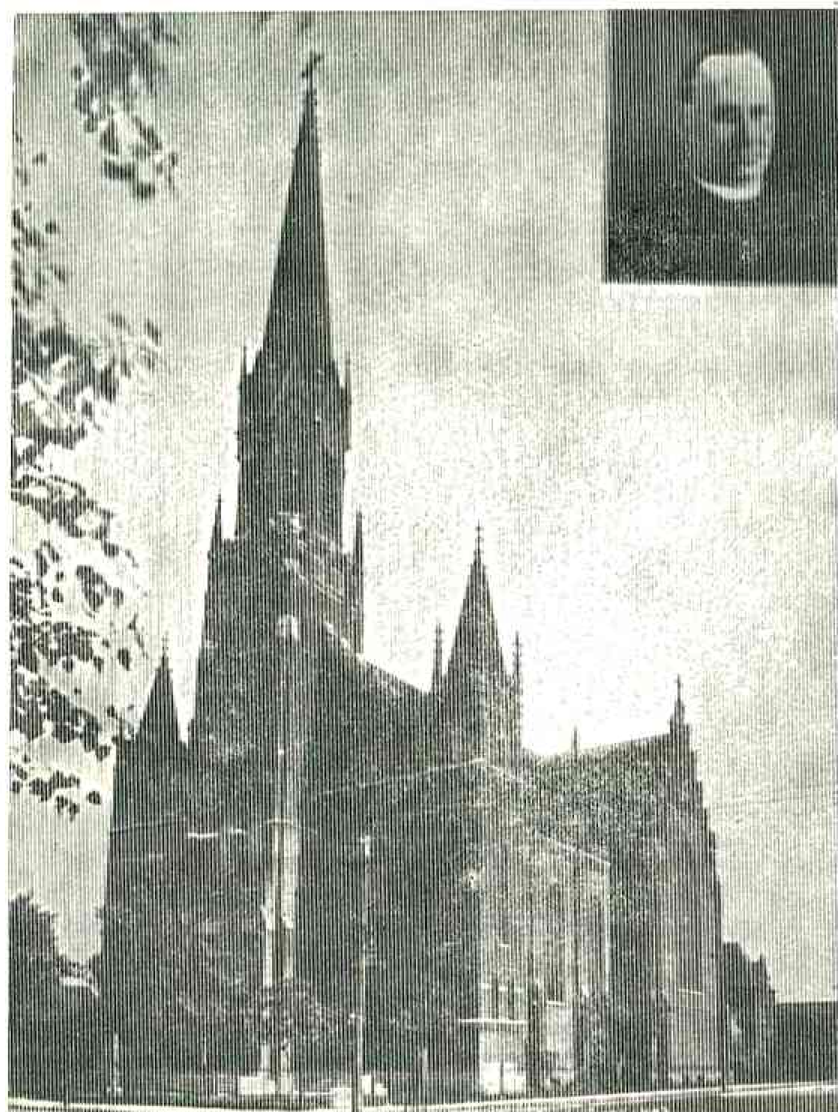
Toliau tuose pačiuose užrašuose pažymima, kad 1886 pradėjo vėl daugiau lietuvių apsigyventi Chicagoje. Nuo seniau užsilikusieji lietuviai, kaip: J. Liutkevičius, M. Koszakauskas,

B. Špokevičius, P. Zacharevičius, J. Ostrauskas, S. Lelešius, L. Ažukas, J. Matukaitis ir G. Stankevičius pradėjo rūpintis atsikvietimu lietuvio kunigo, kurs turėtų pasirūpinti dvasiniais jų reikalais.

Parapijos organizavimas, o ypatingai lietuvio kunigo užlaikymas be organizacijos nebuvo įmanomas, todėl minėti vyrai nutarė sušaukti lietuvių susirinkimą "ant Noble Ulicz: po No. 668 in aptieka Daktaro Kossakausko Lietuwninko ant dienos 24 spalio 1886. mitynga del uzdeimo Lietuwiszkos Draugistes". Į susirinkimą atsilankė 12 asmenų ir buvo įsteigta Šv. Kazimiero Karalaičio Draugija. Antras tos draugijos susirinkimas buvo sušauktas 1886. 11. 7. Naujų narių prisirašė 23. 1887 artinantis Velykų šventėms draugija pasikvietė iš South Bend, Ind., kun. Čižauską, kuris buvo apgyvendintas pas lenkų kun. W. Barzynskį, Šv. Stanislovo parapijos kleboną. Tuose pačiuose užrašuose skaitoma, kad "to Bazniczioje pirma karta iszklause Chicagos ir aplinknes Lietuvių prygimto kalba spawiednes ir iszrejszkie grazu pamokslą uzukwatindamas Lietuvius idant rysztusi in Draugiste, o tolkiu budu ne uzilgo lajko gales turet savo locna Lietuwiszką parapia, Bazniczią ir kunigą".

Per ištisus šešeris metus Šv. Kazimiero Karalaičio Draugija augo ir stiprėjo. Kasmet parsikviesdavo lietuvį kunigą velykinei atlikti. Didėjant lietuvių skaičiui brendo mintis, kad ateina laikas įsteigti parapiją ir turėti savo nuolatinį kunigą. Pradžioje 1892 kun. Čižauskas galutinai įsitikino, kad pietinėje Chicagos dalyje noriau kuriasi į čia atvykę lietuviai, negu šiaurinėje. Netrukus jis sušaukė lietuvių susirinkimą Bridgeporte, kur buvo aptartas parapijos organizavimas. Nuo tada buvo pradėta rinkti ir pinigai sklypui būsimąjai bažnyčiai statyti. 1892. 3. 4 į Bridgeportą atvyko kun. Kolesinskis tęsti visų pasiruošiamųjų darbų. Jis ir buvo pirmasis lietuvių parapijos klebonas.

Dar prieš atvykstant kun. J. Kolesinskiui lietuvių laikinasis parapijos komitetas buvo numatęs bažnyčiai žemę prie 33-čios ir Auburn (dabartinės Lituanicos) gatvių. 1892 toje vietoje buvo nupirkti 8 sklypai žemės už 4,800. Nuo vokiečių katalikų buvo nupirkta sena medinė bažnyčia už $1,100 ir ji buvo perstatyta ant minėtų sklypų. Kiek vėliau buvo pripirkta

Šv. Jurgio parapijos bažnyčia ir šios parapijos pirmas klebonas kun. J. Kolesinskis

dar keturi sklypai. Bet kunigas Kolesinskis, pirkdamas žemę, padarė didelę klaidą. Naujai įsigytą žemę jis užrašė ne vyskupo, bet savo vardu. Komiteto nariai buvo labai nepatenkinti. Jie pasiskundė vyskupui. Šis, patyręs kun. Kolesinskio darbą, 1893 m. rudenį iškėlė jį iš Bridgeporto, o žemę privertė perrašyti vyskupui. Laikinai Šv. Jurgio parapijos klebono pareigos buvo pavestos čekų kunigui, kuris buvo atkeltas iš 18-tosios kolonijos.

Nuo 1894. 1. 28 šios parapijos klebonu buvo paskirtas kun. M. Kriaučiūnas. 1895. 3. 31 parapijiečių susirinkime buvo nutarta statyti mūrinę kleboniją. 1896 klebonas kun. Kriaučiūnas gavo pagelbininką kun. E. Steponavičių.

Augant lietuvių skaičiui Šv. Jurgio parapijos medinė bažnyčia pasidarė per ankšta. Kilo reikalas pasistatydinti naują mūrinę. Tokiai bažnyčiai pamatai buvo pašventinti 1895, o pati bažnyčia užbaigta tik 1902.

1918 Šv. Jurgio parapijon klebonu buvo atkeltas kun. M. Krušas, miręs 1950. 1. 30. Kun. M. Krušui mirus naujuoju klebonu buvo paskirtas prelatas Urba. Pastarasis vietoj senos klebonijos pasistatydino naują už $200,000. Deja, jam neteko ilgai čia klebonauti, nes mirė 1958. 2. 1. Po keletos mėnesių Šv. Jurgio parapijos klebonu buvo atkeltas kun. A. Martinkus, anksčiau buvęs Dievo apvaizdos parapijoje.

Šv. Jurgio parapija pirmoji Chicagoje 1894 įsteigė lietuvišką mokyklą. Jos organizatoriumi buvo kun. M. Kriaučiūnas. Mokytojauti buvo pakviestas mok. St. Daugėla. Klebonas jam mokėjo $25 į mėnesį. Pradžioje mokinių buvo kelios dešimtys. Kai vaikų skaičius pradėjo didėti, buvo pakviestos mokytojauti seserys vienuolės iš lenkų nazariečių vienuolyno. 1897 čia mokytojavo keturios vienuolės. Senasis medinis bažnyčios pastatas buvo pritaikytas mokyklai. 1908 buvo pastatyta mūrine mokykla. Seserų vienuolių lenkių mokytojavimas lietuvių parapijiečių tarpe buvo sukėlęs didelio nepasitenkinimo ir net vaidų, todėl 1923 į Šv. Jurgio parapijos mokyklą mokytojauti buvo pakviestos seserys kazimierietės.

Šią mokyklą vienu kartu yra lankę net 900 mokinių, o 1954 mokėsi 632 mokiniai.

Šv. Jurgio parapijos statistika

Metai	Vedybos	Krikštai	Mirimai	Metai	Vedybos	Krikštai	Mirimai
1893	24	263	26	1928	61	107	121
1894	39	285	47	1929	53	81	106
1895	46	136	46	1930	64	107	88
1896	76	112	44	1931	44	86	119
1897	61	174	62	1932	39	112	123
1898	63	185	58	1933	57	85	91
1899	111	199	59	1934	75	69	99
1900	127	192	93	1935	67	84	109
1901	61	195	72	1936	77	89	101
1902	89	262	97	1937	67	119	97
1903	137	290	121	1938	62	101	111
1904	104	292	101	1939	70	100	114
1905	88	256	110	1940	59	85	93
1906	95	263	104	1941	74	100	104
1907	105	285	120	1942	63	130	113
1908	101	275	109	1943	52	121	112
1909	102	263	99	1944	38	129	99
1910	105	281	119	1945	52	79	124
1911	101	298	104	1946	72	109	119
1912	137	283	102	1947	57	152	111
1913	161	260	121	1948	48	102	126
1914	179	392	118	1949	56	88	107
1915	164	365	101	1950	50	127	140
1916	157	377	116	1951	49	104	114
1917	105	327	145	1952	60	102	130
1918	79	293	151	1953	37	108	113
1919	85	243	109	1954	58	110	104
1920	64	207	122	1955	45	95	100
1921	60	215	84	1956	46	91	101
1922	61	194	79	1957	40	111	128
1923	67	162	78	1958	31	107	132
1924	67	158	112	1959	35	95	111
1925	64	139	82	1960	27	94	91
1926	59	116	80				
1927	52	120	97	Viso	4,981	11,736	6,939

Kai kurie šv. Jurgio parapijos parapijonai, pasipiktinę kun. Kriaučiūno elgesiu, ėmėsi steigti naują parapiją. Pirmą susirinkimą sušaukė 1900. 1. 6, 632 So. Canal St. Žmonių susirinko pilna svetainė ir kai buvo įneštas sumanymas steigti naują parapiją, visi susirinkusieji pritarė ir išrinko organizacinį komitetą. Vyskupas atsisakė duoti leidimą. Komitetas vis klabeno vyskupo duris, kol pagaliau vyskupas atsiuntė kun. Steponavičių, paliepdamas jam suorganizuoti parapiją. Negaudami kito kunigo, žmonės sutiko priimti kun. Steponavičių. Aprinko bažnyčiai vietą prie 18 ir Union gatvių, užpirko 7 lotus, sumokėdami už juos $3,000 ranktpinigių ir aprašė juos vyskupo vardu. Priimdami kun. Steponavičių klebonu, jam parapijiečiai pastatė sąlygas, kad jis prie jokių parapijinių pinigų, nei kolektų nesikiš; kolektas ir aukas priiminės parapijos komitetas ir kunigas gaus tiktai algą. Kun. Steponavičius su tomis sąlygomis sutiko ir pasirašė parapijos konstituciją.

Kol lietuviai neturėjo savo, buvo prisiglaudę prie airių bažnyčios tarp Halsted ir Peoria gatvių. Kun. Kriaučiūnas pasiekė ir naujos parapijos žmones ir iškirto jiems išdaigą. Jis pasiėmė kelis vyrus, savo gerus bičiulius, nusivedė pas vyskupą ir pavadinęs juos naujosios parapijos komitetu, pasakė: "Dievo Apvaizdos parapija nenori kun. Steponavičiaus, nes jis nemokėjo gerai kalbėti lietuviškai. Parapija prašo vyskupo jį atsiimti, o jo vieton duoti kun. Pėžą. Jeigu vyskupas to nepadarys, parapija pairs." Vyskupas šio komiteto paklausė ir kun. Steponavičių iškėlė į Waukegeną, Ill. Parapijiečiai liko be kunigo. Tuomet parapijos komitetas nuėjo pas vyskupą ir paklausė, kodėl nuo jų atėmė kun. Steponavičių. Vyskupas pasakė, kad čia buvęs kitas komitetas su kun. Kriaučiūnu ir reikalavę kun. Pėžos. Šis komitetas mėgino užginčyti, kad tai neteisybė, kad jų parapijos joks komitetas to nepadarė, bet vyskupas jiems atsakė, kad jis labiau tiki kun. Kriaučiūną ir pridėjo, kad jiems atsiųs kun. Pėžą. Šie turėjo nutilti ir grįžti namo.

Už kelių dienų atvyko kun. Pėža. Jis pareikalavo komiteto jam atiduoti kleboniją, raktus, parapijos knygas ir iždą. Komitetas kun. Pėžos nepaklausė ir nieko jam nedavė. Tuomet

kun. Pėža sušaukė susirinkimą ir pasakė, kad atvyks vyskupo delegatas. Susirinkime kun. Kriaučiūnas prisistatė vyskupo delegatu ir pradėjo taikinti parapijiečius su kun. Pėža. Parapijiečiai, pamatę kun. Kriaučiūną, labai įpyko ir pradėjo ant jo šaukti, kaip kas išmanė. Tuomet kun. Kriaučiūnas apleido svetanę, o kun. Pėžai nepavyko komiteto perkalbėti.

Sekmadienį, kai kun. Pėža pabaigęs šv. mišias, eidamas nuo altoriaus pastebėjo, kad prie grotelių stovi komiteto narys su pilnu kaušeliu surinktų bažnyčioje pinigų, prisiartinęs griebė kaušą su pinigais, bet jisai geruoju nedavė. Besistumdant pinigai pabiro ant grindų. Tuomet kunigas pastūmė kolektorių, tas parvirto, o pats rinko išbarstytus pinigus.

Sekantį sekmadienį kun. Pėža paskelbė iš sakyklos, kad daugiau bažnyčioje už pinigus bartis nenori ir ateičiai įveda naują tvarką: kas norės eiti į bažnyčią, tas turės nusipirkti bilietą. Bielietų kainas nustatė sekančias: vedusiems — $1.75, nevedusiems — $1, o merginoms $0.75. Kitą sekmadienį kun. Pėža atvažiavo į bažnyčią, bet tikintieji nėjo ir jokių bilietų nepirko. Supykęs kunigas išvažiavo ir daugiau į šią parapiją nebegrįžo.

Po šio įvykio, vyskupas keliolika mėnesių neskyrė kunigo, nežiūrint, kad komitetas dažnai lankydavosi pas vyskupą tuo reikalu. Ir tik 1900.11.10 vyskupas teikėsi jų išklausyti. Visų nustebimui — vėl grįžo kun. Steponavičius.

Dievo Apvaizdos parapijos komitetą sudarė: J. Balčaitis, V. Liuberskis, A. Macijauskas, J. Zubavičius, J. Šermaitis, J. Sapkauskas, P. Jovaišas, P. Survilas, J. Žibas ir kiti. Bažnyčia buvo pašventinta 1901.1.27. Tuo pačiu laiku buvo atidaryta ir parapijos mokykla.

Klebonaujant kun. E. Steponavičiui prie parapijos bažnyčios buvo pastatyta mokykla, seserų namas ir klebonija, ir papildomai nupirkta aštuoni sklypai žemės.

1905.3.26 buvo sušauktas parapijos susirinkimas, kuriame klebonas pranešė, kad parapijos vardu paskola jau pasirašyta $41.719 sumai. Kilo triukšmas ir šauksmai, kad parapijos visas turtas nėra tiek vertas. Komiteto nariai paaiškino, kad tai padaryta be jų žinios. Tuomet susirinkimas nutarė išrinkti specialų komitetą ir pasiųsti jį pas patį arkivyskupą ir paklausti,

ką daryti, kai kunigas be parapijos sutikimo skandina parapijos nuosavybę į skolas ir dar teisinasi, kad arkivyskupas neleidžia tikintiesiems žinoti apie piniginius bažnyčios reikalus. Reikalauti atskaitos esąs "didelis griekas". Buvo nutarta, išsiaiškinus su arkivyskupu, sušaukti parapijos narių susirinkimą ir pranešti, ką jisai pasakė komitetui.

Susirinkimo išrinkti komiteto atstovai nepabijojo jokių gąsdinimų, bet nuvyko pas arkivyskupą ir su juo viską išsiaiškino. Arkivyskupas paaiškino daug nežinomų dalykų: kas priklauso kunigui ir kas parapijai. Apie bizūnus nebuvo nė kalbos. Arkivyskupo patvarkymai buvo visai kitoki, negu kunigas skelbė.

Mat, kunigas per du sekmadienius iš sakyklos aiškino, kad arkivyskupas Dievo Apvaizdos parapijai neleidžia daugiau šaukti susirinkimų. Bet trečią sekmadienį klebonas pats sušaukė parapijos susirinkimą ir teisinosi, kad jam uždraudė šaukti susirinkimą ir liudininku pasikvietė kunnigą Ambrozaitį. Tuomet parapijos atstovas Gedvila, kuris buvo pas arkivyskupą, klebonui nepatikėjo ir pareiškė, kad jisai eina lążybų iš $500, jei arkivyskupas taip jam sakęs. Klebonas nutilo.

1906 parapijiečiai, norėdami pašalinti iš parapijos kleboną Steponavičių, pradėjo prieš jį streiką. Streikui vadovavo zakristijonas, kuris buvo įsitikinęs, kad klebonas yra sukčius, žiūrįs tik savo reikalų ir nepaisąs parapijos reikalų. Daugumas parapijiečių, nepatenkinti klebonu, vienas kitą pradėjo agituoti neiti į bažnyčią, o kurie vis dėlto rado reikalo nueiti, tai, kad tie klebonui nieko neduotų. Pagaliau parapijiečiai neleido klebonui laikyti mišių. Klebonas Steponavičius, patyręs apie šį nutarimą, pasikvietė kunigą airį mišioms laikyti. Tikintieji per mišias laikėsi ramiai, bet kai klebonas išėjo aukų rinkti, tai besimeldžiantieji pradėjo šukauti. Pasigirdo balsas "Neduoti ne cento". Tada klebonas pašaukė policiją. Įvyko muštynės su policija, kurių metu daugiausia nukentėjo parapijiečiai.

Dievo Apvaizdos parapijos nariai norėjo savo kleboną kun. E. Steponavičių iš parapijos išvyti ir išdaužė klebonijos langus. Klebonas pašaukė policiją, kuri pradėjo muštynes. Iš klebonijos vidaus policija pradėjo šaudyti į susirinkusius.

Buvo sužeisti: J. Tamulaitis peršautas per vidurius ir kairiąją ranką; V. Puzaras į kaklą; A. Dargis į dešinę koją ir

sudaužyta jo galva; J. Marazas peršautas į galvą; J. Bendraitis, parapijos zakristijonas, sužeistas į galvą; M. Kilgamen, policininkas, sudaužyta galva ir sulaužytos kojos; G. M. Buekstahler, detektyvas, sužalotas veidas; J. Leahy, policininkas, sužalota galva. Buvo ir daugiau sužeistų iš abiejų pusių. Penkiolika lietuvių buvo suimta.

Chicagos teismas maištautojus nubaudė nuo $1.50 iki $250 baudos. Didžiausią baiusmę gavo M. Bružienė. Nubaustoji bausmės nemokėjo, o apeliavo į aukštesnį teismą.

Leonardas Šimutis, vertindamas šiuos įvykius, 1961. 11. 18 "Drauge" šitaip rašė:

"Dievo Apvaizdos parapijoje per daug metų ėjo streikai prieš kleboną kun. Steponavičių, nesupratusį lietuvių tautinių reikalų, nesugebėjusį tinkamai tvarkyti parapijos ir nemokėjusį sugyventi su žmonėmis, nors kaip žmogus ir kunigas jisai nebuvo blogas".

Kun. E. Steponavičius po nesusipratimų su parapijiečiais 1913 pasitraukė. Į jo vietą buvo paskirtas kun. M. Krušas, kuris čia klebonavo nepilnus penkeris metus. 1918. 3. 18 jį pakeitė kun. I. Albavičius, išbuvęs iki 1940. 1940. 10. 15 į jo vietą buvo paskirtas kun. A. C. Martinkus. 1960 parapija dar turėjo apie 700 šeimų, bet tik apie 35 šeimos lietuvių.

Mokykla. — Prie Dievo Apvaizdos parapijos mokykla veikia nuo 1900. Steigėjas kun. A. Steponavičius. Pradžioj mokinių buvo apie 80. Vaikus pradžioje mokė pats kun. Steponavičius, vietos vargonininkas ir dvi pasaulietės mokytojos. 1901 mokyklai vesti buvo gautos seserys nazarietės iš lenkų vienuolyno. Jos mokyklą vedė iki 1914. Tada kun. M. Krušo pastangomis mokymo darbą perėmė seserys kazimierietės. 1957 mokyklos vedėja buvo sesuo M. Alfreda, o parapijos klebonas — kun. A. Martinkus. Mokyklą lankė apie 350 mokinių. Veikė lituanistikos klasė; vedėju buvo kun. St. Šantaras.

Švento Juozapo parapija, 8801 Saginaw Ave., įkurta 1901. Pirmuoju jos klebonu buvo kun. P. Pėža. Nuo 1905 klebonavo kun. A. Petraitis. Vėliau parapiją tvarkė klebonai B. Urba, P. Vaitukaitis ir M. Švarlis. 1955 klebonu buvo paskirtas kunigas Černauskas.

1936 šios parapijos turtas buvo įvertintas per $20,000. Skolų tuo metu turėta $8,000.

Parapijai priklauso per 200 šeimų — 800 parapijiečių. Šiuo laiku lietuvių yra tik keliolika šeimų.

Parapijos mokykla įsteigta 1930. Mokytojauja seserys kazimierietės. 1930 mokinių buvo 78, o 1955 — 282.

•

Šv. Kryžiaus parapija, 4557 So. Wood St., įsteigta 1904. Lietuvių suorganizuota šv. Vincento Ferrer Draugija nupirko didoką žemės sklypą. Sudarė komitetą iš V. Milasevičiaus, S. Mackevičiaus, A. Beržinskio ir K. Stulgos, kad jie nuvyktų pas arkivyskupą ir gautų leidimą Town of Lake kolonijoj lietuvių bažnyčiai statyti.

Leidimas buvo gautas. Naujai sudaromos parapijos klebonu buvo paskirtas kun. A. Skripka. Jis pradėjo visą statybos organizacinį darbą 1904 m. Reikalingos paskolos ir dokumentai buvo sudaryti Chicagos Katalikų Vyskupo vardu.

1905. 11. 21 jau buvo pastatyta mokykla ir laikinoji bažnyčia, kurią pašventino arkivyskupas Quigley. 1908 - 9 buvo pastatyta klebonija, o 1913 nutarta statyti milžinišką, naują romėnų stiliaus bažnyčią. Statybos komitetą sudarė J. Elijus (Elijošius), J. Eudeikis, V. Milasevičius, K. Stulga ir pats klebonas. Prie parapijos priklausė apie 480 šeimų. Tatai sudarė apie 2,000 žmonių.

Prie bažnyčios yra pastatyta didelė klebonija, mokykla ir seserų namai. Didžioji bažnyčiai ir visi pastatai lietuviams kainavo apie $900,000.

Kun. A. Skripka mirė 1941. 4. 27. Tada šv. Kryžiaus parapijos klebonu buvo paskirtas kun. A. Linkus. Jis perremontavo ir padidino kleboniją, meniškai išdekoravo bažnyčią, o seserim pastatė naują modernišką namą, $210,000 vertės. Mirus kun. A. Linkui į jo vietą buvo paskirtas kun. E. Abromaitis.

1954 prie tos parapijos priklausė 845 šeimos, susidedančios iš 4,959 žmonių. Per 50 metų čia buvo sutuoktos 3,000 poros, pakrikštyti 8,221 asmenys ir aptarnauti 4,973 mirusieji.

1915 parapijiečiai susibarė su klebonu A. Skripka, suorganizavo savo komitetą ir išėjo į streiką. Vieni jų rėmė kleboną, o kiti išėjo su įvairiais reikalavimais. 1915 iš parapijos susirinkimo buvo išmestas Brenza, protesto komiteto pir-

mininkas. 1916 komitetas, vadovaujamas Brenzos, padavė vyskupui Mundelein prašymą su savo reikalavimais, bet po ilgos kovos streikininkai pavargo ir pakriko.

Mokykla įsteigta 1905. Pradžioje mokytojavo nazarietės, o nuo 1924 mokytojauja kazimierietės. 1918 turėjo 831 mokinį. Tai buvo didžiausias skaičius. 1957 — 362 mokinių. Dauguma lietuviai. Mokykloje veikė lituanistikos klasės, kurios vedėja buvo mok. Tarulienė.

•

Šv. Mykolo parapija, 1644 Wabansia Ave., pradėta organizuoti 1902, bet ją įsteigė tik 1904. Pirmasis komitetas susidėjo iš 30 asmenų. Į pirmąjį parapijos sąrašą buvo įtrauktos 172 šeimos. Pirmuoju kunigu buvo kun. B. Ališauskas. Bažnyčia pašventinta 1905. 10. 1. Nuo 1902 joje darbavosi šie kunigai: M. Pėža, V. Matulaitis, Bukaveckas, J. Štaškevičius, N. Lukošius, J. Čižas, F. Kudirka, P. Meškauskas, A. Baltutis, Svirskas, Jaras, P. Gasiūnas ir J. Šaulinskas.

1913 atvyko Amerikon kun. F. Kudirka ir buvo paskirtas Šv. Mykolo parapijos klebonu. Jam atvykus parapija tapo pirmąja parapija administruojama tėvų marijonų.

Kun. F. Kudirka Šv. Mykolo bažnyčios rūsyje įtaisė spaustuvėlę ir išleido tikybinio turinio laikraštį "Tikyba ir Dora".

1953 parapijos klebonu buvo paskirtas kun. A. Valančius, jo pagalbininku buvo kun. dr. A. Juška.

Šv. Mykolo parap. mokykla įsteigta 1906 kun. Štaškevičiaus. Pirmoji mokytoja buvo Antanina Runevičiūtė Nausėdienė. 1914 kun. F. Kudirka pakvietė mokytojauti Šv. Kazimiero seseris. 1957 mokyklos vedėja buvo sesuo M. Regina. Mokyklą lankė 90 mokinių, kurių trečdalis buvo lietuviai. 1959 mokyklą panaikino.

•

Visų Šventųjų parapija Roselande

Parapija pradėta organizuoti 1905. Tuo laiku šioje kolonijoje jau veikė trys katalikiškos pašalpinės draugijos: Šv. Vincento a Paulo, Šv. Mykolo Arkangelo ir Šv. Petro ir Povilo. Jos ir sudarė pagrindą naujai parapijai: išrinko iš kiekvienos po du atstovu, kurie sudarė komitetą parapijai orga-

nizuoti. Išrinkti buvo: I. Stankus, K. Klimavičius, A Maslauskis ir kiti. Komitetas kreipėsi į vyskupą su prašymu leisti kurti parapiją ir kad duotų lietuvį kunigą. 1906 vyskupas paskyrė kun. P. Serapiną klebonu.

Pradžioje kun. Serapinas pradėjo laikyti pamaldas Kensingtone Šv. Antano bažnyčioje, italų parapijoj. Vargoninkavo A. Pocius. Čia italų klebonas pareikalavo pusę per lietuviškas pamaldas surenkamų pinigų atiduoti jam. Lietuviams tas nepatiko ir jie surado kitą kleboną, vokietį, kuris leido ne tik bažnyčią be atlyginimo naudoti, bet ir parapijos salę susirinkimams.

1906 kunigas Serapinas užpirko 12 sklypų žemės, o 1908 buvo pastatyta ir pašventinta bažnyčia, vardu Visų Šventųjų. 1910 buvo nupirktas namas seserims, kurios mokė parapiečių vaikus. Užrašų knygos teigia, kad 1914 klebonui mokėjo į mėnesį $ 66, vargonininkui — $ 50, zakrastijonui, kuris ėjo ir šlaviko pareigas, — $ 40, o keturioms seserims — po $ 25.

1915 Visų Šventųjų parapijos žmonės sukilo prieš kleboną kun. Serapiną, reikalaudami, kad jis pasitrauktų iš parapijos. Klebonas neklausė. Parapijos komitetas, susiorganizavęs kovai vesti, nuvyko pas vyskupą prašyti kito klebono. Vyskupas ilgai delsė, bet pagaliau sutiko ir 1915. 9. paskyrė kun. K. Ambrozaitį iš Aušros Vartų parapijos, kur parapiečiai irgi buvo sukilę nuo balandžio mėnesio. Iš tikrųjų, vyskupas tuodu klebonu buvo sukeitęs.

Nuvažiavęs į Visų Šventųjų parapiją, kun. Ambrozaitis rado kleboniją užrakintą; parapiečiai jo nepriėmė. Sekančią dieną parapijos komitetas vėl nuvažiavo teirautis pas vyskupą. Šis, išklausęs komiteto skundo, pasakė, kad kito lietuvio kunigo šiuo laiku neturįs, ir jei parapija kun. Ambrozaičio nepriima, tai bažnyčia bus uždaryta. Sugrįžęs nuo vyskupo, komitetas sušaukė parapiečių susirinkimą ir pranešė vyskupo sprendimą. Parapiečiai nutarė, kad jei negauna kito klebono, tai klebonijos raktus atiduoti vyskupui. Kai komitetas nunešė klebonijos ir bažnyčios raktus, tai vyskupas tų raktų nepriėmė, o pažadėjo atsiųsti kitą kunigą. Netrukus klebonu paskyrė kun. P. Lapelį. Tuo sukilimas pasibaigė. Kun. Lapelis klebonavo nuo 1915 iki 1927.

1923 - 2 - 12 Roselande vėl kilo riaušės: parapiečiai norė-

jo pašalinti kun. Lapelį. Vyskupas buvo atsiuntęs savo taikintoją, kuris pradėjo niekinti lietuvius. Talkon atėjo kun. Bumša, bet ir tas nieko negalėjo išaiškinti. Tuo tarpu policija išvaikė parapiečių susirinkimą.

Vėliau klebono Lapelio parapiečiams buvo teismo padarytas laikinis uždraudimas (injunction) kelti kokį triukšmą bažnyčioj ar prie banžnyčios, 10806 So. Wabash Ave. To uždraudimo teisme prašė katalikų vyskupas, užvedęs bylą prieš šiuos asmenis: V. Miknevičią, J. Janušauską, J. Kersnauską, J. Savicką, F. Stankevičių, A. Nakrošių, J. Rimkų, J. Pečiukaitienę, K. Buchį, T. Tatkevičių, J. Pivariūną ir F. Jagminą. Už vyskupą po skundu pasirašė jo kancleris D. J. Dunie. Byla buvo užvesta Circuit Teisme.

1927 klebonu buvo paskirtas kun. J. Paškauskas, kuris išbuvo iki 1944. Jam klebonaujant visos parapijos skolos buvo išmokėtos ir jis įsteigė naujos bažnyčios statybos fondą. Jį iškėlus, atėjo kun. J. Šaulinskas, klebonu išbuvęs iki savo mirties, 1959. 4. 30. 1960 į jo vietą buvo paskirtas kun. P. Lukošius.

Jis tais pat metais pastatė ir pašventino naują bažnyčią, kurios projektą buvo padaręs arch. dr. S. Kudokas. Statyba varžytynėse atiteko inž. J. Stankui. Bažnyčios pastatymas atsėjo apie $ 400,000.

Parapijoje 1957 buvo apie 400 šeimų, — 1,500 parapiečių.

* * *

Pravartu šia proga bus susipažinti su parapijos įsteigta pradžios mokykla bei įvairia parapijos veikla. Apie tai Povilas Abelkis savo knygoje Visų Šventųjų Parapija Roselande 1956 štai ką rašo:

"Kalbamas P. Serafinas tuoj įsteigė prie bažnyčios ir pradžios mokyklą. Neturint lėšų ir pakankamai mokomojo personalo, pradžioje buvo tenkinamasi atsitiktiniais mokytojais bei mokytojomis. Suprantama, mokslo lygis tebuvo nekoks. 1911 metais buvo gautos mokytojos nazarietės vienuolės, ir mokykla atsistojo ant tinkamesnių pamatų. 1911 m. vienuolės turėjo mokykloje jau 150 mokinių.

Kokie mokytojai ar mokytojos parapijos mokykloje iš pat pradžios dėstė — nėra davinių, net kokios pirmosios vie-

nuolės. Nuo mokyklos įsteigimo iki 1934 — 35 mokslo metų neliko jokių pėdsakų archyvuose apie dirbusias mokytojas vienuoles.

1955 - 56 mokslo metais mokyklą lanko 285 mokiniai.

Iš jų, kur abu tėvai yra lietuviai, grynų lietuvių 101 vaikas, kurių tik vienas tėvų yra lietuvis — 78 vaikai; visai svetimtaučių, lankančių parapijinę mokyklą, 106 vaikai.

Mokyklą ir darželį išlaikė ir mokytojams algas mokėjo parapija. Kiekvienai mokytojai vienuolei mokama kas mėnuo tik po 25 dolerius.

1914 m. į visuotinį lietuvių seimą Čikagoje parapija pasiuntė atstovais: kun. P. Serafiną, J. Valančiūną ir D. Jasiulionį.

1920 m. spalio mėn. parapiečiai per savo organizacijas dalyvauja protesto demonstracijoje prieš lenkų grobuoniškus žygius į Lietuvą.

1923 m. vas. 18 d. par. bažnyčioje iškilmingos pamaldos ir Lietuvos neprikalusomybės paskelbimo 5 metų minėjimas. Išrinkti padėti Lietuvos paskolos lakštams platinti šie asmenys: J. Ramanauskas. M. Slikas, I. Atkočiunas ir K. Nemajūnienė.

1918 m. parapijos pasiųsta delegacija į Lietuvių Seimą New Yorke šios sudėties: K. Klimavičius, P. Stočkus, kun. P. Lapelis, Olikienė ir J. Ramanauskas.

1925 m. kun. K. A. Steponavičius Seinų kunigų seminarijai bažnyčioje surinko $ 273.

1941 m. bal.3 d. broliai Motuzai parapijos salėje rodė judomaisiais paveikslais Lietuvos vaizdus.

1941 m. geg. 4 d. Lietuvos vadavimo reikalui buvo bažnyčioje kolekta, surinkta $ 130.78.

1941 m. spalio 31 suorganizuota lietuviams tremtiniams rinkliava.

1947 m. parapijos moterys dalyvauja lietuvių pabėgėlių vaikučiams šelpti viešoje rinkliavoje.

1949 m. lapkr. 20 d. bažnyčioje surinkta katalikiškam universitetui Washingtone $ 150.72.

1950 m. įsteigiami kursai anglų kalbai pramokti ir pilietybei įsigyti naujiesiems ateiviams."

Aušros Vartų parapijos, 2327 W. 23rd Place, pirmieji organizatoriai buvo A. Radomskis, Chicagon atvykęs 1881, ir B. Vabrinskas, kurie 1904 sutarė imtis iniciatyvos steigti parapiją. Didesniam skaičiui lietuvių gelbstint, juodu parsikvietė į savo koloniją kun. V. Bukavecką, kuris čia ilgai nepabuvo. Jo vieton buvo atkeltas kun. K. Ambrozaitis. Jis su steigiamos parapijos atstovais nuvyko pas arkiv. Quigley ir 1906. 1. 17 gavo leidimą kurti parapiją. Sutelkus dalį lėšų, greitai buvo pradėta statyti bažnyčia. 1907. 9. 15 įvyko bažnyčios ir mokyklos pašventinimas.

1913 buvo pastatyta klebonija, o 1925 - 26 seserų mokytojų namas. Visos parapijos skolos buvo išmokėtos 1944. Šioje parapijoje klebonavo šie kunigai: K. Ambrozaitis, P. Serafinas, Pr. Meškauskas, F. Kudirka, L. Draugelis, J. Mačiulionis, M. Urbonavičius, J. Vaškevičius, J. Dambrauskas, M. Jodka, P. Skrodenis, J. Kuprevičius, o nuo 1954 kun. P. Malinauskas. Nuo 1907 buvo 13 klebonų.

1918. 11. 9 arkiv. Mundelein šią bažnyčią pavedė tėvams marijonams. Tuometinis jos klebonas kun. P. Serafinas įstojo į Tėvų Marijonų Kongregaciją. 1956 parapijai priklausė 129 šeimų — per 1,200 parapijiečių.

1909 parapijai priklausė per 300 šeimų. Pradžioje santykiai tarp parapijiečių ir klebono kun. Ambrozaičio buvo pakenčiami, bet padidėjus skoloms, prasidėjo ir nesutarimai.

1909. 10. 24 klebonas sušaukė parapijos susirinkimą, kuriame pranešė, kad jam dar šiais metais reikia $3,000. Parapijiečiai pareikalavo visų metų išlaidų ataskaitos. Klebonas sutiko, bet pareiškė, kad tai esą negalima būt greitai atlikti. Kol ataskaitos bus paruoštos, klebonas norįs daryti naujas rinkliavas. Žmonės pradėjo kelti triukšmą. Klebonui buvo prikaišiojama, kad jis norįs uždaryti parapijos mokyklą (tuo metu jis buvo atleidęs mokytojas seseris ir priėmęs civiles mokytojas. Tas daugeliui nepatiko ir pradėjo neleisti savo vaikų), kam jis atleidęs visų mėgiamą vargonininką ir t. t. Klebonas atsikirto, kad tai yra jo, o ne parapijiečių reikalas. "Jeigu klebonas vienas viską gali daryti, tai kam jis parapijonus yra sušaukęs?" — paklausė tikintieji ir išėjo iš salės.

1915. 4 Aušros Vartų parapijos nariai pradėjo streiką prieš kleboną kun. K. Ambrozaitį. Jie prikalbino ir katalikiškas draugijas prisidėti prie streiko. Prisidėjo 6 draugijos. Kiekviena išrinko savo atstovą. Paskui visi sutarė, kad nė vienas minėtų draugijų narys neitų į bažnyčią ir neremtų klebono pinigais, o kas sulaužytų susitarimą turėtų mokėti baudos po $5. Klebonui buvo įteiktas šis raštas su draugijų atstovų parašais:

"Gerbiamas Kazimieras Ambrozaitis, klebonas Aušros Vartų Parapijos, Chicago, Ill.

Kadangi, kovo 19 d. 1915 m., tamistos parapijonįs, po priegloba bažnytinių draugijų tamistos parapijos, laikė susirinkimą delei atradimo budo arba metodos pagerinimui musų parapijos ir musų parapijinės mokslainės, prašalinant nesutikimus dabar esančius ir sugražinimui ramybės ir santaikos dėlei visų gerovės; ir idant tą atsiekti likosi nutarta, kad sekančios rekomendacijos butų tamstai suteiktos, Dvasiškas Tėve, kad butų invykdintos kaip greičiausiai galima, ir komitetas likosi paskirtas atsilankyti pas tamistą, Gerbiamas Tėve, ir gauti tamistos atsakymą ant sekančių rezoliucijų:

2) Nutarta, kad Gerbiamas Tėve, kaip greičiausia galima sušauktumėt parapijinį susirinkimą ir draugišku budu apsvarstyti reikalus musų parapijos ir aplaikyti patarimus, kurie tiktų subudavojimui, sutvirtinimui ir padidinimui musų parapijos ir prašalintų visus nesusipratimus. Kad šitoki susirinkimai butų laikomi reguliariškai pagal sutikimą parapijonų ir Gerbiamo Klebono.

3) Nutarta, kad butų investa musų parapijos geresnis budas knygų vedimo taip, kad kiekvienoj valandoj viskas butų kogeriausiam parėdke.

4) Nutarta, kad parapijinės knygos butų peržiurimos sykį per metus sausio mėnesyje per trustistus arba komitetus užtvirtintus per Jo Mylistą Arci-Vyskupą ir du pavierintuojus paskirtus per parapiją ir ant raporto butų pasirašyta komitetų ir pavieritųjų. Tokiu budu išvengs įsiskverbimų klaidų ir visos abejones bus prašalintos.

5) Nutarta, kad finansiškas raportas butų išduotas parapijonams ne vėliau kaip sausio 31mą, kiekvienam mete, paduodant pilnai įplaukimus ir išleidimus.

6) Nutarta, kad sveikatos padėjimas musų parapijinej mokslainej butų pagerintas ir atsakanti užsibovijimo vieta butų parengta ant tuščių lotų šalę klebonijos. Žemė butų išlyginta ir tinkančiom cindrom pripilta. Dabartiniam laike vaikai yra paleidžiami ant gatvės, o parapijos žemė stovi tuščia ir nera atsakančiai sunaudojama.

7) Nutarta, kad mūsų parapijinė mokslainė butų užregistruota taip, kad musų vaikai apleidžiant musų parapijinę mokslainę ir norint imti augštesnį mokslą butų priimami kitose mokslainėse be ėmimo egzamino. Kadangi mokslainė yra pamatas, ant kurio remiasi ateitis musų vaikų ir mergaičių yra labai svarbu, kad šis reikalas aplaikytų didžiausią atidą.

Supagarba, Draugystė Švento Roko, per Steponas Brunzas; Draugystė Švento Stepono, per Kaz. Beržanskis; Draugystė Aušros Vartų Vyrų, per Fr. Kirshis; Draugystė Aušros Vartų Moterų, per M. Gasnauskienę; Draugystė D. L. K. Algirdo, per J. Rokas; Draugystė Švento Kazimiero Vyrų ir Moterų, per Kaz. Firaviče; Parapijonų komitetas (streikierių): Rapolas Zaura, Juozapas Raugevicz, Antanas Jorudas, Antanas Butkus, Antanas Statkevicze, Petras Bermantavičius, Karolis Kiczkunas. 1915 m. kovo 27 d. Chicago, Ill."

Parapijiečių streikas tęsėsi per visą vasarą ir tik 1915. 9 klebonas Ambrozaitis pasitraukė. Jo vietą užėmė kun. Serafinas, atsikėlęs iš Visų Šventų parapijos Roselande.

Aušros Vartų parapijos mokykla veikia nuo 1908. Pradžioje jai vadovavo ses. Nezarietės, o ses. Kazimierietės perėmė 1913. Mokyklą įsteigė kun. K. Ambrozaitis. 1957 mokyklą lankė 192 mokiniai. Mokyklos vedėja buvo ses. M. Edvarda.

Šv. Antano parapijai, esančiai 1515 S. 50 Avenue, Cicero, Ill., lietuviai katalikai 1910. 8. 29 nupirko 10 sklypų žemės, sumokėdami $4,125, bet dokumentuose ji buvo užrašyta "The Catholic Bishop of Chicago, Corporation Sole" vardu. 1911 lietuvių jau buvo pastatyta laikinoji bažnyčia, o 1912 mokykla.

Pirmu klebonu buvo paskirtas kun. A. Ezerskis. Anksčiau lietuviams jis pamaldas laikydavo airių bažnyčioje. Ten juos ir aptarnaudavo. 1918. 3. 8 arkivyskupas klebonu paskyrė kun. H. J. Vaičiūną.

1921 šalia mokyklos žmonės nupirko dar du žemės sklypus, sumokėdami $2,500. 1926 pastatė naują mūro bažnyčią ir kleboniją. Statyba rūpinosi kun. H. J. Vaičiūnas. Visi pastatai kainavo $250,000.

Vaičiūnui mirus, klebonu paskirtas kun. I. Albavičius. Jis ir dabar ten nuo 1961 tebėra. 1956 parapija turėjo apie 4,000 parapijiečių. Turtas siekia $1,400,000.

Pirmaisiais mokyklos atidarymo metais užsiregistravo 75 mokiniai. Pirmomis mokytojomis buvo Marijona Andziulytė ir airė Raynolds. Jodvi mokytojavo apie porą metų. Vėliau kun. Ezerskis pasikvietė keturias seseris lietuvaites, buvusias lenkiškame šv. šeimos iš Nazareto vienuolyno. 1920 arkivyskupas paskyrė mokytojauti lietuvaites seseris kazimierietes.

1959 Cicero parapijos mokyklą lankė jau 370 vaikų. Juos mokė devynios šv. Kazimiero kongregacijos seserys. Mokyklos vedėja yra M. Perpetua. Lituanistikos klasę lankė 92 mokiniai. Lietuvių kalbą ir religiją dėstė mokytojas J. Kreivėnas ir kun. P. Patlaba.

Šv. Kazimiero parapija, esanti 283 E. 14 St., įkurta 1911. Joje yra klebonavę šie kunigai: J. Kleinauskas, M. Krušas, A. Baltutis, N. Pakalnis, Švirskas, J. Čižauskas, A. Martinkus, P. Katauskas. Parapijoje yra apie 100 šeimų -- 450 asmenų. Turtas siekia $80,000.

Parapijos mokykla įkurta 1912. Pradžioje mokytojavo pasauliečiai, bet nuo 1919 — seserys kazimierietės. 1954 mokykloje mokėsi 142 mokiniai, iš kurių tik 60 buvo lietuvių tėvų vaikai.

Šv. Petro ir Povilo parapija, esanti 12259 So. Emerald Ave., įkurta 1913. Joje yra klebonavę šie kunigai: N. Lukošius, J. Paškauskas, J. Statkus, A. Linkus ir M. Švarlis. Joje yra 200 šeimų — 800 asmenų.

1955 klebonu buvo paskirtas kun. A. P. Gasiūnas, kuriam neilgai ten teko būti. Jis mirė 1956. 12. 4. Į mirusio vietą vyskupas paskyrė kun. St. Petrauską.

Naujoji šv. Petro ir Povilo bažnyčia pastatyta prie Halsted ir 125 gatvių kampo. Jos pašventinimas įvyko 1959. 5. 31. Pa-

rapijai priklauso apie 1,000 šeimų, iš kurių tik per 100 yra lietuvių. Naujosios bažnyčios statyba yra kainavusi $215,000, o vidaus įrengimai — $65,000. Bažnyčios statyba rūpinosi dabartinis klebonas kun. St. Petrauskas, čia atvykęs 1962.

Parapijos mokykla įsteigta 1921. Mokytojauja seserys kazimierietės ir keturi pasauliečiai mokytojai. 1955 mokėsi 162 mokiniai, o 1960 — 593.

•

Šv. Panos Marijos Nekalto Prasidėjimo parapijos, esančios 2745 W. 44 St., pirmieji organizatoriai buvo M. Bliūdžienė, S. Anušauskas ir Zabiela. Jie pirmieji nuvyko pas arkiv. J. Quingley su prašymu, kad jis leistų Brighton Parko lietuvių kolonijai steigti naują lietuvišką parapiją ir pasistatyti bažnyčią. Arkivyskupas lietuvių prašymą patenkino ir 1914 kun. A. Brišką paskyrė pirmuoju tos parapijos klebonu. 1915 prasideda bažnyčios statyba. Tuo metu šioje lietuvių kolonijoje buvo apie 350 šeimų ir apie 200 pavienių. Parapijai priklausė apie 1,000 parapiečių. 1950 čia buvo apie 915 šeimų, parapijai priklausė apie 3,575 parapijiečių.

Pirmą komitetą sudarė St. Anučauskas ir A. Saldukas.

1926 seselėms mokytojoms parapijiečių aukomis, be jokių skolų, buvo pastatytas vienuolynas. 1927 buvo pastatyta klebonija be jokių skolų. Jos statybai šeimos aukojo po $15. Visos parapijos skolos buvo išmokėtos 1931 m. Padidėjus parapiejiečių skaičiui, 1937 bažnyčia buvo padidinta, kad sutilptų dar 300 žmonių. Prelatas A. Briška mirė 1953. 9. 2. Jo vieton buvo paskirtas prel. D. A. Mozeris.

Parapijos mokykla veikia nuo 1915. Steigėjas kun. A. Briška. Pradžioje mokykloje mokytojavo seserys Nazarietės. 1923 čia atvyko Kazimierietės. 1955. 10. 16 įvyko naujai pastatytos mokyklos pašventinimas. Pirmajame aukšte įrengta parapijos salė, vaikų darželis bei mokyklos raštinė. Antrajame aukšte yra 5 klasės. Šios mokyklos pastatymas ir senosios atremontavimas siekė apie $274,000.

1957 mokyklą lankė per 700 mokinių, kurių trečdalis buvo lietuvių kilmės. Mokyklos vedėja buvo ses. M. Geraldina. Veikė lituanistikos klasė, kurios vedėja buvo mok. Jonynienė.

•

Šv. Pan. Marijos Gimimo parapijos, esančios 6812 So. Washtenaw Ave., klebonu 1927 buvo paskirtas kun. A. Baltutis ir nupirko žemės sklypą už $40,000. 1928 buvo pradėta statyti laikinoji bažnyčia ir mokykla. Iš vyskupijos iždo gauta $150,000 paskola ir pradėti darbai. Bažnyčia buvo baigta ir pašventinta 1929. 6. 9. Tilpdavo apie 650 žmonių. Prie bažnyčios buvo 400 žmonių svetainė. 1934 parapijos nuosavybė buvo vertinama iki $250,000. Tuo metu skolos buvo $139,000.

1944 Baltutis mirė. Jo vieton 3. 3 buvo paskirtas kun. J. Paškauskas. Pirmon eilėn jis išmokėjo visas skolas. O kai surinko $126,000, tai pradėjo didinti prie bažnyčios esančią mokyklą ir dar sutaupė pinigų naujai bažnyčiai. Pradėjo jos statybą, kai buvo susitaupęs $200,000. 1956 surinko $700,000. Naujoji bažnyčia kainavo $1,200,000. Jos projektą paruošė arch. J. Mulokas, o dekoracijas dailininkas prof. V. K. Jonynas. Ji yra lietuviško stiliaus, turi 1,100 sėdynių. Apie pora šimtų dar gali tilpti viršuje ir galerijose. Penki altoriai, pagaminti Italijoje, už $79,000. Vargonai įtaisyti už $20,000. Tiek pat sumokėta už suolus.

Kun. Paškausko pagelbininkai buvo kun. St. Petrauskas, kun. Makaras, kun. A. Zakarauskas, kun. Vl. Urba, kun. St. Valuckas, kun. P. Lapelis, kan. A. Petraitis, kan. V. Zakarauskas.

1958 parapijai priklausė apie 2,000 šeimų, iš viso apie 8,000 asmenų. Per tą laikotarpį buvo sutuoktos 1,225 jaunuolių poros, pakrikštyti 2,295 kūdikiai ir aptarnauti 1,408 mirusieji

Šv. P. Gimimo parapijos mokykla veikia nuo 1929. Steigėjas kun. A. Baltutis. Visą laiką mokytojauja kazimierietės. 1958 mokėsi apie 700 berniukų ir mergaičių, kurių dauguma yra lietuvių kilmės. Vedėja ses. Estelle. Veikia lituanistikos klasė, kurios vedėjas yra kan. V. Zakarauskas.

Chicagos lietuvių Romos Katalikų parapijose nuo pat jų įsteigimo pasireiškė didelės nesantaikos tarp klebonų ir parapijiečių. Jos tęsėsi ilgus metus. Prasidėjo Šv. Jurgio parapijoje Bridgeporte ir ėjo kitur. Bet žiauriausios parapiiječių kovos su klebonu buvo Dievo Apvaizdos parapijoje, kur vienas žmogus buvo nušautas, daug sužeistų, jų tarpe ir policininkų. Ma-

žesnių nesusipratimų su savo parapijiečiais turėjo Šv. Kryžiaus, Visų Šventų ir Aušros Vartų parapijų klebonai.

Savo teigimui patvirtinti paduodu ištrauką iš katalikų leidžiamo laikraščio "Drauugas". 1915 metų "Draugo" straipsnis parašytas labai švelniai, ir visa kaltė suverčiama parapijiečiams, bet jis būdingas.

"Vienoj ir kitoj parapijoj suirutę įnešė buvusieji taip vadinami parapijų trustistai ar "komitetai". Išrinkti į trustistus ar "komitetus", jie pasijuto turį šiokią tokią galią ir tą galią nusprendė panaudoti. Sulyg savo išmanymo, norėjo parapijose įvesti permainas, savaip jose tą tvarką vesti. Toms naujenybėms, kartais gan keistom, pasipriešino tų parapijų klebonai. "Komitetų" garbė tapo užgauta. Reik čia pažymėti, kad tose parapijose maišatį pradėjo po du "komitetu". Jie žmonės gal ir geri, bet menko išsilavinimo, ot taip sau prasitrynę įvairioms draugijoms bepirmininkaujant, po žmones besisukinėjant. Draugijom bevadovaujant, jų įgyta nemenka įtaka paprastuose žmoneliuose, kurie laikė juos už didelės išminties vyrus, skaitė "mandriais" esant. Kas ne kas, bet jei toki žmonės liks garbėje užgautais, jie kovos prieš bile ką nori, įrankių nesiskirdami. Tad ir pradėjo..."

◆

Čia išvardintos lietuvių įsteigtos parapijos pradžioje buvo grynai lietuviškos, bet laikui bėgant į parapijas buvo priimami ir kitataučiai katalikai. Prie jų priklausė ir lietuviškai nepramokę čiagimiai lietuvių vaikai. Šiandien kai kuriose parapijose lietuviškumo mažai teliko. Šv. Mykolo parapija šiandien jau ir lietuviškos mokyklos vaikams nebeturi.

Lietuvių Romos katalikų parapijos

Nuo 1892 metų iki 1960 metų parapijų turtas išaugo beveik iki devynių milijonų dolerių, o narių skaičius iki 34,309. Čia paduodu lentelę, kurioje surašyta kiek kiekvienoje lietuviškoje parapijoje žmonių gimė, mirė, buvo pakrikštyta, kiek narių turi, kiek vaikų į mokyklas leido, kiek mokytojų turėjo ir kiek išaugo jų turtas.

Parapijos	Įsteigta	Vedė	Krikštijo	Mirė	Vaikų mokyklų	Mokytojų	Narių	Turto
Šv. Jurgio parapija	1892	4,981	11,736	6,939	593	10	7,000	1,000,000
Dievo Apveizdos	1900	3,031	7,081	3,356	450	9	2,000	300,000
Šv. Kryžiaus	1904	3,000	8,221	4,973	409	10	4,959	900,000
Šv. Mykolo	1904	1,094	1,988	723	—	—	250	150,000
Visų Šventųjų	1905	1,261	4,046	1,856	302	7	1,400	900,000
Aušros Vartų	1905	1,491	3,292	1,601	222	10	1,200	300,000
Šv. Antano (Cicero)	1911	2,200	5,600	2,300	290	9	4,000	1,400,000
Šv. Petro ir Povilo	1913	—	—	—	593	15	1,500	400,000
Šv. P. Marijos Nekalto Pr.	1914	1,965	5,369	2,900	780	16	4,000	1,000,000
Šv. Pan. Marijos Gimimo	1927	1,225	2,295	1,408	700	16	8,000	2,000,000
		20,248	49,628	26,056	4,339	102	34,309	8,350,000

Šioje lentelėje suvesti duomenys nepilni, bet jie yra 85% tikslūs.

Tautinės Lietuvių Katalikų Bažnyčios

Tautinė Lietuvių Katalikų Bažnyčia yra paminėta W. J. Whalen leidinyje "Separated Brothers", kuriame aptariamos nuo Romos Katalikų atskilusios ir JAV veikiančios grupės.

1884 Romos Katalikų Bažnyčios susirinkimas nutarė visų parapijų turto savininkais padaryti vyskupus. Daug kunigų tam pasipriešino, atsiskyrė nuo Romos ir pasivadino tautinėmis katalikų bažnyčioims. Lenkų kunigai, nepatenkinti JAV airių katalikų vyskupų ir kunigų administracija, pasidavė senkatalikio Lilatte raginimui atskilti. Platesniu mastu ta mintis buvo įvykdyta lenkų kun. A. Kozlowskio, kuris įsteigė pirmąją tautinę parapiją Chicagoje jau 1895. Kun. Kozlowski 1898 mėgino suorganizuoti ir lietuvių parapiją Bridgeporte.

Lenkų kun. Fr. Hodur 1904 Scrantone įsteigė savo grupę, kurią sujungė su Kozlowskio grupe, oficialiai ją pavadindamas Polish National Catholic Church. ši bažnyčia atmeta popiežiaus autoritetą. Nuo 1921 jų kunigai gali būti vedę.

Pirmą nuo Romos nepriklausomą parapiją lietuviai suorganizavo pereito šimtmečio gale Baltimorėje, vadovaudami kun. V. R. Dilonio. Jo pavaduotoju buvo Kauno seminarijos klierikas Rusikis. Jie kelis metus laikė pamaldas iš vokiečių nupirktoje bažnyčioje. Kai juodu išvyko, kelios laisvamanių draugijos perėmė tą bažnyčią ir pasidarė salę susirinkimams ir pobūviams.

1902 kun. V. R. Dilonis (tikra pavardė, pagal Širvydą, V. Petraitis) Waterbury, Conn., pasinaudojęs šv. Juozapo parapijos ginču su kun. P. Saurusaičiu, įsteigė Visų šventų parapiją, bet ji greitai pakriko. 1903. 11. 14 lietuviai suorganizavo nepriklausomą parapiją Du Bois, Pa., ir iš čikagos pasikvietė kun. P. B. Urboną. Jis ten išbuvo 8 mėnesius. Parapija suiro, o nupirkta žemė buvo išnuomota trims draugijoms, kurios ten pastaė $2,000 vertės salę. 1910 įkurta parapija Worcester, Mass. Į pirmas pamaldas atsilankė apie 400 asmenų. Sekantį metą įmokėjo $9,000 ir nupirko $15,000 vertės bažnyčią, salę ir kleboniją. Bet po 4 metų parapija sunyko. Vietos lietuviai iš bažnyčios pasidarė Tautinių Namo salę. čia dirbo kun. Mickevičius, Dilonis, Giniotis ir kiti.

1892 Scranton, Pa., buvo įkurta pirmoji lietuviška organi-

zacija — Šv. Juozapo Draugija. Jos susirinkime kilo mintis organizuoti parapiją. Tam reikalui buvo išrinktas komitetas, kuris ėmėsi rinkti aukas. 1893 nupirko žemės sklypą. 1894 vyskupas O'Hara paskyrė lietuvių parapijai Scrantone klebonu kun. Piežą. Tuo metu buvo pradėta statyti bažnyčia. Kun. Pieža išaikvojo tos naujos parapijos turtą, o parapijos komitetas, vyskupo patariamas, kun. Piežą areštavo. Užstačius jam garantiją, buvo paleistas ir išvažiavo į Chicagą.

1897 parapijos klebonu buvo paskirtas kun. A. Kaupas. Jam klebonaujant buvo baigta statyti bažnyčia, bet parapija ieškojo paskolos. Kai advokatai pradėjo tikrinti nuosavybės dokumentus, tai rado, kad vyskupo dokumentai buvo netvarkoje. Tuomet vyskupo prašomas kun. A. Kaupas 1901. 2. 13 sušaukė parapijos susirinkimą. Tame susirinkime buvo bandoma išlyginti netikslumai ir visą nuosavybę užrašyti vyskupo vardu. Buvę parapijos trustisai nesutiko pasirašyti, nenorėdami netekti nuosavybės teisių. Reikalas buvo sprendžiamas vietos teisme ir nuspręsta vyskupo naudai. Trustisai turėję atsirašyti ir perleisti vyskupui dokumentus. Tačiau tie dokumentai buvo netvarkoje, nes perdavė vyskupui nuosavybę ne tie žmonės, kurių vardu ji buvo užrašyta, bet kiti, kun. A. Kaupui ir vyskupui pataikaują asmens, tam tikruose susirinkimuose parinkti.

1906.7 susirinkę parapijiečiai nesutiko nuosavybės pavesti vyskupui ir įgaliojo atatinkamus parapijos narius bažnyčios nuosavybę iš vyskupo atsiimti. Vyskupas, sužinojęs, kad parapijiečiai eina į aukštesnį teismą, įsakė kun. A. Kaupui bažnyčioje paskelbti, kad visi tie, kurie priešinsis vyskupo valiai, 12. 6 bus ekskomunikuoti. Lietuviai bylos nesustabdė, tai vyskupas įsakė kun. A. Kaupui viešai bažnyčioje perskaityti ekskomunikavimo raštą. Tuomet kun. A. Kaupas pasakė, kad visi įtariamieji parapijiečiai negalės eiti bažnyčion, jų neleis laidoti kapuose ir nebus aptarnaujami jokiomis bažnytinėmis apeigomis, nes jie nenusileidžia vyskupui. Jis užrakino salės duris.

Tokiai padėčiai esant, parapijiečiai prašė teismo užtarimo ir pagalbos prieš tokį kunigo sauvaliavimą. Teismas įsakė kun. A. Kaupui jo ir vyskupo įtartiesiems bausmės netaikinti, kol teismas galutinai nuspręs, kurioje pusėje yra tiesa. 1906. 11. 17 įgaliotiniai patraukia vyskupą teisman, reikalaudami atgal

savo nuosavybės. Žemesnysis teismas 1907. 8. 28 paskelbė sprendimą vyskupo naudai. Tada parapijiečiai, tais pačiais metais 11. 23 įnešė tą bylą į Aukštesnįjį teismą (Supreme Court). Keli parapijiečiai užstatė savo nuosavybes, kaip garantiją, kad, jei bylą pralaimės, tai teismo išlaidas atlygins savo lėšomis. Nuosavybes užstatė šie asmens: V. Minkelis, P. Labinskas, J. Adomaitis, A. Žvirblis, J. Bokunas; pinigais: M. Naurušis — $700, J. Urbanavičius — $1,000 ir J. Kvedaitis — $300.

Aukštesnysis teismas surado, kad vyskupas neturi teisės į nuosavybę, kurią patys parapijiečiai įsigijo. Vyskupas turėjo sumokėti teismo išlaidas ir privalėjo atiduoti parapijiečiams nuosavybę 1908. 5. 29.

Tuomet vyskupas O'Hara įsakė uždaryti bažnyčią, o kun. A. Kaupas, 1908. 5. 31, laikydamas paskutines mišias, perskaitė vyskupo mestą tai bažnyčiai interdiktą, paaiškindamas, kad pamaldos toje bažnyčioje daugiau nebus laikomos. Tai buvo bažnyčios skilimo priežastis.

Paskelbus interdiktą, vėl parapijiečiai kreipėsi į teismą. Teismas išaiškino, kad žmonės ne dėl tikėjimo su vyskupu bylinėjasi, o tik dėl nuosavybės teisių.

1910 Aukštesnysis teismas nusprendė, kad Šv. Juozapo bažnyčia pripažįstama komiteto nuosavybe. Tuomet komitetas pasikvietė klebonu kun. S. Mickevičių, kuris leido vyskupui Fr. Hodur bažnyčią pašventinti 1912. 2. 25. Apskrities teismas 1914 bažnyčią vėl atidavė vyskupui. Tada parapijiečių dalis paliko Romos Bažnyčią ir suorganizavo tautišką parapiją, nes bilinėjimams buvo daug pinigų sudėję ir dar daugiau reikėję dėti, kad bylą perkeltų į Aukščiausią teismą.

1914 Scrantone, Pa., pralaimėjęs teismą su Romos katalikais, kun. S. Mickevičius Providence miesto dalyje suorganizavo nepriklausomą Dievo Apvaizdos parapiją ir joje kunigavo porą metų. 1916 - 17 ten buvo kun. Petrošius, 1918 kun. Tauta, 1919 kun. Jasinskis. 1920 kun. J. Gritėnas. Jam pavyko sušaukti pirmą lietuvių sinodą ir įsteigti seminariją.

1914 kun. Mickevičius, Lawrence, Mass., mieste įsteigė parapiją, kurioje klebonavo kun. S. Sleinis, ten išbuvęs iki mirties 1930. Jo vietą užėmė kun. Petrošius, o nuo 1932 - 36 ten kunigavo kun. M. Valatka. Vėliau ten buvo perkeltas kun. J. Gaspariūnas.

1914 tautinė lietuvių katalikų parapija buvo įkurta Westville, Ill., kurioje ilgus metus klebonavo kun. Z. Vipartas. 1922 suorganizuota šv. Jurgio parapija Pittsburghe, Pa. 1926 įsteigta šv. Marijos parapija Philadelphijoje, Pa. Klebonu buvo kun. M. žukauskas. 1931 parapija buvo įkurta Wilkes Barre, Pa.

1914 Scranton, Pa., įsteigta Dievo Apvaizdos parapija, kuriai priklauso apie 200 šeimų, sudarančių apie 1,000 asmenų. Ji turi savo bažnyčią, kleboniją, savas kapines ir sodą piknikams.

Parapijos klebonas kun. M. Valatka ten darbuojasi nuo 1929. Parapijos turto vertė apie $200,000. Parapijoj yra Jaunų Vyrų Draugystė, Vaikų Mokyklinis Klubas, Jaunų Mergaičių Draugystė, Ąžuolo Lapo Draugystė, Adoracijos Moterų Draugystė ir bažnytinis Birutės Choras. Visos pamaldos yra lietuvių kalba. Nėra ausinės išpažinties, tik vieša, visiems kartu. Krikštai, sutuoktuvės, laidotuvės nėra surišti kainomis.

Chicagoje tautišką katalikišką ir nepriklausomą nuo Romos bažnyčią ir parapiją pradėjo organizuoti kun. Urbonas 1913, bet jam nepavyko tai padaryti. 1914 kun. Jankauskas suorganizavo šv. Petro apaštalo parapiją Town of Lake lietuvių kolonijoje, kurią 1919 perkėlė į 18 lietuvių koloniją, 1957 Canal St., bet po kelių metų ji pakriko.

1916 kun. S. Mickevičius atvažiavo į Chicagą ir pradėjo organizuoti parapiją Bridgeporte. 1919 kun. J. A. Bukauskas buvo suorganizavęs parapiją ir įsteigęs bažnyčią, 2301 W. 22 Place, bet jos amžius buvo labai trumpas. 1921 pradžioj kun. S. Mickevičius nupirko buvusią vokiečių bažnyčią prie 35 ir Union gatvių kampo ir davė jai šv. Marijos šiluviškės (šidlavos) vardą.

1931 šv. Marijos parapija gavo klebonu kun. S. A. Linkų. Jam pagerbti surengė koncertą, banketą ir šokius savo svetainėje. Ta proga rinko iš biznierių skelbimus ir išleido brošiūrą, kurioje apie tą tautinę bažnyčią buvo parašyta:

"Dar keleta žodžių iš tautinės bažnyčios gyvenimo Chicagoje. Kiek Chicagos lietuviams yra žinoma, tautinė parapija tapo sutverta vysk. S. B. Mickevičiaus, kuris mirė 1923 m. balandžio 29 d. Po jo mirties per šią parapiją perėjo apie pusė tuzino dvasinių vadų — klebonų. Iš jų kai kurie buvo

be jokio kunigiško pašaukimo ir mažai rūpinosi bažnyčios bei parapijos gerove. Todėl viskas merdėjo ir pagaliau priėjo prie to, kad buvo uždaryta bažnyčia.

Parapijonys tuo susirūpino ir kreipėsi į kunigą S. A. Linkų, kuris tuo tarpu gyveno prie italo vyskupo. Jisai sutiko užimti šią vietą."

Nuo Romos Katalikų Bažnyčios atsiskyrusiai grupei, pasivadinusiai Lietuvių Tautos Katalikų Bažnyčia, vadovavo arkivyskupas S. A. Geniotis. Ši grupė vienu metu dar save vadino Tėvais Jonistais (St. John's Missionary Fathers of the Catholic Church of America). 1928-30 ji leido mėnesinį žurnalą "Naujoji Era". 1942-52 leido "Jonistų Balsą", o 1953-64 leido anglišką ir lietuvišką "Voice". Šiuose laikraščiuose nuolat kritikavo Romos Katalikų Bažnyčią. Ši grupė 1929 buvo įsteigusi mokyklą - seminariją, veikusią 3125 S. Parnell Ave.

Lietuvių Evangelikų Liuteronų parapijos

1897 pirmą lietuvių evangelikų liuteronų parapiją Amerikoje sukūrė kun. M. Keturakaitis Philadelphijoj, atvykęs iš Tauragės 1895. Jis per penkis metus liuteronams lietuviams laikė pamaldas. 1903 jis persikėlė į Collensville, Ill., ir su kun. Razoku ten įkūrė Liet. Evangelikų Liuteronų Jeruzalės parapiją. Kun. Keturakaitis kelis kartus per metus atvykdavo į Chicagą ir čia laikydavo pamaldas.

1905 kun. P. Drignaitis tvarkė Philadelphijos parapiją. Ten jis tris metus (1906 - 9) leido tikybinio ir tautinio turinio "Tiesos Draugą", o 1911 išleido knygą "Reformacija arba Bažnyčios Atitaisymas".

1912 lietuviai liuteronai Bridgeporte paėmė Šv. Trejybės vokiečių mokyklą, buvusią 643 W. 31 St., ir ten kas sekmadienį laikė savo pamaldas. Kun. J. D. Razokas buvos tos parapijos pastorius.

1915 liuteronai įsigijo bažnyčią prie Emerald ir 35-tos gatvių.

Ziono lietuvių, arba pirmiau vadinamą Ziono Lietuvišką Liuterišką Nepakeisto Augsburgo Išpažinimo Parapiją įsteigė liuteronų noras Kristaus Evangeliją girdėti savo motinos kalba. Lietuviai liuteronai Chicagoje jau nuo 1903 rinkdavosi pa-

maldų, bet tik 1910. 12. 10 įsteigė savo parapiją, kurią lankydavo kun. M. Keturakaitis iš Collinsville. Pati parapija pradėjo labiau tvirtėti, kai susilaukė savo nuolatinio kunigo. Jį galima vadinti tikruoju tos parapijos organizatorium. Tai buvo kun. J. J. Razokas, kuris surašė parapijos konstituciją ir čia kunigavo nuo 1912. 6 iki 1922. 1. 15. Jis daug dirbo parapijos labui: 1927 išleido giesmyną, leido savo laikraštį Paslas ir buvo pradžios mokyklos vedėju. Tuomet parapija smarkiai paaugo. Senoji bažnyčia, pirkta už $2,500, buvo parduota už $2,000 ir nupirkta nauja mūrinė už $13,000 prie So. Bell Ave. ir W. Cermack Rd. kampo.

Parapijos labui yra dirbę tarybų pirmininkai: G. Bendick, M. Bickner, rev. Jurkshat, A. Kasper, J. Kasper, C. Lemke, M. Matzat, M. Naujok, G. Shereikis, A. Paulikaitis, P. Vidra ir J. Borchertas.

1934 atvyko kun. E. Kories, kuris čia darbavosi iki 1946 pabaigos.

1919. 11. 10 įsteigta Ziono Dukterų Draugija, o 1923. 3. 18 — Ziono Brolių Liuteriška Draugija.

1947 pradžioje pradėjo kunigauti E. H. Naujok, kuris buvo iki 1949. 10. 31. Po to atvyko iš Vokietijos kun. Lic. Theol. J. Pauperas.

Parapijos pradinėj mokykloj ir sekmadienio vaikų pamaldose buvo stengiamasi vaikus pamokyti tikėjimo dalykų. Jaunoji karta labiau domisi tuo bažnytiniu gyvenimu, kuris reiškiasi anglų kalba, o vyresnioji karta laikosi savo gimtosios kalbos. Paskutiniais metais parapija vėl žymiai padidėjo narių skaičiumi, kai įsijungė apie 200 atvykusių tremtinių.

Ziono parapija Nepriklausomos Lietuvos atstatymui remti yra davus $600, o parapijos ribose prieš 10 metų veikęs Lietuvių Protestantų Sąjungos skyrius nusiuntė maisto tremtiniams už $600. Per Chruch World Service buvo sudarytos 292 garantijos ir per Lutheran Refugee Service 348 garantijos.

Parapijos ribose veikia visa eilė draugijų ir organizacijų: Lietuvių choras — vadovaujamas P. Mieliulio, trys moterų draugijos, Lietuvių Evangelikų Liuteronų dr-ja (Vyrų Šalpos), Ziono Dukterų (Moterų Šalpos) dr-ja, Jaunimo Ratelis ir eilė kitų sambūrių.

1952 lietuvių ev. Liuteronų nutarimu įsteigta Tėviškės Lietuvių Evangelikų Liuteronų parapija. Pamaldos ir parapijinė veikla buvo vykdoma iki 1957 Slovakų Ev. Liuteronų bažnyčioje, So. Halsted ir 19 Place kampas. 1957 įsigyta nuosava bažnyčia, 6641/45 So. Troy St. Klebonu yra kun. Ansas Trakis.

Pamaldos tik lietuvių kalba įvyksta kas šventadienį, 10 val. Jas atlaiko kun. A. Trakis, bet svečio teisėmis ir kiti: kun. M. Preikšaitis, kun. P. Dilys, kun. dr. M. Kavolis, kun. St. Neimanas, kun. A. Dumpys, kun. A. Žilinskas, kun. A. Gelžinius, kun. senjoras A. Keleris, kun. A. Jurėnas, kun. J. Stanaitis. Vargonininkai: M. Lacytis, I. Jurgaitytė, o atitinkamomis progomis patarnauja: prof. Vladas Jakubėnas ir R. Lamsatytė. Giedama iš Lietuvių Ev. Liut. Bažnyčios išleisto Giesmyno.

Prie šios bažnyčios veikia:

Sekmadieninė mokykla, kurios tikslas vaikams perduoti gimtąja kalba evangelijas. Jai vadovauja mokytojai: dr. A. Trakienė, A. Buntinaitė, K. Vėlius, I. ir R. Srugytės, R. Puodžiūtė, I. Gibišaitė, M. Simaitytė, E. Sinickienė, L. Jablonskytė, E. Kiaupaitė, O. Srėderis, A. Polkis, R. Lampsaitytė ir kiti. *Jaunimo ratelis* turi vaidybos ir tautinių šokių grupes. Reguliariai praveda paskaitėles, kultūrinius tautinius parengimus, žaidimus, iškylas. Renka kasmet naują valdybą. Pirmininkais yra buvę: V. Albrechtas, H. Žibas, M. Žvilius, L. Gružas, R. Buntinas, O. Meijeris, A. Žemaitaitis, V. Bendikas, A. Kleinaitis, V. Mikaitis, K. Srugytė, J. Bendikas, A. Brinkis. *Moterų draugija* užsiima daugiausiai šalpos reikalais. Renka kasmet savo valdybą. Pirmininkėmis yra buvusios: dr. A. Trakienė, A. V. Schwager, M. Idzelienė, H. Sinickienė, dabar E. Mikelaitienė. Turi savo reguliarius susirinkimus bei parengimus. *Parapijos choras* pagražina pamaldas giesmėmis, suruošia Giesmių Vakarus kas Verbų sekmadienį, įgiedojo plokštelėn lietuvių liaudies giesmes, kurias išleido J. Karvelis 1964. Gieda kapinėse ir kultūriniuose parengimuose. Chorui vadovavo ilgus metus M. Lacytis, o dabar jau kelis metus J. Lampsaitis. Jiems padeda choro valdyba. Dabartinis pirmininkas yra L. Gružas. Choras stengiasi iškelti lietuvių liaudies giesmes, kurias chorui harmonizavo komp. Vl. Jakubėnas, muz. V. Banaitis ir kiti.

Mergaičių sekstetui visą eilę metų vadovauja B. Variakojienė. *Orkestras - trubininkai* renkasi reguliariai savo repeticijoms ir įsijungia į parapijinius parengimus. Jiems vadovavo: A. Jablonskis, E. Cibitys, V. Junblutas, A. Žemaitaitis, E. Dargelis. *Atostoginė tikybos mokykla* pravedama atostogų pradžioje pradžios mokyklos vaikams. Jai vadovauja parapijos kunigas. *Parapijos Žinios* — dviejų puslapių išleidžiamos kiekvieną sekmadienį. Redaguoja ir atspausdina parapijos kunigas. Nedalyvavusiems pamaldose parapijiečiams išsiuntinėjamas į namus.

Lietuviai Ev. Reformatai

Jų parapija, įkurta 1949, turi Chicagoj 168 narius. Klebonas kun. S. Neimanas, pagelb. kun. P. Dilys. Patalpų parapija neturi, pamaldos vyksta Seem Evangelical and Reformed Church, 6824 So. Emerald Ave. Turi chorą (dirig. M. Lacytis), dūdų orkestrą ir sekmadieninę mokyklą. Veikia Moterų D-ja ir Jaunimo Ratelis.

Išleido 14 pusl. brošiūrą "The Evangelical Reformed Church of Lithuania". Joje sakoma, kad prieš okupaciją Lietuvoje buvo apie 24,000 evangelikų ir apie 80,000 liuteronų. Tremtyje atsidūrė 7 jų dvasininkai, 70 kuratorių (seniūnų) ir apie 800 pasauliečių.

Lietuvių Misijos Draugija (Evangelikų), įkurta 1916 ir dar šiandien laiko pamaldas 816 W. 31 St., Chicagoje. Šiam religiniam judėjimui vadovauja J. Tamašiūnas, kun. J. Vaitulis, K. Burbulys ir kiti.

Draugija leido šiuos laikraščius: 1917 Šviesą. Redagavo kun. J. Vaitulis ir J. Rodinas. 1932 išleido Švyturį, vėliau Trimitą ir apie 1956 Evangelijos Šviesą, kuri dar ir dabar tebeina. Ją redaguoja K. Burbulys.

1926 J. Rodinas, P. Pauderis ir A. Gylys, kaip evangelistai, įsteigė naują Misijos Draugiją, labdaros ir misijos korporaciją. Dabar ši draugija jau neveikia. Liet. Misijos Draugija turėjo radijo programą Dangiška Šviesa ir 1951 m. lietuvių krikšcionių radijo valandą. Šios transliacijos lietuvių kalba buvo perduodamos trumpomis bangomis iš Quito, Ekvadoro, ir Filipinų salų.

Bažnyčių ir kunigų ši grupė neturi. Ji nuomoja sales ir ruošia paskaitas iš Biblijos. Nariai mokesčių organizacijai nemoka. Išlaidos apmokamos laisvomis aukomis.

Chicagos Biblijos Studentams vadovauja F. Zavist ir J. Gramontas. Ši sekta skelbia, kad Kristus dar kartą žemėn ateisiąs ir įkursiąs teisingą tvarką, vadinamą Dievo Karalyste.

1941 - 42 Biblijos Studentai leido žurnalą Aušra. Jam sustojus, po kelių metų pradėjo leisti Dievo Karalystės žinias. Dar 1961 jos buvo leidžiamos keturių puslapių. šv. Rašto paskaitos laikomos kiekvieną sekmadienį. Įėjimas paskaitų klausyti veltui. Jokių kolektų nedaroma.

POLITINĖ LIETUVIŲ VEIKLA

REPUBLIKONAI

Amerikon atvažiavę lietuviai politika mažai tesidomėjo. Apie politiką mažai jie buvo girdėję, šiam darbui nebuvo pasiruošę, apie laisvo žmogaus veiklą laisvoje visuomenėje neturėjo jokios nuovokos. Pačioje Lietuvoje politika domėjosi tiktai mokslus pradėję eiti ūkininkų vaikai. 1904 - 5-tais metais jon buvo įsitraukę platesni sluoksniai, bet tai jau buvo griežtos kovos politika prieš užkietėjusią prievartą. Amerikon atvykusiems mūsų tautiečiams pirmon eilėn teko susipažinti su visai naujomis visuomeninio veikimo sąlygomis, pažinti vietos gyvenimą ir pamažu į jį įsitraukti.

Ne visi šimtmečio pradžioje atvykusieji domėjosi Amerikos politika. Daugelis apie ją nieko nenorėjo žinoti. Vieniems rūpėjo šiek tiek pinigų užsidirbti ir vėl grįžti Lietuvon. Kitiems tas darbas atrodė neįkandamas. Pirmon eilėn jiem reikėjo pramokti anglų kalbos, susipažinti su veikiančiais įstatymais, gauti šio krašto pilietybę ir tik tada pačiam įsitraukti. Ne vienas, pabuvęs pusmetį, priėjo išvados, kad angliškai jis niekad neišmoks, ir kad visos jo pastangos nueisiančios niekais. Tai kuriam galui stengtis tą kalbą pramokti?

Pirmieji Amerikos politika susidomėjimo ženklai matosi tiktai 1890 metais. Jonas Grinius pirmas pradėjo šį klausimą kelti lietuvių susirinkimuose, o 1892 metais su kitų pagalba jam jau pavyko suorganizuoti Lietuvių Nepriklausomą Piliečių Klubą. Šio klubo svarbiausias tikslas buvo įtikinėti Chicagoje apsigyvenusius lietuvius siekti JAV pilietybės, o tą pilietybę gavusius mūsų tautiečius bandė sujungti į vieną organizaciją. Kai atsirado pakankamas lietuvių skaičius, turinčių

JAV pilietybę, tai buvo įsteigtas Lietuvių Republikonų Politiškas Klubas. Tai buvo pirmas lietuviškas klubas Chicagoje.

1895 Chicagoje jau veikė devyni lietuvių republikoniški klubai įvairiuose miesto warduose (kvartaluose), kur gyveno gausesnis lietuvių skaičius. Šių klubų svarbiausias tikslas buvo: pažinti šios šalies politiką, naudotis laisve ir teikiamomis piliečių teisėmis, ir garsinti lietuvių vardą svetimtaučių tarpe. Ypač gyvai lietuviai republikonai pradėjo reikštis prieš 1895 metų rinkimus. Į pirmą didesnį susirinkimą atvyko gana daug mūsų tautiečių ir į republikonų klubą įsirašė net 52 lietuviai. Klubo valdybą sudarė Jonas Grinius ir A. Šidlauskas.

Daugiausia aktyvumo parodė P. J. Jonaitis, 1881 atvykęs į Chicagą. Apie dešimtį metų jis jau buvo praleidęs Pennsylvanijos valstybėje, pramokęs angliškai ir susipažinęs su pagrindiniais tvarkymosi nuostatais. Chicagoje jis tuojau gavo policininko tarnybą Humbold Parko distrikte.

Jonaičio dėka Chicagoje buvo suorganizuoti net 8 politiniai republikonų partijos klubai. Netrukus visi šie klubai buvo sujungti į vieną sąjungą, pavadintą Illinois Lithuanian Republican Alliance.

Jonaitis klubus organizavo, bet politinėje veikloje jo patyrimas nebuvo toks didelis. Kai kurie lietuviai republikonai suabejojo jo politine išmintimi, jo autoritetas nebuvo didelis. Klubuose atsirado kitų žmonių, kurie siekė naujai sudarytos sąjungos vadovybės. Lietuvių republikonų tarpe prasidėjo vaidai, nes nebuvo neginčijamo, visų pripažinto politinio vadovo.

Vos tik buvo inkorporuota minėtoji Illinois Lietuvių Republikonų Sąjunga, kita politikų grupė inkorporavo Lithuanian Republican League. Beveik tuo pačiu metu buvo gauti iš gubernatoriaus du republikonų čarteriai. Sąjunga ir lyga rėmėsi tais pačiais klubais. Nesutikimai ir peštynės tęsėsi ištisus metus, bet laimėjo sąjungos šalininkai. Visi lietuvių klubai prisidėjo prie sąjungos ir bendrai veikė.

Chicagos miesto mėro rinkimų išvakarėse visi lietuviai republikonai užmiršo tarpusavius vaidus ir karštai dirbo už republikonų kandidatą Swiftą. 1895 išrinkus Swiftą Chicagos mėru, 8 lietuviai, parodę daugiau veiklos partijos klubuose,

gavo miesto darbus. Kiti klubų nariai taip pat dirbo tai pačiai partijai, tikėdamiesi gauti lengvų miesto darbų, bet po poros metų miesto mėru buvo išrinktas demokratas ir beveik visus lietuvius republikonus pašalino iš turimų darbų. Lietuviškų klubų veikla žymiai susilpnėjo.

Klubuose (1895) veikė Ažukas, A. Jakštas, P. Masionis, M. Waranka, P. J. Jonaitis ir kiti.

1897 gyvavo ir buvo veiklūs klubai šiuose warduose: *Į 6-tą wardą* tuomet įėjo Bridgeportas, kuriame smarkiai veikė P. J. Jonaitis, A. Olševskis, K. Kunca, K. Liaudanskis ir kiti. *7-tam warde* lietuviai republikonai buvo susiorganizavę klubą "Algirdą". Čia veikė L. Getz, F. Gabrys ir kiti. *9-me warde* klube darbavosi J. K. Chmielieuskas ir kiti. *Į 10-tą wardą* tuo laiku įėjo Westsidė. Čia buvo suorganizuota Lietuvių Republikonų Abrahomo Lincolno Klubas, kurio sekr. buvo M. Alleyonis. *Į 16 wardą* įėjo Northsidės lietuviai. Ten darbavosi J. Norbutas, V. Ažukas, J. Smith ir kiti. *Į 29 wardą* įėjo Atlantic apylinkės lietuviai, gyvenantieji apie Wentworth ir 47 gatvių. *Town of Lake* lietuviai buvo suorganizavę "Kęstučio" klubą. Ten veikė Marcinkevičius ir kiti. Visi šie klubai turėjo sąjungą. 1897. 3 sąjunga išsirinko naują administraciją iš šių asmenų: P. J. Jonaitis — prez. trečiam terminui, A. Olšeivskis — vice-prez., F. P. Brachdulis — sekr., F. Majauskas — ižd.; naują "Išpildantį Komitetą" iš 7 vyrų, t.y. po vieną iš kiekvieno klubo.

Lietuvių Republikonų Sąjunga kreipėsi į visus lietuvius Illinois valstybėje, kad ir kitų miestelių lietuviai organizuotų klubus ir jungtųsi į Lietuvių Republikonų Sąjungą, kad sujungtomis jėgomis būtų galima geriau kovoti politikoje ir lietuvybei.

Savaitraštis "Lietuva" ir jos leidėjas A. Olševskis glaudžiai bendradarbiavo su Chicagos republikonais. Prieš rinkimus republikonų kand. dėdavo į "Lietuvą" skelbimus ir už juos ragindavo balsuoti. Apie demokratus nebuvo nė žodžio.

Nuo 1909 Lietuvių Republikonų Politinis Klubas veikia Ciceroj. Jis rūpinasi tik politiniu darbu. Turi apie 150 narių.

Joseph G. Ellias - Elijošius jaunas įsitraukė į amerikonišką politiką. Jis veikė su republikonais. 1907 jis republikonų tiketu kandidatavo į Cook County Commisioners ir 4. 15 buvo iš-

rinktas keturiems metams. Tai pirmas lietuvis išrinktas į tokią aukštą vietą Illinois valstybėje. Jo vardas yra įrašytas Cook County patalpos lentoje.

1912 J. Ellias buvo republikonų kandidatas Trustee of the Sanitary District of Chicago, bet negavo nominacijos.

1916 Ellias buvo nariu miesto pagerinimo tarybos (Board of Local Improvement), o 1917 iš tos vietos buvo pašalintas.

1917 teisėjų rinkimuose laimėjo republikonų ir demokratų sudėtinis tiketas, gaudamas 158.353 balsus, o socialistų tiketas — 82,648 balsus. Lietuvis K. Gugis ėjo socialistų vardu ir gavo 76,337 balsus. Šiuose rinkimuose P. Galskis kandidatavo į aldermonus socialistų tiketu ir J. Kučinskas į kongresmanus republikonų tiketu.

Lietuvių Republikonų Klubas Westsidėje gyvavo dar apie 1915 metus. Jį tvarkė Radomskis.

1914 11-tam warde rinkimuose pralaimėjo lietuvis J. Bagdžiūnas - Borden. Kaip republikonas, jis kandidatavo į aldermanus. Nors Bagdžiūną rėmė beveik visi Chicagos dienraščiai, bet demokratų kandidatas lenkas pasirodė stipresnis; jį rėmė visi lenkai, kurių 11-tame warde gyvena labai daug. Už Petkowskį buvo paduota 4,331, o už Bagdžiūną 3,360 balsų.

Antanas Olis 1946 Republikonų partijos buvo išrinktas Sanitary District patikėtinu (Trustee), o nuo 1950 buvo šios įstaigos pirmininkas. Šias pareigas ėjo aštuonerius metus.

Jonas B. Brenza aktyviai dalyvavo republikonų partijos veikloje, ir 1951 buvo išrinktas Cook apskrities iždininku ir mokesčių rinkėju.

DEMOKRATAI

Lietuviai demokratai pradėjo organizuotis beveik visu dešimtmečiu vėliau, negu lietuviai republikonai. Ne visi lietuviai pritarė republikonams, bet neatsirado drąsesnių, kurie būtų drįsę imtis iniciatyvos ir organizuoti lietuvius demokratus. Bet praeito šimtmečio pabaigoje jau buvo pakankamas skaičius pirmiems lietuvių demokratų klubams organizuoti.

1898 Chicagoje jau veikė trys lietuvių demokratų klubai. Jie buvo 7-tame, 8-tame ir 19-tame warduose. Šie trys klubai buvo sudarę Lietuvių Demokratų Lygą. Šios Lygos valdyba

buvo tokia: prezidentas Juozas Orlofas, viceprez. Jurgis Armonas ir sekr. K. Witkus. 1903 demokratų eilėse veikė Juozas Kovarskis, V. Ažukas, L. Ažukas, Pr. Palionis, Juozas Urba, A. Zacharevičius ir kiti. 1912 Wilsono kandidatūrai paremti buvo suorganizuotas Lietuvių Demokratų Wilsono Klubas. Pirmininkavo L. Ažukas, sekr. J. Brenza. 1912 siekė demokratų partijos nominacijos Jonas B. Brenza kongreso atstovo vietai, o Laurynas Ažukas County Commisioner pareigoms.

1916. 3. 20 buvo suorganizuotas Lietuvių Piliečių Darbininkų Pašalpinis Klubas. Klubas buvo politiškas. Daugeliui lietuvių jis padėjo įsigyti JAV pilietybę, rodė aktyvų veikimą rinkimuose ir padėjo pinigais Amerikos ir Lietuvos reikalams. Klubo tikslas buvo padėti lietuviams darbininkams įsigyti JAV pilietybę, bet vėliau į jį buvo priimami verslininkai, profesionalai ir moterys. Klubas tapo ir pašalpine organizacija.

1921 buvo įsteigtas Amerikos Lietuvių Politikos Klubas Northsidėje. Pirmieji klubo organizatoriai buvo: adv. J. W. Grigalius, V. Nausėda, M. Andriuškevičius ir V. Sinkevičius. Įstatuose klubo tikslas taip nusakytas: dalyvauti politikoje, laikyti vakarinę mokyklą, kurioje būtų mokomi pilietybės klausimai, JAV istorija, konstitucija ir įvairūs valstybės tvarkymo klausimai. Klubas stengėsi pagelbėti kiekvienam nariui tapti šios šalies piliečiu.

Veikliausi klubo darbuotojai buvo: V. Rekus, Jz. Jankus, M. Andriuškevičius, F. Valaitis, V. Dargužis, A. Mažeika, J. Ramoška, V. Nausėda, J. Mačys, P. Plečkaitis ir kiti. Klubo nariams susituokus ar mirus, klubas pasiųsdavo gėlių puokštę ar vainiką.

1923 įsisteigė Amerikos Liet. Piliečių Politikos ir Pašalpos Klubas. Jis yra statęs du kandidatus į valdžios vietas: A. Salduką į miesto tarybos narius (aldermonus) ir B. Petkevičių.

1924. 7. 18 buvo suorganizuotas Humboldt Parko Lietuvių Klubas. Pirmaisiais organizatoriais buvo: C. Kairis, A. Valskis, Striupas. Klubo tikslai: vienyti Humboldt Parko apylinkėje gyvenančius lietuvius. Reikalui esant, teikti moralinę ir finansinę pagalbą klubo nariams. Auklėti draugiškumą ir broliškumą narių tarpe. Dalyvauti politikos ir tautos reikalų veikloje, pagelbėti nariams tapti šios šalies piliečiais. Rengti pasilinksminimus ir vakarėlius.

Buvo imamas vienas doleris įstojamojo mokesčio, o mėnesinės nario duoklės buvo 10 centų. Pirmoji šio klubo valdyba buvo tokia: pirm. C. Kairis, vicepirm. A. Žilius, nut. sekr. A. Walskis, fin. sekr. S. Beneckis, ižd. F. Lenkarta. Pirmą klubo organizavimo dieną įstojo 18 narių. Veikliausi klubo darbuotojai buvo: C. Kairis, F. Lenkarta, M. Grakauskas, J. Benekaitis, A. Walskis, A. Valskis, S. Beneckis, A. Žilius, J. Kuprevičuis, J. Drangelis, M. Čepulevičius, M. Popera, P. Radžiūnas, S. Strupas, C. Jucius, K. Čepukas, P. Sudeikis, P. Šimkus, P. Raila, M. Kuprevičius, A. Kazlauskas, A. Lungevičius, P. Milasevičius ir kiti.

Klubas priklauso Lietuvių Demokratų Lygai.

1933 suorganizuotas Lithuanian National Democratic Club of Chicago. Pirmieji organizatoriai: K. Šlepetys, P. Lukas ir W. Malius. Pirmutinę valdybą sudarė: W. Malin — pirm., K. Šlepetys — vicepirm., ir J. Urban — sekr. Klubui pirmininkauja Simonas Galzinas.

1933 A. K. Valukas ir A. Luckas suorganizavo Lietuvių Chicagos Politišką Klubą. Pirmutinę valdybą sudarė: A. K. Valukas — pirm., P. Lukas — vicepirm., P. P. Barskulas — sekr., K. Šlepetys — fin. sekr., A. Dauharas — ižd. Klubo tikslas — politika.

1934. 2. 19 įsteigtas Lietuvių Demokratų Klubas. Jo organizatoriai ir pirmieji valdybos nariai buvo: A. Černiauskas, W. Malius, K. Šlepetys, P. Lukas ir J. Urbonas. Daugumas klubo narių aktyviai dalyvavo politikoje. Klubas ne kartą yra suteikęs paramą demokratams, paskirdamas stambesnes sumas rinkimų kampanijoms pravesti. 1956 klubas turėjo 300 narių. 1960 valdybą sudarė: K. Aleksiūnas — pirm., V. Staniulis — vicepirm., A. Radžius — prot. sekr., S. Galzin — kasin., A. Traken — fin. sekr., A. Zimont — iždo globėjas ir J. Blozis — korespondentas.

1934 įsikūrė 21 wardo Amerikos Lietuvių Piliečių Klubas. Klubo tikslas: aktyviai dalyvauti politikoje, pagelbėti nariams gauti politiškus vadžios darbus, tapti šio krašto piliečiais ir t.t. Nariai moka 10c. į mėnesį. Tuo laiku narių buvo apie 200. Pirmininku buvo G. M. Cherniauskas, o sekr. G. Jakubauskas.

Lietuvių Demokratų 15 Wardo klubo įsteigimo data nežinoma. Jį organizavo Albertas Preibis ir adv. J. P. Waitcher.

Pirmąją klubo valdybą sudarė: M. Račkus — pirm., J. P. Damkus — vicepirm., A. Miškinis — sekr., F. J. Doviat — fin. sekr., N. Andreliūnas — ižd. 1939 klubas turėjo 463 narius.

1940. 5 susiorganizavo West Pullman Lietuvių Civic Klubas. Klubo tikslas — dalyvauti politiškoje veikloje, išrinkti sąžiningus atstovus į valdžios vietas ir įstaigas. Skleisti tarp savo narių mokslo žinias ir pagelbėti vienas kitam. Nario mokestis buvo vienas doleris į metus. Gyvavo trumpai.

1941. 3. 3 S. Dambro suorganizavo 9-toje kardoje Demokratų Klubą iš 17 narių. Pirmutinę valdybą sudarė: M. Povilionis — pirm., P. Gegžna ir S. Dambro — vicepirm., J. Smulkis — prot. rašt., J. Pivariūnas — fin. rašt., P. Kučinskas — ižd., J. Pučkorius ir P. Gaudulis — iždo globėjai, A. Narbutas ir J. Pivariūnas — korespondentai.

Klubas nuo įsisteigimo iki 1954. 5. 31 aukojo $2,467.40, sekančiai: Amerikos Lietuvių Tarybai — $1,002.80, Raud. Kryžiui — $643.58, Balfui — $551, Šv. Kazimiero vienuolynui — $115, Liet. Bendruomenei — $65, Žiburėlio Dr-jai — $25, B. Andriuškevičiui — $25, Naujienoms — $20, Vanagaičio paminklui — $10, Liet. Enciklopedijai — $10 ir t.t.

1960 valdyba buvo ši: J. Skeivys — pirm., Alg. Labon — vicepirm., A. Laurutanas — fin. sekr., J. Pivariūnas — prot. sekr., K. Rubinas — ižd., B. Abramovich ir A. Draugelis — iždo globėjai.

Nėra jokių pėdsakų, kada įsikūrė 11-to wardo Lietuvių Demokratų Klubas. Nei protokolai nieko nerodo, nei gyvi valdybos nariai to nebeprisimena. Pavyko nustatyti, kad 1942 buvo tokia valdyba: P. Naujokas — pirm., ir nariai — C. Naujokas, F. Skrinskus, E. Minsevich, B. J. Jakaitis, A. Stasiulis, V. M. Stulpinas ir kiti. 1942 lietuviai demokratų partijos 11-to wardo precinktų kapitonai, Bridgeporte: F. Naujokas, B. J. Jakaitis, J. Tenzic, V. Balanda, J. Rappold, A. Gudaitis ir V. M. Stulpinas.

1958. 5 įsteigtas Lietuvių Demokratų Balno Klubas. Valdybą sudarė: C. Kairis — pirm., J. Gelgaudas — vicepirm., A. Petrokas — rašt. 1960 klubas nutarė prisijungti prie Illinois Demokratų Federacijos.

United Lithuanian American Political Club of 9 Ward įsi-

kūrė 1932. Prieš šio klubo įsisteigimą Roselande veikė du politiniai klubai: demokratų ir republikonų. Valdyboms susitarus, abudu klubu pavyko sujungti į vieną ir palikti pažymėtą vardą — United. Bet po susivienijimo klubo vadovybė pateko į republikonų rankas. 1932 atėjus JAV prezidento rinkimams buvo pakviesti svetimtaučiai kalbėtojai angliškai, kad paagituotų už republikonų partiją. Jo kalbos metu visi klausytojai labai ramiai užsilaikė, todėl jie sugalvojo padaryti šiaudinius balsavimus. Balsus suskaičiavus gavosi sekanti rezultatai: už republikonus buvo paduota tik 7 balsai, už demokratus — 153 ir už komunistus — 8. Po tokio netikėto demokratų laimėjimo, kitame susirinkime buvo išrinkta valdyba iš demokratų. Klubas, išgyvenęs apie 10 metų, likvidavosi.

1962 Rinkimų Komisionierių Taryba pranešė, kad Cook apskrities teisėjas V. Adesko paskyrė M. P. Lunecką šios Tarybos (Board of Election Commisioners) pilietybės departamento vyresniuoju klerku. Jis užėmė vietą J. Kluczynskio. Iki šio laiko lietuvis M. Luneckas buvo miesto korporacijų patarimų įstaigos klerkas - investigatorius.

Kiti lietuviai demokratai valdiniuose postuose: J. J. Zuris, Alf. Wells, A. Baltis, Al. Kumskis, Alb. G. Preibis, adv. K. Šidlauskas ir kiti.

Pirmoji Lietuvių Demokratų Lyga buvo suorganizuota 1898. Savo laiku Lietuvių Demokratų Lygos valdybą sudarė: J. T. Zuris — garbės pirm., J. L. Jatis — prez., Br. Jakaitis — vicepirm., J. King — vicepirm., St. Cibulskis — vicepirm., A. F. Wells — protokolų sekr., J. Benekaitis — ižd., C. Naujokas — fin. rašt., K. Savickas — teisių pat. ir S. Lukas — maršalka.

1960 Liet. Demokratų Lygai Chicagoje priklausė sekanti klubai: Humboldt Park Lietuvių Klubas, National Democratic Club, Brighton Park, Southwest Lietuvių Demokratų Klubas, Marquette Park ir 9 Wardo Liet. Demokratų Klubas Roselande.

1963 Lygos vadovybę sudarė: adv. C. P. Kal — pirm., dr. P. Jokubka — tarybos pirm., inž. Alb. Kerelis — rašt., dr. K. Šidlauskas, J. Skeivys, B. Brazdžionis — vicepirmininkai, Pr. Šulas — rašt., St. Džiugas — fin. sekr., A. Aleksiūnas — ižd., P. Butkus — maršalka; spaudos komisiją — A. Gintneris, A. Valentinas ir D. Kamm. Kiti pareigūnai — Fr. Woidat, J. T.

Zuris, A. Vaitis, P. Vilkelis, J. Raudonis, A. Dzirvonas, M. Rabašauskas, V. Galvydis, dr. J. Vamehulis, B. Liškus, J. Jonikas, J. Jasaitis, K. čepukas, dr. V. Simaitis, S. Gečas, A. Vaina, H. Sirvinskas, K. Dundulis, J. žirgulis, dr. P. Grigaitis ir kiti.

AMERIKOS LIETUVIAI SOCIALISTAI IR JŲ ORGANIZACIJOS

Rašant apie socialistų sąjūdį teko imti visas JAV, nes imant vien tik Čikagos sritį, nebūtų galima perteikti pilno jų veiklos vaizdo.

Pirmieji socialistai Amerikoje buvo kartu ir laisvamaniai. Jų laikraščiai buvo atmiešti laisvamanybe.

1884 atvyko į JAV jaunas studentas Jonas Šliupas, atsiveždamas ir socialistinių idėjų. Europoje jis artimas buvo lenkų socialistams.

Amerikoje jis rado žaliausius lietuviškus dirvonus. Pabuvęs čia kelis mėnesius ir šiek tiek susipažinęs su vietos sąlygomis, jis pradėjo darbuotis lietuvių tarpe.

Tuo metu lietuviai darbininkai Amerikoje labai skurdžiai gyveno. Šliupas pirmasis pradėjo sakyti kalbas darbininkams, ragindamas juos šviestis, organizuotis ir siekti pagerinti savo būvį. Važinėdamas po lietuviškas kolonijas. Šliupas metai iš metų savo kalbomis švietė iš Lietuvos atvykusius mūsų tautiečius. Jis patarė jiems eiti į vakarines mokyklas, išmokti anglų kalbos, skaityti lietuviškas knygas ir laikraščius. Jo kalbos buvo tautiškos, daugiau laisvamaniškos negu socialistiškos. Šliupas ragino visus steigti socialistų bei laisvamanių kuopas.

Praeitame šimtmetyje socialistų veikla pasireiškė beveik tiktai rytinėse valstybėse. Važinėdamas po naujokynus, Šliupas sakė kalbas ir dešine ranka bėrė laisvamanybės pasėlio grūdus, o kairiąja — socialistiškus.

Sėkmingiau apšvietai skleisti ir lietuviams jungti, Šliupas suorganizavo Lietuvos Mylėtojų draugiją ir 1885 7.2. išleido Lietuviškąjį Balsą, kurį jis pats ir redagavo. Pradžioje laikraštis ėjo dukart per mėnesį, o nuo 1888 — 3 kartus.

1888 Lietuvos Balso No. 22. rašydamas apie Lietuvos at-

gimimo sąlygas, Šliupas įrodinėje, kad Lietuva atginsianti tik darbo klasės iškilimo pagrindu ir tvirtino, kad "Šituo darbininkų pamatu, daugelis tautų atgys." Lietuvos galybė seniau atsiremdavo į kunigaikščius ir ponus, o naujojoje gadynėje ji atsiremsianti darbo žmonėmis. Tada "rengiamoji Lietuva nebus pastatyta ant vėjų."

1889 Lietuviškas Balsas sustojo ėjęs.

Kada įsikūrė pirmoji Lietuvių Socialistų Darbo Partijos kuopa, tikslių žinių neteko surasti. Yra išlikusi žinia, kad Shenandoah, Pa., lietuvis advokatas ir viešbučio savininkas S. Taboras, buvo Socialistų darbo partijos kandidatas miesto majoro vietai 1895 ir buvo išrinktas. Prieš rinkimus lietuviai socialistai suruošė miesto gatvėmis didelę eiseną, kurios priešakyje ėjo benas, lydimas dvidešimties raitelių, jojančių baltais arkliais. Eisenoje dalyvavo apie 2000 žmonių. Kalbėjo S. Taboras ir kiti.

Pagal šiuos duomenis lietuvių socialistų darbo partijos kuopa turėjo gyvuoti jau nuo 1894 m.

Socialistų veikimas pradėjo sklisti ir kitoje vietoje. 1894 atvyko Amerikon Stasys Malevskis ir Brooklyne įsteigė Apšvietos draugiją, kurios nariams ir pašaliečiams skaitė kas sava'tį paskaitas, socializmo ir mokslo temomis.

Ereminas tuo metu įkūrė pirmąjį Amerikos lietuvių darbininkų Mildos chorą. Malevskis bendradarbiavo su Ereminu, pritaikydamas lietuvių dainoms svetimtautiškas melodijas. Kurį laiką Malevskis redagavo Šliupo Naują Gadynę, o 1901 bendardarbiavo V. Daukšio Lietuvyje, kur yra jo straipsnis apie lietuvių protėvių gyvenimo Sibire pėdsakus, užsilikusius suomiškų tautelių kalbose. (Lietuvis, N. 14 — 22, 1901, — J. O. Širvydas.).

1896 - 98 R. P. Kuncmonas, Pennsylvanijos lietuvių kolonijose, suorganizavo 5 liet. socialistų darbo partijos kuopas. Socialistų kuopas steigė ir kiti kalbėtojai.

1897 Lattimore, Pa., anglių kasykloje neorganizuoti darbininkai išėjo į streiką. Sekančią dieną susitarė eiti į kitą kasyklą pakalbinti, kad ir jie prisidėtų. Kada darbininkai susigrupavę pradėjo eiti, tai Lattimore šerifas Martinas ir kasyklų kompanijų samdiniai, pastojo eisenai kelią, nušovė

21 darbininką ir sužeidė apie 50. Nušautųjų tarpe buvo 5 lietuviai: Antanas Grikis, paliko žmoną ir du vaikus; Jonas Tarnavičius 40 metų, paliko žmoną ir tris vaikus; Pranas Kaidelis, Rapolas Rakevičius ir Jokūbas Tamošiūnas. Tas įvykis mūsų visuomenę labai sujaudino. Rengta protesto susirinkimai ir rinkta aukos bylai prieš šerifą.

Scrantono laikraščiuose tilpo katalikų arkivyskupo O'Hara nuomonė, kurią jis išreiškė tokiais žodžiais: "Atėjūnai yra kaip sruta dėl šios šalies ir verti tik sušaudyti." Dėl tokio biauraus pareiškimo, kilo protestai prieš arkivyskupą, kuris po kiek laiko savo išsitarimą atšaukė.

Trumpu laiku po anų skerdynių dr. Šliupas nuvykęs pas kun. Kaupą, kuris tuo laiku Scrantone klebonavo, paprašė, kad kun. Kaupas sušauktų viešą susirinkimą ir kad jis pats ten atvyktų. Kaupas prižadėjo. Šliupas pasamdė svetainę. Kaupas iš sakyklos paskelbė susirinkimą, bet pats atsisakė vykti.

Susirinkimas pavyko. Kalbėjo Šliupas apie skerdynę, apie darbininkų susiorganizavimą ir socializmą, aiškindamas jo prasmę (Korespondentas aprašydamas tą susirinkimą pastebėjo, kad Šliupas tenai nekliudė tikybos). Po prakalbų buvo įsteigta socialistų kuopa iš 76 narių.

1899 įsikūrė liet. socialistų klubas Brooklyne, kurio sekretorium buvo Jonas Naujokas (Raisto vertėjas). Nariai mokėjo po 25 centus į mėnesį. Buvo nutarę įsigyti patalpas knygynui ir skaityklai.

1899. 4. 10 Scrantono liet. socialistų partijos kuopa surengė pirmą koncertą, kurį atliko Mildos Giedorių Draugija iš New Yorko. Buvo kelios kalbos. Įžanga buvo vyrams — 35 c. moterims — veltui.

1899. 3. 6. Philadelphijoj įsikūrė liet. socialistų darbo partijos kuopa. Šliupas viešai per spaudą ragino liet. socialistus įkurti savo partijos centrą.

Kai rytinėje Pennsylvanijos dalyje dar tik brendo bruzdėjimas, Allegheny mieste jau 1899 liet. soc. kuopa turėjo savo patalpas. Ji išleido $200 knygoms pirkti. Smarkiai veikė ir Pittsburgho šeštoji kuopa, kuri taip pat turėjo savo patalpas, knygyną, o 1900 leido savaitinuką, pavadintą Ateitis.

1899 Čikagoje įsikūrė liet. soc. darbo partijos k. iš 24 narių, į kurios pirmutinę valdybą įėjo: S. Kodis organizatorium, A. Lalis, sekretorium, M. Dovidaitis iždininku ir K. Kazokas fin. sekretorium.

1902 šios kuopos pastangomis buvo išleistas Darbininkas, neperijodiškas darbininkų laikraštis. Redagavo A. Lalis. 1903-2 išėjo N. 2-ras, 64 puslapių.

Spring Valley, Ill., 1900 įsikūrė liet. soc. darbo partijos k. iš 23 narių. Tuo metu čikagiečių kuopa sumažėjo. 1903 beturėjo 8 narius; sekr. buvo J. L. Žukauskas, ižd. J. Girijotas.

1903 dr. Želvienė aplankė rytinėse valstybėse 10 miestų su prakalbomis. Visur kalbėjo dvi dienas, tik Waterbury, Conn., kalbėjo keturias dienas. (Lietuvis).

Pradėta plačiau kalbėti apie reikalą steigti liet. soc. partijos centrą. Be Šliupo, kuris 1899 ragino socialistus vienytis, prabilo ir jo kuopa Philadelphijoje įdėdama atsišaukimą (V. L.) į kitų miestų lietuvius. Be to, toje pačioje Vienybėje L., vienas Lietuvos social-demokratas pataria amerikiečiams kurti Lietuvos social - demokratų partijos šaką, kuri galėtų net į tarptautinį socialistų kongresą savo atstovą siųsti. Jis taippat siūlė skirti laisvamanius nuo socialistų, nes laisvamanybė, kaip anti - tikybinis veiksnys, nejungia darbininkų, bet skaldo. Socialistų organizacija privalo tikti visiems, kurie trokšta tėvynei politinės laisvės ir būvio pagerinimo visiems darbininkams.

V. Vembskis cituoja (be autoriaus leidimo) Lietuvos socialistų veikėjo laišką nuosakiai išaiškinusį Amerikos lietuvių socialistų organizacijos pagrindą. "Amerikos lietuvis, proletaras — laiškas sako — gyvena kitokiose politinėse, ekonominėse ir visuomeninėse sąlygose. Todėl turi skirtingų, negu Lietuvos darbininkai reikalų. Amerikiečiui reikia atskiros organizacijos. Tačiau, Amerikoje jis dar nepilnai įsipilietinęs. Jis tebegyvena dvasiniai Lietuvos reikalais. Jis gyvena Amerikoje, bet mintis į Lietuvą skrieja. Vien tik Amerikos reikalais pasiganėdinti jis negali — tai jam permaža. Kitais žodžiais, Amerikos lietuvio darbininko programa tai vietos reikalais papildyta Lietuvos soc. dem. programa. Vienais vietos ekonominiais reikalais besirūpindami, liet. darbinin-

kai Amerikoje būsią silpni. Bet pagal L. S. D. P. programą susiorganizavus, jų paskirtis puiki. Jie stipriai šelptų savo draugus Lietuvoje, jiems drąsos suteikdami, Lietuvos draugai juos gaivintų ir revoliucintų." (J. O. Širvydas, 216 pus.).

1900 Ateitis N. 7 rašo: "Čion mes turime sutvėrę Social Demokratų klubą, į kurį buvome skaitlingai susirašę, bet kaip tik respublikonai pažadėjo po stiklą alaus, tai visi kibo prie raugalo ir likos mūs, tvirtų sąnarių, vos apie 30."

Ateityje, 1900 No. 5 rašoma:

"Waterbury, Conn. sziuomi praneszame visiems Lietuviams darbininkams Amerikoje ir Lietuvoje, jogei mes, Waterburio Lietuviai darbininkai 1900 m. spalio 4 d. laikėme susirinkimą ant kurio likosi sutverta kuopa po vardu "Section of Socialist Labor Party", su nutarimu, kad prigulėti prie tarptautiszko centraliszko ir veikti isz vien su visomis kitomis tautomis ant lauko politiszko kovoje už būvį. "Ateitį" už organą Lietuvių Socialistų likosi nutarta dabar dar nepriimti, nes kaip dėl socialistų darbininkų randame ją neatsakančią, dėl to, kad straipsnių apie Socializmą į jos turinį labai mažai patelpa, ir tie patys, kaip dabar patėmijome isz jos treczio numerio yra pakraipos Social Demokratiszkos, o su tais mūsų nuomonės nesutinka; neatsisakome suvis nepriimti, bet reikalaujame, kad "Ateitis" but organu Lietuvių Socialistų Darbininkų."

Pasirašo: "Komitetas"

"Ateitis" duoda įdomų atsakymą:

"Pagiriame Waterburieczius už atvirą iszsireiszkimą savo mislių ir melstume, idant tą patį visi, kuriuos darbininkiszkas klausimas apeina, padarytų. Podraug su tuo primename kaip Waterburiecziams taip visiems kitiems, kuriuos tas apeina, kad pakraipa musų laikraszczio — "Ateitis" grynai priklauso nuo musų paczių, kurie jį leidžiame ir ypatingai nuo musų iszgalės ji pagerinti, taipgi pareiga kožno lietuviszko socialisto yra dėtis prie musų ir užimti savo balsą: jei dabartinis redaktorius mum nepatinka, tai mes galime pasirūpinti gauti kitą, kuris mus geriau užganėdins, mes su

juo jokio kontrakto neturime padarę ir jis isz savo pusęs, kaip broliai Waterburiecziai, lenktynes pripažįsta už reikalingas, taip kad su mielu noru pasitrauks kožnam, kuris bus gabesnis už ji. Todėl kiekvieno žodžiai bus be vertės, jei jis neprisidės su darbu; pirmiausiu reikalu yra sutverti pajėgą, kaip turėsim pajėgą, tai galėsim nuveikti ką tik norėsim, bet ne anksziaus — taigi dėkitės prie mus ne vien žodžiu bet ir darbu ir palengvinkit mums musų sunkią užduoti."

Iszleistuvė

Kitas waterburiečių pranešimas

"Waterbury, Conn. Šiuomi pranešame visoms Soc. Darbo Partijos kuopoms, jogei mes, Waterburio soc. Darbo Partijos kuopa laikytame susirinkime 1900. XII. 6 dieną nutarėme nesiųsti daugiau mėnesines mokestis (10 centų) į tarptautišką centrališką komitetą, bet laikyti pinigus kuopos kasoje iki laikui, kol bus išrinktas Liet. Socialistų Partijos Centrališkas Komitetas.

Į komitetą perstatom šias ypatas: Org. dr. J. Šliupą, pagelbininku S. Kodį iš Čikagos, rašt. Naujoką ir ižd. Monkevičių.

Už organą Liet. Soc. Darbo Partijos skiriam "Ateitį."

1900 Scrantono socialistų darbo partijos kuopa siūlo į cenralinį komitetą: dr. J. Šliupą organizatorium, S. Kodį, iš Čikagos, jo pagelbininkų, J. Jasaitį, iš Pittsburgho, sekr. ir A. Mankevičių iždininku.

Pittsburgo kuopa parėmė Scrantono kuopos sumanymą vienbalsiai.

Į Soc. darbo partijos anglišką centralį iždą mokėjo po 10 c. į mėnesį.

Kai lietuviai sužiūro į Ateitį, ji paliovė ėjus.

Bevartant šį savaitinuką, susidaro įspūdis, jog ateitis jam bus užtikrinta. Taip atrodė ir tuometinei kuopos valdybai. Kuopa turėjo 60 narių ir visi buvo įsipareigoję laikraščio išlaikymui mokėti po $ 5.00 į metus. Prenumeratos plaukė ir iš kitų miestų. Valdyba, matyt, neapsiskaičiavusi, nutarė laikraštį padidinti. Tada redaktorius Juozas Laukis pareikalavo padėjėjo ir buvo pakviestas Antanas Lalis. Padidėjusi

Ateitis, neišgyvenusi nei metų, turėjo sustoti. Po to sekė apsivylimas. Socialistai, iki 1905 plačiau pasklidusio laikraščio nebeturėjo. Tais metais lietuviai atsipalaidojo nuo Socialistų Darbo partijos.

1900 Pittsburgho lietuvių socialistų kuopa surengė prakalbas dr. Šliupui, kuris kalbėjo per tris dienas. Tais laikais lietuviai gausiai lankėsi kalbų pasiklausyti. Į prakalbas didesnėse kolonijose kartais susirinkdavo iki 800.

Per 20 metų įvairiuose miestuose buvo suorganizuota daugybė socialistų kuopų. Jos greit buvo organizuojamos, bet greit ir pakrikdavo, nes nebuvo išprusintų ir patyrusių veikėjų. Kur atsirasdavo nors vienas prasilavinęs veikėjas, ten kuopos ilgiau gyvuodavo. Jų veikla buvo didelė ir plati. Jos įsisteigdavo knygynus, kuriuose būdavo ne tik knygų, bet ir laikraščių. Žmonės galėdavo skaityti, patirti žinių apie naujuosius pasaulio įvykius, darbininkų judėjimą, kovas prieš Rusijos carą.

Tiktai XIX šimtmečio pabaigoje Amerikos lietuvių tarpe atsirado daugiau veikėjų ir kalbėtojų. Prie Jono Šliupo prisidėjo kalbėtojas ir rašytojas kun. Dembskis, veikėjai S. Malevskis, R. P. Kuncmonas, K. Rutkus, Jonas Naujokas, Veiverių mokytojų seminarijos auklėtinis Vincas Karalius, Antanas Lalis, S. Kodis ir k.

Ateitis, 1900-01 m.

1900 metais Pittsburgho lietuvių socialistų 6-ji kuopa, kuri priklausė prie Socialistų darbo partijos, išleido savo savaitraštį Ateitis.

Pirmame numeryje jie sako:

"Mes, pittsburghinė socijalistiszka lietuvių kuopa, matydami isz atsiszaukimų reikalingumą socijalistiszko organo, pasiryžome jį įsteigti, iszleisdami svietan szitą savo laikrasztį del apszvietimo darbininkiszkos luomos ir susivienijimo tebesanczių jau lietuviszkų socijalistiszkų kuopų del didesnio pasidarbavimo labui musų tautos. Užduote szito musų laikraszczio bus aiszkinimas socijalizmo ir organizavojimas darbininkų del atstovėjimo priesz kapitalistiszką priespaudą. Budami persitikrinę apie szventumą musų mierių, kvieczia-

me prisidėti prie szito musų darbo visus geros valios Lietuvius — ar tai agitacija, ar rasztu: viskas, kas bus padaryta tame prisidėjime isz tikros szirdies ir del labo pirmžengystės musų tautos, mielai bus priimta.

"Szitoje savo užduotėje mes tikime į pripažinimą reikalingumo valnystos, todėl nenorėtume matyti, kad musų darbas atsižymėtų spalvomis asabiszkumo bei tuszczių ginczių. Mes tikime, kad nurodydami gerą, tuomi jau patim nusmelkiame blogą ir tokiu budu viskas, kas tik negero tarp musų yr, turės isznykti savu, gamtiszku keliu, neatneszdamas perdidelio skausmo tam, pas kurį jis yra įsigyvenęs.

"Tikėdami tvirtai, kad szitas musų darbas yra atgarsiu balsų, reikalaujanczių socijalistiszko organo, praszome visų lietuviszkų socijalistiszkų kuopų atsiliepti, su padavimu adresų savo virszininkų.

"Kaslink medegiszkos pusės, tai musų kuopa yra gana tvirta, kadangi turi savije arti 60 sąnarių, isz kurių kožnas deda ant užlaikymo laikraszczio po $5.00 dalyvystės, neskaitant valnos valios paaukavimų, kurie isztikro yra entuzijastiszki. Tokiu budu mes manome, kad buvis musų laikraszczio dabartinio didumo yra užtikrintas. Bet malonėtume jį padidinti — ir szale to norėtume taipgi iszleidinėti visokias naudingas broszurėles, ant ko mums ir truksta medegiszkų pajiegų.

"Todel, jei rastusi geros valios žmonių isz kitų apielinkių skaitliuje nors penkių deszimtų su $5.00 dalyvystės kožnas, kas mums rodosi yra daleistinu daiktu laukti, tai musų szitas troszkimas galėtų buti lengvai įkunijamas ir szviesa musų idėjų galėtų žibėti daug placziaus.

"Pinigus szitam mieriui galima siųsti ar tai ant vardo musų iždininko B. Vasiliausko, 2618 Carey All., Pittsburgh, Pa., kuris yra pastatytas po atsakanczia paranka.

"Matydami, kaip visi geri mieriai atranda tarp musų tautieczių pritarimą, tikime kad ir szitas mieris turės jį atrasti, kadangi apszvietimas žmonių ir jų gerovė turi rupėti kožnam, kas trokszta tikros gerovės del savęs. Kas gelbsti kitą, gelbsti save taipgi, nes tuomi iszdirba prielankias sau aplinkybes. Kas tad su mumis?"

Tuo metu veikusios socialistų kuopos Ateitį laikė savo organu. Buvo tiktai viena kuopa, kuri pareiškė, kad Ateitis nėra pilnai socialistinė. Kelios laisvamanių kuopos Ateitį irgi laikė savo organu.

Supplement to "Ateitis" No 10

Mielas Tautieti!

Gaudamas "Ateitį", galėjai isz jos matyti musų szirdingą norą neszti savo broliams apszvietą ir rodyti jiems kelią iszganymo isz kapitalistiszkos verguvės platinimu mokslo Socijalizmo. Mes tikime tvirtai į nepajudintinumą szito mokslo: ėsame persitikrinę, kad iszsikerojusi savmylystė szios dienos yra priežasczia visos priespaudos ir despotybės, kad vaistu dėl iszganymo szitų draugijos opų yra Meilė ir Brolystė. Mes reikalaujame mylėtis, reikalaujame vienas kitą szelpti, idant dastoti sav laimės; tik gyvendami "vienas del visų ir visi del vieno" mes galime apsisaugoti nuo priepuolių nusikratyti panczius kapitalizmo ir pamatyti skaistesnę savo ateitį. Kol nedirbsime ant szitos papėdės, kol žiurėsime ant viens kito kaip ant savo prieszo, tol mus visoki tranai engs ir isz mus naudosis. Suprask szitą, Brolau, ir supratęs dėkis prie mus ir tark su mumis: "Jus skriaudikai ir siurbikai musų kraujo, szalin nuo mus!"

Dėkis prie mus, nepaisyk ant savo nuomonių apie aną svietą, mus jos mažai apeina; mes kovojame už tiesas darbininko. Taigi dėkis prie mus, jei esi juomi, ir dirbk su mumis. Platink socijalisztiszką mokslą, tverk socijalistiszkas kuopas, platink musų laikrasztį ir remk jį pats užsimokėjimu, jei to lyg dar nepadarei; tegul musų balsas skrieja ir auga tarpe visų stenanczių po jungu kapitalizmo.

Buk mums draugu ir daryk ką gali. Lai nuo Tavęs iszgirstame žodį, priderantį vyrui!

Vardan progreso,

S. D. P. Kuopa No 6.

Pittsburg, Pa. 2030 Sarah st. S. S.

Įdomus patarimas

Kun. Dembskis parašė knygą "Iš kur kyla melai žmoni-

joje", kuri buvo išleista 1899 m. Josios pabaigoje kun. Dembskis štai ką patarė darbininkams:

"1. Darbininkai turi organizuotis ir gerai pasipažinti.

"2. Nedėlinėse sueigose, vietoje bažnyčių, ką nors apie savo reikalus paskaityti ir apsvartyti girdėtą mokslą.

"3. Neduoti nei už milionus jūsų balso ant urėdo žmogui, kuris nepriguli prie darbininkiškos socialistiškos unijos.

"4. Platinti ir šelpti knygas ir laikraščius socialistiškus.

"5. Pirkti darbininkiškose krautuvėse, o ne pas žydą ar krikščionišką apgaviką.

"6. Kuopos darbininkų turi doriškai užsilaikyti, niekuomet nesiprovoti, nes sūduose neras teisybės, tik išlupimą pinigų.

"7. Apie nedorus pasielgimus ar tai sąnario savo, ar tai visų šios dienos skriaudikų ar prigavikų rašyti į darbininkiškus laikraščius.

"8. Pakol piningas, aršiausis išmislas kunigiškas, nebus prašalintas iš draugiško surėdymo, tverkite ir užlaikykite darbininkiškus iždus, idant reikaluose vieni kitus šelpti. Pinigų į jokias bankas neduoti.

"9. Ne reikalausite jokių dievų, nei skelbėjams jų mokėsite dešimtines už apkvailinimą smegenų vaikų jusų.

"10. Kas leistų vaikus savo į kunigiškas mokyklas, tegul bus ant amžių pirštais nurodomas.

"Tegyvuoja išsiliuosavęs darbininkas!"

Socialistų laikraščiai

Nuo socialistinės idėjos skelbimo pradžios ne tik buvo daug pasakyta prakalbų, išleista daug įvairių knygų, brošiūrų, bet buvo stengtasi leisti ir laikraščius. Laikraščių leidimas daugiausia davė nuostolius leidėjams. Bet nežiūrint į nuostolius, atsirasdavo idealistų-pasišventėlių, kurie leisdavo laikraščius, kol išsibaigdavo jų santaupos ir tada laikraščius turėdavo sustabdyti. Po kiek laiko atsirasdavo kiti, ir taip tęsdavo laikraščių leidimą.

Čia paduodu laikraščius, kurie ėjo kaipo socialistiški laisvamaniški iki 1905 metais susiorganizavo L. S. Sąjunga.

"*Lietuviškas Balsas*" (1885 — 1889).Šliupas įkūrė Lietu-

vos Mylėtojų Draugiją ir jos vardu pradėjo leisti liepos 2 dieną "Lietuvišką Balsą". Redagavo J. Šliupas. Buvo socialistiškos - laisvamaniškos dvasios.

Apšvieta 1892 — 1893 Literatūros ir mokslo mėnesinis žurnalas leidžiamas Lietuvių Mokslo draugijos Amerikoje. Buvo spausdinamas pas Otto V. Mauderode, Tilžėje, o keli numeriai — pas Martyną Jankų, Bitėnuose. Redagavo Jonas Šliupas. Redakcija buvo Shenandoah, Pa.

"Nauja Gadynė" (1894 - 96 m.). Savaitraštis. Leido ir redagavo J. Šliupas. Retkarčiais pavaduodavo Stasys Malevskis. Išleista 89 numeriai.

"Kardas" (1896 - 98 m.). Leido Vincas Karalius Baltimorėje. Savaitraštis. Redagavo Juozas Laukis. Išleido apie 40 numerių. Laikraščio nusistatymas buvo socialistiškas - laisvamaniškas.

V. Karalius turėjo tuo metu Baltimorėje rūbų siuvyklą, kurioje dirbdavo iki 15 darbininkų. Karalius kaip ir Šliupas visas santaupas išleisdavo ant leidimo laikraščių ir knygų. Buvo Veiverių mokytojų seminarijos auklėtinis.

"Darbininkas Pennsylvanijos", vėliau *"Darbininkas"* 1896 - 98 m.). Leido R. P. Kuncmonas. Redagavo A. Lalis. Socialistiškos pakraipos savaitraštis.

Kuncmonas, sulietuvėjęs latvis, buvo Mintaujos gimnazijos auklėtinis, geras kalbėtojas, suorganizavo keliolika lietuvių socialistų kuopų Pennsylvanijos valstijoje. Jis rėmė ir organizavo lietuvius į Am. Socialistų darbo partiją.

"Nauja Draugija" (1898 - 99 m.). A. Laliui atvažiavus į Baltimorę, susiorganizavo kooperatyvas leisti laikraštį. Prie kooperatyvo prisidėjo: A. Lalis, Justinas Kulis, Jokūbas Kulis, Ilgūnas, V. Karalius ir dar keletas kitų. Pasižadėjo mokėti per mėnesį po $ 5.00. Suorganizavę kooperatyvą perėmė už sutartą mokestį V. Karaliaus spaustuvę išsimokėti ir pradėjo leisti savaitraštį, pašvęstą darbininkų reikalams. Redagavo A. Lalis. Išleido 19 numerių. Sustabdžius leidimą, spaustuvė vėl atiteko V. Karaliui. Jis prisiuntė savo spaustuvę J. Laukiui į Čikagą.

"Galybė" 1898 Moksliškas mėnesinis laikraštis, knygos formos 48 puslapių. Pradėda eiti sausio mėnesyje. Leido Vincas Karalius, Baltimore, Md.

Pirmame numeryje rašė: "Kardo skaitytojai gauna szitą numarį "Galybės" dėl pasižiurėjimo, o antrą gaus tik tie, katrie užsimokės prienumaratą.

Atskirą numarą "Galybės" gali gauti dėl pasižiurėjimo tik už 15 centų."

Atsišaukimas

"Kas kart matydamas vis karsztesnę energiją, didesnį pasiszventimą ir vikresnį kylimą progresyviszkų idėjų, skaitlingai auganczių musų propagandistų ir didesnį reikalavimą mokslo bei szviesos tarp musų brolių, todėl pasitairavęs su daugeliu musų garbingų viengenczių ir sustiprinęs dar didesnei savo išgales pasiryžau nuo Naujų Metų iszleisti naują moksliszką laikrasztį po užvardžiu "Galybė", kurio mieriu bus užsiimti vieninteliai reikalais mokslo ir leisti spindulį szviesos į lietuvių tarpą. Todėl su sziuomi numaru "Galybės" visi musų tautiecziai, kurie velija geroves ir labo musų tautai, yra užpraszomi kaip pinigiszku taip ir rasztiszku materijolu szelpti szį laikrasztį ir buti sądarbininkystėje sziame darbe.

Sziandien jau visos tautos pradeda griebtis už mokslo ir rupintis apie lygybę civilizacijoje su visomis pirmžengїnėmis tautomis, todėl nei musų tauta neturi likties užpakalyje kitų, nuo progreso: nes tautos, kurios nežengia sykiu su progresu ir atsiliekti nuo mokslo — nyksta. . . užtaigi tverkimės prie darbo dėl pakėlimo savo tautos — jeigu taip darysime veikiai ji pasikels ir susilygins su visoms apszviestoms tautomis! . . .

Kad skaitytojai nepalaikytų už blogą turiu priminti tai, jog moksliszki straipsniai, leidžiami per "Kardą", kurie bus verti dėl užlaikymo, bus taip-gi perspausdinami ir "Galybėje", nes "Kardo" kaip nedelinio laikraszczio išeinanczio dideliame formate ne kožnam yra paranku surinkti visi numarai iki galui meto.

"Galybė" iszeis sykį ant mėnesio, prenumarata ant metų bus $ 1.50. Skaitytojai "Kardo", kurie norės prenumaravoti "Galybę" gaus už $ 1.00 ant metų, t. y. sykiu "Kardą" ir "Galybę" gaus už $ 3.00."

— V. Karalius.

"*Viltis*" pradėjo eiti 1899. 2. 4. "Lietuviszkas tautiszkas, darbininkiszkas laikrasztis." Ejo šeštadieniais Shenandoah, Pa. Leido ir redagavo V. Stagaras. Sustojo ėjęs 1901.

"*Darbininkų Viltis*", 1901 Shenandoah, Pa. Laikraštį leido ir radagavo V. S. Šliažas ir V. Stagaras. Buvo savaitraštis socialistinės minties.

"*Darbininkas*" 1902 — 1903 Čikagoje. Nepiriodiškas darbininkų laikraštis leidžiamas lietuviškos socialistiškos kuopos. Antanas Lalis redaktorius. 1903 už vasarį išėjo antras numeris 64 puslapių.

"*Spindulys*", 1904 — 1907, Brooklyn, N. Y. Leido ir redagavo Vincas Karalius. Buvo socialistinės krypties savaitinukas.

◆

Dar socialistai nebuvo susiorganizavę, o darbininkai jau reikalavo socialistiškų knygų. Pav., 1905 Suvienytų Kalnakasių Amerikos 810 kuopa lietuvių iš Westville, Ill., pasiuntė T. M. draugijai $ 400, kad išleistų kokią knygelę "Socialistiškos įtalpos apie darbininkiškus reikalus." T. M. Dr-jos Literatūros Komitetas parinko vieną iš kun. MsGrady's kalbų pasakytų ginant socializmą, būtent, "Socializmas ir darbininkiškas klausimas". Iš angliško vertė F. M. Tėvynės Mylėtojų Draugijos leidinys No 14.

LSS pradžia, bet vardas senas

1904 metais lietuviai socialistai pagyvino savo veikimą. Vis dažniau ir griežčiau pradėjo kelti klausimą, kad socialistams reikia turėti centrinę savo organizaciją ir įsteigti laikraštį. Tais pačiais metais įsikūrė Socialistų Laikinis Komitetas, kuris parašė tokį atsišaukimą į darbininkus:

Atsišaukimas Lietuvių Socialistų

Į visus lietuvius darbininkus, socialistų kuopas ir pavienius, unijas, draugystes ir visus geros valios vientaučius.

1) Išrinkti Liet. Socialistų Partijos Am. Centralinį komitetą.

2) Duoti Partijai normališką bėgį političkos organizacijos.

3) Uždėti savo organą.
4) Perimti nuo Chicagos lietuvių socialistų kuopos spaustuvę.
5) Pavadinti musų partiją "Lietuvių Socialistų Partija Amerikoj".
Į Centro Komitetą perstatė šias ypatas: Organizatorium K. Rutkų; sekr. J. O. Širvydą; kasierium Dr. J. Šliupą.
Atsakymai reikia priduoti ne vėliau Naujų Metų (1905).

Liglaikinis Komitetas

Oficialus pranešimas apie galutinį Socialistų sąjungos suorganizavimą įdėtas į V. L. N. 10, 1905 m. Ten sakoma:

"Šiuo trumpai visiems Amerikos Lietuviams, o ypatingai broliams darbininkams, pranešame, kad nuo 1 dienos Kovo, šių metų, Lietuvių Socialistų Partija Amerikoje pradeda savo gyvavimą — ji galutinai jau suorganizuota".

"Pereitą metą, keletas vientaučių iš darbininkų inteligentijos, karštai trokštančių Amerikos Lietuvius po raudonaja socializmo vėliava suvienyti, užmanė sutverti darbininkų socialistų partiją, kuri dalyvautų šio krašto politikoje, rinkimuose remdama socialistų partijos kandidatus ir kuri lietuvius lavintų socializmo filosofijoje, paruošdama juos tapti gerais ateinančios, naujos socialistinės visuomenės piliečiais. Pradžiai, darbą atlikti, tie vientaučiai šį visą reikalą pavedė komietui. Komitetas nutarė atsišaukti per pažangius Amerikos Lietuvių laikraščius. Patalpino atsišaukimą sekanti laikraščiai: 'Vienybė Lietuvninkų', 'Lietuva', 'Darbininkų Viltis' ir 'Spindulys'. Darbas dabar baigtas ir į partiją įstojo 18 kuopų.

Komitetas nesnaudžia. Organizacinis darbas varyta smarkiai.

1905 3.1. paskelbiama, kad pirmas oficialus Liet. Socialistų Partijos suvažiavimas įvyks 1905 5.21. Newark, N. J.
5.9. išėjo L. S. Sąjungos organas Kova.

Pirmo Kovos numerio spausdino 600 egzempliorių.

Lietuvių Socialistų Sąjungos tikslas

a) Organizuoti Amerikoje gyvenančius lietuvius ant tarptautiškojo socializmo principų;

b) kelti klesinį susipratimą ir platinti apšvietimą, išleidinėjant savo organą ir knygas, rengiant prakalbas, prelekcijas ir t. t.

c) prirengti ateivius prie pilietybės ir balsavimo".

Lietuvių Socialistų Sąjunga

Lietuvių S. S. Amerikoje arba L. S. S., yra Am. Socialistų Partijos dalis, įsteigta skleisti tarp Amerikos lietuvių darbininkų mokslinio tarptautinio socializmo idėjas, organizuojant juos ir veikt Socialistų Partijos Programos (platformos) ir nutarimų dvasioje.

Agitacijos ir propagandos darbą Lietuvių Sos. Sąjungoje tvarko josios nutarimai, bet taktiką šalies politikos klausimuose nustato Socialistų Partija (S. P.), kol jos taktika neprieštarauja tarptautinių socialistų konferencijų nutarimams..

Visos LSS reikalų tvarkymui buvo renkamas, vieniems metams, Pildomasis Komitetas iš septynių asmenų.

Pirmas Lietuvių Soc. Partijos (LSS) suvažiavimas įvyko Newarke 1905. 5. 9., kartu su Laisvamanių Seimu. Liet. S. P. tada turėjo 23 kp. su 183 nariais. Į Centralinį Komitetą išrinko: organizatorium ir Kovos redaktorium J. O. Širvydą; sekr. fin. J. Gribauską; sekr. J. Baltrušaitį; ižd. Dr. J. Šliupą ir knygium — K. Jonaitį.

Organizatorius J. O. Širvydas antram partijos suvažiamimui (Brooklyn, N. Y., 1906. 6. 10.) raportavo, kad L. S. P. turi 40 kuopų su 760 narių. Suvažiavime dalyvavo 39 atstovai nuo 15-kos kuopų. Suvažiavime delegatai išrinko Literatūros Komitetą, į kurį įėjo: Dr. J. T. Želvienė, P. Matulaitis, K. Gugis, A. Petraitis, J. Ilgaudas, F. Žyvatas, J. Šunskis, F. J. Bagočius, J. Perkūnas, J. Girėnas ir J. Krumas.

1906 m. Liet. Socialdemokratų Partija atsiuntė savo oficialų atstovą, Pijų Grigaitį, paraginti Amerikos lietuvius paremti revoliuciją Lietuvoje ir skelbti tarptautinį socializmą.

Amerikoje Lietuvos Socialdemokratų atstovu jau buvo save pasiskelbęs A. Kišonas - Žagaras. Tikrenybėje Žagaras atstovu nebuvo. Jis savais reikalais keliavo į Ameriką ir atsitiktinai susitiko su dr. Domaševičium, kuris pasiūlė Žagarui parinkti aukų revoliucijai ir davė laišką.

Per šešis mėnesius P. Grigaitis pasakė lietuviškose kolonijose apie 70 prakalbų, kurias finansavo socialistų kuopos. Daugelyje mažesnių miestų lietuviai išgirdo pirmu kartu lietuvių kalbą. Atlikęs savo misiją, P. Grigaitis grįžo į Europą studijuoti. Antru kartu Grigaitis į Ameriką atvyko 1912 metais.

Šalpos Fondai
Centralinis Revoliucijos Komitetas

1905 LSS įkūrė Centralinį Revoliucijos Komitetą aukoms rinkti revoliucijai remti Lietuvoje. Komiteto sąstatas: dr. J. Šliupas, V. Širvydas, A. Bacevičius, J. Baltrušaitis ir J. Naujokas.

Visuomenė šiam komitetui prisiuntė $ 1,532.00 aukų. Aukos buvo išdalytos šiaip: Lietuvos socialdemokratams $ 603.50; Lietuvos Demokratams (varpiečiams) $ 603.50; Kapsuko organizacijai "Draugas" $225.00 ir paskiriems veikėjams $ 100.00.

Vėliau buvo surinkta $5,691.00 ir pasiųsta Tilžėn, socialdemokratų partijos Centrui.

Revoliucijos Komitetas vėliau pasivadinęs Lietuvos Šelpimo Fondas. Nuo Philadelphijos suvažiavimo 1906 2. 22. iki pabaigos metų pajamų turėjo $ 5,505.88. Išsiųsta: L. S. D. P. $ 2,535.91.; L. D. P. $ 1,042.17; Kankiniams $ 161.57; visokiems tautiškiems reikalams $ 223.05; naminių išlaidų $ 120.78. Viso išsiųsta $ 4,083.48. Dar liko $ 1,422.40. Girdėjome, kad likusi suma esanti šiaip paskirstyta: L. S. D. P. $ 500.00; Demokratams $ 500.00 ir kankiniams $ 400.00.

1907 m. p. A. Olševskis pasiuntė p. Dudžiui į Philadelphiją $ 1,127.17. Iš tų $ 1,064.80 esą revoliucijai. Aukos — nepaskirstytos ir $ 62.37 aukos kadaise sudėtos siuntimui delegato į Amsterdamo tarptautišką kongresą." (Lietuva)

Pirmas politinis seimas ir paspartintas aukų rinkimas

Nors šis seimas buvo ne socialistų, bet pagal aukų paskirstymą atrodo, kad socialistai turėjo didelę įtekmę, todėl čia paduodu truputį žinių apie šį seimą ir jo darbus.

Šis, pirmas Amerikos lietuvių politinis seimas, įvyko 1906. Dalyvavo 169 delegatai. Sudėjo $ 294.00. Seimui vesti

išrinkta valdyba: pirm. Juozas Šukys; padėjėju — Račinsskas; sekr. V. Daukšys; padėjėju — F. J. Bagočius.

Dr. J. Šliupas skaitė turinį rezoliucijos — memorandumo, kurį norėta įteikti Rusijos Ambasadoriui, Washingtone.

Aukoms rinkti išrinktas sekamas komitetas: kun. M. Pėža, J . Adomaitis — Šernas, F. J. Bagočius, T. Dudis, A. Linauskas ir J. Tareila.

Kun. M. Pėža iš komiteto pasitraukė. Katalikai daugiau šio seimo neberėmė. Komitetas veikė iki 1907 7. 20. surinkdamas $ 6,291.00. Aukas paskirstė šiaip: Lietuvos socialdemokratams $3,656.61; Lietuvos demokratams $1,102.58; Tautos reikalams (Basanavičiui) $ 691.00; Kankiniams $ 676.57; Moksleiviams (per Basanavičių) $ 31.60; Kalbos reikalams (Liansbergiui) $ 54.00; Švietimo reikalams (F. Bortkevičienė) $57.00; Lietuvos Valstiečių sąjungai $ 3.00; Tautos Namu' $ 6.90.

1907 Lietuvos socialdemokratai praneša, kad iš Amerikos jie yra gavę aukų 19,281.80 rublių.

1917 Lietuvos socialdemokratų atstovybė, per balandžio mėnesį surinko aukų $ 773.37. Iždininkas L. Pruseika visas aukas perdavė Rusijos Rev. Rėmimo komiteto iždininkui V. Paukščiui.

Po atsiskyrimo nuo Socialist Party

Nors lietuviai socialistai 1905 m. galutinai atsiskyrė nuo Amerikos Socialistų Partijos, bet to vardo negreit teišsižadėjo. Ginčai dėl vardo tęsėsi dvejus metus. Vieni įrodinėjo, kad vardas "partija" netinka, nes lietuviai nuo partijos atsiskyrė, duoklių partijai nebemoka (mokėdavo po 10 c. nuo nario per mėnesį). Lietuviai, kaip partija, įstatymais nėra ir negali būt pripažinti; jie negali turėti savo sąrašų į valdiškas vietas. Kita vertus, jie nėra nutraukę saitų su Lietuvos politinėmis partijomis, tų partijų politika bei reikalais.

Tačiau kiti nenorėjo išsižadėti vardo "Partija". Ne koks socialistas be partijos, — jie tvirtindavo. — Juk ir Lietuvos socialistai turi partiją, nors toji jų partija valdžios nepripažinta, ir neturi teisės savo kandidatų statyti. Jiems tenai draudžia vadintis "Socialistų Partija", o mums nedraudžia.

Taip, ir dar smarkiau, ginčitasi per dvejus metus ir tik

Lietuvių Socialistų Sąjungos 1908 m. suvažiavimo dalyviai Filadelfijoj

trečiame suvažiavime, 1907 m. bal. 28 — 30 d. Waterbury, Conn. buvo galutinai priimtas vardo pakeitimas. Po ano suvažiavimo pradėta vadintis Lietuvių Socialistų Sąjunga, sutrumpintai LSS.

Waterburio suvažiavime įvyko ir daugiau stambių pakeitimų. Dalyvavusieji 36 delegatai buvo stipriai įkaitę dėl ginčų kilusių tarp P. Grigaičio ir J. O. Širvydo. Pastarasis atsisakė iš "Kovos" redakcijos. Jo vietą užėmė Juozas Baltrušaitis, kuris iki to laiko redagavo "Vienybę Lietuvninkų". "Vienybės" redagavimą perėmė Širvydas.

Dr. J. Šliupas jau buvo atsimetęs nuo socialistų ir juos piktai puldavo. Vėliau socialistų priešu virto ir J. V. Širvydas.

1908 Philadelphijoje įvyko IV suvažiavimas, kuriame buvo 48 delegatai, tarp jų 8 moterys. Sąjunga turėjo 80 kuopų.

1909 atvyko į Ameriką Lietuvos socialdemokratų partijos įgaliotinis Pranas Eidukevičius prašyti aukų revoliucijai ir suimtųjų socialdemokratų šeimoms šelpti. Jis čia išbuvo iki 1914 ir vadinosi Baranausku. Neteko pastebėti kiek aukų surinko ir ką sušelpė.

1909 5. 28. prasidėjo penktas LSS suvažiavimas, kuris tęsėsi 4 dienas (nepasakyta kuriame mieste). Suvažiaviman atvyko 30 delegatų. Pirmą sesiją atidarė sekr. Pr. Puskunigis. Pirmininku vienai sesijai išrinktas A. Žymantas, pagelbininku K. Liutkus, sekr. A. Antonovas ir P. Norkus, Spaudos komisija: J. Stasiulevičius ir Jonas Grinius.

Šiame suvažiavime, tarp daugelio neįspūdingų nutarimų, buvo nutarta perkelti Kovą į Čikagą. Perkėlimo lėšas apsiėmė padengti 4-ta kuopa. Šis nutarimas neįgyvendintas.

Tais pat metais į centralinę valdybą visuotiniu balsavimu buvo išrinkti šie asmenys: "Kovos" redaktorius Antonovas, sekr. Pr. Puskunigis, administratorius — K. Rutkus. Į Pildomąjį komitetą: St. Michelsonas, Kondratavičius ir Vaivada. Į Literatūros Komitetą: Širvydas, Steponas Strazdas, Šliakys. Į R. Š. K.: pirm. Strazdas, sekr. V. Černauskas, ižd. Stanelis.

Tais pat metais socialistai veikėjai mėgino įkurti Rašy-

tojų fondą ir moksleiviams šelpti ratelį. Dėl permažo pritarimo, sumanymai neįvykinti.

Rinkimų tvarka

LSS pareigūnų rinkimo tvarka buvo demokratiška ir, kaikuriais atžvilgiais, perdaug demokratiška. Nariai nominuodavo ir rinkdavo tokius asmenis, kurių vardus dažniau matydavo Kovoje. Retas teklausdavo apie asmens tinkamumą. Buvo įsigyvenusi tokia nuomonė, būtent, kas rašo laikraštyje, tas turi būt mokytas ir turi tikti visokioms pareigoms. Ir kas daugiau straipsnelių parašydavo, tas daugiau balsų nominacijose ir rinkimuose gaudavo. Buvo ne vienas atsitikimas, kad asmuo nominuotas redaktoriaus vietai, lietuvių kalbos gramatikos nemokėjo; administratoriais būdavo išrenkami tokie asmenys, kurie apie tas pareigas jokios nuovokos neturėję ir to darbo negalėję dirbti.

Kai kuopose kildavo pasiūlymas renkamuosius aptarti, jų tinkamumą panagrinėti, beveik visuomet kildavo pasipriešinimas. "Nedemokratiška! Inkvizitoriška!" — šaukdavo aptarimo priešai.

Karts nuo karto kuopos pasiūlydavo pataisas prie konstitucijos apie rinkimų tvarką, būtent, kad asmenį redaktoriaus vietai parinktų Literatūros Komitetas, o administratoriaus — Pildantysis Komitetas. Nežiūrint, kad argumentai tokių pasiūlymų būdavo logiški — pasiūlymai nebuvo įgyvendinti. "Nedemokratiška."

Taip per eilę metų redaktoriaus vietai nariai nominuodavo Angarietį, Kapsuką — kuriuodu neturėjo jokios progos į JAV atvykti; Lizdeiką (Augustiną Janulaitį), kuris tos vietos nenorėjo; P. Grigaitį, kuris mokėsi Šveicarijoje; Michelsoną, kuris leido ir redagavo nuosavą laikraštį "Keleivį"; Steponą Strazdą, Jovarą ir k., kurie arba netiko arba negalėjo tos vietos užimti.

Panašiai būdavo ir su administratoriaus vieta. Dažnai būdavo siūlomi tokie asmenys, kurie arba netiko arba siūlomos vietos negalėjo užimti. Adm. yra buvę: F. J. Bagočius, J. Grinius, A. Žymantas, P. Dubickas, Kurkulis, V. Jakštys, J. Šukys ir kt.

Bet kai įvyko skilimas, tai tie buvę "karšti" socialistai, demokratiją iš savo organizacijos, kaip šluota iššlavė. Vadai pasiėmė neaprėžtą galią. Už principus ir už veikimo taktiką, jie atsakė ne prieš narius, o prieš Kominterną (Sovietų Rusijos diktatorius).

Devintasis suvažiavimas

1913 5.31. ir 6.1 ir 2. Philadelphijoj įvyko devintasis LSS suvažiavimas. Susirinko apie 40 delegatų ir draugiškoje nuotaikoje posėdžiavo per tris dienas. Tai buvo vienas tokių suvažiavimų, kuris paliko delegatuose gražių prisiminimų ir puikios medžiagos istorijai, jei toji medžiaga nebūtų buvusi sunaikinta. Komunistai, kurie pasiglemžė Sąjungos turtą ir archyvus, tą ir daug kitos vertingos istorijai medžiagos sunaikino.

Čikagos 4-ta kuop. į suvažiavimą buvo pasiuntusi Juozą Šmotelį. Iš Baltimore, Md. atvyko P. Grigaitis; iš Bostono — S. Michelsonas, V. Paukštys ir J. Neviackas; iš Brooklyno — J. Šukys ir iš artimesnių miestų daug gerai prasilavinusių delegatų. Taipgi dalyvavo vietinės kuopos atstovai: Hermanas, Stasiulevičius, Žymantas ir Vidikas.

Suvažiavime buvo nutarta prisijungti prie Socialistų Partijos svetimkalbių federacijų teisėmis. Tačiau įsijungimas negreit teįvyko — atsirado kliūčių ir tęsėsi beveik dvejus metus.

Kitas sumanymas — steigti darbininkišką knygoms leisti draugiją, kurioje socialistai vadovautų, bet nariais galėtų būt visokių įsitikinimų žmonės. Tam sumanymui vykdyti suvažiavimas išrinko komisiją. Tačiau toji komisija suorganizavo ne draugiją, o bendrovę, kuri vadinosi Darbas ir pardavinėjo šėrus po $5. Buvo parduoti 38 šėrai. Kai pagaliau, paaiškėjo tikroji ano nutarimo reikšmė, tapo įsteigta Lietuvių Darbininkų Literatūros draugija, o ana bendrovelė, 1916. I. panaikinta atmokant šėrininkams po $4.25 už šėrą.

Trečias sumanymas — steigti LSS namo fondą, ir pavesta Pildomajam komitetui išdirbti tam fondui įstatus.

Ketvirtas sumanymas tai užgirti laike šio suvažiavimo įsisteigusią "Amerikos lietuvių socialistų laikraščių Sando-

Lietuvių Socialistų suvažiavimo dalyviai 1913 m.

rą", kuri buvo sudaryta iš penkių laikraščių. P. Grigaitis buvo tos Sandoros sekretorius.

Iš rašytų dokumentų apie ano suvažiavimo darbus, išliko tik laikraštininkų deklaracija (žiūr. laikraščiai) ir ši rezoliucija.

"Kad išauklėjus lietuvių darbininkų jaunuomenę socialistų dvasioje, 9-tasis suvažiavimas pripažįsta, jog lietuvių darbininkų jaunuomenės socialistų lygos organizavimas yra pagirtinas.

9-tasis suvažiavimas pataria LSS kuopoms turėti jaunuomenės lygos skyrius, kurie turi būt pripažinti LLS kuopų.

9-tasis suvažiavimas pripažįsta liet. jaunų soc. lygai pilną laisvę tvarkyti savo vidujinius reikalus, neperžengiant socialistų principų ir taktikos.

Mūsų draugų pareiga tverti visur, kur tik galima, socialistų jaunuomenės lygas ir rūpintis, kad jos visur stovėtų tarptautinių revoliucinių socialistų eilėse."

Lietuvių Socialistų Sąjungos veikla skaičiais

1912 adv. Kazys Kraučiūnas, Inspektorius Immigracijos Alaskos Distrikto, rezignavo iš savo vietos ir išėjo į advokatūrą.

Socialistų partija Alaskos Distrikto pranešė jam iš Fairbank, kad socialistai vienbalsiai jį nominavo kandidatu į kongresmanus. Kraučiūnas priėmė nominaciją, bet jį sumušė 37 balsų dauguma kitas kandidatas.

Praeito šimtmečio pabaigoje pradėjęs stiprėsi socialistinis judėjimas, smarkiai plito pirmais dviem šio šimtmečio dešimtmečiais.

1914 statistikos duomenys rodo:

1913 turėjo 141 veikiančią kuopą, o jau 1914 jų buvo 168. 1913 turėjo 3,124 narius, o 1914 jų jau buvo 3,367. Moterų socialisčių narių tais metais Sąjungoje buvo 242.

Pagal profesijas socialistai grupavosi: gydytojų — 1, advokatų — 2, įmonių savininkų — 9, redaktorių — 8, valdininkų — 1, knyvedžių — 11, bankų tarnautojų ir kontorų raštininkų — 31, moksleivių — 27, spaustuvės darbininkų — 11, zecerių — 20, biznierių — 84, angliakasių — 322, siuvėjų —

238, geležies išdirbimo darbininkų — 310, mūrininkų — 107, audėjų — 76 ir t.t. Mokančių anglų kalbos — 756, priklausančių prie Socialistų partijos — 72. Priklausančių prie įvairių apšvietos draugijų, klubų ir t. t. — 1,281, unijistų — 1,357. Amerikos piliečių 449, o turinčių pirmus pilietybės popierius — 695.

1914 LSS buvo surengusi 281 "prakalbą", kurių metu buvo aiškinami socialistų tikslai ir siekimai. Tais pačiais metais buvo suruoštos 82 paskaitos, 89 teatro vaidinimai, 30 koncertų, 45 piknikai ir daug kitokių pramogų. 81 socialistų kuopa turėjo mišrius chorus. Tais metais per vieną vajaus savaitę Kova gavo 1,301 naują skaitytoją. Įvairios literatūros buvo parduota už $ 606. Turint galvoje tuometinę dolerio vertę, tatai sudarė stambią sumą.

1913. 8 Detroito katalikai sumušė L. Češkauską ir K. Tamašiūną už dalinimą LSS 116 kp. plakatų prie bažnyčios. Buvo nubausti, bet teisėjas bausmę dovanojo, kadangi tie pirmą kartą nusikaltę. Yra išleista brošiūra "Byla Detroito Katalikų su Socialistais", 1914 m., 61 psl.

Nuo 1914 iki skilimo buvo didelių laimėjimų, kovų, savitarpinių ginčų ir susiskaldymų. Prie kovų priskaitome ir du žiaurius užpuolimus.

1914 5. 7. Hoosick Falls, N. Y. būrys lietuvių katalikiškų fanatikų įsiveržė į svetainę, kurioje buvo socialistų prakalbos, užpuolė kalbėtoją J. Perkūną ir taip jį sumušė, sužalojo, kad jisai iki mirties nebepasveiko. Pasikankinęs porą metų ligoninėse, Perkūnas mirė. Taipgi sumušė A. Orentą ir C. Sparą. Dalis mušeikų buvo areštuota, kiti išbėgiojo.

Kiek vėliau Čikagoje skerdyklų rajone religiniai chuliganai įsiveržė į socialistų prakalbas ir sumušė kalbėtoją F. J. Bagočių (salės savininko J. Ellias pasamdyti peštukai).

1915, LSS nariai išsirinko tokią valdybą: Pild. K. — tas: J. Šukys, J. S. Pruselaitis, J. R. Raulinaitis; sekr. J. Stasiulevičius; redak. J. B. Smelstorius; literatūros Kom. L. Prūseika, S. Michelsonas ir J. Baltrušaitis; revoliucijos ir kankinių šelpimo kom. A. Žolynas — pirm., A. Levickas — sekr ir J. Ramanauskas — ižd. Kovos administratorium — V. Jakš-

tys. Tačiau pastarasis pasirodė tonis pareigoms netinkamas ir jo tarnybą užbaigė J. Šukys.

1916 LSS įsteigė Raudonąją Savaitę, kurioje buvo paspartinta propaganda nariams gauti ir literatūrai platinti. Tais metais laike Raudonosios Savaitės kalbėtojai buvo: A. Akelaitis, V. Andrulevičius, F. J. Bagočius, T. L. Dundulis, K. Gugis, C. A. Herman, J. Jukelis, V. Kasparka, S. Michelsonas, J. Neviackas, A. Petraitis, L. Prūseika, J. B. Smelstorius, J. V. Stalioraitis ir K. Vidikas.

1916 centralinio sekr. raportas paduoda tokius skaičius: pilnai užsimokėjusių narių 3,662. Tarp jų 299 moterys. Keturi nariai nemokėjo nei skaityti, nei rašyti. Prie SLA ir kitų pašalpinių organizacijų priklausė 1,731, T. M. d-jai — 115, LDLD — 643, unijose — 524.

1916 J.. V. Stilsonas (Stasiulevičius) pradėjo dirbti Socialist Party raštinėje sekretoriaus vertėjo pareigose. Čia jis tarnavo iki 1919. Po jo sekretoriais buvo M. Jurgelionienė ir A. Žymantas.

1916 lietuviams prisidėjus prie Socialist Party, LSS užemė trečią vietą pagal narių skaičių. Pirmoje vietoje buvo suomių soc. federacija su 14,475 nariais; vokiečių — su 5,172 nariais ir lietuvių su 3,395 nariais.

1917 10. 5. sekr. Stilsonas suvažiavusiems atstovams praneša, kad LSS turi 4,403 narius. Vien tik pirmaisiais devyniais mėnesiais Sąjunga padidėjusi 1,597 nariais.

(Priežastis tokio augimo buvo ta, kad kaikurie angliški laikraščiai paskelbė būk socialistų partijos narių neims kariuomenėn. Socialistų partija griežtai kovojo prieš karą ir už tokią kovą Eugenijus Debs sėdėjo kalėjime.)

LSS prieš skilimą buvo galingiausia ideologinė lietuvių organizacija Amerikoje. Ji turėjo savo spaustuvę, leido organą Kovą, teorijos žurnalą Naująją Gadynę ir išleido apie 30 įvairių brošiūrų ir knygų. Didesnėse kolonijose buvo organizuojamos vakarinės mokyklos. LSS kuopos ruošdavo prakalbų maršrutus ir pasiekdavo visas žymesnes lietuvių kolonijas.

Kapsukas, kuris įnešė į LSS ginčų ir nesantaikos, pasinaudodamas Kerenskio valdžios patvarkymu apmokėti grį-

žimo išlaidas Rusijos piliečiams užsienyje. 1917 išvažiavo. Jam išvykus, Pild. Kom. sustabdė Naujosios Gadynės leidimą, o Kovos redagavimą vėl pavedė Vidikui.

J. Šukio vadovaujama LSS spaustuvė išspausdino priešvaldišką lapelį ir pateko į bėdą. LSS centro patalpose Philadelpijos policija padarė kratą, paėmė archyvus ir suėmė J. Šukį ir J. Stilsoną. K. Vidikas ir J. V. Stalioraitis pabėgo ir slapstėsi. Knygvedės Baltrunytės ir rinkėjo Rudaičio nelietė.

LSS centras nutarė sudaryti apsigynimo fondą ir rinkti aukas. Fondo globėjais buvo paskirti: Ig. Matjošaitis, — pirm., A. Jenkins — sekr. ir Jonas Šaltis — ižd. Aukos plaukė. Kuopose ėjo smarki propaganda ir karštieji karo priešai noriai aukojo. Kiek į tą fondą aukų surinkta ir kaip jos sunaudotos, atskaitų nebuvo.

Teismas suimtuosius nubaudė kalėjimo bausmėmis. Šukys gavo 6 mėn. ir jis bausmę atlikęs pasivadino Sakalausku ir su žmona Benes apsigyveno Grand Rapids, Mich. Čia per keletą metų dirbo komunizmui ir, pagaliau, išvyko į Sovietų Rusiją. Gyveno Minske, bet tenai nesidžiaugė. Buvo įtartas "priešpartijine dvasia" ir mirė apsivylęs, paniekintas.

Juozas Stilsonas buvo nuteistas kalėti trejus metus — apeliavo, bet ir apeliacinis teismas bausmę patvirtino. Tada jisai slapstėsi.

1920 Stilsonas gavo komunistų partijos centro įsakymą vykti į Sovietų Rusiją. Išvyko. Buvo sustojęs Vilniuje, Minske, iš ten nuvyko į Maskvą. Po pusmečio slaptai sugrįžo į JAV. Kurį laiką dar slapstėsi, bet pagaliau sumanė atlikti paskirtą bausmę. Pasidavė. Stilsonas jau buvo nuo komunizmo išsigydęs. Geraširdžiai Stilsono draugai kreipėsi į prez. F. D. Rooseveltą, prašydami Stilsono pasigailėti. Rooseveltas tą ir padarė. Stilsonas nebaigęs bausmės, atgavo laisvę.

Prieš LSS organą Kovą teismas nekėlė jokių kaltinimų, bet Pild. komitetas buvo taip susimaišęs, kad 1918. 1. jos spausdinimą sulaikė.

1918 buvo išrinktas toks Pildomasis komitetas: K. Petrikienė, J. Jukelis, A. Žolynas, J. Benes - Šukienė, M. Račiūtė - Herman, J. Naudžius ir J. S. Prūselaitis. Sekr. vertėjas — J.

Stilsonas. Literatūros kom. C. A. Herman, J. Baltrušaitis ir A. Petrika. Dauguma centralinio komiteto buvo kapsukininkai.

1919 Amerikos socialistų partijoje pasireiškė stiprus kairysis sparnas ir įvyko skilimas. Žymi dalis socialistų susimetė į Komunistų partiją, o likusieji savo turėtos galybės nebeatgavo.

Tarp Lietuvių socialistų ėjo įžūli kova kuopose; laikraščiuose ir prakalbose nesiliovė ginčai.

Pagaliau 1919. 9. 27. Brooklyn, N. Y. įvyko LSS suvažiavimas, kuriame dalyvavo 106 delegatai nuo 47 kuopų. (168 kuopos delegatų nesiuntė). Susirinkusieji posėdžiavo 3 dienas ir nutarė dėtis prie Komunistų partijos. Tuo klausimu priėmė tokią rezoliuciją:

"Kadangi rugsėjo pirmą d., 1919 m. įsikūrė komunistų partija Amerikoje;

Kadangi lietuvių socialistų sąjunga yra dalimi to tvirto, aiškaus proletariškai revoliucinio judėjimo, kuriame susitvėrė minėtoji komunistų partija,

Todėl:

1) X-sis (tikrenybėje turėjo būt XI-sis, nes X-sis suvažiavimas įvyko Čikagoje) LSS suvažiavimas rugsėjo 28 d., 1919 m., nutaria susivienyti su Komunistų Partija Amerikoje teisėmis, kokios yra gvarantuojamos šios Partijos konstitucijoje svetimkalbėms sąjungoms.

2) Lietuvių S. S., susivienijus su Komunistų Partija, vadinasi Lietuvių Komunistų Sąjunga Amerikoje.

Rezoliucijų komisija: J. Baltrušaitis, V. Paukštys, J. Daubaras, J. Stilsonas ir A. Bimba."

Už rezoliuciją balsavo 92 delegatai, 4 susilaikė.

Suvažiavime buvo perskaitytas Laisvės kooperacijos pranešimas, kad ji sutinka pereiti L. K. S. nuosavybėn su visu savo turtu ir skolomis. Suvažiavimas nutarė Laisvę paimti ir pateikė tam tikrą padėkos rezoliuciją Laisvės Kooperacijos nariams.

Nutarta L. K. S. namą statyti Čikagoje ir tas darbas pavesta Pild. komitetui, kuris susidėjo iš 15 narių.

Nutarta Kovos spaustuvę perkelti į Čikagą, "Mūsų

Tiesą" padaryti L. K. S. centraliniu organu ir leisti sykį per savaitę.

Organo redaktorium išrinktas V. Rudaitis, sekr. vertėju — V. Andrulis.

Iš protokolo matyti, kiek tuo laiku LSS turėjo įvairaus turto. Štai ką tenai randame:

Namo Fondas	$ 24, 570. 93
LSS apsigynimo ir kalinių šelpimo fondas	8, 285. 05
Administratoriaus Šukio žinioje	3, 541. 33
Lietuvos šelpimo Fonde	3, 480. 07
Naujosios Gadynės Fonde	1, 047. 71
Agitacijos Fonde	449. 52
Žarijos Fonde	72. 80
Iš viso	$ 41, 420.41
Spaustuvė, mašinos, baldai ir kitkas	$ 14, 135. 24
Iš viso pinigais ir daiktais	$ 55, 555. 65

Narių, pilnai užsimokėjusių buvo apie 5,000 ir apie 1,000 suspenduotų.

Amerikos Socialist Party suspendavo visas svetimkalbes socialistų federacijas už nesilaikymą Partijos nuostatų. Sekretoriai vertėjai protestavo, bet suspendavimas nebuvo atšauktas. Visas kalbines socialistų sąjungas išbraukė.

1919. 10. LSS 173 kuopa Roselande nutarė 42 balsais prieš 8 atsimesti nuo Socialistų Sąjungos ir prisidėti prie Komunistų. Nueidami pas komunistus jie nusinešė ir kuopos turtą.

Likusieji 8 išsirinko valdybą ir laikėsi iki 1924. Pastukinė valdyba buvo: A. Narbutas — org., P. Kučinskas — sekr. ir M. J. Pučkorius — ižd. Pagal protokolų knygą ižde tuo laiku buvo $ 80.

Čikagoje tuo laiku buvo 9 LSS kuopos. Vienos jų pasidavė komunistams, kitos persiorganizavo, o dauguma visai pakriko. Perorganizavimo darbą tvarkė M. Jurgelionienė, A. B. Liutkus ir J. Juknis.

Po skilimo

Po skilimo šiek tiek persitvarkiusi, LSS 1919. 11. 27. Čikagoje turėjo suvažiavimą. Čia buvo išrinkta nauja centralinė valdyba, būtent: A. Žymantas, St. Strazdas, P. Maliorius, A. Kemėža, J. Kundroška ir A. Vilis.

Šiame suvažiavime buvo įsteigtas Fondas Lietuvos Socialdemokratams remti. Fondo valdyba: P. Grigaitis — pirm., dr. A. Montvidas — sekr. ir A. Rypkevičius — ižd.

Nežiūrint skilimo, čikagos veikėjai socialistai nenuleido rankų. Labai sėkmingai 1919 veikė LSS liaudies kursai, kur buvo skaitomos paskaitos iš Politinės Ekonomijos, Kultūros istorijos, apie valstybę ir valdžios formas ir iš visuotinės istorijos.

Liaudies kursų organizatoriai ir lektoriai buvo A. Lalis, Kl. Jurgelionis, K. Augustas, P. Grigaitis ir K. Gugis.

1922. 2. LSS 22 kp. suruošė pramogų vakarą — koncertą, rašytojai senelei žemaitei pagerbti. Jai buvo įteikta pelnas $ 234.

Kadangi po skilimo ir socialistų vardo išsižadėjimo komunistų laikraštis Mūsų Tiesa, vis dar skelbdavosi LSS organu, tai LLS Pildomasis Komitetas užprotestavo:

"LSS Pildomojo Komiteto žemiau pasirašiusieji nariai pastebėjo, kad laikraštis Mūsų Tiesa skelbiasi kaipo LSS organas.

"Mes pareiškiame, kad LSS Pildantysis Komitetas uždraudžia Mūsų Tiesos leidėjams vartoti LSS vardą tam laikraščiui, nes Mūsų Tiesa nėra LSS organas ir mes už jo darbus ir pakraipą negalime atsakyti.

„Ateityje, jei mūsų reikalavimo Mūsų Tiesos leidėjai neišpildytų, tuomet bus pasirūpinta gauti teismo draudimas prieš juos.

"Pasirašo LSS laikinas Pildantysis Komitetas: K. Liutkus, M. M. Račiūtė - Herman, M. Baltuškienė, J. S. Prūselaitis, P. Raśkevičius, T. Matas, P. Plečkaitis."

1921 referendumu buvo išrinkti į LSS Pild. Komitetą: A. Žymantas, J. Čeponis, P. Miller, St. Strazdas, A. Kazlauskas, J. Juknis ir F. Kemėžienė.

Į Literatūros komitetą: S. Michelsonas, A. Lalis, M. M. Račiūtė - Herman. Į Sekretorius vertėjus — M. Jurgelionienė.

1922 LSS Pild. K. Nariai buvo: A. Kemėža, J. Degutis, A. Vilis, J. Šmotelis, A. Grebelis, Sekr. vertėjas — A. Žymantas.

1920 nuo komunistų Centro Biuro atskilo Juozo Baltru-

šaičio frakcija ir pradėjo leisti "Komunistą", kovai su centru. Tą laikraštį redagavo Baltrušaitis. Išėjo 16 numerių.

1922 atsimetusi nuo maskvinių komunistų opozicija įsteigė Am. Darbininkų Apšvietos draugiją ir organą Apšvietimas. Jis ėjo neilgai. Jam sustojus, komunistų opozicija 1923 ėmė leisti Clevelande savaitraštį Aidas, kuris 1927 buvo paverstas mėnesiniu žurnalu. Jį redagavo J. Baltrušaitis, Daugėla, Urbonas. Žurnalas sustojo 1932.

1922 I. Soc. Partijos teismas davė leidimą LSS Centrui išbraukti iš Sąjungos šiuos asmenis: St. Strazdą, P. M. Kaitį, Kazlauską, A. Jusą, J. Kundrošką, J. Buragą, K. Jamontą, Aglinską, Jokubaitienę, A. Liutkų, A. Lekavičių, B. Radžių, S. Danilavičių, ir M. Strazdienę už tai, kad jie vedė agitaciją prieš LSS. Ši grupelė buvo pasivadinusi "Socialdemokratų sąryšis". Po pusantrų metų "Sąryšis" likvidavosi. Vieni sugrįžo prie socialistų, kiti nuėjo pas komunistus.

1922 Am. Soc. Partijos sąrašu kandidatavo šie lietuviai: Adv. K. Gugis į probate teisėjus, A. Lalis į senatorius nuo 3-čio distrikto, M. Jurgelionienė į atstovų butą, dr. K. Kliauga į senatorius nuo 15-to distrikto.

1927 Naujienose ėjo kartą į savaitę, ketvirtadieniais, LSS Žinios, oficialus sąjungos skyrius.

Tais metais Pild. Komitete buvo: J. Čeponis, J. Šmotelis, A. Vilis, M. Jurgelionienė, P. Grigaitis ir A. Grebelis.

1927 LSS VIII rajono Centro Komitetas buvo: pirm. K. Baronas, sekr. A. Jusas, fin. sekr. G. Monkus, ižd. A. Lekavičius, knygius A. Vilis.

Kam tie laikraščiai priklausė ir kas juos redagavo

1. *Kova*, savaitraštis, pradėjo eiti 1905. 5. 9. Leido LSS kaip oficialų savo organą. Leidimą sustabdė 1918 m. Kiekvienas sąjungos narys gaudavo Kovą nemokamai.

Kovos redaktoriai: J. O. Širvydas, Juozas Baltrušaitis, V. K. Račkauskas, J. B. Smelstorius, Vincas Daukšys, K. Vidikas, V. Kapsukas (kaip Vidiko pagelbininkas, bet tikrumoje jo bosas).

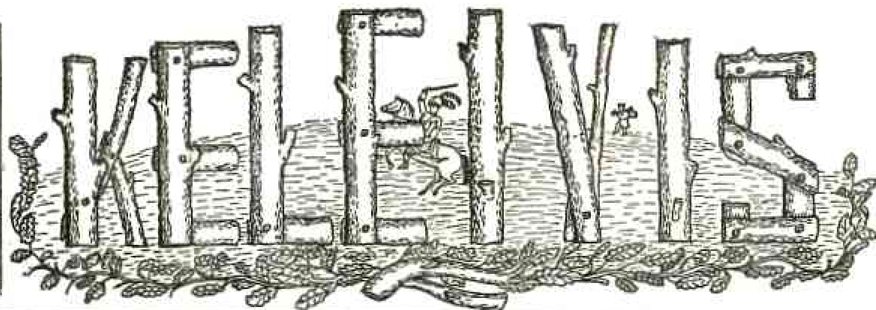
2. *Keleivis*, savaitraštis, įkūrė Antanas Žvingilas 1905. 2. 9. So. Boston, Mass. Pradžioje jį redagavo M. Paltanavičius, ku-

"KELEIVIS"

...

A. Žvingilas,

Boston, Mass.

"KELEIVIS"

Lithuanian Weekly

... in New England States. Best advertising medium. Executes all kinds of Job and Book Printing in foreign languages. All Communications should be addressed

A. Žvingilas,

Boston, Mass.

No. I. **South Boston, Mass., 9 Vasario (February) 1905 m.** **Metas I.**

NUO IŠLEISTUVĖS.

Sveikiname brolius ir seseris, lietuvius ir lietuvaites, kurie dirbate del labo lietuviškos tautos, kalbįdami ir ragįdami savo brolius prie gerovės, šviesos ir tobulumo. ...

Skaitytojai, ištarkite savo nuomonę. Guodotini broliai, kur „Keleivis" atsilankys, meldžiame peržiurėti nuo galo iki galui ir ištarti savo nuomonę kas link jo gerumo tokiu budu: neatidėk ant toliau ...

Žinios.

Revoliucija Rosijoj.

Revoliucijonieriškas judėjimas Rosijoj netik neatlia... ...nuoles, apie 85 tukstančius žmonių. Generolas Nodzu vidurinės pozicijos, turi 60 batalijonų, 198 konuoles, 65 tukstančius žmonių. Generolas Oku, hartu su generolo Nogi armija, turi 96 batalijonus, 342 konuoles, 115 tuk...

...užsirašyti tuos laikraščius, esant biedniems žmonėms sunku su duona, o apie laikraščius nėra nei kalbos. Amerikoj esanti tautiečiai daug gero padarytų užrašydami laikraščius, čion išeinančius savo giminėms ...

Kad paleistų Gorkį.

Amerikos autorių kliubas po vardu Carnegie Hall, sutaisė prašymą pas carą, kuriame jie prašo, kad paleistų Maksimą Gorkį iš kalėjimo, suareštavotą ... da...

Taip atrodė pirmasis "Keleivio" numeris

ris vėliau pasitraukė ir pradėjo leisti Worcesteryje savo savaitraštį Amerikos Lietuvį. Žvingilas tada pasamdė Keleiviui redaguoti Joną Smelstorių. Netrukus ir tas pasitraukė. Tada pasikvietė Pijų Bukšnaitį, vėliau A. Antonovą -Montvidą. Nuo 1908 m. Keleivį perėmė Stasys Michelsonas ir Jurgis Gegužis. Tada jisai turėjo apie 1000 skaitytojų. (Vienu laiku turėjo 23,0000 skaitytojų). J. Gegužis mirė 1943 ir po to iki 1945. 7. 1. laikraštį leido S. Michelsonas.

1945 S. Michelsonas Keleivį ir leidėjo teises, spaustuvės mašinas be atlyginimo perleido LSS. Laikraštį perleidžiant, buvo susitarta tarp senojo savininko S. Michelsono ir naujojo — LSS, kad jam leisti vadovaus 10 "trustisų", kurie be atlyginimo eis laikraščio šeimininkų pareigas. Trustisai buvo: Jonas Andriukaitis, Vincas Anesta, Povilas Brazaitis, Jonas Jankauskas, Jonas Januškis, Napoleonas Jonuška, Povilas Kručas, Pranas Ramanauskas, Steponas Strazdas ir Antanas Valeika.

Po 1945 Keleivį redagavo Jonas Januškis, vėliau — J. Sonda.

3. *Dilgėlės* pradėjo eiti 1906 Philadelphia, Pa. Buvo satyros mėnesinukas socialistinės dvasios. Tų pat metų pabaigoje "Dilgėlės" buvo perkeltos į Pittsburgą. Leido Dilgėlių bendrovė, redagavo J. Baltrušaitis. 1917 — 1919 ėjo Worcester, Mass., o 1920 So. Boston, Mass. Redagavo John Peterson. 1923 sustojo.

4. *Pirmyn* savaitraščio pirmas numeris pasirodė 1908 pradžioj Minersville, Pa. Leido J. M. Jasulevičius ir J. Ramanauskas. Pirmas redaktorius buvo A. Antonovas — dr. A. Montvidas. Jam atsisakius redagavo J. Baniulis. Viso išleido 23 numerius. Buvo socialistiškos pakraipos.

1913. 4. 7. vėl susibūrė keletas draugų, būtent: A. Arbačiauskas, T. Arbačiauskas, V. Čiudinis, J. M. Jasulevičius ir J. Supar. Jie vėl pradėjo leisti Pirmyn, tik jau Baltimorėje. Redaktorium pasikvietė P. Grigaitį, vėliau Naujienų redaktorių. Administratorius buvo J. M. Jasulevičius.

1914 pradžioje P. Grigaitis pasitraukė, gavęs pakvietimą iš Naujienų bendrovės užimti Naujienų redaktoriaus vietą. Pirmyn redagavimą perėmė J. B. Smelstorius. Išėjo 31 numeris ir sustojo 1914. 8. 3.

5. *Lietuvių Žinios*, mėnesinis, pradėjo eiti 1909 m. Mc Kees Rocks, Pa. Buvo socialistiškos pakraipos. Leido G. Baronas. Kiek numerių išleido, nepasisekė surasti žinių.

Laisvė, visuomenės, kultūros, populiarus mokslo laikraštis. Jį suorganizavo Keleivio buvusieji darbininkai. Laisvės pirmas numeris išėjo 1911. 4. 5., So.. Boston, Mass., keturių pusl. savaitraštis.

Po pirmuoju pareiškimu pasirašė šie leidėjai partneriai: J. Neviackas, J. P. Valatka, P. Naudžius, J. Undžius ir M. M. Mizara. Iš šešių pasirašiusiųjų trys Keleivio darbininkai. Laikraščio dvasia socialistiška.

1911. 11. 14. Laisvė pradėjo eiti du kartus per savaitę.

1914 pradžioje ji persikėlė į Brooklyną, tapo inkorporuota New Yorko valstijoje kooperatyviškais pamatais ir buvo pasakyta, kad nariai jokių dividentų už akcijas negaus; kiekvienas atliekamas doleris bus sunaudotas apšvietos reikalams. Akcijos buvo pardavinėjamos po $ 10.

LSS suvažiavimas įvyko 1919. 9. 27, 28 ir 29. 28 d. Trečiojoje sesijoje pasivadino Lietuvių Komunistų Sąjungos suvažiavimu. Šiame suvažiavime buvo perskaitytas Laisvės kooperacijos pranešimas, kad ji sutinka su visu turtu ir skolomis Laisvę pavesti L. K. S-gos nuosavybėn. Taipgi pranešė, kad Laisvės kooperacijos turtas siekia per $ 21,000, tuo tarpu kai skolų ant mašinų yra virš $ 8,000 ir, kad visas turtas viršija skolas $ 13,000. Atsirado labai mažas skaičius šėrininkų, kurie pareikalavo, kad jiems būtų atmokėta už šėrus (jiems visiems reikėjo išmokėti arti $ 1,000; visi kiti aukojo LKS savo šėrus). Suvažiavimas nutarė Laisvę su jos turtu paimti LKS nuosavybėn.

1919. 9. LKS pavertė ją dienraščiu.

Pirmutinis Laisvės redaktorius buvo A. Antonovas — Montvidas. 1912 pradžioje parėmė redagavimą Leonas Prūseika, vėliau prisidėjo V. Paukštys, A. Bimba ir kt. Dar vėliau Rokas - Rojus Mizara.

Nuo 1958 vėl eina tik du kartu per savaitę.

Laisvė

1921 - 22 Laisvėje iškilo opozicija, kuri paskelbė Laisvei boikotą.

7. *Lietuvių Žurnalas*, mokslo ir literatūros socialistinės dvasios mėnesinis žurnalas pradėjo eiti Čikagoje, 1911. Leido Petras M. Kaitis. Redagavo studentas Antanas Karalius. Sustojo 1914.

8. *Teisybė*, 1911 K. Rutkus leido ir redagavo, knygos formato kas trys mėnesiai. Sustabdė 1913.

9. *Naujienos*, 1913 LSS VIII Rajono konferencijoje A. Lalis ir K. Gugis iškėlė socialistiško laikraščio leidimo klausimą. Po plataus aptarimo buvo prieita, kad Čikagos socialistams yra reikalingas socialistiškas laikraštis. Tam tarimui vykdyti buvo išrinkta komisija, į kurią įėjo K. Gugis, A. Lalis ir J. Šmotelis. 1914 pradžioje buvo sušauktas gausus susirinkimas, M. Meldažio svetainėje, kur buvo įkurta bendrovė laikraščiui leisti ir išrinkta 15 direktorių.

Pirmas direktorių posėdis įvyko 1914.1.26. Aušros svetainėje. Posėdžio pirmininku išrinko J. Šmotelį, o A. Lalį sekretorium.

Pirmutinė valdyba: K. Gugis — pirm.; A. Vasiliauskas — vicepirm.; A. Lalis — sekr.; A. Petraitis — ižd.

Direktoriai vardą laikraščiui davė Naujienos.

Nutarė tuojau kviesti P. Grigaitį redaktorium. Pirmas "Naujienų" savaitraščio numeris išėjo 1914.2.19. Pirmas numeris "Naujienų" dienraščio išėjo 1914.8.1. Nedėlios Naujienos ėjo nuo 1915.10.10. iki 1916.1. Kurį laiką redagavo Kl. Jurgelionis. 1924.4.13. vėl buvo pradėta leisti "Sekmadienio Naujienos" bandymui per 6 mėnesius. Redagavo K. August ir K. Baronas.

Naujienų bendrovė pradžioje buvo inkorporuota $15,-000.00. Vėliau pakėlė iki $50,000.00. Pradžioje bendrovę valdė 15 direktorių, vėliau — 10. Bendrovės pirmininkas yra Dr. P. Grigaitis, vicepirmininkas M. Gudelis, sekretorė Nora Gugienė, iždininkas K. Augustas. Vyriausias redaktorius nuo pirmojo numerio Dr. P. Grigaitis. (1920.1.. buvo rezignavęs, bet po 7 mėnesių sugrįžo).

10. *Moterų Balsas* — tai Lietuvių Moterų Progresyvio Susivienijimo organas, pradėtas leisti 1916.10, socialistinės krypties moterų darbininkių reikalams pašvęstas mėnesinis žurnalas. Pradžioje ėjo 16 pusl., vėliau buvo padidintas iki

MOTERŲ BALSAS

Pirmasis Lietuvių Darbininkių MĖNESINIS ŽURNALAS

Lietuvių Moterų Progresyvio SUSIVIENIJIMO ORGANAS

"Entered as second-class matter October 5, 1916 at the Post Office at Phila., Pa. under the Act of March 3, 1879"

Metai I. 1917 m. Spalio- October mėn. No 10 (13)

32-jų. Redagavo K. Petrikienė. Pabaigoje 1919 prisišliejo prie komunistų ir 1926 m. sustojo.

II. Naujoji Gadynė.. Pirmas numeris išėjo 1916. 6., socializmo teorijos, mokslo ir literatūros iliustruotas žurnalas, leidžiamas LSS 68 puslapių su viršeliais.

Redaktorius P. Grigaitis; P. Kurkulis adm.; redaktoriaus padėjėjai: J. Baltrušaitis, L. Prūseika, C. A. Herman ir St. Michelsonas.

Pirmajame žurnalo numeryje administratorius P. Kurkulis rašė:

"Kada man pastojus "Kovos" adminstratorium perėjo Pildančiojo ir Literatūros Komitetų tarimai leisti žurnalą, tai daugumai draugų sąjungiečių 'Naujosios Gadynės' įsteigimas išrodė nei daugiau, nei mažiau, kaip svajonė. Tuli stačiai man rašė, kad žurnalo įsteigimas, tai galutinas 'Kovai' bankrotas.

"Ir kaip ne. "Kovos" ižde tuomet buvo vos apie $190.00. Bet ką beliko daryti? Nutarta — reikia leisti. Ėmiausi agituoti laiškais ir spaudoje, kviesdamas visus draugus talkon, nors pats abejojau, ar sulauks mano paskelbtoji prenumeratorių 1,000 iki žurnalą išleisiant.

"Entuziastiškas ūpas apėmė draugus sąjungiečius. Prenumeratoriai pradėjo plaukti nesvajotai sparčiai. Ir štai šiandien mes išleidžiame 'Naująją Gadynę' veik su pilnais

dviem tūkstančiais skaitytojų. Netikėtai prisiėjo spausdinti žurnalo net 5,000 ekzempliorių, nes be 2-jų tūkstančių skaitytojų agentai užsakė du tūkstančius su viršum pavienių numerių. Penki šimtai egz. prisiėjo spausdinti dėl komplektų".

P. Grigaičiui pasitraukus, jo vietą užėmė V. Kapsukas 1916. Jis pradėjo redaguoti žurnalą nuo ketvirto numerio. 1917 sustojo.

12. Apžvalga. Sustabdžius "Kovą", LSS Centras 1918. 1. pradėjo leisti Apžvalgą, kad galėtų painformuoti narius apie organizacijos reikalus. Redagavo J. Stilsonas. Sustabdė 1919. 9.

13. *Mūsų Tiesa* nuo 1919 rudens ėjo dukart per mėnesį. Nors laikraštukas buvo komunistiškos dvasios, bet vadinosi socialistų organu. Kai komunistuojantis elementas, susirinkęs Philadelphijoje, iš LSS padarė LKS, tai persiorganizavusios LSS Pildomasis Komitetas užprotestavo ir 1920 rudenį laikraštukas buvo sustabdytas. Jį redagavo V. Rudaitis.

14. *Banga.* 1920 m. persiorganizavę socialistai, daugiausia sekretoriaus C. A. Hermano pastangomis, pradėjo leisti mėnesinį žurnalėlį Banga. Atsakomuoju redaktorium buvo Dr. P. Grigaitis. 1921 sustojo.

16. Naujoji Gadynė 1931. 11. 18. Brooklyne pradėjo eiti kas ketvirtadienį, dėl įvykusio dar vieno skilimo lietuvių komunistuose. Leonas Prūseika buvo išmestas iš LKS už kritikavimą Centro biuro. Tada atsimetė nuo sąjungos ir jo šalininkai. 1932 jie sušaukė suvažiavimą ir įkūrė darbininkų draugiją, kovai su komunistų sąjungos centru. Draugijos organas buvo Naujoji Gadynė. Vadovavo Prūseika ir Butkus-Stilsonas.

1935 Liet. Darbininkų Draugijos suvažiavimas prašalino L. Prūseiką iš draugijos pirmininko vietos ir iš Naujosios Gadynės redaktorių. Redaktorium buvo paskirtas St. Strazdas.

Prūseika bandė nepasiduoti, važinėjosi po lietuvių kolonijas aiškindamas, kad jis neteisėtai atleistas iš redaktoriaus ir L. D. D. pirmininko pareigų. Kur tik važiavo Prūseika su prakalboms, ten važiavo ir J. Stilsonas bei A. Jankauskas - Jenkins, aiškindami tikrąją padėtį ir kodėl reikia apsaugoti

L. D organizaciją nuo sužlugdymo ir laikraštį nuo uždarymo. Pagaliau, Prūseika atkrito į komunizmą.

Paskutinis Naujosios Gadynės numeris išėjo 1943. 10. 14. Šiame numeryje buvo pranešta, kad N. G. sustojo ėjusi. Draugijos valdyba buvo M. K. Swingle, — pirm., J. Jankūnas — sekr.

Ta pati draugija 1946 nutarė leisti žurnalą Darbas.

"Darbas", nuo 1946 - 1960, kultūros ir visuomenės mokslo žurnalas, eina kas trys mėnesiai. Leidžia Lietuvių Darbininkų Draugija. Redaktorius J. Kaminskas. Sustojo 1960.

Socialistams palankūs laikraščiai

"Šakė" (1913 - 16), pradėjo leisti Julius Mickevičius 1913 8. Čikagoj. Tai buvo mėnesinis juokų bei satyros iliustruotas laikraštis, laisvamaniško socialistiško nusistatymo. Redagavo studentas A. Karalius. 1914 perkėlė į Worcesterį ir ten permainė savo vardą į Kardą..

Kardas (1916 - 26). 1917 susiorganizavo Kardo bendrovės komitetas. A. F. Miliauskas buvo pirmininkas, J. Repšys — sekr., N. J. Kudarauskas — ižd., J. Neviackas — administratorius. Tas komitetas pakriko ir 1917. 4. Kardą leisti perėmė Laisvės Draugai So. Bostone. Teisingiau pasakius, advokatas Bagočius su draugais. Jie išleido 16 numerių ir 1918 su Kardo 8 numeriu perleido Liet. Laisvamanių Federacijai Čikagoje. Federacija leido iki 198. Ėjo didelio formato, 28 puslapių. Redagavo: Kl. Jurgelionis, K. Augustas, A. Baronas, St. Strazdas, T. Kučinskas ir kiti.

Veidrodis (1914 - 15 m.), mėnesinis iliustruotas žurnalas, skirtas teatrui ir scenos reikalams. Leido teatro mėgėjų būrelis. Veik visi socialistai. Redagavo Bronius Vargšas-Laucevičius. Išėjo 7 numeriai.

Darbas (1919 - 29 m.). Mėnesinis leidinys, skirtas Amalgamuotų siuvėjų unijos reikalams. Leido Amalgamuotų siuvėjų unija. Redagavo: K. Jurgelionis, V. Poška, L. Prūseika ir kiti.

15. *"Lietuvių* žinios" 1921 Čikagoje "socialdemokratų sąryšis" buvo sudarqs iš 14 narių Steponas Strazdas keršydamas P. Grigaičiui už atleidimą iš "Naujienų" redakcijos. Laikraštis vadinosi socialistišku. 1922 m. sustojo.

Apie tai rašoma: Philadelphijoje, Pa., 1913 laike LSS suvažiavimo, 31 d. geg. 1 ir 2 birž. vakarais atliko pirmutinę savo konferenciją Amerikos lietuvių socialistų laikraštininkai. Dalyvavo sekančių laikraščių atstovai:

1. *"Laisvė"* — S. Boston, Mass. J. Neviackas ir V. Paukštys.
2. *"Keleivis"* — So. Boston, Mass. S. Michelsonas.
3. *"Kova"* — Philadelphia, Pa. K. Vidikas ir A. Žymantas.
4. *"Pirmyn"* — Baltimore, Md. P. Grigaitis.
5. *"Lietuvių Žurnalas"* — Chicago, Ill. J. Šmotelis.

Konferencija svarstė klausimą ar nevertėtų visiems Amerikos lietuvių scoialistų laikraščiams susivienyti ir geriau sutvarkyti santykius savo tarpe.

Visi dalyvavusieji konferencijoje pripažino tokio susivienijimo reikalingumą, motyvuodami jį tuo, kad eidama išvien lietuvių socialistų spauda galėtų sėkmingiau varyti idėjinį darbą.

Koks yra ir turi būti tasai darbas, paaiškėjo iš sekančios, konferencijoje vienu balsu priimtos rezoliucijos:

"Mes lietuvių socijalistų laikraščių redaktoriai ir leidėjai, skaitome savo pareiga ginti darbininkų kliasos reikalus ir skleisti tarpe Amerikos lietuvių darbininkų mokslinio socijalizmo idejas".

Konferencija toliau nutarė:

Tuoj įsteigti lietuvių socialistų laikraščių susivienijimą, kaip nuolatinę organizaciją, su nuolatiniu sekretorium.

Įstojusieji į tą organizaciją laikraščiai pasižada laikyti draugiškus santykius su vienas kitu, vengdami viso to, kas gali iškelti kivirčius ir nesutikimą tarpe jų.

Ginčai tarpe susivienijusių laikraščių nepasmerkiama, ant kiek jų tikslas yra aiškinti dalyką, o ne kenkti vienas kitam. Polemika ir kritika tačiau turi būti vedamos rimtai ir draugiškoje formoje.

Apie savo reikalus laikraščių susivienyjimas tars balsavimo keliu. Didžiumos balsų nutarimai bus priverstini kiekvienamsusivienyjimo nariui — tečiaus tiktai praktikos, o ne teorijos, dalykuose.

Balsavimuose kiekvienas įeinąs į susivienijimą laikraštis turės vieną balsą.

Vienas konferencijos posėdis buvo pavestas laikraščių kalbos ir rašybos klausimui. Tapo pripažinta, kad laikraščių kalba ir rašyba reikalauja nuodugnios reformos. Kaip ją įvykinti, nebuvo plačiaus kalbama; tas dalykas nutarta įtraukti į susivienyjusių laikraščių veikimo programą.

Konferencija nutarė apskelbti apie lietuvių socijalistų laikraščių susivienyjimo įsteigimą ir paraginti tuos laikraščius, kurie sutinka su aukščiaus paduotąja konferencijos rezoliucija, prisidėti prie susivienyjimo.

Kreiptis reikia į soc. laikraščių susivienyjimo sekretorių. "Pirmyn" redaktorių, P. Grigaitį (748 W. Lexington St., Baltimore, Md.).

Naujienos įstojo 1914. 4. kaip šeštas narys.

Jaunųjų Socialistų Lyga

1915 jaunieji socialistai Čikagoje suorganizavo Jaunų Socialistų Lygos keletą kuopų. Amžiumi daugelis jaunų socialistų mažai skyrėsi nuo LSS narių. Susimetusieji į Lygą skyrėsi didesniu prasilavinimu, nes veik kiekvienas lankė kokią nors mokyklą, jei ne dienomis, tai vakarais.

Supažindinsiu skaitytojus su Jaunųjų Socialistų Lygos pirmąja kuopa. Toji kuopa įsikūrė 1915 Čikagoje, Bridgeporto apylinkėje. Tikslas: kultūriniai lavintis, klasiniai sąmonėti, studijuoti socializmo principus. Sueigas turėdavo kas sekmadienio rytas nuo 10 iki 12 valandos.

Pirmieji organizatoriai: J. Čeponis, J. Juknis, A. ir J. Brijūnai, J. Budris, J. Tarulis, Al. Davidonis, V. Mankus, A. Zavistaitė - Nausiedienė, O. Strazdaitė, K. Paršiukaitė - Mankienė, P. Kukutis, Juknevičius ir keletas kitų.

Turėta švietimo komisija iš penkių narių ir šios komisijos pareiga buvo iš anksto parūpinti kalbėtojus, paskaitininkus, referuotojus ir, paįvairinimui, turėdavo dainininkų. Buvo sudarytas trio iš dainininkų J. Bakscio, A. Ačuko ir J. Juknio.. Taipgi turėjo savo narių mandalinių orkestrą.

Sekmadienių pamokų sueigose kai kada susirinkdavo nemažas skaičius ir pašalinio jaunimo pasiklausyti. Kartais sueidavo net 100 ir daugiau jaunuolių.

Lygos pamokų darbuotojai — prelegentai buvo: Al. Davidonis, A. Brijūnas, P. Kukutis, J. Dvylis, J. Kazlauskas, Tarulis, F. J. Šeštokas ir V. Mankus. Kartas nuo karto būdavo pakviečiami ir pašaliniai paskaitininkai, būtent: K. Augustas, P. Grigaitis ir kt. Paskaitininkui užbaigus pamoką, visuomet vykdavo bendros diskusijos referuotu klausimu ir savųjų nuomonių pareiškimai.

Lygos organizavimui, veikimui ir palaikymui daugiausia prisidėjo Naujienos, nes tų laikų Naujienose buvo Jaunimo Skyrius, ketvirtadieniais ir jis daugiausia buvo skirtas lygiečių raštams ir jų darbuotei.

Lyga surengdavo pasilinksminimo vakarėlius, apie šešis per metus.

Bėgyje dviejų metų Jaunųjų Socialistų Lygos 1 kp. buvo išaugusi iki 80 narių — 20 merginų ir 60 vyrų. Čikagoje ir jos apylinkėse gyvavo kelios kuopos ir buvo įkurta pirmoji apskritis. Ši Lyga priklausė tiesioginiai prie Amerikos J. Soc. Lygos. 1921 Lyga likvidavo savo veikimą.

Antrasis A. L. visuotinis seimas

Šis seimas įvyko 1914.10.1, 2 ir 3, Brooklyn, N.Y., su 275 delegatais nuo tautininkų, socialistų ir bepartyvių. Seimo pirmininku buvo išrinktas K. Gugis, pavad. — S. Gegužis ir sekr. — A. Lalis. Įsteigė Šelpimo Fondą vienbalsiai ir vienbalsiai nutarė aukas siųsti Dr. Basanavičiaus Mokslo draugijai. Karštų ginčų sukėlė Fondo sudėtis, ypač iždininko vieta. Kai socialistų pastatytas kandidatas K. Šidlauskas gavo 155 balsus, o tautininkų T. Paukštys 102, tai Dr. J. Šliupas pareiškė, kad tautininkai apleidžia seimą ir 63 delegatai išėjo į kitas patalpas posėdžiauti. Tautininkams išėjus pasiliko socialistai ir jiems pritariantieji svarstyti Šelpimo Fondo reikalų.

Išrinktoji Šelpimo Fondo valdyba buvo: K. Gugis prez., S. Mankus vicepirm., M. M. Račiūtė - Herman 1-as sekr., J. Neviackas 2-as sekr., K. Šidlauskas ir T. Paukštis ižd., M. Chesna, J. G. Gegužis ir J. J. Gudauskas kasos globėjai. Po kelių savaičių tautininkai iš valdybos pasitraukė.

Politiniams tikslams socialistai pinigų nerinko, o per savo Šelpimo Fondą šešerių metų bėgyje surinktus $37,661

skyrė šelpimo reikalams. Fondo priežiūroje 1916 ir 1917 po Ameriką važinėjo ir rinko aukas nukentėjusiems nuo karo lietuviams šelpti adv. A. Bulota su žmona ir rašytoja J. Žymantienė (Žemaitė). A. Bulotienė savo keliu rinko aukas moksleivių šalpos draugijai Žiburėlis.

Lietuvių Darbininkų Draugija (LDD)

1931 komunistų partijoj kilo opozicija, vadovaujama L. Pruseikos, ir dėl to dalis narių pasitraukė iš partijos. 1932. 4. 2 opozicininkai sušaukė suvažiavimą, kuriame dalyvavo 109 asmenys. Suvažiavime pirmininkavo Senas Vincas (Jakštys), sekr. J. Kuodis. Suvažiavimas sudarė naują organizaciją ir pasirinko vardą Lietuvių Darbininkų draugija (LDD) ir jai nustatė gaires.

Į pirmąjį LDD Centro Komitetą buvo išrinkti šie asmenys: E. Butkus, A. Matulevičius, K. Steponavičius, L. Pruseika, M. Ragauskas, J. Kaulinis, J. Jankūnas, P. Rainys ir P. Rainienė.

Organizacijos nariai pradėjo veikti su dideliu ryžtumu. Ne tik didesnėse lietuvių kolonijose organizavo sėkmingai savo organizacijos kuopas, bet ir meno saviveiklos skyrius. Greitu laiku išaugo į pusėtinai stambią ir veiklią organizaciją. Įsikūrė gan gausūs chorai šiose vietovėse: Brooklyne — Lyros, Chicagoj — Naujos Gadynės; Worčestery, Mass. — Žvaigždės; Lawrence, Mass. — Lyros; Wilkes-Barre, Pa., — Dailės; Rockford, Ill. — Lyros; Peterson, N. J. — Jaunimo. Be to, Brooklyne įsikūrė, iš pradžių merginų, o vėliau mišri tautinių šokių ir baleto grupė — Lyraičiai.

LDD tikslas buvo toks: a) Jungti kruvon demokratiniai nusistačiusius lietuvius darbininkus ir kitus pažangius lietuvius — tiek vyrus, tiek moteris, — kurie pripažįsta draugijos siekimus. b) Vystyti kultūrinę, visuomeninę ir politinę veiklą, siekiant socialinio teisingumo visuomenės santvarkoje. c) Remti kovą už laisvos, demokratinės Lietuvos atkūrimą ir aktingai kovoti su pasireiškiančiais lietuvių visuomenėje totalitariniais užsimojimais. d) Dalyvauti bendroje šios šalies darbininkų kovoje už geresnį būvį, ypač ginti nuo išnaudojimo naujai atvykusius imigrantus.

Veikimo priemonės buvo tokios: a) Lietuvių Darbininkų Draugija rengia prakalbas, paskaitas ir diskusijas; b) leidžia

savo spaudos organą, knygas, brošiūras ir lapelius, organizuoja knygynus ir platina literatūrą; c) kuria chorus, meno ir sporto ratelius bei organizuoja viešus parengimus; d) aktyviai dalyvauja kovoje, kuriai vadovauja amerikiečių darbininkų organizacijos; e) šelpia totalitarinių režimų aukas ir kalinius; f) palaiko draugiškus santykius su Lietuvių Socialdemokratų Sąjunga, o savo politinę veiklą sieja su LSS pasaulėžiūra.

LDD nariu galėjo būti kiekvienas asmuo, vyras ar moteris, kuris sutinka su draugijos tikslais, remia jos veiklą ir moka nustatytus mokesčius.

Pagrindinis LDD vienetas yra kuopa. Kuopą sudaro ne mažiau kaip 5 nariai. Ne mažiau kaip trys vienos apylinkės kuopos gali sudaryti apskrities organizaciją, kad bendromis jėgomis plėstų LDD veiklą. Kiekvienas LDD narys moka 25 centus įstojimo mokesčio ir po dolerį kas metai.

Vyriausias LDD organas yra draugijos suvažiavimas, kuris vyksta nerečiau kaip kartą į du metus. Suvažiavimas renka į centro komitetą devynis narius ir tris kandidatus. Centro komitetas veda organizacijos reikalus tarp suvažiavimų. Centro komitetas iš savo tarpo išrenka valdybą iš trijų narių: pirmininko, sekretoriaus ir iždininko, kuri veda organizacijos reikalus tarp centro komiteto posėdžių.

Pati LDD organizacija išleido keletą įvairiais klausimais brošiūrų ir eilę dainų su gaidomis chorams ir solistams. Tuomet Brooklyne ėjęs savaitraštis Naujoji Gadynė, iš pradžių vargo neturėjo. Naujos Gadynės laikraštį leido atskira bendrovė. Patys chorai ir lyriečiai ruošdavo koncertus bei šiaip meno vakarus ir kartu tarnaudavo pačiai organizacijai.

Teatro grupės ir chorai

Daugelis LSS kuopų turėjo teatro ratelius. Taipgi socialistai kontroliavo daug teatro ratelių, kurie nepriklausė LSS. Šie visi rateliai statė didesnius ir mažesnius veikalus. Dažniausia priklausydavo nuo to, kiek galėjo sutraukti žiūrovų ir kokią galėjo gauti svetainę.

Kai tik socialistai pradėjo stiprėti kuopose narių skaičiumi, tuoj pradėjo daryti planus, kaip pastatyti kokį nors veikalą. Vaidintojų mažesniems veikalams netrūkdavo. Di-

desnis vargas buvo su svetainėmis. Vienos buvo perdidelės, kitos permažos. Didesniuose miestuose buvo lengviau.

Taigi, socialistai publikai patraukti, pradėjo nuo teatro. Tas jiem sekėsi, nes galėjo apskaičiuoti, kokį veikalą savo mieste ar apylinkėje gali statyti. Didesniuose miestuose socialistų ir jų kontroliuojami dramos rateliai yra statę veik visus veikalus, esančius lietuvių kalboje.

LSS kaikurios kuopos turėjo savo chorus. Dar daug daugiau buvo chorų, kuriuos socialistai kontroliavo, bet jie nesivadino socialistų chorais. Tas buvo daroma dėl to, kad į tokius chorus buvo lengviau gauti dainininkų ir dainininkių. Ypač apgalvoto takto reikėjo moteriškiems balsams pritraukti. Pas socialistus veik nė vienas pobūvis nebūdavo be dainos.

Didesniuose parengimuose, ypatingai Čikagoje, būtinai turėjo dalyvauti choras, kvartetas, solistas - stė, o mažesniuose miestuose pasitenkindavo kvartetu ir solistu ar soliste.

Štai Čikagoje 1914 įvyko apylinkės Chorų Konferencija, dalyvaujant septyniems chorams su 20 delegatų. Iš septynių tik trys buvo socialistų chorai. Tos konferencijos delegatai davė naujam kūdikiui vardą: Lietuvių Socialistų Chorų Susivienijimas.

Pirmiausia buvo sukurti chorai, kurie kultūrino ir linksmino publiką. Vėliau, geriau prasilavinę, sudarė kvartetus, dar vėliau, atsirado solistų. Praslinkus dar keliolikai metų paaugo jaunoji gentkartė čia gimusiųjų. Šie jaunuoliai parengimuose pradėjo deklamuoti, pianu skambinti ir, vėliau, dainuoti choruose ir solo.

Taip augo, brendo, veikė ir klestėjo lietuvių teatras ir chorai.

Lietuvių Moterų Progresyvis Susivienijimas

Amerikos lietuvių moterų progresyvis judėjimas gimė 1908, kuomet Brooklyno lietuvaičių Apšvietos draugijos sumanymu buvo sušauktas pirmas lietuvių moterų suvažiavimas Brooklyne. Tame suvažiavime gimė Lietuvių Moterų Progresyvis Susivienijimas, kuris vėliau suvaidino gana svarbų vaidmenį viešame lietuvių moterų gyvenime. Susivienijimo tikslas: Platinti savo ir kitų tarpe apšvietą ir klasinį susipra-

timą, aiškinti reikalingumą kovos už prašalinimą klasinių skirtumų, rengti proletares moteris prie šios kovos, aiškinti šeimynos bei draugijos santykius ir t. p. Iki 1915 mažai ką nuveikė, bet kai 1915 buvo išrinkta veikli valdyba: K. Petrikienė rašt., Račiūtė - Herman fin. rašt. ir J. Benesevičiutė ižd., tai nuo to laiko LPMS pradėjo sparčiai augti. Visur kūrėsi kuopos, o vėliau ir rajonai. Narių skaičius didėjo.

Pradžioje 1916 progresyvės moterys pradėjo kalbėti apie šaukimą suvažiavimo. Sumanytojos buvo vos tik trys negausios kuopos. Prieš pat suvažiavimą vienur kitur susikūrė naujos kuopos. Moterų nuotaika visur buvo taip pakilusi, kad iki 1916 pabaigos įsikūrė 26 naujos kuopos. 1916 10. 13, 14 ir 15 Brooklyne įvyko tasai suvažiavimas. Jame dalyvavo 21 atstovė.

Pirmieji suvažiavimo svarstymai buvo: šelpimas nuo karo nukentėjusių Lietuvoje, susivienijimo vidujinių reikalų tvarkymas, vaikų mokyklėlių organizavimas, literatūros leidimas, bendradarbiavimas su Škotijos Darbininkių Moterų Draugija, kova su girtavimu, kova prieš nepilnamečių darbą ir kiti įvairūs klausimai. Bet, gal būt, pats svarbiausias klausimas buvo nutarimas leisti mėnesinį organą "Moterų Balsą". Tai buvo socialistinės krypties moterų darbininkių reikalams skirtas žurnalėlis.

Tačiau kai keitėsi socialistų nuotaikos, keitėsi ir moterų progresisčių. Keitėsi dvasia ir jų organo. Ir ne tik dvasia keitėsi, bet ir vardas. 1926 pasikeitė į "Darbininkių Balsą", o 1932 į "Darbininkę". 1933 moterų organas visai sustojo ėjęs. Į senatvę Moterų Balsas niekuo nesiskyrė nuo komunistų balso.

Be periodinių leidimų, moterys išleido dar 19 knygelių brošiūrų.

1939 įsikūrė Amerikos Lietuvių Moterų Taryba ir 1940 išleido Moterų Žinias.

1941 Liet. Literatūros Moterų Sekcija ir Am. Liet. Moterų Taryba dar išleido vienkartinį Moterų Balsą, 64 puslapių be viršelių. Leidinį sutaisė K. Petrikienė.

Iš pradžių L. M. P. S. labai daug darbavosi Zuzana Puišiūtė - Šalnienė. Ji progresyvių veikloje buvo nepavaduojama. Jinai važinėjo su prakalbomis po lietuvių kolonijas ir

organizavo kuopas ir rajonus. Vėliau, komunisčių apšmeižta, ji lietuvių veiklą veik visai apleido; pradėjo veikti Amerikiečių profesionalių moterų organizacijose. Taipgi daug darbavosi M. S. ir K. Petrikienė važinėdamos po lietuvių kolonijas su prakalbomis, steigdamos kuopas. Prie jų buvo prisidėjusios su savo veikla M. Michelsonienė, M. Račiūtė, E. Zelenskaitė ir kt.

Atskaita už pirmus 9 M. B. mėnesius:

Pajamų:

Už prenumeratą	$ 1,468.42
Už pavienus numerius	408.07
Aukų	161.22
Įvairių	75.28
Iš viso	$ 2,112.99

Išlaidų:

"Moterų Balso" spausdinimas	$ 655.36
Redaktorės alga	120.00
Administratorės alga	120.00
Už popierių	143.00
Administracijos smulkios išlaidos	59.77
Redak. ir "M. B." smulkios išlaidos	99.03
Skelbimai	49.77
Už raštus	22.40
Iš viso	$ 1.269.33
1917. 7. 1. ižde buvo	$ 843.66

Susivienijimas turėjo 44 kuopas.

Zuzana M. Puišiūtė-Šalnienė Moterų Balse 1917. 7, Nr. 7, rašė:

"Mes, lietuvės moterįs, apart Lietuvių Socialistų Sąjungos, turime ir moterų organizaciją, kuri eina tuo keliu, — tai yra, Lietuvių Moterų Progresyvį Susivienijimą. Ta organizacija jau kelintas metas, kaip veda moteris prie šviesos ir susipratimo ir šiais metais yra užsibriežus veikt daugiau, negu kad kada veikė.

Kad paskleisti teisybės žodį tarpe Amerikos lietuvių moterų, kad jas sujudinti, ir paraginti, kad supažindyt visas moteris su siekiais Lietuvių Moterų Progresyvio Susivienijimo

yra rengiama L. M. P. S. agitacijos savaitė, kuri prasidės spalių 7 d. ir trauksis iki spalių 14 d. Per tą sąvaitę kiekviena L. M. P. S. kuopa turėtų kiekvieną vakarą surengti ką-nors, ypatingai prakalbas ir paskaitas. Toj savaitėj kiekviena kuopa turėtų daugiau "Moterų Balso" išplatint ir knygų parduot, negu kad paprastai. Per tą savaitę L. M. P. S. turėtų trigubai padidėt. Kiekviena L. M. P. S. narė turėtų užsibriežti ką-nors veikt.

Ten, kur nėra kuopų, draugės turėtų pasistengt sutvert kuopą. Jeigu reiks informacijų, kreipkitės pas mane.

Iki šiam laikui jau keletas moterų kalbėtojų pasižadėjo per visą savaitę kas vakarą pasakyt po prakalbą. Sekančiame "Moterų Balse" paskelbsiu visas kalbėtojas, kurios apsiims kalbėt.

Draugės išanksto apsvarstykite, ką veiksite tą savaitę. Prisirengkite gerai ir nelaukite paskutinės valandos. Pasisekimas tos savaitės priklausys nuo musų pačių. Taigi, draugės, visos į darbą. Išanksto užsisakykite kuodaugiausia "Moterų Balso" pavienių numerių, ir prenumeratų kvitų del užrašinėjimo. Padarykite taip, kad neliktų nei viena moteris nesupažindinta su L. M. P.S. siekiais. Švieskimės ir dirbkime delei geresnės žmonijos ateities.

Su Jumis Zuzana M. Puišiutė.

Liet. Mot. Pr. Sus. viršininkės 1917: S.M. Puishis sekr., B. Bočkiutė fin. sekr., J. Benes ižd. Pildomojo Komiteto sekr. A.V. Klimiutė. L. M. P. S. Centro sekr. Z. M. Puišiutė, Redaktorė Mrs. K. Petrikienė.

Antras L. M. P. S. suvažiavimas įvyko 1918 10.4 ir 6 Philadelphijoj. Į pirmą sesiją atėjęs valdžios agentas paliepė delegatėms išsiskirstyti. Delegatės kas dieną rinkosi kitoje vietoje ir taip savo suvažiavimą atliko. Suvažiavime paaiškėjo, kad susivienijimas turi 65 kuopas susiskirsčiusias į 6 apskritis ir 1,358 pilnai užsimokėjusias nares. Sus. kalbėtojos suvažiavime buvo: Račiūtė - Herman, Petrikienė, Puišiūtė, Dundulienė ir Žilinskaitė.

1921. įvyko trečias suvažiavimas su 50 atstovių vien tik iš komuniščių, nes socialistės pasitraukė.

1925. L. M. P. S. buvo pakeistas į Darbininkių Susivieni-

jimą. 1933 Darbininkių Susivienijimas buvo prijungtas prie Am. Liet. Literatūros draugijos. Vėliau kai kur tos draugijos globoje buvo įsteigti moterų klubai.

Čikagos moterų veikimas

1915 pradžioje Čikagoje buvo suorganizuota Liet. Moterų Progresyvių Sąjungos 9 kuopa. Organizatorės buvo A. Misčikaitienė ir E. Monkevičienė. Trumpu laiku išaugo į didžiulę kuopą, iš kurios kilo veik visas Čikagos moterų veikimas.

1916 buvo sudarytas šios kuopos moterų choras, kuriam vadovauti buvo pakviesta Nora Gugienė ir vadovavo per trejus metus. Choras duodavo programas įvairioms draugijoms.

Čikagoje ir apylinkėse įsikūrė daugiau kuopų. Veikėjos matė reikalą tas kuopas sujungti ir sušaukė pirmą konferenciją 1918. 8. 25. Čikagoje, kur buvo sudarytas 3-čias Rajonas iš 7 kuopų. Konferencijos pirmininke išrinkta M. Dundulienė, sekretore Ieva Vasiliauskienė; dalyvavo 18 delegačių.

Pirmasis 3-čio Rajono komitetas (valdyba) buvo sudarytas iš šių narių: M. Dundulienė — pirm., J. Vasiliauskienė — sekr., Julė Žemaitė — iždininkė; komiteto narės: O. Vikšrienė ir O. Kaminskienė. Glaudžiai tuo laiku veikė M. Jurgelionienė, F. Kemėžienė, A. Misčikaitienė ir Jadvyga Grybienė.

Nemaža gražaus veikimo parodė 25-toji kuopa Roselande. Jai vadovavo Stikliūtė - Raudienė, J. Vasiliauskienė, M. Varekojienė, K. Kučinskienė, Ieva Kučinskienė, J. Sadulienė, V. Petrauskienė ir kt.

1917 kuopos pastangomis buvo sudaryta Ateities Žiedo vaikų draugijėlė iš 25 vaikučių, kurie mokėsi dainuoti, šokti, vaidinti, lietuviškai skaityti, rašyti ir kalbėti. Dainos, šokių ir vaidinimo mokė Salomėja Staniuliūtė, o rašto ir skaitymo — V. Poška.

1918 kuopietės suorganizavo 25 kuopos Moterų chorą iš apie 30 dainininkių. Mokytojais buvo Salomėja Staniuliūtė ir P. Sarpalius. Kuopos choras dainuodavo ne tik savo parengimuose, bet eidavo dainuoti ir kitoms organizacijoms.

1919 ir šioje kuopoje kilo idėjiniai nesutikimai ir privedė prie skilimo. Bet čia komunistuojančių buvo mažuma, jos

išėjo ir sudarė savo kuopą. Rimtesniosios dar keletą metų pasilaikė ir, pagaliau, likvidavosi.

1916 šiaurinėje Čikagos miesto dalyje irgi buvo įkurta L. M. P. S. 29 kuopa. Pirmoji valdyba buvo: O. Rimeikienė — pirm., Angelė Čepukienė — sekr., E. Rypkevičienė fin. sekr., O. Kaitienė — iždininkė. Rimeikienė pasiėmė ir knygės pareigas. Čia atsitiko tas pat, kas kitur: susiginčijo dėl idėjų ir pakriko.

Lietuvių Darbininkų Literatūros Draugija

Ši draugija įsikūrė 1915. 2. 10. Mintį šiai draugijai steigti iškėlė Tadas Kučinskas Kovoje, vėliau — L. Prūseika, o 9-tasis LSS suvažiavimas Philadelphijoj, 1913 tą mintį užgyrė ir nutarė tokią draugiją steigti.

Steigiamasis susirinkimas įvyko 1915 Brooklyn, N. Y. Ten pat brooklyniečiai įsteigė pirmąją kuopą, kuri išrinko tokią valdybą: A. Staniškis — pirm., K. Karpavičius — prot. sekr., J. Valatka — Fin. sekr. ir K. Liutkus ižd.

Laikinon Centro valdybon išrinkti šie: L. Prūseika — pirm., J. Benesevičiūtė — sekr. ir J. Dainius — ižd. Seimas priėmė tokią rezoliuciją: "Prie draugijos gali priklausyti visi, kurie simpatizuoja draugijos tikslui, išėmus priešus organizuoto socialistiško judėjimo. Metinis mokestis — 75 centai. Įstojimo mokesčio nėra. Vėliau mokėjo daugiau. Nariai gauna visas tų metų Draugijos išleistas knygas ir žurnalą "Šviesą".

Steigiamojo seimo rezoliucija nustato naujos organizacijos pagrindus ir principinius siekimus. Rezoliucija sako:

"Kadangi pastaruoju laiku vis labiau ne tik sacialistiškų veikėjų tarpe, bet ir plačiose darbininkų miniose girdisi nusiskundimų balsai, kad lietuvių literatūroje nėra rimtesnių raštų, gvildenančių darbininkų klausimą;

Kadangi tos knygų leidimo draugijos, kurios dabar gyvuoja, yra aiškiai anti-socialistiškos arba leidžia tikrai penkcentines bei dešimtcentines brošiūrėles, kurios jokiu būdu negali duoti gilesnio išaiškinimo visuomeniškų klausimų;

Kadangi kylant vis aštresnei ir principališkesnei kovai tarpe įvairių sluogsnių lietuvių visuomenėj — vis labiau at-

jaučiamas reikalingumas pravesti drūtesnį idėjinį pamatą, kuriuo galėtų pasiremti klasiniai susipratę darbininkai —

Tai mes, steigėjai Lietuvių Darbininkų Literatūros Draugijos, tariamės įsteigę tokią draugiją, kuri kaip tik gali patenkinti tuos gyvenimo ir darbininkų kovos iškeltus reikalavimus. Darbininkų Literatūros Draugija, įsteigta prieinamiausiais plačioms darbininkų minioms pamatais, mano remti visą veikimą tuo persitikrinimu, kad gera knyga yra vienas iš ištikimiausių vadovų iš kapitalistiškos gadynės skurdo į šviesų socializmo rytojų. Įsteigdami LDLD, mes manome pajėgsią sutraukti prie didžio apšvietos darbo ne vien socialistiškus darbininkus, bet ir tas dideles minias pritarėjų socializmo idėjai, kurie lišiol, nėsant atsakančios draugijos, buvo iškrikę tokiose organizacijose, kurios ir savo pakraipa ir savo veikimo būdu nieko bendro su darbininkų reikalais neturėjo.

Dėlei viso to, mes kviečiame draugus spiestis Lietuvių Darbininkų Literatūros Draugijoje. Bendromis spėkomis mes atliksim didelį darbą ir priartinsime darbininkų išsiliuosavimo valandą."

Trumpai sakant, L. D. L. D. tikslas organizuoti darbininkus į šią draugiją kuopomis, leisti knygas ir platinti tarp darbo žmonių apšvietą. Kadangi tuo laiku lietuviai labai jautriai atsiliepdavo į paraginimus organizuotis ir šviestis, tai ir ši draugija turėjo gerą pasisekimą. Naujos kuopos kūrėsi su nepaprastu spartumu. Prakalbos, paskaitos vyko visur, kur tik buvo lietuvių.

Pirmajame seime įvykusiame Brooklyne, 1919 10. centralinis sekretorius Kazys Steponavičius raportavo, kad draugija tų metų rugsėjo pirmą d. turėjo 5,860 narių. Kuopos veikė veik visose didesnėse lietuvių kolonijose. Kuopų turėta ir Kanadoje, ir net Argentinoje. Turto pinigais $ 3,000.00.

1919 LDLD užvaldę komunistai pakeitė organizacijos kaikurias taisykles.

Kuopos, gyvenančios vienoj valstijoj arba apylinkėj, sėkmingesniam veikimui sudaro apskritį. Narių arba jų įgaliotinių (proxies) (pradžioje to nebuvo) bei kuopų atstovų suvažiavimas yra aukščiausia įstaiga, kuri taiso konstituciją ir daro kitus tarimus. Tarpe suvažiavimų aukščiausia įstaiga yra

Centro Komitetas, kuris nominuojamas pačių narių ir referendumu išrenkamas. Centro Komitetas susideda iš 7 narių ir 4 pavaduotojų. Centro Komitetas renkamas dviems metams. Jis iš savo tarpo išrenka valdybą, komisijas, Šviesos redakciją, moterų komitetą ir rūpinasi bendrai organizacijos reikalais, kaip paruošimu knygų ir t.t.

1959 ALDLD pirmininku buvo K. Petrinienė. ALDLD iki 1960 išleido 65 knygas ir per 21 metus leidžia periodinį žurnalą Šviesą.

ALDLD kuopas Chicagoje ir apylinkėje apjungė pirmas apskritis. Chicagoje dar veikia 7 kuopos.

1959 ALDLD pirmo apskričio komitetas rūpinosi turistų pirmos ekskursijos pasiuntimu į Lietuvą.

Kadangi LDLD seimas įvyko tuo pat laiku, kai ir komunistų, ir delegatai į abu seimus buvo komunistų rinkti, tai suprantama, kaip jie elgėsi. Jie nutarė pasiduoti komunistų kontrolėn. Kuopas komunistai pasiėmė, bet prie pinigų negalėjo prieiti. Pinigai buvo socialistų rankose. Turto ir vardo klausimas atsidūrė teisme ir teismas palaikė socialistų pusę. Senasis vardas atiteko socialistų valdomai draugijai, o komunistai prisidėję žodį "Amerikos" veikė toliau. Pinigai teismo įsakymu buvo padalyti pusiau, bet atėmus teismo išlaidas, nedaug beliko.

Po teismo socialistai mėgino organizaciją palaikyti. 1920 išrinko naują valdybą: J. M. Endziulį — pirmininku, M. J. Juškauską — sekr. ir K. Liutkų — iždininku. Bet jiems jau nesisekė, nes pasitraukusieji iš LDLD nebenorėjo grįžti ir jau bendrai darbininkų nuotaikos buvo pakitėjusios. Už kelių metų likvidavosi.

Amerikos Lietuvių Darbininkų Taryba

1917. 6. 29. Čikagos lietuvių darbininkų masinis susirinkimas įsteigė Amerikos Lietuvių Darbininkų Tarybą..

Uždaviniai

1. Vienyti susipratusiųjų Amerikos lietuvių darbininkų jėgas kovai už bendrus jų reikalus.
2. Kovoti su militarizmo pavojum, gresiančiu darbo žmonių teisėms, ir remti taikos judėjimą.

3. Daryti pageidaujamą darbininkams įtaką į Lietuvos šelpimo darbą ir tuo tikslu įkurtas Amerikoje įstaigas.

4. Remti Lietuvos darbininkų kovą už laisvę ir demokratiją.

Šiam tikslui buvo įkurtas Lietuvos Laisvės Fondas.

Am. Liet. Darb. Taryba susidėjo iš lietuvių darbininkų organizacijų --politinių, industrinių, savišalpos, kultūrinių ir kt., kurios pritarė aukščiau išdėstytiems principams ir uždaviniams.

Kiekvienoje kolonijoje galėjo įsikurti tos vietos Liet. Darb. Taryba iš draugijų atstovų po vieną atstovą nuo kiekvieno 50, arba dalies narių. Kiekviena draugija arba kuopa, įstojusios šion Tarybon mokėjo po $ 3.00 nuo kiekvienų 50, ar dalies narių metams.

A. Liet. Darb. Pildomasis Komitetas (Centras) susideda iš septynių narių gyvenančių vienoje apylinkėje.

Principai ir tikslai

I. Tarptautinė darbininkų santarvė.

II. Kuogreičiausia taika — be aneksijų ir kontribucijų ir tuo pamatu, kad kiekviena tauta turėtų teisę spręsti pati savo likimą.

III. Laisva ir demokratinė Lietuva.

(Etnografinės Lietuvos Steigiamasai susirinkimas; teisė kiekvienai Lietuvoje gyvenančiai tautai laisvai plėtotis; visiška lygybė prieš įstatymus visų piliečių be tautos, kilmės, tikėjimo ir gimties skirtumo; atskyrimas bažnyčios nuo valstybės ir mokyklos nuo bažnyčios; pilna sąžinės, žodžio, spaudos, susirinkimų laisvė; darbininkų apsaugojimo įstatymai; nustatymas maksimum valandų ir minimum mokesčio ir valstybinis draudimas nuo ligų, nelaimių, nedarbo ir senatvės; lygus mokestis vyrams ir moterims už lygų darbą; valstybinis draudimas motinybės; priverstinas nemokamas mokslas vaikams; atėmimas dvarų žemės žmonių naudai; valstybinė nuosavybė visų susižinojimo priemonių ir vandenų ir municipalė visuomeninio naudojimos įstaigų nuosavybė miestuose.)

Pirmutinė valdyba

Iki sekamo visuotinio Am. Liet. Darb. Tarybos suvažiavimo išrinko šiuos asmenis: Dr. P. Grigaitį — pirm., Kl. Jurgelionį — veiceprim., A. Lalį — sekr., K. Gugį — ižd. Nariai: dr. T. Dundulis, J. Šmotelis ir Julija Žymantienė - Žemaitė.

1917. 8. Aušros svetainėje įvyko Čikagos ir apylinkės Lietuvių Darbininkų Tarybos konferencija. Delegatų atvyko 114 atstovaujančių 60 įvairių draugijų, kuopų, bei klubų apimančių viso apie 8,500 narių (sekančioj konferencijoj dar prisidėjo 16 naujų draugijų su 28 delegatais ir apie 1,800 narių).

Susirinkusieji delegatai Centralinę Pildomąją Tarybą paliko senąją, o į Čikagos Pildomąją Tarybą išrinko šiuos asmenis: A. Petraitį — pirm., St. Strazdą — sekr., S. Danilavičių — ižd. Nariais: J. K. Liutkų, Jakavičių, W. Butvilą ir P. Čerešką.

Iškilmės

1918. 7. 4. Liet. Darb. Taryba surengė iškilmes West Side Auditoriume. Viršuj scenos buvo didelis parašas raudonomis raidėmis: Lai gyvuoja laisva demokratinė Lietuva! Parašas: Čikagos Lietuvių Darbininkų Taryba. Scenoje buvo iškabinti plakatai su darbininkų obalsiais:

"Reikalaujame apsisprendimo teisės kiekvienti tautai!"

"Lai gyvuoja tarptautinė darbininkų vienybė!"

"Už Lietuvos laisvę su Amerikos Lietuvių Darbininkų Taryba."

"Šalin Kaizerį!"

"Šalin kaizerišką Lietuvos nepriklausomybę!" ir t. t.

Po šių iškilmių buvo apskųstos Naujienos ir P. Grigaitis Teisingumo Departamentui (Department or Justice.).

1920. 3. 30. vyko Čikagos ir apylinkių Liet. Darb. Tarybos konferencija, kurioje pirmininkavo J. Jakavičius, o sekretorium buvo A. Ambrozevičia - Ambrose.

Iždininkas K. Gugis pranešė, kad nuo 1917. 5. iki 1920. 3. 18. įplaukė $ 2,868.00. Išsiųsta į Lietuvą Socialdemokratų partijai $ 2,144.49. Liko pas iždininką K. Gugį $ 723.54.

Buvo pasiūlyta ir priimta keletas rezoliucijų, būtent: Rezoliucija dėl Lietuvos steigiamojo Seimo; Protestas prieš Smetonos ir Galvanausko valdžią; rezoliucija dėl būsimos tvarkos Lietuvoje; rezoliucija rėmimo Lietuvos Socialdemokratų Partijos.

Taryba kreipėsi į Darbininkų Unijų Internacionalą, prašydama pagalbos Lietuvai.

1920. 11. čik. Lietuvių Darbininkų Taryba suruošė prakalbų maršrutą Čikagoje. Lietuvos gynimui surinko pagal kolonijas taip: Northsidėje $ 174.00; Bridgeporte $ 305.00; Roselande $ 91.00; Cicero $ 88.00; Town of Lake $ 121.00; Brighton Park $ 46.00; iš viso $ 826.00. Aukos buvo perduotos Lietuvos atstovui J. Vileišiui.

1921. 12. 11. įvyko VIII Čikagos Liet. Darbininkų Tarybos konferencija. Dalyvavo 58 delegatai nuo 31 organizacijos. Konferencijai pirmininkavo A. Žymontas, sekretoriavo A. Lalis. Į Pildomąjį Komitetą išrinko: K. Gugį, A. Ambrozevičią - Ambrose, S. Danilavičių, A. Jakštį, A. Vilį, K. Čepuką ir St. Strazdą.

1923 Amerikos Liet. Darb. Taryba likvidavosi. Per visą savo gyvavimą ji išjudino Amerikos lietuvius, kaip niekas kitas nebuvo padaręs; ji paskleidė apšvietos ir savarankiškumo lietuvių draugijose ir per Laisvės Fondą pasiuntė Lietuvos Socialdemokratams apie pusketvirto šimto tūkstančių auksinų.

Lietuvių socialistų veikla Čikagoje

LSS pirma kuopa buvo suorganizuota 1905 Bridgeporte ir buvo 4-toji. Kadangi iš ketvirtosios kuopos veikimo ir svarbesniųjų nutarimų bus atskiras skyrelis, čia tik paminėjau jos atsiradimo faktą. 1906 įsikūrė 22 kuopa Westsidėje. Į jos valdybą įėjo: J. Gluobis — pirm., V. Makaveckas — sekr., M. Meldažis — ižd.

1907 LSS 22 kp. surengė Aušros Vartų parapijos salėje P. Grigaičiui prakalbas. Klebonas Ambrozaitis pats patarė prakalbas rengti parapijinėj svetainėje (kitos ten nė nebuvo). Klebonas iš sakyklos prakalbas garsino ir pats tose prakalbose kalbėjo, ragindamas susirinkusiuosius aukoti revoliucijai. Klebonas aukojo $ 5.00. Iš viso aukų surinko $ 45.32.

Lietuvių ištekliai dar buvo labai maži ir dolerių aukavimas nelengvas.

1907. 11. įsikūrė 81 kp. A. Žiugžda buvo sekretorium. Kitų LSS kuopų įsikūrimo laiką neįmanoma surasti neturint centro duomenų, bet kuopų buvo visose lietuvių gyvenamose kolonijose, kaip Town of Lake, Brighton Park, 18th ir Union, So. Englewood, So. Chicago, Atlantic City (59-ta gat. ir Wentworth). Visose tose kolonijose gyveno po keletą dešimčių lietuvių šeimų ir daug pavienių. Bet kuopos tose vietose nebuvo pastovios, jos susikurdavo, pagyvendavo ir pakrikdavo. Čikagoje, priskaitant Cicero, yra buvę 11 kuopų, o laike skilimo buvo 9.

Čikagiečiai labai gyvai atjautė bręstančią revoliuciją Lietuvoje ir visomis jėgomis stengėsi šelpti tąsias jėgas, kurios ten aktyviai revoliucijoj dalyvavo. Tokie vyrai, kaip Vincas Mišeika, Juozapatas Jenčevskis, Juozas Girijotas, jau 1899 m. atvyko persisunkę revoliucijos dvasia. A. Lalis, nors ne politikas, bet visa savo siela geidė Lietuvai nusikratyti caro jungo ir priespaudos. Geidė Lietuvai laisvės.

Kai 1906 m. pagyvėjo revoliucijos šelpimas, tai ir čikagiečiai sudarė Revoliucijos Šelpimo Komitetą, kurio valdyboje buvo: Juozas P. Varkala – pirm., dr. A. L. Graičiunas — sekr., St. Marcinkevičius ižd.

Aukos buvo renkamos per daugelį metų. Kai praėjo revoliucija, prasidėjo kankinių šelpimas, po to karo pabėgėliai šaukėsi pagalbos. Kai karas pasibaigė, Lietuvos atkūrimo veikėjai atsišaukė į mus, amerikiečius. Ir čikagiečiai visuomet išgirsdavo savo brolių ir seserų šauksmus ir visuomet ištiesdavo savo dosnią ranką. Tiek dosnią, kiek tų laikų aplinkybės leido. Pavarčius savaitraštį Lietuva randame tūkstančius vardų, kurie aukojo Lietuvos reikalams. Aukojo ne po daug, nes daug aukoti nebuvo iš ko.

1907 atvažiavo iš Lietuvos P. Puskunigis, kuris daug kalbų pasakė ant gatvių kampų, lietuvių gyvenamose vietose. Keletą metų vėliau buvo pasidariusi lyg ir mada prakalbas gatvių kampuose rengti. Šv. Jurgio bažnyčios klebonas ne kartą yra vaikęs su lazda socialistų kalbėtojus, kai jie rinkosi arti jo bažnyčios. Kartą net policiją pašaukė, areštavo

Juozą Kuzmicką, Šimbelį, Jokubaitienę ir k. Tie kalbėtojai buvo nubausti po $1.00 už nederamą elgesį,

LSS VIII Rajonas

Tai buvo veikli ir tvirta iš vietinių kuopų susidariusi organizacija. Kai kada prisidėdavo ir tolimesnių apylinkių kuopos, kaip Waukegan, Ill., Kenosha, Wis. ir k. Kuopos mokėdavo Rajonui tam tikrą mokestį ir jų delegatai turėjo sprendžiamą balsą Rajono reikaluose. Rajonai turėdavo konferencijas kartą ar du į metus.

VIII Rajonas įsikūrė 1907. Jo tikslas buvo padėti kuopoms sėkmingiau skleisti apšvietą ir socialistines idėjas. Tam buvo naudojami prakalbų maršrutai. savitarpio lavinimosi mokyklos žiemos vakarais, ir literatūros platinimas. Šio Rajono konferencijoje įsikūnijo mintis steigti darbininkišką laikraštį ir, to pasekoj, buvo įsteigtos Naujienos.

1909 iš socialistų susiorganizavo Dramos Ratelis, kuris išbuvo per keliolika metų Rajono kontrolėje. Vėliau per daug metų gyvavo savarankiškai.

1915 VIII Rajono valdyboje buvo: J. P. Markus — org., M. Petrauskas — sekr., P. Yndrell — fin. sekr., P. Puniška — ižd. Veikimo komitetas: A. Petraitis, St. Strazdas ir P. Galskis.

1916 VIII Rajonas suorganizavo socialistų propagandos mokyklą penktadieniais per keturis mėnesius. Mokyklą galėjo naudotis tik socialistai užsimokėję po $1.00 už visą kursą. Mokytojais buvo A. Lalis ir K. Jurgelionis, o vėliau vietoje Jurgelionio, P. Grigaitis. Mokyklos organizatoriai ir prižiūrėtojai: J. Šmotelis — pirm., Pukis — sekr., J. Klevas — ižd. Mokykla veikė dvejus metus. Pirmaisiais metais mokėsi 46 mokiniai.

1919 mokykla buvo likviduota.

1917. 7. 4. VIII Rajonas, minėdamas JAV nepriklausomybės šventę, Čikagoje surengė vieną dieną prakalbas septyniose vietose. Visur kalbėjo du kalbėtojai. Grigaitis ir Jurgelionis kalbėjo dviejose vietose.

Tais metais JAV įstojo į pirmąjį Pasaulinį Karą ir buvo paskelbta jaunų vyrų registracija kariuomenės prievolei. Kai

artinosi registracija, vienas iš VIII Rajono valdybos narių sušaukęs slaptą LSS kareivinio amžiaus narių Čikagoje susirinkimą, pasiūlė nesiregistruoti ir į kariuomenę neiti. Tai buvo žioplas sumanymas, kuris galėjo įklampinti daugiau, kaip 100 vyrų.

Rajono sekretorius tuo metu buvo Juozas Šmotelis ir kai jis patyrė apie aną maištišką susirinkimą, tuojau ėmėsi žygių tą neapgalvotą nutarimą atšaukti. Mildos svet. sušaukę kitą LSS narių susirinkimą, gavo iš Soc. Partijos Centro adv. Johnsoną, ir kai nariai patyrė, kokių bėdų už tą maištą jie gali susilaukti, tai didelė dauguma ano nutarimo išsižadėjo.

Tačiau Teisingumo Departamentas tą išsišokimą vistiek patyrė. Sekretorius J. Šmotelis porą kartų buvo klausinėjamas. Buvo reikalauta aną nutarimą rėmusiųjų vardų ir adresų, bet nepavyko tardytojus įtikinti, jog tai buvo kelių žioplių išsišokimas, kuris socialistų nuo registravimo nesulaikė.

Panašus maištas įvyko Rockforde. Bet ten niekas jų nepertarė ir apie 15 vyrų gavo kalėjimo bausmes ir turėjo atitarnauti kariuomenėje.

Tačiau kairiasparniai buvusiam tuo metu Rajono sekretoriui vistiek atkeršijo: 1918 išbraukė iš LSS 137 kp., kaipo "nepataisomą Grigaičio ir atžagareiviškųjų buržujų berną."

Čikagos socialistų kalbėtojai

K. Gugis, J. Jančevskis, A. Petraitis (išvažiavo po karo į Lietuvą), Dr. P. Grigaitis, Alex Vasiliauskas, V. Poška, P. Galskis, V. Pačkauskas, P. Dubickas, Anupras Karalius (po karo išvažiavo į Rusiją "socializmo budavoti", bet apsivilęs parbėgo į Lietuvą atvėsęs), dr. A. Montvidas, dr. T. Dundulis, dr. A. Margeris. dr. A. Karalius, dr. A. Davidonis, V. Ambrose, Kl. Uktveris, A. Sideravičius, M. Juodis, J. P. Varkala ir k.

Kai LSS formaliai prisidėjo prie Amerikos Socialistų Partijos, lietuviai jau galėjo statyti savo žmones į valdiškas vietas, jei Partija tokius kandidatus užgirdavo. Yra kandidatavęs iš 4 Wordo (dabar 11) A. Petraitis; K. Gugis į teisėjus du kartu. Kartą jis gavo virš 75,000 balsų. Tada socialistai būtų užvaldę visą Circuit Court, jei demokratai ir respublikonai būtų nesusijungę prieš socialistus. Jie atsilaikė tik sudarydami vieną "Demo-Rep" sąrašą.

1919 Čikagos kairieji socialistai paėmė vadovavimą į savo rankas kuopose ir aštuntame Rajone. Tais pat metais VIII Rajonas laikė konferenciją 4. 20. Dalyvavo 123 delegatai nuo 16 kuopų, kurios bendrai turėjo apie 900 narių. Delegatai nutarė leisti savaitraštį, kurį pavadino Žarija. Laikraščiui leisti paskyrė komisiją, kuri tą "Žariją" pavedė Sąjungos nuosavybėn.

Toji konferencija neiškentė neužpuolusi Naujienų. Rezoliucijų komisija — D. V. Juška, J. Stonis ir P. V. Žalpys pasiūlė konferencijai "išnešti protestą prieš Naujienas, kad jos save vadina socialistišku ir darbininkišku laikraščiu, o yra vedamos buržuazinėj dvasioj pilna to žodžio prasme ir savo turiniu niekuo nesiskiria nuo klerikalų ir tautininkų laikraščių."

Protesto rezoliuciją priėmė, bet daugiau nieko nepadarė.

LSS 4-tos kuopos veikla

Čia yra tik ištraukos iš protokolų knygos nuo 1905 iki 1918 metų. Tose ištraukose yra neaiškumų, bet jos vis vien atvaizduoja kuopos veikimą, jos augimą ir narių susidomėjimą organizacijos reikalais.

Pirmas LSS 4-tos kp. susirinkimas įvyko pas V. Mišeiką 1905. 1. 21. Jis ir vėdė pirmąjį susirinkimą. Po apkalbėjimo buvo įkurta kuopa, kuri iš Centro gavo ketvirtą numerį. Kuopa nutarė, kad kiekvienas narys turi mokėti po 25 c. į mėnesį. Susirinkimus daryti du kartu į mėnesį. Prisirašė: V. Mišeika, Balčiūnas, A. Lalis, J. Ilgaudas. A. Sideravičius, K. Gugis, J. Jančevskis, J. Girijotas ir Valantinas. Kuopos valdybon išrinkti: J. Jančevskis — pirm. — organizatorium, K. Gugis — sekr., A. Balčiūnas — ižd.

Kadangi 18-tos ir Halsted apylinkėje socialistų kp. pakriko (uvo soc. Darbo Partijos kp.), o pas kasininką Girijotą liko kuopos iždas, tai ši kuopa išrinko komisiją peržiūrėti knygas ir perimti pinigus. Komisijon išrinkti: V. Mišeika, A. Lalis ir Valantinas.

1905. 3. nutarė pasiųsti spaustuvę, kurią buvo paėmę iš V. Karaliaus, Centraliniam socialistų partijos komitetui, dr. J. Šliupo vardu, į Philadelphia. Pa., o prisiųstus Centralinio

Komiteto $10.00 su $30.00 paskolos, pasiųsti V. Karaliui į New York, kurią sumą čikagiečiai buvo jam skolingi.

Tais pat metais 4.30 susirinkime Ažuko svetainėje prisirašė šie nariai: Valentinavič, Bukauskas, Zaluba, Laukienė, Damijonaitienė, Matuk, Žymontas, Sabauskas, Kazokas, Kiedis, Damijonaitis, Kabašinskienė (kuri vėliau ištekėjo už Dundulio), Vincas Grinius, M. Tananevičius, J. Krūmas ir J. Žukauskas.

Gegužės mėn. susirinkime nutarė parsisiųsdinti 10 egzempliorių Kovos platinimui. J. Ilgaudas išrinktas platintoju. Kuopa pasiūlė kitoms kuopoms apsvarstyti tokius sumanymus: 1. Skelbti kas mėnesį organe partijos materialinę padėtį. 3. Sudaryti Spaudos Komisiją, kuri rūpintųsi partijos organu ir kitokiais spaudos reikalais. 3. Kad Kova būtų išleidinėjama reguliariai kas ketvirtadienis. 4. Kad Kova skelbtųsi einanti tikrojo leidėjo vardu, t. y. L. S. P., o ne Širvydo. 5. Pinigus, skirtus delegatui į Tarptautinį Suvažiavimą, Olandijoj siųsti, pravesti revoliucijos reikalams.

Spalio mėn. susirinkime svarstyta dr. J. Šliūpo rezignacija iš iždininko vietos.

Gruodžio mėn. susirinkime nutarta rengti viešas prakalbas paminėti kraujo praliejimo už laisvę 1905. 1. 22 Maskolijoje. Rengimo komitetas: J. Girijotas, J. Jančevskis, B. Laucevičius, A. Petraitis ir J. Dumbris.

1906 prakalbose turėta juoda ir raudona vėliava. Raudonąją paskolino Dr. Vinco Kudirkos draugija, o juodąją pagamino P. Damijonaitnenė. Aukų surinkta $11.15 ir pasiųsta Centrui. Kuopa nutarė pasigaminti sau raudoną socialistišką vėliavą. Nutarimas neįvykdytas.

J. Girijotas išrinktas delegatu nuo Čikagos socialistų kuopų į Politinį Seimą, kuris šaukiamas 1906. 2. 22. Tačiau Girijotas nevažiavo, nes kuopa nepajėgė sukelti pinigų padengimui delegato išlaidų. Kuopa išrinko komisiją iš Damijonaičio, Jančevskio, Gugio, Varkalos ir Žymonto, kad jie pagamintų kuopos vardu rezoliuciją ir pasiųstų Politiniam Seimui.

Balandžio mėn. kuopa surengė prakalbas, kuriose buvo surinkta $40. aukų revoliucijos reikalams. Kuopa nutarė įsteigti knygyną ir prašė Centro, kad į knygyną atsiųstų po 2

egz. kiekvienos knygos. Centras patenkino kuopos prašymą. Knygas davė nariams skaityti nemokamai.

Liepos mėn. kuopa vėl turėjo prakalbas, kuriose įsirašė į kuopą 12 narių. Prakalbas garsino ir Katalikas. Kuopa nutarė mėnesio bėgyje surengti prakalbas Town of Lake, Nothsidėje ir Bridgeporte. Komitetas: Kiedis, Žymantas, Dragas, Galskis ir Sideravičia. Prakalbose gauta 9 nauji nariai. Kuopos susirinkime buvo parduota 60 egz. L. S. P. konstitusijos. Sekretorium išrinktas P. Galskis.

Rugsėjo mėn. susirinkime buvo nutarta surengti balių su koncertu. Komitetas: Gugis, Krūmas, Žymontas, Ilgaudas, Jančevskis ir Galskis. Koncerte dalyvavo 4-tos kuopos neperseniai suorganizuotas mišrus choras. Šis choras gyvavo virš metų laiko. Balius - koncertas pasisekė. Pelno davė $ 142.47, jis paskirstytas sekamai: Kovos fondan — $ 40., revoliucijos reikalams $ 50., ir likusius savam knygynui. M. Tananevičius paaukojo pieštą paveikslą, Damijonaitienė — mandoliną.

1907. 3. susirinkime kuopa iškėlė sumanymą, kad LSS sudarytų komitetą kontroliuoti aukas skiriamas L. S. P. ir revoliucijai, kurios ateina per įvairius laikraščius. J. Ilgaudas padovanojo kuopai rankraštį "Kelionė per peklą" išverstą iš anglų kalbos. Autorius John Mauritz.

4. 14. įvyko nepaprastas kuopos susirinkimas. Nutarimai: 1. Sąjungos konstituciją ir jos redagavimą palikti 3-čiam Suvažiavimui. 2. Užgiria sumanymą organizacijos vardui, kurį Širvydas padavė per Kovą, kad geriausia būtų vadintis "Lietuvių Socialistų Sąjunga", sutrumpintai LSS. Žymontas pasiūlė pataisymą, pridėti žodį "Amerikoje". Dauguma pritarė Žymonto pasiūlymui. 3. Kuopa pritaria pasiųsti delegatą į tarptautinį Socialistų Kongresą, bet galutiną nutarimą ir delegato išrinkimą palikti 3-čiam Suvažiavimui. 4. Pasiūlymas, kad socialistai stengtųsi pagerinti santykius su tautiečiais vienbalsiai atmestas. 5. Į Centro Komitetą buvo nominuoti:

1. Centralinis Organizatorius — J. Baltrušaitis.
2. Centro susinešimų sekretorius — K. Gugis.
3. Centro Finansų sekretorius — Kiđolis iš New York.
4. Centro iždininkas — T. Andžiulaitienė.
5. Centro Knygius — J. Gegužis iš Čikagos.

6. Redaktorius — J. O. Širvydas.
Delegatas į 3-čiąjį suvažiamimą — K. Gugis.

Nutarta paduoti suvažiavimui pasiūlymą, kad organas Kova būtų Partijos nuosavybė, o ne vieno asmens. Liuosybės draugija užkvietė kuopą dalyvauti iškilmėse, 5.12. Kadangi kuopa neturi savo vėliavos, tai iškilmėse negali dalyvauti; tačiau nutarė pasiųsti savo kalbėtoją, J. P. Varkalą.

Buvo nutarta suorganizuoti Čikagoje iš vietinių apylinkinių kuopų aštuntąjį Rajoną.

Gegužės mėn. susirinkime įsirašė 11 narių, tarp jų A. Olševskis, Lietuvos leidėjas ir bankininkas.

Birželio mėn. susirinkime J. Jančevskiui atsisakius iš organizatoriaus pareigų, išrinktas P. M. Kaitis.

Rugpiūčio mėn. susirinkime J. P. Varkala pasiūlė, kad kuopa įkurtų vakarinę mokyklą. Po diskusijų tas darbas turės būti pervestas VIII Rajonui. Parengimų komitetas pranešė, kad šiame mėnesyje jau surengta gatvėse 12 prakalbų.

Buvo perskaitytas laiškas nuo Mockaus, teatro rengėjo, kuris prašė kuopos pagalbos surengti teatrą 11.10. Jis visą pelną skyrė revoliucijos reikalams Lietuvoje. Mockaus prašymas buvo patenkintas.

Delegatai iš įvykusios VIII Rajono konferencijos praneša, kad ten padaryti tokie nutarimai:

I. Rengti prakalbas kur tik randasi lietuvių ir visur steigti kuopas.

2. Stengtis išleisti literatūros Rajono lėšomis.

3. Išleisti knygą Ilgaudo padovanotą Rajonui.

4. Surasti būdus, kaip sustiprinti Rajono iždą.

5. Prašyti 4-tos kuopos valdybos, kad ji pasikalbėtų su anglais socialistais, gal jų partija užlaikytų lietuvių organizatorių, kuris važinėdamas po lietuvių kolonijas steigtų kuopas.

Spalio mėn. susirinkime nutarė rengti paskaitas du kartu per mėnesį, o po paskaitų, turėti diskusijas. Paskaitas garsinti Kovoje ir Lietuvoje.

Lapkričio mėnesį kuopa turėjo balių, nuo kurio atliko $ 59.00 pelno.

1908. Balandžio bėn. pradžioj 4-ta kuopa atidarė knygyną - skaityklą. Knygynas buvo atdaras antradieniais ir

penktadieniais nuo 8 iki 10 vakaro, o sekmadieniais nuo 12 val. iki vakaro.

Kuopos susirinkime buvo kalbėta apie 13 kuopos išbraukimą. Vieni kaltino centro sekretorių įrodinėdami, kad jis neturėjęs teisės kuopą išbraukti, kiti jį teisino. Klausimas paliktas ketvirtam suvažiavimui išspręsti (13-toji kuopa Philadelphijoj, pabaigoje 1907 ir pradžioje 1908 susikirto su Sąjungos Centru dėl principų. Tos kuopos vadai J. Gaigalas ir Bernotas atsisakė Centro sekretoriaus klausyti ir kuopa buvo iš LSS išbraukta. Tasai išbraukimas sukėlė kuopose nemažai ginčų. Ketvirtasis suvažiavimas palaikė sekretoriaus pusę ir ginčus likvidavo — J.Š.). Delegatu į ketvirtąjį suvažiavimą išrinktas P. Puskunigis. Į Centralinę valdybą nominuoti šie asmenys:

1. Redaktoriai: Lizdeika iš Europos ir J. Baltrušaitis.

2. Sekretoriai: F. J. Bagočius iš Pittsburgo ir P. Dubickas iš Philadelphijos.

3. Administratorium: V. K. Račkauskas iš Brooklyn, N. Y., J. Grinius ir Kvederas iš Čikagos.

4. Iždininkus: Andžiulaitienė iš Philadelphijos ir J. Ilgaudas iš Čikagos.

Birželio mėn. susirinkime buvo skaitytas laiškas iš St. Petersburgo nuo "Lietuvių Jaunuomenės Draugystės", kuri prašė pagelbėti išvaduoti V. Kapsuką iš "Caro rankų". Čia pat buvo sudėta $ 150 paskola kuopai su sąlyga, kad kuopa tą paskolą vėliau grąžins. Paskolą davė: B. K. Radzevičius $ 100, J. Ilgaudas $ 25, J. Žyronas $ 15 ir K. Kaulinaitis $ 10. Aukas Kapsukui apsiėmė pasiųsti J. Ilgaudas. Tolimesniam aukų rinkimui Kapsukui išrinkta tokia komisija: K. Gugis, P. Puskunigis ir B. K. Radzevičius. Šiai komisijai pavesta susižinoti su kitomis LSS kuopomis dėl aukų Kapsukui.

Susirinkime pakeltas klausimas apie Žagarą. Kaip aiškinti tą faktą, kad Žagaras Lietuvoje negirdėtas žmogus, čia L. S. D. P. atsiųstas kaipo garsus socialdemokratas. Nutarta pasiteirauti apie jį privatiškai iš Centro.

Rugpiūčio mėn. susirinkime V. Kapsukui aukų rinkimo komisija pranešė, kad ir kitos kuopos prisidėjo su aukomis. Nepaminėta kp. surinko $ 71, 37 kp. — $ 63 ir 81 kp. — $ 55. Čikagon atvykęs A. Žagaras parodė L. S. D. P. įgaliojimą juos

čia Amerikoje atstovauti. Tuom Žagaro teisėtumo klausimas buvo baigtas.

Rugsėjo mėn. 4-ta kuopa su latviais turėjo bendrą pikniką. Pelno liko $ 13.35.

4-ta kuopa gavo pakvietimą įstoti į Susivienijimą Draugysčių Čikagoje, kuris ką tik buvo susidaręs. Įstojimo mokestis $ 5. Kuopa nutarė įstoti.

1909. Birželio mėn. susirinkime įsirašė į kuopą dr. A. Graičiūnas ir K. Kasputis. Dr. Graičiūnas ranką iškėlęs prisiekė, kad jisai daugiau respublikonams nedirbs. Jis nuo dabas darbuosis vien tik socialistams. Jo priesaika buvo išspausdinta Kovoje.

Gegužės mėn. buvo statoma Br. Vargšo drama Pirmi žingsniai. Nuostolių buvo $ 20.

Susivienijimo Draugysčių Komitetas, kuriame ir 4-ta kp. turėjo atstovą, svarstė statyti sau nuosavą namą su svetaine. Kvietė ir kuopą prisidėti.

Gruodžio mėn. susirinkime kuopa nubalsavo prašalinti iš LSS ir kuopos dr. A. Graičiūną. Priesaika ne priesaika, jis neiškentė neagitavęs už respublikonus.

1910. 1. 1. kuopa turėjo balių ir koncertą, kurį atliko 81-mos kuopos vyrų choras. Pelno liko $ 38.68.

1911. 4. susirinkime buvo paaukota Kapsukui sėdinčiam kalėjime $ 15.

Birželio mėn. susirinkime K. Gugis išrinktas į LSS VII suvažiavimą. A. Žagaras pasisiūlė važiuoti savo lėšomis, tik prašė kuopos įgaliojimo. Įgaliojimas jam duotas.

Kuopa davė suvažiavimui sekamus pasiūlymus: 1. Pageidautina, kad LSS prisidėtų prie Amerikos Socialistų Partijos. 2. Kad organo Kovos redaktoriai būtų parenkami ir pasiūlomi Literatūros Komiteto, o išrenkami kuopose.

1913. 5. susirinkime Juozas Šmotelis buvo išrinktas delegatu į suvažiavimą, kuris įvyks Philadelphijos mieste. Delegatas turi stengtis pravesti nutarimą, kad LSS dėtųsi prie Socialistų Partijos, nes kuopos jau turi nemažą skaičių piliečių, kurie galėtų būt kandidatais į valdiškas vietas ir socialistų agitacija būtų dar sekmingesnė.

Birželio mėn. susirinkime suvažiavimo delegatas J. Šmotelis pranešė, kad suvažiavimas nuveikė daug gerų darbų:

1. Nutarė prisidėti prie Socialistų partijos; 2. Paraginti kuopas bent didesniuose miestuose organizuoti Jaunų Socialistų Lygos kuopas; 3. steigti organizaciją panašią į T. M. D., kuri leistų knygas ir bendrai padėtų socialistams skleisti apšvietą; 4. Sudaryta socialistiškų laikraščių Susivienijimas, kad tarp jų būtų geresnis susipratimas; 5. Kovos redaktorius įgaliotas nusipirkti (sąjungos pinigais) atatinkamą Enciklopediją, kad būtų galima painesnius klausimus atsakyti.

Liepos mėn. susirinkime VIII Rajono organizatorius J. šmotelis pranešė, kad Rajonas yra susitaręs su A. Antonovu - Montvidu dėl prakalbų maršruto. VIII Rajono ribose yra numatyta 14 prakalbų. Prakalbas rengs kuopos kooperuojant su Rajonu; bet kur nėra kuopų, ten rengimu rūpinsis Rajono valdyba.

Rugsėjo mėn. susirinkime J. šmotelis pranešė, kad A. Antonovo prakalbos praėjo su geru pasisekimu. Įsteigtos dvi naujos kuopos ir per visas prakalbas gauta apie 80 naujų narių. Ir finansiškai prakalbos apsimokėjo: nei Rajonui, nei kuopoms nereikėjo nieko pridėti.

1914. 1. susirinkime iš raporto paaiškėjo, kad kuopa pradžioje šių metų turėjo turto: pinigais pas iždininką $127.50, knygų pardavimui — $51 ir 442 knygas skaitykloje vertintas $310, spinta knygoms laikyti — $30. Viso turto — $522.50.

Kovo mėn. susirinkimas vienbalsiai patvirtino prisidėjimą prie Socialistų Partijos. Sumanyta ir priimta, kad nariai po kiekvieno susirinkimo turėtų parlamentarių taisyklių pamokas. Kiekvienas kuopos narys turėtų gerai mokėti parlamentarines taisykles ir visuomet būti pasiruošęs vadovauti susirinkimui. Mokytoju buvo A. Petraitis.

Gegužės mėn. susirinkime delegatai iš VIII Rajono konferencijos raportavo apie šiuos nutarimus:

1. Kad visų kuopų knygiai turėtų paliudijimus nuo savo kuopos ir būtų įleidžiami pardavinėti literatūrą į visus socialistų parengimus veltui.

2. Kad Rojonas rengtų du piknikus: vieną paprastą, o kitą su programa.

3. Kad Dramatiško Ratelio nariai būtų įleidžiami į Ratelio parengimus veltui, nors tą vakarą ir nevaidina (Dramatiškas Ratelis buvo VIII Rajono globoje).

4. LSS 158 kp. priimta į VIII Rajoną.

5. Rajonas siųs 25 savo piknikų tikietus kiekvienai savo kuopai ir, už parduotus tikietus, kuopos galės pasilaikyti pinigus.

Atstovauti kuopos šėrus "Naujienų" bendrovėje vietoje A. Bitauto, išrinktas Jonas Jurgelionis.

Birželio mėn. susirinkime buvo paaukota $10 bylos vedimui su dr. Stankum ir Kovos redaktoriui Vidikui paskelbta užuojautos rezoliucija. Drg. J. Perkūno bylos reikalui aukota $5; Rankpelniui — $15 ir Kovos spausdinamosios mašinos fondui — $25.

Kuopos nariai nutarė ir pavedė valdybai atspausdinti 15,000 agitacinių lapelių "Ko socialistai nori ir ko nenori". Kuopos iždininkas J. Šmotelis, dėl persikėlimo gyventi į Roselandą, rezignavo iš iždininko vietos ir pranešė, kad pas jį yra $287.62 kuopos pinigų.

Rugpiūčio 20 d. Meldažio svetainėj įvyko Čikagos Lietuvių Draugijų konferencija, kurioje dalyvavo 10 4-tos kuopos atstovų. Buvo svarstoma siuntimas delegatų į Lietuvių Visuotiną Seimą New Yorke, kur turės aptarti lietuvių karo pabėgėlių šelpimą. Kuopa tuo laiku turėjo 101 pilnai užsimokėjusį narį ir $287.62 pinigais.

1915.4. susirinkime propagandos komisija raportavo, kad ji per žiemą surengė 9 paskaitas ir savo darbą atliko.

Rugsėjo mėn. susirinkime pasiūlyta, kad Dramatiškas Ratelis būtų atskirtas nuo VIII Rajono.

1916.1. kuopa nubalsavo, kad LSS panaikintų Kankinių ir Revoliucijos šelpimo Fondą. Kuopa rengė Stilsonui prakalbas.

1917.7. buvo nubalsuota Kovos leidimą perkelti į kitą miestą ir ten statyti namas. Gauta laiškas iš Centro su patarimu, kad reikia išpildyti anketas norint išvengti tarnauti kariuomenėje.

Rugsėjo mėn. susirinkime nutarta rengti prakalbas Prūseikai. Šiame susirinkime prisirašė 26 nauji nariai. J. Čeponis raportavo, kad VIII Rajono konferencijoje buvo "karštų ginčų" dėl Lietuvių Darbininkų Tarybos. Išrinkta 25 nariai, kad rinkimų dieną agituotų už socialistų kandidatus ir prižiūrėtų balsų skaičiavimą. Išrinkta komisija susižinoti su Rockfordo

liet. politiniais kaliniais ir jiems suteikti kokią nors pagalbą. (Tai nebuvo politiniai kaliniai, o tik nuteisti už susimokymą nesiregistruoti kariuomenės prievolei.) Į kom. išrinkti J. Buragas, Galiauskas ir Pažarskas.

Gruodžio mėn. susirinkime fin. sekr. raportavo, kad kuopa turi per 200 gerų narių. Rusijos išeivių delegatai padarė raportą.

1918. Sausio mėn. susirinkime skaitytas laiškas iš Centro, prašantis aukų į Politišką Apsigynimo Fondą vesti bylai areštuotųjų LSS pareigūnų. Raportuota, kad pelno nuo Naujų Metų vakaro liko $ 123.40; nuo prakalbų paminint Petrogrado skerdynes liko $ 37; aukų Politiškam Apsigynimo Fondui surinkta $ 22.89.

Nominuotas A. Petraitis į Aldermanus nuo 4-to Wardo, Socialistų Partijos sąrašu. Rinkimų agitacijai iš kuopos iždo paskyrė $ 50. Nutarta rengti paskaitą iškinant: "Kas yra I. W. W. ir kas — Bolševikai."

Kovo mėn. išrinkta du delegatai į Socialistų Partijos Cook County posėdžius: J. Šimbelis ir A. Lekavičius. Kp. susirinkime kalbėjo neseniai iš Rusijos parvykęs P. M. Kaitis, nupiešdamas ką ten matė ir girdėjo, laike permainų valdžioje ir bendrai apie darbininkų judėjimą. Skaitytas laiškas iš LSS Centro, kuriame išdėstomi vargai ir kliūtys iš Vyriausybės ir Pašto LSS organizacijiniame darbe. Išrinkta daug kuopos narių saugoti balsus rinkimo dienoj. Svarstytas LSS Referendumas, kuris po karštų ginčų atmestas 137 balsais prieš 40. Vietoj organo Kovos, nariai gavo knygų. Kuopa turi pilnai užsimokėjusių narių 230. Kuopos susirinkime nuo I. W. W. kalbėjo Kukutis ir prašė aukų apsigynimo fondan. Paskirta $10. Aldermano rinkimų komitetas pranešė, jog įplaukų turėjo $ 213. Išleista $ 172. Ižde liko $ 41.

Birželio mėn. biznio komitetas pranešė, kad surengtas piknikas bendrai su Soc. Jaunimo Lygos 1 kuopa pasisekė ir pelno davė $ 429. Pelnas pasidalyta pusiau. Delegatas nuo Rusų Išeivių Komiteto, A. Lekavičius pranešė, kad Komitetas 7. 6. rengia viešą susirinkimą išgauti JAV pripažinimą dabartinės Rusijos valdžios. Delegatas nuo Liet. Darbininkų Tarybos pranešė, jog Taryba nutarusi rengti referatus visose miesto dalyse, kur tik yra lietuvių. Kuopos nariams duotas para-

ginimas lankyti LSS VIII Rajono propagandos mokyklą, kuri bus atidaryta šį rudenį. LSS Centras pranešė, kad vietoje Kovos yra leidžiama Apžvalga. Ketvirto distrikto rinkimų Komisija pranešė, kad jie mano rinkti aukas socialistų rinkimų kampanijai. Kuopa papildė fondą iki $50. Išrinkta komisija iš trijų, ištirti kp. nario Shultz nesocialistišką elgesį. Shultz pasižadėjo daugiau taip nedaryti. Nutarta paaukoti iš kp. iždo $ 25 VIII Rajono propagandos mokyklai.

Rugipūčio mėn., sulig organizatoriaus pranešimo kp. ižde buvo $ 330; nusiskundė, kad dėl nuomonių skirtumų susirinkimuose ir tarp narių bendrai esama daug ginčų, kurie labai kenkia organizacijai.

Spalio mėn. susirinkime pasiūlyta, kad 4-ta kp. ištrauktų savo delegatus iš Čikagos Liet. Darb. Tarybos. Už pasiūlymą balsavo 27, prieš — 10. Daug nebalsavo. Pasiūlymas nupirkti 10 Laisvės šėrų priimtas, bet pirkti Naujienų bendrovės šėrų, atmestas. Nutarta aukoti $ 10 padengimui teismo išlaidų laike A. Bimbos arešto. Nutarta, kad 4-tos kp. delegatai VIII Rajono konferencijoje, 10.31. paragintų visas Rajono kuopas atsimesti nuo Č. L. D. Tarybos. Nutarta, kad kuopa nepritartų šaukiamam Darbininkų Suvažiavimui. Tuo klausimu pasiūlyta ir priimta rezoliucija nukreipta prieš Darb. Suvažiavimą ir tos rezoliucijos atspausdinti 10,000 lapelių ir paskleisti tarp lietuvių. Nutarta paaukoti $ 10 Ateities Žiedo vaikų draugijėlei ir $ 10 rašytojai Žemaitei, bet Žemaitė atsisakė auką priimti.

Gruodžio mėn. kuopa turėjo 274 narius ir $ 355 pinigų. Veikalo Nihilistai vaidinimas gerai pavyko. Rengiamasi statyti Vargšo Alkani žmonės. Pasiūlyta, kad kuopa paimtų platinti 100 Žemaitės vakaro tiketų. (Tą vakarą rengia LSS 22 kp.) Pasiūlymas atmestas.

1919. 1. susirinkime Jonui Siručiui mirus draugai sumetė aukų $31.65. Nupirkta gėlių už 15 dol., likusieji įteikta velionio našlei. Taipgi kuopa paaukojo iš iždo $25 ir paskyrė grabnešius bei kalbėtoją J. Stilsoną.

(Vėlesnius 4-tos kuopos protokolus pasiėmė komunistai.)

LSS 81 kuopa po skilimo

1919 m. lapkričio mėn. susirinkime nutarta pareikalauti

iš buvusių 81 kp. narių, dabar pasivadinusių komunistais, kad jie grąžintų išsineštą 81 kp. nuosavybę. Išrinkta delegatai į LSS suvažiavimą, kuris bus lapkričio 27, 28 ir 29 d. Delegatai: P. Galskis ir A. Korsokas. Kuopa pateikė suvažiavimui sekamus įnešimus:

1. Kad Pildomojo Komiteto buveinė New Yorke būtų atšaukta.
2. Kad Pildomasis Komitetas susidėtų iš Čikagos apylinkės.
3. Kad Pildomasis Komitetas paskirtų sekretorių vertėją.
4. Kad Pildomasis Komitetas būtų renkamas referendumu.
5. Kad būtų sušauktas nepaprastas suvažiavimas apie 1920 m.

Kuopos nariui studentui T. J. Kučinskui paskyrė $17.

1920. Vasario mėn. susirinkime nutarė, kad vienas kuopos susirinkimas kas mėnuo būtų laikomas lavinimosi reikalui. Kreiptis į Liet. Darb. Tarybą, su patarimu, kad jos valdyboje esą pinigai būtų pasiųsti Lietuvos socialdemokratų Partijai.

Balandžio mėn. įvyko prakalbos ir aukų rinkimas Liet. Soc. demokratų Partijai. Surinkta $100.

Gegužio mėn. susirinkime kuopa nutarė paaukoti LSS Centrui $50 bylai vesti su komunistai. Tiek pinigų iždė neturint, J. Jankauskas paskolino visus $50. (J. Jankauską Antrojo Pasaulinio Karo metu vokiečiai Lietuvoje pakorė.)

Liepos mėn. Spaudos Komitetas raportavo, kad už parduotus Socialistų Partijos pikniko tikietus pelno liko $87 ir nuo kuopos rengto pikniko — $73.

Rugsėjo mėn. susirinkime nutarta užsisakyti Centro išleistų knygučių Socialė Revoliucija.

Spalio mėn. nutarta paaukoti Bangos leidimui $25.

Gruodžio mėn. nutarta parsisiųsdinti 100 egz. Bangos platinimui.

1921. I. susirinkime išrinkta valdyba: V. Martinkaitis — org., J. Lapaitis — sekr., J. Degutis — fin sekr. ir J. Vilis — ižd. Draugijų Sąryšio delegatai: J. Zakarauskas ir V. Martinkaitis. "Naujienų" bendrovės šėrų atstovas — J. Lapaitis. Finansų komisija: J. Mickevičius, V. Paškauskas ir P. Miller. Liet. Darbininkų Tarybos delegatas — S. Danilavičius.

Gegužės mėn. susirinkime perskaityti VIII Rajono konfe-

rencijos įvykusios 1921.4.3 Roselande nutarimai, kurie daugumos atmesti. (Nutarimų turinys neužrašytas.)

Lapkričio mėn. susirinkime J. Mickevičiui pasiūlius nutarta pasistengti, kad sekama VIII Rajono konferencija išbrauktų visus triukšmą keliančius narius. V. Paškauskas įteikė pareiškimą, kad nori pasitraukti iš 81 kp. ir prisidėti prie anglų. Prašė, kad valdyba duotų liudijimo laišką.

1922.5. kuopos organizatorius pranešė, kad šį pavasarį kuopos vardu buvo surengta P. Grigaičio prakalbos daugely miestų, per kurias Liet. Socialdemokratams surinkta arti $4,000 aukų.

Lapkričio mėn. susirinkime kuopa paskyrė $50 L. S. D. P.

1923.1. į kuopos susirinkimą atvyko Kipras Bielinis ir kilbėjo apie suderinimą LSS su L. S. D. P., nutarta kreiptis į VIII Rajono sekretorių, kad sušauktų konferenciją. L. S. D. P. paaukota $25.

Balandžio mėn. susirinkime parengimų komisija raportavo, kad rengtasis vakarėlis davė pelno $33, kurį nutarta perduoti L. S. D. P.

Gruodžio mėn. kuopa vėl aukojo L. S. D. P. $20.

1925.9. nutarė rengti vakarėlį su prakalbomis, paminėti revoliuciją Lietuvoje. L. S. D. P. aukavo $20.

1926.4. buvo surengtos St. Michelsono prakalbos. Aukų L. S. D. P. surinkta $23. 1927.5. vėl paaukota L. S. D. P. $30.

1930.2.8 kuopa nutarė sujungti visas LSS kuopas, tai yra 4, 22, 81 ir 137 į vieną ir pavadinti LSS Centraline kuopa. Į Valdybą išrinkti: V. Paškauskas — org., Julius Mickevičius — sekr., A. Rypkevičius — fin. sekr., A. Lekavičius — ižd., J. Vilis — knygius ir K. Baronas — korespondentas. 3.29 kuopa nutarė įstoti į Pirmyn choro rėmėjus su $25.

1936.1. susirinkime, P. Grigaitis pasiūlė kuopai ir bendrai LSS pasitraukti iš Am. Socialistų Partijos. Pasiūlymas buvo priimtas.

1937 Centrinė kuopa nutarė sudaryti glaudesnius ryšius su opozicija, vadinama "sklokininkais", kurie 1938 formaliai prisijungė prie ketvirtosios kuopos ir LSS.

Literatūros Fondas

Amerikon atvykę lietuviai socialdemokratai 1953.2.1 nutarė įsteigti Amerikos Lietuvių Socialdemokratų Sąjungos Lite-

ratūros Fondą. Fondo pirmininku buvo A. Žilinskas, sekr. K. Bielinis ir ižd. J. Valaitis. Fondo nariai mokėjo po $10 ir visa eilė organizacijų sukėlė reikalingų pinigų ir išleido St. Kairio "Lietuva budo" ir "Tau Lietuva", K. Bielinio "Dienojant" ir "Penktieji metai", H. Tautvaišienės "Tautų kapinynas Sibiro tundroje" ir K. Bielinio "Teroro ir vergijos imperija".

Paaiškinimas

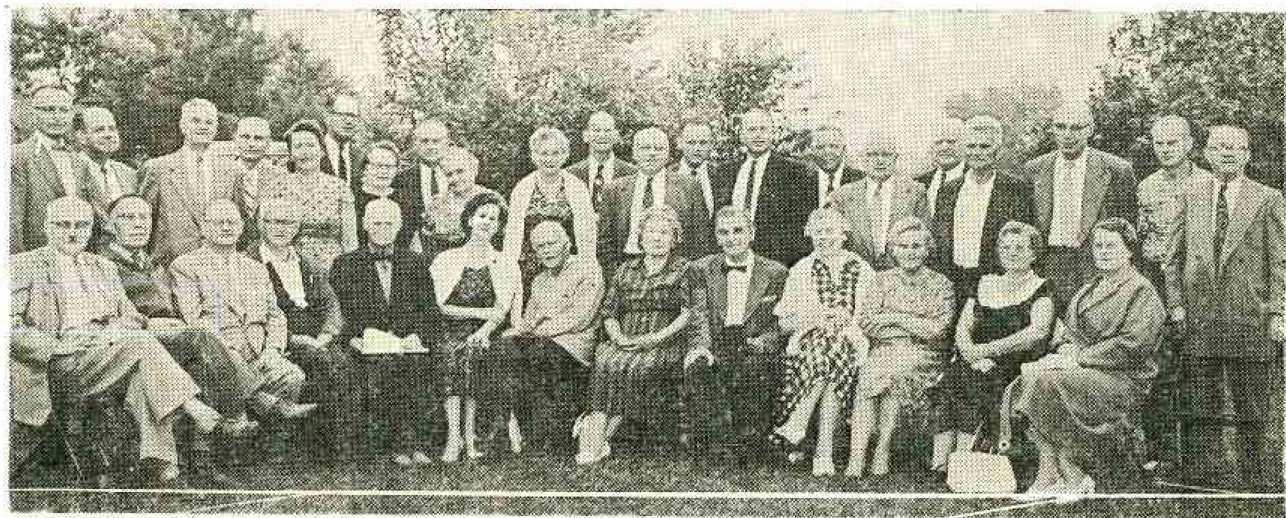
Čia aprašytais 60 metų socialistų veiklos tarpsnis padeda ir ateityje padės pažinti ir suprasti anų laikų lietuvius. Bet skaitytojas užtiks ir kaikurių neaiškumų. Tiems neaiškumams išryškinti čia pridedame paaiškinimą.

Įsižiūrėkime į anų laikų lietuvius ateivius ir pastebėsime, kad jie atvykę iš kaimų be mokslo, be pasiruošimo, pateko čia į dar blogesnes sąlygas, negu ten, Lietuvoje. Ten nors darbo ir duonos visiems užteko, o čia dažnai reikėjo pabūti be darbo ir be duonos.

Kaip tik tuo laiku, kada lietuviai darbininkai skendėjo materialiame skurde, pasklido žinia, jog kaž kur Europoje kuriasi nauja jėga, kuri panaikins skurdą tarp darbo žmonių. Toji jėga vadinasi Socializmas, o žmonės, kurie tą jėgą sudaro, vadinasi Socialistai. Norint būti socialistu reikia šviestis ir jungtis su kitais tokios pat minties žmonėmis. Juo labiau darbininkai susipras, juo tvirčiau bei skaitlingiau susijungs, juo greičiau savo būvį pagerins.

Tai buvo visai paprasta, bet aiški mintis. Tokią mintį suprasti ir kitam perduoti, nebuvo jokių sunkumų. Ir ji buvo gana patraukli. Daug patrauklesnė negu sudėtingosios teorijos. Jei per organizaciją galima atsiekti būvio pagerinimo, kai kodėl nesiorganizuoti?

Taip lietuviai darbininkai norėdami pagerinti savo būvį, tapo socialistais, jungėsi su kitais taip pat galvojančiais ir tokiu būdu kūrėsi socialistų kuopos. Besiorganizuodami darbininkai greit pajuto išsilavinimo trūkumus. Reikėjo žinių atsakyti į kaltinimus; reikėjo žinių įtikinti mažiau susipratusius; reikėjo daug žinių suprasti ir kitam paaiškinti sudėtingą valstybės santvarką — todėl reikėjo šviestis. Ir jie švietėsi,

L. S. S. suvažiavimas Thompson, Conn. 1960 m.

kaip įmanydami. Jokiame kitame laiko tarpsnyje lietuviai išeivijoj nėra išspausdinę ir išpirkę tiek knygų ir laikraščių, kaip tarp 1884 ir 1940 metų.

Bet lietuviai socialistai nesitenkino vien savo reikalų tvarkymu ir būvio gerinimu. Jie taip pat norėjo padėti savo draugams Lietuvoje. Niekas nepaneigs to fakto, kad Lietuvos Socialdemokratų Partija buvo amerikiečių daugiau šelpiama, negu bet kuri kita srovė.

Po keletos gentkarčių gali kilti klausimas: kodėl socialistai taip gyvai ir sutartinai veikę, pagaliau ėmė nesutikti ir susiskaldė? Kai kas tą klausimą jau kelia dabar, bet aiškaus atsakymo socialistų veiklos istorijoje dar niekas nesuformulavo.

LIETUVIŠKOJI SPAUDA

Praeito šimtmečio pabaigoje Chicagon suvažiavusieji lietuviai tuojau pamatė, kad jie visais atžvilgiais yra atsilikę nuo amerikiečių. Jiems kliūdė kalbos nežinojimas, bet dar labiau jiems kliūdė nemokėjimas skaityti ir rašyti, visiška moderniško gyvenimo žinių stoka. Greičiau susivokiantieji tuojau metėsi anglų kalbos mokytis, ir iš viso daugiau žinių įsigyti. Šiek tiek mokslo turėjusieji ir savo tautos reikalais besirūpinusieji lietuviai suskato mokyti Amerikon atvykusius beraščius ir bemokslius mūsų tautiečius, leisti žurnalus, laikraščius ir populiarias knygas, kad mažaraščiai galėtų greičiau įsigyti gyvenimui reikalingų būtiniausių žinių.

Tais laikais į spaudos darbą besimetusieji mūsų tautiečiai buvo tikri pionieriai. Nei Lietuvoje, nei kurioje kitoje pasaulio vietoje nebuvo lietuvių leidėjų, iš kurių spaudos darbą pradėjusieji būtų galėję pasimokyti arba gauti patarimų. Teko imtis iniciatyvos, daryti klaidas ir tiktai iš tų klaidų mokytis. Jie sekė svetimtaučių spaudą, ja žavėjosi ir bandė svetimuosius imituoti. Laimėti ką nors nei vienas nesitikėjo bet rizikuoti ir pralaimėti buvo tikras dalykas. Jie žinojo, kad niekas neatlygins už brangų jiems laiką. Jie beveik buvo tikri, kad spauda nuneš sunkiai uždirbtas jų santaupas.

Sunkus darbas buvo leidėjams, bet dar sunkesnis buvo redaktoriams. Nei vienam Chicagos lietuviško laikraščio redaktoriui neteko anksčiau dirbti jokioje laikraščio redakcijoje. Nei vienas nebuvo jokioje žurnalizmo mokykloje ir neturėjo nuovokos apie žurnalo ar laikraščio redagavimą. Tuo metu nebuvo jokio lietuvių kalbos žodyno, kurį redaktorius būtų galėjęs pavartyti ir patikrinti žodžių prasmę; nebuvo jokios lietuvių kalbos gramatikos, kuri jam būtų padėjusi orientuotis linksniuose ir linksniuotėse.

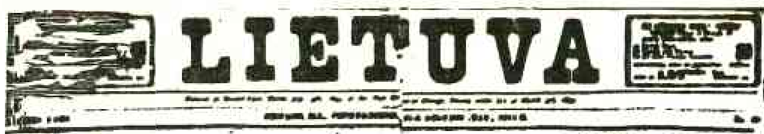
Jonas Grinius, dr. Kazio Griniaus dėdė, Lietuvos prezidento tėvo brolis, pirmas Chicagoje drįso leisti lietuvišką žurnalą. Jis pats buvo leidėjas, pats redaktorius, jis pats tą žurnalą ir finansavo. Žurnalo vardas buvo "Želmuo", Paryžiuje leisto "Želmens" tęsinys. Tai buvo dr. Vinco Kudirkos dvasioje leidžiamas žurnalas, kviečiantis lietuvius keltis ir kovoti už savo gerbūvį ir teises.

Panašiais pionieriais buvo P. Zacharevičius, A. Olševskis, Juozas Adomaitis — Šernas ir kiti lietuviai inteligentai, atsistoję laikraščių redakcijų ir leidyklų priešakyje.

Norėčiau bent trumpai suteikti žinių apie kiekvieną Chicagoje leistą laikraštį ir paminėti redaktorių sunkumus, kovas ir vartotą išmonę, bet vietos stoka neleidžia tų smulkaus gyvenimo žinių čia spausdinti. Štai Chicagoje leistų laikraščių ir žurnalų sąrašas:

1. ŽELMUO, 1886. Leidėjas ir redaktorius Jonas Grinius. Išleido du numerius. Žurnalas buvo liberalinės, demokratinės dvasios. Kvietė kovon prieš caro valdžią, siekti lietuviams laisvės ir savivaldos.

2. LEKARZ DOMOWY, 1887. Lietuvis Dr. M. P. Kasakauskas leido lenkų kalba biznio reikalams skirtą mėnesinį žurnalėlį. Lietuviai patriotai Dr. Kasakauską už šį lenkišką leidinėlį visai išstūmė iš lietuvių veikėjų tarpo.

3. LIETUVA, 1892-1918 savaitraštis, o nuo 1918-1920 dienraštis. Šerno redagavimo laiku buvo liberalinis, tautinis, socialinių reformų nebijąs laikraštis, o vėliau tapo grynai lietuvių respublikonų tautinis dienraštis. Šio laikraščio leidėjais buvo: S. Rokošas, nuo 1892 iki 1893 sausio pabaigos; išleido 8 numerius; V. Zeliauskas, 1893 išleido 4 numerius; P. Zacharevičius ir S. Lelešius, 1893 išleido 10 numerių; A. Olševskis, S. Lelešius, Švanekas ir Sashovskis (bendrovė) nuo 1893. 6 iki 1901; A. Olševskis nuo 1901 iki 1917. 6. 8; J. J. Bačiūnas ir J. Pajauskas, 1917-1918; Bendrovė (Lithuanian Publishing Co.) dienraštį

leido nuo 1918 ligi 1920. 5. 8; A. Olševskis 1914-1915 kasdieną leido dviejų puslapių priedą "Amerikos Lietuva". Redaktoriais buvo: J. Grinius 1892-1893 iki kovo mėn.; P. Zacharevičius 1893 iki birželio mėn.; A. Olševskis nuo 1893 iki 1895 rudens; J. Adomaitis-Šernas nuo 1895 iki 1912 kovo mėn.; B. K. Balutis nuo 1912 iki 1919 pavasario; P. Norkus nuo 1919 iki 1920; J. Gediminas iki 1920 gegužės mėn.; A. Lalis ir Kl. Jurgelionis buvo Adomaičio-Šerno padėjėjais.

4. AMERIKOS LIETUVIS, 1897. 3. 2. Leidėjai ir redaktoriai buvo Juozas Grinius ir Juozas Laukis. Liberališkas savaitraštis. Išėjo 3 numeriai.

5. KATALIKAS, 1899-1914. Savaitraštis kovai su Olševskio "Lietuva". Leido kun. Krawczunas. Pirmutiniame numeryje rašoma: "Nedėlinis laikrasztis paszvęstas reikalams lietuvių katalikų Amerikoje". Pasirašė Dr. M. J. Stupnickis, 1899. Redaguoja Juozas Rusikis. Redakcijos straipsnyje rašoma: ""Katalikas" yra tai vienantinis nedėlinis laikraštis iliustruotas (su abrozėliais) iszeis kas ketvergas. "Katalikas" rūpinsis apie reikalus lietuvių abelnai, o įpatingai apie reikalus lietuvių darbininkų. Dvasia laikraszczio bus grynai katalikiška. Redaktorius tą laikrasztį rėdys, o raszys jį apart redaktoriaus daugumas kitų prakilnių vyrų. "Katalikas" turės savo korespondentus Lietuvoje, Kauno ir Suvalkų gubernijose. Turės savo korespondentus ir Amerikoje beveik visuose miestuose, kur tik yra užsidėjusios lietuviškos parapijos. "Katalikas" kasztuoja ant metų $1.50." Laikraštį leido Katalikas Publishing Co.

6. KATALIKAS, dienraštis, 1914-1916. Leidėjas ir vedėjas S. P. Tananevičius. Pirmas numeris išėjo 1914. 8. 6. Pradžioje 1915 dienraštis ir knygynas buvo inkorporuotas Tananevicz Pub. Co. vardu. Bendrovės prezidentas buvo Jonas M. Tananevičius (bankininkas). Visų reikalų vedėjas — S. P. Tananevičius. 1916 dienraštis sustojo ėjęs. Dar bandė laikytis savait-

raščiu, bet nepajėgė. "Kataliką" redagavo Petras Tumasonis - Brandukas, Jonas Montvilas, Jonas Žukauskas-Jokubynas, J. Sakalas, Pranas Gudas, L. Šimutis, Matas Zujus ir kiti.

7. ANARCHISTAS, 1899. Anarchistų mėnesinis žurnalas. Redagavo J. Laukis; išleido tik kelis numerių.

8. KŪRĖJAS ėjo 1900 metais, leidžiamas Kūrėjo Draugystės. Jį redagavo Juozas Laukis. Išėjo 23 numeriai. Tai buvo anarchistinės, laisvamaniškos ir tautinės krypties savaitinis laikraštis.

9. RAGANA, 1903. Satyros mėnesynis laikraštėlis. Leido ir redagavo A. Gediminas.

10. DARBININKAS, 1903. Socialistinės minties žurnalas. "Lietuviszkos socialiszkos kuopos neperiodiszkas darbininkų laikrasztis eszleidžiamas už vasarį 1903 N. 2, 64 pusl." Redagavo A. Lalis. Išleido 2 ar 3 numerius.

11. ŽINYČIA, 1904. Informacinis mėnesinis žurnalas. Leido ir redagavo J. J. Hertmanavich.

12. SUSITELKIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE, 1906. Mėnesinis grynai biznio žurnalėlis. Leido bendrovė "Žinyčia", kuri buvo užpirkusi didelius plotus žemės Wisconsino valstybėje. Redagavo J. Hertmanavičius.

13. SVIETO ATEITIS, 1907. 1. 1. Progresyviškas mėnesinis laikraštis. Leido M. G. Valaskas. Redagavo M. Bridis. Išleido 4 numerius.

14. DAGIS, 1909-10. Iiliustruotas kritikos, satyros ir juokų mėnesinis laikraštis, tautiškos laisvamaniškos krypties. Leido J. Sakevičius ir Jokubynas.

16. DRAUGAS, 1909-16. Kunigų S-gos leidžiamas katalikiškas savaitraštis. Pradėjo eiti Wilkes Barre, Pa.; 1913 persikėlė į Chicagą. 1913. 8. 20 Brooklyno katalikų seime buvo nutarta pagrįsti "Draugą" šėrais, po $25 šėrą, reikalaujant, kad kiekvienas Sąjungos narys turėtų įdėjęs į laikraštį bent 10 šėrų, priskaitant prie šėrų jau anksčiau įmokėtus pinigus. 1914. 3. 18, nepaprastas Visuotinis Kunigų Susivienijimo Seimas New Yorke nutarė į "Draugo" šėrininkus priimti ir pašaliečius žmones. Paprastasis seimas 1914. 9. 15 Sąjungos iždą atskyrė nuo "Draugo" Bendrovės iždo.

DRAUGAS

THE LITHUANIAN WORLD-WIDE DAILY

VOL. XLIX Price 10¢ ANTRADIENIS, TUESDAY, KOVAS, MARCH 23, 1965

17. DRAUGAS 1916. 3. 31 pradėjo eiti dienraščiu. Leido Draugas Pub. Co. Bendrovei pasidarė daug nuostolių, todėl 1918 "Draugo" leidimą ji perleido Tėvams Marijonams. Kun. Būčys sutiko "Draugą" redaguoti, o kun. Kulikauskas administruoti. Toks buvęs kardinolo J. Mundelein noras, pareikštas marijonų vyresniajam kun. F. Kudirkai. Jaunas dienraštis atsidūrė ant mirties slenksčio dėl pairusios piniginės būklės. Marijonai svarstė: imt, ar neimt. Pagal vysk. Būčio atsiminimus jų posėdyje išspręstinas buvo toks klausimas: "Katalikiškasis dienraštis skęsta... Jam nuskendus neišvengiamas... skandalas, milžiniškas smūgis katalikybei... Jeigu mes šoksime jo gelbėti, nežinia, ar nenuskęsime drauge su juo. Balsuojant išėjo: 2 šokt, 2 nešokt. Už šokimą buvo marijonų viršininkas kun. Kudirka, ir jo balsas nulėmė." ("Draugo Jubiliejus", 186 pusl.) "Draugo" savaitraščio ir dienraščio redaktoriia buvo: kun. Urbonavičius; po jo, iki 1912, kun. A. Kaupas. Vėliau, kun. F. Kemėšis, P. Savickis, J. Kaupas (kun. brolis), kun. Miliauskas, vysk. P. Būčys, kun. Česaitis, prof. K. Pakštas, kun. Matulaitis, kun. V. Kulikauskas, kun. Bumša ir kiti. Nuo 1927 L. Šimutis, vyriausias redaktorius, o redakcijoj dirbo Dr. kun. V. Bagdonavičius, Dr. kun. J. Prunskis, kun. K. Barauskas, J. G. Sakalas, A. Baronas ir kiti. Kun. P. Činikas buvo Marijonų Spaudos direktorius, J. Valaitis — administratorius.

18. MŪSŲ GYVENIMAS, 1909. Socialistų minties lietuvių mėnesinis laikraštis. Leido "Žinios" draugija, redagavo Br. Vargšas - Laucevičius.

19. KOMUNISTAS, 1909-1910. Anarchistinių pažiūrių mėnesinis laikraštis. Leido Malūnėlis. Redagavo Brazaitis.

20. LAISVOJI MINTIS, 1909-1915. Mėnesinis iliustruotas mokslo ir literatūros laikraštis. Redaktorius ir administratorius Dr. J. Šliupas, pavaduotojas A. Olševskis (1910). Leido bendrovė "Laisvoji Mintis", Scranton, Pa. Ėjo iki 1914. 12. Perkėlus į Chicagą, redaktorium buvo Z. Vitkauskas. Pavaduo-

LAISVOJI MINTIS

tojai: Kl. Jurgelionis ir V. K. Račkauskas. Išleido tik 5 numerius, sustabdė 1915 m.

21. ERELIS, 1910.1. J. Šimkaus leistas mėnesinis nepriklausomas tautinis žurnalas. Išleido kelis numerius.

22. AMERIKOS ŽINIOS, 1910. Sustabdęs Erelį, J. Šimkus pradėjo leisti tos pačios krypties savaitraštį "Amerikos žinias". Ėjo tik kelis mėnesius. Žurnalą redagavo Gasparas Baltakys.

23. TIESA, 1910. Anarchistinės krypties mėnesinis. Redagavo J. Laukis. Leido B. Šidiškis su draugais.

24. LIETUVIŲ ŽURNALAS, 1911-1914. Socialistinis mokslo ir literatūros mėnesinis darbininkų žurnalas. Leido Petras Kaitis. Redagavo stud. A. Karalius.

25. LAISVOJI ŽMONIJA, 1911-13. Anarchistinės krypties žurnalas. Ėjo kartą į du mėnesiu. Žurnalą leido Laisvosios Žmonijos Leidimo Bendrovė. Redaktorium buvo Juozas Laukis, o administratorium — A. Audrius.

Laisvoji Žmonija

Kaina Penkiasdešimt Centų Met.

Leidžia
"L. Žmon." Leidimo Bendrove
1015 S. Halsted St., Chicago, Ill.

Už Administraciją - . A. Augrius

No. 4. Literaturos ir draugijinių mokslų laikraštis. Išeina kas du mėnesiu kartą. Metas I.

26. TARKA, 1911-1912. Visus kritikuojąs nevykusios satyros laikraštėlis. Leidėjas ir redaktorius nepažymėti. Leidėjams atrodė, kad tuo laiku Chicagoje nebuvo nė vieno gero laikraščio ir žmogaus. Visi blogi ir viskas niekai.

27. MOKSLEIVIS, 1912-1920. Amerikos Liet. Rymo Kat. Moksleivių Sus. mėnesinis laikraštis. Redagavo studentai: P. Lapelis, K. A. Vasiliauskas, A. Linkus ir kiti.

28. GIEDRA, 1920-22. Mėnesinis Amerikos Lietuvių R. Katalikų moksleivių susivienijimo organas.

29. ŽEMAITIS, 1912-1914. Tautinės tikybinės krypties laikraštėlis. Leido ir redagavo kun. T. Urbonas, tautinės parapijos klebonas, įsteigęs savo bažnyčią — "Šv. Petro Katedrą" — prie Wallace ir 33-ios gatvių.

NUMERIS I. CHICAGO, RUGP.-AUGUST. 1913 METAS I

"Šakė"	Pavienis numeris 5 centai	"Šakė"
"ŠAKĖ"	ŠAKĖ (PITCH FORK)	Monthly magazine of fun.
1907 N. Ashland Ave., Chicago, Ill.	Mėnesinis juokų bei satyros laikraštis	Advertising rates on aplication. Address: "ŠAKĖ" 1907 N. Ashland Ave., Chicago, Ill.

30. ŠAKĖ, 1913-1916. Mėnesinis juokų bei satyros laisvamaniškas laikraštis. Leido Julius Mickevičius. Redagavo stud. A. Karalius. Administratorium buvo Juozas Uktveris. J. Mickevičiui 1914 persikėlus gyventi į Worcester, Mass., ten perkėlė ir "Šakę". Jai leisti 1915 organizuota bendrovė, inkorporuota sumai $10,000. Bendrovėje kilo vaidai, ir 1916 "Šakę" pakeitė "Kardas".

31. DIEVO RYKŠTĖ, 1913. Laisvamaniškas mėnesinis. Leido Petras K. Gujevskis, redagavo stud. A. Karalius.

32. PRANAŠAS, 1914. Tikybinis laikraštėlis. Wilowit išleido du numerius.

JAUNOJI LIETUVA

ILIUSTRUOTAS LITERATŪROS· MOKSLO IR VISUOMENĖS

MĖNESINIS LAIKRAŠTIS

METAI I. Lapkritis-November. 1914. No. 9

33. JAUNOJI LIETUVA, 1914-1916. Iliustruotas literatūros, mokslo ir visuomenės mėnesinis laikraštis, 46 pusl., didelio formato. Leido bendrovė "Jaunoji Lietuva"; pirm. ir adm. buvo P. Kibortas; pradėjo eiti 1914. 1. 1. 1915 m. Nr. 1 rašoma: "Su šiuo numeriu "Jaunoji Lietuva" įžengia į antruosius savo gyvenimo metus ir drauge į naujas sąlygas. "Jaunoji Lietuva" lig-

šiol veikusi vien Amerikoje, nuo šio kovo mėn. 1 d. visiškai susilieja su "Lietuvos žinių" ir "Liet. Ūkininko" Atstovybe Amerikoje, o per ją drauge su tais laikraščiais Lietuvoje. Tuo būdu visa, kas ligšiol buvo "Jaunosios Lietuvos", nuo šiol bus drauge ir "Lietuvių žinių" bei "Liet. Ūkininko", ir vėl — visa, kas yra "Liet. žinių" ir "Liet. Ūkininko" — bus drauge ir "Jaunosios Lietuvos"." Už leidėjus ir redakciją pasirašė A. Rimka.

Tame pat "Jaunosios Lietuvos" nr. yra ir kitas pranešimas: "Į gerb. "Jaunosios Lietuvos" skaitytojus ir rėmėjus. Šiuomi pranešu, kad su šiuo numeriu visos "J. L." leidimo teisės pereina p. A. Rimkai, "L. žinių" ir "L. Ūkininko" atstovui. Pilnai esu įsitikinęs, kad pakraipa ir dvasia liks ir ateityje ta pati. Be to, p. A. Rimka pašvęsdamas visą laiką vien vedimui "J. L.", galės su didesne pasekme varyti tolyn pradėtąjį darbą. Gerb. skaitytojų, rėmėjų bei agentų, kurie turi kokius nors administracijos reikalus, meldžiu kreiptis į p. Rimką." Pasirašė Pranas Kibartas, buv. "J. Lietuvos" bendrovės pirmininkas ir administratorius.

1915. 7 "Jaunoji Lietuva" rašė: ""Lietuvos žinių" ir "Lietuvos Ūkininko" bendrovės atstovas bei "Jaunosios Lietuvos" leidėjas ir redaktorius A. Rimka ir "Laisvosios Minties" leidėjas ir redaktorius Z. Vitkauskas priėjo prie sekančio sutarimo: Kadangi "Jaunoji Lietuva" ir "Laisvoji Mintis", apskritai imant, mūsų rankose buvo maždaug vienos ir tos pačios pakraipos bei turinio, tai tolimesnis dviejų mėnesinių magazinų leidimas prie dabartinių sąlygų būtų tik neekonomiškas pinigų ir energijos aikvojimas. Todėl nutarėme — vieton dviejų mėnraščių leisti tik vieną, būtent, "Jaunąją Lietuvą", kuri eis kaip ėjus, tokios pat dvasios ir didumo, o "Laisvąją Mintį", pakeitę jos vardą ir pavadinę "Pažvalga", padarome savaitiniu. Tuo tikslu organizuojame laikraščių ir knygų leidimo bei platinimo bendrovę. Praktikoje visas šitas permainas įvedame tokiu būdu, kad dabar išleidžiamą pavyzdinį savaitraštinio laikraščio "Pažvalgos" Nr. išsiuntinėjame visiems "L. M." ir "J. L." ėmėjams. Kaina savaitinio laikraščio (su 16-20 puslapių) numatome $3."

Tai buvo pirmutinis ir paskutinis numeris. Taipgi nepasisekė suorganizuoti bendrovę laikraščiam ir knygoms leisti.

"Jaunoji Lietuva" 1915 pranešė, kad savaitraščio "Pažvalga" jokiu būdu dabar išleisti negalima. "Jaunoji Lietuva" sustojo ėjusi 1915. 10. Chicagoje redagavo A. Rimka ir Kl. Jurgelionis. 1916 Rimka Bostone dar išleido 6 knygos formato numerius. 1916 "Jaunoji Lietuva" Nr. 1, sausio mėn., rašė: ""Bendrovė Lietuvių Raštam Leisti". Nariai "Jaunosios Lietuvos" leidimo darbą pavedė bostoniečiam. Todėl "Jaunoji Lietuva" nuo dabar eis nuolatos iš Bostono, Mass. Prisiimdami šį darbą, bostoniečiai yra pasiryžę vesti toliau pradėtąjį darbą. Gruodžio mėnesio susirinkime, "Jaunosios Lietuvos" bendrovės nariai išrinko iš savo tarpo valdybą: pirm. J. Baniulį, ižd. K. Jurgeliūną ir sekr. mokytoją M. Šalčių. Redaktorium pasilieka A. Rimka."

NAUJIENOS

THE LITHUANIAN DAILY NEWS

Chicago, Ill. — Penktadienis, Kovo-March 19 d., 1965 m.

34. NAUJIENOS, įsteigtos 1914 eina iki šiol. 1913 Lietuvių Socialistų Sąjungos VIII rajono konferencijoje A. Lalis ir K. Gugis iškėlė socialistiško laikraščio Chicagoj leidimo klausimą. Po plataus aptarimo buvo pripažinta, kad Chicagos socialistams yra reikalingas socialistinis laikraštis. Buvo išrinktas komitetas tam nutarimui vykdyti. 1914 sausio mėn. pradžioje buvo sušauktas gausus susirinkimas M. Meldažio svetainėje, kur buvo įkurta bendrovė laikraščiui leisti ir išrinkta 15 direktorių. Pirmas direktorių posėdis įvyko 1914. 1. 26 "Aušros" svetainėje. Posėdžio pirm. išrinktas J. Šmotelis, o sekr. A. Lalis. Sudaryta pirmutinė valdyba: K. Gugis pirm., A. Vasiliauskas vicepirm., A. Lalis sekr. ir A. Petraitis iždininkas. Leisimą laikraštį direktoriai pavadino "Naujienos". Joms redaguoti tuojau nutarė kviesti Pijų Grigaitį.

Pirmasis "Naujienų" savaitraščio numeris išėjo 1914. 2. 19, o pirmas "Naujienų" dienraščio nr. išėjo 1914. 8. 5. "Nedėlios Naujienos" ėjo nuo 1915. 10. 10 iki 1916. Išėjo 12 nr. Redagavo K. Jurgelionis. "Nedėlios Naujienos" taip pat ėjo sekmadieniais

nuo 1924. 1. 13, per šešis sekmadienius po 12 pusl. ir dar buvo 4 pusl. amerikoniškų juokų. Redaktorium buvo K. August. Po šešių savaičių ėjo tiek pat puslapių šeštadieniais, tie pat skyriai, be amerikoniškų juokų.

"Naujienų" bendrovė pradžioj buvo inkorporuota sumai $15,000. Vėliau ta suma buvo pakelta iki $50,000. Pradžioj bendrovę valdė 15 direktorių, o dabar 10. "Naujienų" bendrovės pirmininkas dabar yra dr. P. Grigaitis, vicepirmininkas M. Gudelis, sekretorė Nora Gugienė ir iždininkas K. Augustas. Vyriausias redaktorius nuo pirmojo numerio iki dabar yra dr. P. Grigaitis.

35. GALVOČIUS, 1914. Mėnesinis, moksliškas laisvamaniškas žurnalas. Leido B. Montvidas, redagavo A. Montvidas, medicinos studentas. Ėjo knygos formato.

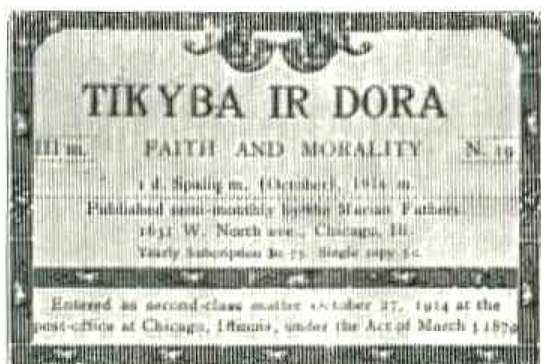
36. JAUNIMAS, 1914-1916. Liberalinės krypties mėnesinis. Leido J. Strimaitis, redagavo A. Rimka.

37. VEIDRODIS, 1914-15. Leido Teatro Mėgėjų Būrelis, redagavo Bronius Vargšas - Laucevičius. Tai buvo 20 didelio formato puslapių mėnesinis iliustruotas žurnalas, pašvęstas teatro ir scenos reikalams.

38. JAUNIMO SAPNAI, 1914-1915. Literatūros ir mokslo dvimėnesinis liberalus žurnalas. Leido Liet. Moksleivių Susivienijimas Amerikoje. Buvo jų organas. Pirmas nr. išėjo vasario mėn., redagavo St. Biežis ir A. Augustas.

39. TIKYBA IR DORA, 1914-20. Leido Tėvai Marijonai. Pradžioje jį redagavo kun. F. Kudirka, o vėliau kun. P. Būčys. Tai buvo dvisavaitinis bažnytinis laikraštis.

40. PAŽVALGA, 1915. (Žiūr. "Jaunoji Lietuva" — 33.)

41. PAŽANGA, 1915-1916. Mėnesinis žurnalas, dailės, mokslo, politikos ir visuomenės reikalams. Pirmas numeris išėjo 1915. 4. Leido Draugas Pub. Co. Redagavo Julius B. Kaupas, kun. F. Kemėšis, administravo kun. A. Ezerskis. Ėjo apie metus.

42. MŪSŲ DRAUGIJA, 1915-1916. Liberalios krypties mėnesinis. Leido Chicagos Lietuvių Draugijų Sąjunga. Redagavo P. Butkus.

43. VAIDYLA, 1915-1916. Progresyvus mėnesinis. Redagavo A. Montvidas, leido J. Rudgalvis.

KARDAS

Laisvosios Minties Mokslo, Literaturos ir Kritikos Mėnesinis Iliustruotas Žurnalas.

No. 3, Vol. X | Rugpiutis-August, 1923 | Kaina 10c

44. KARDAS, 1916-1928. 1916 sustojo ėjusi "Šakė", ir į jos vietą tie patys darbuotojai pradėjo leisti "Kardą". Tais metais rugsėjo mėn. "Kardo" redaktoriaus ir administratoriaus vietas užėmė J. Neviackas, buvęs "Laisvės" bendrovės pirmininkas ir steigėjas. 1917 susiorganizavo "Kardo" Bendrovės Komitetas: A. F. Miliauskas pirm., J. Repšys sekr., N. J. Dudarauskas ižd. ir J. Naviackas administratorius. Komiteto nariai susipyko ir "Kardą" leisti perleido "Laisvės Draugams", So. Bostone. Teisingiau pasakius — perėmė "Kardą" adv. F. J. Bagočius su draugais. Jie išleido 16 nr., ir 1918 su 8 nr. jį perleido Lietuvių Laisvamanių Federacijai Chicagoje. Federacija "Kardą" leido iki 1928. Ėjo didelio formato, 28 pusl. Redagavo Kl. Jurgelionis, K. Augustas, A. Baronas, St. Strazdas, T. J. Kučinskas ir kiti.

Dvisavaitinis Iliustruotas Jaunimo Laikraštis

VYTIS

THE KNIGHT

Tomas I | SPALIO (OCT.), 21 d. 1915 m. | No. 1

45. VYTIS. 1915. Mėnesinis, iliustruotas katalikiško jaunimo laikraštis. Nuo 1915. 10. 21 iki 1917. 12 buvo dvisavaitinis. Leidžia Lietuvių Vyčių Federacija, pagal jos 3-jo Kongreso nutarimą. Pirmutiniai redaktoriai buvo K. Pakštas, A. Račkus, A. Lapinskas ir kt.

Moterų Dirva

1964 M. LIEPA (JULY) VOLUME 48 No. 7

46. MOTERŲ DIRVA, 1916. Mėnesinis laikraštis moterim katalikėms. Pirmas "Moterų Dirvos" numeris išėjo 1916. 10. Leidžia Amerikos Lietuvių Rymo Katalikių Moterų Susivienijimas. Pirmoji jos redaktorė buvo Uršulė Jokubauskaitė - Daukantienė. Tris numerius yra suredagavęs kun. J. Juškaitis. Antroji redaktorė buvo A. Nausėdienė. Nuo 1923 iki 1942 organą redagavo S. Sakalienė. (1939 Am. Liet. R. Kat. Mot. Susivienijimas išleido "25 metų Veikimo Šviesoje", t. y. 25 metų darbuotės apžvalgą. Redagavo Sofija Sakalienė.)

47. THE BOOSTER, 1916-1924. Laikraščio tikslas — teikti anglų kalba informacijas apie Lietuvą ir lietuvius. Mėnesinis žurnalas anglų kalba. Leido The Booster Pub. Co., inkorporuota Illinois valst. $10,000. Šėras $5. Pagrindinis šios bendrovės tikslas buvo skleisti anglų kalba literatūrą apie Lietuvą, supažindinti skaitančią anglų visuomenę su Lietuvos praeitimi, dabartimi ir ateitimi, jos istorija, menu, literatūra ir t.t. Redaktorius Thomas Shamis. Bendrovės valdyba: Adolf J. Garuckas, John Krotkas, Thomas Shamis, Joe Susnickas ir F. L. Savickas.

48. ŠVIESA, 1917-1929. Lietuvių protestantų dvasios, kultūros ir mokslo mėnraštis. Leido Chicagos Trakų Draugija. Redagavo: Ačas, kun. J. Vaitulis, G. Tamašiūnas, J. Rodinas ir kiti.

49. ATGIMIMAS, 1917. Lietuvių Tautinės Kat. Bažnyčios mėnesinis organas. Leido vysk. S. B. Mickevičius.

50. VARPELIS, 1918. Mėnesinis. Leido J. Vaitulis(?).

51. PROLETARAS, 1918-1919. Mėnesinis anarchistinės pakraipos žurnalas. Leido anarchistų grupė. Daugiausiai prisidėjo Petrokas, padengdamas 8 mėn. išlaidas. Redagavo J. Laukis, pagelbėjo Brijūnas, Švitra ir kiti.

SANDARA

THE LEAGUE

LITHUANIAN NEWSPAPER

VOL. LII Kaina 10c. PENKTADIENIS KOVO - MARCH Price 10c.

52. SANDARA, 1918. 1914 Bostone ėjo tautinės demokratinės krypties "Ateities". 1918 pakeitė savo vardą į "Sandarą" ir 1928 persikėlė į Chicagą, kur ir šiandien tebeeina. Leidžia Amerikos Lietuvių Tautinė Sandara, savaitraštis jos organas. Redaktorius Mykolas Vaidyla.

53. LITHUANIA, 1918-26. Oficialus organas Lithuanian American Chamber of Commerce. Leido Booster Pub. Co.

54. AMERIKOS ŪKININKAS, 1919-1920. Mėnesinis žurnalas ūkininkams. Leido ir redagavo Kuodis.

55. DARBAS, 1919-28. Lietuvių siuvėjų unijistų mėnesinis žurnalas. Pirmas numeris išėjo 1919. 10. Red. Kl. Jurgelionis, vėliau L. Prūseika, V. Poška, Jankins ir kiti.

56. MEILĖ IR ŠEIMYNA, 1919-1920. Leido Al. Margeris Pub. Co., redagavo stud. Algirdas Margeris. Mėnesinis.

57. ŽARIJA, 1919-1920. Liet. Socialistų Sąjungos VIII Rajono oficialus organas, savaitraštis. Pirmas numeris išėjo 1919. 3. 7. Sustojo ėjęs 1920. 1. 8. Nors socialistų vardu buvo leidžiamas, bet jau buvo komunistinės dvasios. Po 1920 m. So-

cialistų Suvažiavimo užrašė, jog tai buvo Lietuvių Komunistų Sąjungos VIII Rajono savaitraštis.

Paskutiniame numeryje rašė: "Pranešame visiems "Žarijos" draugams, rėmėjams, skaitytojams ir bendradarbiams, kad su šiuo numeriu laikraščio išleidinėjimą tūlam laikui sulaikome. Įsiutusi reakcija užstojo mums kelią..." Redagavo K. G. Trainis.

58. PAIEŠKOJIMŲ ŽURNALAS, 1919. Leido ir redagavo studentas Algirdas Margeris. Mėnesinis, meilės jausmais žaisti bandąs laikraštėlis.

59. SARGYBOS BOKŠTAS, 1920-1929. Leido Biblijos studentai.

60. VILNIS, 1920-26. Sovietų Sąjungos reikalus ginąs laikraštis. 1920 pradžioj "Vilnį" organizavo: V. Andrulis, J. K. Šarkūnas, P. Buknys, St. Vešys, M. Žaldokas, M. Pukis, J. D. Bendokaitis, St. Juška, A. Avižienis ir kiti. Balandžio 8 d. pasirodė keturių puslapių savaitraštis. Taip ėjo apie penkis mėn. Rugsėjo 1 d. pradėjo eiti po dukart per savaitę: antradienį ir penktadienį. Taip ėjo keletą metų.

Tuo pačiu laiku Lietuvių Darbininkų Apšvietos Draugija įsigijo savo namą 3116 So. Halsted St., ir "Vilnis" ten perkėlė laikraščio leidimą. Norėdama sukelti $15,000 spaudos reikalams ir pradėti leisti dienraštį, "Vilnis" kreipėsi aukų. Pradžioje "Vilnį" spaudė pas Kaulakį. Po kiek laiko iš Filadelfijos, Pa., leidėjai gavo buvusią "Kovos" spaustuvę. Su ja atvyko patyrę darbininkai V. Rudaitis ir M. Jasulevičius. Pirmas administratorius buvo J. Dementis, red. V. Andriulis.

Pirmas "Vilnies" dienraščio numeris pasirodė 1926. 9. 18. Jį leidžia Workers Pub. Ass., Inc. Julia Marazas pirm., Julia Keenan sekr. ir A. Avižienis ižd. Redaktoriai: R. Mizara, Gasiūnas, J. Siurba, L. Prūseika, Jonikas, Andriulis, F. Abekas, Jakubka ir kiti. 1960 vyriausias red. L. Jonikas. Biznio vedėjas J. Pauliukas.

61. PASIUNTINYS, 1921. Lietuvių tikybinio turinio mėn. žurnalas. Išėjo apie 3 numerius. Leido ir redagavo kun. J. D. Razokas.

62. LAIVAS, *Kristaus Karaliaus "Laivas"*, 1921. Tėvų Marijonų Bendradarbių Draugijos religinės minties savaitraštis.

Leidžia Tėvai Marijonai. Redaktoriai: kun. M. Urbonavičius, kun. V. Parblis, kun. V. Bagdanavičius ir kiti.

GYDYTOJAS

Metai I MĖNESINIS LAIKRAŠTIS, SKIRIAMAS SVEIKATOS REIKALAMS No. 1

Gegužės Mėnuo

1921

63. GYDYTOJAS, 1921-25. Mėnesinis sveikatos reikalams skiriamas laikraštis. Pradėjo eiti 1921. 5. Leido Amerikos Lietuvių Daktarų Draugija. Redagavo Dr. A. Montvidas. Redakcijos nariai buvo: Dr. S. Biežis, Dr. V. Šimkus, Dr. C. Cherry ir Dr. A. Juozaitis. 1922 redagavo Dr. S. Biežis ir Dr. C. K. Cherry. 1923 redakcinė komisija buvo: Dr. A. Karalius, Dr. S. Biežis, Dr. C. K. Cherry ir Dr. A. Montvidas.

64. ŽINIOS, 1921-23. Leido M. G. Valasko vedama Lituanina Printing and Pub. Co. Liberališkos minties savaitraštis. Redagavo St. Strazdas. Pirmas numeris išėjo 1921. 12. 21.

65. PASLAS, 1922-34. Liuteronų tikybos turinio mėnesinis žurnalas. Leido ir redagavo kun. J. Razokas.

66. GYVENIMAS, 1923-28. Sveikatos, literatūros ir mokslo liberališkos krypties mėnesinis laikraštis. Didelio formato, 30 pusl. 1923 leido ir redagavo dr. A. J. Karalius. 1924 "Gyvenimas" perėjo Mokslo Draugijos nuosavybėn. Jį leido du metu.

Metai II, No. 1 Vasaris, 1924

GYVENIMAS

MĖNESINIS MOKSLO ŽURNALAS

Redagavo dr. A. J. Karalius. 1926 "Gyvenimą" perėmė A. Zimontas, kuris taip pat jį leido ir redagavo dar du metu.

PIRŠLYS

Metai II. No. 5. GEGUŽIS-MAY, 1924. Kaina 15c

67. PIRŠLYS, 1923-24. Mėnesinis žurnalas nevedusiems. Leido P. Zavista, susitaręs su amerikiečių firma Social Aid Bureau. Išeidavo kartą į mėnesį. Laikraštis buvo leidžiamas vyrams ir moterims ar merginoms suvesti į pažintį, kad apsivestų.

68. TELEGRAMAS, 1923-24. Liberalinis informacinis savaitraštis. Leido "Telegramo" spaudos sindikatas. Jį sudarė: V. P. Vilovičius prez., A. A. šlakis viceprez., G. Leveskis sekr., V. V. Villovičius ižd.; direktoriai: V. F. Andrulis, J. Laukis ir D. B. Baker. Redagavo J. Laukis. Likvidavosi 1924. 11.

69. VADOVAS, 1924. Nuo Romos nepriklausomų katalikų organas. Leido "Liaudies žinyčia". Išėjo keliolika numerių. Bendrovei pirm. buvo kun. S. A. Geniotis.

70. VARPAS, 1924-26. Tautinės krypties savaitraštis. Leido būrelis susispietusių vienminčių: N. Krukonis, J. Bagdžiūnas, A. Bučas, A. D. Kaulakis ir Gasiūnas. Pirmiausia pasitraukė

J. Bagdžiūnas ir Gasiūnas, o vėliau kiti. Liko A. D. Kaulakis. Redagavo J. Laukis.

71. ŠV. KAZIMIERO AIDAI, 1925-1953. Leido Chicagoje švento Kazimiero seserų vienuolynos išlaikoma švento Kazimiero Akademija. 1925-1929 ėjo kas mėnuo. Redagavo sesuo M. Ona Marija. 1933-38 "Aidų" vietoje buvo leidžiamas žurnalas "Aidutis", o nuo 1938 iki 1953 vasaros vėl leidžiami Šv. Kazimiero Akademijos "Aidai". Paskutiniu laiku šio žurnalo išeidavo penki numeriai kasmet. Be suaugusių autorių žurnale reikšdavosi ir Šv. Kazimiero Akademijos auklėtinės lietuvaitės, mėgindamos savo jėgas prozoje ir poezijoje.

72. ROSELANDIETIS, 1925. Liberališkos minties mėnesinis laikraštis. Leido M. G. Valaskas. Redagavo K. Baronas.

73. BURTININKAS, 1925-26. Burtus liečiąs mėnesinis. Leido ir redagavo J. Žilinskas.

73. TARADAIKA, 1925-26. Informacijos ir satyros katalikiško jaunimo dvisavaitinis laikraštis. Lietuvių ir anglų kalba, skirtas jauniems Brighton Parko vyčiams. Leido ir redagavo Stasys Pieža.

74. KNIGHTHOOD, 1925-26. Katalikiškas lietuvių jaunimo mėnesinis. Leidėjas pareiškė, jog tai lietuvio leidžiamas pirmas laikraštis anglų kalba. Skirtas Marquette Parko vyčių jaunimui. Leido ir redagavo J. Pentis.

75. TIESOS AIDAI, 1926-27. Katalikiško jaunimo mėnesinis leidinys. Spausdino "Draugo" spaustuvėje.

76. ŠAKĖ, 1926-28. Iliustruotas laisvamanybės ir satyros mėnesinis žurnalas. Leido A. Ambrose. Redagavo A. Briediškis — dr. A. Karalius.

77. ŠV. JURGIO PARAPIJOS ŽINIOS, 1926. Katalikų parapijos savaitinis biuletenis, vėliau pakeistas "Mūsų Parapija".

78. CHICAGOS ŽINIOS, 1927. Bepartinis savaitraštis. Išėjo du numeriai. Leido ir redagavo J. Pentis ir V. Balanda.

MARGUTIS

Juoko ir Dainų
MĖNRAŠTIS

Redaktoriaus Išsižiojimas

79. MARGUTIS, 1928. Lietuvių tautinės minties juokų ir muzikos mėnesinis žurnalas, pradėtas leisti 1928. 4. 1. Leido ir redagavo Antanas Vanagaitis. Pirmojo nr. išleido 42,000. Iki 1932. 1 "Margutis" buvo leidžiamas kartą į mėnesį, o pradedant 1932-ais iki 1947. 7 jis ėjo du kartu į mėnesį. Vėliau vėl vieną kartą į mėnesį. Dar tebeeina. Vanagaičiui mirus, "Margutį" leidžia jo žmona Lilija. Redagavo dr. B. Dirmeikis, o jam mirus — Algimantas Mackus.

80. NAUJOJI ERA, 1928. Tautinės Kat. bažnyčios Amerikoje mėnesinis organas. Red. kun. S. A. Geniotis.

81. LIAUDIES TRIBŪNA, 1929-31. Tautiškos minties mėnesinis, 1931 susijungęs su Clevelando "Dirva". Leido ir redagavo B. Simon - Simokaitis.

82. FURROW (Vaga), 1933. Bonny Savickas Lietuvių Jaunimo Sąjungos vardu leido šį mėnesinį žurnalą anglų kalba. Užsidarė tais pačiais metais.

PAŽANGA

MOKSLO IR KRITIKOS MĖNESINIS ŽURNALAS

Metai I. Vasaris (February) 1934 m. No. 1.

83. PAŽANGA, 1934. Liberališkos minties mokslo ir kritikos mėnesinis žurnalas. Leido J. K. Valinskas, redagavo dr. A. Montvidas. Išėjo aštuoni numeriai.

84. MUZIKOS ŽINIOS, 1934. 1934 Cleveland, Ohio, įvykusiame Vargonininkų Sąjungos Seime buvo nutarta išleisti mėnesinį laikraštį. Tam tikslui išrinkta komisija: J. Brazaitis, komp. A. S. Pocius ir N. Kulys. Pradėjo leisti 4 pusl. rotatorium multiplikuotą leidinėlį. 1935. 8 išėjo jau spausdintas spaustuvėje, 16 pusl. numeris su viršeliais. Redaktoriai buvo A. S. Pocius ir N. Kulys. Žurnalas kas mėnuo ėjo ligi 1942. 6. Nuo 1942. 11 ėjo 4 kartus per metus. 1952 pradžioj žurnalas vėl buvo bandomas leisti kas mėnuo, bet po 10 nr. paaiškėjo, jog tai negalimas dalykas. Dabar išeina kas trys mėnesiai. Nuo 1953 4 nr. redaguoja J. Kreivėnas.

"Muzikos žiniose" spausdintos gaidos praeity būdavo išleidžiamos atskirais leidiniais, ir per 20 m. susidarė nemažas "Muzikos žinių" pluoštas.

85. KVIESLYS, 1935. Degtinės pardavinėtojų ir tavernų valdytojų laikraštis. Leido Liet. Tavernų Savininkų Susivienijimas Cook County ir G. M. Chernauskas. Redagavo: J. Kuzmickas. Išėjo šeši numeriai.

86. LITHUANIAN AMERICAN MAGAZINE, 1935-36. Informacinis anglų kalba žurnalas. Leido Vytautas Beliajus, redagavo John Maurius ir V. Beliajus. Mėnesinis, anglų kalba.

87. JAUNIMAS, 1936-42. Dvisavaitinis jaunimo laikraštis, pradėjęs eiti 1936. 8. Leido ir redagavo Juozas Poška. Nuo 1940 tapo savaitiniu "Naujienų" priedu. Straipsniai spausdinami lietuvių ir anglų kalbomis. "Jaunimas" sustojo 1942 vasarą, kai redaktorių paėmė karo tarnybon.

88. CONCORD, 1937. Informacinis mėnesinis žurnalas, angliškas ir lietuviškas. Leido ir redagavo V. F. Zerene - Beliajus.

89. LORE, 1936-39. Informacinis mėnesinis anglų kalba. Leido ir redagavo V. F. Beliajus.

90. SKAMBANTIS BALSAS, 1939-46. Dainavimo, muzikos ir kritikos žurnalas. Leido ir redagavo Juozas Žuronas. Išleido keturis nr.: 1939, 1941, 1942 ir 1946.

91. ŠVYTURYS, 1940-56. Mėnesinis religinio turinio žurnalas, leidžia Evangelikų Lietuvių Misijos Draugija. Redaktoriai Jurgis Tamošiūnas ir Jonas Gylys.

92. JONISTŲ BALSAS — "Voice", 1942. Mėnesinis tautinių katalikų laikraštis. Leidžia ir redaguoja kun. S. A. Geniotis lietuvių ir anglų kalbomis.

93. VILTIS, 1942. Lituanistikos žurnalas anglų kalba. Leido ir redagavo V. F. Beliajus.

94. EVANGELIJOS ŽODIS, mėnesinis, pradėjo eiti 1940. Redaguoja kun. A. Trakis. Leidžia Amerikos Evangelikų Liuteronų Bažnyčios Taryba.

95. LAISVOJI LIETUVA, 1946. Nuo lietuvių tautininkų atskilusio Lietuvos Atgimimo Sąjūdžio, laikraštis. Pradėjo eiti Vokietijoj rotatorium. Vėliau atkeltas į Toronto, Kanadoje, o 1956 į Chicagą. Redagavo Vytautas Staneika, inž. Oželis, o dabar redaguoja Kaulėnas.

96. NAUJOJI AUŠRA, 1947-49. Mėnesinis lietuvių kultūros žurnalas. Leido Lietuvių Kultūros Institutas. Redagavo Anatolijus Kairys, adm. Albertas Vaitaitis.

97. MŪSŲ VYTIS, 1948. Pasaulio Lietuvių Skautų Sąjungos vadovų ir akademikų skautų - skaučių neperijodinis biuletenis, išleistas Vokietijoje, 1948. Leidžia Akademinis Skautų Sąjūdis. Redaguoja Bronius Kviklys. Skaučių skyriaus vedėja G. Prielgauskaitė. Išeina kas du mėn., gausiai iliustruotas.

98. LAIŠKAI LIETUVIAMS, 1949. Jėzuitų idėjas skelbiantis mėnesinis žurnalas. Leidžia jėzuitai. Redaguoja kun. Juozas Vaišnys, S. J.

99. GIRIOS AIDAI, 1950. Miško kultūros žurnalas. Leidžia Liet. Miškininkų Sąjunga Išeivijoje. Red. V. Žemaitis, P. Šilas ir K. Šcesnulevičius.

100. NEMUNAS, 1950. Iliustruotas nepriklausomas kultūros žurnalas. Leidėjas ir redaktorius Liudas Dovydėnas. Vidutinio formato, 48 ir daugiau puslapių. Nemuno teišėjo tik 5 numeriai.

101. LIAUDIES MENAS, 1950-51. Komunistinis kultūros ir meno žurnalas. Leido komunistų įtakoje veikusi Lietuvių Meno Sąjunga. Išėjo 8 numeriai 1950 m. ir 1 numeris 1951 m. Redagavo Olga Martin ir Leon Yonik.

102. TECHNIKOS ŽODIS, 1951. Lietuvių inžinierių, architektų ir technikos darbuotojų nepriklausomas, populiarus žurnalas. Redakcinė kolegija: Vytautas Pavilčius, K. Bertulis, K. Burba, S. Dirmantas, K. Kaunas ir kiti. Jirmasis red. buvo P. Jūr:nas. Vėliau redagavo J. Lazauskas, K. Burba, M. Abramavičius, K. Paukštis ir J. Slabokas.

103. PELĖDA, 1951-53. Jumoristinis mėn. žurnalas, leido knygynas "Nemunas". 28-32 pusl. Redagavo Alb. Valentinas. Vėliau A. Vilainis - Šidlauskas ir M. Zablockas.

104. BUNGLE, 1951. American Legion, Don Varnas Posto Nr. 986 leidžiamas anglų kalba laikraštukas, skirtas to posto nariams ir spaudai informuoti.

105. TĖVYNĖS SARGAS, 1947. Lietuvių krikščionių demokratų politikos žurnalas. Leidžia Liet. Krikščionių Demokratų Sąjunga. Redaktoriai: O. Labanauskaitė, P. Vainauskas ir kun. Zakarauskas. Adm. dr. V. Šimaitis.

106. MŪSŲ SPARNAI, 1951. Krikščioniškos minties Lietuvių Evangelikų Reformatų tremtyje žurnalas. Redaktorius Eugenijus S. Gerulis.

107. THE MARION, 1951. Tėvų Marijonų (lietuvių) angliškas religinės minties iliustruotas mėnesinis žurnalas. Neišeina liepos ir rugpiūčio mėnesiais. Redaguoja kun. Petras Činikas ir kun. Andrius P. Naudžius.

108. UŽUOLANKA, 1952. 2. Dailės, literatūros ir kultūros mėnesinis laikraštis. Leido "Nemunas", redagavo A. Vilainis - Šidlauskas. Vidutinio formato, 36 ir daugiau puslapių, gausiai iliustruotas, su atskiru viršeliu, spausdinamas gerame popieriuje.

109. ATSPINDŽIAI, 1952. Nepriklausomas laikraštis, žurnalo formato, ėjo dukart į mėnesį. Leidėjai ir redaktoriai V. Meškauskas ir P. Paliukaitis.

110. THE MARIA HERALD. Marijos Aukštesniosios mokyklos Chicagoje laikraštis. Pradėtas leisti 1952. 10. Per metus iki 5 nr. Vidutinio formato, 8 pusl., leidžia Marijos Aukšt. Mokykla, redaguoja paskutinės klasės mokinės, studijuojančios žurnalistiką.

111. TĖVIŠKĖLĖ, 1952. Mėnesinis 28 pusl. lietuvių vaikų laikraštis. Redagavo ir leido Vladas Vijeikis.

112. SĖJA, 1953. Valstiečių liaudininkų mėnesinis tautinės demokratinės minties laikraštis. Redaguoja G. J. Lazauskas. Leidžia Varpininkų Leidinių Fondas.

113. BULLETIN, 1954. Dariaus ir Girėno posto neperiodinis leidinys anglų kalba. Redagavo J. Kamin. Leido Dariaus ir Girėno postas.

114. EVANGELIJOS ŠVIESA, 1955. Eina kas du mėnesiai. Leidžia Lietuvių Evangeliškasis Sus. Susirinkimas. Redaguoja kun. A. Talaška ir teol. kand. A. Jurėnas.

115. VĖTYKLĖ, 1956. Satyros žurnalas. Išėjo tik vienas numeris. Išleido Nemunas. Red. A. Vilainis - Šidlauskas.

116. DANGAUS RAKTAI, 1957. Dvimėnesinis religinio turinio laikraštis. Išėjo 21 nr. Redaguoja kun. K. Burbulys.

117. CICERO LIETUVIS, 1959. Leidžia Lietuvių Bendruomenės Cicero Apylinkės Valdyba. Neperiodinis. Redaguoja V. Linas, E. Šulaitis ir J. Kreivėnas.

118. TAUTOS PRAEITIS, 1959. Leidžia Lietuvių Istorijos Draugija. Istorijos ir gretimųjų sričių neperiodinis žurnalas. Red. C. Grincevičius. Redakcinė komisija: kun. V. Bagdanavičius ir M. E. Naubaras. Pirmąjį "Tautos Praeities" tomą sudarys 4 knygos.

119. GIMTOJI KALBA, 1959. Bendrinės lietuvių kalbos laikraštis, pradėjęs eiti 1933 m. Kaune ir ėjęs iki 1940 metų. 1959 metais atgaivintas Chicagoje ir leistas kaip Lietuvių Kalbos Draugijos organas. Leido JAV LB Kultūros Fondas. Redagavo dr. P. Jonikas, dr. A. Salys, dr. Pr. Skardžius. Redakcijai talkino: B. Babrauskas, A. Dundulis, J. M. Laurinaitis, D. Velička.

120. DIEVO KARALYSTĖS ŽINIOS, 1960. Biblijos Tyrinėtojų leidžiamas neperijodinis leidinys. Nauja laida ruošiama, kai anksčiau atspausdintoji baigiama platinti. Keturi puslapiai. Chicagoje leidimu ir redakcija rūpinasi F. Zavist.

121. LIETUVIŲ GYDYTOJŲ BIULETENIS, 1960. Amerikos Lietuvių Gydytojų Sąjungos organas. Leidžia Illinois Liet. Gydytojų Draugija. Redaktorius dr. S. Biežis. Redakcinė komisija: dr. S. Budrys, dr. A. Garūnas, dr. V. Tauras, dr. K. Ambrozaitis, I. Makštutienė. Adm.: dr. A. Garūnas.

Pirmas lietuvių laikraštininkų suvažiavimas

Pirmajame JAV lietuvių laikraštininkų suvažiavime New Yorke 1910 buvo įsteigta Amerikos Lietuvių Spaudos Draugija. Steigimo iniciatorius buvo Kataliko leidėjas J. M. Tananevičius. Svarbiausieji draugijos tikslai buvo: sudaryti pakenčiamus santykius tarp laikraštininkų, sušvelninti ginčų toną spaudoje, užmegzti artimesnius ryšius tarp redaktorių ir leidėjų, apsisaugoti nuo melagingų korespondentų, sukeliančių nesusipratimus ir pan. Nario mokestis iš pradžių buvo: $25 įstojimo ir $5 kas mėnuo. Iš susidariusių pinigų buvo apmokėtos "Lithuania in Retrospect and Prospect" leidinio išlaidos.

1911. 9. 28-30 Scrantone, Pa., įvyksta 2-sis A. L. Laikraštininkų Suvažiavimas. Dalyvavo: Lietuvos A. Lalis ir J. J. Hertmanavičius, Kataliko — Brandukas ir S. Tananevičius, Tėvynės — K. V. Račkauskas, Laisvosios Minties — dr. J. Šliupas, Draugo — Brandukas, Birutės — atvykęs iš Tilžės J. Vanagaitis ir Darbininkų Vilties — V. Šliakys.

3-jam Suvažiavimui buvo pritarę: Vienybė Lietuvninkų, Katalikas, Lietuva, Tėvynė, Darbininkas, Viltis, Laisvoji Mintis ir Dagis. Suvažiavimas įvyko Chicagoje 1912. 9. 27. Posėdį atidarė draugijos prez. J. M. Tananevičius. Atstovai: Lietuvos — red. J. Šernas ir B. K. Balutis ir leid. A. Olševskis ir J. Hert-

manavičius; Kataliko — red. P. Brandukas ir J. Viskoška ir leid. J. M. Tananevičius ir S. Tananevičius; Vienybės Lietuvninkų — red. ir adm. J. Širvydas; Laisvosios Minties — red. ir leid. dr. J. Šliupas; Tėvynės — red. ir spec. įgaliotinis K. Jurgelionis ir Dagio — P. Brandukas. S-mo vadovybę sudarė: prez. J. M. Tananevičius, sekr. J. Viskoška ir K. Jurgelionis. Svarstyta šie klausimai: sutvarkymas terminologijos mokslo ir technikos srityje, prisilaikant tarptautinių terminologijos taisyklių, "stebuklingų" daktarų ir kitų apgavikų skelbimai, visų laikraščių ir spaustuvių mainymasis visais leidiniais, apšvietos reikalai, statistikos reikalai, įvarių draugijų centralizacija, visų laikraštininkų apjungimas ir susivienijimų pakvietimas į d-ją, scenos reikalai, vakarinių mokyklų steigimas, blaivybės klausimai, JAV pilietybės įsigijimas ir dalyvavimas politiniame darbe, moksleivių reikalai, pasaulinės parodos klausimas, santykiai su laikraščiais, priešingais šiai d-jai, ir kita.

Paminėtina rezoliucija: visur reikalauti lietuvių kalbos dėstymo JAV mokyklose ir rūpintis įsteigti prie New Yorko didžiojo knygyno centrinį lietuvių knygyną archyvą, su plačiu lituanistikos skyriu.

Valdyba sekantiems metams: prez. J. M. Tananevičius, sekr. K. V. Račkauskas ir ižd. JJ. Paukštis.

1915 d-ja persiorganizavo: prie buvusių tikslų pridėjo dar leidimą ir platinimą knygų. Kapitalui sukelti išleista 400 šėrų, po $25. Valdyba: pirm. V. Daukšys, sekr. V. K. Račkauskas, ižd. A. B. Strimaitis, reik. ved. K. S. Karpavičius - Karpius.

Penktasis draugijos suvažiavimas įvyko 1915. 6. 11-13. Jame Laisvąją Mintį atstovavo dr. J. Šliupas, Jaunąją Lietuvą — A. Rimka, Kataliką — J. Tananevičius ir Chmieliauskas, Lietuvą — Adomaitis - Šernas ir B. K. Balutis, Tėvynę — K. V. Račkauskas ir Pažvalgą — Z. Vitkauskas. Ateities, Tarkos ir Vienybės Lietuvninkų atstovai nedalyvavo. Svarstė JAV lietuvių mokyklų, vadovėlių leidimo ir vaikų literatūros klausimus.

Buvo paliesta lietuvių visuomenės švietimo, politinės veiklos, jaunuomenės lavinimosi, lietuvių nutautimo ir kitos aktualios problemos. Ryšium su tais klausimais suvažiavimas priėmė eilę rezoliucijų.

KNYGOS IR LEIDYKLOS

Lietuviškų knygų autoriams ir leidėjams Chicagoje teko išeiti tuos pačius vargo kelius, koki teko eiti lietuviškiems laikraštininkams. Viską turėjo pradėti iš pradžių. Nebuvo pinigų, nebuvo pavyzdžių ir, svarbiausia, nebuvo suvienodintos lietuvių kalbos. Kiekvienas rašė, kaip mokėjo. Nebuvo žmonių, kurių jie būtų galėję atsiklaisti; nebuvo žodynų, kur būtų galėję žodžių prasmę patikrinti; dar nebuvo suformuluota pati paprasčiausioji lietuvių sintaksė.

Pirmoji lietuviška knyga Chicagoje buvo išleista 1880. Josios autorius ir vertėjas buvo vienuolis Augustinas Zeicas. Ji buvo surinkta ir atspausdinta lenkiškoje Dyniewicziaus spaustuvėje, o išleista paties vienuolio lėšomis. Prieš 85 metus spausdintoji knygelė šiandien jau yra retenybė, bet ją dar galima užtikti pas lietuviškos knygos mėgėjus. Ji vadinosi "Historia Septiniu Mokitoiu. Isz Lankiszko and Lietuviszkos kalbos per Augustiną Zeyts, zokonika piardėta (138 psl.)"

Antanas Olševskis, įsitraukęs į "Lietuvos" leidimo darbą, Chicagoje buvo pirmas lietuviškų knygų leidėjas. Pradėjęs 1895, jis turėjo energijos ir kantrybės šį darbą dirbti iki 1922. Olševskis išleido 134 knygas. Kai kurių jam teko leisti ne po dvi, bet po keliolika laidų. Kelios knygos neapsimokėjo, bet buvo ir tokių, kurios net ir pelno davė. Visos Olševskio išleistos knygos to meto lietuviams buvo labai naudingos. Beraščius ir mažaraščius lietuvius Olševskis sąmoningais žmonėmis padarė.

Bendrai paėmus, Olševskio knygų leidimo biznis vertas atskiros studijos. Turiu surinkęs daug įdomios medžiagos apie šį Olševskio darbą, bet teks, jei jėgos leis, prie jo skyrium prisėsti, kai baigsiu tvarkyti šios istorijos lapus. Man teko perimti jo knygas, turėjau progos gerokai išsikalbėti, todėl ir norėčiau kai kuriuos svarbesnius darbus paminėti.

Chicagoje leidžiamas savaitraštis "Katalikas", pajutęs A. Olševskio vedamo darbo įtaką lietuvių visuomenėje, 1900 taip pat pradėjo organizuoti knygų leidyklą. Knygeles ir brošiūrėles jie leido iki 1917 metų. "Kataliko" išleistų knygų kiekis negalėjo prilygti Olševskio išleistų knygų kiekiui.

Trečiu knygų leidėju buvo M. G. Valaskas, kuris sugebėjo išleisti 30 įvairaus turinio brošiūrėlių. Tuo metu lietuviai labai pamėgo vaidinimus, buvo susidariusi gabių vaidintojų grupė, tai Valaskas ir išleido didoką kiekį dramos veikalų. Knygų spausdinimo darbą jis pradėjo 1906, o nustojo 1928. Valaskas turėjo didoką knygų parduotuvę.

Petras M. Kaitis (Martinkaitis) 1907 pradėjo leisti knygas. Šį darbą jis tęsė iki 1914. Jam pavyko išleisti dešimt knygų, kurias spaudai paruošė Dr. J. Karalius.

Jonas Ilgaudas nuo 1909 iki 1914 turėjo savo spaustuvę ir leido lietuviškas knygas. Spaustuvę nuo jo atpirko Naujienų bendrovė ir iki šios dienos dar naudoja kelias jo mašinas.

1916 Naujienos pradėjo leisti knygas. Bendrovė suorganizuota laikraščiui leisti, bet ji yra išleidusi vertingų lietuviškų ir angliškų knygų. Retkarčiais ji išleidžia knygas ir šiandien.

Laisvamanių organizacija, be "Kardo", nuo 1918 iki 1923 leido knygas ir brošiūrėles.

"Draugas" 1919 suorganizavo ir lietuviškų knygų leidimą. Knygas jie spausdina ir leidžia iki šios dienos.

"Vilnis" 1921 taip pat pradėjo leisti knygas. Mažai jų išleido, bet kartas nuo karto dar ir dabar išleidžia vieną kitą dalykėlį.

Chicagos Lietuvių Literatūros Draugija 1950 pradėjo leisti vertingas knygas. A. Šidlauskas - Vilainis 1951 įsteigė leidyklą "Nemunas", V. Civinckas — "Terrą". Prekybininkas J. Karvelis išleido kelias lietuviškas knygas.

KNYGŲ PARDUOTUVĖS

Pirma lietuviškų knygų parduotuvė Chicagoje buvo įsteigta Antano Olševskio 1900. Jis ją pardavė 1922. Jo knygų krautuvė buvo Bridgeporte.

M. J. Tananevičiaus spaudos bendrovė veikė 1906 - 1916. Knygų parduotuvė, tais laikais vadinama knygynu, buvo 18-tos gatvės kolonijoje, prie 18-tos ir Union gatvių.

M. J. Damijonaičio knygų parduotuvė veikė 1906 - 1920.

Aglinsko vadovaujamas "Darbo žmonių knygynas" veikė 1917 - 1921.

Specialiai sudaryta knygoms pardavinėti "Aušros" bendrovė veikė 1923 - 1929. Dirbo Povilas Milleris, Aleksas Ambrose, Julius Mickevičius ir kiti.

Strazdo knygų parduotuvė veikė 1925 - 1926.

Juliaus Mickevičiaus — 1929 - 1937.

Alekso Ambrose — nuo 1930 iki 1933.

"Margučio" knygų parduotuvė veikė nuo 1930 iki 1964.

1965 m. Chicagoje knygas pardavinėjo "Naujienos", "Draugas", "Marginiai", "Vilnis" ir J. Karvelis.

VIEŠI KNYGYNAI IR SKAITYKLOS

Pasigaminę savo knygų, prisiteigę mokyklų ir pramokę skaityti, šio šimtmečio pradžioje lietuviai pradėjo steigti savo knygynus ir viešas skaityklas. Kas mėgo skaityti, galėdavo pasiskolinti kngų iš knygynų, o kas mėgdavo laikraščius, tai galėdavo juos pasiskaityti skaityklose.

Bridgeporte 1909 buvo įsteigtas "Aušros" knygynas ir skaitykla.

Westsidėje 1911 buvo įsteigtas Lietuvių viešas knygynas.

Town of Lake kolonijoje 1912 įsteigtas "Aušros" knygynas ir skaitykla.

Roselande 1913 taip pat buvo "Aušros" knygynas ir skaitykla.

18-tos apylinkės kolonijoje 1914 buvo Lietuvių viešas knygynas ir skaitykla.

Ciceroje 1913 buvo lietuvių viešas knygynas ir skaitykla.

Northsidėje 1917 taip pat buvo knygynas ir skaitykla.

Northsidėje 1921 katalikai sudarė Lietuvių Rymo Katalikų Federacijos 23-čio skyriaus skaityklą, bet ji neilgai veikė.

Be jau čia išvardintų viešų knygynų ir laikraščių skaityklų, buvo keli knygynai, skiriami vien tiktai draugijų nariams. Ten

knygomis ir žurnalais galėdavo naudotis tiktai prie draugijų priklausantieji žmonės. Tokius knygynus ir skaityklas turėjo Simano Daukanto Draugija, Lietuvių Socialistų 4-oji kuopa, Lietuvių Socialistų 81-oji kuopa, Keistučio klubas, Lietuvių Vyčių 5-oji kuopa ir Lietuvių Moterų Draugija Apšvieta, kuri savo knygyną išlaikė net 40 metų.

CHICAGOS LIETUVIŲ CHORAI

XIX amžiaus antrojoj pusėj su tautiniu atgimimu prasidėjo ir lietuviškų chorų gyvenimas. Tai prasidėjo, galima sakyti, iš nieko, nuo pat pradžios, nusižiūrėjus į kitataučius. Pradžioje nebuvo ne tik pasiruošusių dainininkų, bet ir vadovų. Ir dar blogiau — nebuvo net ir chorinio repertuaro. Su choru steigimusi į vadovus atėjo dažniausia kur nors kiek pasimokę muzikos ir su gaidomis susipažinę drąsesni dainininkai. Ir tie patys vadovai pradžioje beveik be išimties buvo vargonininkai.

Amerikos lietuvių tarpe chorai pradžioje reiškė ne tik dainininkų sambūrį. Tai buvo dainą mėgstančių lietuvių junginiai, duodą progos susirinkti, pakalbėti, prisiminti savo kraštą, pasidalinti svetimo krašto vargais. Dainininkų draugystės pasivadina patriotiniais ir katalikiškais vardais, rūpinas net savišalpos reikalais. Daugelio chorų dainos srityje palikti pėdsakai nežymūs, patys chorai gyvavo trumpai. Chicagoje ilgaamžių chorų irgi turime, bet aplink juos apstu trumpaamžių, atsiradusių iš reikalo ar bandymui. Chicagos lietuviškų chorų ugdyme reiškėsi stipriosios tada turimos lietuvių muzikinės jėgos, mokslinęsi Europoje ir Amerikoje. Už tai čia yra pagrindo kalbėti apie išaugusią gan stiprią chorų kultūrą.

Pirmutinis lietuvių choras Chicagoje įsikūrė 1894 metais, pasivadinęs, Lietuvių Muzikos ir Dainininkų Choras. Jo valdyba sudarė pirm. K. Kigas, vicepirm. N. Kavaliauskas, sekr. S. Wadlinga ir fin. sekr. D. Udra. Šis choras, regis, greit pakriko, nes nepaliko pėdsako, kad jis būtų kur dainavęs.

1895. 5. 5 įsikūrė Draugystė Muzikantų ir Giedorių po globa Dovido Karaliaus. Šios draugystės pagrindinis tikslas buvo savišalpa, bet iš narių buvo sudarytas ir choras, kuris veikė trumpai. Kiek ilgiau gyvavo muzikantų skyrius, kuris grojo baliuose, vestuvėse ir kitokiose pramogose.

1899 Chicagoje, Pulaski svetainėj, įvyko pirmas lietuvių koncertas. Įėjimas buvo 35 ct. Rengė muzikas C. Žilevičia.

Dainininkų Draugystė Dr. V. Kudirkos ir Birutės choras. — 1900. 6. 3 įsikūrė Dainininkų Draugystė Dr. V. Kudirkos. Draugystės tikslas buvo: mokytis dainuoti lietuviškas tautiškas dainas ir vyrai sakys moksliškas kalbas. Į šią draugiją buvo priimaim be skirtumo vyrai, merginos ir moterys. Pirmutinė valdyba: pirm. K. Kazokas, vicepirm. B. Olszewska, protok. sekr. M. Dovydaitis, finansų sekr. J. Kanopaskaitė, ižd. J. Gerijotas. Užsirašė 14 narių ir visi užsimokėjo mėnesines duokles. Vartydamas Lietuvos komplektus, įsitikinau, kad Dainininkų Draugystė Dr. V. Kudirkos buvo labai darbšti, dažnai atlikdavo programas kitoms draugijoms. 1906 SLA XXI Seimui Chicagoje draugystė nusiuntė gyvų gėlių lyrą. 1906 prie šios draugijos priklausė ponios Damijonaitienė, Olševskienė, Šeškienė, M. Dundulienė, Gilbaitienė, Katkevičienė, Sutkienė, panelės Horodecka, A. Žemaičiutė, vyrai Damijonaitis, K. Gugis, Švirmickas, J. Varkala, Jančauskas, Dundulis, Sutkus, Šernas, J. Ilgaudas, Bruzevičius, Gerijotas, Mazevičius ir kiti. Choro repeticijos būdavo Aušros Vartų parapijos svetainėj. Mat, klebonas kun. Ambrozaitis buvo liberalas ir chorui padėjo. Nebuvo muzikos mokytojų, trūko gaidų. Naudojosi prof. dr. V. Kudirkos dainų rinkiniais "Kanklės" ir versdavosi dainų iš vokiečių kalbos. Chorą mokė vokietis prof. Beidel, kuris sukomponavo ir kelias lietuviškas dainas.

1906 įsisteigė Liet. Socialistų Partijos 4 kp. choras. Vadovavo vokietis prof. Beidel. Chorą sudarė nariai ir pašaliniai. Buvo suorganizavę kvartetą. Gyvavo apie porą metų.

1907 į Chicagą atvažiavo Mikas Petrauskas. Dainininkų Draugystė Dr. V. Kudirkos daug prisidėjo surengti koncertą. Po koncerto kilo sumanymas M. Petrauską pasilaikyti Chicagoje ir suorganizuoti didelį lietuvių chorą. Draugystės pirm. J. Ilgaudas pakvietė Chicagos lietuvių jaunimą įstoti į chorą. Prie naujo choro prisirašė apie šimtas žmonių. 1908 pradžioje Dainininkų Draugystė Dr. V. Kudirkos savo nutarimu likvidavosi.

Naujas choras iš Dainininkų Draugystės Dr. V. Kudirkos pasivadino Lietuvių Giedorių Draugystės Choru. 1908. 2. 23 jis

pastatė Miko Petrausko operetę Kaminkrėtis ir malūnininkas. Režisieriai buvo B. K. Balevičia ir J. Ilgaudas, chormeisteris Jaunušauskas, chorui vadovavo Mikas Petrauskas. Artistai: A. Zacharevičia, M. Horodecka, M. Damijonaitienė, L. S. Sutkienė, J. Ilgaudas, J. M. Lokaitis ir B. K. Balevičia.

1908. 5. 31 buvo vaidinama M. Petrausko melodrama Birutė. Buvo vaidinama International Teatre, Wabash ir Hubart ct., didmiesty. Prisirinko apie 1,500 žmonių, pasisekimas buvo nepaprastas. Birutės pastatyme dalyvavo M. Horodeckaitė, B. Vaitekūnas, Kasputis, A. Pocius, Kl. Vilkevičia, Zacharevičia, Damijonaitukas, Janušauskas, Sutkus, M. Damijonaitienė, Jakavičiūtė ir Petraičiūtė. Po šio pastatymo Lietuvių Giedorių Draugystės choras pasivadino Birutės choru.

Ištraukos iš Birutės konstitucijos:

"Lietuvių muzikos bei dramos Birutės Draugijos tikslas yra sujungti vienan ryšin lietuvius tautiško meno mylėtojus; patraukti prie savęs jaunimą, jį lavinti muzikoj, dainoj bei scenoj. Birutės Draugija rengs muzikos - dramos vakarus gaivinimui tautiškos dvasios savo tautiečiuose ir supažindinimui jų su tautiškuoju menu. Draugija stengsis, pagal išgales, suteikti pašalpą gabesniesiems nariams atsiekimui augštesnio išsilavinimo muzikoj, dainoj arba scenoj. Abelnai, Birutės Draugija stengsis auklėti bei tobulinti tautiškąjį meną. Draugija rūpinsis įgyti savą nuosavybę.

Birutės Draugija susideda iš narių veikiančiųjų, neveikiančiųjų, amžinųjų ir garbės narių. Amžinaisiais nariais gali būti tokie, kurie, prijausdami Birutės Draugijai, norėtų palaikyti ją pinigiškai, įmokėdami jos iždan paskirtą sumą pinigų.

Į garbės narius skiriami tokie žmonės, kurie yra atsižymėję ir daug pasidarbavę Birutės Draugijai. Draugijos pirmininkas metiniame visų Draugijos narių susirinkime pristato tokį, o 2/3 esančių susirinkime užtvirtina arba ne.

Kiekvienas lietuvis, be skirtumo amžiaus, tikybos, įsitikinimų bei lyties, tiktai gero ir doro elgimosi žmogus gali būti Birutės Draugijos nariu."

1910. 4. 17 Birutės choras, Mikui Petrauskui vadovaujant, statė Blindą. Pelną atidavė Aušrai (knygynas ir skaitykla). Vaidinime dalyvavo K. Baltrušaitis, P. Stogis, Mockienė, M.

Damijonaitienė, Mickus, Butkus, Zacharevičia, Bakutis, Kacevičius, Montviliūtė, Dūda, Navičius, Juška, Zilvičiūtė, V. Brusokas ir kiti.

1911 iš Chicagos M. Petrauskui išvykus, Birutės chorui vadovavo Ks. Strumskis, paskiau A. Pocius, P. Sarpalius, S. Šimkus, A. Kvedaras, A. Olis, A. Vanagaitis, K. Steponavičius, M. Yozavitas ir J. Byanskas (pastarasis 1933 - 1950, ligi likvidavimosi).

St. Šimkui vadovaujant, Birutė pastatė St. Šimkaus Atsisveikinimą su tėvyne, Čigonus ir Išeivį. J. Byanskui vadovaujant, buvo pastatyta M. Petrausko opera Eglė žalčių karalienė. Birutės chore daug dirbo J. Ilgaudas, K. Gugis, Balutis, Ad. Misevičius, Dūda, A. Misevičius, Nora Gugis, K. August, Petronėlė ir Povilas Mileriai, Dr. Biežis, Dr. Kliauga, adv. Brachulis, Dr. Rutkauskas, B. Vaitekūnas, Briedis, M. Mockienė, J. Varašienė, S. Šuolienė, Damijonaitienė, O. Rudauskaitė-Biežienė, M. Rakauskaitė, S. Stanuliutė, J. Misevičiutė, Digris, P. Butkus, A. Lalis, Šernas, A. Olševskis, J. Laukis, Dr. Žimont, Dr. Graičiūnas. Birutei padėjo laikraščiai Lietuva, Naujienos ir Sandara. Pirmoji valdyba: pirm. J. Ilgaudas, vicepirm. M. Horodeckaitė, rašt. K. Kazlauskas, iždo sekr. V. Brusokas, ižd. A. Zacharevičia.

Liet. Socialistų Sąjungos 81 kp. vyrų choras buvo suorganizuotas J. Katiliaus. 1909 kelias repeticijas darė Vyšniausko bute, kur tada Katilius gyveno. Vėliau choras padidėjo ir repeticijoms pasisamdė svetainę. 1910 choro narių susirinkimas apdėjo narius po 10 centų mėnesinio mokesčio į choro iždą. Pradžioje choro išlaidas padengdavo LSS 81 kp. Vėliau choras pradėjo gyventi savarankiai. Pirmais choro nariais buvo: J. Markus, V. Česna, V. Grinius, J. Mickevičius, Matukaitis, J. Skurdas, V. Karalius, Lungevičius, M. Juodis, Zostarskis, A. Bedaukis, J. Buragas, B. K. Radziavičius, J. Lavūnas, J. Narbut, F. Mikulskis, B. Namajuška, Meilius, Danilevičius, J. Augustinavičius, J. Kuzmickas, Bačiūnas, Palenčius, Giraitis, Tumėnas, Viščiulis, A. Miliauskas, A. J. Brazaitis, J. Katilius, J. Kalpokas, J. Tumosa, A. Karalius, A. Sidaravičius, P. Remeikis, V. Paškauskas, K. Jamontas, A. Lekavičius, A. Juška, J. Šmotelis, T. Dundulis ir W. Baliukas.

1909. 12 Liet. Socialistų Sąjungos 81 kp. choro vadovybę perėmė K. Strumskis. Jam buvo mokoma už choro pildomus programus iki 5 valandai vakaro po $2, o vėliau po $5.

1910. 12 choras suruošė pirmą koncertą. Įplaukų turėjo $191, o išlaidų $163. Pelno $28. Iš pelno $10 paskyrė streikuojantiems siuvėjams.

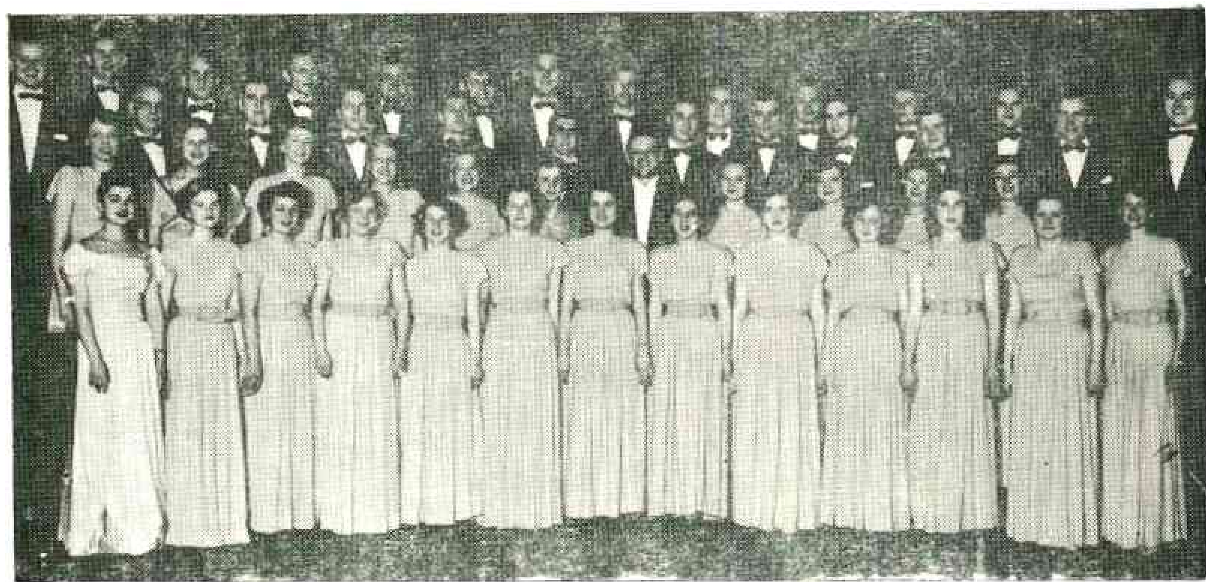
1911 kompozitorius Girnius sukomponavo tris daineles. Choras užmokėjo po $3.10.

1910 vasaryje Hull House vaidino Kas nuveiks, režisavo M. Dundulienė; gruodžio mėn. surengė koncertą. Choro valdyba M. Petrauskui mokėdavo po $5 už dainelės sukomponavimą. Choro vedėjai iš eilės buvo J. Katilius, Strumskis, P. Sarpalius, Mereckis ir kt. 1915 pakeitė choro vardą: pasivadino Chicagos Soc. Vyrų Choru. Choras įtemptai veikė apie dešimtį metų. Dažniausiai dainuodavo revoliucines dainas, paįvairindavo progresyviųjų parengimus, prakalbas, išvažiavimus.

Pirmojo pasaulinio pokario metu, užėjus bolševikinei audrai, choras likvidavosi. Neveikė keliolika metų. Pirmyn choro 25 metų jubiliejaus proga, 1934, šis choras vėl atsikūrė, bet netrukus vėl pakriko. Vėl buvo pradėjęs veikti antrojo pasaulinio karo metu. Paskutinis jo vadovas — K. Steponavičius. Pakriko jau karui pasibaigus. Naujienose tilpusioje nuotraukoje matome šį chorą turėjus 28 vyrus.

1910 po kelių mėginimų buvo įsteigtas ir LSS 81 kuopos *Mišrus Choras*. Organizatorius ir vedėjas buvo J. Katilius. Darbas nebuvo lengvas, nes dainininkai nepažino gaidų. Į repeticijas susirinkdavo daug, pasirodymams darydavo atranką. Choras kasmet gerėjo. Ilgainiui Naujienų ir kiti didesni pobūviai be šio choro neapsieidavo. Užėjus komunistavimo bangai, 1919 choras skilo. Iždo turėtus $500 pasidalino pusiau. Dar 1916 choras buvo pasivadinęs Pirmyn vardu. LSS 81 kuopos choras ir liko Pirmyn vardu, choro vedėju pakvietė P. Sarpalių. Atskilusieji pasivadino Lietuvių Komunistų *Kanklių Choru*.

Pirmyn choras savo pradžia laiko 1909 metus. 1933-34 jis dalyvavo Chicagos Pasaulinės parodos Lietuvių Dienos programoje. 1941 Chicagoland Music Festivaly laimėjo pirmą vietą, tapdamas geriausiu choro penkiose valstybėse. 1938 Pirmyn lankėsi Lietuvoje ir ten surengė eilę koncertų. Koncertavo New

CHICAGOS LIETUVIŲ "PIRMYN" CHORAS

Yorke, Detroite, Clevelande, St. Louis, Toronte ir kt. Iš Pirmyn choro išaugo Chicagos ir New Yorko Metropolitan Operose dainuojančių solistų. Jis yra pastatęs 25 operas ir operetes, kurių tarpe buvo: 1930 — Kaminkrėtys ir malūnininkas, 1934 — Agurkai, 1935 — Bailusis daktaras, 1936 — Gražioji Galatėja ir Cavaleria Rusticana, 1937 — Meilės eleksyras, 1939 — Laima, 1940 — Kaip gėlės žydėjo, 1941 — Carmen, ir t.t. Choro narių eilėse buvo jėgų, kurios neblogai atlikdavo ir sudėtingesnes vokalines bei vaidybines roles. Atšventęs savo veiklos 50 metų jubiliejų, choras po 1960 nelauktai nusilpo ir pagaliau nustojo gyvavęs.

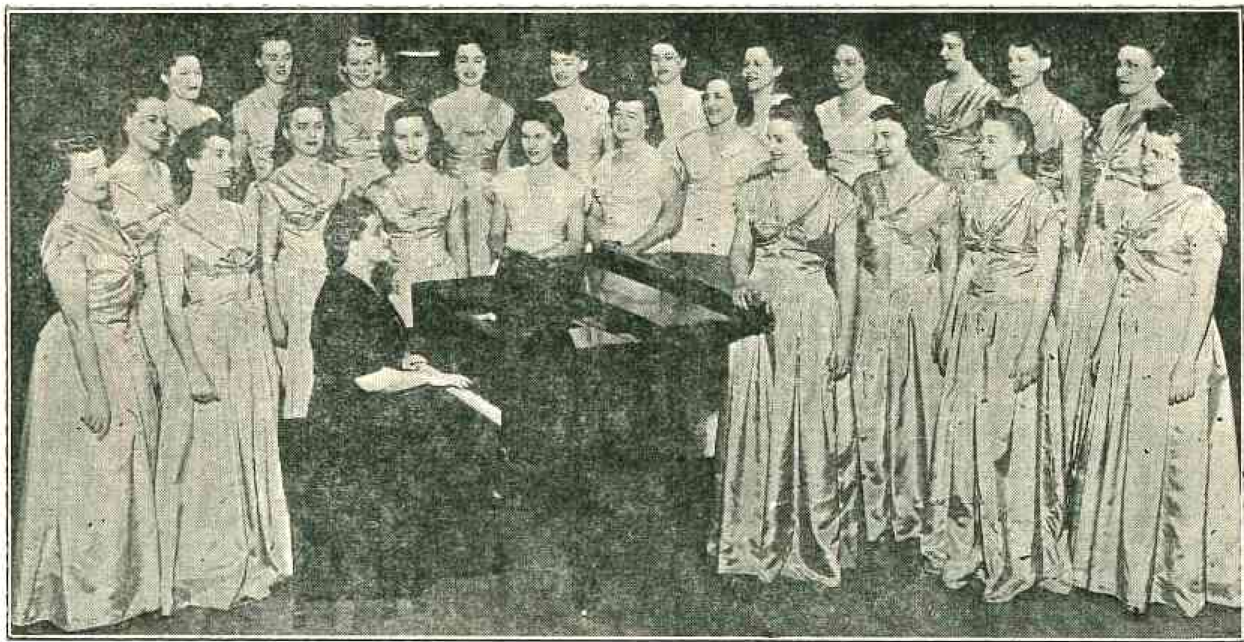
Kanklių Mišrus Choras įsisteigė 1919. 11. 15, atskilęs nuo LSS 81 kuopos choro. Atskilėliai pradžioje pasivadino Lietuvių Komunistų Mišrus Choras, bet netrukus vardą pakeitę — Lietuvių Kanklių Mišrus Choras. Pirmasis choro mokytojas buvo J. Katilius, vėliau — A. Kvedaras, J. Žūronas, A. Bardinėlė, J. Rakietis, K. Steponavičius, O. Petrutienė, J. Kenstavičius, C. Deffner (vokietis) ir kiti. 1921 Eight Street teatre choras suvaidino operetę "Sylviją", o vėliau nuolat statė operetes, kurių priskaito ligi dvidešimt. Veikliausiais organizatoriais minimi J. D. Bendokaitis, J. Stonis, A. Dočkienė, P. Dauderis, J. Stančikienė, P. Burdulis. 1926 įsteigtas choro rėmėjų ratelis, kurio nariai nedainuoja, bet įvairiais būdais remia chorą, moka metinį $5 mokestį, bet gauna po du nemokamus bilietus į visus choro parengimus. Per pirmus 27 metus per choro eiles perėjo 435 nariai, choras surengė 173 parengimus ir 384 kartus dainavo įvairioms organizacijoms.

Lietuvos Vyčių Chicagos apskričio choras įsikūrė 1916.1.26. Oragnizatoriai: L. Šimutis, A. Aleksis, K. Pakštas, J. Kazanauskas, Iz. Ylakis ir J. Kaupas. Pirmas choro pirmininkas buvo J. Kazanauskas, dvasios vadas — kun. I. Albavičius. Choro vedėjas A. Aleksis, o nuo 1916. 7 A. S. Pocius, kurį po 14 metų pakeitę J. Sauris, 1942 - 51 — L. Šimutis jr. Iš šio choro pastatymų minėtini "Kornevilio varpai" (1916 ir keletą kartų vėliau), Č. Sasnausko kantata "Broliai" (1918) ir keliolika operečių. 1921 A. S. Pocius, J. Kazanauskas, O. Pocienė ir J. Vilimas už pasidarbavimą išrinkti choro garbės nariais.

Choras nustojo veikęs 1951. Šis choras vėl atgaivintas 1961, vadovas — Faustas Strolia.

Alice Stephens dainininkių ansamblis įsisteigė 1940. Ansamblį suorganizavo Alice Stephens - Steponavičienė, kuri, dirbdama su chorais ir mokytojaudama, pastebėjo, jog Amerikoj gimusių ir Čikagoje gyvenančių lietuvaičių tarpe gausu tokių, kurios, turėdamos progos pasilavinti dainos srityje, būtų ne tik geros choristės, bet išaugtų į solistes. Dainą mylinčioms mergaitėms mokyti Alice įsteigė savo muzikos studiją Fine Arts patalpose. Studija davė gražų dainininkių derlių. Pirmas ir reikšmingas ansamblio pasirodymas įvyko 1940 didžiajame Chicago Tribune muzikos festivalyje, kur ansamblis laimėjo pirmąją vietą Cook County dalyvių tarpe. Ansamblis rengė koncertus Orchestra Hall, Grand Park ir įvairiuose Chicagos teatruose. Eilė koncertų surengta su svečiais solistais: su Anna Kaskas, Polyna Stoška, Algirdu Braziu, Susan Griška, Ralph Juška, Ipolitu Nauragiu, Stasiu Baranausku, Aleksandru Kučiūnu. Su koncertais ansamblis lankosi įvairiuose Amerikos miestuose. A. Stephens ansamblis jau davė apie 460 koncertų ar nepilnus koncertus minėjimuose, parengimuose. Į plokšteles įdainavo ir išleido Dainų skrynelę", "Iš rūtų šalelės" ir lietuviškų dainų albumą. Ansamblio dirigentė — Alice Stephens. Ansamblio pirmininkės: Vanda Zabello, Evelyn Oželis, Jonė Bobinienė ir kitos.

Šokėjų grupė *Ateitis* įsteigta 1941. Organizatorium ir pirmuoju vadovu buvo A. Skirius. Pirmoji mokytoja L. Piliponytė - Zaikienė. Ateitis geriausiai pasirodė ir laimėjo pirmą vietą Chicago Sun - Times dienraščio Harvest Festivalyje. Skiriui pasitraukus, pirmininku išrinktas B. Šatas. 1946 mokytoju pakviestas Vyt. Beliajus, o pirmininku išrinktas V. Samoška. 1948 draugovė pavadinta "Ateitis Lithuanian Folk Dancers". 1950 V. Bielajus susirgo. 1952 Ateities pirmininkas ir mokytojas B. Šatas, o 1954 mokytoja pakviesta Irena Bakūnaitė - Šilingienė, baigusi gimnaziją Marijampolėje ir Kūno Kultūros kursus Kaune. Ateities darbą vainikuoja visa eilė didesnių ir mažesnių sėkmingų pasirodymų savųjų ir kitataučių tarpe Čikagoje ir kituose JAV ir Kanados miestuose.

ALICE STEPHENS MOTERŲ CHORAS

Parapijų chorai

Dievo Apvaizdos parapijos choras įsikūrė 1900. Vadovavo šie vargonininkai: Limontas, A. Aleksis, J. Kudirka, J. Bielskis, K. Sabonis, K. Gaubis (nuo 1943). 1962 K. Gaubiui perėjus vargonininkauti į Šv. Jurgio parapiją, Dievo Apvaizdos parapija, pamažu nustojanti lietuviškumo bruožų, nustojo ir bažnytinio choro. Naujam vargonininkui J. Sodaičiui lietuviškas choras jau nevyksta sudaryti.

Šv. Mykolo parapijos choras įsikūrė 1904. Iš pradžių jis vadinosi Šv. Cecilijos choru, vėliau Lietuvių Vyčių, tik 1919 persitvarkė ir buvo pavadintas Šv. Mykolo parapijos choru. Chorą vedė parapijos vargonininkai. Nuo 1925 choro vedėjas ir vargonininkas — N. Kulys. Choras nuolat gieda bažnyčioje, o praeityje rengė koncertus ir dainavo pobūviuose.

Šv. Kryžiaus parapijoj 1904 pradėjo vargonininkauti Vladas Daukša, iš pareigų pasitraukęs 1950. Po Daukšos, ligi 1964 vargonininkavo Stepas Sodeika, o nuo 1964 — Petras Armonas. 1910. 5. 13 įsteigtas Šv. Cecilijos choras. Šalia bažnytinio giedojimo, choras rengė pasaulietiškos muzikos koncertus ir vaidinimus. Prie choro 1914 veikė ir orkestras, kuriam vadovavo taip pat vargonininkas Vl. Daukša.

Šv. Antano parapijos Cicero choras veikia nuo 1910. Nuo 1913 jis pasivadino Šv. Grigaliaus vardu. Vargonininkai ir choro vedėjai buvo: J. Barštys, K. Mikalauskas, B. Lauraitis, A. Stulga, Adolfas Mondeika (nuo 1924), Antanas Skridulis (nuo 1959).

Šv. Jurgio parapijos choras įsisteigė 1912. 9. 13 ir vadinosi "Muzikališka Dramatiška Draugija Garsas". Vėliau tas vardas pakeistas į "M. D. Draugija Kanklės". Tik 1933 A. S. Pociaus rūpesčiu chorui duotas vardas "Šv. Jurgio parapijos choras". Chorui yra vadovavę vargonininkai: J. Pupkevičius, B. Janušauskas, K. Sabonis, J. Sauris, J. Rakauskas, A. S. Pocius, Vl. Baltrušaitis, K. Gaubis. Choras gieda bažnyčioje, o taip pat dalyvauja patriotinėse iškilmėse ir ruošia vaidinimus.

Visų Šventųjų parapijos chorą suorganizavo 1907 ir jam vadovavo per keliolika metų A. Pocius. Po jo vargonininkavo Nickus, J. Karečka, S. Rakauskas. Kostas Sabonis į šią parapiją

parėjo 1943 ir darbavosi iki 1952. Jis turėjo suorganizavęs 35 asmenų mišrų chorą, kuris ne tik bažnyčioje per pamaldas giedodavo, bet ruošdavo ir koncertus, gastroliuodavo kitose parapijose ir net už Čikagos ribų. Ričardas Sabonis, Kosto sūnus, užėmė šią vietą 1952, tėvui ėmus negaluoti.

N. Š. P. Marijos Prasidėjimo parapijos choras įsikūrė 1917. Nuolat gieda bažnyčioje, rengia religinės ir pasaulinės muzikos koncertus. Mišraus choro dirigentas yra buv. Lietuvos operos solistas Justas Kudirka.

Šv. P. Marijos Gimimo parapijos choras įsisteigė 1927. Choras nuolat gieda pamaldų metu bažnyčioje ir savo repertuare turi 9 mišias. Yra pastatęs Du Bois "Septyni Kristaus žodžiai" ir Rossini "Stabat Mater". Rengia koncertus, yra statęs operetes, daro išvykas. Pirmoji choro dirigentė buvo F. Obraitytė, vėliau B. Janušauskas, nuo 1947 choro dirigentas A. Giedraitis.

Aušros Vartų parapijos choras įsisteigė 1906. Per ilgus metus vargonininkavo A. Pocius, Kostantas Sabonis, J. Brazaitis, L. Šimutis Jr., A. Skridulis, Kreivėnas, J. Mačiulis ir kiti.

Susivienijimas Liet. Socialistų Dainininkų Amerikoje

1914. 2. 7 įvyko chorų suvažiavimas. Suvažiavimo sumanytojai skelbė, kad tai yra Susivienijimas Liet. Chorų Chicagos ir Apylinkės. Dalyvavo 20 delegatų iš 7 chorų: LSS 81 kp. Vyrų choro, LSS 81 kp. Mišraus choro, LSS 138 kp. choro Ciceroj, Rūtos choro, Liet. Muzikališkos Draugijos Choro Aidas, Laisvos Jaunuomenės Choro, Jaunų Liet. Amerikoje Tautiško Klubo Choro. Nutarta junginį vadinti Susivienijimas Am. Liet. Socialistų chorų. Konstitucijai parašyti išrinko J. Uktverį - Kuzmicką ir J. Jankauską - Jankų. 1915 chorų atstovai vardą pakeitė į Susivinijimas Liet. Socialistų Dainorių Amerikoje. Šiame suvažiavime įkūrė Chicagos Sus. Dainininkų pirmą apskritį. 1915 suvažiavime dalyvavo LSS 81 kp. Mišrus choras, Naujos Gadynės Mereckio kvartetas ir Aido choras iš Brooklyn, N. Y., kuriam vadovavo L. Ereminas. Nutarta Naujienas laikyti Susivienijimo organu. Susivienijimo tikslas: organizuoti Amerikos lietuvius dainos srityje ir lavintis dainavime, ypač tokių dainų, kurios kelia darbininkišką dvasią ir auklėja

socialistiškus jausmus. 1915 į centro valdybą išrinkti: pirm. J. Grybas, vicepirm. A. Adomaitis, sekr. J. Jankauskas, ižd. Gerijotas. Rinko 9 chorai.

1916 Pirma Apskritis nusprendė turėti patyrusį mokytoją. Tam reikalui Aido ir Pirmyn chorai paskyrė po $50. 1916 valdybą sudarė: P. Maliorius — organizatorius, J. Gustaitis — sekr., J. Katilius — ižd. Tais metais Pirma Apskritis surengė koncertą, kuriame dalyvavo apie 250 dainininkų, ir pikniką, kur dalyvavo apie 300 dainininkų. Piknike kalbėjo iš Lietuvos atvykę A. Bulota ir Žemaitė.

1917 valdybą sudarė 8 pirmos apskrities chorai: Liet. Socialistų Vyrų Choras, Aidas, Laisvos Jaunuomenės, LSS 138 kp., Sietyno, Kęstučio, J. L. A. T. Klubas ir Apšvietos choras. J. Katilius išrinktas generaliniu chorvedžiu, o kandidatavo dar S. Dilis ir M. Germas.

1919.6 Chicagoje įvyko Sus. Liet. Socialistų Dainininkų Amerikoje pirmas suvažiavimas, kuriame dalyvavo 10 chorų su 36 delegatais. Susivienijimui priklausė 23 chorai su apie 1,000 narių. Chorai nutarė pasilikti autonomiją, bet pasiduoti LSS kontrolei. Nutarė išleisti M. Petrausko ir St. Šimkaus dainų rinkinius. Spausdino po 2,000 egz.

1920 Susivienijime pasireiškė dvi skirtingos pažiūros, socialistų ir komunistų. Tuo laiku valdybą sudarė pirm. A. Rudinskas, sekr. F. Janilionis ir ižd. S. Dilis. Vienybės neišlaikė. Komunistai vienus chorus užgrobė, kitus suardė, perėmė ir patį Susiivenijimą, kurio vietoje 1923 įkūrė Lietuvių Meno Sąjungą. Susivienijimas 1922 dar išleido knygą chorams.

Lietuvių Meno Sąjungos pirmas suvažiavimas įvyko 1923 M. Meldažio svetainėj. Sumanytojai ir organizatoriai: J. Pakaušis, J. Stulgaitis, St. Juška ir kt. Sąjunga inkorporuota New Yorke. 1936-47 Chicagoje buvo Sąjungos centras. LMS susideda iš kuopų, chorų, teatralų grupių, orkestrų ir pavienių narių. Jos padalinių taip pat yra Kanadoj bei Pietų Amerikoj. LMS tikslas: leisti dainas, muziką, teatro veikalus, operetes, auklėti lietuvių menines jėgas ir kelti lietuvių kultūrą. LMS nariai — organizacijos ir asmens — moka $5 metinio mokesčio. LMS tu-

"BIRUTĖS" CHORAS, CHICAGO, ILL., atvaizdas imtas 1923 m., kuomet chorui vadovavo A. Kvederas, kuris sėdi antroje eilėje viduryje.

rėjo sutraukusi apie 30 chorų. Didesnėse vietovėse organizuojami LMS apskričiai.

1960. 6. 4 buvo LMS Chicagos apskr. konferencija. Dalyvavo 4 chorai: Cicero Moterų Choras, Ex-Mainierių choras, Roselando Aidas ir Liet. Kanklių mišrus choras. Cicero Moterų chorą ir klubą atstovavo A. Dočkienė ir H. Haynes; grupė turi paie 50 narių, chorui vadovauja E. Bogden. Ex-Mainierių chorą atstovavo B. Gelgaudienė, B. Alexander, E. Klaustauskienė, M. Grimailienė ir V. Juška; jau 8 metai diriguoja O. Tilvikienė, choras turi 35 narius, o iždе $100. Roselando Aido chorą atstovavo K. Danyla ir A. Petronis, narių turi 45, iždе $4,000; choro būklė esanti gera, iš Lietuvos gauna literatūros. Kanklių mišrų chorą atstovavo Juška, A. Šešelgis, Markevičius, Jonikas, Friberg, Rasinskas ir Kirką; choras turi 40 narių, gyvuoja gerai; choro vedėjui Deffneriui kas mėnesį mokėjo po $65, o Kenstavičiui po $100.

1901. 3. 22 inkorporuota *Liet. Teatrališka Dainorių Draugija Čikagoj.* Čarterį išėmė Antanas Lalis, B. Olševskienė ir M. Meldažis. Apie veiklą žinių rasti nepavyko.

1907 įsikūrė *Lietuvių Jaunikaičių Dainos Mylėtojų Choras,* sudarytas iš to paties vardo pašalpinės draugijos. 1913 Lietuva rašo: "Pernai, apart pašalpos nariams, aukojo Tautinėms kapinėms, surengė keletą vakarėlių". Valdyba: pirm. Ant. Miežlaiškis, sekr. J. Neverauskas, fin. sekr. A. Trakšelis, ižd. Sim. Vaicekauskas. Vėliau apie šios draugijos veiklą ir likimą žinių nerasta.

1910. 2. 12 Roselande įsikūrė Aido choras — Lietuviška Muzikališka Draugija Aidas. Organizatorius buvo J. Ryškus, Algminavičius, K. Kenstavičienė, L. Petrauskienė, J. Sadulienė, J. Grybas, A. Gotautas, A. Narbutas, A. Žalienė, O. Dargienė, Vainorienė, Vilimavičius, Maciukevičia ir kt. Pirmoji valdyba: pirm. K. Pocius, sekr. V. Šileika, ižd. M. Algminavičius. Nutarta, kad draugija turi būti "nei religiška, nei anti-religiška, bet laisva". Kad deklamatoriai neliestų kunigų, balsavo 20, o kad gali deklamuoti apie kunigus, ponus ir carą — 21 balsas. Per pirmuosius penkeris savo gyvavimo metus pastatyta 18 scenos vaikalų (rež. Br. Vargšas), taip pat per tą laiką turėjo 68 kvietimus dalyvauti kitų rengiamose programose. 1915 penk-

mečio jubiliejaus vakaras davė $172 pelno, kurio pusę choras paskyrė Liet. šelpimo Fondui.

1930 Aido choras buvo suvienytas su Jaunuolių choru, kuris išaugo iš Ateities žiedo Vaikų Draugijėlės. Chorui išlaikyti vyrai mokėdavo po 25 centus, o moterys po 15 kas mėnuo. Pradėjus atsirasti choro rėmėjams, mokėjusiems po $5 į metus, nariams nereikėjo mokėti duoklių. Choras yra pastatęs apie 25 operetes.

1960 choras turėjo 45 narius ir ižde $4,000; gastroliavo Detroite, kur turėjo 1,000 klausytojų ir gavo apie $700 gryno pelno. Palaiko gerus ryšius su okupuota Lietuva. Choras turėjo šiuos mokytojus: J. Jakaitį, K. Strumskį, M. Girnių, J. Lankelį, J. Abraitį, J. Katilių, Mareckį, J. Lingviną, P. Sarpalių, J. Žuroną, K. Steponavičių, J. Kenstavičių, A. P. Kvedarą, E. Pečiukaitę, St. Leščiauską, S. Pipiraitę, F. Balsytę, M. Chipas - Keller, O. Petrutienę, D. (Yuden) Murelienę.

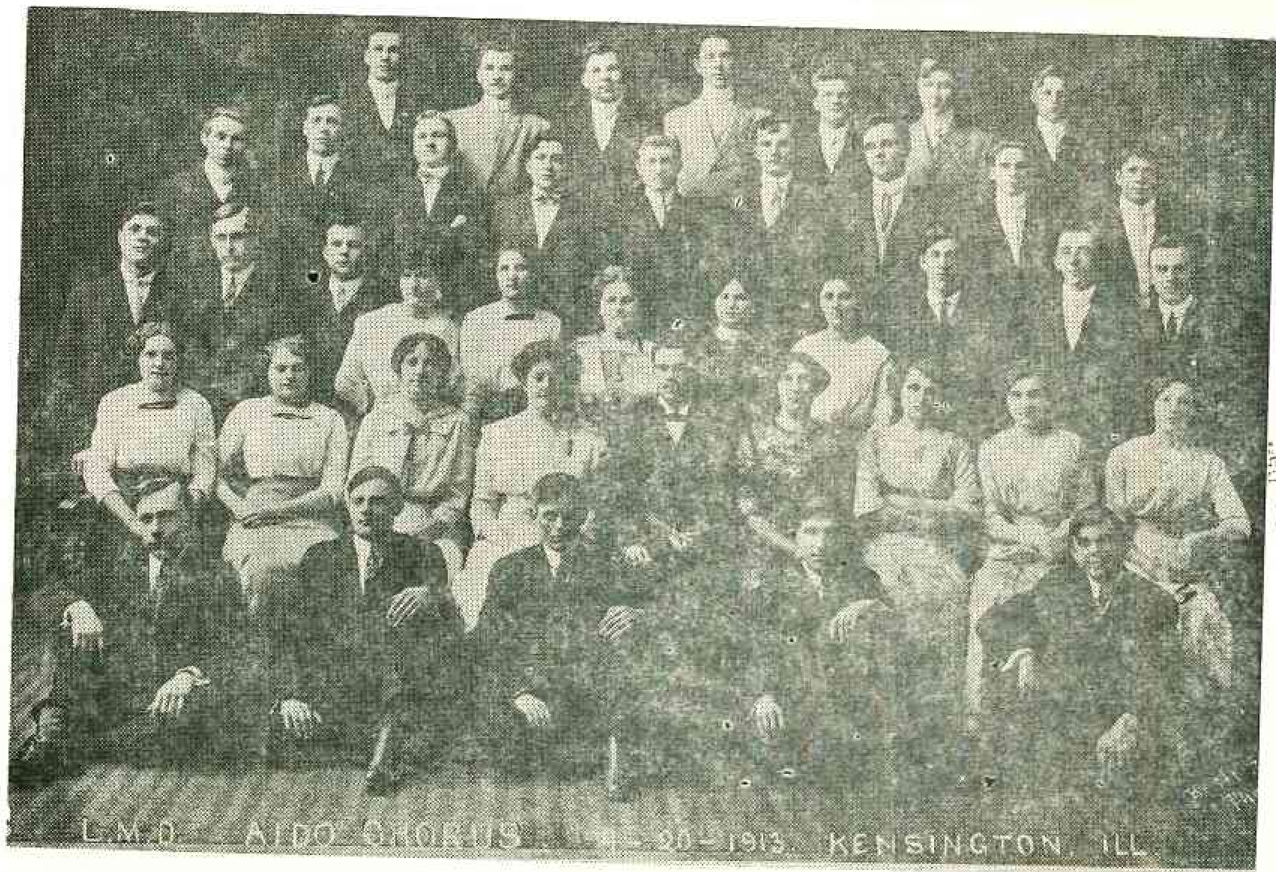
Valdyba 1962 metų: J. Keller pirm., A. Petronis vicepirm., Mary Grager rašt., J. Peteckas ižd., A. L. Bridis fin. rašt., A. Andrijauskas muzikos tvarkytojas.

Lietuvių Jaunimo Ratelio Mišrus Choras, Town of Lake, susiorganizavo 1910 pradžioj. Organizatoriai buvo A. M. Poška, Fr. Misius, St. Morkūnas, Barčius, F. K. Strzyneskis, V. Beržynskis ir kt. Pirmais metais prie ratelio prisirašė arti 300 narių. 1910 pabaigoj buvo suorganizuotas choras iš apie 80 asmenų. Choro vedėju buvo J. Strumskis, kuris 1912 iš Čikagos išvyko. Choras pakriko.

1910 veikė Lietuvos Darbininkų Choras ir Grant Work Lietuvių Choras. Abu chorai buvo pakviesti į LSS 81 kuopos pirmąjį koncertą. Jokių kitų žinių apie juos užtikti nepavyko. Grant Work (vėliau pavadinto Cicero) chorui vadovavo Gerijotaitė.

1910 Ciceroj susiorganizavo Tėvynės Mylėtojų Draugijos 118 kp. choras. Trejies metus išgyvenęs, jis prisijungė prie LSS 138 kp. choro.

1911. 5. 7 įsikūrė Lietuviška Teatrališka Rūtos Dainininkų Šalpos draugystė, o sekančiais metais iš jos narių sudarytas mišrus choras, vardu Rūtos Choras. Vedėjas buvo J. Lankelis. Gyvavo ligi 1915.

L.M.D. AIDO CHORUS
1913. KENSINGTON, ILL.

1912 susiorganizavo Tiesos Mišrus Choras, 1923 prisijungęs prie Kanklių choro. Vedėjas buvo M. Girnius.

1912 įsikūrė Laisvos Jaunuomenės choras. Buvo socialistinio jaunimo kontrolėj. 1922 įsijungė į Aido chorą.

Kęstučio choras įsikūrė 1912 Kęstučio Pašalpos Klubo globoje. Choro vedėjai buvo: J. Lankelis, Dilius, Girnius ir kiti. Choras veikė ligi 1919. Po pertraukos, 1940. iš Kęstučio šalpos Klubo narių vėl susiorganizavo Kęstučio mišrus choras, daugiausia iš čia gimusio jaunimo. Vedėja buvo O. Metriks, nuo 1947 - 48 — A. S. Steponavičienė.

1912 įsikūrė Ciceroje Dainininkų draugija Našlaitė. Draugijos nariai mokėsi dainuot, šokti, deklamuot ir biliardą lošti. Susirinkimus darė P. Juknio svetainėj, Ciceroj.

Apie 1913 Chicago Heights, Ill., įsikūrė Lietuvių Dainininkų Draugija. Apie jos veikimą pėdsakų užtikti nepavyko. 1915 žurnale Jaunoji Lietuva tilpusi nuotrauka rodo draugijoj buvus 14 vyrų.

1912 vietoj pakrikusio Jaunimo Ratelio mišraus choro susiorganizavo Liet. Jaun. Ratelio Vyrų choras, kurį pradžioje mokė J. J. Zolp, o nuo 1914 — J. Lankelis, vėliau vėl J. J. Zolp. Choras gyvavo ligi 1917.

1913 įsikūrė Lietuvių Socialistų Sąjungos 138 kp. choras Ciceroj. Gyvavo ligi 1920.

1914 įsikūrė Apšvietos Dailės Choras Burnsidėj. Gyvavo ligi 1919.

1914 įsikūrė Draugystės Vytauto Nr. 1 Choras. Vadovavo P. Sarpalius.

1915. 2 iš buvusių Rūtos dainininkų susidarė Sietyno Choras, kuriam vadovavo J. Lankelis. Mat, Rūtos Pašalpinė draugija šį chorą norėjo laikyti savo kontrolėj, o chorui nieko nedavė. Tai čia tebuvo choro vardo pakeitimas ir perėjimas į savarankų tvarkymąsi. 1923 šis choras prisijungė prie Kanklių choro.

1916 įsikūrė Lietuvių Moterų Progresyvio Susivienijimo 9 kp. choras, kuriam vadovavo N. Gugienė. Gyvavo ligi 1920.

1916 18-je kolonijoje veikė Tėvynės Mylėtojų 118 kp. choras Banga. Gyvavo porą metų.

1916 Roselande įsisteigė Lietuvių Moterų Progresyvio Su-

sivienijimo 25 kp., kuri 1917 suorganizavo Ateities Žiedo vaikų draugijėlę iš apie 25 narių. Vaikus mokė dainuoti ir vaidinti S. Stanuliutė, o lietuviškai skaityti ir rašyti — V. Poška.

1918 įsteigtas 25 kp. moterų choras iš apie 30 dainininkų. Mokytojai buvo P. Sarpalius ir S. Stanuliutė. Choras dainavo ne tik kuopos, bet ir kitų draugijų parengimuose. Veikė neilgai. 1919 kuopoj kilo vaidų. Dalis narių pasitraukė ir įsisteigė 67 kp., kuri suorganizavo vaikų draugijėlę. Mokė Bigeliutė. Šioj kuopoj veikė S. Satkauskienė, Z. Klibienė, Vainorienė, O. Dargienė ir kitos.

1917 J. J. Zolp suorganizavo Lietuvių Harmonijos Dainos chorą. Vadovavo J. J. Zolp. Veikė ligi 1920.

1919 Pr. Zalpys suorganizavo Liet. Komunistų 4 kuopos chorą. Pirmuoju mokytoju buvo P. Sarpalius, po jo — Girnius, o dar vėliau — Kvederas, kurį patikrino choristų balsus ir pareiškė: "Kaip aš jus išmokysiu dainuot, kad čia nėra dainininkų. Čia yra skaičius žmonių, kurie tinka organizacijų veikime, bet ne dainuot." Po to, choras pairo.

1922 M. M. Juodis suorganizavo Apšvietos Jaunų Mergaičių chorą; gyvavo trumpai.

1922 įsikūrė Cicero Liuosybės Choras. Vadovavo J. Žūronas. 1925 jis prisijungė prie Kanklių choro.

Naujos Gadynės Choras įsikūrė 1923. 4. 1, kai nuo komunistų vadovaujamo choro atsimetė didokas dainininkų skaičius. Komisijon choro reikalams tvarkyti buvo išrinkti J. Verbickas, F. Sadauskas, J. Valenta, A. Mitrauskas, A. Petrokas, A. Zabukienė ir V. Senkus. Pastarasis buvo šio choro organizatorius. Jam pavyko suorganizuoti 35 dainininkus-es.

Svarbiausias Naujos Gadynės Choro tikslas buvo auklėti jaunuomenę darbininkiškoje dvasioje, lavinti juos dainoje ir vaidybos mene, kad galėtų vaidinti operetes ir kt. veikalus.

Pirmoji šio choro valdyba: pirm. J. Virbickas, vicepirm. J. Valenta, nut. sekr. A. Petrokas, fin. sekr. J. Mileriutė, ižd. W. Ambrazas. Chorui vadovavo J. Steponavičius, Mereckis, P. Sarpalius, J. Grušas ir J. Byanskas.

1937 veiklūs šio choro nariai buvo F. Balsiutė, A. Mankevičiutė, V. Ladygaitė, E. Budraitis, S. Jakubka, J. Valenta ir kt. 1939 dar turėjo 65 choro narius, o 1941 jau pakriko.

1926. 10. 3 A. Vanagaičio bute būrys muzikų nutarė Lietuvos pavyzdžiu steigti operą. Buvo išrinkta ir operos taryba, bet operos neįkūrė.

1931. 1. 25 Budriko koncerte dalyvavo J. Saurio vadov. Vaidylų vyrų ir mišrus choras.

1937 veikė šv. Kazimiero Akademijos Dainos choras.

1939 veikė Sandaros choras. Vedėjas — J. M. Byanskas.

1939 Margučio Merginų choras, vadovas — M. Yozavitas.

1939 veikė Margučių mažųjų mišrus choras, vadov. A. Vanagaitis.

1939. 10 O. Švirmickienė pas A. Zabukienę sušaukė pasitarimą dėl choro steigimo. Buvo įkurtas Suvalkiečių Choras vien iš moterų. Valdybą sudarė: pirm. O. Švirmickienė, sekr. S. Puniškienė, choro mokytoja A. Zabukienė. Pirmąją repeticiją padarė tuojau pat, o toliau nutarė rinktis kartą į savaitę.

1940 Suvalkiečių Draugijos parengime šis choras vykdė programą. Choras patiko. Tos draugijos susirinkimas nutarė ir choras sutiko vadintis Chicagos Lietuvių Suvalkiečių Choru.

1943 tarp narių prasidėjo nesantaika, valdyba pasitraukė. Choras išsirinko naują valdybą. Iždininko neturėjo, nes visus pinigus atiduodavo Draugijos iždininkui, o draugija apmokėdavo choro išlaidas. 1943 turėjo 29 narius, o vėliau — ligi 50. Choras daug dirbo: vien 1945 įvairioms organizacijoms išpildė 34 programas, 1950 — 22, 1951 — 23. Už dalyvavimą programoje imdavo po $15, o visuomeniškų tikslų turinčiuose parengimuose — veltui.

Choro mokytojai buvo: A. Zabukienė, G. Želniutė - Ružinskienė, O. Metrikienė, Cherienė, E. Grigaliūnienė, J. Urbonas ir kiti. Choras veikė iki 1956.

1943 įsikūrė Suvalkiečių Mišrus Choras, organizavo Valukas. Po kelerių metų jis pakriko.

1941 įsikūrė Ex-Mainierių choras, globojamas Lietuvių Ex-Mainierių klubo. 1960 jis turėjo 35 narius, vadovavo O. Tilvikienė. Choras nuolat rengia savo koncertus ir dalyvauja komunistų programose.

1940. 12. 19 įsikūrė Cicero Moterų Kultūros Klubo choras iš 18 narių. Mokytoja buvo D. Judzentavičienė, 1945 — S. Nu-

tautaitė, nuo 1959 — E. Bogden. Choras rengia savus pasirodymus ir dalyvauja parengimuose.

1937. 3. 15 Roselande susiorganizavo Liet. Moterų Kultūros Klubas, buvo įsteigęs ir chorą. Mokytoja O. Šimkaitė - Petrutienė, vėliau F. Balsiutė. Liet. Darbininkių Sus. Amerikoje 115 kp. taip pat turėjo savo moterų chorą.

Ne visi chorai ir kitoki organizuoti vienetai buvo gero muzikinio lygio. Greta vienetų, kuriems vadovavo rimtai pasirengę chorvedžiai, daug vienetų (ypač trumpalaikiai) buvo ne tiek muzikiniai, kiek socialiniai - visuomeniniai lietuvių susibūrimai. J. Žūronas rašo: "Lietuvos jaunimas turėjo sveikus balsus ir galėjo maloniau dainuoti, negu dabartinės nusenusių moterų grupės . . . Per visą savo gyvenimą nedainavo, nesimokė dainuoti ir nebuvo žinomos kaip dainininkės, bet kai sulaukė po 55-ius metus, tai pradėjo spiegti ir karkti kaip paklydusios laukinės žąsys!" (Skambantis balsas, 1942).

Kai taip užpultos dainų mėgėjos pagrasino J. Žūronui teismu, tas pareiškė: — Mano žodžių įrodymui paprašyčiau, kad jos padainuotų teisme!

Muzikališkos draugijos, mokyklos, orkestrai

1893. 8. 23 įsikūrė Muzikantų Draugystė.

1894. 6. 28 įsikūrė Lietuvių Muzikų Draugija Chicagoj, vėliau prisijungė prie S. Daukanto draugijos.

1895 įsikūrė Lietuvių Muzikos ir Dainininkų choras. Tai buvo ir šalpos draugija. Per porą metų choras pakriko, o muzikantai per keliolikà metų dalyvaudavo koncertuose, apvaikščiojimuose, vestuvėse ir kt. pobūviuose.

1897 įsikūrė Karaliaus Dovido Muzikantų Draugija.

1897. 12. 19 susiorganizavo Lietuvių Karininkų Muzikantų Draugija. Pirmininku buvo C. Žilevičius.

1900. 9. 24 įsikūrė Paderevskio Koncertina Klubas groti baliuose, teatruose, piknikuose ir kitokiuose pobūviuose. Numatė norinčius mokinti muzikos. Valdyba: pirm. Cheslovas Žilevičius, vicepirm. J. Walantavičius, sekr. A. Ringaila, ižd. J. Bijanckas. 1901. 1. 27 turėjo pirmą balių. Vėliau vardą pakeitė į Birutės Koncertinį Klubą.

1901 įsikūrė Chicagos Lietuvių Band Orkestras ir Koncertina Klubas.

1902. 1. 19 įsikūrė Lietuva Band, muzikališka organizacija. Organizavo Kazimieras Fillipowicz, kuris subūrė 12 narių. Jis buvo ir pirmas pirmininkas, sekr. Frank Triška, ižd. Jonas Brazis. Vėliau čia dalyvavo P. Bistra, Jonas Rakauskas, Juozas Grušas, K. Janušauskas, Edvardas Bakszewicz ir kiti. 1911 draugija turėjo apie 40 narių, gerai išlavintų muzikų, dalyvaudavo koncertuose, baliuose, apvaikščiojimuose ir kt. 1939 turėjo už apie $1,000 gaidų.

1907 įsikūrė Liet. Muzikantų Draugija Chicagoj.

1907 įsikūrė Liet. Susivienijimas Liuteronų Muzikalų Amerikoje.

1910 Mikas Petrauskas įkūrė pirmą Amerikos Lietuvių Muzikos Konservatoriją Chicagoj.

1910 suorganizuotas ir inkorporuotas Birutės orkestras. Organizatoriai: K. Strumskis, F. S. Kuzmarskis, M. Danovskis ir kiti.

1913 įsikūrė Lietuvių Benas ir Lyros Orkestras. Pirm. P. Krikščiūnas, vicepirm. Iz. Daunys, sekr. F. Dikšas.

1914 - 19 veikė Lietuvių Jaunų Socialistų Lygos Mandalinų Orkestras.

1914 veikė Brolių Sarpalių Orkestras.

1914 veikė Lietuvių Kanklių orkestras.

1919 veikė Liet. Stygų ir Mandalinų orkestras, vadov. Pr. Juodis.

1921 įsikūrė Beethoveno Muzikos Konservatorija. Vedėjas — A. S. Pocius. Piano mokytojai: A. S. Pocius, Konstantas Gaubis ir Bronius Lauraitis. Dainavimo mokytojai: Ona Pocius ir Dwight Edrun Cook, smuikavimo: Helen Frazer ir Chas. A. Bačiūnas. Įstaigos centras buvo 3259 So. Halsted ir skyrius Cicero.

Vėliau veikė Sabonių Muzikos Studija (1928), mokė piano, smuiko, balso. Veikė Bridgeporte, Westsidėje ir 18-je kolonijoje.

Muzikos studiją turėjo Justinas Kudirka (mokė piano, smuiko ir balso).

K. Steponavičius vadovavo Lietuvių Simfonijos orkestrui.

1945 veikė Chicagos Balalaikų Orkestras, vadov. Juozas Budrevičius.

Verta pažymėti daugiau pasidarbavusius Chicagos dainininkus ir dainininkes. Štai jie:

Kristina Kriščiūnaitė — Christine Austin, gimusi Chicagoje, gera dainininkė ir šokėja. Dainavo Alice Stephens ansamblyje ir iš mažens dalyvauja visuomeniniame darbe. SLA centro organizatorė, veikli 134-tos moterų kuopos valdybos narė, Chicagos Lietuvių Moterų Klubo sekretorė ir kitų organizacijų veikėja.

Jonas Avelis — gabus solistas ir atletas, gimęs Chicagoje. Turėdamas gerą balsą — bosą, laimėjo stipendiją dainos studijoms, priklausė profesiniam kvartetui. Dainavo radijo programose, priklausė "Pirmyn" chorui ir dainavo kituose choruose. 1938 dalyvavo Lietuvoje vykusioje sporto olimpiadoje su krepšinio ir teniso komandomis.

F. Balsiūtė ilgą laiką dainavo solo Šaltimiero radijo programose, o vėliau vadovavo keliems chorams.

Ona Rukauskaitė - Biežienė, Miko Petrausko mokinė, buvo solistė koncertuose, ilgametė Birutės choro narė ir įvarių organizacijų darbuotoja.

Mikas Dūda, tenoras, dainavo 1909-14 Birutės chore, vėliau išvažiavo į Lietuvą.

J. Gricaitė buvo koloratūrinis sopranas, radijo dainininkė ir vaidintoja. 1937 surengė debiutinį koncertą, keturius metus vaidino radijo programose, buvo Chicagos Operos bendrovės narė, Auditorium Teatre dainavo Rigoletto.

J. Jakutis jaunatvėje buvo vienas sėkmingiausias tenoras.

M. Jakševičiūtė Janušauskienė dainavo 1909-14.

A. Kenstavičienė gimė Benld, Ind., ten studijavo muziką, lankė vidurinę mokyklą ir grojo mokyklos orkestre. Atsikėlus į Chicagą, pradėjo vadovauti Roselando Liet. Moterų Chorui. Gabi vaidintoja ir gera solistė.

Sofija Krasaukienė Vitaitienė noriai dainuodavo Chicagoje ir dirbo visuomeninį darbą; dabar gyvena New Yorke.

Dr. K. Kasputis (1909-14) buvo M. Petrausko mokinys ir geras tenoras.

Antanas Kaminskas, tenoras, pirmas lietuvis, dainavęs svetimtaučiams. Dar būdamas jaunutis, jis dainavo vodevilių grupėj Orpheum Circuit, gastroliavo po įvairius Amerikos

miestus. Pradėjus radijo programas, jis buvo vienas pirmųjų šių programų dainininkas. Buvo vytis, bet priklausė ir Birutės chorui. Turėjo elektrotechniko profesiją, dainavo Illinois Bell Telephone Co. koncertuose ir solo.

Juozas Kenstavičius — gabus chorvedys ir įvairių parengimų dalyvis.

Florence Korsak, turinti nepaprastai sultingą soprano ir noriai vaidinusi Chicagoje anksčiau, o dabar Kalifornijoje. Dainavo ir amerikiečių koncertuose. Kitataučiai kritikai labai šiltai atsiliepė apie josios balsą ir dainavimą.

Mikas Kvedaras buvo M. Petrausko mokinys. Gerai dainavo, buvo choro vedėjas.

Aleksandras Misevičius buvo geras dainininkas ir vaidintojas, Birutės choro narys.

Jonas Rukštala buvo Pirmyn Choro narys, turėjo gražų baritoną. Karo metu žuvo Prancūzijoj.

Marija Rakauskaitė buvo Birutės choro solistė. Vėliau dainavo Kauno operoje.

Elena Pečiukaitė ilgus metus vadovavo įvairiems chorams, tvarkė vaikų draugijėlių chorus.

Salomėja Staniuliūtė Čerienė Mulks — gabi dainininkė, Birutės choro narė. Paruošusi muziką dainoms ir koncertams, radijo programoms. Ji yra išleidusi savo plokštelę "Dainos Lietuvai".

Dr. K. Sarpalius, Chicagoje gimęs dainininkas ir ristikas.

Povilas Stogis, M. Petrausko mokinys, geras bosas, Birutės narys, geras dainininkas ir vaidintojas.

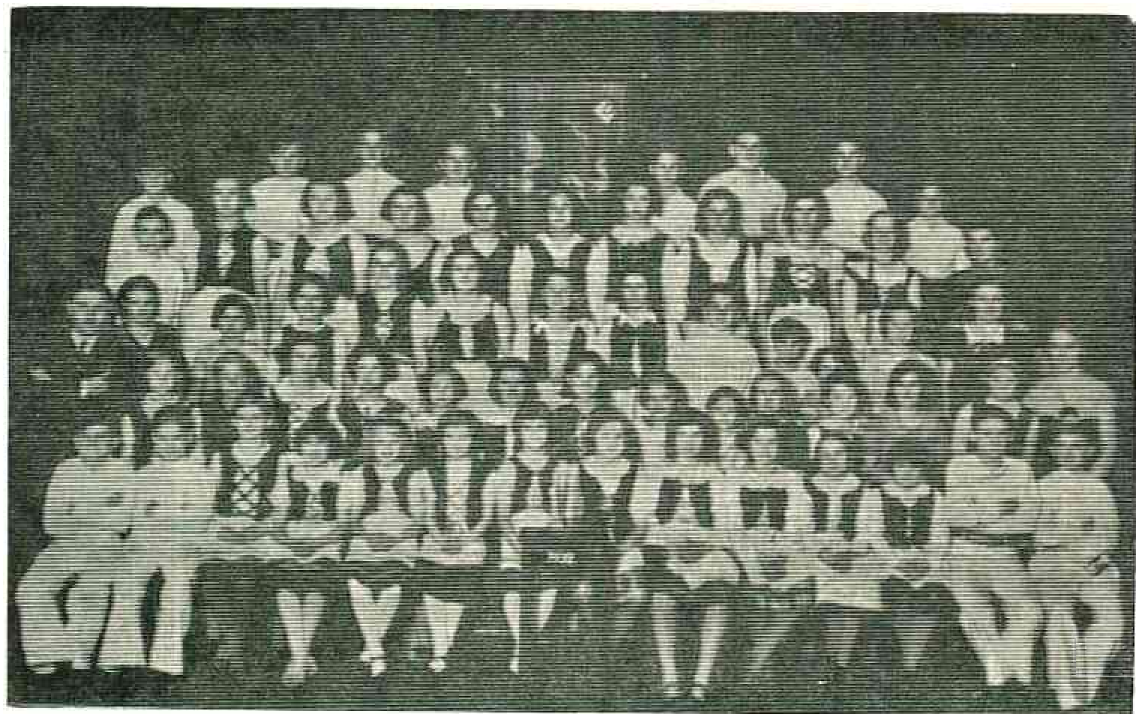
Julija Širvaitė, sopranas, dainininkė ir vaidintoja.

Mikas Jozavitas, Amerikoj gimęs gabus pianistas, orkestrų bei chorų vedėjas, Birutės Choro vedėjas ir pirmininkas.

Vanda Zabello buvo Birutės choro veikli narė, dainininkė ir vaidintoja.

* * *

1923. 10. 10 buvo įsteigtas Jaunosios Birutės choras. Pirmas choro mokytojas buvo muz. Petras Sarpalius. Vėliau dainuot mokino pianistė Vera Stradomskaitė, lietuvių kalbos — Mikas Vaidyla, o šokių — mok. Andrej Andriejeff, ukrainietis. Iš Jaunosios Birutės narių buvo suorganizuota grupė šokėjų, kuri laimėjo auksinę taurę už lietuviškus šokius, dainų ir šokių

JAUNOSIOS BIRUTĖS CHORAS

konteste, Navy Pier, Chicagoje, 1932. 10. 14. Taip gi iš Jaunosios Birutės buvo suorganizuotas baletas, kuriam taip pat vadovavo A. Andriejeff. Jaunoji Birutė gyvavo ir veikė apie 20 metų.

Kolalienės ir M. Vaidylos pastangomis Brighton Parke buvo įkurta Jaunosios Birutės lietuvių vaikų mokykla, 2547 W. 47 gatvė. Pamokos būdavo antradieniais. A. Zabukienė mokino dainų, M. Vaidyla — liet. kalbos, o Andriejevas — šokių.

TEATRAS

Pirmutinis lietuvių vaidinimas Amerikoje įvyko 1889.12.31 parapijinėje svetainėje, Plymouth, Pa., kur klebonu buvo kun. A. Burba. Vaidintas veikalas "Be Sumnenės", autorius A. Turskis. (Žiūr. Tėvynė, 38 nr., 1909.)

Mėginau surinkti žinias apie Chicagos lietuvių teatro draugijas bei grupes, bet tai labai sunkus darbas. Paduodu tai, kas kuriais metais įsikūrė ir veikė, ir šiek tiek žinių apie teatro veikėjus ir vaidintojus.

Visas teatro grupes bei draugijas surinkti neįmanoma, nes šios draugijos veikė dažniausiai su pertraukomis. Daug jų po pertraukos pasivadindavo kitais vardais, nors daugumoje buvo tie patys asmenys.

Daug šalpos draugijų yra pasipuošusios teatro vardu, bet kitos mažai veikė toje dirvoje, o kitos visai neveikė. Chicagos lietuvių pašalpinių draugijų organizatoriai bei konstitucijų sudarytojai turėjo jautrią širdį teatrui ir į daugelį pašalpinių draugijų konstitucijas įdėjo paragrafą, kad draugija statys teatro veikalus. Tai reiškia, kad draugijos nariai vaidins arba pasikvies teatro grupę vaidinti. Daugelio Chicagos draugijų nariai susibūrdavo į teatrines grupes ir vaidindavo savo draugijai. Senais laikais gal tai buvo ir geras paprotys, nes nariai gaudavo pradinį prasilavinimą, o tas paakstindavo lietuvius į teatro veiklą.

Tikslių pilnų žinių apie teatrinę veiklą sunku rasti, nes užrašai tos veiklos yra žuvę, o kitur jokių užrašų nebuvo. Tik vieno Lietuvių Scenos Mylėtojų Ratelio Roselande pasisekė gauti pilną užrašų knygą 21-rių metų veiklos. Tai pilnas veiklos pavyzdys, ir iš jo galime spręsti, kaip kitos draugijos bei grupės teatro dirvoje veikė. Panašumas veiklos didelis. Tik vienur vaidintojai buvo geriau išsilavinę, statė didesnius vei-

kalus ir geresnėse svetainėse, o kitur mažiau mokėjo ir pajėgė.

1891 Jonas Grinius suorganizavo Chicagoje pirmą Teatrališką Draugystę. 1892 ji statė pirmą veikalą "Kova po Griunvaldu". Vadovavo veikalo autorius J. Grinius.

Bet daugiausia kalbų, triukšmo ir komentarų sukėlė 1892 metais Jono Griniaus įsteigta Teatrališka Draugija. Triukšmas kilo todėl, kad Jonui Griniui kilo mintis suvaidinti teatro veikalą lietuviškai. Jokio lietuvško teatro Chicagoje, tuo metu tur būt dar ir Lietuvoje, nebuvo; jokio lietuviško spaudinto teatro veikalo nebuvo. Nebuvo nei artistų, nei režisierių, nei statistų. O svarbiausia, Chicagoje tuo metu gyvenusių lietuvių tarpe nebuvo ir papročio eiti į teatrus. Kiekvienas į šį miestą patekęs lietuvis sunkiai dirbo, o laisvą valandą gavęs galvojo apie poilsį, o ne apie kažkokį jam nežinomą "trijatrą" Jis neidavo į angliškus teatrus, negalima buvo laukti, kad jis eitų į lietuvišką vaidinimą. Iš viso, tuometinis Chicagos lietuvis neturėjo jokios nuovokos apie teatrą, o Jonas Grinius vis dėlto ryžosi organizuoti vaidinimą ir kviesti savo tautiečius i teatrą.

Pirmam lietuvių teatro organizatoriui Chicagoje buvo aišku, jog tai ne vieno darbas. Pirmon eilėn jis suorganizavo Lietuvių Teatrališką Draugystę. Kada paaiškėjo, kad nėra jokio lietuviško veikalo teatrui, Jonas Grinius parašo istorinę 3 veiksmų dramą "Kovą po Gruenvaldu" ir išspausdino Chicagoje. Nėra režisieriaus. — Jis pats viską režisuoja ir organizuoja. Nėr pakankamo artistų skaičiaus? — Jonas Grinius vaidina svarbiausią vaidmenį. Jonas Grinius nugalėjo visus trūkumus, bet pražiūrėjo vieną smulkmeną. Jam ir į galvą neatėjo mintis, kad Chicagos lietuvių tarpe gali atsirasti žmonių, kurie bandytų pakenkti pirmam lietuviškam vaidinimui. O tokių atsirado. Stipriausias teatro priešas buvo kun. Jurgis Kolesinskas, neseniai tapęs naujai organizuojamos šv. Jurgio parapijos klebonas. Jonas Grinius jam nepatikęs, o kai artėjo vaidinimui skirta diena, tai kun. Kolesinskas rado reikalo priminti tikintiesiems, kad jie nusikals, jeigu vyks į projektuojamą vaidinimą. Žiauriai buvo apšmeižti ir teatro organizatoriai.

Kaip "Kovos po Gruenvaldu" režisierius, taip ir artistai

nekreipė dėmesio į kun. Kolesinsko pareiškimus. Jie manė, kad ir kiti tuo metu Chicagoje buvę lietuviai nekreips į tai dėmesio. Bet apsiriko. Kada atėjo vaidinimo laikas — salė buvo pustuštė. Pirmojo vaidinimo pamatyti atėjo vos kelios dešimtys lietuvių. Atėjo labiau apsišvietusieji, savarankiškesni, iš kurių vėliau išaugo veiklūs visuomenės veikėjai. Bet pirmas vaidinimas nepavyko. Pajamų buvo mažai, ir Teatrališka Draugija negalėjo apmokėti nė pusės išlaidų. Sąskaitas vis dėlto reikėjo apmokėti. Aišku, kad jas apmokėjo Jonas Grinius su savo draugais iš nedidelių savo darbo pajamų.

Nežiūrint į šį pirmą nepasisekimą, nei Jonas Grinius, nei kiti draugijos nariai nenusiminė. Mintis pripratinti lietuvius eiti į teatrą jems neišėjo iš galvos. Jonui Griniui atrodė, kad teatras yra vienintelis būdas ištraukti žmones iš saliūnų. Bažnyčia to nepajėgė padaryti. Jie pasiklauso bažnyčioje pamokslo, bet vėliau traukia tiesiai prie baro ir girtuokliauja. Jonui Griniui pavyko ir kunigą įtikinti, jog nereikia priešintis teatro idėjai. Tiktai ne kun. Kolesinską, bet jau naujai atvykusį kun. M. Kriaučiūną.

1894 metų balandžio 22 dieną Teatrališkoji Draugystė ir vėl suruošė vaidinimą Chicagos lietuviams. Tiktai šį kartą vaidino ne mažai to meto lietuviams žinomą "Kovą po Gruenvaldu", bet gana plačiai girdėtą sentimentalią "Genovaitės" istoriją. Jonas Grinius buvo svarbiausias "Genovaitės" vaidintojas ir režisierius. Tuo metu Chicagoje galėjo būti apie 4,000 lietuvių, bet "Genovaitės" žiūrėti prisirinko pilna salė. Salėje žmonės verkė, ašaras šluostėsi ir smarkiai plojo vaidintojams. Šį kartą vaidinimas atnešė pelno, organizatoriai galėjo lengvai apmokėti visas sąskaitas. Kun. M. Kriaučiūnas ne vien pats atėjo vaidinimo pažiūrėti, bet ir savo parapijonus kvietė į "Genovaitę".

Verta priminti dar vieną Teatrališkos Draugystės veikalą, paruoštą scenai Chicagoje. Tatai įvyko žymiai vėliau, praėjus penkeriems metams nuo "Genovaitės" suvaidinimo. Nuotaikos Chicagos lietuvių tarpe jau buvo pasikeitusios. Ne visi vienodai vertino caro valdžią, nuomonės skyrėsi ateities klausimais. Vieni manė, jog reikia vesti griežtą kovą, kitiems prisitaikymas atrodė išmintingiausias.

Šitokioms nuotaikoms vyraujant, Teatrališkoji Draugys-

lė pasišoko suvaidinti "Užmušimas Aleksandro II, Rusijos caro". Pačiai rusų tautai ir rusų imperijos pavergtoms tautoms ši tema buvo nepaprastai gyva. Rusai idealistai, siekdami savo tautai laisvės ir gerbūvio, nužudė carą Aleksandrą II-jį. Pasikėsintojai užmokėjo savo gyvybėmis. Šie įvykiai sukrėtė visą Rusiją ir smarkiai nuaidėjo visame pasaulyje. Jonas Grinius, pats vedęs kovą prieš caro santvarką Lietuvoje, Lenkijoje, o vėliau Paryžiuje organizavęs jėgas kovai už laisvę, panoro parodyti čikagiečiams rusų tautos gyvenamą tragediją. Jis buvo plačiai apsiskaitęs, jam buvo žinomi caro nužudymo aprašymai, jis sekė rusų kovotojų nelegaliai leidžiamą spaudą. Jis ir paruošė Aleksandro II mirties dramą, scenon atnešdamas žiaurios gyvenimo tikrovės vaizdus.

Jono Griniaus parašytą dramą vaidino geriausieji to meto Chicagos artistai mėgėjai. Jų tarpe buvo A. L. Graičiūnas, Aleksas Šidlauskas, A. Steponavičius, Pranas Bračiulis, Uršulė Varankaitė (Waranka), M. Varankaitė, A. Varankaitė, Mikas Varanka ir Antanas Varanka. Jonas Grinius buvo režisorius. Jis, aišku, paėmė ir svarbiausią vaidmenį vaidinti. Teatrališkoji Draugystė ir visi artistai įdėjo labai daug darbo. Jis tikėjosi Chicagos lietuvių pritarimo ir pilnos salės, bet apsivylė.

Chicagos katalikų vadovybė, patyrusi apie ruošiamą dramą, buvo labai nepatenkinta. Lietuvoje kunigai nepritarė revoliuciniems kovotojų veiksmams. Amerikon atvažiavusieji dvasiškiai nenorėjo, kad būtų vaidinama tikrame gyvenime einanti drama. Pradžioje jie reiškė abejones, nepasitenkinimą, o vėliau pradėjo labai griežtai smerkti tokio vaidinimo rengimą. Jiems atrodė, kad vaidinimas bus kenksmingas. Jie pradėjo smerkti paskirus artistus, sutikusius vaidinti. Jie stengėsi įtikinėti ir kitus žmones, kad priešintųsi vaidinimui. Net "Lietuva", kurios pirmuoju redaktorium 1892 metais buvo tas pats režisorius Jonas Grinius, atsisakė spausdinti garsinimus apie Teatrališkos Draugystės ruošiamą "Aleksandro II-jo užmušimo" vaidinimą. Veikalas vis dėlto buvo vaidintas. Salė nebuvo pilna, bet atvyko daugiau, negu į "Kovą po Gruenvaldu". Pajamų atžvilgiu vaidinimas buvo nesėkmingas. Po šio vaidinimo Teatrališkoji Draugystė persiorganizavo į Aušros Draugiją, o po kelių metų ji pakriko.

1892 įsikūrė Lietuviška Teatro Draugija. Jos tikslas — suvesti į pažintį su kitomis tautomis ir ruoštis dalyvauti 1900 Pasaulinėje Parodoje Paryžiuje. Kaip ji ilgai gyvavo ir ką nuveikė, pėdsakų nepaliko.

1894 įsikūrė Teatrališka Grupė. Apie jos veikimą žinių nėra.

1895 Simano Daukanto Draugija statė "Kražių Skerdynę". Vadovavo ką tik iš rytų atvykęs to veikalo autorius Dr. Stupnickis. Ta draugija 1896 statė "Trys Šiauléniškai Filozopai" ir 1897 — "Pinigai Galvažudžiai". Vadovavo Dr. Stupnickis.

1896 Dovydo Karaliaus Draugija statė "Juozupas Egipte".

1897 Gedimino Draugija statė "Jonvaikius".

1898 Draugystė Panų statė "Giminė Bumbulų". Vadovavo Dr. Stupnickis.

1899 kun. Kriaučiūno pastangomis įsikūrė pašalpinė Liet. Teatrališka Draugija Šv. Martino, konkuruoti su tuo laiku vadinamomis antireliginėmis bedieviškomis draugijomis. Organizatoriai: kun. Kriaučiūnas, Janišonis, Kadžiauskas ir Navieda. Ji statė "Genovaitę", o 1900 statė tris veikalus: "Kražių Skerdynę", "Potępienice w Puszczy" ir "Kantrią Aleną". Vadovavo Dr. Stupnickis.

1901 Damijonaičiai suorganizavo Dramos Draugiją ir statė "Genovaitę". Po kiek laiko pakriko. 1912 vėl atsigavo. Apie šią draugiją susispietė geros Chicagos lietuvių teatrinės jėgos. Prezidentas M. J. Damijonaitis, sekr. J. Prušinskas. Turėjo 18 narių. Veikė: Damijonaičiai, J. Prušinskas, B. Vaitekūnas, J. Briedis, Kl. Jurgelionis, L. Žilvičiūtė ir kiti.

1905.11.14 Čikagos šiaurinėje dalyje įsikūrė Lietuvių Giesmininkų Dramatiška Draugija. Šiuo vardu ji veikė iki 1910 pabaigos. Pirmieji organizatoriai — A. Gerdžiūnas, A. Valančius ir M. Brundzienė — nutarė darbuotis vien tiktai muzikos ir dramos srityje. Įstojamasis mokestis buvo 25 c., o kiekvieną mėnesį nariai mokėjo po 10c. Muzikos reikalus tvarkė parapijos vargonininkai, o dramos reikalus teko tvarkyti nariams, sugebantiems geriau vaidinti. Ji suvaidindavo į metus po vieną veikalą. Programoje dalyvavo ir choras. Veikė iki 1920.

1902 - 8 gyvavo Dr. V. Kudirkos Choro teatro skyrius. Režisierium buvo Br. Vargšas ir kiti. Jie pildė programas įvairioms organizacijoms.

Dramatinio Ratelio 1915—16 metų nariai. Pačiame viduryje sėdi Prušinskas. Greta jo A. Žemaičiūtė ir Jonas Augustas. Aplinkui juos iš kairės į dešinę sėdi ir stovi: Kemešienė, St. Strazdas, Jonas Stasiūnas, Jonas Buragas, Sankūnas, Pr. Širvinskas, Briedis ir Petronelė Petravičiūtė-Milerienė.

1908 įsikūrė Dramatiškas Ratelis, pastangomis B. Vargšo-Laucevičiaus, J. Prušinsko, J. Sankuno, V. Briedžio, B. Vaitekūno, S. Strazdo, Prušinskaitės, Aleksandravičiūtės ir kitų. Per keliolika metų ratelis buvo Liet. Socialistų Sąjungos globoje, o vėliau gyvavo laisvai. Per ilgą savo gyvavimo laiką (1908-39) jis pastatė daug veikalų. Statydavo ne tik savo Ratelio vardu, bet vaidindavo socialistų kuopoms, šalpos draugijoms ir kitokioms organizacijoms. Ratelio režisieriai buvo B. Vargšas, J. Sankūnas, B. Vaitekūnas, M. Dundulienė ir daug kitų. Veiklieji nariai: J. Buragas, V. Stasiūnas, T. Kislauskaitė-Čėsnienė, A. Rypkevičius, V. Pačkauskas, P. Petravičiūtė-Miller, J. August, A. Jusas, J. Ūktveris, J. Markus, V. Navickaitė, Stkliutė-Kemešienė, L. Žilvičiūtė ir daug kitų.

1907 H. Mockus turėjo suorganizavęs teatro grupę. Ji veikė trumpai.

1913 B. Vargšas suorganizavo teatro rėmėjų grupę, pavadinęs ją Veidrodžio Bendrove. Ši bendrovė leido teatro reikalams skirtą mėnesinį žurnalą Veidrodį. Išėjo 4 numeriai. Vairas 1914, 5 nr., apie Veidrodį rašė:

"Amerikoje, Čikagoje pradėjo eiti "Veidrodis", mėnesinis iliustruotas žurnalas, pašvęstas teatro ir scenos reikalams. Pasirodė pirmas numeris. Redaktoriumi rašosi Br. Vargšas. Mūsų scenos dailė jau susilaukė sau antro organo, šalip seniau einančio Vilniuje "Teatro". Tik Amerikoje leidžiamasis daug kuo skirsis nuo vilniškio. "Teatras" yra tik periodinis leidinys, kuriame yra spausdinami originaliniai ir versti veikalai, skiriami scenoje vaidinti, o "Veidrodis", kiek galima numatyti iš pirmojo numerio, žada rūpintis ne tiek tinkamais vaidinti veikalais, kiek teatro teorija, vaidinimo taisyklėmis ir kritika. Trumpai sakant, jis ketina rūpintis ne tiek tuo, kas vaidinti, kiek tuo, kaip vaidinti."

1909. 1. 24 įsikūrė Dr. V. Kudirkos Teatrališkas Klubas, Town of Lake kolonijoj. Pirmininku buvo J. N. Šimkus. Gyvavo trumpai, jokio pėdsako nepaliko.

1910 susiorganizavo Lietuvių Jaunimo Ratelis, Town of Lake. Pradžią padarė: A. M. Poška, Fr. Misius, St. Morkūnas, Barčius, F. K. Stszyneckis, V. Bierzynskis ir kiti. Tikslas — dainos, teatras ir pasilinksminimas. Prisirašė arti 300 narių ir ratelis statė "Pirmi Žingsniai". Vadovavo M. Dundulienė. 1913 vadovavimą paėmė dramaturgas, daugelio veikalų autorius J. J. Zolp.

1911 statė "Živilę", su $198 nuostolio, narių padengto. Statė "Lietuvaitę", kuri davė $170 pelno. Nuo 1910 iki 1922 trupė vaidino 78 kartus, 1916 turėjo 35 narius, inventoriaus už $150, iždė $186.36. Valdyba buvo: J. Grakauskas pirm., A. J. Kareiva sekr., A. J. Bierzynski ižd. J. J. Zolp režisierius. Gyvavo iki 1922.

1910. 12. 9 įsikūrė Lietuviškasis Teatrališkasis Klubas Lietuva, Town of Lake. Klubo tikslas — suburt jaunimą vaidinti

lietuvių kalba, kad būtų galima pažadinti lietuvius iš tautinio miego. Sekančiais metais suruošė 8 pastatymus Chicagoj ir apylinkėse. 1912 turėjo 73 narius ir $200 iždе. Valdyba: St. Anukauskas prez., J. J. Polekas sekr., P. Zudickis ižd. Gyvavo iki 1937. Paskutinis pirmininkas buvo J. Chilauskas, sekr. E. Ivaškevičienė.

1911 įsikūrė Lietuvių Scenos Mylėtojų Ratelis Roselande.

1912 įsikūrė Liet. Muz.-Dramatiška Draugystė Kanklės. B. Janušauskas pirm., M. Rolevičiūtė ir J. Pajauskas sekr. Veikė per keletą metų.

1914-20 veikė Dramos ir Dainos Draugija Šviesa.

Lietuvos Vyčių teatro veikla

Katalikų teatrui vadovavo daugiausia Lietuvos Vyčių organizacija. Keletas Vyčių kp. Chicagoje turėjo dramos sekcijas, ir jos dažniausiai vaidindavo bažnytinėse svetainėse. Didžiausia veikla buvo nuo 1915 iki 1924.

35-ji Vyčių kp. 1915 įkūrė dramos skyrių. Režisavo Kudirka, Balsis ir Sorokas.

24-ji Vyčių kp. Westsidėje turėjo dramos skyrių. Jis vykdė programas savo kuopai ir katalikiškoms organizacijoms.

5-ji kp. buvo įsteigta 1911. 5. 7. Organizatoriai: kun. F. Kudirka, K. Pakštas, kun. Pr. Jūras, Dr. A. Rakauskas, M. Mažeikaitė, A. Rugienius ir A. Bacevičius. Pirmame susirinkime prisirašė 16 narių. Kuopa turėjo įvairių sekcijų: dramos, sporto — beisbolo, krepšinio, rutulio ritinimo ir kt. Dramos sekcija nuveikė daug naudingų darbų; surengė įvairių vakarų su vaidinimais, kuriais visados pasitarnavo katalikiškoms Northsidės draugijoms.

36-ji kp. įsikūrė 1916, ir ši kuopa, regis, buvo veikliausia. Jos dramos skyrius vaidindavo ne tik savo kuopoj, bet vaidindamas yra apvažiavęs veik visas Chicagos ir apylinkės kolonijas. Šiam darbui vadovavo I. Sakalas.

Chicagos Liet. Vyčių Aps. susirinkime 1917 kilo sumanymas statyti didesnius veikalus. Tam buvo suorganizuota dramos sekcija, kuri veikė iki 1923. Pirmiausia statė "Rudvilę". Režisavo J. Balsis. Jis ilgiausiai ir vadovavo. 1919 buvo pa-

statyta "Keistutis ir Valdovo Sūnus" Eight Theatre. Tą sekciją įsteigus, suvaidinus du pirmus veikalus ir likus pelno, kilo sumanymas įsteigti Talentų Iždą, iš kurio būtų imamos lėšos scenos mėgėjams toliau lavintis teatro mene, lankant dramos mokyklas. 1919 nutarta leisti gabesnius Vyčių artistus studijuoti dramą. Gavo progą: A. Geldgaudaitė, 16 kp., O. Janušauskaitė, P. Sriubas, J. Vilima ir J. Balsis. Apskritis tam skyrė iš iždo keletą šimtų dolerių.

Devinto L. Vyčių seimo metu, 1921. 7, Aps. Dramos Sk. statė "Kornevilio Varpus". Į veiklos galą, 1927 buvo atgaivintas dramos ratelis, vadovaujamas I. Sakalo. Buvo pastatyta lengvesnių veikalų. Vėliau ratelis pairo. Dramos skyrius buvo sujungtas su L. Vyčių Dainos choru.

L. Vyčių teatro veiklos likimas panašus į Chicagos lietuvių vaidinimo likimą bendrai.

Lietuvių Dramos Draugijų Susivienijimas

1914. 9. 14 įvyko teatro draugijų konferencija. Atvyko 14 šių organizacijų delegatų: Dramtiško Ratelio, Jaunimo Ratelio, Scenos Mylėtojų Ratelio (Roselando), Dramos Draugijos, T. Mylėtojų D-jos 28 kp., Laisvos Jaunuomenės Draugijos ir Birutės dramos skyriaus. Įkurtas Dramos Draugijų Susivienijimas Chicagoje. Kiekviena draugija mokėjo po $5 įstojimo mokesčio ir nuošimčius nuo pelno, gaunamo iš vakarų. Dramos Draugijų Susivienijimas galėjo rengti vakarus suvienytomis spėkomis.

Susivienijimo tikslas nerengti kelių pastatymų vieną dieną, pasirūpinti tinkamais kostiumais, dekoracijomis ir t.t.; laikyti generalinį režisierių, tobulinti ir plėtoti teatro meną tarp lietuvių . . . leisti knygas teatro ir meno reikalams, steigti mokyklas, kuriose būtų mokoma scenos judėsių, muzikos, gimnastikos ir pan. Nutarta skaityti organų "Veidrodį", surengti paminėjimą 25 m. sukakties lietuvių teatro Amerikoje. Parengimo pelną paskirti nukentėjusiems nuo karo. Valdyba: J. Strimaitis pirm., A. Barčius vicepirm., V. Šileika sekr., F. K. Strzyneckis turto sekr., K. Drangelis ižd., Br. Vargšas generalinis režisierius, W. Pierzinskis scenarijus, P. Kukutis ir B. Liutkevičius — jo padėjėjai.

Šie delegatai įkūrė Susivienijimą

1915-16 veikė Z. Vitkausko Teatrališka Grupė. 1916. 3. 18 vaidino A. Čechovo veikalą "Jaunas žmogus".

1915. 12. 20 Dramos Draugija du kartu statė "Mindaugį" A. Olševskio teatre Milda. Pelno liko apie $500, kuris buvo paskirtas nukentėjusiems nuo karo lietuviams šelpti. Pinigai nuo Dramos Draugijos ir Olševskio pasiųsti Lietuvos Mokslo Draugijai Vilniuje. To laiko Dramos D-jos pirmininku buvo J. Prušinskas, o sekr. L. Žilvičiūtė.

1915 įsikūrė Lietuvių Teatralė Bendrovė iš profesionalų vaidintojų. Steigėjai buvo: A. Mockus, J. Pakalniškis ir V. Kundrotas. B. Vaitekūnas vedė dramos skyrių, P. Sarpalius muzikos ir V. Brusokas monologų ir juokų skyrių. Bendrovė Bridgeporte Mildos teatre statė lietuvišką vodevilį. Vaidino kas šeštadienį po du kartu, ir kas sekmadienį po septynis kartus į dieną, ištisus metus.

1916 veikė A. Vitkausko trupė. Vaidino "Mirtų Vainiką". Dalyvavo A. Vitkauskas, L. Žilvičiūtė, Aleksandravičiūtė, Širvinskas, B. Vaitekūnas, V. Žilvičiūtė ir J. Sankūnas. Vargonais grojo A. Pocius.

Jaunų Lietuvių Am. Tautiškas Klubas buvo pašalpinė

organizacija, bet turėjo dramos skyrių ir chorą. Dramos skyrių vedė B. Vaitekūnas.

Northsidėje P. Maskolaitis vadovavo katalikų vaidintojų grupei, kurioje veikė A. Salukas, jo žmona Ona, V. Rėkus, O. Valatkienė, čia gimusi Agnė Nausėdaitė, B. Kaminskaitė, J. Šlajus, Plėčkaitis, A. Rugienius, J. Lebežinskas, E. Maskolaitienė, ir kiti. Gyvavo keliolika metų.

1916 Lietuvių Dramatiškų Draugijų Susivienijimas Mildos teatre pastatė "Užburtas Kunigaikštis" ir "Gairės"; režisavo Br. Vargšas. "Mindaugį" režisavo Kl. Jurgelionis.

Keistučio Pašalpos Klubas iš savo narių suorganizavo dramos skyrių ir chorą. Suvaidino keliolika veikalų. Chore ir dramos skyriuje buvo apie 40 asmenų. Veikė iki 1931.

1919. 12 į Chicagą atvyko Ūnė Babickaitė. 1920 ji įkūrė Dramos kursus ir 1920. 8. 20 suruošė tų kursų atidarymą su spektakliu "Peteliškės". Vaidino P. Stogis, A. Petkiūtė, J. Balsis, Janušauskaitė, J. Starkus ir Ū. Babickaitė. Gyvavo trumpai.

1923-31 Chicagoje darbavosi Juozas Vaičkus, įkurdamas Dramos studiją, kurią buvo pavadinęs Vaičkaus Teatro Studija. Jo trupė reikia iškirsti iš visų kitų Chicagoje veikusių teatro draugijų bei trupių, nes Vaičkus iš savo statomų programų stengėsi uždarbiauti. Visi kiti Chicagos teatriniai vienetai vaidindavo savo organizacijoms ar kitoms draugijoms, ir vaidintojai už savo sunkų darbą atlyginimo negaudavo. Uždirbtus pinigus jie dėdavo į savo organizacijų iždus, o vėliau tuos pinigus išaukodavo daugiausia kultūros ir šalpos reikalams. Vaičkus turėjo biznieriaus gabumus. Jis išnaudojo įvairias progas ir darė įvairius mėginimus sužinoti, kokiu būdu galima padaryti pinigų. Jis buvo įkūręs nuolatinį teatrą, ir kurį laiką vaidino kasdien Hull House.

"Rudens sezono Vaičkaus teatro maršrutas" buvo paskelbtas 1928. Per tris mėnesius pastatė 11 vaidinimų lietuvių bažnytinėse svetainėse; tuo pat metu Goodman teatre ėjo šie veikalai: "Glušas", "Taip mirdavo lietuviai", "Klasta ir Meilė" ir "Mindaugis". Kai statė "Mindaugis", turėjo 70 psl. programą su 156 skelbimais, kuriuos davė 23 daktarai, 17 nuosavybių pardavėjai, 16 vaistininkų, 6 laidotuvių direktoriai, 4 advo-

katai ir daug įvairių biznierių. Vaičkaus trupei talkininkavo Tendzelytė.

1924-26 M. Dundulienė buvo įkūrusi Lietuvių Dramos Mokyklą "Drama". Dėstė scenos meną, mimiką, vaidybą, grimą, balso nustatymą ir gilų kvėpavimą. Pamokos ėjo ketvirtadienio ir šeštadienio vakarais. Mokslas buvo veltui.

Tų metų pradžioj iš Hollywood atvažiavo K. Urbaitis, suorganizavo artistų grupę ir ruošėsi sukti lietuviškus filmus. Per visą pusmetį Urbaitis mokė artistus ir lavino juos, kad prisirengtų sekamam sezonui statyti veikalus sau ir pašalinėms draugijoms, kurios norėtų jų patarnavimo. Iš pradžių pamokose buvo apie 40 asmenų. Vėliau sumažėjo. Vasarai praėjus, buvo padaryti planai filmose suvaidinti šiuos veikalus: "Vidurnakčio Audra", "Užmirštas Kapas", "Karaliaus Duktė", "Pinklės", "Girių Keliais", "Pražuvus Mergaitė", "Klaidos Spėka", "Amerikoj Buvęs", "Užgrabinio Gyvenimo Veidrodis" ir "Žydinčios Rožės". Gal iš pavydo ar kitokių priežasčių nariai pradėjo kivirčytis ir viskas pairo.

1924. 6. 24 iš Lietuvos atvyko artistų grupė vardu Dzimdzi Drimdzi. Tą grupę sudarė A. Vanagaitis, J. Olšauskis, V. Dineika ir J. Dikinis. Pirmas Dzimdzi Drimdzi spektaklis įvyko Bostone 9. 20, o pirmas pasirodymas Chicagoje įvyko 12. 18 Šv. Jurgio svetainėje.

Po kelerių metų (1927) Dzimdzi Drimdzi persitvarkė. Prie jos prisidėjo J. Babravičius ir M. Jozavitas. Grupė per 7 metus su vaidinimais ir dainomis apvažiavo visas didesnes JAV lietuvių kolonijas.

1926 Chicagoje darbavosi Lietuvos Valstybinio Dramos Teatro artistas Stasys Pilka ir komp. A. Vanagaitis. Birutės dramos skyrius surengė benefisą savo mokytojui S. Pilkai. Dalyviai: S. Pilka, B. Vaitekūnas, A. Vanagaitis, P. Petravičiūtė - Miller, J. Aleksandravičiūtė - Švirmickienė, M. Balsienė, J. Useliūtė, J. Kemešis ir J. Puišis.

1933-37 veikė V. Stančiko grupė. Suvaidino apie 8 veikalus. Režisavo B. Vaitekūnas, J. Krikščiūnas ir I. Sakalas.

Lietuvių Scenos Mylėtojų Ratelis Roselande

Šio šimtmečio pradžioje lietuvių vaidintojų veikla Chicagoje buvo labai gyva, bet jos pėdsakų beveik nebeliko. Turėjau progos paržiūrėti roselandiečių vaidintojų protokolus. Štai jų užrašyti duomenys:

Lietuvių Scenos Mylėtojų Ratelio pirmas susirinkimas įvyko 1911. 11. 14 J. Stančiko svetainėj, 205-7 E. 115 St. Susirinkimą atidarė Z. Jucaitis, paaiškindamas susirinkimo tikslą ir ragindamas susirinkusiuosius įkurti dramos būrelį plėsti scenos menui Roselando lietuvių tarpe. Plačiau apkalbėjus tokio būrelio reikalingumą, buvo įkurtas Lietuvių Scenos Mylėtojų Ratelis Roselande.

Nutarta, kad LSMR būtų nepartinis ir tesirūpintų scenos meno skleidimu lietuvių tarpe. Taip pat šiame susirinkime nutarė, kad įstojimo mokestis vyrams būtų $1, o moterims nieko nereikia mokėti.

Pirmam susirinkime prisirašė ir užsimokėjo stojamąjį mokestį šie: Z. Jusaitis, B. Liudkevičius, O. Klimavičaitė ir F. Skrebutinas. Pirmutynė valdyba: pirm. Z. Jusaitis; sekr. B. Liudkevičius; ižd. p-lė O. Klimavičaitė. Šiame susirinkime nutarė pastatyt pirmą veikalą "Pono Felikso atsilankymą" 1911. 12. 25 Stančiko svetainėje. Vaidinime dalyvavo: A. Narbutas, T. Aleksandravičiūtė, B. Liudkevičius, Z. V-tis ir D-nė.

Ištraukos iš konstitucijos

Svarbiausiu ir neatmainomu L. S. M. Ratelio tikslu yra ir bus kelti lietuvių teatrą ir patiems nariams lavintis scenos meno. Pasiekimui to tikslo LSM Ratelis: a) rengs vakarus su vaidinimais savo naudai; b) vaidins kitoms, jį kviečiančioms vaidinti, draugijoms; c) rengs vakarus su vaidinimais svarbiems bendruomenės reikalams, visų narių nutarimu; d) rengs paskaitas ir prakalbas apie teatrą; e) kurs scenos meno kursus; f) dėsis ar gelbės kūrimui lietuviams scenos meno mokyklos ar mokyklų; g) padauginimui dramatinių veikalų lietuvių kalboj, dėsis kada galima bus, prie leidimo dramatinių veikalų. Pastaba: Nė politiniuose, nė tikėjiminiuose ar sroviniuose ginčuose L. S. M. Ratelis nedalyvaus ir vaidinime nedarys skirtumo tarp draugijų.

Narių priedermės. — 1) Kiekvieno nario priedermė yra gyvai dalyvauti LSM Ratelio veikime, lavintis scenos meno ir dalyvauti Ratelio rengiamuose vakaruose ir vaidinimuose; 2) Nė vienas narys neprivalo atsisakyti nuo jam skiriamos rolės kokiame nors vaidinime, jei tam nėra labai svarbių priežasčių; 3) Gavus paskirtą rolę, tokis narys turi ją gerai išmokti ir visuomet ateiti laiku į visas repeticijas; 4) Nedalyvaujantis vaidinime, turi pagelbėti atlikti visus kitus surištus su rengimu vakarų ar vaidinimų darbus; 5) Kiekvienas narys, kuris neatlieka ar atlieka netikusiai jam pavestą darbą, ar nesilanko į jam privalomas repeticijas, gali būti baudžiamas susirinkimo nutarimu; 6) Narys paėmęs rolę vaidinime ar paėmęs kokį darbą, jei atsisako be jokių svarbių priežasčių paskutinėse dienose prieš vaidinimą ar rengimą vakaro ir tuo pakenkiantis vaidinimui ar reikiamąjam vakarui, bus baudžiamas LSM Ratelio.

Režisieriaus priedermės. — a) parinkti veikalus vaidinimui ir paduoti juos susirinkimui tvirtinti; b) paskirti nariams roles ir prirengti juos prie vaidinimo. Pastaba: Režisierius gali būti samdomas ir ne LSM Ratelio narys.

Bendros pastabos. — 1) LSM Ratelis, kada mato reikalo, gali jungtis su kitomis draugijomis veikimui, taipjau kviesti prie vaidinimų ir nepriklausančius Rateliui žmones; 2) Vieno susirinkimo sprendimai gali būti atmainomi kito susirinkimo tik dviem trečdaliais balsų; 3) Likviduojant LSM Ratelį visas jo esantis tuo laiku iždas turi būti atiduotas Lietuvių Dramos Draugijų Susivienijimui (jei tokis Susivienijimas tada būtų), arba Lietuvių Meno Draugijai. Scenerijos, knygynas ir kitoki reikmenys turi būti atiduoti kitai vietos Scenos Mylėtojų draugijai, ar kam nutars likviduojantys nariai.

1911. 11. 21 įvyko antras susirinkimas, kur įsirašė šie nariai: P. Ambrozunas, A. Narbutas, J. Pivorunas, P. Daugėla, P. Jagminas ir Juškevičius. Šiame susirinkime jau turėjo pakvietimą iš Draugystės Gedimino suvaidinti veikalą "Žilė galvon — velnias uodegon" Naujųjų Metų vakarą. Už suvaidinimą gavo $20.

1912 įvykusiame susirinkime paaiškėjo, kad pirmas vaidinimas davė $14 nuostolių. Ratelio valdyba pranešė kad gavusi

kvietimą nuo Jaunų Liet. Tautiško Klubo suvaidinti veikalą "Apsiriko". Suvaidino už $27.

1912. 12. 25 suvaidino 5 veiksmų dramą "Iš meilės". Pelno liko $38. 1913 2. 1 pastatė veikalą "Velnias ne boba". Pelno liko $15. 1913. 3. 16 pastatė "Mariją Magdalietę". Pelno liko $12.

1913. 10. 12 suvaidino Moterų Apšvietos Draugijai "Orleano mergelę". Gauta $40. 10. 13 suvaidino Šv. Vincento a Paulo Draugijai (Kensingtone) "Gyvus nabašninkus". Gauta $25. 10. 18 suvaidintas Liet. D. Kun. Gedimino Draugijai Kensingtone "Gedimino Sapnas". Gauta $35. 10. 26 suvaidinta Violet Pleasure klubui veikalas "Kurčias žentas". Gauta $20. 1913. 11. 15 suvaidinta "Vagis" Liet. Polit. Pašalpos Klubui. Gauta $30. 1913. 12. 13 suvaidinta Orleano mergelė" Moterų Apšvietos Draugijai. Gauta $15 ir visos išlaidos apmokėtos. 12. 25 suvaidinta "Žmogžudžiai". Pelno liko $2.30.

1914. 1. 6 nutarta vaidinant veikalus savo ratelio naudai pelną padalyti į tris dalis, būtent: režisieriui M. Dundulienei, rateliui, ir vaidintojams už jų darbą. (Pirmiau M. Dundulienei buvo mokama už režisieravimą po $10.)

1. 11 suvaidintas "Kerštas" Dr-jai Šv. Mykolo Arkaniuolo. Gauta $30. 2. 1 suvaidintas Aušros Knygynui veikalas "Tarnas įpainiojo" veltui. 2. 21 suvaidinta "Nastutė" Šv. Vincento a Paulo Draugijai. Gauta $15. 2. 22 suvaidinta "Jono širdis". Pelno $18.15. 4. 7 suvaidinta veikalas "Apsiriko" Apšvietos Draugystei, Burnsidėj. Gauta $9. 6. 13 surengė muzikalinį vakarą. Nuostolio turėjo $11. 9. 4 nutarta kviesti režisierium B. Vargšą veikalui "Iš meilės", kuris buvo suvaidintas 10. 25. Pelno liko $8.55. 12. 25 suvaidinta "Ant bedugnės krašto". Pelno $20.

1915. 2. 7 suvaidinti "Gyvieji nabašninkai". Deficitas $16.90. 12. 26 suvaidintas B. Vargšo veikalas "Gadynės žaizdos". Visą pelną paskyrė sergančiam veikalo autoriui B. Vargšui. Pelno liko $43.

1916. 8. 4 nutarta paaukoti nukentėjusiems nuo karo lietuviams $10. Pinigus pasiųsti Lietuvos Šelpimo Fondan. Taipgi keliolika narių apsiėmė rinkti aukas Lietuvių Dienoj.

Suvaidinta veikalas "Knarkia paliepus". Gauta $10. Suvaidinta veikalas "Saliamono sapnas". Gauta $10. 9. 15 suvaidinti "Žmogžudžiai". Pelno liko $37.80.

1917 vasario mėn. suvaidintos antru kartu "Gadynės žaizdos". Pelną paskyrė B. Vargšo paminklui statyti. Pelnas $6.45.

1918.1.12 suvaidino "Consilium facultatis". Gauta $25. 1.13 suvaidino veikalą "Kunigo Gramulos raštinėj" Liet. Soc. Sąjungos 137 kuopai. 2.18 nutarta, kad ratelis prisidėtų prie bendro Aušros knygyno palaikymo Roselande. 4.14 suvaidinta "Švarkas ir milinė". Visas pelnas per $100 paskirtas Aušros knygynui Roselande. 5.12 suvaidintas veikalas "Du keliu".

1919.1.5 suvaidintas veikalas "Kerštas". Pelno buvo $82. 2.16 suvaidintas veikalas "Žydas statinėj". Gauta $20. Kovo mėn. suvaidinti "Alkani žmonės" Liet. Soc. S-gos 137 kuopai. Gauta $30. Balandžio mėn. suvaidinta "Nuo degtinės" Vytauto Draugijai. Gauta $18. 4.27 suvaidinti "Našlaičiai". Pelno $13. 8.2 nupirkta 5 šėrai ($50) organizuojamos draugijų sąjungos, vardu Roselando Liet. Darbininkų Namo Bendrovė. 9.19 suvaidinta "Kalvių duktė". Pelno $94.

1920.1.4 suvaidintas veikalas "O. S. S., arba šliūbinės iškilmė" SLA 139 kuopai. Gauta $20. 2.1 suvaidintas "Mūsų gerasis" Vytauto draugijai. Gauta $25. 2.15 suvaidinti "Žmogžudžiai" Gedimino draugijai. Gauta $45. Ratelis nupirko dovanų režisierei M. Dundulienei. 3.28 suvaidinta veikalas "Gadynės žaizdos" Brolių ir Seserų Draugijai. Gauta $40. Kovo mėn. nutarė pastatyti B. Vargšui paminklą kartu su Dramatišku Rateliu. Išrinko komisiją (J. Šimkus ir S. Telksnis). 4.17 suvaidinti "Pirmi žingsniai". Turėjo nuostolio 28 dol. 5.4 paaukojo B. Vargšo paminklo pastatymui $10. 10.10 suvaidinti "Žmonės" Vytauto Draugijai. Gauta $40. 10.24 suvaidinta "Valkata". Pelno liko $97.93.

1921.1.16 suvaidintas veikalas "Vienas iš mūsų turi apsivesti" Brolių ir Seserų Draugijai. Gauta $30. 1.21 suvaidinta veikalas "Mūsų gerasis" Kooperatyviškai Valgomų Daiktų Bendrovei. Gauta $20. 4.10 suvaidinta veikalas "Gyvenimo verpete". Nuostolio $24.94. 4.24 suvaiidnti "Našlaičiai" Pašalpiniam ir Politiškam Klubui. Gauta $60. Balandžio mėn. paaukota iš iždo Darbininkų Gelbėjimo Fondui $10 ir dėdei Šernui $10, o vietoj nariai sudėjo $5. 8.16 nutarė įsteigti kursus teatriniam lavinimuisi. Mokyti buvo pakviesta M. Dun-

dulienė. Už jos sugaištą laiką, kaipo atlyginimą, sutarta surengti jai vieną vakarą per metus ir visą vakaro pelną jai atiduoti. 12.31 turėjo savybės (šeimynišką) vakarėlį. Nuostolio turėjo $36.

1922.1.15 suvaidinta veikalas "Vargšas Tadas" Brolių ir Seserų Draugijai. Gauta $25. 2.7 paaukota dėdės Šerno paminklui $10. 3.7, mirus nariui D. Šalkui, nupirkta gėlių už $15. 3.26 suvaidintas "Avinėlis nekalčiausias". Pelno $30. 7.19 nutarta pakviesti Dramatišką Ratelį, kad bendromis spėkomis galima būtų pastatyti gerą veikalą gerame teatre.

1923.1.7 suvaidinta veikalas "Inteligentai ir parinktieji žmonės". 3.18 ratelis turėjo vakarienę su muzika ir kitokiais pamarginimais. 4.23 nupirko Liet. Darb. Namo Bendrovės šėrų už $50. 5.19 turėjo draugišką vakarėlį. Pelno liko $14. 11.8 suvaidinta "Mulkinė ir mulkintojai" LDK Gedimino Draugijai. Gauta $20.

1924.2.18 suvaidinta veikalas "Vargšas Tadas" SLA 55 kuopai. Gauta $15. 6.3 ratelis nupirko dovaną p-lei Mengelaitei už $15 kaip daug pasidarbavusiai ratelio labui ir vedybų proga įteikė jai.

1925.1.1 suvaidintas veikalas "O.S.S., arba šliūbinės iškilmės" Šv. Petronėlės Draugijai. 1.11 suvaidinta veikalas "Vargšas Tadas" Pol. ir Pašalpos Klubui. 1.18 suvaidinta veikalas "Consilium facultatis" DLK Gedimino Draugijai. 2.14 turėjo šeimynišką vakarienę su muzika ir programa. 3.29 suvaidinta veikalas "Dvi seserys". Nuostolių turėjo $60. 9.22 suvaidinti "Pirmi žingsniai". Gauta $40.

1926.11.21 suvaidinti "Gyvieji nabašninkai". 12.25 suvaidinti "Pirmi žingsniai". Gauta $40. 12.31 turėjo Naujų Metų sutikimo vakarėlį. Pelno liko $18.

1927.2.6 suvaidino "Gadynės žaizdas" Aušros knygynui. Už vaidinimą nieko neėmė. 5.8 suvaidino veikalą "Knarkia paliepus". Gauta $15. 10.23 suvaidino "Du brolius". Pelno liko $57. 12.11 suvaidino veikalą "Žydas statinėj" Aušros knygynui. Už vaidinimą nieko neėmė. Pelno liko $80.

1928.1.22 suvaidino veikalą "Exprepriatoriai" Šv. Petro ir Povilo Draugijai. Gauta $30. 2.5 suvaidino veikalą "Kalvio duktė". Pelno liko $74.50. 3.25 suvaidino "Vargšą Tadą".

5. 12 turėjo draugišką vakarėlį. Visas išlaidas apmokėjo ratelis. 11. 11 suvaidino veikalą "Byla dėl linų markos". Nuostolio $32.

1929. 1. 20 suvaidino veikalą "Abejotina ypata" Šv. Juozapo Draugijai. Gauta $25. 4. 2 paaukota Šerno paminklo statymui $25. Taip pat paaukota Jono Sankūno paminklo statymui $10.

Trumpa santrauka

LSMR per 21 metus stropiai dirbo scenos darbą. Per visą šį laikotarpį ratelis Roselande buvo didžiausia scenos pajėga, kuri neatlaidžiai tą sunkų kultūrinį darbą su didžiausiu uolumu dirbo. Per visą tą laikotarpį ratelis suvaidino apie 70 kartų. Įvairioms draugijoms suvaidino apie 37 kartus, už kuriuos gavo atlyginimo apie $1,000. Sau suvaidino apie 27 kartus, iš kurių 16 pastatymų davė pelno apie $800, o 7 pastatymai davė nuostolių veik $200, tad per visą laikotarpį padarė apie $1,600 pelno. Taip pat kelis veikalus suvaidino Roselando Aušros knygyno palaikymui ir B. Vargšo sušelpimui ir paminklo statymui; už vaidinimus nieko neėmė.

Ratelio nariai buvo M. Dundulienė, B. Liudkevičiai, P. Ambrozunas, S. J. Vitkus, A. Narbutas, K. Baronas, T. Žilevičaitė, S. Kačinskaitė, F. Bruškai, T. Mingelaitė, T. Shimkus, K. Pocius, F. Moculskis, T. Balsis, A. Jucius, J. Grybas, Dambrauskai, dainininkė Pažarskienė, Griškėnas, Andrijauskas, S. Dilius, P. Daugėla, J. Pučkorius, Z. Jasaitis, O. Klimaičiūtė ir kt.

Čikagietis Kazys J. Baronas, norėdamas išaiškinti Chicagos ir iš viso Amerikos lietuvių pirmąjį vaidinimą, 1938 m. 38 "Tėvynės" numeryje tarp kitų dalykų štai ką rašo:

"Amerikos lietuviai šiemet apvaikščioja 40 m. sukaktuvių nuo pradžios lietuvių emigracijos Amerikon. Europos lietuviai apvaikščioja 10-metinį jubiliejų nuo pirmojo lietuvių teatro Lietuvoje sulošto Palangoje. Bet apie vieną jubilėjų mes užmiršome, nes jis mums nerūpėjo ir jo istorija mums nežinoma, — tai jubilėjų pirmojo lietuvių teatro Amerikoje, o gal ir visame lietuvių pasauly.

"Mes apie jį — vieni mažai žinojome, kiti užmiršome. Ir tik suskatus Lietuvoje rengti teatro jubilėjų, atsirado ir pas mus noras susijieškoti savo jubilėjus. Čia nors trumpai paduosiu pabrėžtą istoriją lietuviškojo teatro Amerikoje.

"Bene pirmutinis įdėjo lietuvių teatran trupnėlį — tai

D-ras J. šliupas, išversdamas tragediją "Patkulis". Jis bandęs ją net ant scenos pastatyti New Yorke, bet tas neįvyko, kadangi tai buvo sunkus veikalas, o lietuvių išsilavinimas tuomet stovėjo ant labai žemo laipsnio. Mokiniai jokiu būdu negalėję išmokti rolių. Tai buvo 1885 m. Po to, 1888 D. T. Bačkauskas su kitu, dviese, paįvairinimui, regis, baliaus, laike SLA seimo, Mahanoy City pakalbėję kokius tai juokus — dialogus. Bet tokio įrengimo negalima vadinti teatru.

"Pirmas lietuvių teatras tapo suloštas Plymouth, Pa., 1889 gruodžio 31. Lošta buvo "Be Sumnenės", arba kaip tai ant svieto einas. (Vaidintojai: A. Turskis, M. Paukštienė, M. Dvyliūtė, J. Lizdas, K. Mackevičius, J. Karaška, P. Sakalauskas, M. Alyta, Simas Paukštis, A. Marcinkevičia, A. Vaznelis, A. Adžgauskas, J. Stankevičia ir J. J. Paukštis. Skelbimas Vienybės 84 nr., 1889.)

"Prie pirmųjų teatrų Amerikoje reikia priskaityti dramatiškas vaizdelis "Jurgis Sumaskolintas", siužetas kuriam imtas iš rusiško Jurij Zniemčenij. Jį apdirbo, pritaikydamas kelias lietuviškas daineles, Pijus Paseckas. Atlošta tapo laike SLA seimo Scrantone, Pa., 1894 rugsėjo 25 d. Tais pačiais metais lapkričio pabaigoje, tas teatras tapo paantrintas pietinėje dalyje Scrantono, Germania Hall. Abudu šie lošimai nusisekė gerai. P. Paseckas nėra mokytesnis, todėl jį apdirbo kaip galėjo. Jis buvo dalyvavęs lenkiškuose teatruose New Yorke, kaip aktorius, o taipgi prigulėjo prie dainininkų draugijų Halka, Harmonija ir kt. Be Pasecko, kuris režisavo "Jurgį Sumaskolintąjį", dalyvavo lošime J. Miliauskas, Oranta, J. Bernotas, Račiūnas, Mačiulis, Valentinavičienė (dabar farmeriauja), Bakūniūtė, Adomiūtė ir kiti.

"Štai ką rašo pats Dr. J. šliupas (laiške privatiškai man rašytam) apie tolimesnį plėtojimąsi lietuvių teatro: "Toliaus eina perstatymai J. Griniaus, kurs bene visas lietuvių naujokynes aplankęs yra ir kur pats parengęs yra keletą (nors turbūt neatspausdintų) veikalėlių perstatymui. Pamenu, kad jis rengė teatrą čikagoje, kur tapo perstatyta "Kova po žalgiriu", "Išgama" ir kt. Grinius būtų tikras artistas, jei būtų tinkamos sanlygos mūsų gyvenime. Jo perstatymuose dalyvavo jo žmona, mažyčiai jo vaikai ir šiaip keletas ypatų. Tai yra aktyvas žmogus mūsų tarpe ir jo plačią biografiją esu pasiuntęs Dr. J.

Basanavičiui (pagal jo paties užrašus). Ne paskutinę vietą tarp naujų teatrininkų užima ir V. Karalius iš Baltimorės. Dar paminėsiu, kad čionykštis (Scranton, Pa.) p. Grybas su savo šeimyna nuo seno laiko perstatymus daro. Nors ir būtų jie nevykę, bet visgi reikia pripažinti žmogui pasišventimą ir meilę dailos. Viską trugdo trūkumas platesnio apsišvietimo. Bet tatai neatima nuo jo garbės, kad jis dirba ir nori dirbti. O ar moka, tai jau kitas klausimas.'"

1909 "Saulė" 8 nr. buvo pakilusi užginčyti K. J. Barono aprašymą, įrodinėdama, būk D. T. Bačkausko "Žydas Piršliu" Mahanoy City (dalyviai: D. T. Bačkauskas, J. Miliauskas, V. Traškauskas, A. Buvelskis, M. Žiugžda, A. Žiugžda, V. Vročinskas, K. Konevka, F. Bačkauskas, L. Bačkauskaitė (Slavikienė), M. Landžiūtė ir kt.) — buvęs pirmesnis. Bet tai klaida. "Žydas PiPršliu" 1890. 2. 11, ne 1889. (Plg. M. Alyta, Vienybė L., 8 nr., 1890.)

1909 pabaigoje sumanyta visose kolonijose švęsti 25-rių metų pirmo lietuvių teatro Amerikoje sukaktuvių šventę ir vaidinti jubiliejinį veikalą "Be Sumnenės". Kad būtų mūsų publikai parodoma, kiek lietuvių scena paaugo, "Birutė" sumanė pastatyti pirmą kartą Petrausko operą "Šienapiūtė". Jubiliejinė šventė buvo surengta didmiesty, Garrick teatre, 1910. 1. 2.

Praeitame šimtmetyje ir šio šimtmečio pradžioje Chicagoje vaidinusieji artistai neklausė seminarų ir neturėjo galimybės mokytis vaidybos, bet jie mokėjo vaidinti. Žmonėms patiko jų vaidyba ir pasirinkti veikalai. Jeigu neskaityti pirmo nevykusio pastatymo, vėliau visuomet būdavo pilnos salės. Kiekvieną išmoktą veikalą teko po kelis kartus vaidinti pačioje Chiagoje, o vėliau susimokinusiems artistams dažnai tekdavo išvažiuoti į kitus miestus.

Žmonėms patiko ir dažnai scenoje pasirodydavo šie vaidintojai:

Ona Aleksandravičiūtė Švirmickienė, prieš 30 metų lietuviams daug vaidinusi.

Jonas Buragas (1881-1938), vienans pirmųjų dramos vaidintojų. Priklausė Dramos Rateliui ir kitoms vaidintojų grupėms. Pats vaidino ir rėmė vaidintojų pastangas. Dramatinio

Ratelio nariai ir asmeniški draugai Liet. Tautinėse Kapinėse prie kapo pastatė paminklą.

Steponas Dilis buvo vaidintojas, režisierius, dainininkas ir net chorų vedėjas.

Marijona Damijonaitienė buvo viena pirmųjų moterų vaidintojų Chicagoje. Dramos teatro organizatorė, Birutės Choro narė ir veikėja. Kultūros srityje daug dirbusi liberalė moteris. Ji mirė 1925 metais.

Horodeckaitė buvo gabi vaidintoja ir dainininkė. Darbavosi 1909-13. Parašė kelis dramos veikalus, vėliau pasitraukė iš lietuvių veiklos.

Jonas Ilgaudas buvo vaidintojas ir dainininkas, Birutės choro steigėjas ir ugdytojas. Labiausiai pasireiškė 1906-16.

F. Stikliūtė - Kemežienė buvo vaidintoja ir gera monologistė.

Juozas Kuzmickas - Uktveris, geras komiškas vaidintojas, monologistas ir dainininkas. Ilgus metus veikė Dramatiškame Ratelyje.

Juozas Kemešis buvo geras vaidintnojas. Buvo Dramatinio Ratelio narys, bet vaidino ir su kitomis vaidintojų grupėmis. Jis mirė 1934. 11. 25, sudegintas Oakwood kapinėse.

Krikščiokiūtė - Sarpalienė vaidino ir dainavo 1892-1910. Mirė 1924.

M. Lukoševičiūtė daugiausia vaidino Town of Lake lietuviams.

J. Mockienė buvo gabi vaidintoja juokdarė.

Adomas Misevičius buvo geras vaidintojas ir dainininkas.

Adelė Nausėdienė - Kukutienė buvo gabi vaidintoja ir daug dirbo teatro srityje.

J. Puišys buvo geras vaidintojas ir organizatorius. Dirbo Birutėje.

J. Šimkus buvo vaidintojas ir režisierius. Daugiausia veikė Roselando Scenos Mylėtojų Ratelyje, bet asmeniškai daug padėjo ir kitoms vaidintojų grupėms.

Jonas Sankūnas (1886-1927), vaidintojas ir režisierius, Dramatinio Ratelio organizatorius, kuris Tautinėse Kapinėse jam ir paminklą pastatė.

Petras Širvinskas buvo gabus, uolus ir rimtas dramos meni-

ninkas, vienas iš gerųjų aktorių. Vienas pirmųjų Dramatiškojo Ratelio narių ir nuolatinis jo rėmėjas.

Juozas Stulgaitis buvo vaidintojas ir režisierius.

Jurgis Šarkiūnas buvo vaidintojas komikas. Darbavosi įvairiuose vaidintojų rateliuose. Mirė 1956. 10. 21.

W. Stygas buvo vaidintojas ir režisierius.

Z. Vitkauskas buvo suorganizavęs net savo trupę, pastatė kelis veikalus ir anksti mirė, 1916. 4. 9.

Lilija Žilvičiūtė Vanagaitienė buvo gabi vaidintoja ir Dramos Draugijos sekretorė. Dainavo Birutės chore ir veikė kitose vaidintojų draugijose. Vėliau leido žurnalą "Margutį" ir skelbė lietuviškas radijo programas.

JAUNOSIOS BIRUTĖS, Chicago, Ill., grupė šokėjų.Paskutinėj eilėj iš kairės pirmoji pianistė Vera Stradomskaitė, o paskutinis dešinėje šokių mokytojas Andriejeff. Ši šokėjų grupė laimėjo auksinę taurę už lietuviškus šokius dainų ir šokių konteste, Navy Pier, Chicagoje, spalių 14 dieną.

KOOPERATINĖS ĮSTAIGOS CHICAGOJE

Dr. M. O. Kasakauskas buvo pirmas lietuvis, gavęs leidimą bizniui vesti ir 668 N. Noble St. atidaręs savo vaistinę.

Šimkevičius, kurį laiką gyvenęs Bostone, 1892 atvyko į Chicagą ir čia atidarė taverną. Jo saliūne buvo saliukė, kurioje vyko pirmieji lietuviškų draugijų susirinkimai. Pas Šimkevičių rado prieglaudą ir pirmoji Teatrališkoji Lietuvių Draugija.

1907 A. Olševskis įsteigė drabužių pardavimo bendrovę, kurios kapitalas siekė $10,000.

1909-15 Northsidėje buvo keli lietuviai — drabužių siuvimo kontraktoriai. Labiau pasižymėję buvo Žitkus, Sakalauskas - Sakalas, Dovidaitis, Antanavičius ir Paulikaitis. Man nepavyko nustatyti pirmųjų jų vardų. Šie siuvimo kontraktoriai išmokino daugelį atvažiavusių lietuvių drabužius siūti ir davė jiems darbo.

"Žvaigždės" kooperatyvas suorganizuotas 1905, 4605-7 So. Ashland Ave. Tai buvo vyrų drabužių ir kitokių reikmenų krautuvė. Organizatoriai: kun. A. Skripka, J. Varkala, S. Marcinkevičius, V. Milaševičius, J. Nausėda ir J. Tananevičius. Inkorporuotas $50,000. Šėras $10. Vienas asmuo negalėjo turėti daugiau šėrų, kaip už $5,000. Direktoriais 1906 buvo J. Nausėda, V. Milaszewich, K. Ivaszewich, A. Kosmoski, A. Marcinkewicz, J. P. Varkala sekr. Krautuvės vedėjai buvo: A. Kasmauskas — baldų sk., A. Saldukas — drabužių, F. Poška ir A. Jančauskas — avalinės, J. Jagminas — audinių, o J. Varkala — reikalų vedėjas.

Pradžioje prekyba vyko sėkmingai. Veikiai buvo atidarytos dar dvi krautuvės: prie 47-os ir Wenworth ir Chicago Heights, Ill. Po keliolikos metų prekybai sumažėjus, visos trys krautuvės buvo parduotos dalininkui I. Nausėdai.

1910 Kensingtone buvo suorganizuota Lietuvių Vaizbiško

Susitelkimo valgomų daiktų kooperatiška krautuvė. Darbavosi M. G. Vasiliauskas, S. Misiūnas ir kiti. Knygas vedė P. Umbražiūnas. Biznis pradžioje ėjo gerai; vėliau pradėjo šlubuot ir turėjo likviduotis.

1912. 4. 28 A. Vasiliauskas ir Semaška sukvietė susirinkimą Town of Lake apylinkėje aptarti mintį įkurti kooperatinę valgomųjų daiktų krautuvę. Iš susirinkusių susirašė 28 asmenys ir išrinko 5 asmenų komitetą suorganizuoti kooperatyvą. A. Vasiliauskas — laik. pirm. Komitetas dėjo daug pastangų, bet jam nepasisekė.

1913 Englewood apylinkėje organizavo lietuvių valgomųjų daiktų kooperatyvą. Prisirašė 90 narių ir sumokėjo $800. 1914. 4. 22, po 8-ių mėn. darbo, nutarė likviduoti ir pasidalyti pinigus.

Darbininkų valgomųjų daiktų kooperatyvinę krautuvę vėl suorganizavo 1913. 7. 19 Kesingtone. Pirmame susirinkime buvo apsvarstyta ir nutarta atidaryti tokią krautuvę, kuri veiktų kooperatišku pagrindu. Davė jai vardą "Darbininkų valgomų daiktų krautuvė". Pasirašė 78 asmens. šėras — $10. Pirm. J. Martinaitis, sekr. J. Mikutis ir ižd. A. Narbutas. 1915. 2. 1 inkorporavo ir permainė vardą į Liet. Suv. Valgomų Daiktų krautuvę. Inkorporuota su $5,000. Akcijų pardavė už $2,800. Biznis ėjo gerai ir 1920 šėrų vertė pakilo iki $25. Per ilgą laiką kooperatyvo vedėju buvo J. Penikas. 1928. 8. 11 krautuvę likvidavo, pasidalindami turtą. Kooperatyvas prieš likvidavimą turėjo santaupų banke $4,244. Bendrovės namo vertė — $3,300 ir bendrovės nariams ir kitiems buvo išduota prekių kreditan $7,108.

1914 Darbininkų Valgomų Daiktų krautuvės kooperatyvo direktoriai susibarė tarp savęs ir toje pačioje apylinkėje suorganizavo naują krautuvę, pavadindami ją Lithuanian Commercial Cooperative. Organizatorium buvo M. Valaskas. Biznis ėjo blogai. Pagaliau priėjo prie to, kad darbininkams negalėjo išmokėti užsilikusių algų apie $500. Nė vienas iš kooperatyvo narių daugiau pinigų nedėjo. Darbininkai už algų nemokėjimą iškėlė bylą. Biznį uždarė. Sušauktas buvo dar vienas susirinkimas. Visi kalbėjo, bet pinigų niekas nedavė. Į susirinkimą atėjo Woodblac ir pasiūlė $500. Pasiūlymas buvo vienbalsiai

priimtas. Sekančią dieną nuvažiavo į teismą, sumokėjo pinigus ir gavo leidimą krautuvę atidaryti. Tuo laiku kooperatyvui vadovavo M. G. Valaskas ir F. Kučinskas. J. Gerulis kooperatyvo vedėju išbuvo apie trejus metus.

1914 18-oje apylinkėje įsikūrė Lietuvių Kooperatyvė Draugija. Turėjo valgomų daiktų krautuvę. Iš pradžių biznis ėjo gerai, o vėliau pradėjo eiti menkyn, o 1919. 3 likvidavo.

1916. 6 susiorganizavo Westsidėje kooperatyvi valgomų daiktų krautuvė "Nemunas". Šėras — $50. Pradžioje biznis ėjo gerai. Vėliau prasidėjo nesutikimai tarp dalininkų, gavo blogą biznio vedėją, daugelis narių nustojo pirkę savo krautuvėje ir po keliolikos metų turėjo likviduoti. Nariai gavo apie pusę savo investuotų pinigų.

1917 Northsidėje mėgino suorganizuoti Liet. Valgomų Daiktų Bendrovę kooperatiniais pagrindais. Po kelių susirinkimų paaiškėjo, jog tai neįmanoma, nes lietuviai labai išsimėtę gyvena. Nutarta organizaciją likviduoti, o sudėtus pinigus paaukoti organizuojamam viešam knygynui. P. Galskis pirm., A. Ambrosevičius sekr.

1917 P. Daubaras mėgino suorganizuoti Brighton Parke Lietuvių Valgomų Daiktų Bendrovę, bet nepavyko.

1918 Roselando ir jo apylinkės socialistai ir liberalai lietuviai pradėjo organizuoti Lietuvių Darbininkų Namo Bendrovę kooperatiniais pagrindais. Bendrovė išsirinko direktorius, valdybą ir pradėjo telkti kapitalą užpirkimui žemės sklypo Roselande, kur galėtų pastatyti savo namus įvairiems susirinkimams, pobūviams ir knygynui. Akcijų pardavimas ėjo sklandžiai. Daug akcijų nupirko progresyvinės draugijos. Pagaliau nupirko žemės sklypą (du lotu) prie 104 gatvės Michigan, sumokėdami $7,500. Akcijų buvo parduota už $11,000. Namų nepradėjo statyti. Bendrovės vadovybė pateko į komunistų rankas. Depresijos laiku bendrovė buvo likviduota. Už žemę bendrovė gavo $382. Gautus pinigus už žemę paaukojo Polio Relief Fund ir Amerikos Raudonajam Kryžiui. Pirmininku buvo A. Maziliauskas, sekr. J. Kirkus.

1928 Bridgeporto lietuviai įkūrė kooperatinę valgyklą, 3206 S. Halsted St. Veikė daug metų. Pradžioj darė gerą biznį. Kooperatyvą valdė komunistai. Vėliau jie susibičiuliavo su

juodukais, kurie pradėjo lankyti valgyklą būriais. Tas nepatiko daugeliui lietuvių ir jie nustojo ten eiti. Juodukų lankymas pakenkė bizniui ir kooperatyvas turėjo likviduotis. Jo pinigus nariai paskyrė Vilniai ir kitoms įstaigoms.

Cicero Lietuvių Liuosybės svetainė

Įsikūrė 1921. Jos atidarymas įvyko 1922. 1. Kalbėjo kontraktorius H. P. Kukutis, kuris pastatė svetainę, dr. S. Biežis ir S. J. Dargužis. Svetainė pastatyta kooperatiniais pamatais. Bendrovės turtas susideda iš parduodamų šėrų, rengiamų pramogų bei įplaukų iš namo ir panašių šaltinių. Pamatinis jo kapitalas yra $50,000, kuris susideda iš 2,000 šėrų, kiekvieno kaina $25.

Šios B-nės nariu gali būti kiekvienas asmuo, sutinkąs su jos įstatais, nežiūrint lyties, tautos, amžiaus ir gyvenimo vietos. Nė vienas narys negali pirkti daugiau 10 šėrų. Draugijos, klubai ir kitokios organizacijos negali pirkti daugiau 50 šėrų. Organizacijos renka atstovus į visuotinį šėrininkų suvažiavimą, ne daugiau kaip vieną atstovą nuo 10 šėrų. Vienas šėras turi vieną balsą.

Direkcija susideda iš 15 narių, renkamų vieneriems metams. Direktorius, atitarnavęs metus, gali būti renkamas antrai tarnybai. Direktoriai iš savo tarpo išsirenka valdybą. Visuotinis šėrininkų susirinkimas turi galios bet kada atšaukti iš valdininkavimo kuo nors prasikaltusį, arba savo pareigų nepildantį direktorių, ir jo vieton išrinkti kitą.

Valdyba 1965: Pauliukas prez., Fr. Lukas viceprez., Fr. Černiauskas sekr., Anelė Dočkus ižd., M. Butvilas vedėjas.

Cicero maisto kooperatyvas

Tuojau po Pirmojo Pasaulinio karo Cicero lietuviai suorganizavo gana didelį maisto gaminių kooperatyvą. Jis vadinosi Cicero Valgomų Daiktų Kooperatyvas.

Štai būdingesnės Cicero, Ill., Lietuvių Kooperacijos įstatų ištraukos:

"1. Šios kooperacijos mieris yra atsiekti geresnes gyvenimo sąlygas: a) Užvesti prekystę valgomų produktų, b) ir tą,

kas yra reikalinga darbininkų gyvenimui; c) padidinti bendrovės prekystę pagal nužiūrėjimą finansiško stovio.

"2. Visa vertelgystė vesis už surinktus pinigus, parduodant akcijas (akcija tik $10).

"3. Ši kooperacija pilnai pripažįsta visus būsiančius bei esančius savo rėmėjus lygiais, už tai neduoda niekam nieko ant užsitikėjimo (ant "credo").

"4. Kiekvienas, norintis būti kooperacijos nariu, gali turėti nuo vieno iki dešimt (10) kooperacijos šėrų."

"Už indėtus į bendrovę pinigus šėrininkai gauna dividendą, pagal bendrovės apyvartos stovį. Lietuvių Kooperacija išsirenka iš savo narių 15 direktorių trims metams, po penkis naujus kas metai. Atitarnavęs direktorius gali būti renkamas antrai tarnystei. Tvarką bendrovės parodo: 1) metiniai visuotini šėrininkų susirinkimai, 2) šėrininkų paprasti susirinkimai, 3) direkcijos susirinkimai, 4) revizjos komsijos susirinkimai." Direkcija iš savo tarpo išsirenka valdybą. Direkcija valdo, tvarko ir veda visus bendrovės reikalus. "Jeigu pas direktorius nebūtų santaikos svarstant svarbius dalykus, penki (5) direktoriai gali leisti protokolų raštininkui sušaukti visuotiną netikėtą šėrininkų susirinkimą." Kooperatyvas veikė daugelį metų.

BIZNIERIAI

Su lietuviškais bankais yra surištos ir kitos lietuvių kooperatinės bendrovės ir privačių žmonių biznio įstaigos. 1915 A. Olševskis Bridgeporte, 3224 S. Halsted St., pastatė puikų 1,200 vietų teatrą Mildą, kainavusį jam $250,000. Olševskio bankui bankrutavus, susitarę depozitoriai 1918. 6. 15 perėmė teatrą ir sudarė bendrovę namui valdyti. Visi depozitoriai paėmė naujai sudarytos Mildos šėrų už pusę savo depozitų, turėtų Olševskio banke. Kitą pusę Olševskis atmokėjo pinigais. Naujos teatro bendrovės pirmininku buvo Antanas Tumavičia, o sekr. ir ižd. — J. J. Hertmanavičius. Direktoriais buvo: A. Tumavičia, J. J. Hertmanavičius, J. Kukutis, S. Stankus, C. S. Pavietas, J. Gaubas, M. Račkus, J. Rūta, A. Ambrozas, A. Jakubauskas, K. Zuraitis ir A. Valonis. Ši įstaiga gyvavo keliolika metų. Kelis metus darė gerą biznį, nes akcininkams galėdavo išmokėti 9%. Vėliau ši įstaiga buvo parduota ir šėrininkai atgavo visus savo įdėtus pinigus.

Mildos teatrą nupirko Jokūbas Maskoliūnas ir Pranas Šatkauskas. Kelioliką metų patys varė biznį. 1924. 2 Mildos teatrą su svetainėmis ir krautuvėmis išnuomavo graikams 10 metų. Sutarė mokėti $15,000 nuomos į metus. Po kiek laiko Maskaliūno dalį išpirko P. Šatkauskas. Vėliau nuo Šatkausko Mildą teatrą nupirko Dailės ir Dramos Am. Lietuvių Klubas už apie $68,000.

The Peoples Furniture bendrovę 1915 pradėjo organizuoti V. Makaveckas, M. Tananevičius ir J. Pabarška. 1916 jos šėrininkų skaičius padidėjo, ir ji buvo inkorporuota su $15,000 kapitalu. Bendrovei tvarkyti ir jos reikalams vesti buvo išrinkti 7 direktoriai: V. Makaveckas, J. Nakrošius, D. Semaitis, J. A. Krukas, M. Kižas, S. Krukas ir A. Lapėnas. Bizniui vesti buvo pasamdytos patalpos 1930-32 S. Halsted St. Per 15 metų iš mažos krautuvėlės išaugo dvi didelės prekybos įstaigos nuosa-

vuose namuose. Antroji Peoples Furniture B-vės krautuvė buvo atidaryta Brighton Parke 1920, o jau 1924 ji buvo trigubai padidinta.

1929 bendrovė pasistatė naują didelį pastatą krautuvei 2536-40 W. 63 St., Marquette Parko apylinkėje. Per palyginti trumpą laiką ji išaugo į milijoninę rakandų prekybą, kuri darė nepaprastai didelį biznį, buvo lietuvių pasididžiavimas. Užėjus depresijai, naująjį pastatą prarado, bet Brighton Parke atlaikė, o vėliau dar Bridgeporte įsigijo rakandų krautuvę Progress vardu, ir varė biznį iki vedėjai suseno ir turėjo likviduoti.

Lietuvių valdoma Peoples Furniture b-vė Lietuvių Auditorijai dovanojo Campbell grand pianą; Šv. Kryžiaus ligoninės kambariai buvo aprūpinti b-vės paaukotais baldais. 19 metų ši įstaiga kas savaitė turėjo lietuviškas radijo valandas; 1931 išleido 88 puslapių kalendorių.

Akcinė Bendrovė "Rūbas"

1920 m. vasario mėn. A. Ambrazevičius Liuosybės svetainėje sušaukė pirmąjį Amerikos Lietuvių Bendrovės "Rūbas" susirinkimą. Bet susirinkimo dieną pirmas organizatorius susirgo, todėl viską vedė Vincas Pačkauskas. Jis aiškino, jog yra reikalas įsteigti bendrovę, kuri savo keliu galėtų steigti Lietuvoje siuvyklas. Susirinkusieji šiai minčiai pritarė. 18 dalyvių tapo bendrovės nariais ir sumokėjo po dolerį. Sekančiame susirinkime prisidėjo dar 65 nariai.

"Rūbo" akcija kainavo $50.00. Minėtame susirinkime buvo išrinkti šie septyni bendrovės direktoriai: A. Ambrozevičius, A. Karsokas, V. Pačkauskas, K. Jankauskas, J. Kalainis, J. Stungis, o septintojo pavardės neprisimenu. Direktoriai išrinko valdybą, kurios pirmininku pasirinko A. Karsoką. Valdyba pradėjo rūpintis inkorporavimu ir reikalingo kapitalo sukėlimu. Darbas labai gerai sekėsi. Į kiekvieną šaukiamą susirinkimą atvykdavo naujų žmonių, noriai pirkusių akcijas. Kad darbas būtų sekmingiau tvarkomas, teko atidaryti raštinę.

1921 m. bendrovė "Rūbas" pasiuntė Lietuvon Antaną Karsoką, J. Kalainę ir Jurgį Gudžiūną, kad jie ten suorganizuotų bendrovės skyrių. Darbas jiems pavyko. Tų pačių metų bir-

želio 6 dieną Lietuvos Ministerių Kabinetas patvirtino bendrovės įstatus su tokiu bendrovės tikslų ir veiklos nusakymu:

1. Bendrovės steigėjai yra: Antanas Karsokas, Kazys Jankauskas, Jurgis Kalainė, Jurgis Gudžiūnas (Strazdas) ir Jonas Grigaitis.

2. Bendrovės tikslas: iš linų, kanapių, vilnų ir medvilnės gaminti įvairius audeklus ir rūbus.

3. Bendrovė gali steigti savo dirbtuves, sandelius, krautuves ir agentūras tiek Lietuvoje, tiek užsienyje. Taip pat, eidama esamais įstatymais, turi teisės įsigyti kilnojamą ir nekilnojamą turtą.

4. Bendrovė importuoja jai reikalingą medžiagą ir eksportuoja pagamintas prekes.

5. Pagrindinis bendrovės kapitalas yra 5,000,000 auksinų. Šį kapitalą sudaro 25,000 akcijų, po 200 auksinų kiekviena.

Pastaba: ⅔ viso pagrindinio kapitalo akcijų savininkai turi būti Lietuvos piliečiai.

Įsteigus bendrovę "Rūbas" Lietuvoje, ten pasiųsti amerikiečių įsteigtos bendrovės atstovai tapo lietuviškos bendrovės steigėjai ir valdybos nariai. Iš tų pačių Amerikos indėlininkų susidarė dvi bendrovės: viena Kaune, o kita Chicagoje. Chicagos lietuviai rūpinosi pinigų sukėlimu, o Lietuvon nuvažiavusieji atstovai bandė įsteigti siuvyklą. Čikagiečiams gerai sekėsi. Per trumpą laiką jie sukėlė daugiau negu $100,000.00. Tokiai didelei kapitalo sumai sukelti, sekretorių algoms, nuomai ir raštinės išlaidoms buvo išleista tiktai 7% sukelto kapitalo. Sekretoriais buvo Stungis ir A. Ambrozevičius. Visi sukelti pinigai pagal akcininkų nutarimą buvo pasiųsti į Lietuvą.

Už Chicagoje surinktus pinigus Kaune buvo isteigta didelė drabužių siuvykla. Buvo atidaryta kontora užsakymams imti. Gauti keli užsakymai net Lietuvos kariuomenei pagaminti reikalingų drabužių. Vienu tarpu amerikiečių įsteigtoje dirbtuvėje dirbo net 60 darbininkų. Dirbtuvės vedėju buvo paskirtas J. Kuosaitis.

Amerikiečiai, gavę žinių apie gražiai besiplečiančią drabužių prekybą, džiaugėsi savo tėvynei daromu geru darbu. Jie nereikalavo dividendų ir nedarė jokių legalių suvaržymų. Bet Lietuvoje buvę "Rūbo" pareigūnai buvo kitos nuomonės. J. Kuosaitis, pasamdytas siuvyklai tvarkyti, savaip interpre-

tuodamas ministerių kabineto leidimą "Rūbui" veikti, kažkokiu būdu asmeniškai atpirko "Rūbo" siuvyklą. Amerikiečiai nesuprato, kas čia atsitiko, kaip jų siuvykla galėjo patekti į privačias Kuosaičio rankas. Teko eiti į teismą. Atrodo, kad teismas nebuvo Kuosaičiui naudingas, nes jis dar turėjo primokėti kiek pinigų, bet "Rūbas" neteko siuvyklos Kaune. Tatai sukėlė rimto susirūpinimo akcininkų tarpe.

Pasibaigus bylai, Lietuvoje buvusieji "Rūbo" atstovai nutarė Tauragėje įsteigti verpyklą ir audyklą. Tuojau buvo pradėti paruošiamieji darbai. Prie Jūros buvo pradėtas statyti didelis tvenkinys, reikalingas verpyklos ir siuvyklos energijai. Bet planą ruošusieji "patyrę" inžinieriai, matyt, upės nepažino ir tvenkinio nemokėjo pastatyti. Pavasariui atėjus, vanduo nunešė pastatytą tvenkinį. Jis nunešė ir visus Chicagos lietuvių sudėtus dolerius. Tauragėje steigiamos audyklos vedėju buvo paskirtas Jurgis Gudžiūnas. Vėliau paaiškėjo, kad ir jis mėgino pasisavinti "Rūbo" turtą. Teko ir jį traukti teisman. Lietuvos teismas paskyrė J. Gudžiūnui tris metus kalėjimo, bet pinigus dėjusieji Amerikos lietuviai prarado viską. 1923 m. teko Chicagoj "Rūbą" likviduoti. Nemalonus likvidavimo darbas teko šiems direktoriams: A. Ambrozevičius, J. Vilis, B. Radžius, V. Pačkauskas, K. Šaikus, A. Kurelaitis ir B. Nemajuška.

Spaudos Bendrovė Aušra

"Aušros" Spaudos Bendrovė įsikūrė 1920 m. rugsėjo mėn. Pirmoji josios valdyba buvo tokia: pirmininkas A. Ambrazevičia, sekretorius Kazys Baronas, iždininkas Julius Mickevičius. Bendrovė buvo užsimojusi leisti knygas Amerikoje ir Lietuvoje, įsteigdama savo knygų parduotuves.

"Aušra" buvo inkorporuota Illinois valstybėje, josios šėras - akcija kainavo $10.00. A. Ambrazevičia savo lėšomis, bet "Aušros" vardu išleido 1921 m. kalendorių, 128 psl., 2,000 egzempliorių. Tai buvo šios bendrovės darbo pradžia.

1922 m. Antanas Olševskis nutarė pasitraukti iš knygų leidimo ir pardavinėjimo biznio. "Aušros" pirmininkas A. Ambrazevičia pradėjo vesti derybas su Olševskiu dėl knygų pardavimo kainos. Susitarus šiuo reikalu, tuojau buvo sušauk-

tas "Aušros" draugų būrelio pasitarimas ir vienu vakaru pasižadėta pirkti šėrų už $16,000. Už poros dienų pasižadėjusieji žmonės sunešė pinigus, pasiėmė savo akcijas, o sekančią dieną "Aušros" Spaudos Bendrovė nupirko knygas iš Olševskio. Už knygas jam buvo sutikta sumokėti $23,000. Prisidėjus prie "Aušros" Spaudos B-ės naujiems žmonėms su didesniu kapitalu, buvo išrinkta nauja direkcija ir valdyba. Direktoriai buvo: A. Ambrazevičia, J. Mickevičius, K. Gugis, J. Jankus, P. Miller, J. Gumauskas, P. Skurskis, J. Ascilla ir P. Galskis. Valdyba buvo tokia: A. Ambrazevičia pirmininkas, Petras Galskis vicepirmininkas, Povilas Miller sekretorius, Julius Mickevičius iždininkas ir biznio vedėjas, Kazys Gugis legalus patarėjas.

Vėliau "Aušros" Spaudos Bendrovė nupirko dar kelis mažesnius knygynus. 1923 m. josios knygų atsargos, esančios 3210 S. Halsted St. jau siekė $150,000. "Aušra" užmezgė ryšius su Lietuvoje veikusioms knygų leidyklomis, ypatingai su "Švyturio" bendrove. Pradžioje bendrovei biznis ėjo labai gerai. Žmonės knygas noriai pirko, bet kada JAV užpuolė depresija, knygų pardavinėjimas visai susmuko, o pati bendrovė bankrutavo. Ji likvidavosi 1929 m. Visi į "Aušros" bendrovę sudėti pinigai buvo prarasti.

Pasipinigavimai: Papauskas, Bischoff, Harringtonas

Be lietuvių, Chicagoje bankus ir finansines įstaigas steigė ir iš Lietuvos atvažiavę žydai. 1892 tūlas Krulevich ir Koperlis įsteigė laivakorčių agentūras ir bankus. Pirmasis vadovavo įstaigai prie S. Halsted ir 12th St., o antrasis S. Canal ir 12-tos. To meto "Lietuva" šitaip apie juos rašė: "1896. 2. 14 bankierius žydelis Koperlis išvyko iš Chicagos su sudėtais žmonių pinigais, lietuvių, lenkų ir kitų tautybių. Būriai žmonių, susirinkę apie tuščią žydo namą, šaukė, klykė ir liejo ašaras, apgailėdami savo turtą. Ne gana, kad lietuviai nukentėjo, bet dar angliški laikraščiai, matydami tokius nuotykius, lietuvius aprašė, kaip tamsiausius žmones. Tuomet lietuviai buvo priversti šaukti susirinkimus ir protestuoti prieš tokį lietuvių šmeižimą. Vienas didžiausių susirinkimų buvo kovo m. 14 d. bažnyčios Šv. Jurgio salėje. Čia buvo surašytas protestas ir pasiųstas angliškai spau-

dai. Protestą įdėjo ir lietuvių garbę atitaisė." Tuo pat laiku išvažiavo iš Chicagos Krulevich ir Koperlis, nunešdami visas lietuvių santaupas.

Panašių pasipinigautojų buvo ir daugiau. 1898 iš Raseinių čia atvažiavo Jurgis Papauskas ir apsigyveno pas savo brolį Praną. Jis tuojau gavo darbo Chicagos skerdyklose. Už pirmą darbo savaitę jis gavo $8 čekį. Iš $8 jis tuojau padarė $28 ir tokį čekį išsikeitė artimiausiame saliūne. Bankas, žinoma, tokio čekio nepriėmė. Saliūno savininkas buvo pasiryžęs atiduoti Jurgį Papauską policijai, bet brolis Pranas sumokėjo saliūno savininkui pinigus ir viską užglostė. Už kelių savaičių jis ir vėl iškeitė blogą čekį, bet šį kartą jau kalėjimo neišsisuko. Atsėdėjęs porą mėnesių, jis ir toliau vertėsi suktybėmis.

1908 tas pats Jurgis Papauskas atidarė privatų banką 2342 S. Leavitt St., pavadindamas jį Geo. Papausky's Co. To paties namo rūsyje buvo įsitaisęs spaustuvę, kurioje spausdino įvairius katalogus ir aplinkraščius. Jis garsino nesamus daktarus Zubovą, Tvardauską, Faustą ir skelbė tokius "stebuklingus" vaistus: kaip padaryti, kad jokia ragana neapgautų — $4; kaip iššaukti lietų ten, kur nori, kad lytų — $3; kaip išvaryti velnią — $6; kaip vaikščioti virš vandens ir neskęsti — $6; kaip iš paprasto popieriaus padaryti popierinius pinigus — $4; kaip pažinti merginą, ar ji yra draugavusi su kitu — $2, ir panašiai.

Šiems "stebuklingiems" vaistams J. Papauskas rado plačią rinką tarp lietuvių ir lenkų. Jis kalbėjo lenkiškai ir tuometiniuose lenkų laikraščiuose garsinosi įvairiais vardais. Kelis kartus jis buvo teisiamas, bet gaudavo, palyginus, nedidelę bausmę. Tačiau 1912. 3 Papauskas pateko į teisėjo Landis teismą. Prisiekusieji teisėjai pripažino Papauską kaltu už siuntinėjimą paštu nemoralinių spaudinių, ir už nurodymą priemonių, kaip apsisaugoti neštumo. Visa kaltinamoji medžiaga buvo rašyta lenkų kalba. Teisėjas paskyrė Jurgiui Papauskui 6 mėn. kalėjimo Bridwell pataisos namuose. Jo bankas buvo likviduotas 1915. Išėjęs iš kalėjimo Papauskas savo bizniu jau negalėjo verstis. Be to, jis susirgo ir jaunas mirė.

Buvo ir daugiau greitai pasipinigauti norėjusių žmonių. Lietuviai mažai lengvais būdais pasipelnė. Norėdami pasipinigauti, jie prarado dideles sumas sunkiai uždirbtų pinigų. La-

biausiai juos nuskriaudė mekleris A. Parker, sudaręs kooperatinę bendrovę "Fruit Valers". Į šią bendrovę lietuviai sudėjo stambias sumas pinigų, bet nei vieno cento neatgavo. 1920 tas pats Parker suorganizavo Cooperative Society of America. Lietuviai ir ten sudėjo apie $100,000. Visi pinigai pražuvo.

Tuojau po Parkerio atsirado Bischoff, kuris, išgalvojęs "spešelus", prižadėjo visus lietuvius padaryti turtingais. Sudaręs didoką lietuvių agentų grupę, Bischoffas siuntinėjo juos po lietuvių namus, prižadėdamas mokėti 100% palūkanų. Pradžia buvo sunki. Niekas nenorėjo tikėti, kad pas Bischoffą padėtos santaupos į metus padidėtų dvigubai. Žmonės reikalavo faktų. Bischoffas keliems žmonėms išmokėjo dvigubas sumas. Vieni pradėjo pasakoti kitiems apie lengvą būdą greitai praturtėti. Žmonės susidomėjo Bischoffo operacijomis. Jis paskolas imdavo mėnesiui, dviem mėnesiams arba metams. Kas ilgiau laikydavo pas Bischoffą padėtus pinigus, to pinigai labiau didėdavo. Praturtėjimo liga smarkiai plėtėsi. Agentų skaičius didėjo, o žmonės džiaugėsi dideliu pelnu. Bischoffas iš vienų imdavo, o kitiems išmokėdavo. Lietuviai savo pinigus ėmė iš saugaus banko ir nešė juos Bischoffui. Pradžioje valdžia nekreipė dėmesio į Bischoffo operacijas, bet kai taupytojai pradėjo traukti iš bankų stambias sumas, tai šie susidomėjo.

Bischoffas, norėdamas lietuvius apgauti, suruošė jiems pikniką Birutės Sode, buvusioje prie Archer ir 79 St. Žmonių privažiavo, kaip į atlaidus. Bischoffas pareiškė, kad jis norįs su gerais lietuviais susipažinti ir padaryti juos turtingais žmonėmis. Lietuviams taip pat rūpėjo pažinti tokį "geradarį". Bischoffas piknikan suvažiavusius vaišino ir girdė veltui, o vėliau jo agentai nespėjo registruoti lietuvių atneštų pinigų. Bischoffas pasakojo, kad sudėtus pinigus jie naudoja investavimui į nepaprastai turtingas žibalo versmes.

Bischoffas susilaukė konkurentų. Town of Lake Jonas Žitkus su S. Matu suorganizavo "Home Builders". Prie jų prisidėjo S. J. Shokalskis - Šakalys, Eidutis ir kt. Jie panašiai pinigus rinko, kaip ir Bischoffas. Bet didžiausias jo konkurentas buvo Harringtonas, pas kurį dirbo Petras Zilvitis, L. Zilvičiūtė, M. Lebeckis ir kiti lietuviai. 1922 Harringtonas turėjo

ofisą ir apie 40 agentų. Jis buvo įtsigęs United States Novaculite Co., pietų Illinois valstijoje "turėjusią" didelę akmenų skaldyklą. Haringtonas pasakojo, kad jis atiduos visą tą bendrovę kreditoriams, jei jis per dešimt dienų neišmokės pinigų. "Home Builders" surinko apie $50,000, o Harringtonas buvo surinkęs apie du milijonus dolerių. Užėjus "spešelų" epidemijai, žmonės neklausinėjo, kas renka ir kuriam tikslui. Užtekdavo pasakyti, jog tai yra "spešelai", kad žmonės savo santaupas atneštų ir atiduotų.

"Naujienos" laiku įspėjo žmones apie greito pralobimo pavojų. Keliais atvejais šiame dienraštyje buvo pašiepiančių straipsnių. Buvo šaipomasi iš asmenų, bandžiusių greitai pralobti. Dienraštis įsigijo daug priešų. Telefonais ir laiškais Naujienoms grasino už įspėjimus. 1921 spalio mėn. Naujienose buvo straipsnis "Gal pradūrėme votį". Jame lietuviai buvo aiškiai įspėti apie "spešelus" ir patarta jiems pinigų ten nedėti. Dienraštis patarė santaupas dėti į patikimas bendroves ir bankus, bet vengti "spešelų".

1922 vasario mėn. Bischoffo kontora buvo uždaryta. Teisme paaiškėjo, kad žmonės buvo sunešę jam $4,500,000. Tą sumą sudėjo apie 4,000 asmenų, daugumoje lietuviai. Bischoffas teismui aiškinosi, kad jis spekuliavo, norėjo įsigyti Oil and Car Co., bet jam nepavykę ir jis bankrutavęs. Policija nustatė, kad kun. D. Briška į "spešelus" buvo įdėjęs pačią stambiausią sumą, net $40,000. Bischoffas ir jo agentai buvo nuteisti kalėti ir piniginėmis bausmėmis. Agentai Stankus ir Venskus, be kalėjimo, dar turėjo sumokėti po $500 piniginės baudos. Bischoffas taip pat pateko į kalėjimą. Bet už kiek laiko jis kreipėsi į aukštesnį teismą.

Buvo suorganizuota Western Land Operator Co., kuriai vadovavo M. P. West ir Kazys Filipavičius. Jiems pavyko surinkti apie milijoną dolerių. Visos šios bendrovės bankrutavo, o "spešelais" pralobti norėjusieji mūsų tautiečiai prarado visas savo santaupas.

TAUPYMO IR SKOLINIMO BENDROVĖS

Pirmoji Amerikos lietuvių taupymo draugija buvo suorganizuota 1831. 1. 3 Frankforde (dabar Philadelphijos daly), Penn. Taupymo ir Skolinimo Draugijos yra paprastų darbininkų bankai. Šios draugijos darbininkų buvo pradėtos, suorganizuotos, išaugintos ir vedamos. Jų pagrindas yra kooperacija; tikslas — sistematingai taupyti, iš bendrų santaupų savo nariams skolinti ir tuo jiems pagelbėti įsigyti gyvenamuosius namus arba kitokį turtą.

Pirmutinės lietuvių suorganizuotos ir vedamos taupymo draugijos buvo akcinės, paremtos šėrais. Šėrai buvo $100 ir $200 vertės. Už juos mokama ne vienu kartu, bet nustatytais mokėjimais. Sakysime, asmuo užsisako dešimts šėrų po du šimtu dolerių vertės. Jis už juos mokėdavo po $1 (arba $10) kas mėnesį, kol jo kiekvienas šėras pasiekdavo $200 vertės. Mokėjimo laikas priklausydavo nuo draugijos daromo pelno. Juo daugiau draugija uždirba, tuo greičiau šėrai išsimoka. Kuomet šėras prisirpsta, tada jo pilna vertė išmokama nariui. Narys, esant reikalui, savo pinigus kartu su pelnu, galėdavo išsiimti, kada jis panorėdavo.

Taupymo ir skolinimo draugijos duodamos paskolos yra tokios, kaip ir kitos panašios paskolos. Nuo kitų paskolų jos skiriasi tik atmokėjimo būdu. Visos kitos paskolos nustato atmokėjimo terminą, o šių draugijų paskolos atmokėjimo laiko nenustato. Jos nustato tik po kiek į mėnesį pinigų pasiskolinęs narys turi mokėti.

Chicago Savings and Loan Assn., vedanti biznį 6245 So. Western Ave., buvo vadinama Chicago Lithuanian Savings and Loan Assn, suorganizuota 1924. 12. Susirinkimai vyko bažnytinėje svetainėje. Organizatoriai buvo: Frank Savickas, Alex Dargis. Direktoriai: Kaz. Tunkevičius, Kaz. Betingis, C. Drukteinis, Mykolas Narvidas, Antanas Rajauskas, Jonas Martinonis,

CHICAGO SAVINGS BENDROVĖS DIREKTORIAI:

Chicago Savings bendrovės 1957 metų direktoriai iš dešinės į kairę sėdi: teisėjas Alfonse F. Wells, R. Puslis, A. Valonis, El. Pakel, prezidentas John Pakel Sr., J. Pakel Jr. (miręs), J. Gregg, W. Sebastian ir Ch. Beacham.

Alex Dargis, Frank L. Savickas ir Stanley Šambaras. Valdyba: Alex Dargis pirm., Stanislovas Šambaras vicepirm., Pranas Savickas rašt., M. Narvydas ižd., adv. B. F. Mastauskas.

John Pakel buvo išrinktas bendrovės pirmininku 1938. Nuo to laiko jis ir vadovauja. Tada bendrovės turtas buvo tik $32,000. 1939 pakeitė vardą į dabartinį Chicago Savings and Loan Assn. Jos ofisas kurį laiką buvo 6812 So. Western Ave., dar vėliau 6234 So. Western Ave., o 1957 pasistatė puikius namus ir ten perkėlė savo biznį, kai bendrovė turėjo $17,000,000. 1966. 1. 31 turtas siekė $54,736,408.33, o bendrovės vadovybė buvo tokia: John Pakel tarybos pirmininkas, E. Fennell Phillips vykd. viceprezidentas, John Gregg ir Elaine Pakel Phillips viceprezidentai, Anton J. Valonis iždininkas, Philomena D. Pakel sekr. ir

teis. Alfonse F. Wells, William Sebastian ir Charles Beacham — direktoriai.

1897. 3. 25 buvo įsteigta Kęstučio Taupymo ir Skolinimo Bendrovė. Steigėjai buvo šie asmenys: Lawrence Ažukas, Juozas Gurinskas, Kazimieras Pocius, Jonas Kalešinskis, Julian Ostrowski, Kazimer Kolusiawich ir Fran Polonis. 1901. 3. 4 bendrovė buvo inkorporuota Illinois valstybėje. Pirmieji jos direktoriai ir valdyba buvo šie: Joseph Gurinskas, pirm.; Wincent Wabalas, vicepirm.; Kazimieras Pocius, sekr., ir Lawrence Ažukas, iždininkas; direktoriai: Anthony Zėkas, Joseph Ridikiewich, John Skaizgeris, Joseph Waiczekauskis, John Petkus, Adam Zacharewich, Paul Jazupaitis ir George Polyanski. Bendrovė prasidėjo $14,500 kapitalu.

District Savings and Loan Association vardu bendrovė pasivadino 1939 m. 1938. 3. 28 bendrovė buvo priimta į Federal Savings and Loan Insurance Corporation, Washington, D.C. Šioj įstaigoj kiekvieno nario indėliai yra apdrausti iki $10,000. Juozas Gurinskas pirmininko pareigas ėjo nuo 1911 iki 1931, o po to pirmininkais buvo Ben M. Butkus, Antanas J. Zalatoris ir šiuo metu tas pareigas eina Albert J. Aukers. Sekretoriaus pareigas yra ėję: Kazimieras Pocius, Simonas Piliackas, Jonas P. Evaldas, Joseph M. Mozeris ir šiuo metu jas eina John T. Janulis. 1964 m. turtas $27,706,032. Šiandien District Savings bendrovė turi šiuos pareigūnus: Thomas S. Janulis, direktorių tarybos pirmininkas; Albert J. Aukers, prezidentas ir menadžeris; John Budrick, viceprezidentas; John T. Janulis, sekretorius; Enil L. Deswik, iždininkas, ir šie direktoriai: Edward Gammie, Dr. Algerd W. Prūsis, Alex M. Kezes ir James A. Aukers.

Brighton Savings and Loan Assn. (4071 Archer Ave.) buvo žinoma Gedimino Building and Loan Association vardu. Ji buvo suorganizuota 1914. Organizatoriai buvo šie asmenys: S. Anušauskas, A. S. Pružinauskas, P. Bliudžius, J. Bagdonas, J. Saudas ir P. Zabella. 1946 ji pakeitė savo vardą į Brighton Savings & Loan Association. Nuo 1928 bendrovės reikalus veda sekretorius ir reikalų vedėjas Charles Zekas. 1964. 6. 30 turtas siekė $2,472,137.52. Direktoriai: Charles Zekas, Zigmant Kukalis, Charles Wertelka, Ant. Kardelis, Anton Zakas, St. Dobra-

volskis ir G. Rimkus. Valdyba: Z. Kukalis — prez., Ch. Zekas sekr. ir reikalų vedėjas, A. Zakas vicepirm., Ch. Wertelka ižd.

Continental Savings and Loan Assn. pradžioje buvo žinoma kaip Draugystė Lietuviška Paskolinimo ir Budavojimo po vardu Kunigaikščio Vytauto. Ji buvo suorganizuota 1899. 3. 10. Čarterį pasirašė šie asmenys: Joseph Kušleiko, Joseph Stankiewicz, Joseph Tamoševski, Joseph Gergy ir Julijonas Duchavicz. 1928 permainė į Vytauto Statybos ir Paskolų Bendrovę, o vėliau pasivadino Continental Savings and Loan Assn. 1964 turtas $3,035,121.

Crane Savings and Loan Assn. (2555 W. 47 St.) 1926. 2. 19 suorganizavo B. R. Petkevičius (Petkiewicz) ir Victor Kelps. Jiedu dar ir šiandien yra direktoriai. 1953 gavo indėliams $10,000 apdraudą. 1964 m. turtas siekė $6,845,267.06. Valdyba: B. R. Pietkiewicz — prezidentas, E. R. Pietkiewicz viceprez. ir sekr., Erwin J. Michaels viceprez., Dr. Charles J. Sven ždin., Victor Kelps, John Tomaszek, Walter Jagiella, Julius Kuzas ir Dr. Edward F. Kuba — direktoriai. 1964 turtas $6,845,267.06.

Mutual Federal Savings and Loan Association pradžia yra 1905. 1. 2. Tada Chicagoje prie 24-os ir Hoyne gatvių, Meldažio svetainėje įvyko pasitarimas apie reikalą įsteigti taupymo ir skolinimo bendrovę. Sumanytojai buvo Mykolas Meldažis, broliai Petras ir Jonas Jakščiai ir Mykolas Dūda. Po pasitarimų buvo pasirašyti reikalingi dokumentai ir pasiųsti į Springfieldą leidimui gauti. 1905. 3. 17 buvo gauta teisė veikti bendrovei šitokiu vardu: Simano Daukanto Building & Loan Assn. 1912. 12. 30 bendrovės direktoriai išrinko sekretorium Ben J. Kazanauską. Jis bendrovės reikalus tvarkė iki mirties, t.y. iki 1946. 3. 20. Keliolika metų bendrovei pirmininkavo Antanas Vilkas. 1934. 1. 2 direktoriai prezidentu išrinko Joną J. Kazanauską, kuris vadovauja įstaigai iki šiai dienai. 1932. 7. 22 JAV Kongresas įsteigė Federal Home Loan Banką ir sudarė sistemą taupymo ir skolinimo reikalams tvarkyti. Simano Daukanto bendrovė tapo šio banko nariu 1933. 6. 8.

1934 JAV Kongresas įkūrė Federal Savings & Loan Insurance Corporation, kuri užtikrina pinigų saugumą taupomose bendrovėse. Pradžioje buvo duota garantija iki $5,000, o dabar

ta garantija eina iki $10,000. Simano Daukanto Building & Loan Assn. tokią apsaugą gavo savo tapytojams 1935. 4. 10. 1934. 12. 4 Simano Daukanto bendrovė pakeitė Illinois valstybės čarterį į Federal čarterį, o 1935. 3. 10 pakeitė savo vardą ir pasivadino Mutual Federal Savings & Loan Assn. of Chicago. 1964 turtas $17,005,408.35.

Justinas Mackevičius, Standard Federal direktorių tarybos pirmininkas (vidury), kairėj Helen Kuchinskas, sekretorė ir iždininkė, o dešinėj Justin Mackiewich Jr., prezidentas.

1909 Westsidėje įsikūrė Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio Gedimino taupymo ir skolinimo bendrovė, vėliau pasivadinusi *Standard Federal* Savings & Loan Association. Justinas Mackevičius buvo pirmuoju jos sekretoriumi, o kai bendrovė permainė savo vardą, jis buvo išrinktas prezidentu. Pradžioje ta bendrovė turėjo savo raštinę ir šaukė susirinkimus Aušros Vartų parapijos svetainėje. 1915 J. Mackevičius įsikūrė Real Estate raštinę ant kampo Leavitt ir 23 Pl. Į tą įstaigą jis perkėlė Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio Gedimino taupymo ir skolinimo bendrovės raštinę. 1938 metais Bendrovė nupirko D. L. K. Gedimino bendrovei puošnius rūmus už $71,000 ant kampo Archer ir Sacramento gatvių. Ten jis perkėlė Standard Federal Savings & Loan Assn. Šiuo metu tas bendrovės pastatas vertas apie milijoną dolerių.

Standard Federal taupymo ir skolinimo bendrovė pirmoji

įstojo į Federal Loan Assn. Insurance Corp. ir pirmoji gavo apdraudos čarterį.

Standard Federal direktoriai: Justin Mackevičius, Justin Mackiewich Jr., Helen Kuchinskas, Leon Giniotis, Bruno Shukis, Dan Kuraitis. 1964 m. turtas $91,000,614.46.

Midland Savings and Loan Association įsteigta 1914. Ji tada vadinosi Brolių Lietuvių Statybos ir Paskolų Bendrovė. Bendrovės čarterį pasirašė šie asmenys: J. Aleksandravičius, George Povilaitis, Anton Balčiūnas, George Wedžiūnas, John Balchunas, J. Gustaitis ir J. Woidžiunas. Nuo 1927 Augustas Saldukas yra sekretorius ir vedėjas Midland Savings and Loan Association, turinčios namą 4040 Archer Avenue.

Bendrovės direktoriais — Augustas Saldukas, Adolfas Baliūnas, K. B. Budris, J. J. Zokas, F. Woidat, John Thamas, Anna Saldukas, Geo Sharko ir John P. Varkala, kaip auditorius. Vadovybę sudaro: A. Saldukas prez., A. Baliūnas viceprez., Anna Saldukas sekretorė - ižd., Frank Zogas teisių patarėjas.

1929 originalus bendrovės "Brolių Lietuvių" vardas buvo pakeistas į Midland Savings and Loan Association. Buvo pakeisti ir bendrovės įstatai. Nariams nereikėjo daryti savaitinių įnašų po $0,25. 1950 bendrovė išgavo iš Federalinės valdžios apdraudą taupytojų indėliams. Jos turtas pradėjo sparčiai augti. 1961 turtas buvo $7,698,347.74. 1960 bendrovė pasistatė savo naują pastatą. 1964 m. turtas $10,782,978.46.

Švento Antano Taupymo ir Skolinimo Bendrovė įsikūrė 1922. 10. 19. Pirmieji bendrovės direktoriai buvo: John Jonckus, Petras Rashinskas, Antanas Bislis, John Mikolainis, Stanley Bukauskas, Joseph Stankewich, Felix Strelčiūnas, Jurgis Ogintas ir Joseph Mockus.

Pirmuoju sekretorium buvo Feliksas Strelčiūnas. Po jo, 1932 sekretoriaus pareigas ėjo Juozas Mockus. Per keletą metų sekretoriavo Juozas Mozeris, o nuo 1939. 3. 15 sekretoriauja Juozas Gribauskas. Jam užėmus sekretoriaus pareigas, bendrovės turtas buvo tik $135,000 dolerių. 1942 J. Gribauskui išėjus į Dėdės Samo tarnybą, U. S. Coast Guard, jo žmona, ponia Gribauskienė, vedė ir tvarkė bendrovės reikalus, kol vyras sugrįžo iš tarnybos.

Šv. Antano Taupymo ir Skolinimo Bendrovė yra tvarkoma devynių direktorių: Juozas Gribauskas, Povilas Putrimas, Adomas Bernadišius, Aleksas Zakaras, Adomas Stulginskas, Paul G. Putrim, Frank L. Bogdan Jr., Anthony Bernadišius, Chester Arasim. Valdyba: Juozas Gribauskas sekretorius ir vedėjas, Povilas Putrimas pirm., Adomas Bernadišius ižd., Jerome Strauss advokatas. Turtas 1964 m. $29,526,183.01.

Universal Savings and Loan Association įsisteigė 1923. 2. 27. Iš pradžių įsirašė 33 nariai. Jie pasižadėjo įmokėti $51,000, bet įmokėjo tik $3,000. Ji pasivadino Lithuanian News Loan & Building Assn. Savo raštinę turėjo "Naujienų" patalpose. Bendrovės organizavimo iniciatorium buvo adv. K. P. Gugis. Sekretoriaus ir reikalų vedėjo pareigas tada ėjo Vincas Mišeika, o A. Rypkevičius buvo iždininkas. 1926 V. Mišeika iš pareigų pasitraukė, o bendrovės reikalus perėmė A. Rypkevičius. Pirmutiniai bendrovės direktoriai buvo: Julius Mickevičius, Antanas Visbaras, Paul Miller, Joseph Šmotelis, Vincent Miszeika, Pius Grigaitis, Peter Galskis, Kleofas Jurgelionis ir A. Rypkevičius.

1934. 6. 27 federalinė valdžia įsteigė Federal Loan Insurance Corporation. Lithuanian News Loan & Building Assn. stengėsi apdrausti savo bendrovės indėlius. Bendrovės turtas tada siekė tik $12,000, o federalinis bankas pareikalavo, kad jos indėliai būtų žymiai didesni. Bendrovė paskyrė savo iždininką ir direktorių K. Augustą tartis su Chicagos Lietuvių Draugija, kad ji padėtų į bendrovę $10,000 savo santaupų. Draugijos vadovai Julius Mickevičius ir Paul Miller sutiko tai padaryti, ir tas stambus indėlis labai daug prisidėjo prie to, kad bendrovė gavo kalbamą apdraudą, duotą 1938. 3. 8.

Universal Savings & Loan Association vardu bendrovė pasivadino 1940. Tuo metu ji buvo visoje Amerikoje mažiausia bendrovė, kuriai buvo suteikta federalinė apdrauda. Gavus apdraudą, bendrovės turtas per vienerius metus pakilo nuo $12,000 iki $80,000. Pradžioje bendrovės sekretoriui buvo mokama tik $5 per savaitę, prezidentui $25 per metus, viceprezidentui $12, iždininkui $25, o direktoriai nieko negaudavo. Tik nuo 1930 buvo pradėta direktoriams mokėti po vieną dolerį už posėdį.

1927. 1. 28 buvo suorganizuota Lietuvių Taupymo ir Skolinimo Bendrovių Lyga. Nuo pat jos įsikūrimo į ją įstojo dabartinė Universal Bendrovė, išrinkdama savo atstovus A. Rypkevičių, J. Šmotelį ir A. Vizbarą.

Universal Savings & Loan Association 1964. 3. 31 turto turėjo $8,762,552.37. Direktoriais tada buvo: Konstantinas M. Augustas, Edmund J. Barabas, William V. Mankus, Paul Miller, Paul J. Ridikas, Olga Rypkus ir Lillian A. Toth.

Veikė, bet vėliau buvo likviduotos šios bendrovės:

1901 18-tos gatvės apylinkėje buvo įsikūrusi paskolos ir namų statymo draugija "Palangos Lietuviai". Jos gyvenimas buvo trumpas.

1904. 3. 31 įsikūrė Lithuanian Building & Homestead Assn. Pirmieji šios įstaigos organizatoriai ir inkorporuotojai buvo: Jonas Petrošius, Louis T. Getz, Juozapas Jovaišas, Jonas Urbikas, Silvestras Dargis, K. Pocius ir Juozapas Zubavičius. Pradžioje sekr. buvo Alex J. Lemont, o nuo 1911 — Jonas J. Evaldas. Susirinkimus pradžioj šaukė Dievo Apvaizdos parapijos salėje, o vėliau persikėlė į patogesnę vietą. Pirmutinę valdybą sudarė: L. T. Getz, pirm., A. J. Lemont, sekr., ir J. Petrošius, ižd. Apie 1936 ji prisidėjo prie Lithuanian News Loan & Building Assn.

1909 įsikūrė Roselande Paskolos ir Namų Statybos Draugija "Vienybė". Susirinkimus šaukė antradieniais Visų Šventųjų parapijos salėje. Sekretorius kartą į savaitę paskirtą dieną priimdavo indėlius ir atlikdavo kitus organizacinius reikalus. Valdybą sudarė: Jonas Grigulis, pirm.; A. Pocius, sekr.; K. Klimavičius, ižd,; Draugija likvidavosi 1936 m. Komitetas: M. Misiūnas, Br. Petkus ir J. Raila.

1905 įst. Lithuanian Building & Loan Homestead Assn., prez. 1912 P. M. Alisonis.

1910 buvo inkorporuota Paskolinimo ir Budavojimo Draugija "Žirgvaikis". Susirinkimai būdavo Ažuko svetainėje. Žirgvaikio gyvenimas buvo trumpas, 1912 draugijos prezidentas buvo K. Pajauckas.

1921 įsikūrė Lietuvos Vyčių (Knights) Taupymo ir Skolinimo Bendrovė, 3251 S. Halsted St. Pirmi organizatoriai buvo: Julius Kaupas, John Kazakauskas ir W. Rutkauskas.

1933 permainė vardą į Darius - Girėnas Taupymo ir Skolinimo Bendrovę. Valdybą sudarė: John Baltutis, pirm.; A. Gurauskas, sekr.; F. Gudas, ižd. Direktoriai: F. Bastys, J. Puišis, C. Stulas, V. Stulpinas, J. Zakas, A. Overling, J. Baltutis, A. Gurauskas ir F. Gudas.

1922. 10. 6 įsisteigė Nortsidės Lietuvių Statymo ir Paskolų Bendrovė. Ją suorganizavo J. Rekus, V. Nausėda, J. Špakauskas, J. Burkelis, M. Andriuškevičius, adv. J. Grigalius, F. Vaškūnas ir kt. 1929 bendrovės valdyba buvo tokia: J. Špakauskas pirm.; M. Andriuškevičius pirm. pavad., J. Rekus raštininkas, V. Sinkevičius ir J. Berkelis raštininko pavaduotojai, V. Nausėda iždininkas. Bendrovė likvidavosi 1936 .4.

1924 įsikūrė Chicago Lithuanian Savings & Loan Assn. A. J. Valonis — sekr.

1925. 10. 1 įsikūrė Halsted Building Loan Savings Assn., 3241 S. Halsted St. Jos organizatoriais buvo: N. C. Krukonis, J. Varkala, dr. A. J. Zimontas, dr. S. Naikelis, J. A. Poška, J. Kulis, J. T. Poška, W. B. Jučas, A. Kaulakis, K. P. Gugis, A. Radvila ir kiti. Valdyba: A. Kaulakis — pirm., K. P. Gugis — vicepirm., J. P. Varkala sekr.. ir A. Radvila iždininkas.

Veikė: United Lithuanian Building & Loan Assn, 52 E. 107 St., J. Astrauskas — sekr.; Lithuanian Building & Loan Assn. įsikūrė 1916 Westsidėje. Radomskis buvo sekretorius. Dollar Saving Building & Loan Assn.; Lietuva Loan & Savings Assn., 4600 S. Wood St.; Lithuanian Building & Loan Assn. of Cicero, Southwestside Building & Loan Assn., 2202 W. 22 St.; Lithuania Fundation of Northwest Building & Loan Assn. įsikūrė 1910. A. Stepanauskas — prezid.

Property Federal Savings and Loan Association, veikusi 2612 W. 69th St., pradžioje vadinosi First South West Savings and Loan Association. Ją įkūrė P. Kriaučiūnas, o inkorporavo ir knygas vedė jo duktė Helen P. Kraeger 1940 metais. Nuo pat pradžios iki 1964 bendrovės sekretorė ir vedėja buvo ta pati Helen P. Kraeger. Bendrovės direktoriai buvo: S. Witt, A. Stankus, J. S. Evans, H. P. Kraeger ir A. Dargis. Senąjį vardą pakeitė į dabartinį 1958. 1963 metais šią lietuvišką įstaigą perėmė sukčiai ir ją likvidavo.

1964 m. Chicagos lietuvių taupymo bendrovių turtas viršijo 252 miiljonus dolerių.

BANKAI

Praeitame šimtmetyje Amerikon atvažiavę lietuviai rūpinosi, kaip užsidirbti pinigų, o uždirbtus dolerius taupė, bet į finansines biznio įstaigas nėjo. Jie neturėjo reikalingo išsilavinimo, o labiau apsišvietusieji neturėjo reikalingo patyrimo ir drąsos.

Šioje srityje drąsiausias ir išmaningiausias lietuvis buvo Antanas Olševskis. Savo banką jis įsteigė 1896 metais. Dabar bankų steigimas įstatymais apribotas, o bankų tvarka labai suvaržyta. Ne tik valstybių, bet ir federalinė valdžia labai atidžiai seka bankų veiklą, kad savo santaupas patikėjusieji žmonės nebūtų nuskriausti. Bet praeito šimtmečio pabaigoje tie suvaržymai buvo menki. Iniciatyvos turintieji žmonės galėdavo lengvai pradėti finansines operacijas ir vesti biznį. Panašiai pasielgė ir A. Olševskis.

Jis man yra pasakojęs, kaip jam pavyko įsteigti pirmąjį lietuvišką banką Chicagoje. Pakartotinai jis man pabrėžęs, kad jo bankas buvo įsteigtas dėl vieno nedidelio nesusipratimo. Įsigijus Olševskiui spaustuvę ir pradėjus leisti lietuviškas knygeles, pažįstami ir mažiau pažįstami tautiečiai atnešdavo savo pinigus į spaustuvę ir prašydavo Olševskio tuos pinigus palaikyti, kol jiems jie bus reikalingi. Pradžioje, kol saugumo ieškančių taupytojų skaičius buvo nedidelis, tai jis atsimindavo ne vien kas jam pinigus atnešdavo, bet jis žinodavo ir atneštas sumas. Bet laikui bėgant, kai taupytojų skaičius padidėjo, jie sukeldavo jam susirūpinimo. Olševskis buvo teisingas žmogus, jis nenorėjo pasitikėjusių žmonių skriausti. Olševskiui patikėti pinigai buvo naudingi. Jis galėjo jais savo biznį plėsti. Jam pavyko spaustuvę pastatyti ant kojų, knygų leidimą sutvarkyti, savaitraštį leisti ir į statybos biznį eiti.

Vienas geras jo pažįstamas, taip pat teisingas žmogus, atsiimdamas iš Olševskio patikėtus pinigus, pastebėjo, kad jų

buvę daugiau. Olševskis jam neatsidavęs $10. Kad nekiltų jokių abejonių ir jis pats bereikalingai nesikankintų nuskriaudęs žmogų, Olševskis tuojau pridėjęs tą dešimkę, nors pas jį lakštelyje buvusi užrašyta mažesnė suma. Tą naktį jį krimtusi mintis, kad panašių atsitikimų gali ir daugiau būti. Jis priėjęs įsitikinimo, kad turinti būti užvesta sistema, kuri išvengtų nesusipratimų ir abiem nurodytų tikslią sumą. Šiomis savo abejonėmis jis pasidalinęs su vienu pažįstamu lenku, kuris vedė įvairius biznius ir jau turėjo įsteigęs savo banką. Lenkas, išklausęs Olševskio nusiskundimą ir susirūpinimą, pataręs jam steigti banką ir parodęs knygutę, kurioje galėsiąs viską tiksliai užrašyti. Olševskis išklausinėjęs, kur jis galėtų tokių knygučių nusipirkti ir kiek jos jam kainuotų, priėjo išvados, kad geriausia bus pačiam jas atsispausdinti. Jis taip ir padarė. Jis iškabino didelę "Olszewski Bank" iškabą, pasigamino sau banko knygučių ir pradėjo biznį. Taip įsikūrė pirmas privatus lietuvių bankas Chicagoje.

Žmonės buvo patenkinti ir dėkingi Olševskiui. Jie ne tik turėjo, kur pasidėti savo santaupas, bet jiems ateidavo dar ir palūkanų. Iki to meto Chicagos lietuviai uždirbtus pinigus turėdavo laikyti namie, pas šeimininkes. Tai nebuvo saugu. Namuose laikomus pinigus dažnai pavogdavo. Kartais dalį jų išnešdavo, o kartais ir visus. Ne visuomet ir šeimininkė visus pinigus išsaugodavo. Tuo tarpu bankas jau buvo tikras dalykas.

A. Olševskis leido savaitraštį "Lietuva", įsteigė laivakorčių bendrovę, siuntė pinigus į Lietuvą ir leido knygas. Ši veikla padėjo bankui plėstis. Kiekvieną metą jis augo ir plėtė savo operacijas. Pradėjęs iš nieko, 1915 jis jau turėjo $400,000 depozitų.

1914 visa eilė privatinių Chicagos bankų pradėjo bankrutuoti. Olševskis gerai laikėsi, bet bankrotas kituose bankuose atsiliepė ir į Olševskio banką. Panikos apimti žmonės pradėjo traukti savo santaupas iš banko. Žmonės, netekę pinigų kituose bankuose, traukė pinigus ir iš Olševskio banko. Pradžioje jis mokėjo, bet vėliau, kai pritrūko pinigų, turėjo paskelbti bankrotą ir užsidaryti. Olševskis patikėtų pinigų nebuvo išeikvojęs. Jie buvo investuoti į namus, todėl teisėjas, ištyręs finansinę jo būklę, leido Olševskiui savo banką perorganizuoti į

valstybinį banką, turintį $200,000 kapitalo. 1917.3.2 Olševskis, perorganizavęs savo banką, jį atidarė Universal State Bank vardu. J. J. Elias — Elijošius buvo pirmas prezidentas, A. Olševskis — viceprezidentas, John Bagdžiūnas — sekr., o U. Antonissen buvo iždininkas.

Olševskio bankas bankrutavo, bet depozitoriai pinigų nepralaimėjo. Jie perėmė iš Olševskio tris didelius pastatus, į kuriuos buvo sudėti Olševskio pinigai, ir suorganizavo tris atskiras bendroves, būtent: "Mirga", "Vaisija" ir teatro bendrovę "Milda". Depozitoriai iš Olševskio gavo 50% pinigais, o už kitą pusę paėmė pasirinktų bendrovių akcijų (šėrų). Tokiu būdu iš Olševskio depozitoriai atgavo visus savo indėlius.

Jonas Tananevičius 1898 Bridgeporte, S. Morgan gatvėje, kur turėjo savo spaustuvę ir leido savaitraštį "Kataliką", atidarė savo banką, pavadindamas jį Jono M. Tananeviczio banku. Neilgai šis bankas veikė. 1916 jis jau turėjo virš $300,000 indėlių, daugiausia lietuvių sudėtų, bet netrukus jis jau bankrutavo. Pirmieji suskubo atgauti savo indėlius, bet likusiems pinigų pritrūko. Įstaiga bankrutavo, depozitoriai gavo tiktai 10% ten padėtų pinigų.

Jonas Tananevičius neišsisuko bausmės. Jis žinojo, kad jo bankas bankrutuoja ir kad netrukus turės užsidaryti. Užsidarymo dieną jis dar priėmė $300 depozitą. Už šitos sumos paėmimą jis gavo du metu kalėjimo, nes teisėjas šiame jo elgesyje įžiūrėjo piktą valią.

Mykolas J. Tananevičius, pirmojo brolis, turėjo savo spaustuvę 670 West 18 St. Jis turėjo knygų parduotuvę. 1906 jis sumanė įsteigti savo banką. Bet jis veikė tiktai dešimt metų. 1916 jo bankas buvo likviduotas. Depozitoriai atgavo tiktai 15% padėtų pinigų.

1906 Jonas Bagdžiūnas įkūrė Bagdžiūno banką 2334 So. Oakley Ave. Likvidavo jį 1920, o savo depozitorių pinigus pervedė į Metropolitan State Bank. Bagdžiūno depozitoriai atgavo visus įdėtus pinigus.

1907 T. P. Budginas turėjo privatinį banką 4549 So. Hermitage Ave. Siuntė pinigus, pardavinėjo laivokartes, knygas, rašomąją medžiagą ir t.t. Vėliau jį likvidavo. Depozitoriai nukentėjo.

1908 J. J. Elijošius - Elias įkūrė Town of Lake Saving Bank. 1920 jis savo banko indėlius pervedė į Universal State Bank, kur jis tuo laiku buvo prezidentas. Jo taupytojai atgavo visus pinigus.

1908 Geo. Pupausky & Co. įkūrė banką 2342 So. Leavitt St. Be įprastinių to laiko piniginių patarnavimų, Pupauskis pardavinėjo "stebuklingus" kilimus į Lenkiją ar Lietuvą plaukti, pinigams dirbti mašinas ir pan. Už tokį sukčiavimą buvo baustas teisme. Banknų likvidavo 1915.

1909 V. Milasevičius įsteigę banką 1719 W. 47th St.

Geo L. Ukso, A. J. Bieržinski ir S. Marcinkevičius įsteigė New City Savings Bank, 4601 So. Ashland Ave. Jie siuntė pinigus ir pardavinėjo laivakartes. Užėjus finansinei depresijai, depozitoriai puolė imti savo indėlius. Pritrūkusi pinigų, įstaiga sustabdė išmokėjimą ir tuo laiku gavo leidimą organizuoti Valstybinį Banką. Darbą pavedė J. J. Hertmanavičiui. Jis daug dėjo pastangų, bet jam nepavyko. Tada New City Savings Bank turėjo likviduotis, ir depozitoriai atgavo tik 30% savo indėlių.

1910 Z. S. Mickevičius įsteigė banką Leavitt gatvėje. Jį likvidavo 1915.

1912 M. Vabalas įkūrė banką Northsidėje. Jį uždarė 1915.

1912 Petras Kaitis atidarė banką, turėjo spaustuvę, knygyną ir leido mėnesinį žurnalą. Banką likvidavo apie 1916. Zmonės atgavo apie pusę inndėlių.

Metropolitan State Bank. — 1914. 4. 8 adv. J. B. Brenzos, J. Krotkaus, A. Brozio, Marcelės Brenzienės, dr. S. A. Brenzos ir dr. A. Lauraičio pastangomis Morgan Parke, prie 111 gatvės, įsikūrė Metropolitan State Bank su $25,000 kapitalu. Pirmąją valdybą sudarė: Jonas Brenza, prez.; Jonas Krotkus, viceprez., Julius C. Brenza, ižd., ir Vincas Bigelis, ižd. pavaduotojas.

1915 bankas buvo perkeltas į Chicagą prie 35 ir Halsted St., o 1920 buvo nukeltas į Westsidę, kur ir šiandien veikia. Perkėlus banką į Chicagą, buvo pakeltas kapitalas nuo $25,000 iki $250,000. Atsikėlus į naują vietą daug pirko šėrų vietiniai lietuviai, todėl valdyba lengvai galėjo padidinti ir reikalaujamą kapitalą. 1920 m. Metropolitan State Bank turėjo $248,377.88; 1930 — $2,839,523.94, 1940 — $3,806,866.37, 1950 — $12,686,361.57, 1960 — $17,856,821.75 ir 1963 — $27,415,260.

Brenzų šeimos įkurtas Metropolitan State Bankas 1960 perėjo iš tos šeimos kontrolės į kitas rankas. Šį banką kurį laiką valdė keturi asmens: du italai, vienas airis ir vienas lenkas. Pastarieji išpirko daugumą šėrų iš Brenzų įpėdinių, mokėdami po $500 už šėrą, kuomet nominalinė jų vertė esanti $180. Jonas Brenza buvo palikęs 500 šėrų savo sesers Cecilijos anūkams, kurie vėliau juos pardavė naujiems savininkams. Juliaus Brenzos našlė paveldėjo 400 šėrų, kuri taipgi pardavė tiems patiems asmenims. Šiam bankui išslydus iš Brenzų šeimos rankų, lietuviai nebeturi nė vieno savo banko Chicagoje. Tame banke mūsų tautietis Antanas J. Valonis yra banko viceprezidentas ir iždininkas.

AMERIKOS LIETUVIŲ PREKYBOS RŪMAI

Lithuanian American Chamber of Commerce įsikūrė 1922. 12. 14. Šios organizacijos tikslas čarteryje taip nusakytas: "Amerikos Lietuvių Prekybos Butas suorganizuotas su tikslu nustatyti glaudesnius prekybinius, pramoninius ir politinius santykius tarp J. A. Valstybių ir Lietuvos Respublikos; ginti, ugdyti ir kelti Lietuvos politinį vieningumą, ir įsigyti, apsaugoti ir platinti pramoninius ir prekybinius duomenis bei vertingesnes informacijas tarp Lietuvos ir JAV ir atvirkščiai, ir pavaizduoti Lietuvos būklę Amerikoje gyventojams tikroje šviesoje."

Šis Prekybos Butas ir jo veikla būsianti bešališka, negrupinė ir netikybinė. Buto organizatoriai buvo: adv. J. J. Bagdžiūnas, adv. E. P. Bračiulis, bankininkas J. J. Elias — Elijošius, adv. K. P. Gugis, J. J. Hertmanavičius, S. B. Komaiko, adv. A. A. šlakis, S. Valančius, L. H. Wisbrod ir J. J. Zolpis. Pirmasis ir svarbiausias darbas, kurį Lietuvių Vaizbos Butas atliko, buvo paskyrimas delegacijos į Washingtoną pas prezidentą Hardingą su reikalavimu iš JAV pripažinti atkariautą Klaipėdos kraštą Lietuvos Respublikos dalimi. Delegacija susidedanti iš J. J. Elias, S. B. Komaiko ir S. Kodžio nuvyko į Washingtoną, D. C., buvo prez. Hardingo priimta ir jam ji įteikė tą Amerikos lietuvių reikalavimą.

JAV pripažinus Lietuvai nepriklausomybę, 1924. 2. 16 Chicagoje buvo atidarytas Lietuvos konsulatas. Naujai paskirtam Lietuvos konsului P. žadeikiui 1924. 1. 22 Lietuvių Vaizbos Butas Great Western viešbutyje suruošė susipažinimo banketą.

1927 Vaizbos Butas išleido 60 pusl. knygelę "Raportas, už 1927 m."

1926. 11. 28 Buto iniciatyva buvo surengta skaitlinga ir iškilminga vakarienė Bismarko viešbutyje paminėti dr. J. Basanavičiaus 70 m. darbuotę literatūros dirvoje.

Kai lietuvis Žukauskas, pasivadinęs Jack Sharkey, bokse suplieke stipriausius boksininkus ir buvo paskelbtas bokso čempijonu, Prekybos Butas 1927. 9. 21 Čikagos Hamiltono klube suruošė laimėtojui pagerbti banketą.

1929 B. K. Balutis atvyko į Ameriką kaip Lietuvos Respublikos įgaliotas ministeris. Prekybos Butas sutiko jį kaip seną amerikietį ir Congress hotelyje surengė jam banketą.

1930 Prekybos Butas rėmė visus gerus sumanymus ir dalyvavo Lietuvos nepriklausomybės minėjimuose. Didžiausiu jo šulu tuo laiku buvo J. J. Elias, buto pirmininkas. 1932 Universal State Bankui užsidarius, dauguma Buto narių pasipiktino to banko pirm. J. J. Elias elgesiu ir apleido Butą, ir ši pirmiau buvusi stipri organizacija visai susilpnėjo. J. J. Elias, palaikęs senos organizacijos gyvybę dar keletą metų, 1936 ją likvidavo.

1930. 6. 10 Lietuvos konsulas P. Žadeikis sukvietė pirmąją Amerikos Lietuvių Ekonominę Konferenciją New Yorke. Joje dalyvavo 656 dalyviai ir jie įkūrė Amerikos Lietuvių Ekonominį Centrą, atstovaujantį 12 miestų. Centro valdybą sudarė šie asmenys: pirm. dr. P. Puskunigis, vicepirmininkai J. P. Varkala ir R. J. Urevich, sekr. A. S. Trečiokas ir C. J. Woshner, referentas dr. J. A. Buchnes.

Buvo sudarytos trys specialios sekcijos įvairiems Ekonominio Centro reikalams tvarkyti. J. P. Varkala buvo Amerikos vaizbininkų reikalams tvarkyti sekcijos pirmininkas. Jis buvo tos pačios konferencijos įpareigotas atstovauti Centrą ruošiamoje Vytauto Didžiojo šventėje. R. J. Urevich buvo ekonominių santykių su Lietuva sekcijos pirmininkas, dr. P. Puskunigis — turizmo reikalų sekcijos pirmininkas.

1930 Ekonominis Centras išleido pirmą leidinį, pavadintą "Iš Pirmosios Am. Liet. Ekon. Konf. Darbų". 1932 išleistas antras leidinys ir 1933 trečias — "Žiniaraštis", o 1959 išleista "Amer. Liet. Prekybos Buto Veikla" (ketvirtas "Žiniaraštis").

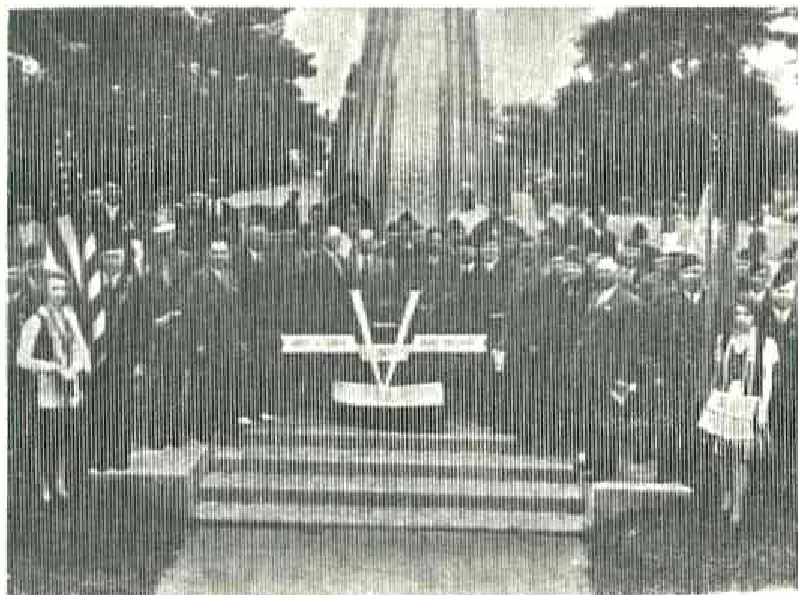
1930. 12. 5 "Naujienose" buvo įvestas Biznio, Ekonomijos ir Finansų Skyrius. Jis ėjo kas penktadienį. Jame bendradarbiavo K. Augustas, J. P. Varkala ir V. Rušinskas. Tame skyriuje buvo spausdinami iš Lietuvos grįžusio J. P. Varkalos pranešimai apie tenykštę ekonominę būklę. Ten buvo išspausdinti Lietuvos Fin. Ministerijos direktoriaus M. Lipčiaus platūs

aprašymai su reikalingiausiomis informacijomis apie statybą, mėsos ūkį ir pieno biznį Lietuvoje. Kam, kiek ir už ką Lietuva skolinga, kaip ji savo skolas moka ir kokie amerikiečių reikalai Lietuvoje. Šios veiklos pasireiškimas sukėlė Amerikoje susidomėjimą Lietuvos pramone, o Lietuvoje valdovus privertė atkreipti daugiau dėmesio į Amerikos lietuvius. Ten vyriausybė turėjo įsteigti Amerbiurą, kuris teikė amerikiečiams atsakymus, ragino juos grįžti į Lietuvą ir pradėti vystyti kai kurias pramonės šakas.

1933. 6. 15 J. Mackevičiaus įstaigoje susirinko 9 finansų, biznio ir pramonės veikėjai. Apsvarstę susidariusią būklę, jie nutarė suorganizuoti Lithuanian Professional and Businessmen Association ir tęsti Lietuvių Prekybos Buto darbą toliau. Organizacijos inkorporavimo dokumentą pasirašė: J. Mackevičius, J. P. Varkala, J. F. Budrikas, J. T. Zuris, J. J. Grish, A. A. Olis, P. Grigaitis ir W. Stankūnas. Pirm. buvo išrinktas J. Mackevičius, vicepirm. J. J. Grish ir J. F. Budrikas, sekr. J. P. Varkala, ižd. P. M. Smith ir advokatu J. T. Zuris. 1937. 2. 24 naujai sukurtoji organizacija pakeitė savo vardą į Lithuanian Chamber of Commerce of Illinois.

1942. 6. 7 prie Dariaus - Girėno paminklo Marquette Parke susirinko didokas skaičius lietuvių ir keliolika amerikiečių pamatyti, kaip keletas lietuvių sudės ant aukuro savo nupirktus JAV bonus, pavers juos liepsnomis ir dūmais ir paaukos JAV vyriausybei. Paminklo papėdėje prie degančio aukuro įspūdingas kalbas pasakė JAV iždo atstovas, Dariaus - Girėno Posto komandierius teisėjas J. T. Zuris ir kiti. Sudegino dalį savo bonų šie: Chicagos Lietuvių Prekybos Buto $125, Dariaus - Girėno Legiono Posto $125, J. P. Varkalos $25, J. Pakelio Jr. $25, J. M. Mozerio $25, A. M. Kaspero $25, W. J. Kareivos $25, A. J. Valonio $25, A. M. Makarus $25. Iš viso $425.

Prekybos Butas 1941 per J. F. Budriko WAFC stoties radijo valandą padarė 21 pranešimą buto reikalais. 1942. 9. 3 prie šių pranešimų prisidėjo ir Chicagos Lietuvių Taupymo Bendrovės. Tuos pranešimus buvo galima dar tą patį ketvirtadienį paskaityti "Naujienose", "Drauge" ir "Sandaroje". Tos organizacijos baigė šią auklėjimo propagandą 1943. 4, padariusios 34 pranešimus.

Chicagos lietuvių amerikiečių būrys Marquette Parke, prie Dariaus-Girėno paminklo aukuro, kur paaukoti JAV karo bonai.

1943 Illinois valstybėje buvo parduota JAV bonų už $3.001,000.45. Tais metais organizuoti lietuviai išpirko bonų už $238,012.50. Vadinamosios Cruiser kampanijos metu lietuviams buvo skirta išpirkti bonų už $1,700,000. Kai vajus pasibaigė, paaiškėjo, jog lietuviai nupirko bonų už $2,371,650. Atseit, savo kvotą viršijo $671,650.

Ketvirtos karo paskolos vajaus metu Illinois valst. buvo parduota bonų už $56,056,221, o lietuviai išpirko už $2,161,875. Penktos paskolos metu Illinois valst. parduota bonų už $82,449,809.50, o lietuviai išpirko už $4,200,000.

Lietuviai bonus pardavinėjo per savas taupymo ir skolinimo bendroves, veikusias prekybos ir pramonės įmones ir įvairiais kitais būdais, todėl ir pasiekė tokį gerą rekordą.

Chicagos Prekybos Rūmai savo narių skaičiumi yra didžiausia ir turtingiausia tos rūšies lietuvių organizacija visose JAV. Jie turi (1959) apie 300 narių, jų turtas viršyja $12,000.

1962 metų valdyba: prez. Dr. J. B. Jerome, viceprez. J. Kuzas, F. A. Raudonis, C. D. Macke; ižd. A. J. Valonis ir sekr. Dr.

K. Drangelis. Direktoriai: A. Baliūnas, S. Balzekas Sr., F. Bulaw, Dr. K. Drangelis, Dr. J. B. Jerome, W. J. Kareiva, C. D. Macke, J. Kuzas, J. W. Pachankis, A. Pivaronas, F. A. Raudonis, B. Shukis Jr., A. J. Valonis, P. Vilkelis ir F. Zogas.

(Iš Prekybos Rūmų "Žiniaraščio" 1959 ir iš kitų leidinių)

Prie Dariaus - Girėno paminklo, stovinčio Chicagos Marquette Parke, buvo paaukoti pirkti JAV bonai, kad demokratinės valstybės greičiau laimėtų Antrąjį Pasaulinį Karą. Iš kairės į dešinę: J. M. Mozeris, A. Valonis, J. Pakel, J. P. Varkala, A. Kasper, A. Kibort ir A. M. Makarus. JAV valdžios atstovas priima simbolinę auką.

AMERIKOS LIETUVIŲ LAISVAMANIŲ VEIKLA

Į JAV XIX amžiaus pabaigoje bei XX a. pradžioje emigravo iš Lietuvos daugiausia energingas jaunimas, nebijojęs naujų ir neįprastų gyvenimo sąlygų. Čia jis rado besiorganizuojančias draugijas, sąjungas, kurios jau veikė nepriklausomai nuo bažnyčių įtakos ir vadovavimo.

Lietuvoje ligi 1905 metų revoliucijos druagijų veiklai visiškai nebuvo sąlygų, ypač tokių draugijų, kurios būtų nekatalikiškos arba antireliginės. Amerikoje lietuvis rado visišką laisvę organizuotis, skelbti religines arba antireligines idėjas. Kunigija čia negalėjo sulaikyti lietuvių laisvamaniško sąjūdžio.

XIX a. pabaigoje, su dr. V. Kudirkos Varpu, su Varpininkų veikla, susidarė lietuvių platesnio masto atgimimo sąjūdis, kuris buvo nepriklausomas nuo dvasininkų vadovybės ir kuris ne tik kovojo su rusų valdžios priespauda, bet nevengė paplakti ir Lietuvos katalikų dvasininkų ydų, kaip politinio pobūdžio, taip ir tautinio.

JAV lietuviai kūrėsi miestuose ir čia jie rado sąlygas nevaržomai, be dvasininkų palaiminimo, steigti organizacijas ir veikti pagal savo išgales.

Amerikoje iškilo Jonas Šliupas, kuris stojo į darbą kelti laisvą lietuvių veikimą: kurti organizacijas, laisvas nuo dvasininkų kontrolės. Kunigų kontrolė buvo paremta tikybinės praktikos sistema. J. Šliupas pradėjo kovoti su ta sistema, t.y. prieš katalikybę ir iš viso prieš religiją.

Lietuvių kovingoji laisvės veikla perdėm linko šalinti nuo kunigijos ir net nuo bažnyčios, nes, istoriškai imant, lietuvių kleras buvo buvęs sulenkėjęs ir lietuvių atgimimo sąjūdžiui daug pakenkęs.

Atsirado laisvamanybės terminas, kuris labai vykusiai nusako žmonių galvoseną, jų visuomeninių pažiūrų formavimąsi.

Terminas bedievis yra per siauras; jis suprantamas, kaip netikėjimas į asmeninį Dievą.

Laisvamanybė yra Amerikos gyvenimo būdinga apraiška: čia iš individo reikalaujama, kad jis būtų tolerantas, pakantus kitų atžvilgiu, netrukdytų jiems privačiame gyvenime tikėti ir praktikuoti pagal savo religines pažiūras, pagal savo išmonę, tačiau viešai — visuomeninėje veikloje ar kultūriniame darbe — iš kiekvieno reikalaujama, kad jis susilaikytų ir nesistengtų savo religines pažiūras prievartiniu būdu primesti kitiems.

Laisvamaniškas lietuvių judėjimas Amerikoje yra labai pritaikomai nusvieštas tikinčiųjų pusės istoriko, ir jo samprotavimas čia imamas kaip laisvamanybės aiškinimo pradžia. Dr. A. Kučas pradeda klausdamas:

"Kas augino laisvamanybę? Paviršium žiūrint darosi nuostabu, kaip per 20 - 30 metų galėjo mūsų išeivijoje susidaryti gana gausūs būriai laisvamanių, atsimetusių nuo savo tikėjimo ir Bažnyčios ir ėmusių nebekęsti kunigų, tarsi didžiausių tautos nevidonų? Kas ir kokiu būdu lietuvių tarpe galėjo sudaryti tokią religijai nepalankią viešąją opiniją? Kaip galėjo atsitikti, kad dar 1894 metais Susivienijimas buvo grynai katalikiška organizacija, o jau po 7 metų laisvamaniai jame tiek buvo įsigalėję, kad rimtai ruošėsi jį iš katalikų nusavinti? Nejau tai padarė vienas daktaras Šliupas? Jis, tiesa, buvo daug atsidėjęs tam savo apaštalavimui, bet jam dar labai daug padėjo ir palankios aplinkybės ir visa eilė kitų priežasčių, kurias bus pravartu panagrinėti.

1) Daugumas išeivių buvo menkai katalikiškai išauklėti: jie mokėjo poterius, kai kas dar šiaip taip maldaknygę paskaitė, žinojo, kad jie esą katalikai, tai ir visa. Gilesnio savo religijos įsisąmoninimo negalėjo gauti, nes nebuvo nei mokyklų, nei literatūros, nei jokios akcijos. Dėl to daugumas buvo tik paviršutiniški katalikai.

2) Juos veikė visai nauja aplinkuma, naujos gyvenimo sąlygos laisvoje šalyje: niekas nevaržo, niekas iš mažens nepažįsta, nieko nereikia bijoti. Tokiose aplinkybėse neapsvaigti nuo laimės, išsilaikyti tvarkoje, reikėjo turėti gerą kultūros pagrindą, o daugumas to kaip tik ir stokojo.

3) Bažnyčia, gera spauda, mokyklos, organizacijos naujame pasaulyje galėjo kelti ir stiprinti ateivių kultūringumą. Tačiau štai atsiranda žmonių, kurie mokslo vardu skelbia, kad nėra Dievo, nėra sielos nė pomirtinio gyvenimo... Kad kunigai patys visa tai išgalvojo savo bizniui... Tai labai patrauklus "mokslas" stipresnių dvasinių varžtų neturintiems ir nejaučiantiems žmonėms, ypač tik ką buvusiam žaliam kaimo jaunimui. Nesant augštesnių vertybių savaime atkrinta ir moralinis atsakingumas. Tikėjimo kritikai tvirtina savo šnekas "gyvenimo faktais" — ir teisingais ir prasimanytais — apie nekunigišką kunigų elgesį. O gal, girdi, ir patys kunigai netiki tuo, ką jie žmonėms skelbia.

4) Pirmųjų ateivių kunigų tarpe buvo gana žymus procentas tokių, kurie nestovėjo savo pašaukimo aukštumoje. Greta kilnios dvasios kunigų, buvo ir nesusivaldančių, buvo piktintojų, buvo tokių, kurie, materialai apsirūpinę, mesdavo kunigystę ir stverdavosi kitų profesijų. Šių nelaimingųjų kunigų pavyzdžiai buvo nuolatinė tema laisvamanių kalboms ir raštams. Tikintiesiams buvo sunku jas užginčyti, nes daugelis faktų buvo plačiai žinomi.

5. *Nevykusi kai kurių, net ir gerų kunigų taktika, nemokėjusi pagerbti žmonių savigarbos ir teisėto jų savarankiškumo, ypač visuomeniniame veikime. Mūsų šeimų ir organizacijų istorija turi daug pavyzdžių, kada žmonės šiaušėsi ir protestavo prieš kunigus ne dėlto, kad jie būtų priešingi religijai ar Bažnyčiai, bet tik todėl, kad kartais netikusi taktika, nesiskaitymas su jų žmogiška vertybe be reikalo suerzindavo žmones. Ne vienas kunigas perlengvai atstumdavo žmones nuo savęs vien dėl pažeistos ambicijos, ignoruodamas tokį žmogų visą laiką, užuot ieškojęs krikščioniško kelio į artimo širdį.*

6. Ilgai išeivijoje nebuvo tikinčios pasauliečių šviesuomenės, kuri būtų galėjusi pavaduoti kunigus visuomeniniame darbe ir apginti juos prieš nerimtus ir neteisingus priekaištus ir užpuldinėjimus. Jų religinės praktikos pavyzdys taip pat būtų labai teigiamai paveikęs žmonių pažiūras.

Šitos ir joms panašios priežastys nemaža padėjo laisvamanybės išplitimui mūsų išeivių tarpe. Tikintieji ir nebetikintieji žmonės, nors tos pačios tautos vaikai, sudarė sau du visai

skirtingu pasauliu, su skirtinga gyvenimo filosofija, skirtingais tikslais. Juos rišo dar bendra kalba, tas pats kraujas, bet jų dvasia buvo jau visiškai skirtinga. Jiems reikėjo skirtis ir pradėti kiekvienam eiti savo keliu. Tai buvo aišku, ir viena lietuvybė jau nebebuvo pajėgi laikyti visus vienybėje. O be vienybės, nariams tarpusavy kovojant kaip aršiausiems priešams, jokia organizacija negali būti tvirta ir patvari." (A. Kučas, L. R. K. Susivienijimo istorija, 120 p.)

Kas katalikų pusėje buvo toks, koks buvo dr. J. Šliupas bedievių pusėje, tam iš tikrųjų gyvenimas buvo pilnas "aršiausių priešų".

Laisvamanybei kilti priežasčių, matome, būta visokių. Tikrovė natūraliai ėjo pirmyn, ir Amerikos lietuvių visuomenė, kaip ir kitų tautų visuomenės, pasidarė dvipusė: kairioji kryptis ir dešinioji kryptis. Nežymi dalis sudaro vidurį; jame paprastai akcentuojamas tautinis aspektas.

Kairiosios krypties pažiūra tapatinama su laisvamanybe. Laisvo galvojimo individas dešinėje pusėje negali reikštis; jam neišvengiamas susikirtimas su kunigu. Jis ten turi būti tylus ir klusnus. Rodydamas savarankumo, jis turi iš dešinės trauktis; nenorėdamas pereiti į kairę, jis atsiduria viduryje, t.y., tampa vien lietuviu. Didesnio aktyvumo ir kovingesnis asmuo atsidurs kairėje; taps laisvamaniu, socialistu ar net komunistu.

Laisvamanybė, kaip visuomeninė pažiūra, tarp Amerikos lietuvių prasidėjo su iškilimu Jono Šliupo. Iki tol, lietuvių tauta, ir tėvynėje, ir svetur, buvo vienalypė katalikiška, su protestantine mažuma. Laisvamanybė, neimant individinių apraiškų, nebuvo žinoma. Europoje kilęs pramonės augimas davė socializmą, kuris ėmė kelti ir ugdyti kairiąją pažiūrą Lietuvoje, o Šliupas ją atnešė į Amerikos išeiviją. Čia prasidėjo laisvamanybė, bedievybė, socializmas ir vėliau komunizmas.

1884 atvažiavęs į Ameriką studentas Jonas Šliupas atsivežė iš Europos laisvamaniškų idėjų. Lietuvius čia rado dar tik pradedančius kurtis. Nors jų buvo nedaug, bet kai kuriuose miestuose jau buvo prasidėjusios kurtis lietuvių kolonijos.

Veikėjų lietuvybės ir kultūros dirvoje buvo tik keli. Pagal savo būdą Šliupas tuoj įsitraukė į visuomeninę veiklą. Susipa-

žinęs su M. Tvarausku, kuris jau buvo leidęs "Lietuvišką Gazietą", sutarė leisti naują laikraštį "Unija".

Pradėjo leisti tais pat 1884, bet išleidęs 23 numerius, Šliupas pasitraukė. Turėdamas daug drąsos ir dar daugiau energijos, jis suorganizavo Lietuvos Mylėtojų Draugiją leisti "Lietuviškam Balsui", kuris pasirodė 1885 ir ėjo ketverius metus. Toks buvo pirmasis žingsnis ir pirmasis pasireiškimas Amerikos lietuvių kultūros dirvoje.

DR. JONAS ŠLIUPAS

Lietuvos Mylėtojų Draugija ir "Lietuviškas Balsas" buvo pirmosios Jono Šliupo organizacijos, per kurias laisvamaniški ir socialistiški grūdai buvo pradėti sėti lietuviškame Amerikos pūdyme.

Įkūręs laikraštį Jonas Šliupas žengia į antrąjį savo veiklos barą; jis pirmasis leidžiasi su prakalbomis į lietuvių kolonijas ieškoti skaitytojų "Lietuviškam Balsui", šviesti lietuvius žodžiu ir skleisti laisvamanišką socialistišką ideologiją.

Savo prakalbose Šliupas ragino tautiečius ne tik mokytis lietuviškai ir angliškai skaityti ir rašyti, bet mokytis ir amatų, kad lengviau galėtų duoną užsidirbti. Važinėdamas su prakalbomis jis užmezgė ryšius su vienminčiais, organizavo laisvamanių ir socialistų Darbo partijos kuopas, turėdamas tikslą įkurti centrą, kuris rūpintųsi ugdyti jo pasėtą ideologinę sėklą.

Suorganizavimas kuopų Šliupui ir jo pagelbininkams ėjo gana lengvai, bet įkurti ir išlaikyti Centrą jiems nesisekė. Buvo atvejų, kad kuopos sutraukė didelį skaičių narių, turėjo įsikūrę skaityklas ir knygynėlius, bet jos rūpinosi tik savo vietiniais reikalais; joms reikėjo laiko, darbo ir patyrimo, kad galėtų pakilti į pilno visuomeninio veikimo lygio. Darbo ne-

sėkmės priežastis buvo dar ir ta, kad trūko išprususių kultūrininkų veikėjų, o kita vertus, darbininkai sunkiai ir ilgas valandas dirbo, mažai teuždirbdami; jie buvo žemiausio atlyginimo darbuose.

Šliupo idealizmo apimtį ir gilumą rodo Lietuvos Mylėtojų Draugijos įstatai. Štai, būdingi jų paragrafai.

"1) Draugystės ieškinys yra gaivinti lietuvystę, platinti apšvietimą ir mokslą lietuviškoje kalboje. 2) Savo ieškinį draugystė atsiekia: a) išleisdama laikraštį "Lietuvišką Balsą", b) išduodama naudingas moksliškas knygas prigimtoje kalboje, c) įtaisydama lietuvišką knygyną ir senovystės daiktų rinkliavą, d) atlikdama skaitymus draugystės sueigose ir e) įtaisydama pagal įstangą lietuviškas mokslavietes... 4) Sąnariai skirstosi į mokėtojus ir pagarbos sąnarius. 5) Sąnariais mokėtojais yra įduodantieji po 2 dol. ant metų. 6) Pagarbos sąnariais yra po 10 dol. ar daugiau ant metų užmokantieji arba draugystės vyriausybės balsu vienybėje pagal jų nuopelnus dėl lietuvninkų gero paskirtieji... 9) Kiekvienas sąnarys gauna draugystės pinigais spaustų raštų po vieną knygą. 10) Kiekvienas turi jam pripuolantį užmokestį būvyje trijų mėnesių atlikti... neužmokantieji iš draugystės išmetami. 26) Draugystės pinigai susideda: a) iš mokesčių, b) iš raštų pardavimo, c) iš ypatiškų dovanų. 27) Pinigai sunaudojami laikraščio ir knygų spaudai ir įtaisymui knygynės, senovės daiktų rinkliavos ir mokslaviečių, pagal nutarimą draugystės. 33) Nei svetimtautis, nei išgama lietuvninkas negali būti išrinktas į draugystės vyriausybę."

Pasirašo: perdėtinis V. Matulevičius, vietininkas perdt. J. Paplauskas, raštininkas K. Anckaitis ir K. J. Vaišnys. Sekr. fin., knygininingas ir rėdytojas "Liet. Balso" J. Šliupas. (Kun. A. Milukas, Amerikos Lietuviai XIX šimtm. Jonas Šliupas, Asz ir Lietuva 1885 m.)

1886 Lietuvos Mylėtojų Draugija, Baltimorėje, Me., sušaukė susirinkimą, turėdama tikslą plačiau aptarti Lietuvių Susivienijimo reikalą. Išklausius kalbų, susirinkusieji vienbalsiai Susivienijimo idėjai pritarė ir išrinko komisiją iš P. Pasecko ir A. Juškausko, kreiptis į Amerikos lietuvių draugijas prisidėti.

Vos mėnesiui praėjus nuo Liet. Mylėtojų D-jos susirinkimo, nutarusio kurti Susivienijimą, kun. P. Varnagiris "Vienybėje Lietuvninkų" puolė be kunigo vadovavimo įkurtas draugijas. Jis ragino kurti katalikiškas pašalpines draugijas. Šliupas vienybės ardytojams griežtokai savo laikraštyje uždrožia, bet susilaukia to, kad kun. Varnagiris uždraudžia lietuviams katalikams skaityti "Lietuvišką Balsą", kaip Bažnyčios mokslų priešininką.

Šliupo Susivienijimas buvo pavadintas Perkūno, Šetono ir pagonų Susivienijimu, o jo šaukiamas seimas pramintas Vytauto cirku. ("Vienybė Lietuvninkų" 1886 m.)

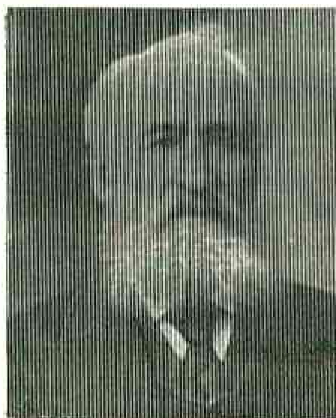
Kova su Šliupu ėjo toliau. Tais pat metais kun. Varnagiris paskelbė tokį interdiktą:

"Šliupo Jono gazieta "Lietwyszkasys Balsas" pagal mokslo Teologų ir katalikiszkos Bažnyczios skaityti nevale, kajpo raszto prieszingo geriems zwyczajems o teipat gi Bažniczej". (Vienybė Lietuvninkų, 1886.)

Jau metų pradžioje kun. Juodišius buvo pasiskelbęs esą įskundęs vyskupui "Lietuviškąjį Balsą", ir šis tapęs įtraukta į Popiežiaus Leono XIII uždraustų raštų indeksą. Dėlto žmonėms skelbia: "Laikraštis "Lietuviszkas Balsas", iszeinantis Amerikoje, kaipo prieszingas mokslui Rimo-Katalikų įra uždraustas nog Bažnyczios". Pasirašo: Dr. K. M. Judyszius, Cenzorius lietuwiszkų ir lenkiszkų knygų Amerikoje. (V. L. 1886.

LIETUVIŲ LAISVAMANIŲ SUSIVIENIJIMAS

Kiekvieneriais metais į Ameriką atvažiuodavo vis daugiau lietuvių iš Lietuvos. Tarp jų buvo prasilavinę, kurie prisidėjo prie Šliupo varomo darbo. Tokie buvo Veiverių auklėtinis Vincas Karalius, J. Naujokas, L. Ereminas, kun. V. Dembskis, S. Miliauskas ir kiti.

KUN. V. DEMBSKIS

Pereitame šimtmetyje ir šio šimtmečio pradžioje, kol susiorganizavo Lietuvių Socialistų Sąjunga, laisvamaniai glaudžiai bendradarbiavo su socialistais. Šliupas ir jo vienminčiai dirbo su laisvamaniais ir socialistais. 20 metų jie kalbėjo apie laisvamanybę, apie sunkų darbininkų gyvenimą ir apie socializmą, kaip darbininkų išvaduotoją iš skurdo. Kalbėdami, jie ragino šviestis, skaityti laikraščius ir knygas, priklausyti laisvamaniams ir socialistams.

Dr. Šliupas buvo žymiausias vadas lietuvių laisvamanių, kurie buvo nuo bažnyčios ir tikybos atsitraukę. Su viršum 10 metų praėjo, kol pribrendo laikas šaukti laisvamanių seimą. Daug darbo ir pastangų įdėjo dr. Šliupas ir jo bendradarbiai, kol pagaliau 1900 m. birželio 3 d. Brooklyne įvyko *laisvamanių seimas*. Šiame suvažiavime buvo įkurtas Lietuvių Laisvamanių Susivienijimas. Tuo laiku jau veikė apie 8 kuopos. Vėliau L. L. Susivienijimas įvairiose kolonijose turėjo apie 15 kuopų, iš tų 2 Chicagoj. Buvo keli šimtai narių. L. L. Susivienijimo Centro Valdybon pirmininku išrinko L. Ereminą, sekr. A. Ši-

lingi ir iždininku V. Gustaitį. Į Literatišką Komitetą įėjo kun. V. Dembskis ir J. Naujokas.

Laisvamanių Susivienijimui rūpėjo skleisti švietimą Amerikos lietuvių tarpe, spausdinti mokslo ir laisvamanybės knygas ir laikraščius. Bažnyčiai ir šventraščiui L. L. Susivienijimas nepripažino neklaidingumo ir lietuviams patarė susipažinti su evoliucijos teorija.

1901 m. birželio 2 d. Scrantone, Pa., įvyko antrasis L. L. Susivienijimo Seimas. Valdybon išrinkta: K. Balčiūnas prez., kun. V. Dembskis sekr. ir iždininku dr. J. Šliupas.

1904 m. gegužio 13 d. Lietuva rašo: "Sus. Liet. Laisvamanių politikoj užima vietą socialistų, bet neturi tikros socialistų organizacijos, užtat siųsti delegatą į tarptautinį kongresą negali. Todėl atsišaukiu į visas socialistų kuopas ir į pavienius narius su prašymu atsiųsti į S. Liet. Laisv. Seimą delegatus. Tą pačią dieną su tais pačiais kaštais galėsime atlikti ir socialistų Seimą ir išrinkti delegatą į Tarptautišką Kongresą. Kitas reikalaujantis apsvarstymo klausimas yra apskundimas Maskolijos caro tarptautiškam sūdui už atėmimą lietuviams prigimtoje kalboje spaudos. Ant apsvarstymo tų klausimų teiksis atsilankyti į seimą delegatai ir pavieniai, kam rūpi mūsų tautos gerovė. S. L. L. prez. K. Balčiūnas, Brooklyn, N. Y."

Seimas įvyko, bet po to seimo laisvamanių kuopos neparodė veiklos. 1909 Scranton, Pa., laisvamaniai įsteigė bendrovę "Laisvoji Mintis". Tos bendrovės akcija kainavo $10. Pirmutinė valdyba buvo: A. Gribas, pirm.; M. Valentanavičius, pirm. padėjėjas; V. K. Račkauskas — sekr.; dr. J. Šliupas — ižd.; direktoriai: J. Ardzevičius, B. Živatkauskas, A. Čelkis ir Valentanavičius. Direktoriai leidinį pavadino "Laisvoji Mintis". 1910 pradėjo leisti mėnesinį didelio formato 26 puslapių iliustruotą Mokslo ir Literatūros laikraštį. Redagavo dr. J. Šliupas, padėjėjas — A. Olszewskis. Laisvamanybės skelbėjai buvo: dr. J. Šliupas, kun. V. Dembskis, K. Rutkus, J. Kunsmonas, F. J. Bagočius, J. Perkūnas, A. M. Matelionis, M. X. Mockus, P. Dubickas, H. Jagminas, T. Kučinskas, A. Ambrose ir kiti.

1910 laikraštyje Laisvoji Mintis 10 nr. dr. J. Šliupas rašė:

Lietuvių Laisvamanių Susivienijimas atgijo. Paženklindami šį faktą, negalime nepabrėžti, kad tai turėtų atsiliepti ant viso mūsų tautos gyvenimo.

Apie tai, kas yra laisvamanybė, kokiais ji remiasi pamatais ir prie kokių tikslų turi žengti, mes jau turėjome progos minėti. Ir čia dar sykį pastebėsime, kad mūsų gyvenime laisvamanybė yra neišvengtinas apsireiškimas, kitaip sakant, apsireiškimas, kuris būtinai išsiplėtos pas mus ir ves pirmyn visus, kas tik laisviau galvoja ir nusikratęs yra dvasiškijos įtekmės. Sveikai žiūrint į dalykus, mes pamatysime, kad lietuviai, ypač Amerikoje, eina dviejais keliais: bažnytiniu keliu ir laisvamanybės keliu. Teisybė, mes turime tarpe lietuvių partijas, pasivadinančias ir kitokiais vardais, pvz., socialistai. Bet kas užginčys, kad socialistas ne yra laisvamanis? Tatai norint stoti į kovą su bažnytine organizacija, mes privalome irgi rišties į laisvamanių organizaciją. Net ir tokie dalykai, kaip šiandieninė kova už būvį, kova už darbo laisvę ir už darbininkų ateitį negalės turėti pageidaujamų pasekmių, jei mes negalėsime atsispirti prieš bažnytinę organizaciją, kuri visur ir visados palaikydavo ir palaiko despotizmą.

Šiais metais — 1910, 25, 26 ir 27 lapkričio Chicagoje, Amerikos Laisvamanių Federacija turės savo metinį kongresą. Iš to kongreso mes galėsime patirti apie laisvamanių judėjimą Amerikoje ir visoj pasaulėj. Kadangi ir mes rišamės į organizaciją su panašiais siekiais, kaip ir jų, tad privalome arčiau su jais susipažinti, pranešti jiems apie lietuvių laisvamanių judėjimą ir apie tuos sunkumus, kuriuos mes turime pakelti nuo dvasiškijos, trugdančios kiekvieną mūsų darbą. Nėra abejonės, kad L. L. S. Centro Valdyba pasirūpins nusiųsti minėton konferencijon savo atstovus; tas nebus sunku padaryti, nes pačiame Chicagos mieste yra L. L. S. kuopa, iš kurios atsiras ne vienas sąnarys, galįs priderančiu būdu atstovauti lietuvius laisvamanius. Prie progos laikome reikalinga paduoti mūsų draugų ir skaitytojų žiniai L. L. Susivienijimo Credo ir reikalavimus.

Lietuvių Laisvamanių Susivienijimo Credo

Męs nepripažįstam bažnyčiai nė biblijai nė “įkvėpimo” nė neklaidingumo, nesa yra tai žmonių darbas.

L. L. S. paremia evoliucijos teoriją, kuri moksliškai gvildena klausimus apie gyvūnų, drauge ir žmogaus, pradžią, ūgį

ir išsiplėtojimą. Ant klausimų: iš kur, kaip ir kur link męs einame? duoda atsakymą tik mokslas.

L. L. S. tvirtina, kad dorybė ir ethika, būtent žmogaus prietikiai prie kitų žmonių, niekuomi nesiriša su tikyba ar religija ir išsidirba ant pamatų patyrimo gyvenime.

L. L. S. trokšta atsiekti brolystę, laisvę, lygybę ir teisingumą dėl visų žmonių.

L. L. S. eina už laisvę kalbos ir laisvę rašto; už laisvę diskusijos apie visokius dalykus ir už laisvę susirinkimų bei susibendrinimų, ir stoja už laisvę tėvynės Lietuvos.

L. L. S., platindamas laisvę, atmeta religijos prietarus ir proto vergibą ir reikalauja visai žmonijai medžiagiškos gerovės, politiškos laisvės, apšvietimo ir nusikratymo nuo jungo kuningijos, kuri yra ramsčiu visokio despotizmo.

Lietuvių Laisvamanių Susivienijimo reikalavimai

1. — Bažnyčios ir kiti kuninginiai lobiai turi mokėti pažangias nuo turtų mokestis valstijos naudon.

2. — Kuningai, kaipo kuningai, turi būti atstatyti nuo kongreso, legislatūros, laivynės ir milicijos, nuo kalėjimų, prieglaudos namų, mokyklų ir visokių visuomenės pinigais remiamų įstaigų.

3. — Iš valstijos iždo rėmimas religiškų įstaigų dėl mokinimo ar prieglobos turi liauties.

4. — Valdžia turi liauties rėmusi religiškas įstaigas, lygiai kaip mokinimas mokyklose religijos, skaitymas biblijos, poteriavimas ir tt. visose įrednėse turi pasiliauti.

5. — Valdžia turi liauties apskelbinėjusi religiškas šventes, viešas pamaldas ir tt.

6. — Prisieka ant biblijos teismuose ir kitose valdžios įstaigose turi būti panaikinta, nesa užtenka pažadėjimo teisybės, po gresme bausmės už melagystę.

7. — Visi įstatymai palaikymui nedėldienių, kaipo religiškos šventės, turi būti atšaukti, šventadienis turi būti poilsio ir pasilinksminimo laiku, ir todėl kningynai ir teatrai turi būti atidari, ir visoki žmoniški pasilinksminimai nedraudžiami.

8. — Visi įstatymai draugijos gyvenime turi remties ant pamato prigimtos dorybės, lygybės tiesų vyrams ir moterims, ir laisvės.

9. — Valdžia paeina iš žmonių dėkos, o ne iš dievų mylistos; todėl ji neprivalo užtarauti jaib kokią religiją ar pripažinti privilegijas kokiai nors bažnyčiai.

10. — Karė reikia panaikinti, o tarptautiškoji arbitracija įvesdinti.

11. — Iš medžiagiško atžvilgio L. L. S. ragina tautiečius imties už amatų ir remeslų, pirklybos ir pramonės, platint kur galint sądarbiavimo — kooperacijos principus.

1900-1901 Pittsburgho socialistai leido savaitraštį Ateitis. Liet. Laisvamanių Susivienijimo Centro Valdybos sekr. A. Šilingis Ateities 7 Nr. 1900 rašė: Reikalai kuopų ir abelnai L. L. Sus. talpinsis Ateityje kaip organe, ir yra vilties, kad laisvamaniai tą naujai iszėjusį laikraštį, kaip organą, kiek įstengdami szelps, skaitydami patys ir kitus prikalbindami. Sustojus Ateičiai L. L. Susivienijimas paėmė organu Prūsuose ėjusį socialdemokratų Darbininkų Balsą ir rėmė jį aukomis.

1900 LLS išleido kun. V. Dembskio knygutę — Kaip Maskolija persekiojo Lietuvą, parašytą pagal Moraiskio L'opression russe en Lithuanie, ir keletą kun. V. Dembskio ir dr. Šliupo knygelių, pasiuntė kelis šimtus dolerių V. Kudirkos Varpui ir socialdemokratų leidžiamam Darbininkų Balsui. Daugeliu atvejų jis kėlė balsą dėl Lietuvos laisvės.

Teisybės Ieškotojų Draugija

1910 dr. J. Šliupas vėl bandė pagyvinti laisvamanių veiklą, bet jam nepavyko. 1916 K. Rutkus įsteigė Teisybės Ieškotojų Draugiją Detroite, su skyriais kitose lietuvių kolonijose. Pirmutinė Teisybės Ieškotojų centro valdyba buvo tokia: pirm. V. B. Ambrozaitis, vicepirm. J. N. Lubertas, sekr. J. Lazdauskas, ižd. J. Petrauskas, literatūros agentas P. Rūkavičia ir organizatorius K. Rutkus. Visi detroitiečiai.

Teisybės ieškotojai buvo susirišę su Amerikos racionalistais — Rationalist Association of North America. Kelios šios organizacijos kuopos buvo įsisteigusios Chicagoje, viena jų

Northsidėje. Nariai mokėdavo $1.20 kasmet. 1917.11.4 Chicagoje buvo sušaukta Teisybės ieškotojų konferencija. Atvyko 16 atstovų. Konfeerncijai pirmininkavo J. Mickevičius, sekretoriavo A. Rypkevičius. Konferencijos atstovai buvo nepatenkinti Detroite buvusios valdybos veikla. Susirinkimo priimtoji rezoliucija sako, kad tuometinis centro sekretorius ir organizatorius K. Rutkus savo neveiklumu leido kai kurioms Teisybės ieškotojų kuopoms pakrikti, todėl vienbalsiai nuspręsta išrinkti laikiną centro valdybą, kuri rūpintųsi senųjų kuopų atgaivinimu ir kitų centro reikalų sutvarkymu.

Laikinėn centro valdybon buvo išrinkti pirm. J. Jankauskas, sekr. J. Mickevičius, o ižd. S. Vaitkus. Laikinai valdybai pavesta visus reikalus aptvarkyti, o vėliau referendumo būdu išrinkti nuolatinę draugijos valdybą. Toje pačioje konferencijoje nutarta pakeisti draugijos vardą. Vietoj "Teisybės Ieškotojų", nutarta organizaciją pavadinti Lietuvių Laisvamanių Susivienijimas Amerikoje. Konferencija nutarė nupirkti paveikslams rodyti aparatą, kad galėtų geriau skleisti draugijos idėjas ir tikslus. Suvažiavusieji šiam tikslui sudėjo $185.

Lietuvių Laisvamanių Federacija Amerikoje

Pradžią Laisvamanių Federacijai davė Chicagoje įvykusi Teisybės ieškotojų konferencija. Oficialiai ji įsikūrė ir susitvarkė tiktai 1918 m. gegužio mėn. Tai buvo apšvietos organizacija, leidusi mėnesinį žurnalą Kardą. Organizacijos nariai gaudavo žurnalą už 50 centų kasmet. Federacija taip pat leido knygas, kurias nariai gaudavo nemokamai.

Pradžioje Kardą leido Laisvės Draugai Bostone, o iš jų žurnalo leidimo darbą perėmė naujai susiorganizavusi Laisvamanių Federacija. Aštuntas Kardo numeris jau išėjo Chicagoje, kaip oficialus šios federacijos organas. Chicagos paštas neleido naujai išspausdinto numerio siuntinėti skaitytojams, bet adv. F. Bagočiui nuvažiavus į Washingtoną ir pasitarus su atsakomingais asmenimis, viskas buvo sutvarkyta ir ateityje paštas jokių kliūčių siuntinėjimui nebedarė.

Maždaug per metus visoje Amerikoje buvo suorganizuotos 23 kuopos. Federacija turėjo apie 600 narių. Vienoje Chicagoje buvo 8 kuopos. Nariai rūpinosi švietimu, ruošė paskaitas, skleidė knygas ir kvietė žmones būti laisvamaniais. Pirmutinė

laisvamanių federacijos valdyba buvo tokia: pirm. J. Mickevičius, sekr. ir administratorius A. Ambrazevičius, ižd. S. Danilevičius, o valdybos nariai buvo P. Dubickas, J. Jankauskas, A. Rypkevičius ir P. Galskis.

1920 nutarta visas Chicagos kuopas sujungti į vieną. Be švietimo, nutarta rūpintis ir pašalpa. Federacija nutarė įvesti 6 apdraudos skyrius. Ligos metu pasižadėjo mokėti nariams nuo $6 iki $30 į savaitę. Įvedus pašalpą, centro sekretoriaus pareigoms buvo išrinktas J. Lapaitis. Federacijos nariai mokėdavo po 15 c. kas mėnuo. 5 c. pasilikdavo kuopa, o 10 c. pasiųsdavo į centrą. 1920 m. Kardo prenumerata $2.50 kasmet.

Kilus komunistinei bangai ir prasidėjus nesusipratimams, organizuotas lasvamanių darbas iširo. Komunistai panoro pagrobti šią organizaciją savo kontrolėn. Daugumas laisvamanių priešinosi komunistų skelbiamom idėjom. Federacijoje kilusi nesantaika dėl komunizmo didžiai pakenkė visai organizacijai. Viena kuopa po kitos pradėjo likviduotis. Joks bendras veikimas buvo neįmanomas. Centro valdyba buvo bejėgė šiuos ginčus sustabdyti. Nesantaika kilo beveik kiekvienoje kuopoje. Valdyba, likusi be kuopų, turėjo pati išsiskirstyti. Būrelis laisvamanių dar leido Kardą iki 1929. Bet vėliau ir šis žurnalas buvo sustabdytas.

Lietuvių Laisvamanių Federacija išleido šias knygas:

1) 1918 Laisvamanių kalendorių. Išspausdino 3,000 egzempliorių. Pardavinėjo po 50 c. 2) Kl. Jurgelionio verstą W. K. Tafto raportą JAV prezidentui apie padėtį Filipinų salose, pavadintą Kunigų — minykų darbai Filipinų salose. 3,000 egzempliorių, po 35 c. 3) Dr. A. Karaliaus verstą Barborą Ubriką, 118 pusl., 8,000 egzempliorių, po 50 c. 4) Teodoro J. Kučinsko 16 Kristų. 3,000 egz. Kaina 35 c.

Lietuvių Laisvamanių Etinės Kultūros Draugija

1935. 8. 14 būrelis Roselando veikėjų — A. Jocius, S. Dambrauskas, S. Vitkus, A. Maziliauskas, M. Užunoris, V. Patapas, A. Laurutanas, J. Jukelis, P. Kučinskas ir J. Rasinskas įsteigė kun. M. Mockui Pagalbos fondą. Kai šį fondą reikėjo globot, tai minėti asmens nutarė įsteigti Lietuvių Laisvamanių kuopą, kuri taip ir vadinosi iki 1936. 7, o vėliau buvo pavadinta Laisva-

manių Etinės Kultūros Draugijos 1 kuopa. Kuopa iš 10 narių išaugo iki 121 nario. Ši draugija rengė paskaitas, prakalbas ir vakarienes. Atvykus dr. J. šliupui iš Lietuvos, jam įteikė $50. Vėliau ši kuopa susirišo broliškais ryšiais su Lietuvoje esama L. L. E. Kult. Draugija, vadovaujama dr. J. šliupo. Jo 75 metų sukakties proga pasiuntė jam sveikinimą ir draugijai $25 paramos. 1937.7 pasiuntė į Lietuvą minėtai draugijai dar $100. 1938 kuopa turėjo 57 narius ir jų 31 narys buvo Laisvos Minties prenumeratoriai. 1937 dr-ja sušaukė pirmą suvažiavimą gruodžio 4-5 d. Dalyvavo 32 delegatai. Išrinko Centro Komitetą: pirm. H. Jagminą, laik. sekr. J. Misevičių ir ižd. Dambro. Vėliau organizacijos kontrolė teko komunistams. 1938 išleido vienkartinį leidinį Laisvamanis, 36 pusl. Tiražas — 5,000 egz. Gyvavo iki 1941.

1894 Leonas Ereminas suorganizavo Lietuvių Mildos Giedorių Draugiją iš 18 narių. Tai buvo pirmas Amerikos lietuvių laisvamanių choras. Pradžioje prie choro priklausė vien vyrai, bet vėliau buvo priimamos ir merginos. 1897 ši dainininkų draugija buvo paversta į pašalpinę. 1899 ji paėmė į savo globą Apšvietos Draugijos knygyną. Apšvietą 1894 buvo įsteigęs St. Malewskis.

L. EREMINAS
Pirmųjų Amerikos lietuvių chorų mokytojas, pirmosios populiariškos mišriems chorams knygos autorius.

Mildos chorui ilgus metus vadovavo L. Ereminas, neimdamas jokio atlyginimo. Jis vedė ir latvių chorą. Ereminas 1863.6.23 gimė Skuodo vls., Sarnų (Užduobų) kaime. 1874-76 žiemomis jis lankė Skuodo mokyklą, o paaugęs nuvažiavo į Rygą, kur lankė amatų mokyklą. Ten priklausė prie latvių ir vokiečių chorų. 1891 atvyko į Ameriką ir čia įsitraukė į chorų organizavimą. 1901 buvo paruošęs virš 30 dainų chorams, norėjo jas išleisti, bet buvo sunku. 1902 "Lietuvoje" rašė, kad prenumeratai jau turi surinkęs $300, bet išleisti 1,000 egzempliorių gaidų buvo reikalinga $750.

1898 Mildos draugija buvo suruošusi koncertą, kuriame dalyvavo lenkų (Harmonia) ir latvių dainininkai. 1901 draugija buvo likviduota. Josios turtas buvo paskirtas mokslo knygoms spausdinti. $133.49 draugija atidavė Lietuvių Laisvamanių Susivienijimui kun. Dembskio "Dvynai vagių", dr. J. šliupo "Pajėga ir medega" išleisti. Mildos darbuotei vadovavo P. Stankevičia, L. Ereminas, J. Naujokaitis, S. Bieliauskas, K. Balčiūnas ir kt.

L. Ereminas (1863-1927) paruošė spaudai ir 1902 išleido rinkinį "Dainos", kuriame buvo 67 lietuvių ir kitų tautų kompozitorių dainos. 1921-23 jis išleido penkis numerius "Lyros" sąsiuvinių, kuriuose buvo didokas skaičius lietuviškų dainų chorams.

VALPARAISO UNIVERSITETAS

XX-tojo šimtmečio pradžioje Š. Amerikos lietuvių ateivių jaunimas, norėjęs siekti mokslo, buvo bepradedąs lankyti lenkų Šv. Kirilo ir Metodijaus seminariją, Orchard Lake, Mich., netoli Detroito. Ši mokslo įstaiga turėjo ir paruošiamąjį skyrių, į kurį galėjo stoti ir nemanantieji eiti į kunigus. Jį lankė apie 20 lietuvių jaunuolių. Amerikos lietuviai jaunuoliai netrukus aptiko kitą, tiesiog jiems idealią mokslo įstaigą — tatai buvo Valparaiso universitetas, Valparaiso miestelyje, šiaurės Indianos valstijoje, apie 40 mylių nuo Chicagos, Ill. Tuojau iš tos lenkų seminarijos persikėlė į Valparaiso universitetą lietuviai Stasys Šafranauskas (Sapranas), Vincas Greičius, Aleksandras Baltutis ir kt.

Valparaiso universitetas Amerikos lietuviuose išpopuliarėjo dėl keleto priežasčių. Visų pirma universitetas buvo pasaulietinė privatiška įstaiga, kur mokėsi abiejų lyčių jaunimas, neribojant amžiaus. Be to, universitetas turėjo paruošiamąjį skyrių, į kurį galėjo stoti be pradžios mokyklos baigimo ir visai nemoką anglų kalbos. Paruošiamose klasėse lietuvių jaunimas ir kitų imigrantų jaunimas pradėdavo savo studijas. Oficialiai skelbiama, kad Valparaiso universitetas pradėjęs veikti 1873 m., bet mokslas universitetinio lygio pasiekė tik pradžioje XX amžiaus. 1910 m. Valparaiso univ. turėjo 25 mokslo katedras ir 191 profesorių bei 5,521 studentą. Universiteto bendrabučiuose gyveno 600 studentų, valgyklose maitinosi 1,200 studentų. Čia buvo sudarytos sąlygos mokytis ir neturtingiems studentams, kadangi čia galima buvo ir fiziniu darbu užsidirbti pragyvenimą.

Pirmieji lietuviai studentai Valparaiso universitete jau buvo mokslo ragavę, veiklūs, sumaningi. 1905 m. Valparaiso universitete mokėsi 13 lietuvių. Tais pat metais buvo įsteigta

lietuvių studentų Literatūros draugija, kurios vienas svarbiausių nuostatų buvo užakcentavimas pasaulėžiūrinės pakantos.

Buvo atsižvelgta, kad Literatūros draugijon galėtų priklausyti visų pakraipų tautiečiai, o pasaulėžiūriniai nusistatymai būtų ne tik toleruojami, bet ir pagerbiami. Pasaulėžiūrinė koegzistencija Literatūros draugijai pavyko išlaikyti, sugyveno gerai ir katalikai, evangelikai, socialistai, laisvamaniai. Tolerancija, vienų kitų gerbimas įsigyveno ne tik draugijoje, bet ir šiaip studentų santykiuose.

Literatūros draugija turėjo didelio poveikio lietuviams tautiškai susiprasti bei išsilavinti, nes kartą per savaitę įvykdavo draugijos susirinkimai su numatyta programa. Nariai iš anksto įsipareigodavo pasiruošti ką nors papasakoti arba pasirašius paskaityti. Be to, kitas narys įsipareigodavo padaryti lietuviškos spaudos apžvalgą bei pateikti pasaulio svarbesnių įvykių apžvalgą. Draugija yra turėjusi ligi 40 narių. Literatūros draugijos vardu 1906 m. B. K. Balutis iš Valparaiso universiteto vadovybės išreikalavo lietuvių kalbos kursų, kuriuose buvo dėstoma lietuvių kalbos gramatika, sintaksė bei lietuvių literatūra. Kursų dėstytojas gaudavo šiokį tokį atlyginimą, o kursų lankytojų pažymius užskaitydavo kaip ir kitų kalbų dalykus. Pirmasis kursų mokytojas buvo Pranas Smilgevičius, paskui yra dėstę — B. K. Balutis, Adomas Juška, Steponas Biežis, Kazimieras Vidikas, J. Vitkus, Vincas Greičius, Anicetas Linkus, Z. Vitkauskas, K. Augustas, J. Naujalis, A. Tulys, P. Daužvardis ir kt. Studentų Literatūros draugijos rūpesčiu apie Valparaiso universitetą būdavo rašoma korespondencijų į Amerikos lietuvių laikraščius. Nuo pat draugijos įsisteigimo susirūpinta steigti lietuvių studentų biblioteką ir skaityklą. 1913 m. biblioteka turėjo 1,781 tomų knygų, nes Amerikos ir Lietuvos knygų leidyklos bei laikraščių redakcijos siuntinėdavo nemokamai.

Be Literatūros dr-jos, Valparaiso universitete veikė dar šios lietuvių studentų draugijos: Tėvynės Mylėtojų Draugijos kuopa, įsteigta 1908 (1910 m. 38 nariai, 1911 m. — 26 nariai), Susivienijimo Lietuvių Amerikoje kuopa, Lietuvių Socialistų 120 kuopa (30 narių), Pažangių moksleivių Susivienijimo 2 kuopa (25 nariai), Katalikų moksleivių Susiviniejimo kuopa (12 narių), Kudirkos muzikališka draugystė; veikė studentų suorganizuotas kvartetas, kuris su koncertais lankė lietuvių kolonijas.

Valparaisiečiai lietuviai studentai aktingai dalyvavo lietuviškoje veikloje: rengė koncertus, vaidinimus, važinėjo su prakalbomis, platino knygas, bendradarbiavo spaudoje ir lietuvių visuomenėje įgijo gerą vardą, todėl Literatūros draugija iš Lietuvių Susivienijimo Amerikoje gavo aukų 1908 m. šimtą dolerių, 1909 m. — du šimtu, 1912 m. — 25 dolerių. Be draugijų aukų, studentijai buvo parenkama aukų ir iš privačių asmenų. Valparaisiečiai lietuviai studentai, dažniausia iš Chicagos, pasikviesdavo paskaitininkų — kun. Pr. Būčį, B. Balutį, Kl. Jurgelionį bei koncertuoti M. Petrauską.

1907 m. Valparaiso universiteto lietuviai išspausdino hektografuotą laikraštį Jaunimo Sapnus. Jo sumanytoju ir pirmuoju redaktorium buvo Jonas Sutkus, pinigais parėmė Literatūrinė draugija. Universitete jis rūpinosi ne tiek studijomis, kiek lietuvybės reikalais. Be įkurto studentų laikraščio, jis dar įsteigė studentų vaidintojų ratelį. Ratelis paruošė vaidinti Br. Vargšo Paskutinę Bangą. Veikalas buvo vaidintas Chicagoj Meldažio salėj. Jonas Sutkus neilgai tebuvo Valparaiso universitete. Persikėlė Chicagon. Čia jam Antanas Olszewskis, bankininkas ir Lietuvos leidėjas, buvo pavedęs keletą darbų atlikti. Vienas tokių darbų buvo paruošimas didelio knygų katalogo, o kitas — tai Cervanteso Don Kichoto vertimas. Pavesto darbo tik nedidelę dalį teatliko. Ankstyva mirtis nutraukė jo literatūrinę ir visuomeninę veiklą.

1910 m. pradžioje valparaisiečiai studentai susisiekė su Lietuvos studentija, kai Lietuvoje buvo išspausdintas moksleivijos žurnalas Aušrinė. Apie Aušrinės pasirodymą Literatūrinės draugijos susirinkime pranešė Pranas Gudas, kuris pasiūlė Aušrinę paremti pinigais bei rašyti Aušrinei straipsnių apie Amerikos lietuvių studentiją apskritai ir ypatingai apie valparaisiečius. Apie Valparaiso lietuvių studentų veiklą straipsnis buvo parašytas, perskaitytas dr-jos susirinkime, o vėliau išspausdintas Aušrinėje.

Beveik visi stoję lietuviai į Valparaiso universitetą neturėjo brandos atestato. Daugumas jų dėl anglų kalbos menko mokėjimo turėjo lankyti paruošiamąjį anglų k. kursą. 1911 m. jau susidarė apie porą dešimčių lietuvių, kurie baigė tam tikrus kursus ir gavo diplomus. Atsirado baigusių "Classic", "Scientific", komercijos ir muzikos kursus.

Baigusių tais metais "Classic" kursą ir gavusių A.B. laipsnį figūruoja šie lietuviai: Pranas Gudas, kurs Amerikon atvyko 1906 pabaigoj, o Valparaisan atvyko sekančių metų pradžioje. Stasys Šafranauskas (vėliau Sapranas), kuris baigęs dentisteriją apsigyveno Waterbury, Conn. Juozas C. Wolon (Valavičius) buvo jauniausias baigusių tą kursą. Jis A.B. laipsnį gavo eidamas 18-tus metus. Buvo gimęs Nanticoke, Pa., 1893 m.

Tarpe baigusių "Scientific" kursą ir gavusių B.S. laipsnį yra: Agota Karnauskaitė, gimusi Waterbury, Conn., 1892. Juozas Kinčius, atvykęs iš Wilkes-Barre, Pa. Stasys Naikelis, atvykęs iš Stamford, Conn. Baigęs mediciną, apsigyveno Chicagoj. Domininkas B. Pratapas, atvykęs iš Chicagos. Baigęs agronomijos mokslus, apie du metus tarnavo Amerikos Agrikultūros Dept., paskui buvo išvykęs Lietuvon, bet, ten neprigijęs, sugrįžęs Chicagon, vertėsi "real estate" bizniu. Pranas Šivickis, vėliau Chicagos universitete baigęs gamtos mokslų skyrių ir gavęs Ph. D. laipsnį, sugrįžo Lietuvon. Pranas Juškaitis, kurs vėliau, baigęs kunigų seminariją ir įšventintas į kunigus, klebonavo Cambridge, Mass. Metraštyje, be to, sužymėti kandidatai į 1912 metų bakalauro laipsnį. Jų tarpe buvo šie lietuviai: Cecilija D. Brenzaitė, pusbroliai Albertas ir Mykolas Strikoliai ir Petras Zalatoris.

A. L. Katalikų Moksleivių Susivienijimas

1912 m. rugpiūčio 23 dieną įvyko pirmas Amerikos lietuvių moksleivių suvažiavimas Chicagoje, šv. Jurgio parapijos svetainėje. Suvažiaviman atvyko iš daugelio lietuvių kolonijų moksleivių. P. Lapelis paaiškino suvažiavimo reikalą ir tikslą ir išrinko prezidiumą — K. Vasiliauską, A. Baltutį, A. Petraitį bei St. Vaičiūną. Pat pradžioje iškilo ginčas dėl steigiamos moksleivių organizacijos vardo. Buvo siūloma steigiamą moksleivių organizaciją vadinti Amerikos Lietuvių Moksleivių Susivienijimu, bet daugumas suvažiavusių nubalsavo Amerikos Lietuvių Katalikų Moksleivių Susivienijimo vardą, tai keliolika moksleivių apleido suvažiavimą — St. Biežis, P. Zalatoris, Povilas Šimkus, Povilas Žilvytis, S. Naikelis ir kiti.

Įsteigtosios lietuvių moksleivių katalikų organizacijos tikslas buvo daugiau tautinis, kaip katalikiškas, nes laikė savo

uždaviniu pažinti lietuvių literatūrą, istoriją, platinti švietimą liaudyje, rengiant doroviškų vaidinimų, prakalbų, paskaitų. Suvažiavimas nutarė leisti mėnesinį laikraštį Moksleivį. Pirmoji centro valdyba: pirm. P. Lapelis, vicepirm. M. Žaldokas, sekretorius A. Petraitis, kiti — A. Linkus, J. Kloris, A. Martinkus, redaktorius — K. Vasiliauskas.

1916 m. Amerikos L. K. Moksleivių Susivienijimas turėjo 13 kuopų ir apie 150 narių. Didžiausia kuopa buvo Valparaiso univ. — 23 nariai. 1920 m. kuopų teliko tik septynios. Moksleivių Katalikų Susivienijimas savo organą Moksleivį leido 1913-1920 m., 1920-1924 m. leido Giedrą. 1924 metais Amerikos Lietuvių Katalikų Moksleivių Susivienijimas nustojo veikęs.

Lietuvių Moksleivių Susivienijimas Amerikoje

Kadangi Amerikos lietuvių moksleivija netilpo dėl ideologinių skirtingumų vienoje organizacijoje, tai liberalioji moksleivija 1912 m. taip pat įsteigė savo organizaciją, religiją palikdama kiekvieno nario asmens reikalu, bet akcentuodama grynai lietuvius tautinius reikalus. Pirmutinė organizacijos centro valdyba — P. Petraitis, K. Drangelis, P. Šimkus. Centro valdyba išsirūpino dr. J. Šliupo redaguojamoje Laisvojoje Mintyje gauti skyrių, kuris Jaunimo Sapnų vardu ligi 1913 m. buvo St. Biežio redaguojamas.

1913 m. Moksleivių Susivienijimo seimas nutarė leisti atskirai nuo Laisvosios Minties. 1914 m. vasarą išleido pirmąjį Jaunųjų Sapnų numerį, kurį redagavo St. Biežis, nuo 1914 m. gruodžio mėn. A. J. Karalius. 1914 m. Lietuvių Moksleivių Susivienijimo centro valdybon buvo išrinkti: pirm. D. B. Pratapas, sekretoriumi K. Augustinavičius - August, ižd. P. Žilvytis, redaktoriumi St. Biežis, administratoriumi J. Dargužis.

1915 m. rugsėjo 17-18 d. įvyko moksleivių susivienijimo ketvirtasis suvažiavimas. Trumpą laiką turėjo Jaunoje Lietuvoje savo skyrių vardu Moksleivių keliai. Bet kai Jaunoji Lietuva sustojo ėjusi, tai tuo pat vardu buvo Moksleivių Susivienijimo skyrius Naujienose.

1916 m. įvyko penktasis šios organizacijos suvažiavimas, kuris centro valdybos pirm. išrinko K. Kliaugą, sekretoriumi J. T. Vitkų. Organizacijos narių skaičius pradėjo mažėti, veikla

silpnėti, bet dar 1924 m. turėjo centro valdybą: pirm. L. Normantaitė, sekretorius B. Simokaitis, iždininkas J. Lazdauskas, redaktorius M. J. šileikis.

1927 Lietuvių Moksleivių Susivienijimo centras likvidavosi, tos organizacijos vietoje buvo sudaryta Centrinė Chicagos kuopa, o 1929 visa organizacija likviduota, kasos pinigai 40 dolerių paskirta Šerno Fondui paminklo reikalams.

1926 Chicagoje susiorganizavo čia gimusių lietuvių liberalų grupė — The Lithuanian Assn. of America. Jie Naujienose turėjo anglų kalba savo skyrių — The Student Corner. To skyriaus redaktoriumi buvo J. Rakštis, pavaduodavo Vladas Jurgelionis bei talkininkaudavo L. Normantaitė.

•

CHICAGOS LIETUVIŲ ŠVIETIMASIS

Pirmosios bangos lietuviai ateiviai Amerikoje buvo didelėj daugumoj bemokslis ir beraštis XIX šimtmečio Lietuvos kaimo jaunimas, augęs primityviosios rusų caro imperijos sąlygose. Pažangiame Amerikos gyvenime atsidurę tarp labiausiai atsilikusių, lietuviai iš karto suskato šviestis: stojo į organizacijas, steigė mokyklas ir mokėsi pavieniui. Buvo šviesuolių, kurie visą amžių buvo savo tautiečių mokytojai; buvo asmenų, kurie iš bemokslių pasidarė pirmaeiliais profesionalais; buvo žmonių, kurie reikiamai apsišvietę, sugebėjo įsigyti didelius turtus. Apskritai imant, pakėlusi savo švietimo lygį, lietuvių ateivija Chicagoje užėmė lygią vietą su kitomis tautomis.

Čia toliau eina duomenys, rodą mokyklų organizavimąsi, jų pobūdį ir plitimą ir lietuvių visuomenės uolumą.

Lietuvių mokyklos suaugusiems

Mokyklas atvažiavusiems suaugusiems šviesti pradžioje steigė organizacijos ir pavieniai. Tas pradinis mokslas vėliau kai kur buvo praplėčiamas.

1900 Juozas Elijošius - Ellias įkūrė Čikagoje pirmąją mokyklą suaugusiems. Joje mokėsi skaityti ir rašyti lietuviškai ir angliškai. Buvo ir JAV pilietybės pamokos.

1902 Jokūbas Kulis atidarė pradinę vakarinę suaugusiems mokyklą Šv. Jurgio parapijos patalpose.

1903 Šv. Stanislovo Kolegijos studentai įkūrė draugiją vardu "Pirma Lietuviška Mykolo Giedraičio Draugystė". Jos nariai turėjo tikslą mokytis lietuvių kalbos ir gramatikos.

Tais pačiais metais J. Sabaliauskas Westsidėje atidarė pradinę vakarinę suaugusiems mokyklą, tris vakarus per savaitę. Mokestis $2 per mėnesį.

1907 draugija Lietuvos Ūkininkas įsteigė pradinę mokyklą suaugusiems Westsidėje.

Tais metais Juozas Varkala turėjo įsteigęs mokyklą, kurioje mokė anglų kalbos ir pagrindinių pilietybės žinių. 1908 - 9 šioje mokykloje mokėsi arti 100 mokinių.

1909 buvo įsteigta "Aušros" pradinė mokykla suaugusiems. Jos vedėju buvo pakviestas V. Mišeika, kuris vėliau turėjo keletą pagelbininkų. Mokykla veikė dienomis ir vakarais Lithuanian Community Center, 3149 So. Halsted St.

1909. 9. 7 Šv. Jurgio parapijos mokykloje buvo pradėtos vakarinės pamokos (7:30 - 9:30, šešis vakarus). Vedėjas buvo J. Levickis, aukščiausiu laipsniu baigęs komerciją Valparaiso Universitete, ir K. Gugis, Technologinio Armouro Instituto studentas. Mokoma buvo pradiniai dalykai, aritmetika, anglų kalba, knygvedyba ir braižyba.

1910 buvo įkurta "Aušros" vakarinė mokykla šių dalykų: braižybos — lankė 2 mokiniai, aritmetikos — 16, anglų kalbos — 35, geografijos — 7, ir lietuvių kalbos — 10 mokinių.

1910 Mikas Petrauskas įkūrė pirmą Lietuvių Muzikų Konservatoriją Chicagoje. Aušros Vartų parapinėj mokykloj buvo pradėtos vakarinės pradinės pamokos suaugusiems. Nuo 1910 iki 1913 mokytojavo Levickis. Jam dažnai padėdavo studentas Gurskis. Kartais turėdavo arti 150 mokinių.

Juozas Oleka įkūrė Amerikos Lietuvių Mokyklą. Mokė anglų ir lietuvių kalbų, matematikos, knygvedybos ir kitų dalykų. Ji veikė net iki 1960 m.

1911 K. Šeštokas Aštuonioliktos ir Halsted apylinkėje suorganizavo pradinę mokyklą suaugusiems, Dievo Apveizdos bažnyčios rūsy, su 30 mokinių. Neilgai tesilaikė.

Tais metais buvo įkurta Hofmano mokykla. Lietuviai pra-

dėjo ją lankyti apie 1915. G. Stungis įstojo 1916. Pagal jo pasakojimą, ten buvęs tik Žalys, dabar daktaras. Kai įstojo daugiau lietuvių, Stungis suorganizavo sekmadienio lietuvių klasę. Joje mokėsi ne tik Hofmano mokiniai, bet ir kiti. Mokytojavo J. Laukis, Dr. A. Montvidas, Dr. Vitkus ir K. Augustas. Mokykla gyvavo apie penkerius metus. Lietuvių kalbos klasė kartais turėjo iki 60 mokinių.

1912. 8. 2 "Aušros" mokyklos skyrius Town of Lake, penkis sykius per savaitę, nuo 9 val. ryto iki 10 v. v. Veikė metus.

1912. 8. 5 atsidarė Levickio mokykla, 3106 S. Halsted. Jon ėjo daug lietuvių ir lietuvaičių. Anot "Naujienų", 1921 m. parengiamąją ir prekybos klases lankė 127 vyrai ir 24 moterys. Lietuvių kalbos mokėsi 59 mokiniai.

Town of Lake A. Petraitis atidarė tridienę anglų kalbos mokyklą, prie University of Chicago Settlement.

Northsidėje St. Sasnauskas atidarė vakarinę suaugusiems mokyklą, tris kart per savaitę. Šv. Mykolo Arkangelo parapijos svetainėje mokė pirmadieniais, trečiadieniais ir penktadieniais.

A. Petraitis prie University of Chicago Settlement, 4630 Gross Ave., atidarė vakarinę lietuvių kalba susirinkimams vesti klasę. Mokslas buvo veltui.

1913 J. Oleka atidarė savo mokyklos skyrių Bukausko salėje, So. Chicago. Ten jis turėjo arti 30 suaugusių mokinių. Mokykla išsilaikė apie trejus metus. Rugsėjo 8 Roselande "Aušros" knygyno patalpose įsikūrė pradinė vakarinė suaugusiems mokykla. Mokytojavo K. J. Valys-Baronas, J. Laukis ir ilgiausiai T. Kučinskas. Mokė anglų ir lietuvių kalbų. Waitches Bros. įkūrė mokyklą Town of Lake. Gyvavo kelerius metus.

1914 Lietuvos Vyčių Sąjunga suorganizavo vakarinius kursus suaugusiems. Vadovavo ir mokė K. Pakštas. Moterų Draugija "Apšvieta" Mark White svetainėje prie 29-os ir Halsted įrengė moterims vakarinę siuvimo, virimo ir anglų kalbos mokyklą narėms ir nenarėms.

1915 W. S. Giedraitis 836 W. 33rd St. turėjo šokių mokyklą; pamokos buvo dukart per savaitę. Per keliolika metų J. Klovas ir J. Šliažas turėjo šokių mokyklą J. Rašinskio svetainėje; šoko dukart savaitėje.

1915 m. "Naujienos" įkūrė kursus, kurie tęsėsi tris mėnesius. Vedėjai buvo A. Lalis ir Kl. Jurgelionis; šis turėjo duoti savo skyriuje literatūros teorijos pagrindus. Kl. Jurgelionis, kursam pasibaigus, "Naujienose" rašė: "Stoka dalyko literatūros lietuvių kalboje labai metėsi į akis. Ypač atjaustina buvo stoka dviejų reikalingesniausių, dar niekad lietuvių kalboje negamintų vadovėlių: formalės logikos vadovėlio ir rašymo teorijos vadovėlio. Iš lietuvių jaunuomenės niekad nebus galima laukti, kad ji pramoktų gerai rašyti ir gaminti gerus literatūros veikalus, kol ji neturės šių vadovėlių. Platesnis kritiškas lietuvių literatūros vadovėlis taip pat būtų labai reikalingas".

1919 "Naujienų" štabas, būtent: A. Lalis, Kl. Jurgelionis, P. Grigaitis, K. Augustas ir K. Gugis, suorganizavo Liaudies Kursus. Buvo paskaitos iš Politinės Ekonomijos, Kultūros Istorijos, Apie Valstybę ir Valdžios formas, ir iš Visuotinės Istorijos.

1915 Chicagoje veikė šios Vyčių vakarinės mokyklos: Dievo Apveizdos parapijoj Vyčių 4 kuopa, Šv. Jurgio parapijoje Vyčių 16 kp. Šiose mokyklose dėstė anglų kalbą, lietuvių kalbą, Lietuvos istoriją, aritmetiką ir geografiją. ALRK Moterų Sąjungos kuopa Bridgeporte atidarė Šv. Jurgio parapijos salėje rašymo, skaitymo ir rankų darbų mokyklą, bet turėjo ją uždaryti, nes šios draugijos narės nenorėjo pamokomis naudotis.

1915 veikė pradinė vakarinė mokykla M. Meldažio svetainėje. Vedėjas — studentas A. Karalius. Mokė anglų ir lietuvių kalbų tris kartus per savaitę.

Lietuvos Vyčių 13-ta kuopa Town of Lake buvo įsteigusi pradinę vakarinę mokyklą, kurioje mokė lietuvių ir anglų kalbų. 1919 ten buvo įsteigti kursai bei paskaitos, kuriuos vedė kun. Bučys.

1916 B. T. Waitches įkūrė American College Preparatory School 3103 So. Halsted. Jis turėjo mokyklas Town of Lake ir Roselande. Jos gyvavo kelioliką metų. Tais metais studentas A. J. Karalius įkūrė Lietuvių Korespondencinę Mokyklą. Baigęs medicinos mokslus, jis mokyklą perleido savo draugui P. Galskiui, bet šis pamatė, kad negali jos vesti, ir perleido stud. A. Margeriui, kuris ją likvidavo 1925 m.

"Aušra" skelbėsi: "Nuo 1909 m. turi 3149 So. Halsted St.

dieninę ir vakarinę mokyklą, kurioj dėstomi pradiniai ir aritmetikos, istorijos, geografijos ir braižybos dalykai atsakomingų mokytojų, pigus mokestis". Ta mokykla gyvavo iki 1922 ir ja pasinaudojo virš 1,000 asmenų. Town of Lake veikė šokių mokykla. Pamokos ėjo triskart per savaitę. Mokytojavo S. T. Aukštakalnis.

1917 Stasys Turskis įkūrė Dailės Mokyklą. Mokė dainuoti solo, duetus, trio ir t.t. Turėjo klasės Roselande, Wessidėje ir Northsidėje. Tuo pat laiku jis buvo ir Laisvos Jaunuomenės Choro vedėjas.

1919 Northsidės Draugijų Sąryšis įkūrė pradinę mokyklą suaugusiems. Užsiregistravo virš 40 mokinių. Mokytojavo D. Witkus. Tęsėsi kelerius metus.

1920 veikė Liaudies Kursai, kur buvo skaitomos paskaitos iš Politinės Ekonomijos, Kultūros Istorijos, apie valstybę ir valdžios formas, ir iš Visuotinos Istorijos. Kursų organizatoriai ir lektoriai buvo A. Lalis, Kl. Jurgelionis, K. Augustas, P. Grigaitis ir K. Gugis.

1921 lietuvių rūbsiuvių unijos 269 skyrius įkūrė lietuvių kalbos mokyklą. Lankė 18 mokinių. Mokytojas Palevičius gaudavo $2 už vakarą.

1922 gyvavo Jaunuolių Orkestro Draugija, turėjusi virš 100 narių trijuose skyriuose: orkestro — vedė J. Grušas, choro — F. Manelis, o gramatikos — dr. A. J. Karalius, padedant dr. S. Naikeliui ir J. Kuzmickiui. Gramatikos mokyklą lankė 56 berniukai ir mergaitės.

1924 K. Pakštas buvo suorganizavęs grupę iš 12 korespondentų, kurie pasivadino "Žaibas žaibuoja". Grupės pirmininkė buvo Ona Aleliūnienė. Pakštas šiai grupei skaitė paskaitas korespondentam paruošti. Ji veikė apie metus laiko.

1926 J. Olekas nupirko nuo Levickio mokyklą ir prijungė ją prie savosios. Per tą mokyklą perėjo apie 1,200 mokinių. Olekas mokyklą išlaikė iki savo mirties, lygiai 50 m. (Levickis išvažiavo į Kaliforniją).

Tėvai Marijonai įsteigė Amerikos Lietuvių Kolegiją, pirmutinę augštąją lietuvių mokyklą berniukams. Jos pirmasis direktorius kun. dr. F. Navickas. Mokykla turėjo savo Kolegijos Rėmėjų Organizaciją. Ją rėmė ir Amerikos Katalikų Federacija. 1940 Amerikos lietuviai katalikai pasiryžo įamžinti mirusio

kun. J. Navicko vardą. Jie nutarė sukelti $5,000, kad iš nuošimčių sudarytų stipendiją neturtingam klierikui. 1943 jie jau galėjo duoti klierikui Petrui Cibulskiui pirmą stipendiją. 1952 seminarijoje buvo 14 jaunuolių, norinčių tapti misijonieriais. Juos auklėjo 8 marijonai. Kolegija turėjo turtingą knygyną. 1956 ji buvo uždaryta.

1928-31 Juozas Budrikas buvo įsteigęs Kanklių Muzikos Mokyklą. Mokytojai: M. Yozavitas — piano, J. Sauris — vargonų, J. Kenstavičia — gitaros, Pečiukaitė — piano, J. Žiūronas — dainavimo ir piano, ir kiti. Mokinių buvo virš 100. Daugiausia mokėsi akordeono, gitaros ir dainavimo. Kaikurie mokiniai dalyvavo Budriko radijo programose.

Katalikų Bažnyčia Amerikoje (tautinė) įkūrė seminariją. Dėstė dr. A. J. Karalius ir dr. A. K. Rutkauskas. Vadovavo S. A. Geniotis.

1953 kazimiriečių įsteigta Marijos Aukštesnioji Mokykla. Ji yra 553 pėdų ilgio ir 274 pėdų pločio; jos pastatymas kainavo 3½ mil. dolerių. 1953 joje mokėsi 1,334 mergaitės. Ji turi savo 50 muzikančių orkestrą, 120 dainininkių chorą ir kompozitorės sesers Bernardos specialias dainavimo pamokas. Mokykla užima visą bloką prie Marquette Rd. ir California Ave., prieš Marquette parką.

Akademijoje mokoma keturių metų aukštesnės mokyklos kursai, knygvedyba ir stenografija. Visi dalykai dėstomi pagal Chicagos miesto ir Illinois valstybės reikalavimus. 1924. 3. 25 Chicagos miestas suteikė akademijai visas reikalingas teises, o 1930. 2. 24 Illinois valstybė suteikė valstybinės mokyklos teises. Tokiu būdu mergaitės, baigusios akademiją, priimamos į kolegijas ar universitetus be stojamų egzaminų. 1935. 4. 13 akademija buvo priimta į North Central Association, kuri suteikė akademikėms privilegiją be egzaminų stoti į universitetus ne tik Jungtinėse Valstybėse, bet ir užsienyje. Be virš minėtų dalykų, akademijoj mergaitėms dėstoma lietuvių tautos istorija, literatūra ir kalba.

Tais metais buvo formaliai įsteigta Šv. Kazimiero Mokytojų Seminarija (faktiškai veikusi jau nuo 1948). Mokslas einamas pusmetinių semestrų sistema. Seminarija surišta su Katalikų Universitetu Washingtone, D. C. Programoje yra ir lietuvių kalbos kursas. Jis apima lietuvių kalbą, literatūrą ir lietuvių

kultūros istoriją. Dėsto seserys Anastazija, Kristina ir Perpetua.

1949 rudenį Cicero buvo įsteigta lietuviška šeštadieninė mokykla. Ji ir dabar tebeveikia. Jos pamokos įjungtos į parapinės mokyklos laiką. Mokykloje yra viena tinkamai įrengta klasė, į kurią kasdien iš kitų klasių lietuviai mokiniai grupėm renkasi pusės valandos lietuvių kalbos, istorijos ir geografijos pamokai. Šia klase rūpinasi tėvų rinktas komitetas, bet iš esmės ji veikia parapijos klebono prel. J. Albavičiaus priklausomybėj. Jis teikia visokeriopą paramą. Ja rūpinasi ir mokyklos vedėja sesuo M. Perpetua (anksčiau buvo sesuo Marianna).

Šios mokyklos organizatorė ir pirmoji vedėja buvo O. Zailskienė, o nuo 1950 rudenį — Juozas Kreivėnas. Joje mokytojais buvo B. Paliulis, G. Babrauskienė, A. Prapuolenytė, J. Vaičiūnienė, A. Paulavičius, P. Maldeikis, A. Baukienė, A. Šatas, J. Prapuolenienė, V. Janauskienė, Jovaiša, Markelis, A. Juškevičius, Zailskas, kun. P. Karalius ir kun. P. Patlaba. Veiklūs tėvų atstovai buvo J. Švedas, A. Zailskas, A. Venclovas ir kiti.

1949 buvo 30 mokinių, 1959 — 102.

Lituanistikos klasę mokiniai pradeda lankyti nuo antrojo skyriaus, rašoma Šv. Antano parapijos Auksinio Jubiliejaus leidinyje.

SPORTAS

Chicagos lietuviai sportuoti pradėjo dar praeitame šimtmetyje. Jiems rūpėjo ristynės, svorių kilnojimas ir noras pasiekti Mr. America titulo. Pradžioje į sportą įsitraukė pavieni asmenys, o šimtmečio pradžioje jie pradėjo organizuotis. Pradžia buvo surišta su šokiais ir pasilinksminimais. 1900. 9. 1 Povilas Raith buvo suorganizavęs šokių ir pasilinksminimų klubą. Sekmadieniais jaunesnieji šoko ir linksminosi, bet atsirado ir tokių, kurie norėjo pasportuoti. Vieni šoko, o kiti kumštynėmis domėjosi. Tretieji pašokdavo, o vėliau treniruodavosi savo šakoje.

1906 Town of Lake kolonijoj įsikūrė Baltos Rožės Klubas. Jo tikslas — lavinti savo narius mankštos, kumščiuotis, ristis ir kiloti svorius. Taip pat rengti pasilinksminimo vakarus ir šokius. 1911 turėjo 60 narių. Klubo narys Geštautas tais metais galinėjosi su pagarsėjusiu amerikiečiu tvirtuoliu C. Cutler. Į sutartą laiką amerikietis lietuvio nepaguldė. Klubiečiai džiūgavo. Tuo laiku ir klubietis Delkus pradėjo reikštis kaip sunkaus svorio ristikas ir dalyvavo įvairiose rungtynėse.

Vėliau lietuvių čempionai buvo: K. Sarpalius, medicinos studentas, Amerikos kolegijų čempionas; J. Bancevičia 170 sv., P. Katauskas 155 sv., J. Šimkus 175 sv., A. Ačas 230 sv., J. Geštautas 210 sv., D. Dudinskas 145 sv., J. Kuodis 160 sv., K. Požela ir kiti.

Greta Town of Lake buvo pradėjęs veikti pašalpinis ir atletikos Skaistaus Mėnulio (Bright Moon) klubas. Vėliau abu šie klubai susijungė ir pasivadino Unity Klubu.

1912 Bridgeporte įsikūrė Lietuviškas Atletiškas Klubas. Tikslas — mankšta, mokytis kumščiuotis ir ristis. Valdyba: P. Mažeika prez., V. Eringis viceprez., J. A. Martinkus sekr., J. P. Evaldas fin. sekr. ir J. Ridikas išd.

1914 susiorganizavo Regal Lietuvių Klubas iš 40 sporto narių. Įsikūrė ir Lietuvaičių Gimnastikos Klubas Bridgeporte. Jo valdybą sudarė K. Šlikienė, S. Staniliūtė ir M. Damijonaitienė. Taip pat tada įsikūrė Lithuanian Club, apie 40 narių, ir lavinosi sporte. Instruktorium pakviestas P. Norkus, neseniai atvykęs iš Rygos. Per keliolika metų veikė Golden Star Klubas su beisbolo jauktu. 1928 jis žaidė beisbolą su Melrose Park.

1915 įsikūrus Lietuvos Vyčių 36 kp. joje susiorganizavo sviedinių ratelis (baseball team). Ši kuopa Čikagoje pirmoji įsigijo uniformą. Ji padėjo organizuojant Baseballo Lygą, kuri buvo išaugusi iki vienuolikos "tymų", su dviem divizijomis. Vedėju buvo J. Stankus. 1916 L. V. 24 kp. (Aušros Vartų par.) turėjo atletų skyrių. 1922 ir 1925 Lietuvos Vyčių Lygos beisbolo komanda laimėjo čempionatą ir gražų dovanų. Northsidėje jie turėjo baseball, basketball, bowling ir kt. sekcijas.

1924 Chicagoje veikė ristikai: J. Geštautas, S. Poskevich, J. Simon, P. Katauskas, P. Norkus, J. Kuodis, B. Augūnas, J. Deckus, D. Dudinskas, J. Šlikas, K. Levinskis, K. Sarpalius, A. Freimont, J. Kazanauskas ir kt.

1926. 9. 22 susiorganizavo Golfo Klubas Bridgeporte, kur turėjo savo patalpas ir galėjo lavintis. Instruktavo A. K. Menas. Valdyba: Dr. A. J. Karalius pirm., Dr. M. Žilvitis vicepirm., p-lė K. Naglevičiūtė sekr. ir A. K. Menas ižd. ir instruktorius. Veikė kelis metus.

Dr. Poška suorganizavo sportininkus pasaulinei parodai.

1933. 9. 28 A. Bielskio vaistinėje, 2422 W. Marquette Rd., susiorganizavo Lietuvių Golfininkų Sąjunga. Jos tikslas — sportas. Nariai: Dr. G. Blożis, Dr. S. Bieżis, vaist. A. Bielskis, Dr. V. S. Naris, L. Pivorunas, N. Pochulp, L. Šimutis, J. Vitkus ir C. K. Kliauga. Pirmus metus kiekvienas narys mokėjo po vieną dolerį į metus, o vėliau mokėjo po du doleriu metinio nario mokesčio. Turėjo apie 165 narius. 1936 valdyba: pirm. L. Pivorūnas, sekr. G. Bložis, instr. J. C. Miller.

1934 veikė Lituanikos basketbolo ratelis. Pasižymėjo šie: P. Kriaučiūnas (Kraus), E. Kriaučiūnas, studentas, De Paul universiteto futbolo ratelio kapitonas. P. Barskis 1934 laimėjo daugiausia taškų. A. Laurutis 1933 buvęs De Paul universiteto basketbolo ratelio kapitonas. Buvo išgarsėję B. Budrikas, E.

Jaselskis (Jassen), J. Kliučinskas, J. Tendžius (Tendzy) ir kt.

1936 įsikūrė Amerikos Lietuvių Sporto Komitetas Chicagoje. Jo tikslas buvo pasikviesti iš Lietuvos sportininkų, priimti juos ir surengti jiems varžybas su čia gimusiais lietuviais. Valdyba: J. B. Borden - Bagdžiūnas prez., kun. A. Linkus ir Dr. S. Biežis vicepirm., A. J. Valonis sekr. ir J. Yuška ižd. Iš Lietuvos sportininkai atvyko į Chicagą 1937. 7. 10 ir išvyko 7. 22.

1938. 7. 17 Kaune prasidėjo pirmoji lietuvių tautinė olimpiada. Amerikos Lietuvių Atletinė Sąjunga (anksčiau Komitetas) rūpinosi pasiųsti sportininkus į Lietuvą. Iš Chicagos išvyko apie 40 asmenų. Išleistuvių pusryčiai buvo suruošti konsulo P. Daužvardžio, kuris pabrėžė Pirmosios Lietuvos Olimpiados ir joje Amerikos lietuvių dalyvavimo reikšmę. "Olimpiadon vykstantiems svarbu ne tik būti gerais sportininkais, bet taip pat svarbu būti ir gyvais lietuviais — vartoti sklandžiai lietuvių kalbą", — patarė konsulas. Traukinys buvo papuoštas lietuviškomis spalvomis ir turėjo didelę iškabą su Olimpiados užrašu. Iš Chicagos vykstantiems sportininkams lietuviams buvo paskirtas atskiras vagonas. Sportininkų išvykimą gražiai aprašė ne tik lietuvių, bet ir Chicagos angliškoji spauda.

1937 tenisistas J. Žukas laimėjo Kauno teniso čempionatą. Su krepšininkais jis laimėjo Europos čempionatą Lietuvai ir pasižymėjo kitose sporto srityse. Jis grįžo Amerikon kartu su Lietuvos sporto ekskursija, kuri aplankė Amerikos lietuvių kolonijas. Už laimėjimus J. Žukas buvo apdovanotas Vytauto Kryžiumi.

Buvo sudarytas tam tikras komitetas atvykusiems Lietuvos sportininkams priimti. M. Zolpienė buvo to komiteto sekretorė.

Juozas Geštautas į Ameriką atvyko 1904. Po 6 metų jis pagarsėjo Chicagos apylinkėje kaip sunkaus svorio čempionas. Per 30 metų Geštautas ritosi su žymiausiais Amerikos ristikais: St. Zbyscko, Strangler Lewis, Frank Goteh ir kitais.

Jo sūnus Ray Gestaut, Antro Pasaulinio ir Korėjos karo veteranas, gražiai reiškėsi sporte. Aukštesnėj mokykloj buvo vienas iš geresnių ristikų, kumštininkų. 1944-45 jis buvo vienas iš geriausių krepšininkų ir minkšto sviedinio žaidėjų Dariaus - Girėno sporto vienetuose.

1962. 2. 4 įvyko metinis Chicagos stipruolių konkursas, sun-

kiausvorių rungtynės ir Mr. Chicago rinkimas. Panašiuose konkursuose 4 lietuviai buvo išrinkti Mr. Chicago. Pirmas buvo John Farbotnik 1943. A. Kigas 1946, jis buvo Mr. Chicago ir Mr. Illinois ir gavo 20 kitų atžymėjimų. B. Markūnas išrinktas Mr. Chicago 1947 ir gavo Mr. Mid West titulą. 1950 A. Brijūnas buvo išrinktas Mr. Chicago.

Bob Hoffman, stipruolių žurnalo leidėjas ir visos Amerikos Mr. America konkursų vedėjas, priminė man, kad 3 lietuviai buvo išrinkti 20 metų bėgyje. Pirmas lietuvis iš Philadelphia J. Bacon buvo išrinktas Mr. America 1943, antras Mr. America buvo Chicagos lietuvis Alan Stephans (Steponavičius). Ir trečias Mr. America buvo išrinktas John Farbotnik 1950. aimėtojai turi turėti gražiausią ir raumeningiausią kūną ir dar turi rankom pakelti virš galvos nemažiau 250 svarų.

1955 Chicagoje įvyko Illinois stipruolių varžytinės. Rungėsi dėl sunkaus svorio čempionato. Dalyvavo iš viso 30 atletų. Ir iš jų buvo išrinktas Alex Kigas "Mr. Illinois". Jis buvo pripažintas geriausias ir gražiausiai nuaugęs atletas sunkiojo svorio kilnotojas. Alex Kigas yra lietuvis. Gyvena Brighton Parke. Atletikoje jis jau nebe pirmą kartą pasižymi. 1954 jis laimėjo net kelis eitulus. Jam buvo pripažintas ir "Mr. Chicago" titulas.

B. Markūnas yra laimėjęs keletą čempionatų sunkaus svorio kilnojimo srity. Be to, per 10 metų jis išlaikė "Mr. Chicago" titulą.

KULTŪRINĖS ORGANIZACIJOS

ŽEMAIČIŲ KULTŪROS DRAUGIJA buvo suorganizuota 1921. Ją įsteigė vaist. Leopoldas Apolis ir J. Grušas. Draugijos tikslas: rinkti knygas ir siųsti į Lietuvą. Pirmutinę valdybą sudarė: pirm. Grušas, sekr. L. Apolis, ižd. A. Mozgeris, kasos globėjai — J. Mozgeris ir B. Ralienė. Turėjo apie 20 narių.

Žemaičių Kultūros Draugija padėjo Viekšniuose įsteigti viešą knygyną, pasiųsdama apie $300 knygoms pirkti. Viekšnių viešam knygynui užsakė 3 egz. dienraščio "Naujienos" ir po vieną "Draugo", "Keleivio" ir "Gyvenimo". T. Kučinskas paaukojo Enciklopediją, kuri buvo pasiųsta Telšių Mokytojų Seminarijai. Draugija veikė apie 4 metus.

CHICAGOS LIETUVIŲ MOTERŲ KLUBAS įsisteigė 1923. 6. Klubo tikslas — draugiškumas ir labdarybė. Pirmosios organizatorės buvo: Nausėdienė, Kirienė, Elias, Meldažienė, Stankūnienė, Sinkuvienė, Salkuvienė ir kitos. Jos suruošė vakarą, kuris davė $369.45 pelno, kurį pasiuntė trims Lietuvos našlaičių prieglaudoms: Vaikelio Jėzaus, Vilniaus ir Sleževičienės komitetui; visoms po vieną tūkstantį litų. Tai buvo pradžia draugijos veiklos ir labdaros darbų.

1924 klubas surengė porą vakarų ir pasiuntė toms pačioms organizacijoms $300. Tuo laiku jis pradėjo šelpti ir vietos neturtinguosius, duodamas jiems Kalėdų dovanų, rūbų ir kitų dalykų. 1927 surengė pramogą, kuri davė $335.60 pelno, aukojo Dėdės Šerno paminklui statyti. Nutarta visus susirinkimus vesti lietuvių kalba. 1928 klubas nutarė įrengti kambarį Šv. Kryžiaus ligoninėje. Tam tikslui padarė pramogą, kuri davė $400 pelno ir visą paskyrė ligoninei.

1929 nutarė aukoti Lietuvos Ūkininkų Pašalpos Komitetui $100. Aplankė Oak Forest Infirmary lietuvius ir jiems suruošė programą ir pietus. Per daugelį metų, kartą į metus, neturtingoms šeimoms klubas pirkdavo anglis, mokėjo nuomą ir teikė

kitokią materialinę ir moralinę pagalbą. Tokiam pastoviam šalpos darbui buvo išrinkta pastovi komisija; pirm. B. Pivoriūnienė. Iš klubo kasos kas mėnuo buvo skiriama $25 šalpos reikalui.

1932 klubas surengė velykinę programą vaikučiams; jų dalyvavo apie 300. Tais pačiais metais buvo surengtas balius Dariaus ir Girėno skridimui į Lietuvą paremti. Gauti $200 buvo įteikti mūsų lakūnams. Klubas parėmė ir F. Vaitkaus skridimą.

Buvo įsteigtas lietuviškų ir angliškų leidinių knygynėlis, kuriuo narės naudojosi; buvo išklausytas paskaitų ciklas apie Lietuvos literatūrą; globojo ar suruošė meno parodas, koncertus, parodėles; prisidėjo prie lietuvių dalyvavimo didžiose Chicagos iškilmėse, Century of Progress, Woman's Worlds Fair, ir k. Nemažomis aukomis parėmė lietuvišką spaudą ir lietuviškų knygų leidimą.

Antrojo karo metu narės suorganizavo lietuvišką Amerikos Raudonojo Kryžiaus vienetą, rinkosi kas savaitę, gamino kare sužeistiems bintus, mezgė, siuvo jiems įvairius reikmenis.

Klubas pasikvietė žymias Lietuvos dainininkes, artistes, paskaitininkes į pobūvius. Naujai atkurtoms organizacijoms, k. t. Lietuvių Skautams, DLK Birutės D-jai, Vaikų Teatrui, ir daugeliui kitų, Klubas talkino, finansiniai parėmė, stiprino.

Klubas "adoptavo" dešimties Vargo Mokyklas lankančių vaikų šeimas; priedo, pavienės narės pasirinko po kelias šeimas; visiems buvo siuntinėjami CARE pakietai, rūbai, maistas, vaistai; kai kuriems parūpinta atvykimo garantijos.

KULTŪROS RATELIS įsteigtas 1925. Pirmąją valdybą sudarė: E. Rogers - Lenkartienė — pirm., A. Kairiūtė — vicepirm., F. Stungis — A. Paužienė — nut. sekr., Bernice Balickas — ižd. Šiam rateliui priklausė merginos, kurios buvo baigusios aukštesnes mokyklas. Ratelio tikslas nusakomas šiais žodžiais: "Kultūrinis, socialinis, kad sutrauktų pažangesnes lietuvaites į šį ratelį, idant pažintis daryti ir sustiprinti draugavimąsi tarp čia gimusių lietuvaičių, tuomi palaikant lietuviškumą tarp narių ir prisidėti, kur galima ir pageidautina, prie visuomeniško darbo dėl lietuvių naudos." Pakriko apie 1956.

JONIŠKIEČIŲ LABDARYBĖS IR KULTŪROS KLUBAS įsteigtas 1925. 6. 11. Jo pirmieji nariai: A. Brijūnas, J. Brijūnas, J. Butautis, J. Gasparaitienė, A. Burnickienė, A. Ančiūtė, K. Kip-

šas, Z. Kigiūtė, J. Pauga, J. Jonkus ir kt. Pirmuoju pirm. buvo J. Butautis.

Klubo tikslas: labdarybė ir kultūra. Joniškiečiai remia visus lietuvių visuomenės kultūrinius ir labdaringus sumanymus. Klubas yra aukojęs Dariaus - Girėno namų statymui, Oak Forest prieglaudos seneliams, Lietuvių Tarybai, Naujienų namo taisymui, American Red Cross, Community ir War Fund, Lietuvių Konferencijai ir seneliui A. Varnui Vokietijoje. Joniškiečiai pirko U. S. War Bonds, prisidėjo aukomis prie Lietuvos našlaičių vaikų gelbėjimo, Naujienų Mašinų Fondui ir kt.

Į šį klubą gali priklausyti asmenys nuo 16 iki 45 metų amžiaus. Kiekvienas narys, vyras ir moteris, moka po $2 į metus. Nariui mirus, iš iždo išmokama paveldėtojui $50 ir gėlių vainiką už $15. Laike nepriklausomos Lietuvos Joniškiečiai pasiuntė "Telšių žemaičiui" $100, Joniškiečių seneliams $20. Klubas vienu kartu turėjo apie 300 narių, tarp jų buvo ir jaunimo, kurio retkarčiais buvo ir valdyboj. 1960 valdybą sudarė: J. Gasparaitis — pirm., A. Burba — vicepirm., J. Keturakis — nut. sekr., B. Žemgulis — fin. sekr., J. Klimas — ižd., M. Danta — kontr. sekr., R. Šniukas — koresp.

ROKIŠKĖNŲ KLUBAS įsikūrė 1926 prie Etinės Draugijos. Klubo tikslas — kultūra ir labdarybė. Gyvavo apie 15 metų. Likviduodamas, pinigus paskyrė A. L. Tarybai ir Vaidylų Brolijai.

KUPIŠKĖNŲ KLUBAS suorganizuotas 1930 Jono Kulio pastangomis. Tikslas — įsteigti laisvas kapines ir Liaudies Namą Kupiškyje. 1931 klubo valdybą sudarė: dr. A. Graičiūnas pirm., M. Čiurlis — vicepirm., dr. Jokūbas Kulis — ižd., Jonas Kulis — sekr., Jonas Juodakis ir Justinas Kulis — iždo globėjai, V. Vilimaitė — organizatorė. Vienu metu klubas turėjo 8 kuopas su centru Chicagoje. Narių buvo 277, turto — $594. Klubas savo tikslo nepasiekė ir 1934 pakriko.

NORTHWESTSIDĖS MOTERŲ KLUBAS įsikūrė 1930. Tai buvo pasilinksminimų ir kultūros klubas. Šio klubo organizatorės buvo: E. Degutienė, M. Kriaučiūnienė, L. Prūsienė, Šliauterienė, Galskienė. Pirmoji valdyba: pirm. L. Prūsienė, sekr. Smalalienė, ižd. E. Degutienė. Paskutinė valdyba: pirm. M. Kriaučiūnienė, sekr. B. Čižauskienė.

LIETUVIŲ DARBININKŲ DRAUGIJOS 4 KUOPA įsikūrė 1932. 2. 25 iš 25 narių. Organizatoriai: St. Strazdas, J. Elmanas, A. Petrokas ir kiti. Pirmoji valdyba: S. Strazdas pirm., A. Petrokas vicepirm., J. J. Pranckas sekr., F. Mockaitis nut. sekr., P. Markūnas ižd. Tikslas — traukti krūvon darbininkiško sporto jėgas, steigti sportininkų ratelius, vykdant tarp jų bendrojo darbininkiško švietimo darbą. Po keliolikos metų pakriko.

KRUOPIŠKIŲ PROGRESYVIŲ KLUBAS įsisteigė 1933. 2. 5. Tikslas buvo aptaisyti Kruopių laisvas, netikybines kapines. Tvirtinama, kad Kruopių kapinės buvusios pirmos laisvos kapinės visoje Lietuvoje. Pirmąją klubo valdybą sudarė: pirm. D. Miller, vicepirm. M. Čepulevičius, nut. sekr. V. Čepulevičius, fin. sekr. A. Lalas, ižd. F. Leonas. Iš viso susiorganizavo 16 narių. Gyvavo apie 12 metų.

LIETUVOS MOTERŲ PILIEČIŲ LYGA įsikūrė 1933. 2. 3. Jos tikslas: dirbti kultūrinį darbą ir padėti nepilietėms įsigyti pilietybę. Pirmutinė sumanytoja ir organizatorė M. Zolpienė. Pirmjoi valdyba: M. Zolpienė — pirm., J. Gulbinienė — vicepirm., A. Vaišvilienė — sekr., T. Tanke — fin. sekr., R. Maželiauskienė — ižd. Pradžioje lyga turėjo 18 narių. Lyga išprašė iš miesto valdybos, kad ši sutiktų pakeisti Auburn Ave. pavadinimą į Lituanica Ave. pagerbiant tragiškai žuvusių lakūnų Dariaus ir Girėno atmintį. Lyga kovojo už ateivių teises. Taip pat padėdavo ir padeda narėms užpildyti dokumentus pilietybei gauti ir pagelbsti kituose reikaluose. Liet. Mot. Pil. Lyga yra padėjusi gauti pilietybę per 300 asmenų.

1960 valdyba: M. Zolpienė — pirm., J. Andrulienė — vicepirm., S. Kaulakienė — prot. sekr., S. Stankiūtė — fin. sekr., R. Didžgalvienė ižd., S. Zigmantienė ir A. Gass iždo globėjos.

ŽAGARĖS KLUBAS įsteigtas 1934. 6. 29. Organizatoriai: P. Arlauskas, V. Rudauskas, A. Janavičius, J. Danta ir kt. Steigiamajame susirinkime buvo išrinkta klubo valdyba ir įstatų komisija iš 4 narių: P. Arlausko, A. Janavičiaus, K. Adomaičio ir D. Radvilos. Nariai duoklių moka po $1.20 į metus. Pirmasis klubo pirm. P. Arlauskas, šiose pareigose ištarnavęs 13 metų (mirė 1948. 7), vėliau pirm. buvo J. Jud - Judeika, M. Dantienė ir V. Kriščiūnas. Klubas yra mišrus: nariai gali būti vyrai ir moterys, nežiūrint politinių ar religinių įsitikinimų. Yra prisidėjęs prie daug labdaringų darbų, lankėsi Oak Forest senelių

prieglaudoje, Hines veteranų ligoninėje (kas metai paskiria po $10 cigaretėms veteranams). Paskirta aukų Žagarės laisvų kapinių aptvėrimui ir kitokiems įrengimams, Dariaus - Girėno namų statybai paaukota $25.

Mirus nariui, perkamas gėlių vainikas ir skiriama $50 pomirtinės pašalpos. Klubas 1956 turėjo apie 180 narių ir apie $11,800 iždе. 1960 valdyba: P. Masilionis pirm., J. Didžgalvis vicepirm., J. Keturakis nut. sekr., H. Danta fin. sekr., A. Sankus ižd., R. Didžgalvis kont. sekr., A. Burba koresp.

BRIGHTON PARKO MOTERŲ KLUBAS susiorganizavo 1934. 12. 18. Klubo tikslas — pritraukti moteris prie kultūros, labdaros ir apšvietos darbų. Taip pat, kiek leidžia sąlygos, prisidėti prie jaunuolių organizavimo ir jų organizacijų palaikymo. Klubo sumanytojos ir organizatorės buvo: A. Zakubienė, O. Kačerauskienė, O. P. Pilėnienė, E Norgailienė, R. Budrienė, O. Dovginienė, S. Puniškienė, A. Miščikaitienė ir E. Stencelienė. Klubą suorganizavo liberalės moterys. Pirmutinę valdybą sudarė: A. Zabukas — pirm., E. Norgaila — vicepirm., O. P. Pilėnas — nut. sekr., E. Stensel — fin. sekr., R. Budris — ižd. ir O. Kačerauskas — koresp.

Narės moka vieną dolerį į metus. Aplankomos sergančios narės su dovana. Mirusioms duodama $15 vainikas ir grabnešiams palydėti limuzinas. Vyrui skiriama $7.50 vertės gėlė. 1954 Brighton Parko lietuvių parapijos mokyklos statybai buvo paskirta $100, o vėliau Šv. Kryžiaus ligoninės statybai $1,000 ir naujai bažnyčiai statyti Brighton Parke $1,500, neskaitant kitų smulkesnių aukų Tarybai, spaudai, veteranams, radijo valandėlėms ir t. t. 1959 aukojo Holy Family Villai $1,214.33. Pinigai buvo surinkti iš įvairių parengimų. Buvo įrengtas ir papuoštas 210 kambarys su klubo vardu.

Nuo 1956 valdybai už darbą į metus buvo mokama: pirm. $25, vicepirm. $10, nut. sakr. $30, fin. sekr. $35, ižd. $15, maršalkai $10 ir koresp. $20.

Klubas rengia vakarus, piknikus ir kitokius pobūvius. Turi apie 350 narių ir turto $12,700. Klubui gali priklausyti kiekviena moteris ar mergaitė, nežiūrint pasaulėžiūros ar politinio įsitikinimo. Dab. valdybą sudaro: A. Burba — pirm. ir koresp., J. Sačauskas — vicepirm., F. McNamee — nut. sekr., B. Žemgulis — fin. sekr., A. Stankus — ižd. ir C. Budrick — kont. sekr.

ZARASIŠKIŲ KLUBAS įsteigtas 1935. 2. 15 Žukauskų bute. Steigiamajame susirinkime dalyvavo: M. Šileikis, Paulina Šileikis, J. Tarulis, Teofilė Mačys, Zuzana Mačys, A. Šaikus, Uršulė Žukauskienė, M. Raugas ir J. Rukštala. Pirmąją valdybą sudarė: M. Šileikis — pirm., J. Tarulis — vicepirm., T. Mačys — fin. rašt., A. Šaikus — nut. rašt., U. Žukauskienė — ižd.

Klubo tikslas — lietuvybės, labdarybės ir kultūros plėtimas.

1945 klubo narių skaičius siekė 250, o turtas prašoko $1.000. Klubas gausiai aukojo įvairiems tikslams: Liet. Tarybai, Balfui ir kitiems. Per dešimtį metų suaukota $580. Taip pat pasiųsta lietuviams tremtiniams "Care" pakietelių už $190. 1960 klubo valdyba: J. Tarulis — pirm., J. Užundenis — vicepirm., F. Zalecka — nut. sekr., P. Padvaiskas — fin. sekr., Ralph Puslis — ižd., A. Daunis — maršalka. Klubo direktoriai: J. Alikonis, C. K. Davis ir A. Čičelis.

UPYTĖS DRAUGIŠKAS KLUBAS suorganizuotas 1935. 5. 5. Pirmutiniai organizatoriai ir valdyba: J. Kishkunas pirm., A. Bartus prot. rašt., M. Vikiras ižd. Tikslas: palaikyti draugiškumą tarp upytėnų. Rengia įvairius parengimus, kad klubas galėtų pasidaryti pinigų. Dalyvauja kultūros veikime ir aukoja kultūriniems ir tautiniems reikalams. 1934 turėjo 102 narius ir $166 ižde. Valdyba: J. Kiaunė pirm., J. Grybas vicepirm., J. Baličas prot. rašt., B. Žemgulis fin. rašt. ir Mary Radzukinas ižd.

KUPIŠKĖNŲ KULTŪROS DRAUGIJA įsteigta 1935. 6. 8. Organizatoriai: dr. A. Graičiūnas, P. Švelnis, A. Rudinskas, P. Balchunas, Frank ir Ona Stanioniai, Kazys ir Kazimiera Matekoniai, Juozas ir Napol Vilimaičiai, P. ir D. Suveidžiai, D. Girdvainis, P. Čereška ir K. Marcinkevičius. Steigiamąjį susirinkimą atidarė P. Švelnis, paaiškindamas, kad norima steigti draugijėlę, kuri būtų naudinga ne tik susirinkusiems, bet ir visai lietuvių visuomenei. Po pasikalbėjimo buvo įkurta ši draugija. Tikslas: "Dirbti visokį progresyvų darbą ir pagelbėti kupiškėnams Lietuvoje šviestis, teikiant jiems pagelbą". Valdyba: P. Švelnis — pirm., P. Balchunas — sekr., D. Girdvainienė — ižd. Nario mokestis — $1.20 metuose. Visos draugijos pajamos naudojamos labdaros tikslams.

Draugija yra padėjusi Lietuvoje kupiškėnams įsteigti laisvas kapines. Taip pat šelpė Vokietijoje ir Anglijoje vargingoje

padėtyje esančius tremtinius kupiškėnus. Šimtaprocentiniai remia Lietuvos laisvinimo darbus, aukoja Amerikos Lietuvių Tarybai, Lietuvos Socialdemokratams, Žiburėlio draugijai, Raudonajam Kryžiui, Imigrantų Lygai ir kt. 1961 paskyrė LSS Literatūros Fondui $500 V. Poželos atsiminimams leisti.

1961 valdybą sudarė: F. Stanionis — pirm., P. Balchunas — sekr., Kazys Katelė — fin. sekr., K. Uštupas — išd., A. Rudinskas — fin. globėjas.

KLOVANIEČIŲ KLUBAS įsikūrė 1935. Organizatoriai: B. D. Kazlauskas, P. Stasiūnas, M. Masilionis, J. Yuknis, M. Bučnis, S. Rimkūnas ir K. P. Deveikis. Valdyba: K. P. Deveikis pirm., B. D. Kazlauskas vicepirm., P. Stasiūnas sekr., M. Masilionis išd. Klubo tikslas labdarybė ir kultūra. Po keliolikos metų pakriko.

LIETUVIŲ JAUNIMO KULTŪROS RATELIS įsteigtas 1936.11.1. Jo tikslai yra nusakomi taip:

1) Šio Ratelio tikslas — suorganizuoti tuos Chicagos lietuvius ir lietuvaites jaunuolius, kurie atvyko į šią šalį Lietuvai jau atgavus nepriklausomybę. P. S. Čia gausiausiai priklauso tokie jaunuoliai, kurie yra Amerikoje gimę, bet prieš I-jį pas. karą išvežti Lietuvon ir po karo atvykę į Ameriką.)

2) Lavintis, kultūrintis ir skleisti apšvietą ir kultūrą. Lavintis meno srityje, ruošiant vakarus ir vaidinimus. Rengti paskaitas socialiniais ir dienos klausimais. Tobulinti lietuvišką kalbą ir palaikyti gerus santykius tarp Ratelio narių. Rūpintis vieni kitiems pagelbėti — kiek sąlygos leidžia. Įstojąs asmuo į Kultūros Ratelį sumoka $1 įstojimo mokesčių ir moka $1.20 į metus duoklių.

3) Šis Ratelis yra nepriklausomas nuo politinių partijų ir neatsižvelgia į narių politinius ir religinius įsitikinimus.

Ratelio organizatoriai: J. Kaunas, A. Povilonis, A. Vaizgėla, E. Žąsytaitė, A. Dambrauskaitė. Pirmąją valdybą sudarė: J. Kaunas — pirm., K. Danta — vicepirm., B. Gedminas — nut. sekr., A. Dambrauskaitė — fin. sekr.

Pradžioje į Ratelį įstojo daug narių įvairių pažiūrų (turėjo arti 100 narių). Prasidėjo politinės peštynės ir Ratelio nariai taip įsipyko, kad pradėjo bylinėtis teisme. Ratelis buvo likviduotas 1940. Komunistuojantieji pinigus paskyrė: Raudonąjam Kryžui, USO, Ch. W. Relief of Russia. 1939 Ratelio valdyba:

B. Lekšna — pirm., A. Paplauskas -- vicepirm., E. Žąsytaitė — fin. sekr., B. Burbulytė — nut. sekr., A. Jakutis — ižd.

ROSELANDO LIETUVIŲ MOTERŲ KLUBAS įsikūrė 1937. 3. 15. Jo tikslas: skleisti apšvietą, remti kultūrinius darbus, palaikyti draugiškumą tarpe narių, o nariui mirus nupirkti vainiką drugijos lėšomis. Narės mokestis $1.20 į metus. Pirmutinė valdyba: M. Slančiauskienė pirm., M. Narušienė rašt., S. Pagedienė fin. rašt. ir D. Šatkauskienė ižd. Tais pačiais metais buvo įkurtas Roselando Liet. Moterų klubo choras. Choro mokytoja buvo O. Šimkiutė Petrutienė, o vėliau A. Kenstavičienė. Ruošė koncertus ir įvairius parengimus.

1938-39 bendrai su Lietuvių Darbininkų Sąjungos antru apskričiu išlaikė mokyklą vaikams ir 1940-41 bendrai veikiant su Vidurvakarinių valstybių moterų sąryšiu išlaikė mokyklą. Mokytojos buvo: J. Skeberdytė ir Petrutienė. Pirmoji mokė lietuvių kalbos ir politinio susipratimo, o antroji — anglų kalbos ir muzikos.

ŽEMAIČIŲ KULTŪROS KLUBAS įsteigtas 1938. 11. 2. Pradžioje jis rengė tik pasilinksminimus. Metinis mokestis buvo 50 centų. 1944 nutarta klubą praplėsti. Tų metų 4. 29 buvo sušauktas narių susirinkimas, kuris priėmė klubo pagerinimo projektą.

Į klubą priimami nariai nuo 15 iki 58 metų amžiaus. Kiekvienas narys moka $1.20 metuose. Už tai, jam mirus, jo turto paveldėtojai gauna $50 pomirtinės, o mirusiam nariui duodamas vainikas prie jo karsto. Nariai gali būti abiejų lyčių, nežiūrint tikybinių ar politinių įsitikinimų. Klubas nepriklauso jokiai politinei krypčiai. Jei klubas nustotų gyvavęs, jo turtas būtų paskirtas lietuvių kultūriniams reikalams.

Iki 1956 klubas yra išmokėjęs $1,900 pomirtinių. Mirusių narių vainikams išmokėta $680, Amerikos Lietuvių Tarybai $370, Sužeistiems Karo veteranams $245, Amerikos Raudonajam Kryžiui $218, Oak Forest seneliams $80, Žemalės laisvoms kapinėms $20, Vilniaus badaujantiems $20, dr. Šliupo paminklui $35, našlaičiams Vokietijoje $25, Vanagaičio paminklui $10. Klubas šiuo laiku turi arti 300 narių ir virš $8,000 turto.

Žymesnieji veikėjai praeityje: B. Armoška, A. Rudokas, J. Petraitienė, P. Petraitis, J. Ragauskas, A. Gercus, A. Masiulis, M. Masiulienė, B. Gurskienė, K. Kazlauskas, L. Mitchell, R. Lit-

vin, A. Jonikas, A. Lukošius, J. Daujotienė, S. Narkis, J. Baličas, C. Budrick.

1960 klubo valdyba: S. Narkis — pirm., J. Baličas — vicepirm., A. Burba — nut. sekr., B. Žemgulis — fin. sekr., T. Žemgulis — iždin., C. Budrick — kontr. sekr.

CHICAGOS LIETUVIŲ SUVALKIEČIŲ DRAUGIJA įsikūrė 1938. 9. 21. Jos organizatorė, sumanytoja ir steigėja buvo O. Švirmickienė. Pirmąją valdybą sudarė: O. Švirmickienė — pirm., St. Vabalas — sekr. Nario mokestis $1 į metus. Nariui mirus, draugija nuperka vainiką už $15. Steigiamasis susirinkimas buvo Švirmickų bute. Draugijos tikslai: lietuvių kultūra, meno ir draugiškumo reikalai. 1939. 10 O. Švirmickienė, A. Zabukienė ir kitos suorganizavo mišrų chorą, kurį pavadino Lietuvių Suvalkiečių Draugijos Choru. Jį globojo draugija, bet choras tvarkėsi atskirai. Pirmas susirinkimas įvyko A. Zabukienės bute. Įstojo šios narės: A. Zabukienė, O. Švirmickienė, S. Puniškienė, E. Barnett, A. Gotaitienė, S. Stankutė, H. Puniškaitė, M. Milūnienė, J. Milūnas, M. Carter, M. Karaliūnienė, J. Geraltauskas ir A. Bublis. Repeticijos būdavo kas savaitę. Pirmoji choro vedėja buvo A. Zabukienė. Choras pirmą kartą viešai pasirodė draugijos metinėse, 1940. 1. 27, Hollywood salėje, ir visus klausytojus patenkino. Chorui priklausė įvairių pažiūrų ir įsitikinimų žmonės, vyrai ir moters. Turėjo apie 50 narių. Choro vedėjais buvo: A. Zabukienė, G. Zelniūtė, J. Stanaitytė, S. Čerienė, O. Metrikienė, S. Pipiraitė - Tomarienė, N. Grigaliūnienė, St. Kalvaitis, P. Sarpalius ir J. Burba. Daugiausiai ir ilgiausiai pasidarbavo G. Zelniūtė ir N. Grigaliūnienė. Choras likvidavosi 1956. 1947 Suvalkiečių Draugija surengė balių tremtinių našlaičiams Vokietijoje. Pelno buvo $555, todėl našlaičių fondui buvo sudaryta ir pasiųsta $1,000. 1949 fondas likviduotas. Draugijos pajamos 1947: nario mok. $148.50, choras uždirbo $325 ir nuo įv. parengimų liko $731.94. Tuomet buvo atlyginama už darbą: pirm. metams $15, vicepirm. $6, fin. sekr. $30, nut. sekr. $12, ižd. $6, choro pirm. $15, choro sekr. $15 ir choro vedėjui - mokytojui $442 metas.

Lietuvių Suvalkiečių Draugija pasižymėjo švenčiant dr. V. Kudirkos 100 metų gimimo jubiliejų: nutarė surinkti iš parengimų $1,000 ir prisidėt prie pastatymo jam paminklo Lietuvių Tautinėse kapinėse. Valdyba nelietė iždo kasos, pažadą išpildė.

Paminklas buvo pastatytas ir atidengtas 1961. Šiam kilniam darbui atlikti darbavosi visi nariai, o ypatingai valdyba su pirm. A. Burbiene priekyje.e

Suvalkiečių Draugija turi apie 400 narių ir pinigų kasoje $7,438.38. Per 25 m. ji turėjo 8 pirmininkus: O. Švirmickas-Aleksandravičiūtė, J. Romanas, S. Pileckas, A. Valukas, J. Puniška, W. Krikščiūnas, A. Jusas ir A. Burbienė. Dabartinę valdybą sudaro: A. Burba — pirm., J. Sačauskas — vicepirm., E. McNamee — nut. sekr., L. Baltas — fin. sekr., K. Malonis — ižd. ir O. Švirmickas — koresp.

LIETUVIŲ NAŠLIŲ IR NAŠLIUKIŲ DRAUGIŠKAS KLUBAS įsteigtas 1939. 4. 19. Klubo organizatoriai: J. Judeika, A. Dalkus, V. Petraitis, K. Pavilionis ir A. Stankus. Pirmoji valdyba: Z. Gulbinienė — pirm., J. Judeika — nut. sekr., A. Dalkus — ižd.

Į klubą nariais priimami vyrai ir moterys, be pažiūrų skirtumo: nevedę priimami ne jaunesni kaip 25 metų amžiaus. Nariui mirus, klubas duoda vainiką už $15. Valdyba 1960: Julė Caskas pirm., Anna Jacubs vicepirm., J. Zaura prot. sekr., Hatty Haynes fin. sekr., M. Butvilas ižd.

CICERO LIETUVIŲ MOTERŲ PAŽANGOS KLUBAS įkurtas 1940. 2. 29. Į pirmąjį susirinkimą atėjo 8 narės, vadovavo A. Dočkienė. Ji pakvietė K. Abekienę paaiškinti susirinkimo tikslą ir nurodyti, kaip svarbu turėti Ciceroje moterų klubą. Valdyba: A. Dočkienė pirm., S. Kvedarienė sekr., S. Lalas fin. sekr. ir P. Kubelskienė ižd. 1940. 12. 19 suorganizuotas klubo choras iš 18 narių. Mokytoja pakviesta D. Judžentavičienė.

LIETUVIŲ EX-MAINIERIŲ DRAUGIŠKAS KLUBAS įsikūrė 1940. 6. 12. Nario mokestis $1 metuose. Nariui mirus, klubas nuperka vainiką už $15. Pirmutinė valdyba: J. Gelgaudas pirm., A. Matukaitis vicepirm., B. Žolynas prot. rašt., J. Žilkienė fin. rašt. ir W. Pankauskas ižd. Klubas globoja Ex-Mainierių chorą. Jis nemaža yra aukojęs įvairiems kultūriniams reikalams ir yra Dailės ir Dramos klubo narys. 1959 turėjo arti 400 narių, turto apie $3,000.

UTENOS APSKRITIES DRAUGIŠKAS KLUBAS įsteigtas 1943. 2. 21. Jo steigėjai: B. Putrimas, S. Baraišis, J. Sherman, J. Pukenis, Y. Pukenis, D. Varnas ir B. Shukis. Klubas yra liberalinės dvasios, pasižymėjęs Lietuvos laisvinimo darbuose;

stengiasi veikti ir visuomeniniame gyvenime. Turi šalpos skyrių. 1960 klubo valdyba: J. Baličas — pirm., A. Gryna — pirm. pagelbininkas, B. Žemgulis — fin. sekr., V. Juška — nut. sekr., J. Jusevičius — ižd., E. Stocyra — kontrolės sekr.

KRAKIŠKIŲ DRAUGIŠKAS KLUBAS įsteigtas 1946. 4. 1. Jo organizatoriumi buvo — F. Strumskis, M. Titiškis ir B. Gulbinas. Klubo tikslas — remti labdaros veiklą, ypatingai Am. Lietuvių Tarybą, kuri rūpinasi Lietuvos laisvinimu. Klubas rengia pasilinksminimus, vasarinį pikniką ir margučių vakarėlį. 1960 klubas turėjo apie 70 narių. 1960 klubo valdyba: Jonas Dalbokas — pirm., J. Gubista — vicepirm., O. Radžius — prof. sekr., R. Platkauskas — fin. sekr., V. Jankauskas — ižd., M. Štaras — organizatorė.

CHICAGOS LIETUVIŲ NAŠLIŲ, NAŠLIUKIŲ IR PAVIENIŲ DRAUGIŠKAS KLUBAS įsteigtas 1952. 1. 10. Štai ištrauka iš klubo konstitucijos: "Klubo tikslas: kelti kultūrą ir apšvietą savo narių ir lietuvių visuomenės tarpe. Klubas rengia paskaitas bei prakalbas sveikatos ir apšvietos klausimais. Rengia koncertus, teatrus, gegužines ir įvairias pasilinksminimo programas. Į politiką nesikiša. Klubui gali priklausyti visi doro elgesio našliai ir našlės, neatsižvelgiant į jų religinius ir politinius įsitikinimus. Klubo nariai-rės laisvu noru teiks moralinę bei materialinę paramą, mirties atveju klubas perka vainiką už $15.

Klubo nariams susituokus, klubas surengia jiems pobūvį ir duoda dovanėlę pagal nuopelnus. Jie daugiau nebėra klubo nariai."

Nariai kasmet moka po $1.50. Narys-rė neužsimokėję už 3 mėnesius savo duoklių yra suspenduoti ir praranda visas klubo privilegijas. Po 6 mėnesių išbraukiami iš klubo.

Klubas aukoja kultūriniems ir tautiniems reikalams. Valdyba: M. Neberieza pirm., J. Sačauskienė vicepirm., M. Urbelis sekr., A. Vilintis fin. sekr., J. A. Jonikas ižd., P. Lapėnas iždo sekr., M. Čepulionis maršalka, A. Jusas koresp.

AMERIKOS LIETUVIŲ RYMO KATALIKŲ FEDERACIJA buvo įsteigta 1906. 4 Wilkes-Barre, Pa., seime, kuriame dalyvavo šie kunigai: Kasakaitis, Kaupas, Kuras, Kudirka, Pautienius, Šedvydis, Vizgirda, Žilius ir kiti. Federacija rūpinosi, kad lietuvių išeivija Amerikoje būtų organizuota, šviesi, katalikiška. Prie Federacijos priklausė centrinės organizacijos ir lokalinės

draugijos. Ji turi skyrius ir apskričius. Nuo 1932 ji yra narys National Council of Catholic Men ir National Council of Catholic Women. Turi kardinolų, arkivyskupų ir vyskupų pritarimą ir palaikė ryšius su Lietuvos Katalikų Veikimo Centru. Kunigai Kaupas, Kudirka, Milukas, Kasakaitis, Šedvydis ir Visgirda sudarė spaudos komisiją ir nutarė išleisti savaitinį laikraštį Draugą, kuris būtų kartu LRK Susivienijimo, LRK Federacijos ir šiaip bendrai visų lietuvių katalikų laikraštis. Kurį laiką Federacija buvo paliovusi veikti. Kunigų Seimas Pittsburghe 1913 ją atgaivino ir ji egzistuoja šiandien. Kan. F. Kemėšis to meto Drauge rašė: "Gražiai užsimezgusi Wilkes Bariuose 1906 m. dar ir sekančiais 1907 m. atlaikiusi neblogai antrą kongresą Scrantone, Pa., Federacija aprimo ir užmigo. Mat ją į gyvybę buvo pašaukusi pirmoji Rusijos revoliucija ir josios veikėjų antplūdis Amerikos išeivijos, kada šiems, Rusijoj ir Lietuvoj reakcijai beįsigalint, ėmė darytis savo gimtinėje ankšta, ir jie bėgo nuo pavojų į naująjį pasaulį ir ėmė tenai tęsti savo darbą, kurs buvo stipriai nudažytas priešreligine propaganda. Buvo renkamos aukos revoliucijai Europoje tęsti, o rezultate dygo vienas po kitam socialistų laikraščiai mūsų išeivijoje. Išeivijos katalikų visuomenė turėjo apsispręsti ir prieš socialistų frontą sudaryti savo frontą. Tad atsirado Katalikų Federacija. Tačiau užgeso Rusijos revoliucija, nurimo Lietuvos gyvenimas, aprimo kiek ir išeivijos laisvamanių veikla. Tai ir mūsų Federacijos veikėjai rado galimu bent keletą metų ilsėtis."

1913 Pittsburgh, Pa., atsipeikėjusi Federacija sušaukė trečiąjį kongresą ir įsteigė Tautos Iždą, kurio uždavinys buvo kelti kapitalą Lietuvos kultūriniams reikalams. Sudarytas Lietuvių Kolegijos Komitetas pinigams rinkti aukštesniajai lietuvių mokyklai. 1915 Federacijai priklausė 16 parapijų, 10 draugijų, Lietuvos Vyčiai, SLRK, LRK Moksleivių D-ja, Moterų S-ga, Blaivininkų S-mas, Lietuvių Darbininkų S-ga, Spaudos D-ja ir Labdarių S-ga. Kai AL Tautos Taryba buvo likviduota, vietoj jos įsteigta LRK Federacijos Taryba, jau grynai Federacijos ribose. 1920. 2. 11, Pittsburgh, Pa., buvo pirmasis jos suvažiavimas, kuriame išrinkta Tarybos vadovybė: kun. P. Būčys pirm., kun. J. Jakaitis vicepirm., J. Karosas sekr., K. Krušinskas ižd. ir kun. M. Pankus ir L. Šimutis iždo globėjai. Šiame suvažiavime buvo nutarta, kad visi jos skyriai, ligi šiol turėję LK Vie-

nybės vardą, ateityje būtų vadinami tik Federacijos skyriais.

Pagal f-jos konstituciją, vyriausias jos organas yra kongresas. Jo atstovus be įgaliojimo sprendžiamuoju balsu sudaro Federacijos Centro Valdybos nariai ir f-jos tarybos nariai. Į kongresą siunčia delegatus: apskritis — 5, skyrius — 3, kuopa — 1; draugijos ir organizacijos, turinčios iki 50 narių — 1, turinčios virš 50 narių — 2; katalikiškų laikraščių redakcijos — 1, centrinių organizacijų centrai, turį iki 1,000 narių — 1, ir po vieną atstovą nuo kiekvieno sekančio 1,000 ar jo dalies, nemažesnės kaip 100. Delegatai turi turėti įgaliojimus raštu. Laikraščių atstovus įgalioja redaktoriai, o centrinių org-jų — jų centrų valdybos. Kitų delegatų įgaliojimus tvirtina dvasios vadas.

Federacijos apskritis Chicagoje įkurtas 1918. 7. 2. Buvo nutarta jį vadinti Lietuvių Katalikų Vienybė. Jo iniciatoriai buvo vysk. P. Būčys ir kan. F. Kemėšis; pirmininkas — P. Mažeika, sekr. P. Zdankus. F-jos Apskritis veik kiekvienoje parapijoje turi savo skyrių; jis vaidina svarbią rolę tarp AL Katalikiškų draugijų. Jis vienija veikimą į vieną bendrą šeimą. Prie tų skyrių priklauso daug katalikiškų draugijų. Vienu metu F-ja Chicagoj turėjo 10 skyrių.

1941 F-jos Apskritis įkūrė Informacijos Biurą, jo vedėjas buvo prof. K. Pakštas. Biurui palaikyti buvo nutarta skirti $2,000 į metus.

Federacijos 12 skyrius įsisteigė 1918. 9. 10. Ciceroje Federacijai priklauso katalikiškos akcijos veikimas. 1960 šis Federacijos skyrius apjungė 14 draugijų su 1,194 nariais. 1960 skyriaus valdybą sudarė: garbės pirm. prel. I. Albavičius, pirm. A. Zakaras, vicepirm. K. Srubienė, sekret. A. Stulginskas, ižd. T. Stučinskienė.

1919 m. Chicagos Northsidėje buvo įsteigtas ALRK Federacijos 23-čias skyrius. Jis apjungė visas Northsidės katalikiškas organizacijas į vieną šeimyną. Pradžioje prie šio skyriaus prisidėjo tiktai kelios draugijos, bet netrukus šis skyrius tapo katalikų veikimo centru. Visa katalikiškoji Northsidė priklausė prie 23 skyriaus. Draugijos mokėjo duoklę šiam skyriui, siuntė savo atstovus įvairiems planams aptarti ir darbams dirbti.

1923 m. prie Katalikų Federacijos skyriaus buvo įsteigtas knygynas. Knygyno pradžiai — kambario įrengimui ir knygų

įsigijimui, — kiekviena Northsidės katalikiškoji draugija paskyrė po $10.00. Daug knygų 23 skyriaus knygynas gavo iš šv. Cecilijos Draugystės bei Vyčių penktos kuopos. Architektas Žaldokas knygynui davė didoką knygų skaičių. Laikui bėgant knygyne buvo apie tūkstantis įvairaus turinio knygų. Jis būdavo atdaras antradieniais ir ketvirtadieniais.

Prie šio knygyno buvo įsteigta ir skaitykla. Į ją ateidavo įvairūs katalikiški laikraščiai, leidžiami Amerikoje. Keli laikraščiai buvo išrašyti iš Lietuvos. Prie šio skyriaus ir knygyno daugiausiai darbavosi A. Bacevičius, Jonas Ramoška, V. Rekus, J. Barkelis ir kiti.

1955. 12. 3 F-ja įsteigė nuolatinę jaunimo stovyklą Dainava, kaip savarankę F-jos šaką. Jos būstinė F-jos 228 akrai ūkyje prie Detroito. Jai vadovavo (1960) dr. A. Damušis; aptarnavo Putnam seserys.

1960 prel. P. Juras buvo ALRKF Dvasios vadas, A. Masionis ALRKF pirmininkas, kun. V. Dabušis sekretorius, kun. L. Jankus iždininkas, dr. V. Vygantas jaunimo direktorius, dr. Ad. Damušis vicepirm. jaunimo stovyklos reikalams.

Katalikų F-ja pasiuntė žmones į Paryžiaus Taikos Konferenciją. Lietuvos delegacijai tada vadovavo prof. A. Voldemaras, o amerikiečių delegacijai iš Tautos Fondo pasiųsta $90,000. New Yorke įsteigtam Publikacijos Biurui išmokėta $40,000; Washingtone Informacijos Biurui $33,685.56; Šveicarijoje Informacijos Biurui ir lietuvių belaisvių šalpai Vokietijoje — $120,000; Lietuvos Prezidentui, kovai su lenkais, Vilnių okupavus — $41,000; Lietuvos katalikų universitetui steigti — $60,000 ir kita tiek studijuojantiems aukštosiose mokyklose; parėmė ateitininkų rūmų statybą Kaune. Per Federacijos Fondą Lietuvos nepriklausomybės, šalpos ir kultūriniems reikalams surinkta ir išmokėta apie $700,000.

TĖVYNĖS MYLĖTOJŲ DRAUGIJA įsisteigė 1896. J. Kazakevičius (iš Hazleton, Pa.) pirm., P. Mikolainis (iš Thorp, Wis.) sekr., V. Meškinis (iš Minersville, Pa.) ižd. Draugija susideda iš atskirų kuopų ir pavienių narių. Inkorporuota pagal Illinois valstybės įstatymus. Tikslas — skleisti apšvietą ir lietuvių literatūrą. D-ja stengiasi kelti savo narių dorą, auklėti politiškai ir gaivinti bei stiprinti juose patriotizmą. Šių tikslų

siekdama, d-ja leidžia mokslo knygas, rengia paskaitas ir prakalbas, daro tautos ir tautiečių atminimui iškilmes ir bendrai naudoja visas tinkamas progas apšvietai skleisti ir mokslui populiarizuoti.

Kiekvienas TMD narys pradžioje mokėjo d-jos iždan po 60 c. kasmet. Dabar moka $2.50. Kuopos reikalams nariai moka pagal kp. sprendimą. Visi pilnai užsimokėję nariai turi lygias teises. Pilni TMD nariai gauna dovanai d-jos knygas, išleistas tais metais, už kuriuos metinis mokestis yra sumokėtas. Pirmesnius d-jos leidinius turi teisę gauti už pusę kainos. Savo reikalams d-ja naudojasi vienu lietuvišku laikraščiu, kuriame turi d-jos reikalų skyrių. Organas turi būti tokios dvasios ir pakraipos, kuri atsako d-jos gerovei ir lietuvių tautiniams reikalams. Kuopa turi būtinai išsirašyti nors vieną organo egz. kuopos sekretoriaus vardu. TMD konstitucija, išskyrus jos pagrindinius tikslus ir siekimus, gali būti pakeista tik seime visų įgaliotinių 2/3 balsų. D-ja gyvuoja, kol veikia nors viena jos nemažesnė 5 narių kuopa. Likviduodama reikalus, TMD savo turtą paveda Lietuvos Dailės Draugijai. Pirmutinę knygelę TMD išleido Kęstutis. 1896-1905 išleido 14 knygų.

1907 TMD pirmininku buvo išrinktas B. K. Balevičius - Balutis. Jis sumanė ir išleisti Dr. V. Kudirkos raštus. 1909, pagal iždininko apyskaitą, d-jos ižde buvo Kudirkos Raštams leisti $1,181.19. Pinigų buvo mažai, bet Balutis ryžosi leidinį leisti, ir išleido. 1910 TMD Mauderodei Tilžėje, už 6 tomų V. Kudirkos raštų išspausdinimą sumokėjo $5,000. Tas leidinys labai sustiprino draugiją.

1916 įvyko TMD septintasis seimas Pittsburgh, Pa. Centro sekr. pranešė, kad d-ja turi 140 kuopų ir 2,398 narius. Išrinkta apšvietos komisija referatams ir paskaitoms rengti. Komisijon įėjo A. Rimka, P. Čiurlionis ir M. Šalčius. Nutarė greit pradėti leisti populiarius vadovėlius susipažinti su įvairiais amatais. Seimo pirm. išrinktas Dr. A. Žimantas, sekr. P. Norkus. Seime nutarta, reikalui esant, pasiųsti lietuviams belaisviams į Vokietiją TMD leidinių. Trumpu laiku buvo pasiųsta knygų už $1,000. Iš geležinio kapitalo paskirta $500 Lietuvos laisvės reikalams.

1917 TMD turėjo apie 3,150 narių ir apie 400 suspenduotų 140-se kuopų. Turto buvo $4.152.83. 1922 seime paaiškėjo, kad

užsimokėjusių narių buvo tik 643, suspenduotų — 412. Per dvejus metus naujų narių prisirašė 378. Kuopų buvo tik 51, ir jų 15 nemokėjo mokesčių. Per dvejus metus turėjo įplaukų $3,280.86; ižde — $3,406.60.

1927-28 TMD centro valdyba buvo tokia: K. S. Karpavičius pirm., M. Kasparaitis vicepirm., V. Širvydas sekr., A. B. Strimaitis ižd. ir J. Šolis knygius. 1928 katalogas rodo, kad iki to laiko išleista 37 knygos. Po ilgos pertraukos ir neveiklos buvo manoma TMD likviduoti. Veiklesnieji nariai susitarė sušaukti d-jos atgaivinimo seimą Chicagoje Sandaros salėje, 1937. 7. 4. Seime nutarta d-ją atgaivinti. Į centro valdybą išrinko: F. Motuzą pirm., J. A. Baukų vicepirm., M. Kasparaitį sekr., D. Pivaroną ižd., J. Kasputį ir V. Staką iždo globėjais, A. B. Strimaitį knygium, M. Vaidylą, dr. A. Zimantą ir J. Tamašiūną apšvietos komisijon. Pirmais metais atgijo 10 kuopų. 1956 TMD išleido Lietuvos Istoriją. Autorė dr. V. Daugirdaitė - Sruogienė. Leidinys 947 puslapių.

AM. LEGIONO DARIAUS - GIRĖNO POSTAS # 271 pradėtas organizuoti 1932. V. M. Stulpinas, P. Čižauskas ir J. Mickeliūnas parašė atsišaukimą, kurį įdėjo Naujienos, Draugas ir Sandara. Pirmas steigėjų susirinkimas įvyko McKinley parko salėje. Nutarta lietuvių postą pavadinti Leitenanto Harris vardu, kurs Kauno priemiestyje žuvo už Lietuvos nepriklausomybę, bekovodamas su komunistais. Kai Darius ir Girėnas ruošėsi skristi per Atlantą, jie buvo pakviesti įsirašyti į Leitenanto Harris Postą. Stepą Darių įrašė V. Stulpinas, o Girėną J. Mickeliūnas. Pirmutiniai šio posto organizatoriai ir nariai: V. Stulpinas, P. Čižauskas, J. Mickeliūnas, F. Krasauskas, J. Chekauskas, A. Precin, J. Ramonas, J. Judickas, P. Cibulskis ir kiti. Pradžioje prisirašė apie 50 narių, o vėliau buvo virš 1,000. 1964 dar buvo virš 600.

Dariui ir Girėnui žuvus, buvo nutarta Posto vardą pakeisti ir pavadinti Dariaus - Girėno Postu. Kliūčių tai padaryti neatsirado. Posto narių skaičiui sparčiai paaugus, pradėta galvoti apie įsigijimą savo pastato su svetaine. Sudarė namo fondą, išrinko valdybą: pirm. B. R. Pietkiewich, sekr. J. Kaledinskas, nariai F. Krasauskas ir teisėjas J. Zuris. 1939 pasistatė pastatą ir pavadino jį American Legion Memorial Hall, Darius - Girė-

nas Post 271, 4416 So. Western Ave. Kainavo apie $50,000, neskaitant narių įdėto didelio darbo.

Nuo 1947 postas išleidžia kas mėnuo The Darius - Girėnas Post Bulletin. 1964-65 valdyba: pirm. R. J. Kasakauskis, vicepirm. I P. C. Bagwell, vicepirm II E. C. Lis, prot. sekr. J. C. Kilkus, fin. sekr. V. Užnys, teisių pat. E. B. Pietkiewich, maršalkos F. Krasauskis ir D. L. Kaminskas.

AMERIKOS LIETUVIŲ DAILĖS IR DRAMOS KLUBĄ 1952. 11. 4 įkūrė Chicagos pažangiųjų (komunistų) lietuvių organizacijų atstovai. Direktorių tarybą išrinko iš 15 narių: G. K. Budris, P. Mikulėnas, F. Jurgeliūtė, J. Stulgaitis, J. Montvila, O. Mockienė, M. Januška, A. Motiečius, A. Maziliauskas, I. Urmonas, J. Gegužis, J. Juška, J. Blaškis, A. Grigas ir S. Vešys. 1953. 1. 6 inkorporavo kaip ne pelno d-ją ir nupirko Mildos teatro pastatą, už $65,000, bet pataisymas ir įrengimas kainavo kitą tiek. Vietoj šėrų čia įvesta nario liudijimas (certificate), reiškiąs visų narių lygybę. Pilnas narys įneša įstojimo $100, o garbės narys — $500, $1,000 ar daugiau. Narys turi tik vieną sprendžiamą balsą, nežiūrint, kiek jis būtų idėjęs pinigų. Morgičiai už Mildą jau išmokėti, lieka tik draugiškų paskolų.

Garbės nariams pagerbti ir jų vardams įamžinti, laikinai Mildos teatre pakabino lentą, kurioj surašyti garbės nariai.

1960. 1. 1 garbės nariai: F. Lukas su 5 žvaigždėm (žvaigždė reiškia $500 auką), A. Grigas — su 4, S. Veshys, A. Gukas, G. K. Budris, J. Stulgis, A. Bridis, N. Botirienė, J. Mitchel, M. Trainis, F. Bagdonas, W. Cook, P. Mikulėnas ir J. Pech — su 2. Po vieną žvaigždę turi 6 nariai.

KULTŪROS IR MENO KLUBAS susiorganizavo 1941. Tikslas: kelti tarpe lietuvių kultūrą ir skleisti meną, statant scenoje veikalus ir rengiant koncertus, ruošiant kultūrines radijo programas. Pirmoji klubo valdyba: S. Klastauskas pirm., P. Mikulėnas fin. sekr., W. Raila prot. sekr. ir P. Kirka išd. Radijo programos prasidėjo 1941. 9. 16 iš stoties WGES ir ėjo kas antradienis nuo 7:30 iki 8 v. v., iki vidurio 1948. Programą iš pat pradžios tvarkė M. Batutis; pranešėjais buvo J. Kuodis, J. Sakalas, R. Baranikas ir kiti. Žinias perdavė Vilnies red. L. Pruseika, jį pavaduodavo V. Andrulis, A. Jonikienė ir kiti redakcijos nariai. Nuo 1945 pradžios skelbimus ir meno programą tvarkė J. P. Stanley (Stančikas). Jis buvo ir pranešėjas. Klubas

išaugo į didelę organizaciją; jos finansai kilo iš narių metinių duoklių. Jam išaugti daug prisidėjo P. Mikulėnas ir L. Pruseika. Pirmas veikalas buvo pastatytas Valdovo Sūnus, vadovavo W. Raila. Buvo rengiami ir koncertai. Po keliolikos metų klubas pakriko.

LIETUVIŲ DARBININKŲ SĄJUNGĄ 1915 Chicagoje įkūrė kun. F. Kemėšis. Kun. Kemėšis, pasitraukęs iš redaktoriaus pareigų, pradėjo organizuoti katalikus darbininkus. 1915. 6. 10 Bostone buvo sušauktas pirmas suvažiavimas. Pirmoji centro valdyba: dvasios vadas kun. F. Kemėšis, pirm. M. Žioba, vicepirm. M. Juškienė, sekr. J. Ramanauskas - Romanas, ižd. M. Vienys, fin. sekr. P. Grinkevičius; V. Kudirka, P. Kuras ir J. Petrauskas — iždo globėjai.

Nutarta stengtis išleisti savo laikraštį ir iš narių rinkti paskolas spaustuvei. Per tris mėnesius surinko $3,000, pasižadėjo dar $1,000. Su šiais pinigais įsteigta spaustuvė Bostone. Kun. Kemėšis suorganizavo 20 kuopų su 300 narių. Laikraštis Darbininkas pasirodė 1915. 9. 21. Ėjo kas antra diena. Vėliau tapo savaitiniu. Pradžioje redagavo kun. F. Kemėšis, Pr. Gudas (iki 1922), F. Virakas, U. Jokubauskaitė, J. Karosas ir A. Kneižys. Vėliau vyr. red. buvo kun. Taškūnas ir prel. K. Urbanavičius. Dabartinis red. yra S. Sužiedėlis. Pirmasis adm. buvo J. Ramanauskas.

Nuo 1915 Sąjunga leido Darbininką per 35-rius metus. Bostone turėjo savo namus. 1950 laikraštį ir namus perėmė pranciškonai. Darbininkų organizacija veikia ir toliau. Po 1950 ji aukojo: Lietuvos Vyčių centrui $1,000, Nukryžiuotojo Jėzaus seserų vienuolynui $2,000, pranciškonams Kennebunkport, Maine, $2,000, marijonams Thompson, Conn., $1,000, Putnamo seselėms $750, Ateities žurnalui $400, Mėlynosios Armijos reikalams $250, Seserims benediktinėms Bedford, N. H., $100, Šiluvos paminklinei koplyčiai Washingtone $100, ir išleido kun. dr. K. Širvaičio knygą Žodis Darbininkams už $900. Knyga nemokamai dalinama nariams, mokykloms, vienuolynams.

LDS priklauso ALR Katalikų Federacijai. Centro valdyba: V. J. Kudirka pirm., V. Paulauskas vicepirm., Glaveckas sekr., B. Kapochy ižd., S. Ł. Šrupšas, T. Mittche ir B. Jakutis iždo globėjai.

DARBININKŲ SĄJUNGOS 20-JI KUOPA įsikūrė 1915. 12. 14

šv. Mykolo parapijoje. Jos tikslas ir veikimas buvo toks: sustiprinti narių tikybą ir dorą, prisilaikant visiškos vienybės su katalikų bažnyčia; gerinti darbininkų luomo būklę, keliant juos kultūriniai ir visuomeniškai, gerinti jų ekonomines sąlygas ir kt.

Pirmutinė valdyba: M. Mažeika pirmininkas, J. Kupčiūnas vicepirm., B. Trečiokas rašt., A. Nausėda ižd. Prie suorganizavimo kuopos daug prisidėjo kun. F. Kudirka.

JĖZUITAI į Lietuvą atvyko 1569, apsigyveno Vilniuje ir iki 1773 stambioji Lietuvos švietimo dalis buvo jų rankose. 1773 popiežius Klemensas panaikino jėzuitų ordiną visame pasaulyje, išskyrus mažesniąją Lietuvos jėzuitų provincijos dalį Baltgudijoje, kuri po Lietuvos padalinimo atiteko Rusijai. Ten veikė 4 kolegijos, 2 rezidencijos, 12 misijų namų su 6 mokyklomis. Jėzuitų buvo 178. šis vienetas veikė visą laiką vadovaujamas lietuvių. Iš šios Lietuvos jėzuitų provincijos dalies atgimė ir išsivystė naujasis Jėzuitų Ordinas, kurį popiežius Pijus VII 1814 grąžino visam pasauliui. 1923 jėzuitai įsikūrė Kaune.

Pirmasis lietuvis jėzuitas atvykęs į JAV buvo T. J. Bružikas 1931. Pirmas vienuolynas JAV buvo įkurtas 1948. 9. 25. Jame gyveno T. Kidykas ir T. Borevičius. Atvykus į Chicagą V. Mikalauskui, J. Kubiliui, J. Bružikui ir B. Krištanavičiui, patalpos pasidarė per ankštos; erdvesni namai rasti 5541 S. Paulina St., 1950. 8. 18.

1954. 7. 31 Chicagos jėzuitų namuose buvo švenčiama ordino įsteigėjo Šv. Ignaco Loyolos šventė. Išsiskirsčius svečiams, prel. I. Albavičius kalbino tėvus jėzuitus statyti namus lietuvių jaunimui. Tam planui pritarė vysk. V. Brizgys. Neužilgo buvo rastas didelis žemės sklypas prie 56 ir So. Claremont Ave. ir pastatyti jaunimo namai.

Tai buvo 1957 pastatytas Jaunimo Centras, minėtoje So. Claremont vietoje: 800 sėdynių salė, 15 klasių lituanistinei gimnazijai, patalpa M. K. Čiurlionio galerijai, koplyčia ir vienuolynas. Statyba kainavo apie $600,000.

ŠV. KAZIMIERO SESERŲ VIENUOLIJAI pradžią padarė 1905. 11. 3 iš Šveicarijos atvažiavusios trys lietuvaitės: Kazimiera Kaupaitė, Judita Dvaranauskaitė ir Antanina Unguraitytė, įstojusios į Mount Saint Mary Seminariją, Scranton, Pa. 1907. 4. 19 gauta iš Romos leidimas steigti lietuvaičių kongre-

gaciją. Dabartinė Šv. Kazimiero seserų konstitucija suderinta su Romoj veikiančių organizacijų taisyklėmis.

1909. 2. 13 arkivyskupas Quigley sutinka priimti Šv. Kazimiero Seserų Kongregaciją į Chicagą ir jų Motiniškojo Namo įkūrimui paskolinti $30,000. 1909. 2 kun. A. Staniukynas buvo atvykęs Chicagon dalyvauti kun. J. Kolesinskio auksiniame kunigystės jubiliejuje. Ta proga drauge su kun. Pr. Serafinu nuvyko pas arkivyskupą Quigley pasikalbėti Šv. Kazimiero seserų motiniškojo namo steigimo reikalu. Arkivyskupas sutiko ir 8. 14 pats pranešė, kad jau suradęs žemę vienuolynui statyti. Tai buvo 5 akrų plotas tarp 67 ir 68, ir tarp So. Rockwell ir So. Washtenaw, už $8,500. Vėliau, 1910. 7. 12, gretimai vienuolyno nupirkta dar 5 akrai, tarp Washtenaw ir California, už $7,000.

1915. 7. 24 Šv. Kazimiero Seserų kongregacija tapo inkorporuota Illinois valstybėje. Charteris seserims duoda teisę steigti mokslo ir labdaros įstaigas, jas laikyti ir vesti. 1953 Šv. Kazimiero vienuolyne buvo apie 460 seselių, kurios dirbo mokyklose ir ligoninėse. Pirmoji Šv. Kazimiero seserų kongregacijos mokykla buvo įsteigta 1907 Mount Carmel, Pa. 1911 pasidarbavus Motinai Marijai — K. Kaupaitei, Chicagoje buvo įkurta aukštesnioji mokykla, pavadinta Šv. Kazimiero Akademija. Mokinių 1911 buvo 5, mokytojų 4. Mokėsi tik mergaitės. Pirmąją laidą 1917 baigė 5. Akademija veikė iki 1952 ir per 41 metus išleido 35 laidas, 211 abiturienčių. 1952 rudenį naujose patalpose atidarė Maria High School. 1954 išėjo antroji laida. Iš viso išleido 260 abiturienčių. Dabar jos visoje Amerikoje vadovauja 34 pradžios mokykloms, 5 aukštesnėms, 4 ligoninėms, 3 katechizacijos mokykloms, 1 senelių prieglaudai, 1 Šv. Kazimiero Junior College, 1 Misijai Argentinoje, 1 naujokynui ir 1 Motiniškam Namui Chicagoje. Kongregacijai vadovauja Motina M. Teofilė. Ji yra studijavusi Kauno universitete, ir Lietuvos reikalai jai suprantami ir artimi.

ŠV. KAZIMIERO AKADEMIJOS RĖMĖJŲ DRAUGIJA įsikūrė 1919. 3. 4 Šv. Kazimiero seserų vienuolyne. Idėją iškėlė Teodora Andriuškevičiūtė. Iniciatorius — kan. F. Kemėšis. Jam talkino vysk. Būčys, A. Nausėdienė, O Sinkevičienė ir veikėjos iš įvairių parapijų. D-ja turėjo trejopą tikslą: surasti stipendijų gabioms mokinėms, kurių motinos yra išbuvusios rėmėjomis mažiausiai penkerius metus; parūpinti kraitį ir išlaikymą ne-

turtingoms mergaitėms, tinkamoms į vienuoles; visokiais būdais remti Šv. Kazimiero seserų užsimojimus bei apaštalavimo darbus. Eiliniai nariai moka $1 į metus ir prisideda prie rėmėjų darbuotės. Amžini nariai moka $100, bendradarbiauja rėmėjų veikime ir naudojasi visomis privilegijomis gyvi ar mirę. Pirmas skyrius įsikūrė 1919 Šv. Kryžiaus parapijoje. (Anksčiau vadinosi Akademijos, dabar seserų rėmėjų vardu.) Šio skyriaus narės remia seseris, gelbsti parapijai ir mokyklai. Antras skyrius įsikūrė 1919 Šv. Jurgio parapijoje. Šv. Kazimiero Akademijos Rėmėjų 3 skyrius įsikūrė 1919. 3. 4. Jo narių tikslas buvo remti Šv. Kazimiero Seserų vienuolyną ir jų vedamą mergaičių akademiją. Pirmutinė valdyba buvo tokia: Emilija Nausėdienė pirm., T. Andriušiuniūtė vicepirmininkė, O. Sinkevičienė rašt. Rėmėjos rengia įv. pobūvius, kad uždirbtų pinigų vienuolėms.

TĖVAI MARIJONAI įsisteigė 1673. Ordino įkūrėjas buvo Stanislovas Papčinskis. Pirmas to ordino vienuolynas Lietuvoje gavo pradžią 1750, kai Prienų seniūnienė grafienė pakvietė juos apsigyventi Marijampolėje. Bet 1864 rusų valdžia panaikino visus Marijonų vienuolynus Lietuvoje ir Lenkijoje, tik paliko Marijampolėje, nors ir jiems neleido naujų vienuolių priimti. Po kiek laiko ten pasiliko tik pats generolas Vincentas Senkus. 1909 Lietuvoje žūstančią Tėvų Marijonų vienuoliją arkivysk. Jurgis Matulevičius atgaivino. Lietuvos nepriklausomybės laikais Tėvai Marijonai Marijampolėje turėjo įsteigę gimnaziją, spaustuvę, amatų mokyklą ir t. t. Leido savo laikraščius ir spausdino nemažai knygų. Turėjo vienuolynus Sasnavoj, Igliaukoj, Slabadoj, Miroslave ir Jonavoj.

1913 kun. Matulevičius, kartu su kun. Kudirka ir kun. Kazaku, atvyko į JAV ir Chicagoje. Chicagos arkivyskupas paskyrė jiems Šv. Mykolo parapiją. Pirmiausia nupirko kampinį North ir Marshfield Ave. namą; vėliau pardavė ir nusipirko namą prie Šv. Mykolo bažnyčios; tą vėliau perleido seserims.

1918. 7. 24, dėl stokos lėšų Marijonai atmetė pasiūlymą pirkti dienraštį Draugą, bet 1919. 1. 19 jie sutiko vesti ir administruoti tą dienraštį: kun. P. Būčys redaktorius, kun. V. Kulikauskas administr. ir kun. J. Kazakas — jų pavaduotojas. Jie nutarė pirkti J. Bagdžiūno nuosavybę, 2334-36 So. Oakley Ave., už $30,000. Namą perėmė 1920. 7. 1. 1922. 8. 24 nupirko ūkį 220 akerių žemės, Du Page county, Hinsdale, Ill., kur pastatė vie-

nuolyno namus, o jau 1924 atidarė naujokyną Marion Hills. 1926 ten įsteigė Lietuvių Kolegiją, kuri 1931 buvo perkelta į Thompson, Conn., Tėvams Marijonams ten įsigijus naują nuosavybę ir įkūrus kolegiją Marianapolis.

1934. 6, Hinsdale, Ill., kun. J. Jakaitis įsteigė kunigų seminariją.

Marijonų spauda: dienraštis Draugas, savaitraštis Laivas, mėnesinis The Marian (žurnalas angliškai Amerikos lietuvių katalikiškam jaunimui) ir įvairios knygos. Marijonai paruošė apie 50 kunigų čiagimių. 1954 seminarijoje buvo 12 teologijos studentų.

1958 pastatyta nauja Draugo spaustuvė, 4545 W. 63rd St., kainavo apie $60,000. Perkėlimas mašinų ir įrangos — apie $40,000. Draugas turi tarnautojų: redakcijoje — 7, administracijoje — 9, spaustuvėje — 14, ekspedicijoje — 6 (penktadieniais — 9). Tarp jų — 4 tėvai marijonai ir 7 broliukai. Iš viso 39 darbininkai. Spaustuvė spausdina šiuos laikraščius: Draugas, Laivas, The Marian, Dzimtinės Bals, Moterų Dirva, Muzikos Žinios, Teisininkų žinios ir kita, ir Lietuviškos Knygos Klubo leidinius.

Vienuolyno ir spaustuvės statybai užtrauktos skolos marijonams siekia virš $300,000. (Iš Draugo, 1958)

MARIJONŲ KOLEG. RĖMĖJŲ DRAUGIJA Chicagoj turi 6 skyrius.

Marijonų Kolegijos Rėmėjų Antras skyrius įsikūrė 1925 m. sausio 18 d. Organizatoriais buvo kun. A. Baltutis, A. Jankauskas, J. Berkelis, A. Nausėda, J. Sriubas, A. Kumstytis ir kiti. Pirmutinė rėmėjų valdyba buvo tokia: dvasios vadas kun. A. Baltutis, pirm. A. Jankauskas, rašt. A. Kumstytis, o iždininkas J. Berkelis. Rėmėjų tikslas buvo pagelbėti marijonams įsteigti berniukų kolegiją, kurioje būtų auklėjami jaunuoliai. Metinis mokestis buvo trys doleriai. Už tuos pačius pinigus rėmėjas ištisus metus gauna laikraštį "Laivą", o jeigu mirtų, tai pasižadama už jo sielą atlaikyti dvejas mišias.

LIETUVIŲ RYMO KATALIKŲ LABDARIŲ SĄJUNGA įsteigta 1914. 3. 29. Statutą parašė kun. F. Kemėšis, tuo laiku buvęs Draugo redaktorius. S-gos tikslas — steigti seneliams namus, našlaičiams prieglaudas, ligonines, šelpti ir globoti visus, kurie tikrai reikalingi pagelbos. S-ga susideda iš tikrųjų narių,

labdarių ir garbės narių. Pirmieji moka 10 c. į mėnesį, antrieji — $5 įstojimo ir 50 c. į mėnesį, tretieji — $100. S-ga turi kuopas, kurios veikia įvairiose lietuvių parapijose.

Pirmasis steigiamasis susirinkimas įvyko Šv. Kryžiaus parapijos salėj. Valdyba: pirm. S. Marcinkevičius, rašt. V. Daukša, fin. rašt. O. Pocienė, ižd. kun. A. Staniukynas ir iždo globėjai — J. Elias, P. Macijauskas ir P. Bacevičius. Dvasios vadas kun. P. Serapinas. 1915. 7. 2 S-ga nupirko 10 akerių žemės už $18,000. Ši nuosavybė pagal čarterį buvo užrašyta Labdarių S-gos vardu. Globėjais pasirašė: kun. A. Skrypko, kun. F. B. Serafinas, P. Mažeika, J. J. Elias, S. Marcinkevičius, kun. M. Krušas, kun. A. Staniukynas, kun. A. Ežerskis, T. Macijauskaitė, B. Šetkaitė, S. Tananevičius ir Jonas Stankus. 1923 S-gos Seimas nutarė ant turimos žemės statyti ligoninę už $350,000. 1926 pastatui duotas Šv. Kryžiaus Ligoninės vardas. Nutarta 2½ akrų labdarių žemės parduoti besiorganizuojančiai Marquette Parke lietuvių parapijai už $40,000. Labdarių Centras sudarė specialų komitetą ligoninės statybos lėšoms kelti. Į komitetą įėjo profesionalų ir biznierių. Vajus davė $30,000. Iš viso tai statybai S-ga paskyrė $165,225.75.

Labdarių Sąjunga nutarus statyti Švento Kryžiaus ligoninę, 1924 Žaldokas padarė planus ir pranešė, kad pastatymas atseis $300,000. 1925. 12. 29 centro susirinkime paaiškėjo, kad kard. Mundelein sutinka parūpinti ligoninei statyti 250,000 dolerių. Statybos komitetą sudarė: Dr. S. Brenza, A. Nausėda, kun. I. Albavičius, kun. F. Kudirka, B. Sekleckis, M. Šlikas ir M. Žaldokas. Rinkliavos komiteto pirm. buvo prel. M. Krušas, ižd. kun. F. Kudirka, sekr. L. Šimutis.

Ligoninė įkurta 1928. 11. 4; atidaryta ligoniams 1928. 12. 19. Iš viso pastatymas kainavo apie $400,000. Ji inkorporuota Illinois valstijoje 1929. 10. 10. JAV Chirurgų Kolegijos patvirtinta kaip Class A-1 įstaiga 1930. 10. 10. JAV Medicinos D-ja šią įstaigą patvirtino tinkama internų praktikai 1930. 8. 29. Įstaiga priklauso JAV Kat. Ligoninių D-jai ir JAV Ligoninių organizacijai. Tvarko Šv. Kazimiero seserys. Veda komisija 7 narių: 5 amerikiečiai ir 2 lietuviai (kun. J. H. Vaičiūnas ir kun. I. Albavičius, 1939). Nuo 1928. 12. 19 iki 1938. 12. 15 ligonių priimta 36,284; tame skaičiuje 6,930 lietuvių. Dirbo 55 gydytojai, jų 13 lietuviškom pavardėm.

1954 lovų turėjo 143. Per pirmuosius 26 metus perleido 107,622 ligonius. Dirba 115 gail. seserų, 8 internai, 23 administracijos tarnautojai, 10 rentgeno technikų, 23 prie dijetos ir 47 patarnautojai. Už ligonių gydymą 1955 gauta $1,344,341. Liko pelno $38,000.

1956 pradėtas darbas Šv. Kryžiaus ligoninę padidinti ir pradėtas vajus surinkti $2,750,000. Suruoštoj vakarienėj Maria High dalyvavo gub. Stratton, meras Daley, John Egan, Fordo Fondacijos prezidentas dr. Henry Head ir kiti. Sesuo Dorotea, statybos tvarkytoja, pranešė, kad naujoji ligoninė turės 308 lovas. Senoji, sumoderninta turėjo 100 lovų.

1938 Šv. Kazimiero seserys nupirko Loretto ligoninę, ją tvarko ir joje dirba. 1950 ji turėjo 150 lovų. Nuo 1938 iki 1954 perleidusi 78,384 ligonių.

LIETUVAIČIŲ SESERŲ INSTITUTAS buvo suorganizuotas 1953. Jį sudaro keturios kongregacijos: Šv. Kazimiero (Chicago), Šv. Pranciškaus (Pittsburgh), Nukryžiuotojo Jėzaus (Brockton) ir Nekalto Prasidėjimo (Putnam). Šių kongregacijų narės vienuolės vadovauja daugeliui lietuvių mokyklų JAV-se, Kanadoje ir Brazilijoje.

1958 Lietuvaičių Seserų Instituto lituanistiniai vasaros kursai vyko nuo 15 iki 22 birželio. Kursų vadovėmis buvo sesuo M. Paulė ir M. Bernarda. Šis institutas jau kas vasarą šaukia bendrus suvažiavimus ir rengia lituanistinius kursus, kuriuos lanko visų keturių kongregacijų seserys mokytojos ir kuriuose atskirus dalykus dėsto eilė lituanistų pasauliečių. ("Dr.")

Pastačius ligoninę, labdarių veikėjai pradėjo rūpintis senelių ir našlaičių prieglaudų reikalais. 1929. 9. 25 centro susirinkime nutarta pirkti ūkį. Nupirko 141 akrų ūkį už $19,000. Pirko kun. Linkus, kun. Albavičius ir kun. Baltutis. Ūkyje nutarta statyti seneliams prieglaudos namus, nors ižde tebuvo tik $9,000. Pastatė keturių aukštų namą, kuriame yra 96 kambariai seneliams. Juose telpa virš šimto asmenų. 12 kambarių seserims globėjoms. Ūkyje yra pastatyti modernūs tvartai, kainavę 45,000 dolerių. Darbams užbaigti Chicagos arkivyskupija paskolino $200,000. Prieglauda kainavo virš $300,000. Kun. A. Linkus nuo 1939 buvo Labdarių S-gos iždininkas, dvasios vadas ir prieglau-

dos statybos pirmininkas. Statyba pradėta 1940, baigta 1947. 1957 padarytas 70 kambarių priestatas. Įruoštas gydytojui kambarys, vaistinėlė, slaugėms kambariai ir patalpos mažoms operacijoms. Likusios patalpos bus gyvenamieji kambariai.

Labdarių S-gos kasoje buvo $120,000. Pastatas buvo apie $400,000. Pridėjus įrengimus, naujas pastatas kainavo per pusę milijono dolerių. 1961 Prieglaudą administravo 9 Šv. Kazimiero seselės globėjos. Jos dirba trimis pamainomis. Čia laikomi asmenys, kurie patys gali apsižiūrėti. Susirgusieji vežami į ligoninę. Šios įstaigos galva yra kun. S. Adomynas. Vietos yra 112-kai senelių. Šiuo metu yra apie 40 kitataučių. Mokestis nuo $87 iki $300 į mėnesį.

Lietuvių R. K. Labdarių Sąjungos centro valdybon 1960 išrinkta dvasios vadu ir sąjungos iždininku yra kun. A. M. Linkus, Antanas Valonis — pirm., P. Cibulskis ir M. Srubas — vicepirm., kun. A. Stašys — sekret. Sąjungos direktoriatą 1960 sudarė: kun. S. Adominas — pirm., kun. A. M. Linkus, prel. I. Albavičius ir prel. J. Paškus — vykdomieji nariai, V. Luckus — sekr., P. Fandell — sekret. padėj., A. Valonis ir P. Cibulskis — vicepirm., kun A. Stašys — koresp., B. Cicėnas — koresp. pad.

Lietuvių R. Kat. Labdarių Sąjunga Chicagoje turi 9 kuopas. Narys moka po $1.20 į metus. Sąjunga turi daug garbės narių pavienių asmenų ir draugijų. Garbės nariu skaitosi kiekvienas, kuris sumoka $100 ar daugiau. Kuopos ruošia vakarienes ir įvairius pobūvius pinigams sukelti šalpai.

1914. 3. 15 įvyko LRKL Sąjungos 1 kp. steigiamasis susirinkimas Šv. Kryžiaus parapijos svetainėje. Pirmuoju dvasios vadu buvo kun. A. Skripkus, pirm. J. Viskantas, rašt. M. Šiaučiūnas, ižd. J. Eudeikis. Kuopa turi nemažai amžinųjų narių, kurie paaukojo Sąjungai po $100 ir daugiau. Ši kuopa daug prisidėjo prie senelių prieglaudos pastatymo ir įrengimo. 1954 valdyba: E. Gedvilienė pirm., P. Turskienė vicepirm., B. Cicėnienė rašt., O. Laudienė fin. rašt., O. Vaznienė ižd.

Liet. K. Labdarių Sąjungos 2 kp. įsikūrė 1914. 3. 21 Visų Šventųjų parapijoje. Pirmame susirinkime prisirašė 21 asmuo. Metinio nario mokesčio nutarė mokėti po $1.20. Pirmutinė valdyba; pirm. — J. Grigula, pav. — I. Stankus, prot. rašt. — V. Savičius, fin. rašt. — N. Urbonas, ižd. — K. Klimavičius. Lėšas

sukeldavo visokiais būdais: ruošė vakarus, iškylas, vakarienes, rinko iš draugijų ir pavienių asmenų aukas. Iš surinktų lėšų šelpdavo parapijos ribose į vargą patekusius lietuvius. Šitą labdaros barą kuopa varė iki 1929. Per tą laiką iš kasos išmokėjo pašalpų 575 dolerius. Užėjus depresijai, kuopa nustojo veikusi. 1939. 2. 26 buvo antru kartu įkurta. Iki 1954 centro kason kuopa įmokėjo $5,370.

Sąjungos 3 kp. įsikūrė 1917 Šv. Antano parapijoje. Statant Šv. Kryžiaus ligoninę kuopa labai daug pasidarbavo, sutelkdama didelę sumą pinigų. 1960 valdybą sudarė: K. Sriubienė pirm., K. Žukauskas, M. Srubas, B. Kazlauskas, J. Sliekis, V. Batavičienė ir A. Paužienė.

Liet. R. Kat. Labd. Sąjungos 6-ji kuopa įsikūrė 1915. 7. 11. Jos tikslas: šelpti ir gelbėti visus parapijos vargšus ir apylinkės lietuvius, reikalaujančius medžiaginės kūnui ir dvasiai pagalbos. Šelpė našlaičių prieglaudas, našlaičių globos namus, ligonines ir mokyklas. Pirmutinė valdyba: dvasios vadas kun. F. Kudirka, pirm. A. Nausėda, vicepirm. A. Marčinauskaitė, nutarimų rašt. A. Kupris, turto rašt. J. Karašauskas, ižd. M. Mažeika. Daugiausia darbavosi A. Nausėda, V. Strioga, Viktorija Daugirdienė, J. Barkelis, E. Andriuškevičienė, A. Bacevičius ir kiti. Kuopa Šv. Kryžiaus ligoninėje įrengė vieną kambarį, kuris kainavo daugiau negu $500.

•

AMERIKOS LIETUVIŲ GYDYTOJŲ DRAUGIJA

Gydytojų d-ja įsisteigė 1913 6 9; pirmieji steigėjai buvo: Dr. A. L. Graičiūnas, Dr. A. K. Rutkauskas, Dr. K. Drangelis, Dr. A. L. Yuška, Dr. J. Kulis, Dr. A. J Zimontas, Dr. G. A. Rutkauskaitė ir Dr. D. Petraitis. Buvo nutarta steigti d-ją šiems tikslams:

1. Sujungti draugiškan ryšin etiškai praktikuojančius Amerikos lietuvius gydytojus;

2. Mėnesiniuose susirinkimuose daryti paskaitas iš medicinos ir dentisterijos teorijos ir praktikos.

3. Periodiniais ir neperiodiniais leidiniais, paskaitomis ir kitais būdais šviesti lietuvių visuomenę sveikatos srityje.

4. Ugdyti savitarpinį draugingumą ir garbingumą.

Pirmoji valdyba buvo: Dr. A. K. Rutkauskas pirm., Dr. K. Drangelis sekr., ir Dr., A. J. Zimontas ižd., išpradžių d-ja kurį laiką mažai veikė, bet po kelių metų pradėjo gyviau veikti.

1919 d-jos narių skaičius jau buvo padidėjęs; Čikagoje buvo arti 30 lietuvių gydytojų ir beveik visi buvo d-jos nariai. Kituose Amerikos miestuose buvo tik po vieną ar kelis, tačiau ir jų dauguma buvo d-jos nariais.

Pagal organizacinę tvarką d-ją reikėjo inkorporuoti. Aplikaciją pasirašė gydytojai Graičiūnas, Sarpalius, Kulis, Biežis, Zimontas ir Žilvitis. Čarteris buvo gautas 1919 12 3. Angliškai d-ja vadinosi American Lithuanian Doctors Association. 1951 šis vardas pakeistas į Lithuanian American Medical Association.

1919 6 9 d-ja suorganizavo Lietuvai Gelbėti Draugiją. Ši d-ja turėjo skyrius didesnėse lietuvių kolonijose. Ji yra surinkusi pinigais ir drabužiais apie 60.000 nuo karo nukentėjusiems Lietuvos žmonėms. D-ja likviduota 1922.

Gydytojų Draugija leido žurnalą GYDYTOJAS 1921 - 1925. Žurnalas buvo skiriamas medicinos ir dentisterijos mokslams populiarinti. Jam paliovus eiti, d-ja pradėjo populiariai vesti laikraščiuose sveikatos skyrius. Jais rūpinosi švietimo komisija; ji žiūrėjo, kad sveikatos klausimais parašyti straipsniai būtų etiški ir moksliški. Draugijos pastangomis dviem atvejais buvo surengta vadinamoji Sveikatos Savaitė Čikagoje. Tų savaičių bėgyje gydytojai ir dentistai skaitė paskaitas bei pranešimus sveikatos reikalais. Didesnėse kolonijose rodė paveikslus pritaikintus paskaitoms. 1933 Pasaulinės parodos metu Čikagoje buvo renkami sveikiausi lietuvių vaikai. Per keletą dienų d-jos daktarai visai nemokamai egzaminavo vaikus ir jų tėvams nurodinėjo vaikų sveikatos trūkumus.

Amerikoje gimusieji ir čia mokslus išėjusieji gydytojai d-jos nariais tapdavo tik retkarčiais. Po II pasaunlinio karo daug daktarų atvažiavo iš Lietuvos ir tada Chicagos skyrius išaugo iki arti 150 narių. Daug narių yra Clevelande, New Yorke ir Kanadoje.

Draugija pagerbė tuos narius, kurie išpraktikavo 25-rius metus. Ilgą laiką garbės nariu buvo tiktai Dr. Jonas Šliupas. Po karo iš Lietuvos atvažiavo didokas skaičius gabių ir Lietu-

vai daug pasidarbavusių d-rų. D-jos garbės nariais buvo išrinkti: buv. Lietuvos prezidentas Dr. K. Grinius, Dr. K. Oželis, Dr. M. Nasvytis, Dr. A. Garmus ir Dr. V. Tumėnienė. Gydytojų d-ja visada remia kiekvieną lietuviams ir Lietuvai naudingą reikalą.

1960 valdyba: Dr. G. Balukas pirm., Dr. J. Meškauskas direkt., Dr. A. Stulga vicepirm., Dr. Milda Budrienė sekr., Dr. B. Gaidžiūnas ižd., Dr. J. Valaitis progr. vedėjas ir Dr. R. Kastis, Dr. G. Bobelis ir Dr. S. Barnett — revizijos komisija.

Prieš Antrąjį Pasaulio karą Chicagoje praktikavo iš Lietuvos atvažiavusieji ir Amerikoje gimusieji šie lietuviai gydytojai:Ašmenskaitė Natalija, Ašmesnkas Petras, Biežis St., Brazis Petras, Bertash T., Bagočius D., Bozinch M., Bondzinski A., Butkevičius J., Brenza S. A., Davidonis A. L., Doviatt - Daujotas H. A., Dundulis T., Eisin W. M., Graičiunas A. L., Golambiowski, Girijotaitė E., Girijotas S., Javois A. G., Karalius A. J., Kedzewick J. W., Kovarskas J. J., Konokovski Mat, Kulis J., Makaras Jgn., Manikas A. J., Margeris Alg., Matuzanskas T. M., Montvidas A., Naikelis St., Narbut Virginia, Narijaunskas V. S., O'Britis C. A., Poška J. J., Pulsucki L., Račkus Al., Sruogintė A. P., Šlakis - Šlakienė, Rutkauskas A. K., Russell J., Rakauskas A. G., Strikolis M. T., Siedlinski J., E., Stupnickis M., Szukieviez J., Stupnickis J. Jr. Šimkus V. A., Simonaitis J. J., Tananevičius A. J., Juška A. L., Wiltrakis G., Winskunas F. C., Zalatoris P. Z., Zaleska L. A., Zmuidinas S. (Zin), Žilvitis P.

Dentistai: Atkočiūnas P. A., Blozis G. L., Cherry - Černauskas C. K., Drangelis K., Dikselis A. J., Gurckis A. P., Gunen A. J., Jacobs A. W., Jonikaitis J., Juozaitis A., Kasputis C., Kella J., Kliauga C. K., Kazlauskas A. P., Lauraitis A. R., Lukas A., Matuzinska J. M., Marchaitis A., Milarzenvicz - Milašis V., Mockus G., Paukštis J. A., Petrulis B., Petraitis P., Rooth - Rutkus B. J., Šimkus J. J., Slakis L. P., Siedlinski V. E., Thamas - Tamošaitis S. T., Wisnaw H. M., Steele V. C., Vėzelis C. Z., White — Vaitkevičiutė M., Zallys P. P., Zubas F. A., Žilvitis M., Zimontas A., Zapel V. F.

Optometristai: Michel C., Serner G., Vaittush.

Kojų gydytojai: Andrešunas J. F., Norkus V. ir Butko A. K.
Naprapatai: Manelis F. A., Normonth A. J.

•

1921 buvo įsteigta LIETUVIŲ VAISTININKŲ DRAUGIJA. Pradininkai buvo F. Juozapaitis, A. Bielskis, J. Kulis. Pr. Rakas, S. Prikockis ir kiti. Valdyba: F. Juozapaitis — pirm., P. Rakas — sekr., S. Prikockis — sekr. ir J. Kulis — ižd. D-ja turėjo apie 22 nariu. Veikė apie 10 metų. Chicagoje buvo registruoti 65 vaistininkai. Iš jų 24 yra mirę, o 1965 dar lietuviai operuoja 31 vaistinę. Illinois valstijoj, įskaitant Chicagą, buvo registruoti 79 lietuviai vaistininkai, iš kurių 36 yra mirę ir dar 37 operuoja vaistines.

Chicagos lietuviai vaistininkai: J. Ažukas, S. B. Balchunas, B. Balčiunas, C. R. Balto, E. Barkauskas - Barcus, Z. Baubkus, G. Benošius, A. Bielskis, Ch. Bliza, M. Brenzaitė, Ch. Blinstrup, J. Chesta - Čestakauskas, Z. T. Cicėnas, M. Čiurlys, P. Dalen - Dalinkevičius, A. A. Dargis, C. P. Dargis, M. L. Dargis, St. Garmus, L. X. Gauda, D. Giačas, J. Gumalauskas, M. Hayden - Adamavičius, S. Jacks - Butkevičiutė, A. Jakubka - Jacob, Dr. J. B. Jerome - Jančauskas, J. Juškevičiutė - Variakojienė, K. Jonaitis, Mrs. J. Juozapaitis, R. J. Juška, J. Kačinskas, S. Kanapeckas, Ch. Kay - Kakanauskas, C. M. Kareckas, A. Kartanas, M. Kasakaitis, A. Kavalčikas, J. Kazlauskas, J. Keser - Kešerauskas, Ch. Kudulis, J. Kulis, H. L. Kuszlejko - Skinderiutė, M. J. Laugaudas, J. Leszczynski, Jadvyga Lesčiauskaitė, P. Lukas - Gapšis, J. Malakauskas, S. A. Mankowski, K. Mažonis, J. Mažonas, J. Mereckis, M. Messer, A. Mustaikis, W. G. Naurocki, J. Pann - Pankauskas, W. A. Pauldon - Paldunavich, E. Petrėnas, W. J. Petrauskas, P. Poszka, J. Preskus, St. Prikockis, S. Poška, I. Pulsucki, F. Rakas, J. Rakštis, Raslavičius, J. J. Rochkes - Ročkus, M. Sasauskis, S. Sharka, J. Šlakienė, Fr. Shimkus, F. P. Slas, Smilgevičius, An. Steeples - Stulpelis, Mrs. Stogis, Fr. Storulis - lytė, C. A. Stankus, W. L. Sowicky, J. A. Totulis, A. A. Tulys, Ch. Ugenskis, J. A. Urmonas, S. Vasilkas, St. Waishvile, J. J. Venckus, S. Vilimovitz, Z. Vitkauskas, R. A. Yos - Jonaitis, Mrs. Yos - Jonaitienė, J. Zabella, D. A. Zajauskas - kaitė, J. Zilinskas, Zelis, M. Zimarman, C. A. Zuraitis, C. J. Zuraitis. (Surinko vaist. V. Petrauskas)

Industrial Workers of the World (IWW), aidoblistų organizaciją įkūrė 1905 Eugene Debs darbininkų vadų suvažiavime Chciagoje, dalyvaujant jam ir Bill Heywood, Daniel De León, W. E. Trautman, kun. T. J. Hagerty ir Vincent St. John. Šios organizacijos 1908 nustatytas šūkis buvo: Darbo klasė ir samdytojų klasė nieko bendro neturi. Tarp šių klasių turi vykti kova iki klasiniai susiorganizavę pasaulio darbininkai paims žemę ir visas gamybos priemones į savo rankas ir panaikins darbo už algą sistemą.

Ši Pasaulio Pramonės Darbininkų Unija (IWW) turėjo ir lietuvių skyrius. Kiek man žinoma, vienas skyrius buvo Chicagoje. Kitas buvo Baltimore, Md., 1914; čia tos Unijos lietuvių rūbsiuvių antro skyriaus 192 lokalas leido savaitraštį Darbininkų Balsą. Laikraščio leidimą tvarkė komisija: J. Lietuvninkas, A. Kurelaitis, A. Degutis ir J. Jankūnas. J. Laukis buvo redaktorius. Ėjo 1914-17. Unijos skyrius buvo ir Lawrence, Mass., kur audėjų streike dalyvavo apie 1,500 lietuvių.

Šiame sąjūdyje aktyviai veikė: J. Laukis, kuris buvo jų dvasios vadas. 1917 jis buvo areštuotas, kaip Darbininkų Balso red., bet, įmokėjus $10,000 užstatą, buvo laisvas; K. Geležėlė, mažo išlaisvinimo, bet geras kalbėtojas ir organizatorius; broliai Brijūnai, J. Smith, L. Grikštas, Šidiškis, Kyba, Audrius, Simaška ir kiti. IWW 1928 turėjo 29 industrines unijas, bet 1930 sąjūdis sumažėjo.

•

NAMŲ SAVININKŲ DRAUGIJOS

CICERO LIETUVIŲ NAMŲ SAVININKŲ PAGERINIMO POLITIKOS KLUBAS įsteigtas 1906. 4. 21. Jo tikslas: labdara ir vieningai siekti miesto pagerinimo. Klubo valdyba: J. F. Kimbarkas, J. Tarulis, K. Genis, R. Nartonis, S. Pocius, J. Rainis, R. Račiauskienė ir J. Klimas.

Po keliolikos metų klubas buvo paliovęs veikti, tik 1936. 6. 6 atgaivintas. Įstojo 18 narių. Jo tikslas — sutraukti vietos lietuvius į bendrą tautinį darbą, dalyvauti politikoje, stengtis iš-

rinkti sąžiningus miesto pareigūnus ir apsaugoti vietos lietuvius nuo įvairių skriaudų. Tuo tikslu klubas palaiko ryšius su kitomis organizacijomis. Šiuo metu į miesto valdybą yra klubo pirmininkas J. F. Kimbarkas, išrinktas miesto klerku respublikonų sąrašu. Klubas rūpinasi lietuvių kolonijos pagražinimu, gerove ir saugo lietuvių reikalus miesto administracijoje.

1960 valdyba: J. F. Kimbarkas — pirm., J. Tarulis — vicepirm., K. Genis — sekr., G. Pocius — fin. sekr., K. Laudanskas — ižd., R. Račiauskienė, J. Rainis — iždo globėjai, J. Klimas — maršalka.

BRIDGEPORTO LIETUVIŲ NAMŲ SAVININKŲ SĄJUNGA įsikūrė 1909. Jau 1912 jai priklausė apie 60 narių. Viename susirinkime prisirašė 12 narių. Sąjungos tikslas buvo: įvesti geresnę tvarką lietuvių kolonijose Chicagoje. Prezidentas tuomet buvo J. Taninevičia. Veikė trumpai. Vėliau Bridgeporto Lietuvių Namų Savininkų Susivienijimas įsteigtas 1919. 3. 3. Pradžioje buvo 24 nariai. Pirmieji organizatoriai: A. Bijanskas, B. Butkus, J. Ewaldas, A. Bugailiškis, J. Ridikas ir kt. Pirmąją valdybą sudarė: A. Bijanskas — pirm., B. Butkus — vicepirm., J. Ewaldas — sekr., A. Bugailiškis — fin. sekr., J. Ridikas — ižd. Susivienijimo tikslas: dalyvauti politikoje, prižiūrėti, kad naktimis būtų apšviestos gatvės, rūpintis, kad būtų pakankamai policijos apsaugos, apsaugoti organizacijos narius nuo nedorų nuomininkų ir kt.

Namų savininkai, įstodami į draugiją, turi įmokėti $1 įstojamojo, 25 c. už konstituciją ir toliau mokėti kas mėnuo po 25 c. Namų Savininkų S-mo nariai tikybinių klausimų neliečia. Susivienijimas gali gyvuoti, kol narių skaičius sieks virš penkių asmenų. Pasilikus tik penkiems nariams, Susivienijimas likviduojamas. Likusis S-mo turtas bus likusių narių sutarimu atiduotas labdaringiems lietuvių darbams. 1939 S-mas turėjo 73 narius ir $1,255.41. 1960 valdybą sudarė: P. Juozapavičius pirm., A. Armėnas — vicepirm., A. Kaulakis — sekr., T. Janulis — fin. sekr., K. Stula — ižd., J. Didžgalvis — iždo globėjas, C. Čepulionis — maršalka. Narių turi 125 ir turto apie $1,685.

Marquette Parke AMERIKOS LIETUVIŲ PILIEČIŲ KLUBAS įsikūrė 1925. Klubo užduotis: apginti politinius, tautinius ir vietinius lietuvių kolonijos reikalus. Šis klubas prisidėjo prie Dariaus ir Girėno skridimo, o jiems žuvus, paaukojo $100 pa-

minklo statymui. 1935 valdybą sudarė: A. J. Malinskas — prez., J. D. Simans — vicep., A. Samoška — sekr., A. Oškeliūnas — fin. sekr., W. Birgell — ižd., Charles P. Kal — teisių patarėjas ir Frank Bakulis — korespondentas.

Po keletos metų klubas sustojo veikęs.

MARQUETTE PARKO NAMŲ SAVININKŲ DRAUGIJA įsteigta 1937. D-jos tikslas: suvienyti Marquette Parko liet. namų savininkus bendram darbui apie apylinkės saugumą, švarumą, tvarką ir bendrai gyventojų gerovę. D-ja stengiasi, kad kiekvienas jos narys atliktų pilietinę pareigą balsuoti, kada yra renkami Chicagos ir apskritai šios šalies įvairūs valdininkai ir prisideda aukomis bei veikla prie labdaros ir kultūrinio darbo. Namų savininkų d-ja turi virš 400 narių ir jų skaičius kasmet vis didėja ir pati organizacija tvirtėja. Turi turto $3,500.

Pirmąją valdybą sudarė: J. M. Mickeliūnas — pirm., J. Čeikauskas — sekr. Vėliau pirmininkai buvo: Ambrozas, J. Domkus, J. Butkus, J. Jacka, E. Krygerytė ir J. Balčiūnas. Kiti žymesni veikėjai ir darbininkai: P. Jasius, P. Antanionis, D. Briedelis, A. Stankus, A. Žvirblis, O. Švirmickienė, A. Petkus. Dabartinę 1964 valdybą sudaro: pirm. Jz. Skeivys, vicepirm. P. Antanionis, sekr. Br. Liškus, fin. sekr. Vl. Konstantinavičius, ižd. Jz. Vikšraitis, koresp. Ant. Gintneris, M. Mikšis, kasos globėjas K. Brazaitis, marš. K. Repšys, patikėtiniai — K. Aleksiūnas, M. Tiškevičienė ir B. Brazdžionis.

LIETUVIŲ RADIJO VALANDĖLĖS

Lietuvių radijo valandėles pradėjo Naujienos. 1929 tame dienraštyje kelias dienas ėjo didelis skelbimas: Lietuvių valanda ant radio WLS 345 metrų 870 kilociklų Utarninkė, rugsėjo 17, 1929, nuo 8:30 iki 9 val. vak., Chicago daylight saving time.

Programoje dalyvavo Anėlė Salaveičikiutė — dainininkė, Kostas Sabonis — dainininkas, Birutės vyrų kvartetas — Balanda bosas, Jakavičius baritonas, Ažukas antras tenoras ir Seresevičius pirmas tenoras. J. Byanskas — pianistas. Progra-

mą rengė Naujienos su Harry Alter Co., Majestic Distributors ir J. F. Budrikas.

Tos pirmos lietuvių radijo programos sumanytojas buvo J. F. Budrikas. Jis prikalbino Harry Alter kompaniją, o paskui susitarė su Naujienomis dėl transliavimo. Tie lietuvių radijo pusvalandžiai antradienio vakarais buvo transliuojami iki 1930. Budrikas savo programas tęsė iki 1963. 1930 ir 31 Budrikas ir Margutis kartu transliavo savo pusvalandį.

1932. 4. 11 Juozas Bačiūnas, norėdamas paremti Vanagaičio pastangas, išnuomavo Cicero WHFC radijo stotį lietuviškai radijo valandėlei, 13 savaičių, po 15 minučių kasdien, sumokėdamas nuomą iš anksto. Už kelių mėnesių Vanagaitis radijo programą davė 30 min., vėliau 45 min., vėliausia po valandą ir sekmadieniais po dvi valandas.

Margučio radijo programų turinys: plokštelių muzika, lietuvių dainos, pasaulinės ir lietuvių gyvenimo žinios, prekybiniai skelbimai, organizacijų veiklos pranešimai, informacijos. Programos buvo vedamos paties Vanagaičio. Po jo mirties programą vedė jo žmona Lilija. Talkininkavo Deveikis, dr. Dirmeikis ir kiti.

Sophie Barcus Radijo Šeimos Valandos pradėjo 1932. Programų vedėja buvo Sophie Barcus, o po jos mirties jos duktė Aldona. Ji ir dabar leidžia kartu su savo vyru Feliksu Daukum kasdien nuo pirmadienio iki penktadienio 10-11 val. ryto. Šeštadienį ir sekmadienį 8:30-9:30 val. ryto. Vakaruškos: pirmadieniais 7 v. v. Programos iš WOPA 1490 kil.

1936 Povilas Šaltimieras oro bangomis pradėjo leisti lietuvišką programą ir jo paties parašytus originalius Bartkų šeimos gyvenimo epizodus per kelis metus, po 5 kartus savaitėje.

1941. 9. 16 pradėjo radijo programą Kultūros ir Meno Klubas kas antradienį 7:30-8 v. v. iki 1948 vidurio. Programą iš pat pradžios tvarkė M. Batutis; pranešėjas buvo J. Kuodis, J. Sakalas, R. Baranikas ir kiti. Žinias perdavinėjo Vilnies red. L. Pruseika, jį pavaduodavo V. Andrulis, A. Jonikienė ir kiti.

1954. 5 Draugas turėjo savo programas trumpą laiką 5 kartus savaitėje. Vedė kun. J. Prunskis, bet neilgai. Daug propagandos, mažai žinių.

1954 Ona Kubilienė turėjo radijo programą kas sekmadienį.

SENOSIOS KARTOS LIETUVIAI DAILININKAI

Chicagoje gyveno, mokėsi ir kūrė didokas skaičius lietuvių dailininkų. Keli jų buvo vertinami ir amerikiečių meno žinovų. Štai žymesnieji Chicagos senosios kartos lietuviai dailininkai:

Jonas Šileika. — Gimė 1883. 7. 2 Šakių aps., Jadagonių k. Į Ameriką atvyko dar visai jaunas, vos baigęs pradžios mokyklą. Mokėsi Valparaiso universiteto meno skyriuje ir baigė dviejų metų kursą 1906. Atsikėlęs į Chicagą, įstojo į Meno Institutą, kur tada dėstė profesoriai Louis Betts, Frederick Freer, Harry Wolcott ir čekų iliustratorius Alphonse Mucha. Baigęs Meno Institutą 1910 su pagyrimu ir laimėjęs stipendiją, išvyko į Europą gilinti meno žinių. Aplankęs didžiuosius Europos meno centrus, persikėlė studijuoti Muencheno Dailės Akademijon. Čia jis studijavo pas prof. von Maar ir tapytoją Hermann Groeber privačioje studijoje. Pirmojo Pasaulinio karo metu atsidūrė Maskvoje, kur J. Šileika gyveno drauge su P. Rimša. 1915 gale vėl grįžo į JAV. Mirė Kaune 1960.10.27. Jaunystėje buvo labiau linkęs į portretūrą, bet būdamas didelis gamtos mėgėjas, tapydavo gamtovaizdžius. Jo peisažuose pabrėžiamas stiprus formos pajautimas, giedri nuotaika, saulėtumas. Chicagoje būdamas dail. Šileika nutapė rašytojos Julės Žemaitės portretą, kuris per Dr. A. Montvido rankas perėjo į Čiurlionio galeriją. Už Žemaitės portretą Chicagos Meno Instituto parodoje laimėjo premiją. 1920 Šileika grįžo į Lietuvą ir tenai visą laiką dėstė Kauno Meno Mokykloje.

Mikas Šileikis. — Gimė 1893. 10.15 Liminėlio vienk., Zarasų aps. 1913 m. atvyko į JAV. I-mo Pas. karo metu dirbo "Keleivio" spaustuvėje ir lankė Bigellow High School. Vėliau lankė Belle Arte ir Bostono miesto meno mokyklas. Pastarosios mokyklos profesoriai patarė Mikui keltis į Philadelphijos Meno Akademiją arba Chicagos Meno Institutą — Amerikos geriausias meno mokyklas, kur galima baigti pilnus meno bei meno istorijos kursus. Šileikis įstojo į Chicagos Meno Institutą, kurį baigė 1923 m. ir gavo diplomą. Po to dar metus studijavo palyginamąją anatomiją, kaip "post graduate" Meno Institute ir lankė YMCA kolegiją.

M. Šileikis Art Student's League parodoje (Meno Institute) laimėjo pirmą premiją ir pagyrimo lakštą už tapybos darbus. Priklausydamas prie Liet. Moksleivių Susivienijimo Amerikoje Chicagos kuopai, porą metų redagavo studentų organą "Moksleivių Kelius". Vėliau buvo LMSA Centro Valdybos pirmininkas. Aktyviai dalyvavo visuomeninėje veikloje. Rašydavo eilėraščius, noveles ir straipsnius. Išvertė du romanus: Arcibaševo "Saniną" ir Conan Doyle "Kruvinas studijas" (Sherlock Holmes kriminalinį romaną). Padarė apie 50 vertimų iš rusų ir anglų kalbų.

Dail. Mikas Šileikis

Pradėjo rašinėti meno temomis tuoj, kai pabaigė meno mokyklą. "Meno Žinias" pradėjo redaguoti 1932; jos eina ir šiandian "Naujienų" Kultūriniame priede.

Šileikis priklauso kelioms menininkų organizacijoms, Chicagos Lietuvių Literatūros Draugijai, Amerikos Lietuvių Istorijos Draugijai ir kitoms organizacijoms. Jis yra "Naujienų" direktorius. Jaunatvėje buvo veiklus socialistų organizacijose. Jis pirmas dailininkas, kuris daugiausia savo kūrinių išstatė kitataučių meno parodose: Meno Institute, 1932 Chicagos Pasaulinėje parodoje, Michigano, Wisconsino ir Indianos universitetuose; Springfielde, Bostone, Decatur, Peoria ir kitur. Priklauso prie įvairių kitataučių ir lietuvių meno bei kitų organizacijų. Yra Chicagos Meno Instituto filisterių draugijos narys, Čiurlionio galerijos Chicagoje organizatorius ir 5 metus buvo josios direktorius. Yra akademikas tapytojas, lyrinis impresionistas.

Antanas Valda (Valadka) gimė c. 1890, rodos, Kupišky. Baigęs Worcesterio meno mokyklą, įstojo į Chicagos Meno

Institutą 1920. Čia jis baigė trijų metų kursą ir gavo diplomą. Buvo geras portretistas, bet peisažų darbu nesidomėjo. Baigęs mokyklą, tuoj gavo darbo Mayer and Both skelbimų sindikato studijoj, bet užėjus depresijai toji meno sritis nustojo savo patencialumo ir dail. Valda nusivylęs išvyko į New Yorką ieškoti geresnės ateities. Tačiau savo profesiją apleido ir užsiėmė kitokiais darbais. Buvo geras stalius.

Meno Institute beveik tuo pačiu metu mokėsi, be jau minėtų, dar šie lietuviai: J. Blaškevičius, P. Kačerauskas ir I. Ilakis. Pastarasis mokėsi skulptūros. Blaškevičius buvo Amerikoje gimęs, rodos, Pennsylvanijoje. Buvo rimtas ir darbštus. Dėl jo pavardės lietuviškumo, studentai jį pravardžiavo "Studiosus" vardu.

Izidorius Ilakas studijavo skulptūrą žymaus skulptoriaus Albin Polasek vedamoje klasėje Art Institute. Baigęs kursą, dirbo Fieldo Gamtos Istorijos muziejuje. Jis ten išdirbo daug metų, kaip plastikinis technikas ir pas M. Šileikį mokėsi tapybos. Per porą metų gerai išmoko tapyti peisažus ir gerai mokėjo piešti. Vėliau K. Jurgelionis vertino jo tapybą ir buvo įsigijęs nemažai Ilakio peisažų. Bene 1927 Ilakis išvyko Lietuvon, tačiau nebuvo patenkintas, įsitraukęs į ūkininko reikalus.

Petras Kačerauskas gimė 1893 Lietuvoje. Jis buvo penktas ir paskutinis senosios lietuvių kartos studentas Chicagos Meno Institute. Išėjęs iš Instituto, atsidarė savo studiją Lietuvių Auditorijos viršutinėje saliukėje. Vertėsi daugiausia įvairiais komerciniais darbais. Yra pagaminęs keletą lietuvių teatro scenos dekoracijų. Vėliau su žmona persikėlė į Beverly Shores, Ind., kur įsigijo keletą namų ir neblogai vertėsi vasarnamių bizniu. Žmonai mirus, viskas pakriko. Daugelis jo labai gerų tapybos darbų išsimėtė.

Vladas Undaras (1921). Iš Lietuvos atvykęs, mėgėjas skulptorius, dirbo lietuvių žymesnių vyrų biustelius: Kudirkos, Basanavičiaus, Maironio ir kt. Vėliau sumanė prašyti darbo Chicagos Meno Institute kaip skulptorius, bet iš to nieko neišėjo. Vieną dieną nuėjęs į muziejų, antrame aukšte prie Samotrako statulos "Sparnuota pergalė" nusižudė.

Po 1930 sekė jau naujosios lietuvių kartos vaikai, kurie

mokėsi Meno Institute, būtent: A. Skupas, Ona Radvilaitė, Balickaitė, Pralgauskaitė ir kt.

PASAULIO LIETUVIŲ ARCHYVAS

1946 buvo pradėtas istorinės medžiagos rinkimo darbas. 1953. 12. 31 suėjo septyneri metai, kai pluoštas po pluošto, siuntinys po siuntinio augina Pasaulio Lietuvių Archyvą. Per tą laiką gauta: 133,873 lapai archyvinės medžiagos (mokyklų ir organizacijų protokolai, istorijos ir kronikos, mokslo dokumentų dublikatai ir kt.); 1,313 knygų, 12,382 egz. periodikos; 2,761 kitų dalykų (vėliavų, antspaudų ir štampų, žemėlapių, medalių, ženklelių, paveikslų, plokštelių, fotografijų, šarfų ir kt.). Viso labo 150,329 dalykai.

LIETUVOS VYČIAI

Pradžioje ši organizacija, susiorganizavusi 1911, buvo pavadinta Lietuvos Sakalais. Tikslas — rūpintis visų lietuvių R-Katalikų reikalais, ypač jaunuomenės, gimusios už Lietuvos ribų; platinti tarp lietuvių savo tautos meilę, pratinti pamilti savo kalbą ir literatūrą. Lavinti savo narių dvasią kilniuose pasilinksminimuose, rengiant paskaitas, spektaklius ir šiaip pobūvius, pratinatis socialaus ir draugiško gyvenimo.

Vyčių globėjas yra šv. Kazimieras. Lietuvos Vyčiai turi valstibinį čarterį, vėliavą ir antspaudą; vėliava vaizduoja iš vienos pusės Lietuvos Vytį, iš kitos — Amerikos spalvas; antspaudas ir ženklai vaizduoja Lietuvos Vyties ir kryžiaus emblemas.

L. V. rūpinasi vienyti Amerikos lietuvių jaunimą į stiprią organizuotą jėgą, einant šiais savo darbuotės pradais: 1) L. V. vadovaujasi katalikų pasaulėžiūros bei doros dėsniais, pratina savo narius giliau pažinti ir uoliau praktikuoti katalikų tikėjimą ir saugoja jų dorą atatinkomis priemonėmis; 2) auklėja savo narius gerais JAV piliečiais, raginant juos dalyvauti vie-

šajame šalies gyvenime, naudojantis savo pilietybės teisėmis, ypatingai valstybinių rinkimų metų; 3) žadina jaunuomenėje prisirišimą į savo tėvų žemę Lietuvą ir meilę savo gimtosios kalbos bei mūsų tautos papročių; 4) rūpinasi savo organizacijos narių ir visos mūsų išeivijos švietimu ir kultūrinimu; 5) kuria ir palaiko visose kuopose švaraus sporto ratelius ir riša juos į apskričius.

Pažymėtam tikslui siekti L. V. nustato tokį savo veikimą: Organizuoja jaunimą į kuopas, iš kurių sudaro apskričius; ruošia susirinkimus, suvažiavimus, ekskursijas ir seimus; rengia paskaitas, vaidinimus, koncertus ir kitus dorus ir blaivius pasilinksminimus; vakarinius kursus pažinimui gimtosios kalbos ir savo tautos istorijos; rankų darbų parodas; steigia knygynus, klubus ir spaustuves; leidžia laikraščius, brošiūras, knygas ir kitus spausdinius; ragina jaunimą prie mokslo, amatų, profesijų, pramonės ir kitų naudingų užsiėmimų; remia moraliai ir finansiniai katalikiškąją spaudą ir tautiškas katalikiškas įstaigas; padeda gabesniems organizacijos nariams įgyti mokslo; rūpinasi savo nariams surasti darbo.

L. V. organizacijos nariai gali būti abiejų lyčių lietuviai katalikai. Priklausantieji prie tokių organizacijų, kurių įstatai ar veikimas yra priešingi katalikų bažnyčiai ir lietuvių tautai, negali būti L. V. nariais. Nariai, atsižadėję katalikų tikybos ar lietuvių tautybės, turi būti iš organizacijos pašalinti.

Seimas yra viršiausia L. V. taryba; jis turi teisę keisti konstituciją, rinkti centro valdybą bei komisijas ir svarstyti visus svarbiausius jaunimo reikalus.

Centro dvasios vadas prižiūri, kad organizacijos nariai eitų savo tikybines pareigas; rašo Vytyje tikybinio turinio straipsnius; pradeda ir užbaigia malda seimus ir centro valdybos posėdžius. Kuopos privalo surengti kartą į metus tautinę šventę — Šv. Kazimiero — Lietuvos globėjo dienoje ir pažymėti savo organizacijos šventę balandžio mėn. 24 dieną.

1913. 3. 27 ir 28 įvyko pirmasis L. V. seimas, Lawrence, Mass. Dalyvavo apie tuzinas delegatų. Svarstytas ir priimtas įstatų projektas ir išrinkta centro valdyba: pirm. — M. A. Norkūnas, pirm. pav. — A. Jankauskas, sekr. — S. Bugnavičius, ižd. K. Urbonas ir dvasios vadas — kun. A. Jusaitis. Per pirmuosius metus suorganizuota 12 kuopų, su apie 700 narių.

Trečias kongresas įvyko 1915. 7. 1 ir 2 Chicagoje. Nutarta įsteigti savo organą vardu Vytis. Redaktoriais išrinkta A. M. Račkus ir K. Pakštas. Pirmasis adm. — Leonardas J. Šimutis. Iki 1917. 9 Vytis buvo leidžiamas kas dvi savaitės, nedidelio formato, 16 pusl.; dabar eina sykį į mėnesį.

1927 Vytį redagavo P. Zdankus; jis pradėjo į Vytį įleisti ir anglų kalbą, nes senuosius narius ateivius pradėjo nusverti jau čia augęs jaunimas, kurio daugumai lietuviškas žodis buvo sunkiai suprantamas. Vyčio reikšmę buvęs redaktorius M. Zujus taip apibūdina:

"Vyčiai savo organo žadinami ir raginami tikrai daug nuveikė Dievui ir Tėvynei. Prieš vyčių atsiradimą Amerikos lietuviai, neišskiriant ir gausingos anų laikų jaunuomenės, daugumoje iš Lietuvos, iš jos žaliųjų kaimų, buvo stipriai apsvaiginta laisvamaniškos ir cicilistiškos akcijos. Katalikų darbuotojų buvo mažai, spauda jų menkutė. Tvirkinimo darbą varė gausi laisvamanių ir socialistų spauda su armija agitatorių, kurie buvo apnykę visas kolonijas. Jie plūdo Dievą, Bažnyčią, tikėjimą, neretai ir patį lietuvišką patriotizmą... Išrodė, kad plačioji visuomenė ir gausioji jaunuomenė žus socialistų kosmopolitiškuose rūkuose. Bet užstojo nauja gadynė. Atsiradus vyčiams, padvelkė nauja dvasia. Vyčiai į savo vėliavą ir obalsius padėjo kryžių ir tautines emblemas. Ten rasite ir kardą. Vyčiai pasiryžo būti Vytauto ainiai." (Vytis nr. 3, 1941.)

1914. 4. 14 buvo suorganizuota vyčių 4 kp. A. Aleksis suorganizavo tos kp. chorą ir per trumpą laiką jį vedė. Vėliau chorui vadovavo J. Kudirka ir J. Balsis. Per keliolika metų buvo laikomi vakariniai kursai suaugusiems lietuvių ir anglų kalbų. Šioje kp. daug darbavosi S. Šimulis.

1914. 5. 7 įsteigta 5 kp. Organizatoriai: kun. F. Kudirka, K. Pakštas, kun. P. Juras, dr. A. Rakauskas, M. Mažeikaitė, A. Rugienius ir A. Bacevičius. Pirmame susirinkime įsirašė 16 narių. Kuopa turėjo dramos sekciją, beisbolo, krepšinio, rutulio ritinimo sekcijas ir kita. Dramos sekcija rengė vakarus ir vaidinimus. Visados patarnaudavo katalikiškoms Northsidės draugijoms, suvaidindama įvairius veikalus. Lietuvai ginti vajaus metu kp. nariai sudėjo $500. Padėjo organizacijai įsigyti spaustuvę; aukojo į Auksinio Kardo Fondą, siuntė dolerius

pavasarininkams. Kuopoje aktyviai veikė E. Vilkelienė, V. Struoga, B. Šniaukštaitė ir kiti.

1914. 10. 29 Šv. Kryžiaus parapijoje Matas Zujus suorganizavo 13 kp. Ji paaukojo Labdarių Sąjungai $100 ir tapo garbės nare. Turėjo vakarinę mokyklą ir 1919 buvo įsteigti kursai, kuriuos vedė kun. Būčys.

1914. 9. 1 Kaupo ir Šimučio pastangomis buvo suorganizuota 16 kp.

1914. 2. 8 Visų Šventų parapijoje buvo suorganizuota 8 kp. Po kiek laiko pakriko, ir 1950 buvo vėl atgaivinta.

1915 Ciceroj įsikūrė 14 kp. Pirm. K. Mikalauskas, sekr. S. Šlėgaitė. Kuopa turėjo dramos sk. Veikėjai: kun. A. Ežerskis, K. Mikalauskas, A. F. Pocius ir Šlėgaičio šeima.

1915. 1. 15 P. Cibulskio, J. Paliukonio ir kitų pastangomis buvo įkurta 24 kp. 1916 turėjo atletų ir dramos skyrius.

1915. 8. 16 J. Aukštuolis ir V. Nickus suorganizavo 35 kp. Ji turėjo dramos skyrių; režisoriavo Kudirka, Balsis, Sorokas ir kiti.

1915. 8. 23 Brighton Parke įsikūrė 36 kp. Įkūrėjai: kun. Briška, R. Andreliūnas, A. Aušraitė ir kiti. Ši kuopa buvo veikli: pirmoji Chicagoje suorganizavo beisbolo komandą ir įsitaisė uniformas. 1927 įsteigė knygyną, chorą ir dramos sekciją.

1916 dalis 4 kp. (18 apylinkės) narių buvo išbraukta po to, kai gavėnios metu šoko Naujienų parengime.

1924. 10. 3 Marquette Parke įsikūrė 112 kp. Pirmoji valdyba: V. Balanda — pirm., kun. dr. Rėklaitis — dvasios vadas.

Nuo susiorganizavimo kuopų iki 1923, visoki veikimai buvo 100 % lietuviški. Daugelis kuopų turėjo dramos ratelius, chorus, rengdavo vaidinimus ir koncertus. Nuo 1923 veikimas susikoncentravo sporte. Kone kiekviena kp. turėjo po kelis sporto ratelius, kaip beisbolo, vyrų ir moterų bowling, krepšinio ir kitų. Ligi 1923 vyčių organizacijoje buvo apie 70 % atvykusių lietuvių o likusis nuoš. čia gimusių.

1946 Vyčiai nusipirko namą už $16,000; šiuo laiku jis vertinamas apie $50,000.

Didesnei veikimo organizacijai sumanyta ir 1914. 11. 30 įsteigta Chicagos L. V. apskritis iš 4, 5, 8, 13, 14 ir 16 kuopos. Pirmoji valdyba: M. Žaldokas pirm., M. Janušauskienė, P. Virbickas ir K. Pakštas vicepirm., J. Karosas ir M. Gurinskaitė sekr., F. Nutautaitė ižd., P. Baltutis, kun. F. Kemesis ir J. Kaupas iždo globėjai.

Apskrities valdyboje ilgiausiai pirmininkavo I. Sakalas. 1915. 12.6 apskrities susirinkime nutarta įsteigti Vyčių Namo Fondą. Ryšium su tuo, iškilo sumanymas įsteigti L. V. Taupymo ir Skolinimo Bendrovę. Ėmė laiko, bet bendrovė buvo įsteigta, nors neilgai gyvavo. Ją perėmė Keistutis Taupymo ir Skolinimo Bendrovė.

Šv. Kazimiero Kapinės

Vyskupui 1893 paskyrus kun. M. Kriaučiūną Šv. Jurgio parapijos klebonu, šis pradėjo galvoti apie įsigijimą lietuviams katalikams kapinių, kur galėtų atskirai laidoti lietuvius. Kunigas Kriaučiūnas ragino prie to sumanymo prisidėti ne tik katalikus, pavienius ir draugijas, bet ir liberalus, t. y., nepriklausančius prie parapijų laisvamanius, pažadėdamas visus lygiai traktuoti. Įsigijus kapines, su liberalais pasielgta kitaip: juos laidojo atskiroje vietoje, "už tvoros". Nuo to prasidėjo nesantaika su kapinių vadovybe — kunigais. Laisvamaniai buvo priversti įsigyti savas kapines Chicagoje — Lietuvių Tautines Kapines.

Kun. Kriaučiūnas surado Mount Greenwood Chicagos priemiestyje 40 akrų žemės plotą, už kurį užmokėjo apie $5,000. 1903. 7. 12 vysk. P. J. Muldoon kapines pašventino. Iškilmėse dalyvavo visos tuo metu veikusios kat. organizacijos. Tautiškos nedalyvavo. Šventinimo iškilmėse buvo pasišovusi dalyvauti ir viena lenkų org. Gvardija Polska, bet kai per iškilmes prie vyskupo pirmąją vietą užėmė lietuvių Vytauto Gvardija, lenkai įsižeidė ir nieko nelaukdami iškilmes apleido.

Pirmutinė Šv. Kazimiero kapinių atskaita buvo tokia: Už žemę (su nuošimčiais) užmokėta $5,167.59; advokatas ir išlai-

dos $216.09; įtaisymai $453.55; užveizdos alga $140; darbininkų algos $119.25; pirkimo ir pašventinimo išlaidos $225; recordas (nuosavybės reg.) $218.10; skolos atmokėta $50; matininkas $536.15. Iš viso $7,125.73.

Aukų iki pašventinimo kapinių surinko arti $4,000. (Katalikas, 1903. 9. 6)

Prie kun. Kriaučiūno 1903 pirktų 40 akrų už $5,000, kapinių taryba pripirko: 1924 30 akrų už $22,500, 1929 25 akrus už $40,000, 1939 250 akrų už $27,500. Iš viso 345 akrai už $95,000.

1952 buvo užpirkta dar 178 akrai.

1929. 11. 12 kapinių taryba paskyrė 10 akrų žemės daržui piknikams rengti. Pavadino jį: D. L. K. Vytauto Daržas.

Nuo 1917 iki 1947 kapinių vadovybė aukojo švietimo, labdaros ir tautinėms religinėms lietuvių organizacijoms Amerikoj, Lietuvoj ir kitur iš viso $56,000.

Nuo 1903 iki 1913. 9. 7 kapines valdė kun. M. Kriaučiūnas savo atsakomybe. Parapijų skaičiui padidėjus, tokia bendruomenės turto valdymo forma daugeliu atžvilgiu nebuvo sveika, priešinga taisyklėms. Valdymo formai buvo padarytas arkiv. Quagley patvirtintas statutas, pagal kurį buvo išrinkta kapinių valdymo taryba. Pirmąją tarybą sudarė: kun. A. Skripka pirm., patik. J. Elijas vicepirm.; kun. P. Serapinas ižd., patik. J. Bagdžiūnas sekr.; kun. M. Kriaučiūnas, kun. A. Ežerskis ir J. Tananevičius vald. nariai.

Nuo 1953 kapinių direktoriato sąstatan įeina kiekvienos lietuvių parapijos klebonas ir po vieną patikėtinį. Kapinių prižiūrėtojas buvo L. Kulpinskas. Iki 1953 palaidota 26,203. Kunigų palaidota 27; seserų — 31; jų skaičiuje ir Kaupaitė M. Marija, viena pirmųjų vienuolyno steigėjų ir buv. Motina Generalė (1940).

(Iš Šv. Kazimiero Kapinės, 1903-1953)

Lietuvių Tautinės Kapinės

Mintis steigti lietuviškas tautines kapines pradėta kelti žymiai anksčiau, bet konkretūs planai buvo pradėti ruošti 1910 m., kai Lietuvos Sūnų Draugystės susirinkime buvo priimtas pasiūlymas apsvarstyti klausimą apie Lietuvių Tautinių Kapinių įsteigimą. Beveik tuo pačiu metu lietuviškų tautinių kapinių

klausimas buvo keliamas draugijose Palaimintos Lietuvos, Liuosybės, Simano Daukanto, Lietuvos Mylėtojų, Teisybės Mylėtojų, Tėvynės Mylėtojų 1 kp., SLA 36 kp., Jaunų Amerikos Liet. Pašalp. Klube, Susivienijime Lietuvių Klerkų, Liet. Laisvamanių, Liet. Darbiniknų Sąjungoje, Šv. Petro dr-joje, Liet. Jaunikaičių Dainos Mylėtojų ir kitose organizacijose.

1911. 2. 19 įvyko lietuviškų draugijų atstovų susirinkimas, kuriame plačiai aptarus kapinių steigimo klausimą. Nutarta steigti kapines, apsidėti mokesčiais ir pirkti žemės sklypą gražioje Chicagos apylinkėje. Šis susirinkimas buvo Lietuvių Tautinių Kapinių steigiamasis susirinkimas. 1911. 3. 28 gavo Illinois valstybės čarterį, kuris leido vesti biznį. Čarterį pasirašė 11 draugijų atstovų.

Gavus čarterį, tų pačių metų balandžio 15 d. buvo sušauktas kitų draugijų atstovų susirinkimas, kuriame buvo išrinkti pirmieji kapinių reikalų tvarkytojai, vadinami direktoriais arba "trustisais". Keturi direktoriai buvo išrinkti 3 metams, o kiti keturi — 6 metams. Susirinkimo išrinkti direktoriai iš savo tarpo išsirinko valdybą, kuri buvo tikruoju visų reikalų tvarkytoju. Dabar vietoje 8 direktorių renkami 10.

Sutvarkius legalius kapinių organizacijos reikalus, svarbiausias klausimas buvo žemės įsigijimas. 1912. 1. 12 buvo nupirktas 21 akras žemės. Buvo padaryti morgičiai ir paruošti "First Mortgage Gold Bonds". Draugijos ir pavieniai asmenys bonus išpirko.

1912. 5. 30 Lietuvių Tautinės Kapinės buvo oficialiai atidarytos. Į kapines suvažiavo ir suėjo apie 6,000 mūsų tautiečių. Draugijos ėjo organizuotai, su vėliavomis ir muzika. Į atidarymo iškilmes atvyko Chicagos mero atstovas Lee Mathias, kuris pasakė trumpą kalbą, pagirdamas lietuvius už iniciatyvą steigti savas kapines. Kapinių atidarymo kalbas pasakė F. P. Bračiulis ir Kl. Jurgelionis, grojo K. J. Filipavičiaus vadovaujamas orkestras "Lietuva", giedojo Liet. Socialistų 81 kp. choras.

1913 pastatė nedidelį medinį namelį, kuriame buvo įrengtas kapinių ofisas. Jis buvo nugriautas, kai 1937 buvo pastatytas dabartinis mūrinis kapinių administracijos namas. Šiame name stovi varinė spinta urnoms laikyti (columbarium), įrengti mikrofonai garsiakalbiams, čia laikomi visi rekordai ir čia turi būti kasdien vis gausėjantieji administracijos dokumentai.

1934 kapinių globėjai nupirko dar 40 akrų žemės po $400 už akrą. Buvo išleista Lietuvių Tautinių Kapinių istorijos brošiūros kapinių 25-kių ir 50 metų sukaktuvėms paminėti. Sudaryti Kapų Priežiūros Fondas ir Amžinas Gėlių Fondas. Asmenys, norintieji, kad kiekvieną metą jų artimųjų kapai būtų papuošti gėlėmis, padeda į šį fondą mažiausia bent $300. Iš gaunamų procentų perkamos gėlės ir papuošiami kapai. Abu šie fondai yra valstybės auditorijų priežiūroje.

Nuo 1912 kiekvieną metą Kapų Puošimo Dieną — Decoration Day — Liet. Tautinėse Kapinėse ruošiamos iškilmės mirusiems pagerbti. Grojama specialiai iškilmėms pritaikinta muzika, sakomos kalbos ir giedamos giesmės. Iškilmėse dalyvauja ir Amerikos Legiono nariai. Vienais metais mirusiems kariams pagerbti atvyksta Dariaus - Girėno Posto nariai, o kitais metais — Don Varnas Posto nariai. Kapų Puošimo Dienomis iškilmėse kalbas yra sakę dr. Jonas Šliupas, dr. Pijus Grigaitis, adv. Kl. Jurgelionis, Dan Kurailis, dr. T. Dundulis, dr. A. Zymantas, dr. Ant. Montvidas, adv. F. P. Bračiulis, Vincas Ambrose, Martynas Gudelis, Stasys Valančius, dr. St. Biežis, V. Andrulis, dr. S. Naikelis ir kiti.

1913 užvaizdos pareigoms pasamdytas V. Zaleckis. Jam buvo mokama $40 į mėnesį. Vėliau buvo paskirti: Ed. Čepulis, K. Čuras, V. Šulcas, S. R. Kaslas ir šiuo laiku yra Antanas Petraitis. Liet. Tautinių Kapinių pirmininkais yra buvę šie sklypų savininkai: adv. F. P. Bračiulis, Bonaventūras Lubinas, Edvardas Čepulis, Alfonsas Masiulis, M. J. Lubinas, Antanas Tamkevičia ir Juozas Balčiūnas. Kapinių sekretoriais yra buvę šie direktoriai: St. Danta, A. Bubinas, J. Skutas, A. Tamkevičia, J. Zalatoris, A. Narbutas, o dabartinis yra M. Gudelis. Kapinių iždininkai: M. Damijonaitis, J. Smitas, P. Žekas, S. Smardakas, J. Skutas, J. Norvaišas, J. Danta, J. Balčiūnas, o dabartinis yra A. Tamkevičia.

Lietuvių Tautinių Kapinių valdyba: Juozas Balčiūnas, prezidentas; Povilas Daubaras, viceprezidentas; Antanas Tamkevičius, iždininkas; Martynas Gudelis, sekretorius. Direktoriai: Karolis Aleksiūnas, Juozas Balčiūnas, Povilas Daubaras, Martynas Gudelis, Al. Mickevičius, Povilas Milaševičius, Gustas K. Rimkus, Juozas Skutas, Antanas Tamkevičius, Jonas Zalatoris.

DARIAUS - GIRĖNO SKRIDIMAS

Leit. Stasys Girėnas Kapt. Steponas Darius

1931 Darius ir Girėnas susitarė skristi į Lietuvą. 1932. 6 juodu nusipirko vartotą lėktuvą Bellanca už $3,200. 1932. 6. 17 Naujienos ir Draugas pirmuose puslapiuose įdėjo pirmą pranešimą apie Dariaus ir Girėno pasiryžimą savo lėktuvu skristi iš New Yorko į Kauną. 1932. 7. 11 Lietuvos konsulate įvyko susirinkimas. Kviesta buvo apie 50 asmenų, bet dalyvavo tik 16: kons. A. Kalvaitis, O. Kirienė, L. Gaižaitė, stud. Gelažinytė, L. Šimutis, A. Žymontas, B. Simokaitis, dr. C. Kliauga, M. Vaidyla, J. Krotkus, adv. Vasiliauskas, Komaiko (Lietuvos žydas), stud. A. Lidikauskas (Lidi), stud. J. Rusikas, P. Jurgėla ir abu lakūnai. Susirinkusieji įkūrė Dariaus - Girėno Fondą. Jo globėjais išrinkti: kons. A. Kalvaitis, kun. A. Vaičiūnas, adv. K. Gugis, L. Šimutis ir J. Krotkus. Valdyba: kons. A. Kalvaitis pirm. ir J. Krotkus ižd.

1932. 7. 14 tarėsi, kaip organizuoti rėmėjų talką ir sudaryti kolonijose aviacijos šventes. Pirmoji tokia šventė įvyko 8. 7.

Suvažiavo labai daug žmonių. Amerikos reporteriai filmavo ir fotografavo. Šventės pasekmės nebuvo tokios, kokių tikėtasi. Skridimo rėmėjų ženklelių (sparnelių) parduota tik apie 300. Darius pavežiojo 101 rėmėją. Iš to viso pajamų gauta kiek virš $500; $200 pelną lakūnai įteikė Fondui. 1933 pradžioje Fondo globėjai paskelbė spaudoje apyskaitą. Pajamų $2,943.80, išlaidų $183.45, Fonde $2,758.35, kolonijose $1,341.96. Prašė kolonijų komitetus greičiau atsiųsti užsilikusius pinigus.

1933. 1. 14 Darius ir Girėnas savo lėktuvą pagal sutartį atidavė Fondo globėjams, kurie turėjo jį Dariaus ir Girėno nuosavybėn grąžinti tik jiems nuskridus Lietuvon. Lakūnai su tuo sutiko.

1933. 4. 15 skridimo centro komitetas, lakūnams pritariant, galutinai nustatė lėktuvo vardą, sumanytą ir pasiūlytą Antano Vaivados: Lituanica. 1933. 5. 6 prel. M. Krušas pašventino lėktuvą, paskiau Dariaus motina Amerikos papročiu sudaužė į propelerio ašį butelį, kuris putojančiu šampanu apliejo motorą. 1933. 5. 5 Jucių restorane skridimo rėmėjų komitetas surengė lakūnų išleistuves. Susirinko beveik visi fondo globėjai ir centro komiteto nariai ir apie 200 rėmėjų. Fondo pirm. Kalvaitis pranešė, kad už lėktuvo perdirbimą dirbtuvėms dar reikia išmokėt $300. Dalyviai sudėjo $305.

1933 nupirko naują 388 arklių jėgos motorą už $4,000. Reikėjo atiduoti senąjį motorą ir primokėti $2,979.75. Jo gamybą prižiūrėjo mechanikas V. Jesulaitis. Motorą Wright J-6 padirbo Wright Aeronautical Co.

1933. 5. 7 Darius ir Girėnas atsisveikino su giminėmis, draugais ir visais čikagiečiais, pakėlė savo Lituanicą iš Chicagos aeroporto ir nusileido Newarko aerodrome. Kitą dieną jiedu atskrido į New Yorko miesto savivaldybės Benett aerodromą (Floyd Bennett Field). Aukų skridimui surinkta $8,456.31. Tuščia Lituanica svėrė 2,663 svarus. Galėjo sutalpinti iki 800 galionų gazolino ir 35 galionus alyvos. Pačiam skridimui paimta 779 galionai gazolino ir 32 galionai alyvos. Visas parengtas lėktuvas su lakūnais svėrė 8,300 svarų.

Lėktuvo ilgis 27 pėdos ir 9 coliai; aukštis 8 pėdos ir 6 coliai. Sparnų ilgis 50 pėdų. Motoras Wright turi 365 arklio jėgų, 9 cilindrai; motoras gali išplėsti savo jėgą ligi 388 arklio jėgų. 1933. 7. 15 6-tą valandą ryto pakilo ir leidosi skristi link Lie-

tuvos. Nepasiekė tikslo, du drąsūs lakūnai Darius ir Girėnas žuvo Soldino miške, Vokietijoje. Jie palaidoti Lietuvoje.

Lakūnai Darius ir Girėnas, prieš išskrisdami, parašė ir paskelbė šį savo testamentą:

"Mes skrisime į Lietuvą!

Lietuvių tauta laukia iš savo sūnų ir drąsesnių žygių. Būtinai reikia ir jos sūnums prisidėti prie bendrojo darbo — tirti dar mažai žinomas žiemių Atlanto vandenyno oro sroves, o taip pat naujai išrastus navigacijos būdus ir priemones pritaikyti kasdieniniams reikalams. Mes, gyvendami tokiais laikais, kada oras stengiamasi panaudoti žmonijos reikalams, laikome savo pareiga tautos vardu tą darbą garbingai atlikti.

Jaunoji Lietuva! Tavo dvasios įkvėpti, mes stengiamės tą pasirinktą uždavinį įvykdyti. Mūsų pasisekimas tegu sustiprina Tavo dvasią ir pasitikėjimą savo jėgomis ir gabumais! Bet jei Neptunas ar galingasis audrų Perkūnas ir mums bus rūstus — pastos mums kelią į Jaunąją Lietuvą ir pašauktų LITUANICĄ pas save, — tada Tu, Jaunoji Lietuva, turėsi iš naujo ryžtis, aukotis ir pasirengti naujam žygiui, kad audringųjų vandenynų dievai būtų patenkinti Tavo pastangomis, pasiryžimu ir nekviestų Tavęs į Didįjį Teismą.

LITUANICOS laimėjimas tegu sustiprina jaunųjų Lietuvos sūnų dvasią ir įkvepia juos naujiems žygiams.

LITUANICOS pralaimėjimas ir nugrimzdimas į Atlanto vandenyno gelmes tegu auklėja jaunų lietuvių atkaklumą ir ryžtumą, kad Sparnuotas Lietuvis būtinai įveiktų klastingąjį Atlantą Tėvynės Lietuvos garbei!

Tad šį savo skridimą skiriame ir aukojame Tau, Jaunoji Lietuva!

Tą didįjį bandymą pradėsime, tikėdamiesi Dangaus palaimos!

Kapt. S. Darius
Leit. S. Girėnas"

Dariaus - Girėno paminklo statymo komitetas

1933. 7. 26, Lietuvos konsulato raštinėje Chicagoje, įvyko bendras Dariaus - Girėno skridimo rėmėjų ir skridimo fondo globėjų susirinkimas. Dalyvavo: konsulas A. Kalvaitis, L. Ši-

mutis, adv. K. Gugis; vyriausio skridimo rėmėjų komiteto nariai: pirm. adv. R. Vasiliauskas (Vasalle), sekr. kap. P. Jurgėla, Kalvaitienė, Kirienė, L. Gaižaitė, adv. Lidikauskas (Lidi), inž. B. Simokaitis, A. Zymontas ir svečiai — A. Vaivada ir S. Bernotaitė. Nutarta: per lakūnų žuvimo metines, 1934. 7. 17 pastatyti Chicagoje paminklą Dariui ir Girėnui, jų žygiui įamžinti. Dariaus-Girėno skridimo komitetui ir toliau veikti ir pasivadinti Dariaus - Girėno paminklo statymo komitetu. Dariaus - Girėno paminklo statymo komitetą palikti šios sudėties: pirm. adv. R. Vasiliauskas, sekr. kap. P. Jurgėla, nariai — Lietuvos konsulas A. Kalvaitis, Kalvaitienė, O. Kirienė, L. Gaižaitė, inž. B. Simokaitis, adv. Lidikauskas ir A. Zymontas. Į komitetą buvo kooptuoti: kun. I. Albavičius, S. Bernotaitė ir A. Vaivada. Dariaus - Girėno fondo globėjais palikti: A. Kalvaitis, L. Šimutis, kun. A. Vaičiūnas, adv. K. Gugis ir J. Krotkas.

1933. 10. 8 Lietuvių Aero klubas surengė Vilniaus minėjimą ir aviacijos dieną, Harlem aeroporte (prie Harlem Ave. ir 87 g.). Buvo garsinta: "Tad, lietuvi, Vilniaus neužmiršk, Dariui - Girėnui paminklą pastatyti padėk!" $792 pelną paskyrė Dariaus - Girėno paminklo statymo fondui.

1933. 10. 20 Chicagos mieste, lietuvių apgyventose apylinkėse, įvyko vieša rinkliava Dariaus - Girėno paminklo statybai. Tik 20 wardų buvo leista rinkti aukas. Rinkėjų buvo apie 500. Surinkta $2,826.35.

1935 m. komisijonierius davė leidimą statyti Dariui - Girėnui paminklą Marquette Parke. 1935. 4. 8 perėmė sekr. vietą V. Rekus. Tą pačią dieną nutarė priimti archit. V. Koncevičiaus projektą. 1935. 7. 28 įvyko didelės iškilmės atidengiant gražų paminklą Marquette Parke kapitono Stepono Dariaus ir leitenanto Stasio Girėno atminimui. Paminklą pašventino J. E. vysk. Teofilius Matulionis. Iškilmių proga surinkta $1,165.78. Paminklas pastatytas už $11,450.

AMERIKOS LIETUVIŲ TRANSATLANTINIO SKRIDIMO SĄJUNGA įsisteigė 1933. 9. 10. Pirmame susirinkime dalyvavo apie 20 asmenų. Nutarta surengti pirmąją aviacijos dieną Larsing Ford aerodrome. Buvo sudarytas iniciatorių komitetas, kuris pasirašė preliminarę sutartį su lakūnu J. Janušausku. Komitetą sudarė: dr. P. Grigaitis, A. Kartanas, W. Kareiva,

Leit. Feliksas Vaitkus

dr. A. L. Davidonis ir A. Vaivada. Valdyba pasiskirstė pareigomis: pirm. ir gen. vedėjas dr. P. Grigaitis, sekr. A. Vaivada ir ižd. K. Augustas. Buvo sudaryta ir pirmoji direkcija: dr. A. L. Davidonis, J. Mackevičius, dr. P. Grigaitis, M. Narvidas, W. Kareiva, adv. A. A. Dobbs, O. Bytautienė, A. Kartanas ir A. Vaivada. Į direkciją vėliau prisidėjo: J. Hertmanavičius, K. Savickas, Mrs. K. Račkus, P. Šaltimieras, A. Bacevičius ir G. Stungis. Į direkciją atėjo 4 katalikų atstovai. Juos paskyrė Draugo redakcija. Bet kai buvo nutarta skridimą atidėti iki kito rudens, jie visi pasitraukė. Direkcijoj pasiliko 11 asmenų. Tuomet valdybą sudarė: pirm. A. Kartanas, viceprez. dr. P. Grigaitis, sekr. A. Vaivada ir ižd. J. Mackevičius.

Pirmoji aviacijos diena 1933. 9. 24 praėjo su nepaprastu pasisekimu. Vėliau buvo rengiamos aviacijos dienos ir kituose didesniuose lietuvių gyvenamuose miestuose. 1933. 11. 15 buvo gautas čarteris iš Illinois valst. sekr. Buvo didelis pasipriešini-

mas iš komunistų pusės. Nemažiau atakavo skridimo sumanytojus Margutis, Dirva, o vėliau Draugas. 1934 buvo nupirktas lėktuvas iš Lockheed korporacijos, o tų pat metų balandžio mėn. Lansingo aerodrome buvo surengtos "Lituanica II" krikštynos. Draugas rašė, kad tai būsiančios "alkoholio krikštynos", nes jose dalyvauti nebuvo pakviestas kunigas.

1934. 5 J. Janušauskas atsistatydino. Tą pačią dieną valdybos susirinkime (dalyv. visiems 15 narių), nutarė jo atsistatydinimą priimti ir pakviesti lakūną leit. F. Vaitkų. Vakare F. Vaitkus jau buvo Chicagoje ir susitarė su valdyba, priimdamas tas pačias sąlygas, kuriomis buvo sutikęs skristi lakūnas G. Janušauskas. Vadovybė davė lakūnui visai naują, paskutinės mados, lėktuvą su spec. motoru, propeleriu, radiokompasu ir t.t. "Lituanica II" kainavo $24,000. Leit. F. Vaitkus išskrido į Lietuvą 1935. 9. 21. Jisai skrido iš New Yorko be sustojimo į Kauną. Tačiau blogas rudens oras virš Atlanto ir gazolino stoka lakūną po 22 vaalndų skridimo privertė nusileisti Airijoj. Jisai Kauną pasiekė kitomis priemonėmis ir buvo iškilmingai sutiktas.

•

AMERIKOS LIETUVIŲ TARYBA

Įsikūrė 1940 10 15. Jos svarbiausieji tikslai: a) jungti visas Amerikos lietuvių demokratines jėgas kovai už pagrindines žmogaus teises ir už pasaulio pastangas siekiant pastovios taikos, pagrįstos teisingumo, demokratijos ir laisvės pagrindais; b) dirbti, kad būtų įgyvendinti Atlanto Chartos dėsniai ir ypatingai žiūrėti, kad jie būtų pritaikyti Lietuvai, atsteigiant jos nepriklausomybę istorinėse ir geografinėse sienose, su reikalingais geografiniais ir ekonominiais korektyvais; c) teikti moralinę ir medžiaginę pagalbą Lietuvos žmonėms jų kovoje dėl laisvės ir šelpti pabėgusius nuo priespaudos ar ištremtus jos piliečius; d) skleisti visuomenėje teisingą informaciją apie Lietuvą ir ginti ją nuo priešų prasimanymų ar šmeižtų.

Organizaciją sudaro: A. L. R. K. Federacija, socialdemokratai, sandariečiai, tautininkai ir didžiosios Amerikos lietuvių fraternalinės organizacijos — susivienijimai, SLA ir

LRKSA, iš viso 34 nariai, būtent: a) po 7 atstovus nuo kiekvienos ideologinės srovės, b) po 3 atstovus nuo kiekvienos fraternalinės o-jos. Kolonijose yra ALT skyriai, sudaryti iš centrinių o-jų kuopų, vietinių draugijų, klubų ir kitokių susibūrimų. Jie gali vadintis tarybomis, d-jų sąryšiais ar kitokiais vardais. Skyriai savo vidaus reikalus tvarkosi pagal savo taisykles. Jie padeda vesti kovą dėl Lietuvos nepriklausomybės ir sukelti reikalingas lėšas.

ALT artimai bendradarbiauja su Vyriausiuoju Lietuvos Išlaisvinimo Komitetu — VLIKu ir jį remia, pripažindama jį vyriausiuoju Lietuvos laisvinimo organu, turinčiu pasitikėjimą plačiuose lietuvių visuomenės sluogsniuose. ALT taip pat kooperuoja su Amerikos vyriausybės pripažintu oficialiu Lietuvos Atstovu Washingtone. Be to, ALT palaiko ryšius su Lietuvių Grupe prie National Committee for Free Europe, "Voice of America" Lietuvių Skyriumi ir morališkai remia BALFo šalpos darbą. Ji kooperuoja ir palaiko ryšius su kitais amerikiniais sąjūdžiais, kurių veikla yra naudinga Lietuvos laisvinimo reikalams ir atitinka ALT tikslus ir principus. Jos iniciatyva buvo įsteigtas BALFas, kuris turėjo rūpintis šelpimu tų lietuvių, kurie vienu ar kitu būdu buvo atsiradę amerikiečiams pasiekiamose vietose.

Savo svarbiesiems klausimams apsvarstyti ALT sušaukė: 1943. 9. 2-3 Am. Liet. Konferenciją Pittsburghe, 1945. 11.29 - 12.1 Amerikos Lietuvių Kongresą Chicagoje, 1946. 11. 4-6 Amerikos Lietuvių Kongresą New Yorke, ir 1953. 11. 28-29 visuotinį Amerikos Lietuvių Kongresą Chicagoje. ALT Vykdomasis Komitetas: L. Šimutis pirm., dr. P. Grigaitis sekr., A. Olis vicepirm. ir M. Vaidyla ižd.

CHICAGOS LIETUVIŲ GYVENIMO SVARBESNI ĮVYKIAI

1884

Romos Katalikų Bažnyčios susirinkimas nutarė, kad visų parapijų turto savininkai yra vyskupai (Vyskupijos nuosavybė). Turtas yra valdomas vietininkų kunigų, kurie gali pasikviesti talkon skirtus globėjus arba parapijos narių išrinktus.

1889

C. Žilevičia Chicagoje surengė pirmąjį lietuvių koncertą. Bilietas buvo 35 c. suagusiems, o nuo 6 iki 12 metų po 15 c.

1892

Chicagoje lietuviai protestantai įkūrė D. K. Kęstučio savišalpos draugiją. Įsirašė 13 asmenų. Šią draugiją suorganizavo dėl to, kad vieno protestono katalikiška draugija nepriėmė.

Vienas iš senesniųjų Chicagos lietuvių daktarų, T. Kodis, yra buvęs didelio mokslo, retų gabumų ir gilaus mąstymo žmogus. Jis buvo pakviestas profesoriumi į St. Louis, Mo.

Iš Bostono į Chicagą atvyko Šimkevičius ir, manoma, kad pats pirmasis lietuvis čia atidarė taverną ir svetainę. Pas Šimkevičių turėjo prieglaudą ir Teatrališkoji Lietuvių Draugija.

Chicagoje įsikūrė Lietuviškos Mokslo Draugystės kuopa.

1893

Laikraščiai Vien. Lietuvninkų ir Lietuva sutarė vesti propagandą steigti lietuvių naujokynus - kolonijas.

Gegužės mėn. Chicagoje ir kitose lietuvių kolonijose įvyko protesto mitingai prieš prez. Clevelando administracijos sudarytą sutartį su Rusija dėl išdavimo politinių nusikaltėlių. 200,000 lietuvių vardu prezidentui Clevelandui buvo pasiųstas protestas, prašant minėtą sutartį atšaukti.

Liepos mėn. lietuviai, turį Amerikos pilietybę, suorganizavo Neprigulmingą Klubą. Jo tikslas buvo lavintis šios šalies politikoje, naudotis iš liuosybės ir tiesų, taipgi pagarsinti savo vardą tarp svetimtaučių.

Pirmame susirinkime įsirašė 52 nariai. Valdybon buvo išrinkti A. Šidlauskas ir J. Grinius.

Didesnėse lietuvių kolonijose, jų tarpe ir Chicagoje, buvo paminėta 100 metų istoriko Simano Daukanto gimimo sukaktis.

1894

Chicagos lietuviai paminėjo Kražių kankinius ir priėmė protesto rezoliucijas prieš Rusijos žiaurumus Lietuvoje.

Chicagoje įsikūrė "Laurino Ivinskio Europiškai - Amerikietiškai Lietuviška Draugystė". Jos tikslas buvo rengti Ivinskio 10 metų mirties sukaktuvių minėjimą, o svarbiausia, pasiruošti Pasaulinei 1900 metų Parodai Paryžiuje su lietuvių skyriumi, parodant pasauliui Rusijos daromas skriaudas Lietuvai. Taipgi sujungtomis jėgomis tyrinėti Tėvynės praeitį ir dabartį, rinkti jos liekanas ir suvesti lietuvius į pažintį su kitomis tautomis. Ją organizavo kun. Miliukas, Žilius ir Kaupas.

Bridgeporto lietuvių kolonijoje veikė keturios bažnytinės draugijos. Kun. Kriaučiūnas pasisiūlė į visas keturias įsirašyti nariu. Priėmė jį Šv. Kazimiero, Šv. Jurgio ir Šv. Jono draugijos. Draugystė Dievo Apvaizdos atsisakė priimti. Tuomet kun. Kriaučiūnas įsirašė į dvi tautiškas draugijas, kurių tuo metu buvo irgi keturios. Be to, jis stojo į Susiv. Lietuvių Amerikoje ir Simano Daukanto draugijos narius.

Lietuvos redakcijoje pradėjo dirbti neseniai iš Lietuvos atvykęs jaunuolis A. Jocius, kuris vėliau pagarsėjo, kaip Lietuvos kunigaikštis ir didelis avantiūristas.

Kun. Kriaučiūnas Chicagoje įkūrė Šv. Marijos Panos Rožancavos draugiją. Jis 1900 sumanė iš draugijos išvyti sau nepatikimas nares. Jos kunigui pasipriešino. Tada kiekviename jų susirinkime kunigas kėlė vaidus ir nedavė ramybės, kol draugijos narės nepasišalino iš kun. Kriaučiūno globos, paimdamos svetainę susirinkimams kitoje vietoje.

1895

Bridgeporte buvo įsteigtas amerikiečių moterų klubas "Fellowship House". Šis klubas, būdamas lietuvių apgyvendintame apylinkėje, daug pagelbėjo lietuvių organizacijoms, nes jis turėjo salę, kurioje organizacijos rengė savo susirinkimus, repeticijas, pobūvius, anglų kalbos bei pilietybės kursus. Fellowship House 1945, minėdamas savo 50 metų gyvavimo sukaktį, išleido knygą apie savo veiklą. Štai, kai kurie daviniai iš to leidinio: 1907 pažymėta, kad Fellowship svetainėmis naudojosi: Lietuvių Aušros draugija, Lietuvių Moterų klubas, Lietuvių Socialistų 4-ta kuopa, Birutės choras, Lietuvių Biznierių klubas ir kitos. 1910-1911 lietuvių moterų organizacija čia turėjo rankdarbių parodą, kurią aplankė virš 500 žmonių. Daugelį metų Fellowship House vedėja buvo sumani ir darbšti visuomenininkė Alice Manck.

P. K. Bručas pirmas lietuvis įsigijo auksinių daiktų krautuvę Bridgeporto lietuvių kolonijoje. Biznį išlaikė per visą savo amžių. Jis daug padėjo Lietuvos reikalams.

Simano Daukanto draugijos nariai, dr. Stupnickio vadovaujami, suvaidino Chicagoje Kražių Skerdynes.

1897

Antanas Olševskis įsigijo dviejų aukštų namą, kuriame buvo įrengta spaustuvė ir A. Olševskio bankas. Vasarą buvo surengtas visų Chicagos lietuvių draugijų pirmas išvažiavimas - piknikas. Gruodžio 19 įsikūrė Lietuvių Karių Muzikantų Draugija. Jos pirmininku buvo išrinktas C. Žilevičius. Orkestras susidėjo iš styginių ir pučiamųjų instrumentų.

Kun. Kriaučiūno šuo apkandžiojo nėščią parapijietę Žemaitienę. Žemaitis prašė klebono apmokėti gydytojo ir ligoninės $130 sąskaitą. Klebonas pasiūlė tik $50. Žemaičio draugai patarė eiti teisman, ką Žemaitis ir padarė. Po daugelio metų bylinėjimosi, teismas priteisė iš kun. Kriaučiūno Žemaitienei $5,000. Kun. M. Kriaučiūnas 1905. 4. 27 padavė USD teismui bankroto peticiją ir prisiekė, kad turįs $5,000 skolų, o jo visas turtas esąs vertas tik $110, todėl jis prašė teismą, kad pripažintų ji bankrutavusiu ir nuo skolų mokėjimo atleistų. Žemaitienė jai priteistų pinigų taip ir negavo.

Lietuviškuose laikraščiuose buvo iškeltas sumanymas, kad

Amerikos lietuviai turėtų įsteigti spaustuvę Prūsuose kad pagelbėtų Lietuvai ir prūsų lietuviams spausdinti knygas ir laikraščius. Taip pat buvo skelbiama, kad tam tikslui jau buvo gauta $275 aukų.

1898

V. Liet. praneša, kad Chicagoje kun. M. Kriaučiūno įkalbėtos lenkės vienuolės gatvėje apspiaudė Lietuvos redaktorių Šerną, kaip velnio apsėstą.

M. A. Paulauskas turėjo auksinių daiktų krautuvę Bridgeporte.

T. Andruševičiūtė (Andruszewicz) ir L. Bradlienė turėjo bažnytinių daiktų dirbtuvę šiaurinėje dalyje. Vėliau p-lė Andruševičiūtė perėmė iš Bradlienės ir viena turėjo biznį.

Chicagoje veikė Kosciuszko Pharmacy, 162 W. Chicago Ave. Vaistinės savininkas buvo dr. M. F. Božinczius (vėliau rašėsi Božin), sulenkėjęs lietuvis. Tuo metu vaistinės vedėjas buvo A. L. Graičiūnas.

Juozas Leszczynski vienas pirmųjų lietuvių Bridgeporte įsigijo vaistinę. Tais pačiais metais Leszczynskio vaistinės patalpose turėjo savo ofisus šie lietuviai gydytojai: dr. M. P. Kasakauskas, dr. M. F. Božycz, dr. W. Stankewiczius.

Lietuvis Andruszis Chicagos mieste tarnavo policininku. Eidamas savo tarnybos pareigas, nušovė vieną jaunuolį — valkatą, už tą buvo atiduotas teismui.

Kun. Juodiszius atvyko Chicagon ir perėmė tvarkyti neprigulmingą lenkų parapiją, buvusią Laurel gatvėje, Bridgeporte. Greit paliko Chicagą.

1899

Šv. Kazimiero draugija pareikalavo iš kun. M. Kriaučiūno parapijos pajamų ir išlaidų atskaitos. Už tai atsisakė draugijai leisti naudotis parapijos svetaine jos susirinkimams. Be to, draugijos nariai negavo velykinių išpažinties kortelių. Kitame draugijos susirinkime buvo nutarta kun. Kriaučiūną atsiprašyti, kad santykiai vėl būtų išlyginti.

Chicagoje 7. 5 buvo surengtas pirmasis grynai tautinis paminėjimas, kurį rengė Simano Daukanto Draugija, minėdama

Simano Daukanto gimtadienį. Minėjime organizuotos dalyvavo septynios kitos lietuvių draugijos.

1900

Rugpiūčio 4 d. Lietuva Nr. 32 įdėjo tokio turinio pranešimą: Chicago, 4 rugpiūčio 1900 m., 7 val., subatos vakare, salėje po Nr. 778 So. Halsted St., terp 19 ir 20 ulyczių, Parapija "Apvaizdos Diewo" turės didelį mas mitingą, ant kurio visi parapijonai yra kwiecziami pributi, nes yra labai swarbus reikalas. Kun. Pėža, be žinios komiteto kolektuoja sau pinigus warde mūsų parapijos. Todėl privalome kuoweikiausei szį dalyką apswarstyti ir apsiginti nuo tokių kolektorių, idant mūsų parapija neisznyktų. Teiksis visi ant szio mitingo kuoskaitlingiausiai susirinkti. — Komitetas parapijos Apwaizdos Diewo.

Atidaryta A. Sukurskio ir Co. lietuviška cigarų dirbtuvė.

Lapinskas ir Jasiulis, Town of Lake lietuvių kolonijoje, atidarė pirmą lietuvišką taverną.

Įvykstančioj Paryžiaus Parodoj lietuvių skyriui įrengti korespondenciniu būdu JAV-se buvo sudarytas komitetas. Jo pirm. buvo kun. J. Žilius, o iždininku — J. J. Paukštis. Aukų sąrašai buvo skelbiami spaudoje. Tenka pastebėti, kad daugelis aukotojų aukojo po 10 ir 25 centus. Organizacijos po 5 ir 10 dol. 1902 Dr. J. Šliupas, kaip Parodai rengti komiteto revizijos komisijos pirm., paskelbė, kad parodos reikalams buvo surinkta $2,168.73. Liko neišleista $519.73.

Kilo sumanymas išleisti tarptautinį laikraštį Lietuvos skriaudoms aiškinti. Redaktoriais buvo numatyti: Šernas — lietuvių dalies ir dr. J. Šliupas — tarptautinės. Deja, šis sumanymas nebuvo įgyvendintas.

Tėvynės Mylėtojų Draugija įsteigė Moksleivių Fondą. Gaunamos aukos buvo siunčiamos Lietuvos "Žiburėliui".

1901

Aušros draugija įsikūrė 1901. 12. Pirmas susirinkimas įvyko Dr. A. L. Graičiūno ofise. Į valdybą buvo išrinkti: Dr. A. L. Graičiūnas, pirm.; A. Lalis, fin. sekr.; Šernas, sekr.; A. Olševskis, ižd. Vėliau įsikūrė kuopos: Scrantone, 6 nariai, Brooklyne, 8 nariai, Plymoute, 3 nariai. Čikagiečių 1 kuopa turėjo 26

narius. Įstatuose pažymėta: Tikslas Draugystės Aušros yra: šelpti besimokančią jaunuomenę, rūpinti lietuvių tautai išlavintus visokiose mokslo šakose darbininkus. Draugystė šelps einančius į mokslą ne tik Amerikoj, bet ir Europoj ir, žinoma, šelps tokius, kurie galės ateityje naudą lietuvybei duoti. Nariai dalinasi į du skyriu: 1 skyriaus moka po $5 įstojimo ir po 50 centų į mėnesį, II skyriaus moka po $1 įstojimo ir po 25 centus į mėnesį. Teisės abiejų skyrių narių yra lygios. 1905. 1 Lietuvoje pateikta tokia apyskaita: per visus 3 pereitus metus nuo įsikūrimo draugija turėjo pajamų $1,684.22. Per šį laikotarpį išleido stipendijoms $1,098. Stipendijas gavo šie asmenys: P-lė V-tė (Šveicarijos universitete literatūros ir istorijos skyriui) $215, V. M. (Rygos politechnikos institute) $150, V. D. (lavinasi piešimo dailėje čia, Amerikoje) $200, A. V. (Krokuvos dailės akademijoje) $155, Gražys (viename Šveicarijos universitete) $153, J. K. (medicinos studentas, Amerikoje) $175, P. M. (medicinos studentas Amerikoje) $50. Gražys — J. Biliūnas — Šveicarijoje studijavo literatūrą ir kalbotyrą. Jis parašė knygeles Aukos karės Dievui ir Užmušimas caro Aleksandro Antrojo. Jas išleido Liet. Laisvamanių Susivienijimas. 1905 Aušros iždininku buvo išrinktas Dr. Šliupas, užrašų sekr. K. Gugis. Per 10 metų Aušra surinko apie $4,000. kuriuos išdalijo moksleiviams. Stipendijas yra gavę, kai kurie jau minėtame sąraše tik inicialais pažymėti: A. Lalis, rašyt. A. Varnas, dail. K. Jasiukaitis, Kapsuko žmona Mickevičienė, V. Bankytė, V. Mingailytė, K. Jurgelionis, Ig. Šlapelis, Jonas Šepetys, V. K. Mikolaitis, V. Burokas, P. Markauskas ir kt.

1903

Suorganizuota ir inkorporuota akcinė bendrovė Bell Clothing Co., 683-87 Milwaukee Ave. Šėras $10. B-vės valdyba: K. Služinskas, D. Enzelis ir kiti.

Liepos 3 d. buvo iškilmingai pašventintos Šv. Kazimiero kapinės. Iškilmėse dalyvavo visos prie Chicagos lietuvių parapijų veikiančios organizacijos.

Prie Šv. Jurgio parapijos, kun. M. Kriaučiūno rūpesčiu įsteigta Gyvojo Rožančiaus draugija. Jos vedimas buvo pavestas seserims nazarietėms. Joms pagelbėti buvo išrinkta P. Elijošiūtė, kuri ėjo pirmininkės pareigas iki 1915. Vėliau tos pareigos atiteko P. Jančiauskaitei. Be savo grynai religinių pareigų dr-ja

uoliai dalyvavo parapijos veikime ir savo aukomis dažnai prisideda prie kitos lietuviškos veiklos.

Įsikūrė Liet. Laisvamanių Susivienijimo kuopa iš 7 narių.

Aukos lietuviams

Lietuvių spauda praneša, kad 1902 buvo surinkta aukų: Pašalpai A. Avieno $76.37; sušelpimui A. Višteliaus $19.97; studentams $12.43; kankiniams $59.97; kasyklų streikininkams $1,864.06. Iš viso $2,032.80. Per tą patį laiką knygų buvo išleista 30. Amerikon atvyko 12,258 lietuviai: 9,079 vyrai ir 3,179 moterys.

Raštas ministeriams

Viena JAV lietuvių organizacija (tur būt, Šliupas) išsiuntinėjo visų Europos valstybių užsienių reikalų ministerijoms ir svarbesniems Europos laikraščiams atsišaukimą (prancūzų kalba). Tai buvo diplomatiškas žygis, stipriais argumentais ginantis lietuvių tautos reikalus ir teises. 1903 Lietuvos 32 nor. paskelbtas to atsišaukimo turinys.

1905

Lietuvių kolonijos

Įsikūrė akcinė bendrovė "Žinyčia", kurios tikslas buvo įsteigti lietuvių koloniją. Buvo nupirkta 3,600 akrų žemės Wisconsin valst. B-vės valdybą sudarė: D. Činikas — pirm., N. Žilevičius — sekr. ir J. J. Hermanavičius. Kadangi iš to plano nieko neišėjo, draugija 1913 buvo priversta likviduotis. Akcininkams pinigai už akcijas buvo sugrąžinti su nuošimčiais. Bendrovė yra leidusi laikraštį "Susitelkimas Lietuvių Amerikoje".

Įsikūrė Pasaulio Pramonės Darbininkų Unijos lietuvių skyrius. Trumpai angliškai vadinasi IWW.

Šiaurinėje Chicagos dalyje buvo įkurta Dr. J. Basanavičiaus Teatrališka ir Giedorių draugija, kuri surengė keletą parengimų.

1906

SLA Seimas nutarė pastatyti prieglaudos namus. Surasti vietai į komisiją nuo Illinois valstijos buvo išrinktas 36 kuopos narys Fr. Golubickas. Jam pavyko surasti 276 akrų ūkį netoli Chicagos. Kaina $125 už akrą. Sumanymas neįgyvendintas.

Įsikūrė lietuvių drabužių bendrovė Bridgeport Clothing Co. Inkorporuota $10,000.

Szkudas ir J. Leppa įsigijo siuvyklą ir išbuvo kartu per keletą metų. Vėliau persiskyrė ir abu turėjo siuvyklas atskirai. Škutas išbuvo šiame bisnyje, kol pasitraukė į pensiją.

H. J. Mockaus ir Dobilo bendrovė čikagiečiams lietuviams rodė lietuvių svetainėse judamuosius paveikslus.

Prieš SLA seimui įvykstant Chicagoje, Žvaigždėje čikagiečiai kunigai paskelbė tokio turinio pareiškimą: Mes žemiau pasirašiusieji persergstam visas Chicagos ir aplinkines lietuviškas bažnytines draugystes, kad ateinančiame seime minėtų draugysčių sąnariai neimtų jokio dalyvumo nė apvaikščiojimuose, nė to seimo posėdžiuose, kadangi toki darbai labai daug užgautų kožno lietuvio kataliko širdį ir tarp mūs brolių praplatintų schizmą. Katalikiškos draugystės todėl pasiliks nesuteptomis ir kuopos vylingus užprašymus atmes. Pasirašė kun. M. Kriaučiūnas, kun. N. J. Lukošius, kun. A. Skripka, kun. A. Petraitis ir kun. A. Ambrozaitis.

1907

Kova rašo: Olševskis, Lietuvos leidėjas, nuo naujų metų įveda 49 valandas dirbamas per savaitę su $6.50 apmokėjimu.

Dr. Butkevičius pasiskelbė, kad jis nori Chicagoje suorganizuoti lietuvių ligoninę, vardu Lietuvių Ligoninė. Tuo laiku J. J. Ellias - Elijošius buvo Cook County komisionierius; jis pasiūlė organizatoriams veltui savo sklypą žemės prie Western ir 46-tos gatvės. Visuomenė šiam planui nepritarė ir visas organizatorių darbas nuėjo niekais.

Suorganizuotas urmo mėsos sandėlis. Organizatoriai: K. Gugis, J. Varkala, Judeikis, Golumbickas ir V. Paulauskas. Biznį varė kelis metus, bet likvidavosi.

1908

Chicagos lietuvių organizacijų atstovai buvo susirinkę į Šv. Jurgio parapijos svetainę apsvarstyti, kaip galima būtų įsigyti nuosavą salę. Buvo iškilę karštų diskusijų. Pagaliau vienas kunigas pareiškė, kad katalikiškos draugijos negali dėtis su laisvamanių draugijomis. Jeigu bus būtinas reikalas, tai katalikiškos draugijos pačios vienos pasistatys sau salę. Kiek vėliau kunigai

paskelbė rezoliuciją, draudžiančią katalikiškom draugijom dėtis su laisvamanių draugijomis. Pasirašė šie lietuviai kunigai: A. Petraitis, A. Skripka, N. J. Lukošius, E. Steponavičius, M. Kriaučiūnas ir F. B. Serafinas.

Chicagoje buvo įkurtas Lietuvių Ratelis. Organizacijos įstatai galutinai priimti tik 1927. 1. 7. Tikslas: 1) Įjungti lietuvius inteligentus į tvirtą organizacinį kūną; 2) paskatinti lietuvius prie tautinio, organizacinio darbo; 3) pagerbti darbais atsižymėjusius lietuvių tautos gerovei; 4) Lietuvių Ratelio siekiai ir darbai yra grynai tautiniai, vengiant tikybinių ar politinių ginčų. Tuoj ratelis įsteigė pirmą lietuvių skaityklą ir knygyną. Kiek vėliau įsteigė ir mokyklą, kurioje buvo mokoma lietuvių ir anglų kalba. Nario metinis mokestis $5. 1927 m. pirm. dr. K. Drangelis, sekr. dr. S. Biežis. 1936 turėta $600.

Simano Daukanto Draugijos lėšomis buvo pagamintas Simano Daukanto paveikslas, vaizduojąs jį sėdintį prie savo rašomojo stalo ir rašantį Lietuvos istoriją.

Balandžio 19 d. Great Northern viešbutyje Lietuvių Ratelis surengė pokylį paminėti Šerno - Adomaičio 30 metų spaudos arba rašto kultūros darbo sukaktį. Susirinko apie 40 svečių; tarp jų vienintelis dvasiškis kun. Ambrozaitis. Pareiškus pokylio tikslą, buvo jubiliatui įteikta auksinė plunksna, senoviškos žąsies plunksnos pavidalo, su pritaikytu įrašu, ir graži bronzinė 36 colių statulėlė "L'Inspiration" — moters, rankose laikančios kankles, kurių kelios stygos nuo įtempimo nutrūkusios; tai įtemptos energijos ženklas. Buvo atsiųsti linkėjimai laiškais ir telegramomis iš Scranton, Pa.; būrelis lietuvių atsiuntė auksinę plunksną, kurioje laikomas rašalas. Taip pat buvo atsiųsti linkėjimai telegramomis iš New Yorko, Bostono ir Lawrence, Mass. Be to, šia proga M. Petrauskas, sukomponavęs Jovaro vieno eilėraščio melodiją, paaukojo Šernui. Valparaiso Universiteto lietuvaičių — eilėraštis, sveikinimai B. K. Balučio nuo Tėvynės Mylėtojų d-jos, dr. Wagnerio nuo latvių, M. Damijonaitienės nuo Moterų d-jos Apšvieta, dr. Zelnienės, V. S. Jokubyno, Naujoko ir Ramanausko. Atminimui šio vakaro ir kaip išreiškimą mūsų jausmų teikis priimti nuo čia susirinkusių šią mažą dovanėlę — J. Laukio žodžiai, pasakyti Šernui, įteikiant jam aukščiau minėtas dovanas. Ant auksinės plunksnos koto buvo padarytas toks įrašas: "Gimei ir mirsi, bet

darbas tavo plunksnos liks. Atminčiai 30 metinių sukaktuvių literatiškojo darbo 19 balandžio 1908 m." — Lietuva, 1908.

1909

Lietuvos redakcijos surinktais daviniais 1909 Chicagoje veikė šios lietuvių draugijos ir prekybos įmonės:

18-tos ir Canal gatvių apylinkėje 30 lietuviškų draugijų: 15 pašalpinių, 9 tautiškos ir 6 parapinės dr-jos. Lietuvių prekybininkų buvo 69. Jų tarpe tavernų — 36, maisto krautuvių — 15, kirpyklų — 5, siuvėjų ir valytojų — 3, fotografų — 1, spaustuvininkų — 1, kraustytojų — 1, pienininkų — 1, pirčių laikytojų — 1, kepyklų — 2, vaistinių — 1, akušerių — 1, rūbų krautuvių — 1.

Bridgeporto lietuvių kolonija turėjo 110 lietuvių prekybininkų. Vaistinių — 2, auksinių daiktų krautuvių — 2, anglių išvežiotojų — 2, rūbų krautuvių — 2, arklių samdymo — 1, plaukų kirpyklų — 7, bankų — 2. cigarų ir saldainių krautuvių — 3, fotografų — 3, graborių — 2, kepyklų — 1, kurpių — 4, maisto krautuvių — 19, muzikos instrumentų — 3, moteriškų rūbų krautuvių — 2, pienininkų — 2, tavernų — 34, spaustuvių — 3, Real Estate — 2, kraustytojų — 2.

Kensington'o apylinkėje 17 prekybininkų: maisto krautuvių — 4, rūbų krautuvių — 1. kepyklų — 1, pieninių — 1, tavernų — 9, siuvėjų - valytojų — 1.

Šiaurinėje Chicagos dalyje 23 lietuviai prekybininkai: kirpyklų — 2, cigarų saldainių krautuvių — 1, kurpių — 3, tavernų — 7, baldų krautuvių — 1, rūbų valytojų — 1, siuvėjų — 6, Real Estate — 1.

Roselande 8 lietuviai prekybininkai: rūbų krautuvių — 1, graborių — 1, maisto krautuvių — 2, tavernų — 2, spaustuvių — 1, Real Estate — 1.

Pietinėje Chicagos dalyje: kirpyklų — 1, fotografų — 1, tavernų — 5, kepyklų — 1, maisto krautuvių — 1, R. Estate — 1.

Town of Lake kolonijoje: auksinių daiktų krautuvių — 2, anglių išvežiotojų — 3, rūbų krautuvių — 4, anglių prekybų - sandėlių — 1, kirpėjų — 11, cigarų ir saldainių krautuvių — 2, rūbų krautuvių — 1, dailidžių kontraktorių — 1, fotografų — 2, geležies krautuvių — 1, graborių — 2, kepyklų — 2, kurpių — 1, maisto krautuvių — 21, pirčių — 1, pienininkų — 5, tavernų

— 36, spaustuvių — 2, baldų krautuvių — 2, siuvėjų - valytojų — 4, kraustytojų — 2, Real Estate — 2.

Vakarinėje Chicagos dalyje (McCormick) lietuvių draugijų 19 — 13 tautiškų, 6 parapinės. Iš jų: 11 pašalpinių, 2 muzikos, 2 skolinimo ir statybos, 1 politiškas klubas ir 4 kuopos. Lietuvių prekybininkų: rūbų krautuvių — 1, kirpėjų — 3, fotografų — 1, graborių — 1, kurpių — 1, maisto krautuvių — 6, pirčių — 1, pienininkų — 1, tavernų — 15, spaustuvių — 2, siuvėjų - valytojų — 3, kraustytojų — 1, Real Estate — 1. Be to, apie 40 lietuvių turi savo namus, daugiausia mūrinius nuo 2 iki 3 aukštų. Turtingiausiu buvo laikomas J. Bagdžiūnas.

West Pullman kolonijos lietuviai prekybininkai: maisto krautuvių — 1, kirpyklų — 2, pienininkų — 1, tavernų — 5.

Cicero kolonijos lietuviai prekybininkai: vaistinių — 2, fotografų — 1, kirpyklų — 1, maisto krautuvių — 3, pieninių — 1, tavernų — 10.

Atlantiko kolonijoje (tarp 43 ir 47 gatvių ir Wentworth): kirpėjų — 1, maisto krautuvių — 2 ir tavernų — 4.

Aušros draugija surengė čikagiečiams eilę paskaitų. Jos buvo daromos rudens ir žiemos metu kas sekmadienį. Kalbėtojais buvo kviečiami: F. P. Bradchulis, J. Varkala, J. Hertmanavičius, dr. A. Zimontas, A. Zmuidzinavičius, dr. V. Martišius, F. Butkus, K. Gugis, A. Lalis ir kiti.

Vasario mėn. kun. A. Staniukynas buvo atvykęs Chicagon dalyvauti kun. J. Kolesinskio auksiniame kunigystės jubiliejuje. Ta proga drauge su kun. Pr. Serafinu nuvyko pas arkivyskupą Quigley pasikalbėti dėl Šv. Kazimiero seserų motinų namo įsteigimo. Arkivyskupas sumanymui pritarė. 8. 14 pats arkiv. Quigley pranešė, kad jis vienuolynui statyti jau yra suradęs penkių akerių žemės plotą tarp 67-tos ir 68-tos gatvių. Vienuolyno statybos planą paruošti buvo pavestas archit. J. Malites.

Buvo suorganizuotas Town of Lake Lietuvių Draugysčių Susivienijimas. Jo tikslas pasistatyti toje kolonijoje pastatą su svetaine, kad draugijos turėtų kur daryti susirinkimus ir įvairius parengimus. Organizatoriai: A. Saldukas, A. S. Precinauskas, P. Baltutis ir kiti.

Jaunų Mergaičių Draugija Nek. Pr. Šv. Marijos Panos įsikūrė 4. 4 šv. Jurgio parapijoje. Į pirmąjį susirinkimą atsilankė: M. L. Gurinskaitė, O. Bužiūtė Stankūnienė, M. Overlingaitė Mik-

šienė, F. Lonaitė Bartusevičienė, J. Adomavičaitė, F. Jočiūtė Burbienė, E. Jakševičiūtė Curienė, M. Rulevičiūtė Mc Intee ir K. Benušaitė. Draugijos spalvos — balta ir mėlyna. Jos įstatuose pažymėta: 1) Kiekviena lietuvaitė katalikė mergina doro elgesio nuo 14 iki 25 metų amžiaus, prigulinti prie Šv. Jurgio parapijos, gali stoti į šią draugiją. 2) Kiekviena narė turi eiti išpažinties ir prie šv. Komunijos in corpore, dienoje draugijos paskirtoje. 3) Narė, norinti užimti vietą valdyboje, turi draugijoj išbūti nemažiau kaip du metus. 4) Narė, nemokanti lietuviškai kalbėti, skaityti ir rašyti, negali būti išrinkta į draugijos valdybą. 5) Narei, išbuvusiai draugijoje nemažiau kaip metus, jai mirus, draugija užperka šv. Mišias už sielą ir nuperka gėlių. 6) Narė, prigulinti draugijai 3 metus, ištekėdama gauna dovaną $5; prigulinti 5 metus — gauna dovaną $10 vertės. Prie šios draugijos įsikūrimo daugiausiai prisidėjo kun. M. Kriaučiūnas ir kun. M. L. Krušas. Draugija yra daug prisidėjusi darbu ir aukomis įvairiuose bažnytiniuose bei tautiniuose reikaluose. Šv. Jurgio parapijai ji paaukojo $1,000, arkivysk. J. Matulevičiui — $100, Tautos Fondui — $136, Kauno Našlaičių Prieglaudai — $5, šv. Kazimiero vienuolynui $120, Šv. Kryžiaus ligoninės kambario įrengimui $350, Šv. Pranciškaus seserims $25 ir kt. 1922. 8. 20, Amerikai pripažinus Lietuvą "de jure", draugija dalyvavo parade Chicagoje, įruošdama savo lėšomis flotus. Parado metu buvo sumesta $58, kurie per kun. J. Tumą pasiųsti Vilniaus labdarybės bei kultūros reikalams. 1928 minint Lietuvos Nepriklausomybės 10 m. sukaktį dalyvavo parade, įvykusiame McKinley parke. D-ja turi nuosavus Bunco stalelius, kuriuos nemokamai leidžia naudoti Šv. Kazimiero Akademijos rėmėjų 2 skyriui, Labdarybės Sąjungos 5 kuopai ir Šv. Pranciškaus seserims. Ji turi gražiai įrengtą klubo patalpą, kur narės gali siūti ir skaityti. Taip pat turi gerai išlavinta krepšinio komandą, kurios pirmininkė buvo p-lė M. Gurinskaitė.

1910

Didysis SLA paradas. Dvidešimt penktasis SLA Seimas įvyko 1910. 6. 11 Chicagoje. Tuo laiku SLA Chicagoje turėjo 7 kuopas. Šių kuopų vadovai pasamdė First Infantry Armory svetainę, kurioje telpa apie 6,000 žmonių, ir surengė eiseną iš Bridgeporto į tą svetainę. Seimo iškilmėse dalyvavo 37 draugi-

jos ir 8 orkestrai. Eisenoje buvo keturi išpuošti 4-rių arklių vežimai: mergaičių — Birutės, Apšvietos Moterų Draugijos, Lietuvių Jaunimo Ratelio ir Liet. Pardavėjų D-jos. Pavienių buvo apie 20 vežimų ir apie 70 karietų. Žmonių prisirinko tiek daug, kad visi negalėjo sutilpti didžiojoj Armory svetainėj. Paradui vadovavo M. Damijonaitis, iškilmių rengimo pirmininkas. SLA delegatų buvo 127.

Chicagos gyventojų statistikoje, kuri buvo paskelbta vietos spaudoje, pažymėta, jog per penkis metus (1905-1910) iš lietuvių tėvų gimė 9,052 kūdikiai.

Chicagoje veikianti Simano Daukanto Draugija išleido savo knygų katalogą, iš kurio matyti, kad tuo metu knygyne buvo 364 knygos. Jos buvo duodamos nariams parsinešti. Vėliau knygynas buvo papildytas 92 knygomis. Jis likvidavosi bene 1951. Jį nupirko Nemuno knygynas.

Ciceroje 7.11 įsikūrė Tėvynės Mylėtojų Draugijos 118-toji kuopa. Pirmąją valdybą sudarė: J. Mikolainis — pirm., J. Areška — vicepirm., I. Gudavičius — sekr., F. A. Golumbickas — ižd. Kuopa turėjo savo knygynėlį ir nedidelį chorą, kuris vėliau susijungė su Liet. Socialistų S-gos 137-tos kuopos choru.

7.17 buvo surengtas 500 metų sukakties paminėjimas kovų ties Žalgiriu. Rengimo komitetą sudarė: kun. M. Kriaučiūnas, J. Ilgaudas, J. M. Tananevičia, kun. K. Ambrozaitis, S. Marcinkevičius ir B. K. Balutis. Komitetą rėmė lietuviškos organizacijos pinigais ir gausiai dalyvaudamos pačiame minėjime.

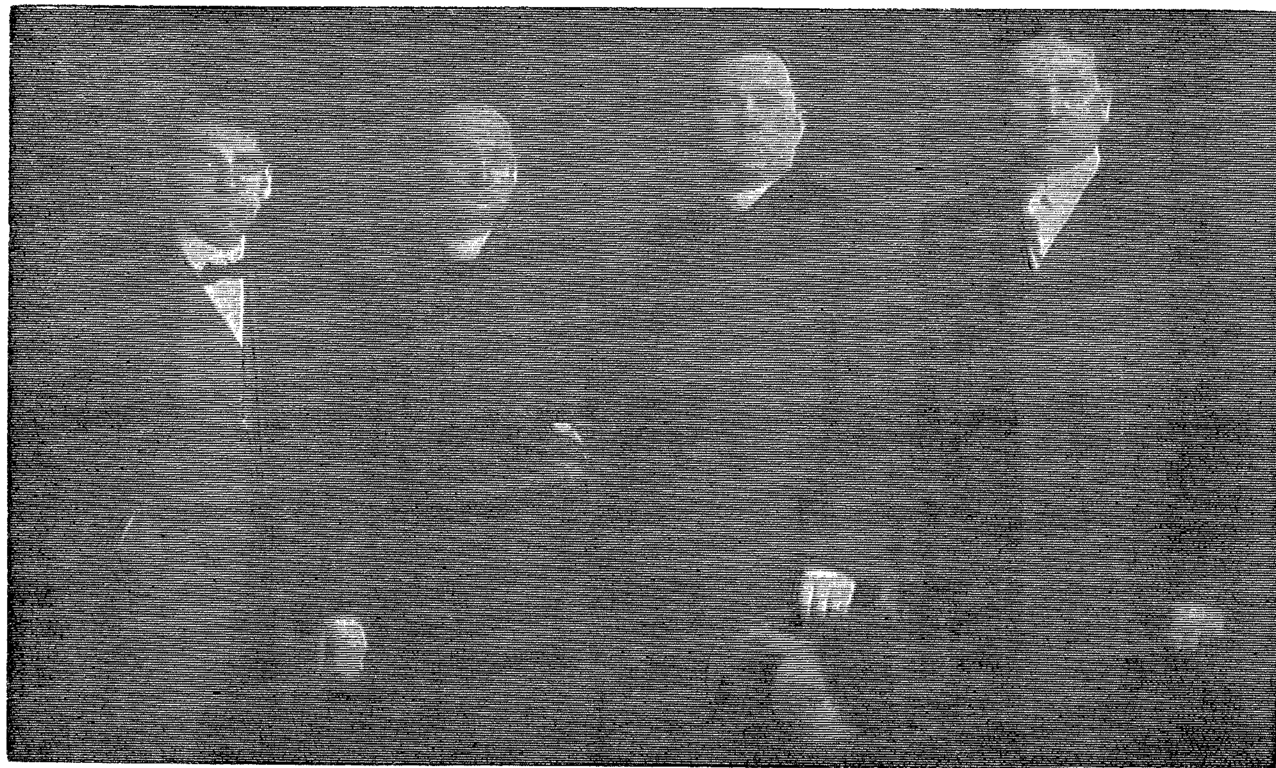
Chicagoje įsikūrė Moksleivių Šelpimo Ratelis. Tikslas buvo šelpti moksleivius. Ratelio nariai buvo vien socialistai. Mokėjo po $3 nario mokesčio į metus. Buvo apie 20 narių. Gyvavo apie 3 metus. Pirmutiniai organizatoriai ir nariai buvo: P. Galskis, P. Kaitis, Remeikis, J. Mickevičius, J. Katilius, A. Puniška, V. Pačkauskas, M. Dundulienė, E. Višniauskiūtė Degutienė ir kiti.

Kompozitorius M. Petrauskas Chicagoje įkūrė pirmą Amerikos Lietuvių Muzikos Konservatoriją.

1910

Chicagos lietuvių delegacija J. Elijošius, kun. M. Kriaučiūnas, kun. A. Skripka ir M. Meldažis lankosi Washingtone su prašymu, kad 1910 Amerikos gyventojų surašyme — statistikoje lietuviai būtų registruojami tik lietuviais, o ne lenkais ar rusais.

Amerikos Lietuvių Delegatai į Washingtoną išgavimui teisių, kad Suvienytų Valstybių statistikoje 1910 metais lietuviai būtų lietuviais užrašinėjami.

J. ALIJOŠIUS, KUN. M. KRIAUČIŪNAS, KUN. A. SKRIPKA, M. MELDAŽIS

Amerikoje lankėsi Lietuvių Švietimo Draugijos "Saulės" delegatai: kun. K. Olšauskas ir kun. J. Tumas - Vaišgantas, buvęs "Vilties" redaktorius. Rinko aukas Saulės namams Kaune. Chicagoje prakalbos buvo surengtos visose parapijose. Visi Chicagos lietuvių parapijų klebonai aukojo po $100. Chicagoje surinko $4,163.42. Viso Amerikoje surinko $19,000. Kun. Petraitis (čikagietis) atidavė "Saulei" savo $6,000 vertės teleskopą.

11.18 įsteigta Chicagos Lietuvių Draugijų Sąjunga. Pirmąją valdybą sudarė: pirm. J. Elias, vicepirm. P. Butkus, gen. sekr. J. J. Hertmanavičius, knygius A. Radomskis ir ižd. J. F. Eudeikis. Direktoriai: A. J. Beržinskis, F. P. Bradchulis, M. M. Juška, dr. A. L. Graičiūnas, J. Duoba, A. Gurskis, V. Norbutas, A. Žemaitis, M. Duda ir A. Tupikaitis. Šios sąjungos tikslas buvo sujungti visas lietuvių draugijas ir klubus, esančius Chicagos mieste ir jos apylinkėse, į vieną organizaciją ir bendrai rūpintis visais lietuvių reikalais tautybės, kultūros, švietimo ir doros srityse. Buvo sudaryti šie nuolatiniai komitetai: finansų, emigracijos, pilietybės, suradimo darbo, prieglaudos namo, teisių, apšvietos, spaudos reikalų, ūkio, propagandos, viešo lietuvių knygyno ir skaityklos, pramonės ir prekybos, korespondencijų ir specialių reikalų. Pagrindiniai sąjungos mokesčiai buvo: įstojamasis po 5 c. nuo kiekvieno įstojusio draugijos nario ir vėliau kas mėnuo mokama po 1 c. nuo nario. Metinis visų draugijų ir klubų susirinkimas vadinasi seimu. Jis buvo aukščiausioji valdžia, ir jo nutarimai prilygo S-gos įstatams. 1914. 12. 6 įvyko III-čiasis Chicagos Lietuvių Draugijų Sąjungos Seimas. Dalyvavo 107 atstovai nuo 34 draugijų. Seimą atidarė dr. A. Zimontas. Seimo pirm. išrinktas A. Petraitis, vicepirm. dr. A. Zimontas, sekr. S. Strazdas ir P. Butkus. Seimas įgaliojo M. Jurgelionienę, A. Lalį ir P. Kaitį atstovauti Chicagos lietuvius įvykstančiame Visuotiname Amerikos Lietuvių Seime, New Yorke. Adv. K. Gugis buvo įgaliotas atstovauti Chicagos Lietuvių Draugijų Sąjungą. Nutarta įsigyti savo nuosavą patalpą ir išleisti S-gos organą. Abu nutarimai buvo įvykdyti. 1915 pasirodė pirmasis numeris Mūsų Draugijos. Naujojon valdybon buvo išrinkta: pirm. adv. K. Gugis, vicepirm. A. Vasiliauskas, gen. sekr. P. Butkus, ižd. A. Žemaitis ir fin. sekr. P. J. Puniška.

1921 Chicagos Lietuvių Draugijų Sąjunga likvidavosi. Ižde likę pinigai paskirstyti lygiomis po $45 Lietuvos Universitetui ir Lietuvos socialdemokratams. Paskutinė S-gos valdyba buvo: pirm. P. Galskūis, rašt. A. Ambrose ir ižd. K. Čepukas.

Trijų tomų enciklopedija. 1911. 4. 20 K. Jurgelionis, susitaręs su A. Olševskiu, pradėjo ruošti enciklopediją. Jis planavo padaryti ją trijų tomų 9 × 12 formato, po 700 psl. tomą. 700 pusl. ketino pats prirašyti. Vyriausias E-jos redaktorius turėjo būti pats Jurgelionis, ir jis buvo numatęs 26 padėjėjų; Lietuvos skyriaus vedėjas dr. J. Basanavičius, o kitų skyrių tvarkytojai L. Šernas, dr. J. Šliupas, kun. A. Kaupas, J. Laukis ir A. Lalis. Olševskis sutiko. Jurgelionis dirbo prie Enciklopedijos 14 mėn., A. Lalis — 2 mėn., ir per tą visą laiką, pagal Olševskio pasakojimą, buvo parašyta 52,000 žodžių. Skantant po 1 centą už 4 žodžius (tiek visiems kitiems jos bendradarbiams buvo nustatyta mokėti) už tą darbą išeitų $130, bet abiem redaktoriam A. Olševskis buvo išmokėjęs $1,370. Kai Olševskis redaktoriams pranešė, kad mokės tiek, kiek ir kitiems moka, tai jie nesutiko, ir Enciklopedijos darbas buvo nutrauktas.

Įsikūrė Lietuvos Jaunimo Apšvietos Klubas. Jo įkūrėjai buvo A. Blinstruba, A. Brunza ir J. Lenkartas.

Industrijos ir Istorijos Parodos draugija Chicagoje surengė paradą, kuriame dalyvavo ir įvairių tautų ateiviai. Lietuviai turėjo apie 20 gerai parengtų ir dekoruotų vežimų. Tarp daugelio lietuvių draugijų parade gražiai pasirodė su savo orkestrais "D. L. K. Vytauto", "D. L. K. Algirdo" ir "D. L. K. Mindaugo" kareiviai. Šiame parade lietuviams vadovavo J. Elias ir J. Hertmanavičius.

1912

Lietuvių komuna Floridoje. J. Laukis organizavo pažangiuosius lietuvius komuninei lietuvių kolonijai įkurti. Surado tam tikslui vietą šiaurvakarinėj Floridos dalyj, arti sostinės Tallahassee, nepertoli nuo Meksikos įlankos, ir tik 2 mylios atstu nuo gelžkelio stoties. Buvo jau parinkę 640 akrų žemės po $7 už akrą; stengėsi gauti 32 narius, kurių kiekvienas sumokėtų po $300, kad galėtų nupirkti dalį žemės, pasistatyti trobas ir įsitaisyti reikalingus gyvulius ir daiktus. Po keliolikos mėnesių bandymų viskas pakriko.

Lietuviškų valgių paroda. Lietuvių Moterų Draugija Apšvieta 1912. 12 suruošė pirmąją valgių parodą Šv. Jurgio parapijos svetainėj. Prie kiekvieno valgio buvo jo vardas ir gamintojos numeris. Moterėlės neieškojo garbės ir savo vardų prie pagamintų patiekalų nedėjo. Valgius gamino: Katkevičienė, M. Jasnauskienė, M. Karpiuvienė, Tverijonaitė Jakštienė, Vilkevičienė, Olšauskienė ir M. Gružinskienė.

A. Olševskis Lietuvos 13-tame nr. įdėjo platų paaiškinimą į socialistų jam padarytus kai kuriuos priekaištus ir pabaigoj pridūrė: "P. Šerno mintys, darbai ir jo ypata buvo Lietuvos išleistojo godojama ir yra ir bus godojamas kolei jis gyvas. P. Šernas, kaip buvo Lietuvos vyriausiu redaktorium taip ir yra. P. Balutis yra antruoju redaktorium, taip kaip iki Balučio kiti buvo." Leidinyje Antanas Olševskis p. Jurgėla rašo apie redaktorius šitaip: "J. Adomaitis (Šernas) Lietuvą redagavo nuo 1895 rudens ligi 1912. 3. B. K. Balutis nuo 1912. 3 ligi 1919 pavasario." čia tenka pridurti viena smulkmena: Kai A. Olševskis uždarė savo banką ir sustabdė laikraščio Lietuva leidimą, Šernas, sutikęs Olševskį pas J. Kulį, užklausė jo: "O kaip dabar su manim?" Olševskis tada paklausė Šerną: "O kaip dabar bus su manimi?"... Tuomi Lietuvos leidėjo ir redaktoriaus ginčas ir buvo išspręstas.

Choristų streikas. Visų Šventų parapijos choristai vyrai sustreikavo. Priežastis buvo ta, kad vargonininkas A. Pocius sukviesdavo choristus, o į repeticijas neateidavo paskirtu laiku. Sekmadienį po streiko paskelbimo kleb. kun. F. Serapinas per pamokslą išbarė choristus, pavadindamas juos streikininkais, bedieviais ir kitais panašiais žodžiais. Tas choristus dar labiau įžeidė. Jie pareikalavo, kad klebonas atšauktų savo žodžius. Bet klebonas atsisakė tai padaryti. Tada choristai išsiuntinėjo visoms parapijos draugystėms laiškus, prašydami pagalbos prieš kleboną ir vargonininką. Buvo išrinktas parapijos komitetas, po du atstovu nuo šių draugijų: Atradymo Šv. Kryžiaus, Šv. Vic. a Paulo, Šv. Petro ir Povilo ir Mykolo Arkangelo. Kaip viskas pasibaigė — neteko sužinoti.

1913

Lietuvos Mokslo Draugija Vilniuje atsiuntė į Ameriką dr. Joną Basanavičių ir Rusijos Dumos atstovą M. Yčą parinkti

aukų "Tautos Namams" Vilniuje. Aukų renkimo darbas buvo pradėtas 1913. 7. 24 ir užbaigtas 10. 31. Jiems pavyko surasti 81 narį, aukojusį po $100 ir daugiau. Viso surinkta $29,122.45.

1914

Iš Lietuvos atvyko kun. M. Gustaitis, "Žiburėlio" draugijos pirm., ir J. Gabrys, Lietuvių Informacijos biuro vedėjas. Jie rinko aukas "Tautos Švietimo Fondui", rėmusiam Žiburėlio, Saulės ir Ryto draugijas.

Buvo rodomi judomieji paveikslai: "Račiūno kelionė po Lietuvą".

Įsikūrė Namų Vaikų Gerovės Komitetas ir veikė Fellowship House Bridgeporte iki 1917. Pirmininkė — Žimontienė, dr. A. Žimonto žmona, sekr. M. Damijonaitienė. Tikslas — pagelbėti neturtingoms motinoms, turinčioms mažus vaikus ir einančioms dirbti į dirbtuves. Vaikai priežiūrai buvo priimami nuo 18 mėn. amžiaus.

Eilė Chicagoje gyvenančių lietuvių baigė aukštuosius mokslus ir įsigijo naudingas profesijas: *Dr. A. Gurskis,* Amerikon atvyko 1906 iš Ramygalos. Susitaupęs kiek pinigų, įstojo į Valparaiso universitetą, kurį baigė dentisterijos daktaro laipsniu ir gavo teisę verstis dantų gydytojo praktika. *Dr. J. Jonikaitis,* Amerikon atvyko baigęs Mokytojų Seminariją Veiveriuose. Čia sėkmingai baigė medicinos studijas ir gavo teisę verstis gydytojo praktika. *Dr. K. Mikolaitis,* Amerikon atvyko baigęs gimnaziją. Susitaupęs kiek pinigų, įstolo į Valparaiso universitetą. Medicinos studijas tęsė Chicagoje, kur įsigijo gydytojo praktikos teises. *Inž. P. Skalandžiūnas,* atvykęs Amerikon gana sunkiai dirbo įvairiose dirbtuvėse ir susitaupęs kiek pinigų, įstojo į Valparaiso universitetą. Studijas sėkmingai pabaigė, gaudamas inžinierio diplomą. *Dr. C. K. Vezelis,* baigęs Lietuvoje tik dvi klases, 1903 atvyko Amerikon. Pradžioje lankė vakarinę mokyklą, o 1907 įstojo į Valparaiso universitetą. Tolimesnes studijas tęsė Chicagos dantų chirurgijos kolegijoje ir gavo dantų gydytojo praktikos teises. *Z. Vitkauskas,* atvykęs Amerikon įstojo į Valparaiso universitetą. Buvo gabus ir darbštus, domėjosi lietuvių kalba ir literatūra. Ištisus du metu lietuvius studentus mokė lietuvių kalbos. Sėkmingai pabaigęs studijas, gavo registruoto farmacininko teises.

Chicagos Lietuvių Draugijų Sąjungos direktorių posėdyje nutarta suorganizuoti Lietuvių Raudonąjį Kryžių, kuris turėtų tvarkytis pagal visus tarptautinius įstatymus.

Chicagos vyskupas užstatė Šv. Jurgio parapijos bažnyčią ir paėmė iš Union Trust Co. $88,000. Paskola buvo paimta penkeriems metams po 5½ procento. Parapiečiai turėjo kasmet išmokėti po $17,600 ir nuošimčius.

2. 8 Chicagoje susiorganizavo lietuvių mėsininkų ir maisto krautuvių savininkų sąjunga Bridgeporte. Tikslas: veikti bendrai prekyboje, gelbėti vieni antriems įvairiuose reikaluose ir rengti draugiškus pasilinksminimus. S-gos nariui mirus, organizacija pirkdavo gėlių vainiką. Naujai įkurtoji sąjunga turėjo 36 narius. Pirmaisiais organizatoriais buvo: K. Beinarauskas, J. Balčiūnas, K. Berenkis ir K. M. Minetas. Pirmininkas A. Urnėžis ir sekr. A. Budris. Po kelių metų pairo.

8. 15 Grand Pacific viešbutyje įvyko Chicagos lietuvių inteligentų pasikalbėjimas apie visuotinį Amerikos lietuvių suvažiavimą. Iniciatorius buvo adv. Bradčiulis, dalyvavo: adv. Bradčiulis, adv. J. Bagdžiūnas, dr. Rutkauskas, dr. K. Drangelis, adv. K. Gugis, dr. P. Grigaitis, J. Kulis, Juška, dr. A. Žymontas, J. Gabrys, St. Tanenevičius, Šliakys, Kučinskas, Golumbickas, Šarka, A. Olševskis, dr. Graičiūnas, kun. Serafinas, kun. Ambrozaitis ir kun. Skripka. Buvo svarstoma, ar R. Kat. Federacijos 1914. 8. 21-22 šaukiamas seimas Chicagoje gali vadintis visuotiniu Amerikos Lietuvių Seimu. Po ilgesnių diskusijų vienbalsiai buvo pasisakyta, kad jis neturi teisės save vadinti visuotiniu. Visuotinis Amerikos Liet. Seimas įvyko 1914. 10. 1-3 New Yorke.

3. 9 Aušros Vartų liet. parapijos maldininkės užprotestavo prieš kun. Ambrozaičio sutikimą mirusią Petrošienę palaidoti su bažnytinėmis apeigomis. Velionė būk nebuvusi bažnytinė ir gyvenusi su vyru be šliūbo. Kun. Ambrozaičiui protesto nepaisius, susirinkusios moterėlės atsisakė kalbėti poterius, apleido bažnyčią ir užstojo duris iš lauko. Klebonas iškvietė policiją ir moterėlių streikas buvo likviduotas.

Suorganizuota 6. 25 Lietuvių Zecerių (spaustuvių raidžių rinkėjų) sąjunga, kurion buvo priimami tik Chicagoje dirbą rinkėjai.

Chicagoje 18-je apylinkėje įsikūrė Lietuvos Kunigaikščio

Vytauto Benas, 1925 turėjęs per 70 narių. Benas patarnavo įvairioms iškilmėms, koncertams, piknikams ir pobūviams. Veikė daug metų.

9. 27 Rusijos Išeivių Pagalbos Draugijos sušaukta pirmoji Rusijos išeivių konferencija. Joje dalyvavo lietuvių, lenkų ir žydų atstovai nuo visų socialistinių organizacijų. Šios organizacijos tikslas — pagelbėti politiniams pabėgėliams Vakarų Europoje. Vėliau prisijungė latvių, suomių ir kitų tautų atstovai socialistai. Naujoji organizacija pasivadino Rusijos Išeivių Pagalbos Draugija. Ši organizacija buvo svarbi tuo, kad Kerenskio laikais norintieji važiuoti Rusijon, turėjo kreiptis į šią draugiją ir gauti liudijimą, kad norįs išvažiuoti Rusijon, prieš atvykdamas Amerikon ar kurin nors kitan kraštan, buvo aktyvus revoliucionierius ir veikė socialistų organizacijose. Draugija pagelbėjo išvykstantiems finansiniai. Rusijos tautų išeivių organizacijos konferencijoje 1918 pasireiškė dvi skirtingos nuomonės: vieni su Bergu priešakyje stovėjo už tai, kad socialistai turi veikti išvien su pramoniečiais (I. W. W.) ir anarchistais. Dr. Kopfnagel, Čumakas ir kiti įrodinėjo, jog socialistai neprivalo bendrai dirbti su anarchistais ir pramoniečiais, nes jie negali imti už šiuos atsakomybės. Pastaroji nuomonė paėmė viršų. Keletas žmonių, norinčių važiuoti Rusijon, prašė, kad Konferencija išduotų liudijimus, jog jie yra tikrai politiniai pabėgėliai ir todėl turi teisę grįžti Rusijon valdžios pinigais. Likvidavosi 1919.

AMERIKOS LIETUVIŲ POLITIŠKĄ SEIMĄ 1914 sušaukė katalikų veikėjų komitetas. Štai kas to laiko katalikų spaudoje pasakyta apie šaukiamąjį seimą:

"Vos tik pasirodė šio komiteto atsišaukimai, kai laisvamanis Dr. J. Šliupas ("Tėvynėje", 1914 m. rugpiūčio mėn.) davė patarimą, kad nedaleistų prie tautiškųjų reikalų lietuvių kunigų ir p. J. Gabrio iš Paryžiaus. Dr. J. Šliupo pasekėjai ėmėsi uoliai darbuoties, idant atskyrus savus pasekėjus nuo bendro darbo su katalikais lietuviais, kad suklaidinus lietuvius katalikus. Prie šio skaitliaus Dr. J. Šliupo pasekėjų reikia priskaityti "Lietuvos", "Tėvynės", "Vienybės Lietuvninkų" ir "Ateities" redaktorius, nes minėtų laikraščių redakcijos netalpino savuose laikraščiuose nei vieno Čikagos Seimo Rengėjų Komi-

teto į mūsų visuomenę atsiliepimo. Taip elgėsi visi laisvamaniai — tautiečiai ir socialistai. Jie įkalbėjo Čikagoj gyvenančioms lietuviškoms draugijoms, kad joms esą patogiau siųsti savus atstovus į Brooklyno Seimą, bet ne į Čikagos Politišką Seimą. Čikagos apylinkėje yra daugiau kaip 300 lietuviškų draugijų, — tos visos draugijos būtų galėjusios siųsti Politiškan Seiman po vieną ar net kelis atstovus. Taigi, tokiu būdu Čikagos Seimas būtų turėjęs apie 800 atstovų. Ačiū mūsų laisvamanių vienybės nepripažinimui, — daugybė net grynai katalikiškų draugijų nesiuntė savų atstovų Čikagos Seiman."

Seimas įvyko Čikagoje 1914. 9. 21-22. Delegatų buvo apie 250. Padaryti tokie nutarimai:

1) Reikalauti Lietuvai kuoplačiausios politiškos autonomijos principu — ne vien kalbos žvilgsniu, bet taip pat būdo, tradicijų ir papročių, imant ne tik Didžiąją Lietuvą, bet ir Mažąją Prūsų Lietuvą.

2) Atsižvelgiant į tai, kad Suvalkų gubernija visuomet buvo Didžiosios Lietuvos dalimi ir kad ji per Vienos Kongresą 1815 metais buvo prikergta prie Lenkijos, nutariame reikalauti atskirti Suvalkų guberniją nuo Lenkų karalystės ir prijungti ją prie visos Lietuvos.

3) Amer. Liet. Politiškas Seimas, turėdamas omenyje bendrą lietuvių kiltį, panašumą kalbos, bendrumą ekonominių reikalų, linkėdamas broliams latviams išgauti Latvijai kuoplačiausią autonomiją, išreiškė pageidavimą užmegzti tarp autonomiškos Lietuvos ir Latvijos federacijos ryšius.

4) Liet. Pol. Seimas Čikagoje 21-22 d. rugsėjo, išreiškė užuojautą kaimyniškoms tautoms, kaip tai: lenkams, baltrusiams ukrainams ir k. jų reikaluose išgauti savo šalims autonomiją.

5) Reikalauti, kad tarptautiniame Europos Taikos Kongrese, kuris taikins kariaujančias valstybes, kad būtų įleisti ir išklausyti Lietuvos atstovų reikalavimai. Ponas J. Gabrys išrinktas delegatu į Tarptautišką Taikos Konferenciją. Mandatą išduos Seimas. Informacijos Biuras Paryžiuje yra įgaliotas ginti lietuvių reikalus svetimtaučių spaudoje Europoje. Politiškas Liet. Seimas nutarė steigti Lietuvos Politikos Informacijos Biuro skyrių dėl Amerikos, sulyg centro išdirbtų įstatų ir išsirenka sau komitetą.

6) Išrinkta delegacija iš penkių narių su teise kooptacijos, kuri diplomatiniu keliu pasirūpintų Washingtone patogiu laiku gauti užtarimą Amerikos Suv. Valstijų Lietuvos reikalu. Delegacija: J. Elijošius, Dr. A. K. Rutkauskas, kun. Ambrotas iš Conn., A. Nausėdienė ir kun. Dargis iš Pa.

7) Reikalauti amnestijos politiškiems kankiniams ir prasišalinusiems nuo kariuomenės.

8) Protestuoti prieš nuožmius pasielgimus visų kariaujančių šalių, laužančių Haagos Taikos konferencijos nutarimus.

9) Liet. Politiškasis Seimas, apmąstęs vargingą dėlei karo Didžiosios ir Mažosios Lietuvos padėjimą, ir paaiškėjus, kad dabartinis momentas yra vienintelis, kuriame visos dalys mūsų tėvynės gali būti suvienytos į vieną politišką kūną ir gali įgyti autonomiją, — nutarė steigti Tautos Fondą sušelpimui lietuvių nukentėjusių nuo karo ir Lietuvos autonomijos išgavimui.

10) Kad nuolat stovėjus ant sargybos lietuvių tautos reikalų ir kad pasėkmingiau tuos reikalus aprūpinus, Lietuvių Politiškas Seimas Čikagoj 1914 m. rugs. 21-22 dienose išranda būtinai reikalingu, kad Amerikoj netrukus susidarytų "Tautos Taryba".

1914. 9. 22 A. L. Politiškasis Seimas paskyrė Tautos Fondo Valdybą būti laikinąja Taryba, o 1915-tų pradžioje, tarp mūsų išeivių, Amerikoje gyvenančių, sudaryti tikrąją Tautos Tarybą, kuri susidėtų iš atstovų nuo visų didžiųjų Amerikos lietuvių organizacijų, be pakraipos skirtumo, sudarant ją tokiu būdu, kad kiekviena organizacija, turinti ne mažiau kaip 1,000 narių, deleguotų į Tautos Tarybą dviem metam po vieną atstovą, gi organizacijos, turinčios ne mažiau, kaip 5,000 narių, — po du delegatu.

Taigi, Tautos Fondo Valdyba, Amerikos Liet. Polit. Seimo įsakymu, skatinama pakviesti visas Amerikoje veikiančias didžiules organizacijas, per jų centro valdybas, paskirti laikinai — ligi tų organizacijų seimų patvirtinimo -- po vieną ar daugiau atstovų į Amerikos Lietuvių Tautos Tarybą.

Buvo kviesta L. Socialistų Sąjunga, SLA, Tėvynės Mylėtojų D-ja, Lietuvos Vyčiai, Pilnieji Blaivininkai, SLRKA ir LK Federacija. Liet. Moterų S-ga, AL Kunigų S-ga ir Liet. Laisvamanių Susivienijimas nebuvo kviesti dėl jų narių neskaitlingumo. Į Tautos Tarybos pakvietimus prielankiai atsakė: Pil-

nieji Blaivininkai — atsiuntė du atstovu — Dr. A. K. Rutkauską ir kun. J. Jakaitį; Lietuvos Vyčiai — vieną — adv. A. A. Šlakį; SLRKA — tris: kun. F. Kemėšį, J. S. Vasiliauską ir V. J. Lukoševičių; LK Federacija — kun. F. Misių. Įvardintieji asmenys sudarė Amerikos Lietuvių Tautos Fondo Tarybą.

Tarybos tikslas buvo išgauti Lietuvai politiškąją laisvę, palaikyti artimiausius ryšius su panašia tautos įstaiga Lietuvoje (vieša ar slapta), rūpintis visais Amerikos lietuvių viešais reikalais, kaip politikos, švietimo, auklėjimo (tautos dvasioje), organizacijų ir t. t.

1915

Chicagoje, Meldažio svetainėje 8. 21 įvyko vidurinės srovės — tautiečių pasitarimas dėl veiklos išplėtimo ir suaktyvinimo. Susirinkimui pirmininkavo M. Šarka ir P. Butkus, sekretoriavo J. Krukas. Nutarta suorganizuoti bendrovę lietuvių laikraščiams ir knygoms leisti. Tam reikalui buvo išrinkta 9 direktorių taryba, į kurią įėjo: P. Butkus, K. Deveikis, J. Krukas, A. Rimka, J. Strimaitis, M. Šarka, J. Šukys, J. Valinskas ir Z. Vitkauskas, — visi iš Chicagos. Valdybą sudarė: P. Butkus — pirm., J. Šukys — vicepirm., J. Strimaitis — sekr. ir J. Valinskas — ižd.

Naujienų 120 Nr. 1915 parašyta, kad kun. Kolesinskiui susirgus, jis buvo išvežtas į ligoninę. Tą pačią dieną, prieš darant operaciją, kunigai Kriaučiūnas ir Staniukynas išgavo jo turto paveldėjimą, apie $17,000. Po operacijos tuoj mirė 1912. 3. 5, sulaukęs 76 metų amžiaus. Jo giminės patraukė abu kunigus į teismą; byla tęsėsi apie 3 metus. 1915. 5. 21 dvylika prisiekusiųjų teisėjų padarė sprendimą, kad visi kunigų parodymai yra neteisingi ir sudaryti raštai — testamentas yra nelegališkas ir mirusio kun. Kolesinskio turtas turi priklausyti jo giminėms.

8. 30 kun. M. X. Mockus 2301 W. 22 Pl. skaitė paskaitą. Klausytojui A. Budreckui jo dėstomos mintys nepatiko; jis išėjo laukan ir pastvėręs akmenį sviedė per langą į kun. Mockų. Akmuo išdaužė langą, bet kalbėtojo nesužeidė. A. B. tuojau buvo suimtas ir atiduotas teismui, kuris jį nubaudė sumokėti $50 ir teismo išlaidas.

Chicagoje įsikūrė Jaunimo Susivienijimas. Jį organizavo J. Jurgaitis ir J. Juknis. Vėliau prie jų prisidėjo E. Zdanavičius,

E. Motuza, A. Galdikaitė, K. Paršiukaitė ir J. Šidlauskaitė. Susivienijimo tikslas: suburti socialistinį ir liberalinį jaunimą į organizacinį vienetą. Organizacijai įsisteigus, narių tarpe kilo nesusitarimai, ir ji pairo.

Lietuvių Bučernių ir Grosernių Susivienijimas suorganizavo savo duonos kepyklą. Pirmutinė valdyba: Petrulis pirm., A. Želnys sekr. Turėjo 47 narius. Veikė tik apie 2 metus.

Čikagoje veikė šios lietuvių spaustuvės: Lietuva Pub. Co., Kęstučio, J. Tananevičiaus, M. Tananewicz Pub. Co., M. P. Kaičio, M. G. Valasko, Naujienų, Draugo, J. Valinsko ir Printing House. Pastarosios įstaigos savininkai buvo: A. B. Žemaitis, J. J. Bačiūnas ir K. J. Pajauskas.

1916

Vakarinėje Chicagos dalyje įsikūrė Lietuvių Draugijų Sąjunga, susidedanti iš 15 draugijų, kuopų ir klubų. Jos tikslas buvo suaktyvinti nuo karo nukentėjusių šalpą Lietuvoje. Kiekviena draugija, kuopa ar klubas Sąjungon prisiuntė po kelis atstovus. Šiai naujai organizacijai pavyko per pirmuosius metus surinkti $1,050. Ši sąjunga buvo sulipdyta iš 3 grupių — tautininkų, katalikų ir socialistų, todėl surinktus pinigus nutarė paskirstyti į 3 dalis. Socialistai ir tautininkai savo dalį nutarė pasiųsti Vilniun dr. J. Basanavičiaus vardu, o katalikai — Petrograde veikiančiam lietuvių šalpos komitetui. Draugijų Sąjungos iždininkas buvo katalikų grupės atstovas, todėl jis visus surinktus pinigus išsiuntė Petrogradan. Tada visos liberalinės grupės atšaukė iš S-gos savo atstovus. Į sekantį susirinkimą atvyko tik 5 atstovai. Po šių įvykių Draugijų Sąjunga visiškai pairo.

Lietuvos Centrinio Komiteto įgaliotinis komp. S. Šimkus atvyko Amerikon aukų rinkti. Iki 1917. 2. 10 jam pavyko sutelkti Tautos Fondui $9,361. To fondo vardu pasiųsta $6,324.50.

Jungtinių Amerikos Valstybių prezidentas Wilson paskyrė Lietuvai aukų rinkimo dieną — 1916. 11. 1. Tautininkai ir katalikai išsirinko bendrą komitetą iš 12 asmenų, kurio pirmininku buvo adv. J. S. Lopatto, sekr. M. Šalčius ir ižd. V. Lukoševičius. Surinkta apie $130,000. Aukos buvo perduotos Amerikos Raudonajam Kryžiui, kuris 1919. 6. 12 jas persiuntė Lie-

tuvon pridėjęs nuo savęs dar $100,000 vaistais ir kitais reikmenimis.

1916 įsikūrė Pioneer Fire Insurance Co. of America. Ši bendrovė buvo organizuojama tarp lietuvių ir kitų tautų. Jos turtas buvo $100,000; originalės vertės šėrai po $40. Tarp organizatorių buvo šie lietuviai: J. M. Tananevičius, J. C. Wolan, J. B. Brenza, A. Brožis, Dr. C. Z. Vezel, J. C. Brenza ir kiti. Bendrovės prez. 1921 buvo lietuvis A. Algminavičius. Tais metais b-vė pakėlė kapitalą iki $200,000. Pradžioje ji buvo kontroliuojama lenkų, bet 1921 kontrolę perėmė lietuviai. 1921 valdyba: A. Algminavičius prez., J. Wolan viceprez., J. Brenza sekr. ir V. Rutkauskas ižd.

Parapijinės mokyklos amerikoninamos. — Chicagos arkivysk. Mundeleinui nepatiko, kad katalikų parapijų mokyklose jaučiamas nevienodumas. Jis paskyrė trijų kunigų komisiją, anglo, vokiečio ir lenko, mokslui suvienodinti. Komisija nieko geresnio nerado, kaip pašalinti iš parapijinių mokyklų svetimas kalbas, įvedant vieną anglų kalbą ir mokant iš angliškų vadovėlių. Tą komisijos nutarimą ark. Mundelein patvirtino.

11.1, Woodrow Wilson, JAV prezidentas, paskyrė Lietuvių Dieną, kad gyventojai galėtų prisidėti aukomis nelaimingiesiems Lietuvos žmonėms gelbėti. Sužinoję apie tą paskyrimą, Chicagos lietuviai subruzdo organizuotis rinkti aukas. Susidarė dvi lietuvių grupės, katalikai su tautiečiais ir socialistai su kairiais liberalais. 9.17 Chicagos Lietuvių Draugijų Sąjunga sušaukė progresyvios lietuvių visuomenės 48-ių draugijų bei klubų atstovų susirinkimą ir priėmė rezoliuciją apie aukų rinkimą Lietuvių Dienoje. Į aukų rinkimo komitetą išrinko Kl. Jurgelionį, A. Lalį, K. Gugį, P. Galskį, A. Ambrazevičių - Ambrose, P. Cerešką ir J. Gustaitį. Katalikai ir tautininkai sudarė Chicagos Lietuvių Centralinį Komitetą aukoms rinkti. Valdyba: kun. P. Serafinas pirm., adv. F. P. Bradchulis vicepirm., archit. M. Žaldokas 2-as vicepirm., J. Giraitis sekr., P. Mulevičius 2-as sekr., Dr. A. Zimontas ižd., adv. B. K. Balutis ir P. P. Baltutis iždo globėjai. Reikėjo gauti leidimą rinkti aukas. Jis buvo gautas Chicagos Lietuvių Sąjungos vardu, bet, pasak Lietuvos, tas leidimas buvęs duotas Lietuvių Centr. Komitetui. Laikraščiams susiginčijus, K. Gugis Naujienose paskelbė laišką, atsiųstą jam kaip Chicagos Lietuvių Draugijų Sąjungos prezidentui:

Malonus Pone: Šiuo Jums pranešu, kad miesto Taryba nuskyrė trečiadienį, lapkričio 1 d., kaip "Tag Day", tai draugijai, kurią Jūs atstovaujate. Jūsų ištikimas John A. Ricket, fin. k-jos pirm. Chicagos Lietuvių Centr. Komitetas Lietuvių Dieną surinko virš $20,000. o Chicagos Lietuvių D-jų S-ga apie $5,000.

1917

Dr. A. L. Graičiūno pastangomis Chicagoje įsteigtas Liaudies Universitetas Žinyčia. Dienraščio Lietuva nr. 31 vedamajame sakoma: "Sumanymas yra toks: surengti visą eilę naudingų paskaitų iš visokių mokslo šakų ir paskleisti jas tarp minių. Šio darbo atlikimui reikalinga yra dvejopa organizacija: 1) reikalinga suorganizuoti tinkamus prelegentus, kurie galėtų sutaisyti ir perskaityti rimtas paskaitas, ir 2) suorganizuoti draugijas, kuopas ar šiaip visuomenę, kad būtų kam iš paskaitų pasimokinti. Liaudies Universiteto sumanytojas mano, kad šiuodu tikslu galima bus atsiekti, tiktai pastačius reikalą ant rimto, taip sakant, business - like pamato. Todėl visi prelegentai privalo būti apmokami už savo darbą, nes tik tuomet galima tikėtis rimtesnių paskaitų prirengimo. Žodžiu, lietuvių gyveniman mėginama įvesti ką nors panašaus į tai, kas jau nuo ilgų metų daroma garsios Chatauqua Society arba rusų Narodnųjų Universitetų.

Organizacijos narių mokestis: 1) Asmuo, įmokėjęs nemažiau kaip 1 dol., skaitomas nariu - rėmėju nuo įmokėjimo laiko per ištisus 1 metus. 2) Asmuo, įmokėjęs nemažiau kaip 5 dol., skaitomas tikru nariu per 1 metus ir turi pilną teisę dalyvauti direktorių posėdyje su sprendžiamuoju balsu. 3) Asmuo, įmokėjęs nemažiau kaip 25 dol., skaitomas tikru nariu per 10 metų ir turi pilną teisę dalyvauti direktorių posėdžiuose su sprendžiamuoju balsu. 4) Asmuo, įmokėjęs nemažiau kaip 100 dol., skaitomas pilnu nariu iki gyvos galvos ir yra amžinas Liaudies Universiteto direktorius." "Žinyčia" mirė vystikluose.

Chicagoje dr. M. F. Bozinch suorganizavo "The Providers Life Insurance Co.". Buvo skelbiama, kad tai esanti lietuvių ir lenkų bendrovė. Dr. M. F. Bonzich buvo lietuvis iš Vyštyčio, bet veikė daugiau lenkų organizacijose.

1917, pagal banko egzaminatoriaus, privatinio A. Olševskio

banko turtas buvo: Real Estate — $261,229.16, Lietuvos Pub. Co. šėrai — $97,700, Notos — $10,000, Įvairūs — $578.

1917. 3. 2 A. Olševskis suorganizavo ir inkorporavo Universal State Bank su $225,000 kapitalu.

9. 26 susiorganizavo Draugystė Brolių ir Seserų Pašalpos Kalvarijos Stacijų ir Panos Švenčiausios Rožančiaus. Vienu metu turėjo 256 narius, 1937 liko tik 27. Nutarė lygiomis dalimis turtą pasiskirstyti — teko po $24.70. Likvidacijos komisiją sudarė: P. Gedizlas, K. Rubinas ir J. Drazdauskas.

Buvo Jono M. Tananevičiaus, kaip subankrutavusio banko valdytojo, teismas. Jo "receiver" liudijo, kad bankas turėjo daugiau kaip 2,000 depozitorių ir apie $470,000 depozitų. (Lietuva)

Roselando ir West Pulman lietuvių kolonijose veikusios 12 draugijų surengė mitingą ir priėmė protesto rezoliuciją prieš prievartinį jaunuolių ėmimą į Jungtinių Amerikos Valstybių kariuomenę.

Lietuviai Real Estate — namų ir žemės sklypų pardavėjai bandė susiorganizuoti į vieną bendrovę ir turėti tik vieną įstaigą, o visas kitas, buvusias paskirų savininkų vardais, uždaryti. Šio plano sumanytojai ir organizatoriai buvo: A. Ažukas, A. Vizbaras, M. J. Kiras, A. Petraitis ir Sinkus. Sumanymas neįvykdytas.

"Darbininkas" rašo: "Kongrese apsireiškė didelė mūsų tautinė silpnybė. Vyčiai didžiuma balsų nutarė iš savo programos ir konstitucijos išbraukti milicijos ir militariško lavinimosi reikalus. Buvo karštų diskusijų. Nutarimas perėjo nedidele balsų didžiuma. Bet visgi perėjo ir tuo užtraukė didelę gėdą ant mūsų jaunimo ir ant visos mūsų tautos. Įdomus buvo jėgų pasiskirstymas. Prieš miliciją balsavo veik visi veikliausieji vyčių buvusieji vadai ir veikėjai svietiškiai, o paskui juos ir daugelis esančių jų intekmėje. Gi kad paliktų miliciją, balsavo didžiuma kunigų ir beveik visas čia gimęs ir augęs jaunimas." (Naujienos Nr. 194, 1917)

Amerikos vyriausybė (6. 5) įsakė registruotis visiems 21-31 metų amžiaus vyrams. Tai lietė ir svetur gimusius šio krašto piliečius ir nepiliečius.

A. Bulotienė, išvykdama iš Amerikos, atėmė "Žiburėlio" atstovybę iš A. Rimkos ir ją perdavė suorganizuotai "Žiburėlio"

atstovybės komisijai iš šių asmenų: J. Neviacko, J. S. Pruselaičio ir K. Šidlausko.

1918

Dr. J. Šliupo pastangomis New Yorke ir Chicagoje įsikūrė Vilniaus Universiteto Draugų Sąjunga. Miss Adams buvo tos sąjungos garbės pirmininkė Chicagoje. Tikslas — rinkti pinigus, ypatingai tarp svetimtaučių, finansuoti Vilniaus Universitetą ir bendrai Lietuvos žmonių švietimą. Draugijos pirmininku buvo adv. J. S. Lopatto, o sekr. dr. J. Šliupas.

1.1 tautininkai ir katalikai surengė masinį mitingą Seventh Regiment Armory salėje, kur buvo pareikštas protestas prieš lenkų ir bolševikų tikslus Lietuvoje. Mitingui pirmininkavo adv. Bradčulis. Kalbėjo S. Kodis, S. Šimkus, J. Karosas ir anglas McGarty. Meninę programą atliko St. Šimkaus vadov. Birutės choras ir Pociaus vad. Vyčių choras.

10.12 miesto centre įvyko visų tautų paradas, kuriame gana gausiai dalyvavo ir lietuviai. Parado tikslas buvo supažindinti amerikiečius su tautinių grupių veikla Chicagoje ir jų kilmės kraštais.

Chicagoje suorganizuota Liberty Land Bendrovė. Jos organizatoriai ir pirmieji direktoriai buvo: Rozenskis, A. Vizbaras, J. Žekas, J. Sinkus, J. Skinderis, Z. Mickevičius, Lipski, Bagševich ir kt. Pirmininkavo Rozenskis. Bendrovė buvo inkorporuota $100,000. Turėjo apie 400 akcininkų, sutelkusių per 35,000 dolerių. Susidarius didesniam kapitalui — užpirko 6,000 akrų žemės su keliais ežerais ir viešbučiais Woodboro, Wisconsin. Dalis užpirktos žemės buvo suskirstyta į sklypus po 40-80 akrų. Parduotuose sklypuose bendrovė apgyvendino apie 30 šeimų. Likvidavosi 1929.

1919

LIETUVOS LAISVĖS VARPAS

1919.5.9 Chicagos Lietuvių Draugijų Konferencijos posėdyje Jonas Bagdžiūnas pasiūlė nuliedinti Lietuvos Laisvės Varpą ir jį įteikti būsimam Amerikos Lietuvių Seimui, kad seimas visų Amerikos lietuvių vardu padovanotų jį Lietuvai. Draugijų konferencija sumanymą priėmė. Varpas buvo padarytas St.

Louis, Mo. Jisai buvo keturių pėdų aukščio ir trijų pločio. Svėrė 1,000 svarų, o su rėmais — 1,200. Vienoje pusėje buvo išlieta: Lietuvos Vytis ir šios eilės: O, skambink per amžius vaikams Lietuvos; tas laisvės nevertas, kas negina jos. Kitoje varpo pusėje buvo toks užrašas: Amerikos Lietuvių Seimas Lietuvai, birželio 9, 10 ir 11, 1919.

Varpo atidengimas ir jo pirmą kartą paskambinimas įvyko 1919. 6. 9, po pirmojo seimo posėdžio Chicagos Auditorijos salėje. Dalyvavo virš 4,000 žmonių ir daug žymių JAV atstovų.

Kalbėjo JAV kongr. W. Mason ir A. J. Sabbath, abudu Illinois valst.; legislatūros pirm. David E. Shanahan, teisėjas G. F. Barrett, V. F. Jankus iš New Yorko; adv. J. S. Lopatto iš Wilkes Barre, Pa.; M. Vinikas iš Washingtono, DC.; Illinois gub. Frank O. Lowden sveikino laišku, sakydamas, kad esu pilnas vilties, kad po šio karo Lietuva įžengs į naują progreso ir laimės gadynę.

Amerikos Lietuvių Seimas prasidėjo 6. 9, pasibaigė 6. 11. Įvairių draugijų ir organizacijų atstovų buvo virš 500. Seimui vadovavo: St. Gegužis — pirm., adv. J. Lopatto — vicepirm., adv. F. J. Bradčulis — vicepirm., Jonas E. Evaldas — I sekr., V. K. Račkauskas — II sekr. Rezoliucijų komisiją sudarė: B. K. Balutis, F. P. Bradčulis, J. Kučinskas, S. T. Kodis, J. J. Hertmanavičius, V. F. Jankus, J. W. Liutkauskas, M. Vinikas ir dr. J. Jonikaitis. Spaudos komisija: St. Kodis, dr. K. Drangelis. Finansų komisija: Jonas J. Bagdžiūnas, J. J. Elijošius, P. Pivariūnas, J. Biežis ir M. Dudas. Maršalkos buvo: Bijanskas, Jucius, Dimša ir Vilkevičius.

Lietuvos Laisvės Varpo išleistuvės įvyko 1919. 8. 24. Tuomet dalyvavo apie 10,000 lietuvių, atstovaujančių daugumą Chicagos lietuvių draugijų. Meninę programos dalį atliko M. Rakauskaitė ir Birutės choras. Kalbėjo amerikietis pulk. J. Clinnin, kun. P. C. Conway, komp. St. Šimkus ir dr. St. Biežis. Tą dieną buvo surinkta virš $5,000 aukų.

Vėliau Lietuvos Laisvės Varpas apkeliavo daug lietuvių kolonijų ir 1920. 8. 15 vėl sugrįžo į Chicagą. Iškilmės įvyko Lietuvių Auditorijoje. Kartu buvo paminėtas ir Vilniaus atgavimas. Tą dieną atvyko Jonas Vileišis, kaip Lietuvos Misijos atstovas, kuris perėmė Laisvės Varpą.

Jonas Vileišis pasakė turiningą kalbą. Padėkojo už dovaną ir aukas. Kartu dalyvavo ir maj. P. Žadeikis. Tuomet Lietuvos Misija perėmė Varpą, filmą, ženklus, aukotojų sąrašus, finansų knygą ir likusius pinigus iš Lietuvos Varpo Komiteto. Viso buvo surinkta aukų $16,290.96.

Laisvės Varpo išleistuvėse dalyvavo 66 draugijų bei organizacijų atstovai. Iš jų 41 organizacija sudėjo $1,772 aukų.

Amerikos Lietuvių Kareivių Susivienijimas. — 1919 paleisti iš Amerikos kariuomenės lietuviai grįžo į savo kolonijas. Dalis jų tais metais susibūrė dviejose kariškose organizacijose. 1919. 8. 14 Chicagoje buvo sušauktas buv. karių susirinkimas ir įsteigtas JAV Lietuvių Kareivių Susivienijimas, trumpai ALKS. Jo pirm. buvo išrinktas karo gydyt. leit. S. Biežis, sekr. leit. J. Zaukus. Šios organizacijos tikslas buvo: 1) Jungti tarnavusius kariuomenėje vyrus, taip pat ir netarnavusius. 2) Kovoti dėl Lietuvos laisvės, siunčiant Lietuvos kariuomenėn savanorius, aukas, skelbiant protestus prieš Lietuvos priešų siekius. 3) Padėti Lietuvos valstybei stiprėti, ginti jos reikalus bei garbę ir kt. Chicagos mieste suorganizuota 7 kp., o priemiesčiuose 2 kp. Bridgeporte buvo 3-ji kp., jos pirmininkas buvo S. Darius ir joje buvo apie 80 narių. Town of Lake 1 kp., o Westsidėje 7 kp. Susivienijimas turėjo apie 500 narių ir veikė iki 1925. 1920 įvairių parengimų metu surinko $2,521.65 aukų. Pinigai per Lietuvos Misiją buvo pasiųsti Lietuvos vyriausybei, kad ši juos panaudotų ten, kur bus labiausiai reikalinga.

Suorganizuotas Lietuvių Duonos Kepyklų Savininkų Susivienijimas, į kurį vėliau buvo priimti ir duonos išvežiotojai. Tada pavadinimas buvo pakeistas į — Kepyklų Savininkų ir Išvežiotojų Susivienijimas. Jam priklausė šie duonos kepyklų savininkai: L. ir V. Kučinskai, K. Marozas, D. ir P. Pivaronai, A. Vertelka, W. Šimkus, J. ir J. Rimkai, J. Baranauskas, M. Kavaliauskai, broliai Vitkauskai, Juknis, Norvidas. Susivienijimas veikė iki 1936.

Prie Tautos Fondo suorganizuotas Lietuvos Raudonojo Kryžiaus skyrius. Kiek vėliau įsteigta Šv. Vincento Pauliečių Rėmėjų Draugija, kurios tikslas buvo surinkti rūbus ir pinigų Lietuvos varguomenei sušelpti. Buvo surinktas kone visas laivas rūbų, kurių persiuntimas Lietuvon kainavo $7,000. Dr. A. Rutkauskas buvo pasiųstas Lietuvon ištirti ekonominę ir poli-

tinę padėtį vietoje. 1919 per minėtas organizacijas Lietuvon buvo pasiųsta $39,000.

1919 pradžioje J. K. Milius sušaukė "Garso" patalpose jaunų vyrų susirinkimą, kuriame buvo nutarta įsteigti Lietuvių Savanorių Sąjungą. Kai įsisteigė 10 tokių skyrių - būrių, buvo išrinkta centro valdyba: pirm. Jonas Romanas, sekr. V. Vaškelis, organiz. J. K. Milius. Vėliau sąjunga buvo pavadinta "Lietuvos Laisvės Sargai", šiaip juos vadino Lietuvių Brigada. Jie veikė iki 1921. Buvo sutelkta apie 1,000 narių. Brigados reikalams Amerikoje vesti, Lietuvos vyriausybė paskyrė Finansinės Komisijos narį majorą P. Žadeikį. Tarp Miliaus ir Žadeikio prasidėjo ginčai konstitucijos klausimais. Milius norėjo įvesti kapeliono etatą, bet Žadeikis buvo linkęs šią sąjungą prilyginti Lietuvos Šaulių sąjungai.

New Yorko valstybėje buvo inkorporuotas Lietuvių Mechanikų Sąryšis. Šios organizacijos inkorporacijos dokumente sakoma, kad tai buvo $200,000 pagrindinio kapitalo organizacija. Šėro kaina $50. Organizacijos centras buvo New Yorke. Inž. V. Vaitkus buvo pirm., o sekret. — J. Kripaitis. Lietuvių Mechanikų Sąryšis turėjo savo skyrius įvairuose Amerikos miestuose. Chicagos skyriaus organizatoriumi buvo veiklus lietuvis K. Čepukas, gyvenęs šiaurinėje miesto dalyje.

Lietuvos Finansinė Misija dirbo nuo 1919.12.18 iki 1921.1.15. Svarbiausiu jos darbu buvo Lietuvos Laisvės Paskola, Lietuvos Respublikai davus $1,610,035.45. Visokių aukų Tautiniams tikslams Misija surinko $159,207.72 (Tarp jų Lietuvos Šauliams $8,000, Lietuvos Gynimo Komitetui $55,000, Lietuvos Raudonajam Kryžiui $13,974.61). Perlaidų savo giminėms per Misiją Amerikos lietuviai pasiuntė $501,027.40.

1920

Pranešama, kad Lietuvos Laisvės Paskolos Bonais per paskutiniuosius 9 mėnesius yra surinkta: sausio mėn. $198,309, vasario $220,818, kovo $196,992, balandžio $177,116, gegužės $177,202, birželio $248,510, liepos $172,821, rugpiūčio $57,653, rugsėjo $27,981.

Bendras Chicagos lietuvių komitetas "7th Regiment Armory of Illinois" salėje surengė masinį mitingą, kuriame Lietuvos gynimui buvo surinkta $8,539. Mitingui pirmininkavo

J. J. Hertmanavičius. Visi surinkti pinigai buvo pasiųsti Lietuvos Misijai.

Įsikūrė Lietuvių Klubų Federacija Chicagoje. Įėjo 8 klubai: White Star, Morning Star, Red Rose, Evening Star, Brighton Park, White Clover, Amity ir Golden Star. Jų tikslas buvo rengti pasilinksminimus bei organizuoti savišalpą. Nekurie turėjo ir sporto skyrius. 1926 visi paminėtieji klubai turėjo virš 2,000 narių. Klubų Federacija nutarė priimti ir moterų klubus. Įstojamasis mokestis — $25.

Federacijos valdybą sudarė pirmininkas, jo pagelbininkas, sekretorius, iždininkas ir korespondentas. Prie valdybos kiekvienas klubas dar paskirdavo po tris delegatus, kurie drauge su valdybos nariais kas mėnuo šaukdavo valdybos posėdžius ir aptardavo Federacijos reikalus.

Vėliau Federacijon įsijungė Jaunų lietuvių ir Skaistaus mėnulio klubai. Po keletos veiklos metų viskas pakriko. Turimus pinigus pasidalino.

1921

Chicagoje, Lietuvai Gelbėti Draugijos globoje įsikūrė "Lietuvos Našlaičiams Šelpti Komitetas". Per pirmuosius savo veiklos metus jis surinko $931. Veikė per 12 metų ir per tą laiką surinko ir pasiuntė į Lietuvą per $3,000. Valdybą sudarė: pirm. K. Katkevičienė, sekr. M. Zolpienė ir ižd. P. Balickienė.

Įsikūrė Lietuvos Maisto bendrovė Roselande. Inkorporuota $100,000. Akcija $10. Valdybą sudarė: Radis, J. C. Chutra, J. Savickas, K. Petrikis, C. Varanis, J. Piktužis ir P. Barisus.

K. Jurgelionis Chicagoje buvo įsteigęs Bingol Chemical Co. Vėliau vardą pakeitė į Universal Chemical Co. Tos bendrovės direktoriai buvo: pirm. ir ižd. K. Jurgelionis, vicepirm. A. Vizbaras ir Dr. S. W. Browstein, sekr. Dr. A. Davidonis ir nariai St. Petrulis, M. Jurgelionienė ir A. Žymontas. Lietuvių komunistų laikraščiai ėmė varyti akciją, kad štai socialistas K. Jurgelionis yra įsteigęs bendrovę pasipelnymo tikslams. Po keletos metų bendrovė likvidavosi.

Town of Lake lietuvių kolonijoje įsikūrė Lietuvos Laisvės Paskolos bonų pardavinėjimo stotis. Bet katalikiškų organizacijų atstovai nepanorėjo prie šio bendro darbo prisidėti ir jie Katalikų Federacijos vardu įkūrė atskirą bonų pardavinėjimo

stotį. Buvo skelbiama, kad liberalai bonų pardavė už $75,000, o katalikai tik už $21,000.

St. Girėnas, G. J. Adams ir k. suorganizavo Hub-Cab Co. žmonėms vėžioti ir inkorporavo su $25,000 kapitalu. Pirmutinė valdyba: G. J. Adams pirm., S. Girėnas ižd. Vienu laiku organizacija turėjo apie 50 automobilių žmonėms vežioti. 1929 bendrovė likvidavosi.

1922

Lietuvos atstovui V. Černeckiui paskelbus privalomą Lietuvos piliečių registraciją ir 10-ties dolerių rinkliavą nuo kiekvieno užsiregistravusio, tų pat metų 9.26 Chicagos lietuviai sušaukė savo masinį susirinkimą, kuriame dalyvavo keli tūkstančiai asmenų. Buvo priimtas protestas Lietuvos vyriausybei, reikalaujantis registracijos patvarkymą atšaukti. Tas netrukus ir buvo padaryta.

Naujienose buvo paskelbta anketa dėl Lietuvos piliečių registracijos Lietuvos pilietybės klausimu. Anketos daviniai buvo pasiųsti Soc. Demokratų Frakcijos atstovams Lietuvos seime. Už registraciją balsavo 128, prieš registraciją 9,286, neaiškių 122.

Komp. J. Naujalis atvyko į JAV rinkti aukų Lietuvos Meno Kūrėjų draugijai. Chicagos vyčių iniciatyva Orchestra Hall suruoštas jam koncertas, iš kurio gryno pelno gauta $800.

Pažangosios lietuvių organizacijos 8.20 surengė gausias demonstracijas ir mitingą, reikšdamos padėką Amerikos vyriausybei už 1922.7.22 pripažinimą Lietuvos de jure. Drauge buvo paminėtas ir reikšmingas kitas įvykis — tai Steigiamojo Lietuvos Seimo priėmimas krašto Konstitucijos. Programoje dalyvavo "Birutės" ir "Pirmyn" chorai, ir dainininkės M. Rakauskaitė ir O. Pocienė. Susirinkimas vyko 7th Infantery Regiment Armory salėje. Lietuvos reikalams buvo surinkta $657. Katalikiškosios organizacijos savo susirinkimą tą pačią dieną turėjo McKinley Parke prie 39-tos ir Western bulvaro. Jų kalbėtojai buvo kun. Briška, Lietuvos atstovas V. Černeckis ir kiti. Padėkos rezoliucijos buvo pasiųstos Amerikos prezidentui ir vyriausybei.

McKinley Parko svetainėje 12.17 buvo sušauktas Chicagos lietuvių veikėjų susirinkimas aptarti Klaipėdos krašto reikalą. Susirinko apie 600 asmenų. Kalbėjo Naujienų red. dr. P. Gri-

gaitis, Draugo red. L. Šimutis, kun. Česaitis, buv. Illinois gubernatorius O'Hara ir žydų veikėjas Komaiko. Susirinkimas pasiuntė sveikinimo telegramą Klaipėdos Krašto Tarybai (Mažosios Lietuvos Gelbėjimo Komitetui). Klaipėdos krašto lietuvių reikalams buvo surinkta virš $150. Ta proga buvo paruoštas Chicagos lietuvių memorandumas JAV vyriausybei, kurį valstybės sekretoriui įteikė speciali čikagiečių delegacija: J. J. Elijošius, St. Kodis ir S. B. Komaiko. Memorandumo antraštė: "Klaipėda turi priklausyti Lietuvai".

Lietuvos Filmų Bendrovės atstovas A. J. Račiūnas pradėjo rodyti judomuosius paveikslus apie Lietuvos kultūrą ir ūkinę pažangą. Programų metu jo žmona padainuodavo lietuviškų dainų. Račiūno programa patikdavo publikai ir noriai buvo lankoma. Kiek vėliau judomuosius paveikslus rodė Lukšis. 1935 Lukšis savo filmus pardavė Kaulakiui, kuris juos demonstravo ir kitose lietuvių kolonijose Amerikoje.

Iš Lietuvos atvyko Lietuvos Valstiečių Liaudininkų S-gos atstovai kpt. L. Natkevičius ir mok. B. Žygelis ir rinko aukas. Chicagoje jiems talkino Sandara, Lietuvių Politinis Iždas, Chicagos Lietuvių Taryba ir kitos organizacijos.

Rugs. 5 Šv. Jurgio parapijoj įvyko riaušės dėl lenkių seserų mokytojų. Klebonas Krušas pašaukė policiją, kuri darydama tvarką sužeidė keletą moterų. Pradėta neleisti vaikų į mokyklą. Už kelių dienų susirinko parapijiečiai Mildos svetainėje ir nutarė tęsti streiką, kol klebonas parūpins lietuves mokytojas. Buvo surinkta $16 aukų išlaidoms padengti. Vyskupui įtikinus atstovus, kad, gavęs lietuves seseris mokytojas, tuojau atsiųs į parapiją, streikas pasibaigė.

1923

Chicagoje buvo sudarytas Klaipėdos Komitetas iš 21 asmens. Komiteto tikslas: sušaukti Chicagos lietuvių mitingą, remti Klaipėdos brolius moraliai ir finansiniai, ir paskatinti kitas lietuvių kolonijas taip padaryti. Komiteto spaudos komisiją sudarė J. J. Hertmanavičius, dr. P. Grigaitis, kun. dr. J. Česaitis, L. Gaižaitė ir dr. A. Račkus.

Lietuvių Moterų Globos Komitetas atsiuntė Amerikon savo įgaliotines D. Sleževičienę ir V. Vencienę rinkti aukų Lietuvos

našlaičiams. Pranešimų maršrutą pradėjo New Yorko lietuvių kolonijoje. 4. 8 buvo surengtas viešnioms priėmimo pokilis Chicagoje. Lietuvos našlaičiams čia buvo surinkta $1,055. Amerikos lietuvių kolonijose buvo iš viso surinkta $9,025.97.

Įsikūrė Lietuvos Mokytojų Profesinės Sąjungos rėmėjų draugija. Valdyba: dr. A. Karalius, K. August ir adv. K. Gugis. Draugija surengė koncertą, kurio $572,54 pelnas buvo pasiųstas Lietuvos Mokytojų profesinei sąjungai į Kauną.

Chicagoje, First Regimet Armory 1. 21 įvyko masinis lietuvių susirinkimas. Jo tikslas — pareikšti protestą prieš santarvininkų intrigas Klaipėdos krašte ir suteikti pagalbą to krašto žmonėms, kovojantiems už savo laisvę. Susirinkime buvo surinkta $2,853.94.

Bal. 13 įsikūrė Vaidilų Brolija. Steigėjai buvo: dr. A. Montvidas, K. Montvidas, K. Semaška, K. Rugis, Jonas Čepaitis, M. Budrys ir G. Skiažas. Jie nustatė pagrindinius brolijos tikslus ir nutarė ją inkorporuoti The Brotherhood of Ancient Lithuanian Vaidilos vardu. Išrinko viršininkus ir buvo pavesta dr. A. Montvidui parašyti įstatus ir ritualą, kuris būtų artimas masonų ritualais. Įstatai buvo trumpi, nes beveik visą kitą apėmė ritualas. Kandidatus į Brolijos narius galėjo rekomenduoti tik nariai. Balsavimai buvo slapti, ir kandidatas, gavęs 3 balsus prieš, buvo atmetamas. Nario metinis mokestis pradžioje buvo $15, bet palaipsniui išaugo iki $25 ir vėliau — $50. Brolijos sueigos vyko puošniose svetainėse. Po sueigų būdavo geros vaišės. Buvo teikiama pašalpa patekusiems į nelaimę nariams ir kitiems lietuviškiems reikalams. Vaidilos nariai turėdavo savo aukurą ir kurdavo amžiną ugnį. Nauji nariai čia buvo priimami su iškilmingomis ceremonijomis ir griežta priesaika. Vaidila turi ginti kiekvieną Brolijos narį ir nė vienu žodžiu neprisidėti prie jo smerkimo. Jis turi gelbėti tuos, kurie patenka į nelaimę. Jam yra uždrausta bet ką informuoti apie Vaidilų Brolijos veiklą, priesaiką ir apeigas. Visa eilė kitų rituale ir apeigose nusakytų dalykų, tik vieniems vaidiloms žinomų. Dabar gyvųjų vaidilų tarpe matome A. Kedzel, J. Šmotelį, K. Čepuką, J. Bačiūną, J. Prusį, V. Paškauską, M. Budrį, dr. A. Montvidą ir kt. Brolijai vadovauja jos Didysis Perkūnas dr. A. Montvidas.

1924

Prof. Pr. Būčiui pagerbti buvo suruoštas banketas, kuriame buvo surinkta $2,100. Jie buvo įteikti svečiui: $400 jo vadov. bažnyčios tabernakului įrengti, $1,700 neturtingiems studentams šelpti. Pagerbimą surengė Katalikų Federacija.

Pirmuoju Lietuvos konsulu Chicagoje buvo paskirtas pulk. P. žadeikis. Paskyrimo rašto įteikimo ceremonijos įvyko Chicagoje 3. 8, dalyvaujant Lietuvos atstovui Washingtone K. Bizauskui. Ta proga surengtose vaišėse dalyvavo ir būrys čikagiečių: dr. A. Zimontas, L. Gaižaitė, adv. K. Gugis, inž. Pauliukonis, J. Hertmanavičius, kun. A. Skripka, dr. A. Graičiūnas, kun. K. Olševskis, J. J. Elias, adv. K. Jurgelionis, A. žemaitis, adv. A. šliakis, dr. K. Drangelis, adv. F. Bračiulis, adv. J. Bagdžiūnas, S. Kodis ir kiti.

1925

Studenčių Kultūros Ratelis Northsidėje įsikūrė 1925. Jam priklausė Amerikoje gimusios lietuvaitės studentės, kuriom rūpėjo įvairūs lietuvių istorijos klausimai. Jos stengėsi susipažinti su lietuvių tautos praeitimi, papročiais, literatūra ir kt. Svarbiausios organizatorės buvo Lenkartaitė, O. Kairytė ir E. Mikužiutė. Rateliui ilgą laiką pirmininkavo Lenkartaitė. Narės susirinkdavo bent kartą į metus ir pasikeisdavo nuomonėmis apie įvairius Lietuvą liečiančius klausimus. Paskutinė Ratelio pirmininkė buvo mokytoja A. Kairytė - Pranaitienė. Ratelis likviduotas 1950.

1926

Buvo įsteigta Lietuvių Nekilnojamo Turto Taryba, inkorporuota 1925. 4. 12. Naujienos per keletą metų turėjo skyrių "Namai ir žemė", kurį vedė V. Mankus. Jos valdyba — adv. T. J. Kučinskas pirm., J. Juškevičius sekr. ir A. N. Masiulis ižd. Į Tarybą įėjo sekantieji namų pardavėjai (Real Estate) : J. Mackiewich, G. Lucas, V. M. Stulpinas, A. Grigas, B. Kazanauskas, T. J. Kučinskas, E. W. Baks, N. C. Krukonis, F. Young, S. L. Fabion, C. P. Suromskis, J. Namon, A. N. Masulis, A. Kairis, B. A. Lemont, M. Rozenski, S. P. Kozwell, A. Berzinskis, J. Dargis, J. Sinkus, S. J. Dargush, A. Bružas, R. Gasiūnas, W. Gritėnas, A. K. Masiulis, Margaret Mickeviče, L. švėgžda, A. Visba-

ras, K. J. Mack (Mačiukas), J. Rekash, J. Dovidaitis, J. Yuškevičius ir P. Kazimer. Iš viso 33 nariai.

Philadelphijoje įvyko penktasis progresyvių draugijų atstovų Seimas, kuriame buvo įkurta Amerikos Lietuvių Taryba. Dalyvavo 127 delegatai. Seimo prezidentu buvo St. Gegužis, sekr. A. B. Strimaitis. Į Tarybą buvo išrinkti šie darbuotojai: adv. F. J. Bagočius, adv. N. Rastenis, S. Kodis, D. P. Pilka, V. F. Jankauskas, red. S. Michelsonas, red. J. O. Širvydas, red. K. Augustas ir J. V. Grinius. Prie minėtos Tarybos narių Seimo tarimu akredituoja po tris atstovus sekančios nacionalinės organizacijos: SLA, ALTS, TMD ir LDLD.

1927

Keliolika New Yorko, New Jersey ir Connecticut lietuvių agentų susirinkę Brooklyne įsteigė Lietuvių Laivokarčių Sąjungą Amerikoje. Iš pat pradžių įsirašė Vienybės Agentūra, J. Ambraziejaus, A. S. Trečioko, ir J. Vasiliausko. Vėliau prisijungė daugiau. Valdyba: J. Ambraziejus pirm., J. Sekys sekr. ir A. S. Trečiokas ižd. 1930 S-gai iš Chicagos priklausė: P. Baltutis, Naujienos, V. M. Stulpinas, Sandara ir J. J. Zolp'is.

1928

Roselande įsikūrė Idealių Moterų klubas. Mokestis $1 į metus. Klubas kasmet ruošdavo du parengimus, kai kada ir vakarienę. Pajamas dalinosi su Visų Šventų parapija arba seselėmis kazimierietėmis. Sudarytas buvo dainininkių ir muzikančių ratelis, kuris per parengimus ir vakarienes atlikdavo programą.

Buvo įkurta Metropolitan Laundry bendrovė su $50,000 kapitalu. Pirmininkas ir vedėjas: V. Balanda. Likvidavo 1932.

Iš Lietuvos atvyko Katalikių Moterų Draugijos atstovė rinkti aukų Karmėlavos Ūkio Mokyklai. Surinko apie $9,000.

1929

Gegužės 18 d. Visuomis išvažiavo į Lietuvą. Atvažiavęs į Ameriką jis mėgino suorganizuoti naują tikėjimą, bet nepavykus — grįžo į Lietuvą. Jis yra išleidęs keletą brošiūrų apie savo naująjį tikėjimą.

1929. 9 buvo suorganizuota ir inkorporuota Visų Lietuvių

Chicagos Pasaulinės Parodos Asociacija. Šios organizacijos tikslas — dirbti, kad 1933 Pasaulinėje Parodoje lietuviai galėtų kuo geriausiai pasirodyti. Asociacijos sekr. M. Žickus. Bet neturėjo progos pasirodyti, nes 1932 buvo sudarytas parodos komitetas.

1930

VYTAUTO DIDŽIOJO JUBILĖJUS

Lietuvių katalikų komitetas 1930. 10. 26 surengė didingą Vytauto Didžiojo jubilėjinių metų minėjimą. Programai Ashland Auditorijoj vadovavo prof. Mast - Mastauskas. Iš visų lietuvių parapijų buvo suorganizuoti paradavimai automobiliais. Į iškilmes pasakyti pagrindinės kalbos atvyko gubernatorius Louis Emersonas. Be jo, kalbas pasakė Lietuvos konsulas A. Kalvaitis, J. Bagdžiūnas ir kiti. Dainavo virš 400 dainininkų, dirig. A. Pocius. Vytauto medalis buvo nulietas Chicagoje. Iškilmių dieną jo buvo išplatinta daugiau kaip 20,000 medalių. Gauti pinigai padengė minėjimo išlaidas.

1931

Į Ameriką atvažiavo Vilniui Vaduoti Sąjungos pirmininkas prof. M. Biržiška. Jis aukų nerinko. Važinėjo po kolonijas ir skaitė paskaitas.

1932

Buvo suorganizuotas Lietuvių Tavernų Savininkų Susivienijimas Cook County. Organizatorius ir pirm. G. Chernauskas, sekr. F. M. Valaitis. 1935 jie išleido šešis numerius mėnesinuko Kvieslys.

1933

Pasaulinės Parodos Lietuvių Dienos Komitetą 1933 sudarė: Adv. A. Mastauskas pirm., J. P. Varkala vicepirm., J. A. Mickeliūnas vicepirm., Dr. A. P. Poška vicepirm., adv. A. A. Šlakis ižd., A. S. Vaivada sekr., S. F. Bytautienė, S. S. Sakalienė iždo globėjos.

Lietuvių dienos programa įvyko 1933. 7. 16 Hall of Science vienyti chorai — vadovas A. S. Pocius, orkestras — vadovas K.

Steponavičius, J. Babravičius, A. Solovcičikaitė - Steponavičienė, G. Giedraitienė, E. Bartušienė, tautiški šokiai — atliko Šv. Kazimiero Akademijos baletas. Kalbėjo Pasaulinės Parodos pareigūnas, įvedė ir pasveikino Lietuvių Dienos Karalaitę p-lę Ievą Paulekiūtę ir jos palydoves.

Kaip atsirado Lituanica Avenue. — Lietuvių Moterų Piliečių Lygos susirinkime, įvykusiame 1933. 7. 26., pirmininkės M. Zolpienės buvo pasiūlyta įamžinti žuvusių lakūnų Dariaus - Girėno vardus, prašant aldermano T. Doyle tarpininkavimo Miesto Taryboje, kad pavadintų gatvę Lituanicos vardu. Gatvės pirmykštis vardas buvo Auburn Ave., aplinkui gyvena lietuviai.

10. 11 LMP Lygos prašymas buvo perskaitytas Chicagos miesto taryboj, priimtas ir perduotas Gatvių bei Tarpgatvių komisijai. Reikėjo ištirti, iš kur kilo Auburn pavadinimas. Nustatyta, jog nebus keblumų vardui pakeisti.

10. 25 LMP Lygos buvo sušauktas susirinkimas, kuriame adv. J. T. Zuris pareiškė, jog sudaryta komisija iš advokatų J. J. Grišiaus, J. Bagdžiūno - Borden, R. Vassale ir J. T. Zurio. Ši komisija žadėjo dėti visas pastangas, kad būtų gautas rūpimas leidimas. M. Zolpienė ir R. Mazeliauskienė taip pat buvo įpareigotos nuvykti į Gatvių bei Tarpgatvių komisijos posėdį. Ši komisija 10. 26 LMP Lygos prašymą patenkino, nutarė patvirtinti sekančiame posėdyje ir įteikti Miesto mėrui pasirašyti. Bet atsirado skundų ir protestų, ir LMP Lyga kreipėsi į prelatą M. Krušą, kuris maloniai sutiko parašyti Gatvių komisijai laišką, pareikšdamas savo pritarimą gatvės vardui pakeisti. Prelatas taip pat sutiko veltui leisti gatvės vardo pakeitimo ceremonijas atlikti Šv. Jurgio parapijos salėje. 11. 29 komisija priėmė vardo pakeitimą ir patvirtino parašais. 12. 29 gatvės parašas pakeistas iš Auburn į Lituanica. Naujo gatvės vardo oficialus priėmimas įvyko 1934. 1. 1 prie 33rd St. ir Lituanicos šiaurės-vakarų kampo 2 val. p. p. M. Zolpienė papasakojo apie iškilmes ir pristatė Lietuvos konsulą A. Kalvaitį, laikraščių redaktorius: Naujienų — Dr. P. Grigaitį, Draugo — L. Šimutį, Sandaros — M. Vaidylą, Margučio — A. Vanagaitį. Taip pat dalyvavo Dariaus - Girėno posto narių gausus būrys; be to, orkestras sugrojo keletą tai progai deramų melodijų. M. Zolpienė, R. Mazeliauskienės asistuojama, uždėjo vainiką ant stulpo.

Vytautas Beliajus suorganizavo ir vadovavo Lietuvių Jaunuolių Draugiją. Draugija surengė keletą parodų. Ypatingai gerai 1936 m. pavyko Mendel Brothers departmetinėje krautuvėje. Draugija leido mėnesinį žurnalą Turrow - Vaga.

1934

Susirinkusios 23 moterys įsteigė Dariaus - Girėno Amer. Legiono Vienetą 1934. 2. 13. Jo tikslas teikti pagalbą veteranų šeimoms, darbuotis kultūros srity ir t. t. Pirmutinė pirmininkė buvo M. Waitches, o 1959 Helene Ambrose.

Pasaulinėje Parodoje operos konteste P. Jakavičius laimėjo pirmąją vietą iš 200 vyrų. Jis buvo Pirmyn choro narys.

1935

Chicagos Lietuvių Auditorijoj 12. 20 įvyko Chicagos Draugijų konferencija, sušaukta Amerikos Lietuvių Kongreso. Dalyvavo 126 delegatai, atstovavę 11,000 organizuotų lietuvių. Priėmė rezoliucijas kovai prieš fašizmą. 1936. 5. 20-21 Clevelande įvyko Amerikos Lietuvių Kongresas, sušauktas demokratinės Amerikos lietuvių visuomenės, Lietuvos demokratinei tvarkai atstatyti. Delegatų buvo 364, jie atstovavo 80,000 organizuotų Amerikos lietuvių. Prezidiūman išrinkti Dr. Vitkus, p-lė Jakševičiūtė, p-lė Mikužiūtė ir Dr. Simanauskas. Po daug kalbų, vienbalsiai pasmerkė Lietuvos diktatūrą ir reikalavo atsteigti demokratinę valdžią. Nuo 1936 iki 1937. 5. 31 Amerikos Lietuvių Kongresas turėjo pajamų $1,373.30. Išlaidų — $678.09. Liko pelno $685.21. šie pinigai tebėra banke padėti E. Mikužiūtės ir R. Šniuko vardu. Kongresas likviduotas 1939.

1936

CHICAGOS IR APYLINKIŲ LIETUVIŲ TELEFONŲ KNYGĄ 1936 išleido K. Jurgelionis ir A. D. Kaulakis. Joje surinkta didelė didžiuma lietuvių profesionalų, biznierių, dalis lietuvių draugijų ir paprastų piliečių, kurie turėjo telefonus. Paėmęs kalbamos knygos duomenis, čia pateikiu statistiką tais metais Chicagoje buvusių profesionalų ir biznierių.

39 advokatai, 1 apdraudos bendrovė, 1 akušerė, 8 alaus pristatytojai, 1 alyvos pristatytojas, 11 anglies pristatytojų, 20 apdraudos agentūrų, 28 vaistinės, 1 architektas, 1 auditorius,

2 automobiliai samdai, 1 automobilių dažytojas, 9 automobilių pardavėjų įstaigos, 11 automobilių taisytojų, 1 baterijų pripildymo bizn., 1 bankas, 26 barberiai — plaukų kirpėjai, 6 batų taisytojai, 12 bažnnyčių, 2 bilijardai, 2 batelių krautuvės, 1 chiropratas, 6 cigarų pristatytojai, 1 cigarų išdirbėjas, 18 grožio — beauty įstaigų, 3 dailininkai, piešėjai - artistai, 37 daktarai - gydytojai, 5 degtinės urmo krautuvės, 3 degtinės pristatytojai, 10 delikatesų krautuvių, 7 dekoratoriai, 29 dentistai daktarai, 26 duonkepių — kepyklų, 11 elektros krautuvių, 17 ekspresų (Express & coal), 1 elektr. motor. taisyt., 5 dirbtuvių savininkai, 11 fotografų, 8 garažai, 24 gazolino stotys, 2 gėlių krautuvės, 231 mėsinės ir maisto krautuvės, 11 hardware — gelež. ir k. d. kraut., 1 importo įstaiga, 14 auksinių daiktų kraut., 2 kapinės, 2 kojų gydytojai, 12 namų kontraktorių, 13 laidotuvių direktorių, 10 laikraščių, 5 laivokorčių agentai, 1 ligoninė, 1 sandėlis medžio statybai, 12 mėsos pristatytojų, 2 mineralinio vandens kraut., 2 moterų rūbų siuvėjai, 1 mūrininkas, 14 muzikantai, 2 muzikos instr. pardavėjai, 8 muzikos mokyklos, 2 mokyklos, 3 naprapatai, 18 notarų, 8 optometristai, 8 radijo krautuvės, 1 radijo taisytojas, 11 rakandų krautuvių, 5 plumberiai, 3 pirtys, 9 piknikų daržai, 3 pieninės, 39 real estate, 14 rūbų krautuvių, 31 saldainių krautuvė, 1 senų daiktų pirkėjas, 39 siuvėjai, 2 šokių mokyklos, 10 spaustuvių, 17 skolinimo - statybos b-vių, 3 stogdengiai, 10 svetainių, 3 pretzelių kepykl., 1 tavernų patarnautojas, 464 tavernos, 2 teatrai, 52 valgyklos, 1 valgykl. reikmenų kraut., 5 viešbučiai. Iš viso 1,610 biznio įstaigų.

J. J. Bagdonas nubaustas kalėti nuo 1 iki 15 metų už J. Kelly palikimo aferą. N. Radis išteisintas, B. Pocienė nubausta $1. Pabasta J. Kelly paliko apie $150,000 turto.

Chicagos Lietuvos konsulas A. Kalvaitis su žmona išvažiavo iš Chicagos. Konsulo pareigas laikinai perėmė Dr. M. Bagdonas.

1937

Darbo Progreso Administracija nutarė rinkti Chicagos lietuvių istorinę medžiagą. James Monogham, šio projekto vedėjas, tuo klausimu šitaip galvojo: "Dabar labai sumažėjo imigracija į šią šalį, tai galima manyti, kad sekamose tų tautinių grupių generacijose čia klestėjusi tautinė kultūra mūsų ameriko-

niškoje scenoje sumažės. Todėl tų grupių kultūrą reikia istorinti ir apsaugoti, nes ji daug prisidėjo prie bendros kultūros."

Buvo renkama medžiaga ne vien lietuvių, bet ir kitų tautų imigrantų. Šio darbo sutartinai ėmėsi Darbo Progreso Administracija, Chicagos Viešasis Knygynas, Chicagos Universitetas ir Northwestern Universitetas. Tai buvo pirmos platesnės apimties pastangos tokiam istorinės reikšmės darbui. Jau ir anksčiau kai kurios įstaigos buvo susirūpinusios istorine medžiaga, viena kita net buvo surinkusi vertingų davinių apie anksčiau Chicagoje apsigyvenusius imigrantus, bet platesnio masto darbas pradėtas tiktai bendromis pajėgomis.

Svarbesnioji dokumentinė medžiaga buvo laikraščių redakcijose, todėl specialiai paruošti medžiagos rinkėjai buvo siunčiami į ne angliška kalba leidžiamų laikraščių redakcijas. Buvo įsakyta rinkti kultūrinės ir politinės veiklos davinius, patirti įvairių tautinių grupių politinę, socialinę ir kultūrnę veiklą. Tam darbui buvo parinkti įvairių tautybių vyrai ir moterys, gerai instruktuoti ir apmokyti atskirti pelus nuo grūdų. Kiekvienas rinkėjas turėjo mokėti kalbą tos tautybės, kurios medžiagą rinko. Lietuvių kultūrinę medžiagą rinko Teodoras J. Kučinskas, Aleksas Ambrose, T. Thurston, Pentis ir kiti. Mikrofilmuoti tos medžiagos nuorašai yra įstaigose, kurios finansavo šios medžiagos rinkimą.

Pranykus konsulo A. Kalvaičio sekretorei L. Gaižaitei, pasigesta $20,000. Kalvaičiui nuvažiavus į Lietuvą, valdžios pareigūnai jį apklausinėjo ir priėjo išvados, kad A. Kalvaitis nekaltas, ir Lietuvos valdžia išeikvotus $20,000 sumokėjo.

Vilniui Vaduoti Sąjunga įsteigta 1937, kai iš Lietuvos atsilankęs Lietuvos Vilniui Vaduoti sąjungos atstovas V. Uždavinys Šv. Jurgio parapijos svetainėje sukvietė susirinkimą. Pasitarime dalyvavo šie veikėjai: V. Balanda, J. Dimša, dr. A. Stulga, A. Pocius, L. Vilkas, O. Aleliūnienė ir kt. Pirmąją valdybą sudarė: V. Balanda — pirm., O. Aleliūnienė — prot. sekr. (ji šiose pareigose išbuvo iki sąjungos likvidavimosi). Šis sąjungos skyrius yra daug dirbęs Vilniaus reikalu, rengdamas įvairias pramogas ir rinkdamas aukas. Pinigus į Vilnių siuntė per konsulą P. Daužvardį. 1937. 11 gavo iš Lietuvos Sąjungos centro pasų ir ženklelių už 300 dol. Pasus ir ženklelius pardavinėjo Chicagoj. 1940, kai buvo grąžintas Lietuvai Vilnius, Sąjungos vardas buvo

pakeistas į "Vilniui Remti Draugiją". Užgrobus Lietuvą bolševikams, ši draugija buvo pakeista į Lietuvai Gelbėti Fondą ir jis veikė Šv. Jurgio parapijoje iki 1947. Šios organizacijos tikslas buvo rinkti pinigus Lietuvai, o ypatingai Vilniaus reikalams, bet ji yra rėmusi ir Amerikoje gyvavusias organizacijas ar čia gyvenusius asmenis. Protokolų knygose yra užrašyta, kad 1942 aukojo Lietuvių Piliečių Sąjungai $25, 1945 kun. J. Prunskio knygai išleisti $50, o 1947 Amerikos Lietuvių Tarybai $100 ir kun. J. Prunskiui $25 jo vardadienio proga. Ši trilypė organizacija gyvavo tik 10 metų, bet atliko didelį darbą, rinkdama pinigus Lietuvos reikalams. Daugiausia joje veikė moterys, kurios apie porą kartų metuose rengdavo įvairias pramogas, daugiausia Šv. Jurgio parapijos salėje.

1938

1938 mėnesinis žurnalas Pasiuntinys apie Cicero lietuvius rašė: "Ciceroje lietuvių šeimų yra 795; asmenų — 3,188; viengungių — 114; namų savininkų — 427; ūkininkų — 10; nepraktikuojančių katalikų: viengungių — 28; šeimynų — 19; vyrų — 58; moterų — 41; vaikų — 25. Šeimynų sudėtis: mišrių tautiniai — 7; tikybiniai — 24; atsiskyrusių — 22; civiliai susituokusių — 34." Šie duomenys yra A. Stulginskio ir jo pagelbininkų surinkti.

J. Ambroziejus pranešė spaudai, kad 1929-1938 iš Amerikos Lietuvon vyko 16,004 keleiviai, kurių 9,499 buvo JAV piliečiai, o 6,505 — Lietuvos. Rekordiniai buvę 1931 (depresijos) metai. Tada Lietuvon vyko 2,445 žmonės. J. Ambroziejus apskaičiavo, kad iš 100 keleivių, 60 laivokortes pirkdavosi pas lietuvius agentus, o 40 — pas kitataučius.

1939

Jaunimo klubas Bridgeporte. Seniausioji Chicagos lietuvių kolonija, Bridgeportas, gali didžiuotis Valentine Boys Club. Iš pavadinimo išrodo, kad jo nariais gali būti tik berniukai. Iš tikrųjų taip nėra. Jo nariais yra ir mergaitės, nuo 7 iki 18 metų amžiaus. Klubo pastatas stovi pačiame Bridgeporto centre, 3400 So. Emerald Ave. 1961 klubas turėjo 2,312 berniukų ir 884 mergaites. Tame skaičiuje nemenką nuošimtį sudarė lietuviai. Klubo pastatas dar nesenas. Baigtas statyti 1939. Lapkričio mėnesį

jo durys atidarytos apylinkės jaunimui. Klubo statybai pradinį kapitalą davė turtuolis Louis L. Valentine, todėl klubas jo vardu ir pavadintas. Bėgantiems reikalams kapitalas sudaromas iš aukų, narių mokesčių, parengimų ir kt. 1961 išlaidų turėta $71,289, o pajamų — $63,944. Didžiumą pajamų sudarė biznierių, profesionalų ir firmų aukos. Valentine Boys Club yra susirišęs su Boys Clubs of America ir skautų organizacijomis. Klubo veikla yra įvairių rūšių: sporto, rankdarbių, muzikos, medžio apdirbimo, fotografijos, meno. Mergaitės mokomos namų ruošos, virimo, kepimo, siuvimo. Vasaros metu ruošiama stovyklavimai Indianos ir Wisconsino valstybėse.

Margučio suruoštoje Lietuvos Nepriklausomybės minėjimo šventėje Chicagoje buvo Lietuvos vyriausybės apdovanoti Gedimino ar Vytauto Didžiojo ordinais už nuopelnus Lietuvai ir lietuvių išeivijai šie asmenys: M. Brenzaitė, A. Nausėdienė, adv. P. Bradčiulis, J. Dimša, J. J. Hertmanavičius, A. Vanagaitis, A. Valonis, adv. J. Bagdžiūnas, kun. A. Linkus, konsulas P. Daužvardis, dr. A. Zimontas, dr. R. J. Thomas ir dr. S. Biežis.

1951

Amerikos Lietuvių Bendruomenė

1951. 4. 10 buvo sušauktas posėdis Chicagoje pasitarti Lietuvių Bendruomenės kūrimo reikalu. Jame dalyvavo Amerikos Lietuvių Tarybos Vykdomojo Komtieto nariai: L. Šimutis, dr. P. Grigaitis ir A. Olis, 2) Illinois Lietuvių Tremtinių Bendruomenės centro valdyba — P. Gaučys, prof. St. Dirmantas, K. Kleiva, dr. B. Dirmeikis, dr. P. Mačiulis ir 3) ALTo sudarytoji Studijų komisija — dr. K. Drangelis, prof. dr. A. Gylys, M. Gudelis, adv. A. Lapinskas, prof. dr. J. Meškauskas, dr. J. Paplėnas, adv. A. Repšys, kun. dr. J. Vaškas, J. Vilkaitis ir prof. K. Žalkauskas. Taigi, 18 asmenų buvo pradininkais Amerikos Lietuvių Bendruomenės veikimo planui ir gairėms nustatyti. Tam pasitarimui pirmininkavo L. Šimutis. Konkretizuotos dienotvarkės diskutuojamu klausimu nebuvo. Buvo pasiūlytas toks provizorinis planas: 1) sukurti laikinąjį organizacinį komitetą iš vietinių ir rytinių valstybių veikėjų lygiu skaičiumi, 2) pavesti jam plačiau atsiklausti organizacijų ir veikėjų nusistatymą, kiek liečia naujai kuriamos organizacijos — Amerikos Lie-

tuvių Bendruomenės, 3) sudaryti Amerikos Lietuvių Bendruomenės vadovaujamąjį branduolį, ir 4) numatyti naujos organizacijos ir jos valdomųjų organų įvesdinimo vietą ir šaukti atstovų konferenciją. Šis pasiūlymas buvo visais balsais priimtas. Tuojau buvo sudarytas iš vietinių ir rytinių valstybių veikėjų komitetas, paskyrus po 4 asmenis, kuris buvo pavadintas Laikinasis Organizacinis Komitetas, arba sutrumpintai LOKas. LOKui, prelato J. Balkūno pirmininkaujamam, teko visa sunkioji našta sukurti Amerikos Lietuvių Bendruomenę. Sukurti taip, kad nebūtų pažeistos senos amerikiečių organizacijos ir kad pati Bendruomenė sėkmingai apipavidalintų save, kaip ryškią lietuvių išeivijos organizaciją. Nežiūrint įvairių sunkumų ir kliūčių, LOKas jas nugalėjo ir įstengė 1955. 7 įvykdyti rinkimus. Buvo išrinkta Taryba. Tuo LOKas savo organizacinį periodą baigė.

1940

Liet. R. K. Moterų Sąjunga apie savo organizaciją išleido Dvidešimt Penkių Metų Veikimo Šviesoje, 1914-1939, 127 pusl. leidinį ir daug nuotraukų S-gos narių ir kuopų, su jų veiklos aprašymu. Aš manau, kad tai yra vienintelis toks leidinys, kur paduota tiek daug statistikos apie savo organizacijos veikėjus ir apie įvairių kuopų nuveiktus darbus. Sąjunga tuo laiku turėjo 70 kp., su beveik 3,000 narių, iš kurių 49 kuopos prisidėjo prie šios jubiliejinės knygos išleidimo. Leidinį regadavo S. Sakalienė.

Vilniaus Vadavimo Komitetas buvo perorganizuotas į Lietuvos Vadavimo Sąjungą. Ši sąjunga perėmė $505 turto.

Įsikūrė Šv. Vardo draugija, grynai tikybinio pobūdžio. Mokestis — $1 į metus. Ši draugija paskutiniu laiku turėjo apie 300 narių. Jos susirinkimuose vartojama vien anglų kalba. Jai priklauso daugiausia čia gimę lietuviai, visai pamiršę tėvų gimtąją kalbą.

1941

Lietuvių Pergalės Konferencija susiorganizavo 1941. 7. 24. Jos uždaviniai buvo: 1) Gelbėti Lietuvą nuo fašizmo, 2) Kova prieš hitlerizmą ir nacių agentus Amerikoje, 3) Organizavimas visuomenės opinijos remti Tarybų Sąjungą, Angliją ir kitas valstybes, kurios veda karą prieš hitlerizmą. Chicagos lietuvių

pergalės konferencija įvyko 1942. 11. 22 Dariaus - Girėno salėje, atstovaujanti 57 komunistų organizacijas. Konferencija ragino lietuvius: pirkti karo bonus ir štampas; remti Raudonąjį Kryžių pinigais, darbais ir teikti kraujo; dalyvauti civilinio apsigynimo darbuose; visomis jėgomis remti savo šalies karo pastangas, vyriausybę. Pergalės konferencijos valdyba nupirko didelį autobusą ir jį įteikė Amerikos Raudonajam Kryžiui. 1943 Chicagos Lietuvių Pergales konferencija išleido leidinį "Už vienybę karo laimėjimui", civilinio apsigynimo reikalais, 30 puslapių. Konferencijos pirmininkas dr. A. L. Graičiūnas, sekr. V. Andrulis, ižd. O. Remeikienė.

Rudenį susiorganizavo Šv. Vardo Draugija Town of Lake. Pirm. P. Kilmitz. Ši draugija įtaisė didelį ir gražų vitražinį langą Šv. Kryžiaus lietuvių parapijos bažnyčioj, išleido knygą, kurioje sudėtos fotografijos parapijos vyrų ir moterų, tarnavusių JAV kariuomenėje.

1942

Balfo skyrius Ciceroje suorganizuotas 1942 K. Deveikio pastangomis. Daug veiklos yra parodęs ilgametis pirm. Zakaras. Į Balfo veiklą buvo įtrauktos visos organizacijos, išskyrus komunistus. Draugijos skyrė į Balfą savo atstovus ir mokėjo metinių įnašų po $5. Buvo suruoštos trys viešos rinkliavos miesto gatvėse. Geriausiai pavyko pirmoji, davusi apie $7,000, ir skurdžiausia -- 1953, tik $700. Visos trys rinkliavos atnešė apie $9,000. Cicero skyrius iš tautiečių yra surinkęs stambias sumas pinigų, didelius kiekius maisto ir rūbų. Daug siuntinių skyriaus pastangomis buvo išsiųsta tiesiog tremtiniams. Nepaprastai didelis darbas buvo atliktas propagandos srityje, organizuojant tremtiniams darbo ir buto garantijas atvykstant į Ameriką. Ciceroje yra gausus būrys atvykusių ir čia apsigyvenusių. Atvykus tremtiniams, Balfo veikla sulėtėjo. Senieji reiškia nepasitenkinimą, kad atvykusieji prie Balfo veiklos labai mažai prisideda. Ne visos organizacijos bemoka pažadėtus įnašus. Tas pareigas dar gerai atlieka Raudonosios Rožės klubas, SLA kuopa, Šv. Antano Draugija ir Kareivių Draugija. Dabar skyriaus veikla vėl pagyvėjo. Valdyba: pirm. K. Deveikis, vicepirm. I. Kazlauskas, sekr. Skorupskas ir ižd. K. Genys. (Paimta ič Cicero Lietuviai)

Įkurta Kareivių Motinų Draugija. Sumanytojas kun. S. Adominas. Draugijai vadovavo M. Sudeikienė, J. Čepulienė, S. Mickūnienė, F. Sudeikis ir kitos. Likvidavosi 1948.

1943

Apie 1942-43 Chicagos katalikai buvo suorganizavę "Institutą Lietuvai Propagandos Reikalams". Sumanytojas buvo prof. K. Pakštas. Negavęs visuomenės pritarimo, nė lėšų, Institutas užsidarė.

1944

Roselande įsikūrė Bendro Am. Liet. Šalpos Fondo (Balfo) skyrius. Pirmoji valdyba: pirm. P. Nedvaras; vicepirm. A. Bacevičius; sekr. A. Narbutas; fin. sek. K. Rubinas; ižd. kleb. J. Saulinskas. Po metų veiklos skyrius turėjo 111 narių.

Buvo atidengti paminklai Tautinėse ir šv. Kazimiero kapinėse žuvusiems didžiuosiuose karuose. Paminklus pastatė Dariaus - Girėno Amerikos Legiono Postas, žuvusiems pirmojo ir antrojo pasaulinio karo kariams pagerbti.

1947

1947. 8. 1 L. R. Kat. Vargonininkų Sąjunga skelbė konkursą lietuviškai dainai arba giesmei sukomponuoti. Pirmoji premija $125, antroji $50 ir trečioji $25. Šias premijas skyrė J. J. Bačiūnas. Konkurso komisija: A. S. Pocius, J. Kudirka ir K. Gauba.

Įkurta Žiburėlio draugija pažangiesiems studentams remti. M. Zolpienė draugijos sekretorė.

1949

Roselande 12. 3 įsikūrė Lietuvos Tremtinių Kultūros Būrelis. Pirmąją valdybą sudarė: pirm. Br. Macevičius, vicepirm. P. Starkienė, sekr. V. Tumasonienė, ižd. K. Bružas. 1953. 3. 9 persiorganizavo į Amerikos Lietuvių Bendruomenę. Pirm. V. Žilinskas, vicepirm. P. Nedvaras ir P. Kurdzikauskas; sekr. B. Andriukaitis, ižd. kun. A. Stanevičius.

1953

Savivaldybės įstaiga paskelbė, kad prelatas Antanas Briš-

ka, Nekalto Prasidėjimo parapijos klebonas, paliko $339,552. Prelatas mirė 1953. 9. 2, sulaukęs 69 metų. $97,538 paliko Šv. Kazimiero kolegijai Romoj. $20,000 paliko Kauno kunigų seminarijai; po $10,000 Kauno ir Panevėžio prieglaudoms. $50,000 pastatyti namams Betliejuj, skirtiems lietuviams klierikams ir maldininkams. Pusseserei Louise Maska paliko $52,000 nuosavybę. $25,000 paliko brolvaikiui Anton Briszko, likusiam Lietuvoje. Jei iki 1960 paaiškėtų, kad jis yra miręs ir Kauno seminarija bei abi minėtos prieglaudos uždarytos, skirtasis palikimas bus perduotas Šv. Kazimiero kolegijai.

1953 Lietuvių Bendruomenės pastangomis Lietuvių Auditorijoje buvo suruošta lietuvių spaudos paroda. Būta keletas jos skyrių. Visų pirma, pačių seniausių leidinių skyrius, prieš spaudos uždraudimą, kaip Žemaičių Šlovė, kur išspausdintos ir Donelaičio Metų ištraukos, 1829 leidinys. Keletas Ivinskio kalendorių; vienas iš 1859. Visa eilė ano laiko religinės literatūros, maldaknygių. Gana gausus rinkinys draudimo metų Prūsuose spausdintų leidinių, daug Nepriklausomos Lietuvos ir tremties periodikos. Eksponatai buvo sutelkti daugiau kaip iš 30 įvairių vietų. Parodos suruošimu bei eksponatų surinkimu rūpinosi spaudos komisija: A. Dundulis, P. Grybienė, J. Kovalskis, A. Puskepalaitis, Dr. Račkus, J. Vaidelys ir A. Valeška. Menine puse rūpinosi dailininkai V. Petravičius, A. Valeška ir J. Kovalskis.

1954

Dainų Šventės Komitetas paskelbė muzikos konkursą. Skiriamos buvo dvi premijos kompozitoriams, kurie sukurs muziką dainai. Melodija turi būti parašyta keturiems balsams mišriam chorui. Pirmoji premija $100, antroji — $50. Abi dainos numatomos išpildyti įvykstančioje Dainų Šventėje ateinančią vasarą. Konkursui terminas nustatytas iki 1955. 12. 15.

BIOGRAFIJOS

Spausdinu kelis šimtus biografijų. Turiu surinkęs žymiai daugiau žinių apie Chicagoje gyvenusius ir veikusius lietuvius, bet vietos stoka neleidžia surinktos medžiagos sunaudoti. Atrinkau tiktai tas, kurios ryškiau švietė ir daugiau prisidėjo prie visuomeninio, kultūrinio ir ekonominio lietuvių gyvenimo. Čia rasite kiekvieną metą po porą kartų atostogaujantį turtingą lietuvį biznierių, profesionalą, dvasiškį; niekad nenurimstantį scenos darbuotoją, liūdesio nežinantį smuklės šeimininką ir mūsų tautos ateitimi bei krašto laisvės reikalais besirūpinantį tautietį.

Kai kurių asmenų gyvenimas buvo nepaprastai įdomus. Galėtume ištisą knygą prirašyti apie jų darbus, vargus ir ryškesnius nuotykius. Žinias apie juos teko labai žiauriai trumpinti, kad viskas tilptų į puslapį arba pusę. Bet yra ir tokių žmonių, apie kuriuos jau šiandien negalėjau surasti pačių pagrindinių biografijos duomenų. Vienų jau negalėjau rasti gimimo datos, o kitų nežinau gimimo vietos. Tokiais atvejais spausdinu kad ir nepilnas žinias, nes bijau, kad vėliau gali nusitrinti ir mano turimos žinios.

Kiekvienas čia paminėtas žmogus yra žibanti žvakutė, nušviečianti lietuvių šimtmetį Chicagoje. Tai dalis neužtvenkiamo sriauto, jungiančio lietuvių praeitį su dabartimi ir tiesianti kelią ateičiai.

Adomavičius Jonas, dr. Gimė 1911. 12. 15 Pernaravoje, Kedainių aps. Baigė V. D. universiteto medicinos fakultetą Kaune, diplomą gavo 1938, vidaus ligų specialybės pažymėjimą 1944, Tuebingeno Eberhard - Karls universitete med. dr. laipsnį 1949, vid. ligų gyd. assoc. gastroenterologijoj Cook County ligoninėje. Lietuvių profesorių draugijos narys, Amer. lietuvių vaiko ugdymo draugijos *Alvudas* vicepirmininkas nuo 1958; Ateitininkų sąjungos korp. Gaja nuo 1931, SLA narys nuo 1959. Cook County alumnų draugijos narys nuo 1955. Mokslo darbai: Mano metodas pūlinių pleuritų gydymui, Odos pakitimai prie tuberkuliozės, Džiaugsmas be cigaretės, Studija skrandžio opų gydymo reikalu, Apie ulcerį Amer. Gastroenterolog. žurnale 1956 ir liet. žurnale "Medicina" 1939. šimtas radijo paskaitų, knyga spaudoje.

Albavičius, Ignas, prelatas Gimė 1890. 7. 29 Lazdijuose, Seinų aps. Gimnazijoje mokėsi Rusijoje, Novorosijske 1900-07. Seinų kunigų seminariją baigė ir įšventintas kunigu 1912. 1914 baigė Gregorijaus universitetą Romoje, Fil. Lic. laipsniu. Nuo 1918 iki 1940 buvo Chicagos Lietuvių Dievo Apveizdos parapijos klebonas. Nuo 1940 klebonauja Ciceroje, šv. Antano parapijoje. 1954. 7. 7 popiežius Pijus XII pakėlė kun. Albavičių į prelatus. Aktyviai dalyvauja visuomeninėje veikloje. Nuo 1942 jis yra Amerikos Lietuvių Tarybos narys. 1943-50 buvo Balfo direktorius. 1924-30 Amerikos Lietuvių R. K. Federacijos pirmininkas, o 1949-50 iždininkas. Ilgametis Lietuvių Vyčių dvasios vadas, o nuo 1948 Vyčių garbės narys. Nuo 1940 pirmininkaują "Draugą" leidžiančiai Liet. Katalikų Spaudos Bendrovei. Priklauso Lietuvių Kunigų Vienybei nuo 1915. Už nuopelnus Lietuvai, Lietuvos vyriausybės apdovanotas D.L.K. Gediminu ordinu.

Aleksis, Aleksandras J., muzikas - komp., gimė 1886. 10. 10 Pėdiškių k., Krosnos vls., Ma-

rijampolės aps. Broliui kun. kan. Vincui padedant, 1907 įstojo į Varšuvos muzikos konservatoriją. Baigęs ją, 1913 atvyko į JAV, Chicagon. Čia jis vargonininkavo Dievo Apveizdos parapijoje. 1914 įsteigė L. Vyčių 4-tos kuopos chorą. 1915 su A. Pocium ir O. Klimavičiūte Chicagoje įsteigė Beethoven'o muzikos konservatoriją. 1916 buvo vienas iš L. Vyčių Chicagos aps. choro steigėjų bei pirmasis jo vedėjas. 1916 vedė čikagietę veikėją Pranutę Nutautaitę. 1917 gimė sūnus Norbertas.

Palikęs Chicagą, vargonininkavo Brooklyn, N. Y., Detroit, Mich., Springfield, Ill. Nuo 1924 vargonininkas Šv. Juozapo parapijoje, Waterbury, Conn. Čia jis veikė ir dar veikia L. Vyčių organizacijoje, Katalikų Federacijoje, LRK susivienijime Amerikoje, Vilniui Vaduoti Sąjungoje, Am. Lietuvių Tarybos skyriuje ir yra buvęs visų šių organizacijų pirmininkas. Įsteigė Balfo skyrių Waterbury. L. Vyčių, ALRK Vargonininkų S-gos, Kat. Federacijos, Lietuvos Pavasarininkų, Liet. Darbininkų S-gos garbės narys.

1934 įsteigė pirmąją lietuvių radijo valandėlę Waterburyje. Jai vadovavo iki 1939 su savaitine gyva programa. 1936 suruošė dail. Petro Rimšos parodą. Surengė keletą dainų švenčių Connecticut valstybėje. 1939 su choru ir šokėjų grupe dalyvavo lietuvių dienoje New Yorko pasaulinėje parodoje. Su choru taip pat dalyvavo Chicagoje 1956 ir 1961 JAV ir Kanados Lietuvių I ir II Dainų Šventėse. 1961 buvo JAV ir Kanados II Dainų Šventės garbės dirigentas. 1962 Chicagoje buvo ALRK Vargonininkų S-gos 50 metų Jubiliejinio Koncerto garbės dirigentas. Apsigyvenęs Waterburyje, įsteigė ir iki šiai dienai vadovauja muzikos studijai. Aleksis yra L. Vyčių ir Moterų Sąjungos himnų, operetės "Į Tėvynę" ir apie 100 lie-

tuviškų dainų ir giesmių autorius. Lietuvos vyriausybė, įvertindama jo nuopelnus lietuvių tautai, 1938. 2. 16 apdovanojo DLK Gedimino ordinu.

Ambrose - Ambrozevičius, Aleksas, gimė 1892.6.10 Zviniškių kaime, Liudvinavo vls., Marijampolės aps. Baigė pradžios mokyklą Liudvinave, dviklasę Veiveriuose ir ten dar mokėsi privačiai. Trumpą laiką dirbo Žagrės kooperatyve Marijampolėje. Dalyvavo vaidinime "Ponas ir Mužikai" Marijampolėje. 1912 atvažiavo į Ameriką, į Chicagą. Pradėjo dirbti valgomųjų daiktų krautuvėje, vėliau dirbo prosytoju. Susiorganizavus Amalgameitų unijai, buvo porą metų lietuvių 269 skyriaus fin. sekretorium. Susirgęs džiova turėjo mesti darbą ir uniją. Pagijęs pradėjo dirbti Naujienose, buvo išnešiotojas Naujienų Westsidėje.

1912 įstojo į Liet. Socialistų sąjungos 22 kp., buvo kuopos knygium. Vėliau tapo nariu pašalpos draugijų: Lietuvos Ūkininko, Brolių ir Seserų, Dr. Kudirkos ir Chicagos Draugijos. 1918-20 buvo Kardo administratorius, 1919 suorganizavo Aušros Spaudos Bendrovę, kuri 1922 nupirko nuo A. Olševskio visas jo išleistas knygas už $23,000. 1920 suorganizavo Rūbų Bendrovę, kuri veikė Lietuvoje — Kaune ir Žagarėje. 1930 atsidarė knygyną, bet už 2½ metų likvidavo. 1936-37 rinko lietuvių kultūrinę medžiagą Chicagos, Northwestern universitetams ir miesto knygynui, kur dirbo tą darbą 4-6 lietuviai; 1942 pradėjo dirbti plastikos dirbtuvėj, kurioje išdirbo 13 metų. Su pertraukomis buvo Naujienų bendrovės direktorius, Aušros Spaudos Bendrovės, Rūbų Bendrovės, Nemuno Kooperatyvo Westsidėje ir Universal Savings & Loan Assn. direktorius, sekretoriaus padėjėjas ir namų apkainuotojas. Dirba Naujienose skelbimų rinkėjo darbą. Buvo Dramatiško Ratelio ir kitų teatralinių grupių narys sufliorius, daugelį metų įvairiuose parengimuose platino knygas ir laikraščius. 1914 vedė Heleną Marijoną Ančiukaičiutę, mirusią 1961.

Ambrose - Ambrozaitis Vincentas B. gimė 1903.12.24 Jurbarko vls., Skirsnemunėj. Į JAV atvyko 1906 ir apsigyveno pas savo tėvus, gyvenusius Dayton mieste, Ohio. Iš ten persikėlė į Detroitą, kur baigė aukštesniąją mokyklą. Detroite įsijungė į lietuvių veiklą. Nors tada jis buvo jaunas, bet pasižymė-

jo sumanumu ir iškalbingumu. Daugiausia jis tuomet veikė socialistų tarpe. Iš Detroito vėliau persikėlė į Bostoną, kur studijavo teisės mokslus. Po to pradėjo verstis nekilnojamo turto pardavimu. Bostone jis sukūrė šeimą. Žmonai mirus, 1932 persikėlė gyventi į Chicagą. Čia jis pradėjo garsėti kaip Dėdė Pasakorius. Dalyvaudavo lietuviškose radijo programose, kuriose, kaip jis sakydavo, "krėsdavo baikas ir džioksus pasakodavo". Vincentą daugelis žmonių kviesdavo laidotuvių metu pasakyti atsisveikinimo kalbas. Chicagoje keliolika metų jis dirbo banke ir veikė kultūros srityje. Mirė 1958.9.10.

Andrulis, Vincas gimė 1890 2.4 Gripiškio kaime, Alytaus aps. Baigęs pradžios mokyklą, įstojo į vidurinę, bet jos nebaigė. 1910 rašė žinutes į Šaltinį, o 1911-11 rašė į Lietuvos Ūkininką ir Vilniaus Žinias. 1911 atvyko Amerikon. Pradžioje dirbo Pennsylvanijos valstijoj, kietosios anglies kasyklose. 1916 jis įstojo į Valparaiso universitetą. Dalyvavo socialistų judėjime. Studijų metu jis rašė žinutes ir straipsnius "Naujienoms". 1919 baigė Valparaiso universitetą, apsigyveno Chicagoje ir pradėjo politinę veiklą. 1915 įsikūrus Am. Lietuvių Komunistų Federacijai, Andrulis buvo jos generalinis sekretorius, 1919 Žarijos redaktorius, 1920 Vilnies redaktorius. Ten jis ir šiandien dirba. Buvo 14 kartų areštuotas, nuteistas deportuoti už komunistinę veiklą.

Apolis-Opulskis, Leonas, sūnus Leopoldo ir Ievos (Vitkevičaitės) Opulskių, gimė 1896. 2.6 Daubarių k., Tirkšlių vls., Mažeikių aps. 1911 baigė Žemalės pr. mokyklą. 1912-13 lankė Mažeikių Prekybos Mokyklą. Mokėsi Saulės Kursuose Kaune 1913-14 ir Vilniuje 1914-15. 1915 pavasarį pateko vokiečiams į nelaisvę, bet pa-

bėgo. Rusai priėmė jį kariuomenėn, dalyvavo kare. 1916 Maskvoje lankė latvių prekybos mokyklą ir 6 klasių Čitos Prekybos Mokyklą Sibire. Čia įsijungė į vietos lietuvių visuomeninę veiklą. 1918 baigęs tą mokyklą, iškeliavo į Omsko miestą. Ten gavo knygvedžio vietą Centrosojuze (Kooperatyvo centras visam Sibirui). Vėl buvo paimtas į rusų admirolo Kolčako kariuomenę. Pasiliuosavęs iš kariuomenės, 1919. 10. 8 išvyko Gensano miestan, Korėjoje, tarnauti pas Rusijos konsulą — latvį Christian Sellis. 1920 vasarą jis vos nežuvo prie konsulato namo ginkluotame susirėmime, gindamas savo šeimininką Sellis nuo didelės įširdusių - padukusių plaukikų gaujos, visai nuogų japonų! 1921. 6. 21 paliko Gensaną ir per Japoniją laivu 1921. 7. 9 atplaukė į Ameriką ir apsigyveno Chicagoje. Dažnai dirbdavo tik už valgį ir nakvynę. 1925. 6. 15 gavo tarnybą Liberty vaistinėje, Ciceroje, kur dirbo 29 metus. Mokindamasi laisvu metu, per 26 metus su pertraukomis įsigijo Illinojaus valstijos valdžios leidimus provizoriaus ir gydytojo praktikoms. Vaistininkystės ir fizinės terapijos mokslus ėjo Chicagoje.

Priklausė SLA ir Chicagos Lietuvių D-jai; buvo vienas Žemaičių Kultūros D-jos steigėjų, jos sekretorius ir korespondentas. Bendradarbiavo, rėmė ir teberemia lietuvių spaudą. Daug padėjo savo giminėms, gyvenantiems Lietuvoje ir ištremtiems Sibiran; teikė pagelbą naujiesiems ateiviams JAV. 1954. 4. 1 atidarė savo vaistinę Willow Springs, Ill., o 1960. 5. 1 ją pardavė. Vedė Liudviką Šimkavičaitę, gimusią Rietavos vls. Pensininkas, gyvena su savo žmona, triūsdamiesi apie savo namą, daržą ir gėles.

Ascilla, Vincas gimė 1884.2.19 Liudvinavo vals., Marijampolės aps. Į Ameriką iš Anglijos atvyko 1913. Tuojau įsijungė į lietuvių kultūrinę veiklą. Įstojo į LSS 81 kuopos vyrų ir mišrų chorus, vėliau į "Pirmyn" chorą, ir per daugelį metų dainavo kvartete, keliais vardais besivadinusiam, daugiausiai žinomam, kaip Mažiukų Kvartetas, susidėdančiam iš V. Ascillos, P. Monkevičiaus, P. Stogio ir Jankaus - Jankausko. Priklausė LSS 81 kuopai ir kt. Mirė 1958. 6. 19.

Atkočiūnas, Petras, dr. Gimė 1895.7.22 Radžių km., Deltuvos v., Ukmergės aps. Atvyko 1914 į Ameriką, Pittston, Pa. Išdirbęs įvairiose vietose kele-

tą metų, 1919 mokėsi St. Laurent kolegijoje, Montreal, Kanadoje, 1920 m. baigė Valparaise aukšt. mokyklą ir universitetą, gaudamas bakalauro laipsnį chemijos srity. 1926 atvyko į Chicagą ir gavo chemiko darbą Abbott laboratorijoj. 1928 studijavo odontologiją Loyolos universitete, kurį baigė 1931. Būdamas studentu ir profesionalu daug dirbo organizacijose: LRK Feder., Balfe, Šv. Antano par. Cicero, Alte ir kit. Altui 1947 sudėjo aukų $3,391, o Balfui $915. šiuo laiku šv. Vardo dr-jos, šv. Antano par. pirm. ir užsiima praktika Ciceroje. Yra vedęs Oną Navikaitę ir augina dukterį Bernadetą, studijuojančią mediciną Loyolos universitete.

Augustas (Augustinavičius) Kostas. Gimė 1893.2.20 Alsėdžių km., Telšių aps. Lankė Panevėžio miesto vidurinę mokyklą ir priklausė slaptai aušrininkų kuopai. Nuo 1911 bendradarbiavo Liet. Ūkininke ir Liet. žiniose, leidž. Vilniuje. 1913 atvyko į JAV, 1915 studijavo Valparaiso un-te chemiją, Muncie inst. baigė gamtos skyrių, Armouro inst. ir Missouri un-te chemiją. Redagavo Valparaise Moksleivių kelius.

Bendradarbiavo Vien. Lietuvninkų, Moksleivių Sparnuose, Karde, Jaunojoje Lietuvoje

redagavo moksleivių skyrių. 1916-17 dirbo "Naujienų" redakcijoje. Nuo 1922 "Naujienų" vyr. redaktoriaus pavaduotojas. Aktyvus Žiburėlio, Chicagos Liet. dr-jos narys nuo 1939, Liet. Kultūros dr-jos pirmininkas, Universal Savings and Loan Assn. direktorius ir iždininkas per paskutinius 30 metų ir ktitų Amerikos lietuvių draugijų veikėjas. Vedė Juliją Griniūtę, "Naujienų" bendrovės iždininkę.

Aukers Albert J. gimė 1910 Cumbola, Pa. Vėliau apsigyveno Chicagoje ir čia ėjo mokslus. Baigė Armour technologijos institutą, dirbo Victor Mfg. & Gasket Co. kaip inžinierius. Nuo 1960 District Savings & Loan Assn. prezidentas ir jos vedėjas. Yra U. S. Savings & Loan League Civic Development komiteto narys. Priklauso Liet. Taupymo Bendrovių Lygai buvo jos prezidentas; Ill. Liet. Prekybos Buto direktorius; U. S. Sav. & Loan League Management Committee narys; Cook County Sav. & Loan Lygos, Knights of Columbus 4-to laipsnio narys. 1936 vedė Anną F. Janulytę.

Babickaitė Graičiūnienė Ūnė, dramos artistė, gimė 1890 Virbališkių k., Panevėžio vls., atvyko į Chicagą 1919. 12. 1920 Chicagoje buvo suorganizavusi dramos kursus, o 8. 20 kursus atidarė spektakliu "Peteliškės". Chicagoje ištekėjo už Vytauto Graičiūno. 1925 išvyko Europon, kur buvo įsijungusi į Londono ir Paryžiaus teatrus. 1936 grįžo Lietuvon. Buvo Šaulių Sąjungos teatro vadovė. 1962 mirė Lietuvoje.

Babravičius, Juozas. Gimė 1882. 3. 21 Vilkaviškyje. Mirė 1958 Kaune. Mokėsi Petrapilio konservatorijoje, geradariams padedant. Ją baigęs, 1912-19 dainavo Maskvos imperat. operoje lyriniu tenoru. Vienas pirmųjų mūsų solistų, kuris plačiausiai keliavęs po pasaulį su koncertais. Po bolševikų revoliucijos gyveno Turkijoje. Dainavo Graikijos karaliams Aleksandro rūmuose. Paskui koncertavo Londone, Glasgove, Paryžiuje, Rivieroje, kunigaikščio Coonnaugth ir kitų rūmuose. 1927-28 dainavo F. Šaliapino organizuotoje operoje "Sevilijos Kirpėjas" 48 miestuose. Buvo grįžęs Lietuvon, bet vėliau vėl atvyko į Ameriką. Buvo vienas mūsų žymiųjų solistų, pasiekusių aukšto meninio kamerinių koncertų lygio. Jo balsas nebuvo stiprus, bet meniškai jį sugebėjo naudoti kameriniuose pasirodymuose, ko negalėjo atsiekti operoje.

Jis yra įdainavęs į plokšteles kelis mūsų kompozitorių kūrinius. Buvo pirmutinis į JAV atvykęs aukšto lygio lietuvis menininkas, kuris parodė saviesiems ir svetimiesiems lietuviškos dainos grožį ir menišką jos atlikimą.

Bačiūnas (Bachunas), Juozas, J. Gimė 1893.5.24 Jurbarke. Amerikon atvyko 1897 kartu su tėvais, kurie apsigyveno Chicagoje. Lankė pradžios ir vidurinę mokyklą. Ankstyvoje jaunystėje įsijungė į Amerikos lietuvių visuomeninį gyvenimą. 1907-13 laikraščio Lietuva linotipininkas; 1914-15 savaitraščio Draugas administratorius. 1916 su kitais atpirko iš A. Olševskio savaitraštį Lietuvą. 1918 suorganizavo Lithuanian Publishing Co. ir buvo jos prezidentas. Kurį laiką leido Lietuvą dienraščiu, vėliau vėl savaitraščiu. 1919 įsigijo Tabor Farm vasarvietę, Sodus, Michigan. Aktyviai reiškiasi JAV ir Kanados turizmo organizacijose. Dvejus metus buvo išrinktas Michigano turizmo organizacijos prezidentas. Buvo 3-jų miestų vaizbos buto tarybos narys. Išplėtė vasarviečių biznį į Floridą, Tennessee ir Michiganą. Turėjo 7 vasarvietes. Aktyviai dalyvauja visoje eilėje amerikiečių ir lietuvių organizacijų — Lietuvai Vaduoti S-gos, Misijos ir kitų draugijų organizatorius, Nuo 1951 iki 1953 Amerikos Lietuvių Spaudos ir Radijo Draugijos Viltis, leidžiančios Dirvą, pirmininkas; aktyvus tautinės srovės darbuotojas; 1963 išrinktas Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Valdybos pirmininku. Išleidęs šias knygas: Balutis, šaulių trimitai, Olševskio, Ambrazėjaus, Vanagaičio monografijas, Antanas Olis, Kelionė po Pacifiko Kraštus, Ko Važiavau į Europą, Blezdingėlės prie Torrenso, Birzio-Akyro dvi knygas apie Lietuvos ap skričius, Vanago Plunksna, Vanagaičio Dainų Rinkinį, Vanago snapas (dainų ir dainelių rinkinys), Tautosaka apie Dangų, Oi Tos Dienos, Tos Dienelės, Mano Viešnagė Amerikoje

ir kt. Yra išleidęs keletą monografijų anglų kalba. Už nuopelnus Lietuvai ir lietuviams apdovanotas Gedimino ordinu ir šaulių medaliu. Už visuomenišką veiklą amerikiečių organizacijose yra apdovanotas Virginia Colonel titulu, įsteigtu pirmojo JAV prezidento George Washington, ir Kentucky Colonel titulu. Taipgi yra gavęs eilę pažymėjimų iš miestų Tarybų ir viešbučių bei vasarviečių organizacijų. Vedęs Mariją Bartusevičiūtę, gimusią Lietuvoje.

Bacevičius, Antanas. Gimė 1885. 8. 10 Šiaudinių km., Lukiškių par. Porą žiemų mokėsi pradžios mokykloj. Į Ameriką, į Chicagą, atvažiavo 1906. Veik visą amžių dirbo rūbų siuvyklose. 1940-49 buvo Labdarių ūkio ir prieglaudos vedėjas. Darbavosi Liet. Vyčių 5 kp., buvo Federacijos centro valdyboje ir veikė kitose organizacijose.

Bagdžiūnas - Borden, Jonas. Gimė 1882. 8. 30 Budžiniškuose, Lygumų par., Šiaulių aps. Į Chicagą atvažiavo 1889. 1923 baigė De Paul un-to teisių skyrių magistro laipsniu. 1908-20 turėjo privatų banką Chicagoj. Priklauso SLA; 1930-34 buvo SLA įstatų komisijos narys, Lietuvos Laisvės Varpo sumanytojas, kultūros darbuotojas, politikas. Buvo respublikonų partijos kandidatas į aldermonus. J. Bagdžiūno iniciatyva 1935 į Lietuvą buvo pasiųsta 11 Amerikos lietuvių sportininkų. 1937 jo pastangomis buvo atsikviesta lietuvių sportininkų grupė iš Lietuvos, kuri čia rungtyniavo su Amerikos lietuviais. 1936 Lietuvos vyriausybė jam įteikė aukščiausią civiliniam asmeniui atžymėjimą — DLK Vytauto III laipsnio ordiną. Buvo Universal State Banko direktorius ir iždininkas. 1917 Illinois valstijos gubernatorius paskyrė Bagdžiūną vakarinės miesto dalies Parkų komisijonierium 4 metams. Prez. Wilsonas paskyrė Exemption Board 26-tos Divizijos nariu, kurios buvo pirmininkas. Chicagos vakarinėje dalyje pastatė apie 30 namų. Išaugino dukras Genovaitę ir Ceciliją ir sūnų Joną. Mirė 1965 9.25.

Bagavičius (Bay), Jurgis. Gimė 1888. 4. 25 Kuršėnuose. Lietuvoj, Šiauliuose, mokėsi siuvimo amato. 1907 atvyko į Chicagą. Visą laiką dirbo siuvimo įmonėse. Chicagoje lankė pradžios mokyklą, vėliau vakarais lankė aukštesniąją mokyklą dvejus metus. Priklausė Amalgamated unijai, lietuvių

269 skyriui. Daug kartų buvo deleguotas į aukštesnę tarybą ir taip pat priklausė Palaimintos Lietuvos ir Chicagos Lietuvių Draugijoms. Buvo uolus draugijų darbuotojas. 1911 vedė Magdaleną Liubinavičiūtę. Išaugino sūnų Jurgį ir dukrą Magdaleną.

Balčiūnas, Juozas. Gimė 1882. 1. 22 Ringeliškių km., netoli Liškiavos. Į Ameriką atvažiavo 1900. Pradėjo dirbti tabako ūkiuose. Susitaupęs kelis dolerius, grįžo į New Yorką. 1911 atvažiavo į Chicagą, Pabuvęs čia porą metų, įsigijo taverną ir valgomųjų daiktų krautuvę. Vėliau nusipirko biznį, kurį vedė kol išėjo į pensiją. Chicagoje veikė Birutės Kalno Draugijoj, vyskupo Valančiaus, Simano Daukanto draugijose, Jaunų Lietuvių klube, SLA 36 kuopoj, Teisybės Mylėtojų draugijoj, kurios pirmininkas buvo 30 metų. Buvo Lietuvių Auditorijos Bendrovės direktorius, Lietuvių Tau-

tinių Kapinių direktorius ir pirmininkas. 1910 vedė Katariną Mackevičiūtę, gimusią Kruonio vls. Andrininkų kaime. Užaugino du sūnu: Juozą ir Edvardą, ir dvi dukras: Milli ir Florence.

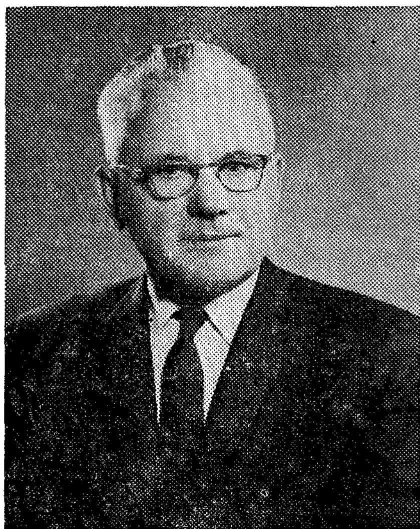
Baltakys, Gasparas. Gimė 1888 Izabelionių km., Andrijoniškio vals., Ukmergės aps. Paaugusį Gasparą tėvai leido į

Andrijoniškio liaudies mokyklą, kurią baigė per du metu. Norėjo išleisti į aukštesnę mokyklą, bet jų neturtas neleido jiems to padaryti. 1908 atvyko į Ameriką. Chicagoj kurį laiką buvo "Amerikos žinių" redaktorius ir dirbo spaustuvėje. 1912. 3. 1, išgerdamas karbolinės rūgšties, jis baigė savo trumpą, varginga gyvenimą.

Balutis, Bronius K. Gimė 1879. 12. 27 Seirijuose. Baigė Udrijos pradžios mokyklą, Vymyslino (Plocko g.) mokytojų seminariją ir Pskovo matininkų kursus. Kurį laiką mokytojavo. Į Ameriką atvyko 1905, studijavo Valparaiso u-te ir baigė Chicagos Kent College of Law. Advokato teises gavo 1916. T. M. D. pirmininkas 1908-10; Lietuvos redaktorius 1912-19; Amerikos lietuvių atstovas ir Lietuvos delegacijos sekr. Paryžiaus Taikos konf. 1919; pradėjo tarnybą Lietuvos Užsienio Ministerijoj 1920. 1. 1; buvo ministerijos patarėjas, politikos departamento direktorius, viceministeris ir generalinis sekretorius. Lietuvos Ministeris Amerikai 1928-33 ir Lietuvos Ministeris Anglijai nuo 1933. Gyvena Londone. Vedęs, duktė Ada Rozenblatienė gyvena Californijoje.

Baltutis, Povilas. Pradėjo kultūrinę veiklą šio šimtmečio pirmaisiais metais, kai Škotijoje gyveno Lietuvos Socialdemokratų lyderis Janulaitis. Aktyviai jis padėjo Janulaičiui leisti "Darbininkų Balsą", vėliau "Rankpelnį". Atvykęs į JAV aktyviai bendradarbiavo Olševskio Čikagoje leidžiamoje "Lietuvoje". Prasidėjus Minesotoje IWW sąjūdžiui, Povilas perėjo į amerikonišką veiklą. Pirmojo pasaulinio karo metais grįžęs į Chicagą įsijungė į Amerikos Lietuvių Socialistų Sąjungą. Vėliau perėjo prie "Vilnies" pasekėjų. Mirė 1962.5.24.

Balzekas Stanley P. gimė 1894. 4. 23 Nuotakų k., Ukmergės aps. Amerikon atvyko 1912, į Chicagą. Pradžioje dirbo mašinistu, o vėliau mėsos parduotuvėje. Baigė prekybinės administracijos mokslus Valparaiso universitete. Įsigijo auto mašinų parduotuvę ir čia visą laiką dirba drauge su savo sūnumi. Jis prekiauja Chrysler ir Plymouth firmos mašinomis. 1955 jo įstaiga turėjo didelį pasisekimą ir užėmė 4-tą vietą Amerikoje Chrysler automobilių pardavimo prekyboje. Parduotuvėje dirba apie 30 tarnautojų. Jisai yra buvęs Chicagos Lietuvių Prekybos Rūmų prezidentas ir yra kitų 8 lietuvių organizacijų narys. Jo žmona Emilija Grigaravičiūtė gimė 1901 Lietuvoje. Sūnus Stanley Jr. gimė 1924 Chicagoje ir čia baigė De Paul universitetą magistro laipsniu.

Barcus Sophie gimė 1898 Užvenčio miestelyje, Šiaulių aps. Jaunutė tėvų Laurinavičių buvo atvežta Amerikon į Chicagą. Lankė Town of Lake pradžios mokyklą, mokėsi muzikos. Kiek paaugusi dainavo solo įvairiose programose, priklausė chorui ir Lietuvių Dramatiškam Rateliui. 1932 kartu su savo vyru Augustu įsteigė lietuvių radijo valandėlę, kuri pradžioje veikė tik vieną kartą savaitėje. Vėliau ši programa

pasidarė taip populiari, jog ji padažninta iki 8 kartų. 1961 įvesta dar viena valandėlė anglų kalba "Round The World

With Music". Ji suorganizavo ir vedė Lietuvių šeimininkių Raudonojo Kryžiaus vienetą, veikusį 1942-1957. Šio vieneto pastangomis buvo nupirktas ambulansas ir įteiktas Amerikos Raudonajam Kryžiui Chicagoje. Tai plačiai nuskambėjo per amerikiečių spaudą. Vieneto narės, apie 300 moterų, daug pasidarbavo, rinkdamos ar siūdamos rūbus ir kt. Per Raudonąjį Kryžių nemaža daiktų buvo nusiųsta karo nukentėjusiems Europoje sušelpti. Už savo darbą ji gavo kelis padėkos laiškus su JAV prezidento parašu. Ji prisidėjo prie Balfo Chicagos aps. organizavimo ir buvo jo valdyboje.

Daug yra pagelbėjusi nemažam kiekiui lietuvių organizacijų, nemokamai skelbdama jų parengimus ar pati reklamuodama įvairius įvykius. Todėl lietuvių tarpe buvo viena populiariausių ir labiausiai gerbiamų moterų Chicagoje.

Ištekėjo už Augusto Barcaus 1921 ir užaugino dukrą Aldoną, kuri talkino radijo programą vesti. Augustas Barcus mirė 1958. 3. 20. Sophie Barcus mirė 1961. 10. 9. Palaidoti Lietuvių Tautinėse Kapinėse. Tėvams mirus, Aldona su savo vyru Feliksu Daukum tęsia radijo programas.

Baronas, Kazys. Gimė 1890 birž. 12 Viršnio dvare, Viešintų par., Panevėžio aps. Lankė Mintaujos gimnaziją ir Saulės mokytojų kursus Kaune. Tikėjosi būti mokytoju, bet susidraugavęs su revoliucionieriais turėjo prasišalinti iš kursų ir iš Lietuvos. 1907 atvyko į JAV, laikinai apsigyveno Roselande ir dirbo K. Čutros mėsinėje. Po pusmečio išvyko į St. Louis, dirbo skerdyklose. Vėliau perėjo prie spaustuvės darbo. Gavęs pakvietimą iš "Kovos" administratoriaus, išvyko į Philadelphiją ir dirbo prie "Kovos" apie dvejus metus. Tenai

pradėjo rašyti straipsnelius ir daryti vertimus. Pasirašydavo: K. J. Valys, K. J. Virsnys, K. J. VS. Svarbesnieji jo vertimai: Upton Sinclair Vagis, Čechovo — Piršlybos, Maksim Gorkio — Žmogus, ir daug mažesnių dalykėlių. "Pirmyn" chorui yra išvertęs keletą operėčių ir vieną operą. Kai vėl sugrįžo į Chicagą 1910, dirbo Valaskos spaustuvėje, o kai nebūdavo darbo ten, eidavo į kitas spaustuves. Kai Valaska 1913 sumanė leisti savaitinuką "Roselandietį", jis buvo to laikraščio redaktorius. "Roselandietis" po bandymų pusmečio sustojo. Roselande įstojo į LSS 137 kp., padėjo organizuoti "Aido" chorą ir Scenos Mylėtojų Ratelį. 1913 su draugais įsteigė "Aušros" skaityklą ir vakarinę mokyklą. Iš pradžių mokykloje dėstė pats. 1914 vedė Michaliną Umbražūnaitę ir susilaukė dviejų dukterų — Mildos ir Lillian. Kai "Naujienos" tapo dienraščiu, pradėjo ten dirbti prie pirmojo puslapio, ar prie vietinių žinių. Dirbo iki 1938. Apie porą metų redagavo "Kardą". 1937 pradėjo jausti spaudimą galvoje. Nustatyta, jog ant smegenų augo votis ir darėsi vis didesnė ir pavojingesnė. Daktarai votį išpiovė, bet sveikatos nebeatgavo. 11 metų pasikankinęs mirė 1949. 11. 30.

Baronienė Umbražūnaitė Mikalina gimė 1892. 9. 15 Pivarų k., Tverečiaus vls., Švenčionių aps. Mokėsi rašto namie iš tėvų. Būdama 9 metų išvyko pas dėdę į Švenčionėlius. Tenai padėjo darbuotis prie namų, o laisvu laiku mokėsi. Būdama 15 metų, išvyko į Peterburgą Rusijoje. Tenai turėjo tarnybą dvejis metus. Peterburge pramoko rusų kalbos ir susipažino su didmiesčio gyvenimu. 1913 atvyko į Chicagą. Metais vėliau ištekėjo už Kazio Barono. Juodu susilaukė dviejų dukterų — Mildos, kuri paūgėjusi veikė Pirmyn chore ir dirbo Naujienų raštinėje, vėliau ištekėjo už Antano Vaivados, tarnaujančio Valstybės Departamente. Lillian yra ištekėjusi už karininko Povilaičio. Mikalina veikia SLA moterų kuopoje, Moterų Apšvietos draugijoje ir Chicagos Liet. Taryboje. Labai stiprią ištvermę Mikalina parodė, kai jos vyras Kazys Baronas tapo invalidas. Per 11 metų jai teko ligonį sarginti, namus tvarkyti ir pragyvenimui uždirbti.

Beliajus Vytautas F. gimė 1908. 2. 26 Pakumpio k., Prienų vls., Marijampolės aps. Pradžios ir vidurinį mokslą ėjo Prienuose ir Kaune. Amerikon atvyko 1923 ir Chicagoje lankė

vidurinę mokyklą. Daugiausia pasižymėjo tautinių šokių ir jų mokymo srityje. Suorganizavo ir vadovavo "The Lithuanian Youth Society" tautinių šokių grupę 1932-1943. Taip pat vadovavo Ateities tautinių šokių grupei Chicagoje 1945-1951. Chicagos parkuose jis vadovavo įvairių tautų šokių grupėms, mokydamas jas tautinių šokių. Nuo 1943 redaguoja tautinių šokių ir folkloro žurnalą anglų kalba — Viltį. 1936-1939 jis leido ir kitą žurnalą — Lore anglų kalba. Redagavo Vagos leidinį 1935, kuriame buvo duota JAV gimusių lietuvių rašytojų novelės. Parašė ir išleido šias knygas: Dance and Be Merry du tomai, 1940, 1941, The Dance of Lietuva 1951, Merrily Dance 1947, Būkime Linksmi 1951. Nuo 1930 bendradarbiavo Naujienose ir anglų spaudoje. 1935-36-37 Chicagoje buvo suorganizavęs lietuvių dailės parodas.

Bernadišius, Adomas gimė 1888. 6 Makonių k., Troškūnų vls., Panevėžio aps. 1913 išvažiavo į Argentiną. Po dviejų metų atvyko į Chicagą, kur apie porą metų dirbo Illinois Central R. R. Co. prie garvežių taisymo. 1918 Ciceroje pradėjo pardavinėti anglis, o vėliau anglis bei skystąjį kurą, ir iki

šių dienų veda tą biznį. Jis nuo jaunų dienų darbuojasi lietuvių organizacijose. Jau 40 metų yra Šv. Antano Taupymo ir Skolinimo bendrovėje direktorius ir iždininkas. Priklauso Šv. Antano, Vardo Jėzaus ir kitoms dragijoms. 1924 vedė Ievą Liubšaitę. Užaugino sūnų Antaną ir dvi dukteris.

Bertulis, Jonas P. gimė 1891. 10. 9 Balnių k., Užvalkių vls., Raseinių aps. Amerikon atvyko 1909. Pradžioje dirbo įvairius darbus. 1930 tapo M. P. Jovarausko įvairių reikmenų prekybos dalininku. 1934 savo prekybos įmonę inkorporavo ir pavadino Roosevelt Furniture Co. Jovarauskui pasitraukus iš biznio, buvo šios kompanijos biznio vedėjas iki mirties 1953. 10. 9. Priklausė Lietuvių Vaizbos butui ir veikė dauge-

lyje draugijų ir klubų: Chicagos Lietuvių Draugijai, šv. Antano, šv. Cecilijos draugijoms ir Lietuvių Baltos žvaigždės, Rytmetinės žvaigždės, Utenos aps. Draugiškam klubui, Zarasiškių ir Lietuvių Piliečių, Darbininkų klubams. Aukojo Lietuvai ir kultūros reikalams.

Biežis, Steponas dr. gimė 1889. 3. 18 Bliūdžių k., Panevėžio aps. Pradžios mokyklą ir 4 gimnazijos klases baigė Panevėžyje. 1910 atvyko Amerikon, 1912 baigė Valparaiso universitetą bakalauro laipsniu. Po to lankė Chicagos College of Medicine and Surgery, kurį baigė 1916 M. D. laipsniu. 1917 įstojo į JAV armiją leitenanto laipsniu. Buvo Amerikos Lietuvių Daktarų Draugijos pirmininkas, Amerikos lietuvių moksleivių susivienijimo organo "Jaunimo Sapnai" redaktorius 1912-1914, "Gydytojo" redaktorius 1923-1925, SLA daktaras kvotėjas nuo 1940, komp. A. Vanagaičio paminklo statymo komiteto pirmininkas, Chicagos ALT'o narys, 1953 pirmininkas, veiklus Amerikos Lietuvių Tautinės Sąjungos darbuotojas, pirmasis vicepirmininkas. Nuo 1936 Margučio radijo programos sveikatos skyriaus vedėjas.

Yra parašęs 188 pusl. knygą Būkit sveiki 1953 ir išvertęs Pasakojimus apie septynis pakaruoklius 1912, 95 pusl., ir James Allen — Kaip žmogus mąsto ir Iš širdies.

Buvo šv. Kryžiaus ligoninės Chicagoje vyriausias chirurgas 1928-1929 ir 1939-1941, jos gydytojų štabo pirm. 1934-1936, pirmas lietuvis gydytojas Chicagoje, priimtas American College of Surgeons draugijos nariu; Illinois Medical Society ir American Medical Association narys. Už nuopelnus Lietuvai 1938 apdovanotas Gedimino ordinu. Vedė Oną Rudauskaitę.

Bliža, Kazys gimė 1890 Lazdininkų k., Darbėnų vls., Kre-

tingos aps. Į Ameriką atvažiavo 1908 į Pensilvaniją, o po 2 metų atvyko į Chicagą. Pradžioje dirbo įvairius sunkius darbus, o 1914 išvažiavo į Valparaiso universitetą. Ten jis studijavo iki 1922, baigė farmacijos mokslus, gavo bakalauro laipsnį. Dirvo vaistininku įvairiose lietuvių vaistinėse, o 1924 jau atidarė savo vaistinę. Šiame biznyje jis buvo iki 1946. Gyvendamas Chicagoje, jis buvo Liet. Socialistų Sąjungos 22 kp. sekretorius, taip pat priklausė Lietuvos Ūkininko ir Dr. Vinco Kudirkos draugijoms. 1947 išvyko į St. Petersburg, Fla., gyventi. Čia prisirašė prie Amerikos Liet. Klubo. Mirė 1964. 2. 12.

Borchertas, Jurgis gimė 1893 6. 19 Dainių k., Jurbarko vls., Raseinių aps. Į Ameriką atvažiavo 1913. Pradžioje apsigyveno New Haven, Conn., bet po poros metų persikėlė į Chicagą, o vėliau Beverly Shores, Ind. Kurį laiką dirbo didelėje Sears Roebuck bendrovėje, o vėliau gavo laiškų išnešiotojo darbą. Kurį laiką jam teko dirbti Crane b-vėje. 1925 pradėjo dirbti prie statybos darbų, o nuo 1928 kontraktorius. Jis pastatė Chicagoje ir jos priemiesčiuose daug naujų namų. Priklauso Chicagos Liet. dr-jai, Dailidžių Unijai, Ziono Liet. Evangelikų dr-jai ir parapijai. Vienas Liet. Piliečių Klubo Beverly Shores, Ind., kūrėjų. 1916 vedė Oną Povilaitytę. Jiedu išaugino dvi dukras ir sūnų.

Bračiulis - Bradčiulis Pranas, adv., gimė 1867. 11. 6 Seirijuose, Alytaus aps. Baigė Seirijų pradžios mokyklą ir Gardine 4 gimn. klases. Į Chicagą atvyko 1883. Dirbdamas baigė Metropolitan Business College Chicagoj. 1893. 10. 2 baigė Chicagos English High and Manual Training School ir gavo mokytojo pažymėjimą. Jis mokytojavo Chicagoje pradinėje mokykloje iki 1896. 1895 įstojo į Lake Forest Universitetą — dab. Northwestern teisių skyrių ir baigė 1899. Valst. egzaminus išlaikė 1900 ir vertėsi advokato praktika. Buvo pirmasis lietuvis advokatas Chicagoje.

Nuo 1896 jisai buvo Lietuvių Mokslo Draugijos narys, nuo 1886 buvo SLA bei įstatų komisijos narys ir 1911 pertvarkė SLA iš paprastos draugijos į fraternalę arba apdraudos draugiją. Jis paruošė naują SLA konstituciją. 1911 buvo vienas iš Liet. Tautinių kapinių steigėjas ir direktorius per 6 metus. Darbavosi keliose organizacijose. Nuo 1909 Lietu-

vių Dailės Draugijos narys ir Birutės rėmėjas. 1903 vedė Eugeniją De Saa, kuri mirė 1926. Pirmojo pas. karo metu Illinois gub. buvo paskirtas Legal Advisory Board ir USA Secret Service nariu. 1920 išvyko Lietuvon ir ten buvo įtrauktas į prisiekusių advokatų skaičių. Praktikavo Kaune. 1921 Lietuvai atgavus Vilnių, buvo paskirtas Vilniaus Apygardos teismo teisėju. 1921 grįžo į Chicagą ir aptvarkęs savo reikalus, vėl išvyko Lietuvon. Tada buvo vėl paskirtas Kauno Apygardos teismo teisėju.

1923 Bračiulio iniciatyva buvo įsteigtas Amerikos Lietuvių Klaipėdos Krašto Vadovavimo komitetas, kurio jis buvo pirmininkas. Surinko ir persiuntė Klaipėdos Krašto Gelbėjimo komitetui keletą tūkstančių dolerių. 1927 nusipirko prie Klaipėdos miesto 200 margų ūkį. 1928 vedė klaipėdietę Elzbietą B. Lacytytę. Už savo veiklą Lietuvos labui 1934 gavo Gedimino ordiną. Parašė knygą "Kristaus teismas ir jo teisėjai". Mirė 1952. 6. 1.

Brazis,Algirdas, dainininkas, baritonas, gimė 1915. 11. 9 Chicagoje. Mokėsi Morton aukšt. mokykloje ir Cicero Junior College. Vėliau studijavo teisę Kent Law School Chicagoje ir De Paul universitete. Muzikos

ir smuikuoti pradėjo mokytis 1924. Nuo 1936 atsidėjo vien menui, iš tenoro pereidamas į baritoną. Dainavimą studijavo pas Bianco Sarojo ir Dimitri Onofrejo, kol jų buvo operai galutinai prirengtas. Brazis anksti pradėjo dainuoti koncertuose ir 1938 su Pirmyn choru dainavo Lietuvoje. 1934-40 Metropolitan Concert Co. dalyviu dainavo JAV didmiesčiuose; 1943 Chicago American Opera Co. Rigoletto operoje, Grand Park koncertuose su simfoniniu orkestru, Soldier Field stadione Carmen operoje; 1944 laimėjo 3 metų kontraktą su Chicago Opera Co. varžytynėse ir dainavo Universal Opera Co. Paskui buvo WGH radijo stoties Theatre of

the Air programų narys. 1947 laimėjo kelerių metų kontraktą San Carlo Opera Co. varžytynėse. 1949 New Yorko Opera Co. 1951. 4. 18 suruošė koncertą Carnegie Hall New Yorke. Po to koncerto buvo pakviestas į Metropolitan operą baritonu ir į Olandijos operą nuolatiniu solistu. Nuo 1951 keletą metų dalyvavo Metropolitan operos pastatymuose.

Brenza, Jonas gimė 1889.4.14 Naricoke, Pa. Teisių mokslus baigė Yale universitete, gaudamas bakalauro ir magistro laipsnius. J. Brenza kartu su Krotkum įsteigė finansinę įstaigą Evergreen, Ill. — Chicagos priemiestyje. Ten įsteigė Metropolitan State banką ir po kurio laiko jį perkėlė į Bridgeportą, prie 35 ir Halsted gatvių. Vėliau vėl perkėlė į vakarinę dalį, kur bankas gyvuoja iki šios dienos. Buvo Metropolitan State banko prezidentas, Draugo dienr. direktorius, Prekybos Rūmų ir kt. dr-jų narys. Aktyviai dalyvavo respublikonų partijos veikloje ir 1951 respublikonų sąrašu buvo išrinktas Cook aps. iždininku ir mokesčių rinkėju. Mirė 1955. 2. 11.

Brenza, Julius gimė Naricoke, Pa. Išėjo aukštuosius mokslus Valparaiso ir Yale universitetuose, gaudamas bakalauro laipsnį. Brolis Jonas, įsteigęs Metropolitan State banką, pasikvietė jį kartu dirbti. Po Jono mirties, jis buvo Metropolitan State banko prezidentas. Bankas išsilaikė depresijos laikais ir 1956 depozitų turėjo apie 18 milijonų dolerių.

Brenza, Silvestras A., dr. gimė Naricoke, Pa. Baigęs medicinos mokslus, ilgą laiką vertėsi gydytojo praktika Town of Lake kolonijoj. Turėjo nemažą Metropolitan State Banko akcijų, kuriam vadovavo jo broliai — Jonas ir Julius. Šiems mirus, jis buvo šio banko prezidentas. Planuojant Šv. Kryžiaus ligoninės statybą, šiam reikalui paskyrė $5,000. Mirė 1958. 12. 5. Pagal Waukegano teismo pranešimą, turto paliko 1,134,429 dol. Jo daugumą paveldėjo našlė Nelda.

Brenzaitė, Marijona gimė 1887 Naricoke, Pa. Mokėsi Wyoming seminarijoje Kingstone, Pa., vėliau lankė Valparaiso universitetą. 1910 atvyko į Chicagą ir čia atidarė ir vedė Jagell vaistinę. Įsteigė Town of Lake kolonijoje ALRK Moterų sąjungos 21 kp. ir 55-tą kuopą Chicagos šiaurinėje dalyje, taip pat Gabiją - Sorosis draugiją, kuri vėliau pakeitė vardą į

Amerikos Lietuvių Dukteris, 1919-23 ėjo ALRK Moterų sąjungos centro iždininkės pareigas. šios sąjungos šeštame seime 1920 buvo pakelta į garbės nares. Taip pat buvo šv. Kazimiero akademijos rėmėjų, Tėvų Marijonų, Labdarių, šv. Pranciškaus ir kitų draugijų veikėja ir garbės narė. Buvo savininkė ledų dirbtuvės. Už nuopelnus Lietuvai ir lietuviams ji 1938 buvo apdovanota Gedimino ordinu.

Briedis, Jokūbas gimė 1880 3.30 Rubežninkų k., Gruzdžių vls. šiauliuose baigė 4 klases. 1905-07 buvo Vilniaus žinių korektorius. Dalyvavo vaidinimuose Vilniuje ir Liepojuje. 1907 atvyko Amerikon į Chicagą. Dirbo siuvykloje, kurį laiką dirbo Naujienose, vakarais mokytojavo. Dalyvavo daugelyje vaidinimų, buvo geras aktorius, deklamatorius ir režisierius. Vaidino A. Vitkausko, Dramatiško Ratelio, J. Vaičkaus ir kitose Chicagos lietuvių trupėse.

Briška Antanas, prelatas, gimė 1884 šiaulių aps. Gavęs pradžios mokslą, įstojo į Mintaujos gimnaziją. Baigęs 6 klases, mokėsi Rygoje ir Vilniaus kunigų seminarijoje. 1905 nutraukęs mokslą atvyko Amerikon ir jau kitais metais įstojo į šv. Kirilo ir Metodijaus kunigų seminariją. Buvo įšventintas 1911. 6. 27 Elleonora, Ohio, seminarijoje. Kunigo darbuotei atvyko Chicagon ir čia paskirtas šv. Kryžiaus lietuvių parapijos vikaru, o po 3 metų Nekalto Prasidėjimo lietuvių parapijos klebonu, kur išbuvo visą savo gyvenimą. Jis savo parapijoje pastatė laikiną bažnyčią, mokyklą, kleboniją, salę ir seserų namus. Buvo patriotas ir net 5 kartus aplankė nepriklausomą Lietuvą. Be to, bendradarbiavo lietuvių spaudoje, dalyvavo lietuvių organizacijose. 1949 už nuopelnus bažnyčiai Popiežiaus Pijaus XII pakeltas į prelatus. Mirė 1953.9.2.

Bručienė Antanavičiūtė, Valerija gimė 1898. 4. 17 šiaurinėje dalyje. Mokėsi Holy Trinity, šv. Mykolo par. mokykloj Wabansia Ave. ir Holy Family Akademijoje. Vyras P. Bručas, laikrodžių ir brangenybių prekybininkas. Dukterys Adeline ir Geraldine. Turėjo gražų sopraną ir mokėsi dainuoti Amerikos Konservatorijoj, o nuo 1923 išvyko Europon. Milane studijavo pas Lindą Brambillą, Nicoje pas Jan De Reshke ir Paryžiuje pas Madam Litvin. 1924 debiutavo Montreux, šveicarijoj, o vėliau dainavo Mimi

ir Violetos roles Vercy, Lausanne ir kai kuriose operose Italijoj. Chicagoje per daugelį metų dalyvavo įvairiuose lietuvių ir svetimtaučių koncertuose ir parengimuose. 1931 įsigijo Grožio Salioną ir laikė jį virš 20 metų.

Bružas, Pranas gimė Žarėnų vls. Į Ameriką atvyko 1913 ir apsigyveno Roselande. Daugelį metų veikė Visų Šventų parapijoje LRK S-mo 33-je kuopoje, Liet. Labdarių 2-je kp., Balfo 57-me skyriuje, Šv. Vardo dr-joje, Lietuvių Bendruomenėje ir kitose draugijose. Mirė 1960. 5. 4.

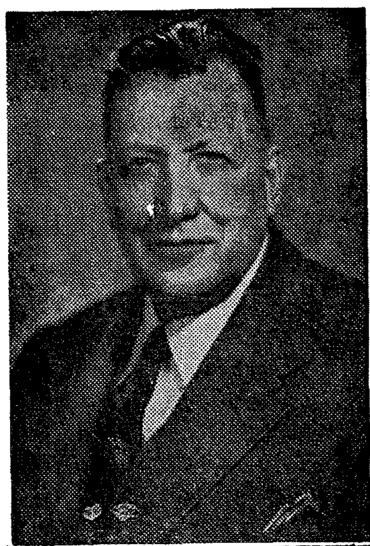
Bučinskas, Jonas gimė 1886 Panevėžy, mokslus ėjo Petrapily, kur įsijungė į studentų draugiją ir dalyvavo revoliucijos sąjūdyje. 1907 išvyko į JAV ir apsigyveno Chicagoje, kur, sunkiai dirbdamas, savo pastangomis baigė teisių ir elektros inžinieriaus mokslus. Vedė E. Yusaitę 1915 ir išauklėjo dukteris: Joaną Andrulienę ir Honorę Bučinskaitę, baigusias aukštuosius mokslus. Mirė 1932.

Bučinskienė Yusaitė, Elena gimė 1894. 11. 13 Gavalturos k., Pilviškių par., Antanvo vals. Pradžios mokslus baigė Čystoje Rūdoje. Į JAV atvyko 1910 ir apsigyveno Chicagoje. 1911 įstojo į Liet. Mot. D-ją Apšvietą ir kelerius metus dirbo užrašų ir finansų sekr. ir įvairiose komisijose. 1923 viena steigėjų SLA 134 kp., kurioje buvo 6 m. užr. ir 4 m. fin. sekr. Čia nebuvo nė vieno parengimo bei svarbesnio reikalo, prie kurio ji nebūtų prisidėjusi savo darbu ar nuoširdžiai parėmusi. Ji taip pat veikė Sandaroje, Tėvynės Mylėtojų ir Lietuvos Ūkininko draugijose.

Bučys, Pranciškus, vyskupas, gimė 1872. 8. 20 Šilgalių km. Slavikų par. Mokėsi Slavikuose ir Marijampolės kimnazijoje. 1890 stojo į Seinų kunigų

seminariją, kurią baigęs 1895 stojo į Petrapilio kunigų akademiją ir įšventintas kunigu 1895. 3. 25. 1901 baigęs Šveicarijoje Friburgo universitetą gavo teol. dr. laipsnį. 1902 paskirtas Seinų kunigų sem. profesoriumi, o po keletos mėnesių toms pačioms pareigoms perkeltas į Petrapilio kunigų akademiją. 1909 tapęs Marijonų ordino nariu, 1916 atvyko Chicagon ir apsistojo pas marijonus. Čia išgyveno 5 metus, eidamas įvairias pareigas vienuolijoje ir kitur: redagavo Draugą, rašė laikraščiams ir žurnalams, klebonavo lietuvių parapijose. 1921 marijonų vyresnybei įsakius grįžo Lietuvon, kur organizavo Lietuvos universitete teologijos skyrių ir 1922 buvo jo dekanas, o 1924 universiteto rektorius. 1927 išrinktas marijonų vienuolijos generolu ir 1928 kuriam laikui apsistojo Romoje, kur 1930. 7. 6 buvo konsekruotas rytų apeigų vyskupu. Po to buvo vėl Lietuvoje, keletą kartų buvo atvykęs Amerikon aplankyti lietuvių kolonijas. 1951. 3 iš marijonų generolo pareigų pasitraukė ir gyveno Romoje iki mirties — 1951. 10. 25.

Budrikas, Juozas F. gimė 1888 Skuode, Lietuvoje. Į Chicagą atvyko 1910 ir nuo 1912

vedė prekybos biznį. Daug pasidarbavo lietuvių muzikos skleidimo srityje. Išleido visą eilę lietuviškos muzikos gaidų ir patefono plokštelių. Joseph F. Budrick, Inc., buvo viena didžiausių lietuvių baldų ir kitų namų reikmenų krautuvė Chicagoje. Turėjo auksinių daiktų skyrių. Liet. Prekybos Rūmų steigėjas. Pirmą kartą Budriko įstaigos Radijo Programa pasirodė 1929, leidžiama kartu su laikr. Naujienomis iš didžiulės WLS stoties. Vėliau J. F. Budrikas savarankiškai kas sekmadienį pradėjo leisti programą per WCFL. Kitas Budriko firmos programas transliavo stotys WAAF ir WHFC. Protarpiais pirmiau leido programas ir iš kitų radijo stočių.

1932-1933 Budriko įstaiga taipgi finansavo naktinę programą trumpomis bangomis iš stoties WCFL. Lietuvių dainos menas buvo jam arčiausias. Jis rėmė dainininkus konkursais, varžybomis per savo radijo valandėlę, ir kitais būdais. Budriko lėšomis ir pastangomis buvo išleistos kompozitoriaus Stasio Šimkaus keturios dainos solistui su pianu. 1930 išleido lietuvių liaudies dainų ir šokių rinkinį bei lietuviškų plokštelių. Mirė 1962. 8. 12. Palaidotas Liet. Tautinėse kapinėse.

Bukauskas, Pranas gimė 1880 9. 16 Kudaičių k., Laukuvos par., Tauragės aps. Lankė Šilalės pradžios mokyklą, Lietuvoje išmoko siuvėjo amato, Amerikon atvyko 1901, į Chicagą. Dirbo įvairius darbus. Susitaupęs pinigų, 1911 įsteigė moterų, vyrų ir vaikų batų ir drabužių krautuvę Town of Lake apylinkėje. Laikydamas krautuvę mokėsi laikrodžius taisyti. Po 10 metų savo krautuvę pardavė ir 1913 įsigijo brangenybių ir laikrodžių taisymo krautuvę, kurią išlaikė iki 1957 metų. Priklausė "Aušros" draugijai, SLA, Kęstučio klubui, West Pulman Lietuvių Pasilinksminimo ir Našlių bei Našliukių klubams. 1912 vedė Marijoną Bartkaitę, turi sūnų Leonardą, dabar laidotuvių direktorių, ir dukrą Birutę.

Burba, Jarušaitytė Adela gimė 1905. 3. 4 Silvertown, Anglijoje. Į JAV atvyko 1907. 3. 1. Mokėsi St. Joseph's Grammar School, Springfield, Ohio. 1920 2. 18 ištekėjo už Antano Burbos. Sūnus Juozapas, marti Rožė, duktė Eileen, žentas Adolf Danta. Veikia 18-je draugijų ir klubų: Brighton Parko Lietuvių Moterų Klubo pirm. nuo 1952, Chicagos Lietuvių Suvalkiečių D-jos pirm. nuo 1955, Amerikos Lietuvių Piliečių Pašalpos Klubo pirm. nuo 1962, Žemaičių Kultūros Klubo nut. sekr. nuo 1959, Eržvilko Draugiško Klubo nut. sekr. nuo

1960, Šv. Kazimiero Vienuolyno Rėmėjų amžina narė, Chicagos Lietuvių D-jos narė, Moterų Draugijos Apšvieta ir Moterų Piliečių Lygos narė ir Žagariečių, Utenos aps., Joniškiečių, Zarasiškių, Krakiškių, Lietuvių Demokratų, Tauragės aps., Šakių aps. ir Upytės klubų narė.

Butėnas, Jonas gimė 1892.3.27 Akmenių k., Raseinių aps. 1907 baigė Kelmės dviklasę mokyklą, 1909 emigravo į JAV. Pradžioje dirbo fizinį darbą, kartu mokydamasis vakarinėje mokykloje. Vėliau pradėjo mokytis dainavimo Chicagoje, o 1923 išvyko dainavimo studijuoti į Italiją. Po to, trumpam laikui grįžo į Ameriką, o paskui 1928 išvyko į Lietuvą, kur dainavo Kauno operoje iki 1944. Karo metu Butėnas atsidūrė Vokietijoje kaip tremtinys. Anglų zonoje jis organizavo dainininkų ansamblius. 1947 atvyko į JAV, 1950 Chicagoje įsteigė dainavimo studiją.

Butkus, Antanas gimė 1885 Lietuvoje. Į Ameriką atvyko 1905. Kai Draugas 1912 persikėlė į Chicagą, eilę metų dirbo jo spaustuvėje, kaip linotipininkas. Gyvendamas Chicagoje, yra suorganizavęs LRKSA kuopų, iš jų sudaręs apskritį, buvęs to apskričio vicepirmininkas, o 1932-34 jo prezidentas. Vėliau persikėlė gyventi į Waukegan, Ill., įsteigė savo finansinę įmonę ir veikė Šv. Baltramiejaus parap., Šv. Juozapo ir Šv. Antano dr-jose ir Waukegano Eagles organizacijoje. Vadovavo Waukegan Savings and Loan Assn., Real Estate ir Insurance. Buvo Demokratų Partijos Lake County, Illinois, Precinct komiteto nariu, o 1933 gubernatoriaus Horner buvo paskirtas Superior of the Motor Fuel Tax Division. Vedė Oną Zupkiutę ir turi du sūnu — Leoną ir Albertą, ir 2 dukteris — Lucille ir Florentine, visi išėję aukštuosius mokslus. Mirė 1961 11.17.

Byanskas, Jonas M. gimė 1894 11.9 Chicagoje. Tėvai atvyko į JAV iš Žagarės. P. D. Ar-mour mokyklą baigė 1908, o Wendell Phillips aukštesniąją mokyklą 1912. Armour technologijos institutą (dabar: Ill. technologijos inst.) baigė 1916 mechanikos inžinierium, gaudamas bakalauro laipsnį. 1917-1921 dirbo laivų statyboje Betlehem Ship Building Corp., Quincy, Mass. 1924 vedė Vandą Svetlauskaitę. 1921-1959 dirbo Western Electric Co. Chicagoje, būdamas planavimo reikalų

vedėjas įvairiuose tos įmonės skyriuose. 1938 lankėsi Lietuvoje, kur gavo progos susipažinti su Lietuvos kompozitoriais. Išdirbęs Western Electric Co. 38 metus, išėjo į pensiją. J. M. Byanskas įsigijo ir antrą — muziko specialybę. Lankydamas aukštesniąją mokyklą, jis studijavo muziką Chicagos Muzikos Kolegijoje. 1912 gavo muzikos mokytojo teises. Muzikos kolegijoje svarbiausias jo profesorius, dėstęs pianą ir harmoniją, buvo Adolf Brune. Mikas Petrauskas, atvykęs į Chicagą, pastebėjęs jo gabumą skambinti, tarpais kviesdavosi Byanską jam akompanuoti. M. Petrauskas mokė Byanską ir smuiku griežti. Jis dirigavo orkestrams, vadovavo chorams, komponavo ir kit. 1933-1949 buvo Birutės choro dirigentas. Trumpą laiką dirigavo ir Naujosios Gadynės chorui. Byanskui vadovaujant Birutės choras pastatė Gilberto - Sullivano Raganių 1933, M. Petrausko Eagle 1934, St. Šimkaus Čigonus 1935, Offenbacho Pericola 1939 ir Sveikam ligos neįkalbėsi 1940, D. Andrulio Viengungius 1940, M. Petrausko Šienapiūtę 1940, Kaminkrėtį ir malūnininką 1940, L. Leharo Grovą Liuksemburgą 1948 ir kit. Byanskas sukomponavo Kaimo prisiminimus. Rankraščiuose turi sukomponuotų dainų.

Išėjęs į pensiją, Byanskas nenustojo dalyvavęs muzikinėje veikloje. Dažnai akompanuoja solistams ir chorams, daugiausia Lietuvos Vyčių chorui, kuris 1963 išleido plokštelę Težydi vėliai Lietuva, ir dalyvauja su savo orkestru parengimuose. Sūnus Robertas J. Byan (Byanskas) gimė 1926 2. 14. Baigė bakalauru muzikos mokslą Chicagoje — Cosmopolitan School of Music.

Čepukas, Kazys gimė 1884.3.9 Nemaniūnų k., Kamajų vls., Rokiškio aps. Į Ameriką atvy-

ko 1905 pas brolį Liudviką, Elizabeth, N. J. Ten jis dirbo plieno dirbtuvėje ir išmoko plieno kietinimo amato. Po kelių metų, pasidarė šios srities specialistas. 1907 jis nuvažiavo į Arizoną ir ten dirbo 3 metus, o paskui atvažiavo į Chicagą. Čia nusipirko valgomų daiktų krautuvę, kurią laikė keliolika metų. Gyvendamas Chicagoje įsitraukė į kultūrinę veiklą. Priklauso Humboldt Parko polit. klubui, Liet. Socialistų 81 kp. ir jos chorui, SLA 226 kp., yra jos pirm. daugelį metų, Amerikos Liet. Tarybos narys, padėjo suorganizuoti studentų aukštosios mokyklos draugiją. Vedė A. Cerškiutę 1911, išaugino dukrą Valeriją.

Černiauskas, Jurgis gimė 1879 Nendrinių k., Pilviškių vls., Marijampolės aps. Išvažiavo iš Lietuvos į Angliją, o 1901 persikėlė Amerikon ir apsigyveno Chicagoje. 1910 vedė našlę Josephiną Paugienę Mikaičiūtę, kuri 18 lietuvių kolonijoje turėjo tavernos biznį ir svetainę. Ji buvo kilusi iš Laumėnų kaimo, Žvingių par., Tauragės aps. Atvažiavo į Ameriką 1899 pas tėvus, būdama 13 metų amžiaus. Juodu turėjo 4 sūnus ir dvi dukteris. Taverną ir svetainę išlaikė ilgus metus. Prie tavernos salėje būdavo lietuviškų draugijų susirinkimai ir kitoki pobūviai. Vėliau įsigijo didelį sodą piknikams, kur būdavo nemaža lietuvių gegužinių. Šitą pardavęs, nusipirko kitą, kurį pavadino "Birutės" daržu. Šiame darže vykdavo visų svarbesnių lietuvių organizacijų piknikai. Buvo Chicagos Lietuvių Draugijos, Universal Savings and Loan Association, Lietuvių Auditorijos direktorius ir priklausė keliolikai pašalpinių lietuvių draugijų ir rėmė lietuvių kultūrinę veiklą. Mirė 1957. 7. 29. Palaidotas Floridoje, Woodlawn Parko mauzolėjuje.

Čėsna, Vincas gimė 1885.7.25 Aštrulių k., Liudvinavo vls. Amerikon į Chicagą atvažiavo 1906. Dirbo siuvėjų įmonėje. 1915 arti Rainlender, Wis., nusipirko 120 akrų farmą, su valgomų daiktų krautuve ir taverna. Tame biznyje išbuvo iki 1918 metų. Vėliau pardavęs

farmą, pirko taverną Rainlender., Wisc., mieste, kur išbuvo 11 metų. 1934 nusipirko tavernos biznį Cleveland, Ohio, kur išbuvo apie 12 metų. Dabar gyvena Kalifornijoj.

Chmieliauskas - Chimer A. J. gimė 1892. 3. 22 Mt. Carmel, Pa. 1902 su tėvais grįžo į Lietuvą ir mokėsi Marijampolės gimnazijoje, išėjo 4 klases. 1913 dirbo Tilžėje, Birutės redakcijoje. 1914 atvyko į JAV ir įsikūrė Chicagoje. Buvo Vilniaus Žinių korespondentas 1913-14, Chicagoje redagavo Jaunąją Lietuvą 1914, Draugą 1915, Kataliką 1916. Sulietuvino Technikos Stebuklai 1916, 142 pusl., išvertė Kultūros Istoriją 1918, 505 pusl., 3 tom., Vėliavos Akivaizdoje 1917, 205 pusl. Pakeitęs pavardę į Chimer, lietuvių veikloje nebedalyvauja.

Čižauskas, Valentinas, kunigas, kilo iš Slabados. Dar klierikas dalyvavo 1863 sukilime, už ką buvo ištremtas į Sibirą. Iš ten pabėgo ir 1870 atvyko į Ameriką. 1873 įstojo į šv. Kryžiaus vienuolyną South Bend, Ind. Baigęs teologijos mokslus, 1876 buvo įšventintas kunigu ir 1877 paskirtas South Bend, Ind., lenkų šv. Jadvygos par. klebonu, kur išbuvo ligi mirties. Tai antras įšventintas lietuvis kunigas Amerikoje. Pirmutinis lietuvis Amerikoje buvo įšventintas kunigas P. Končius, 1871 šv. Pranciškaus seminarijoje, Milwaukee vyskupijoje. Kun. Čižauskas buvo pirmas kunigas, kuris atvykdavo į Chicagą pas Northsidės lietuvius prieš Velykas išpažinčių klausyti. Pirmas pradėjo rinkti pinigus pirmai lietuviškai bažnyčiai. 1892 parsikvietė Chicagon kun. Jurgį Kolesinską, kuris buvo pirmas klebonas lietuvių parapijoj. Kun. Čižauskas padėjo išeiti mokslus savo kaimynui, kun. Stučkai, kuris, įšventintas kunigu, 1893 buvo šv. Trejybės lenkų parapijos klebonas. 1880 lenkams Chicagos suvažiavime įkūrus savo "Związek Narodowy", kurin buvo traukiami ir lietuviai, kun. Čižauskas, kur tik proga pasitaikė, kalbėjo apie lietuvių susivienijimo reikalingumą, norėdamas užkirsti kelius "Związko" platinamam antiklerikalizmui.

Dambros, J. gimė 1888.2.11 Ožkabalių k., Vilkaviškio aps. Iš Lietuvos išvažiavo 1906 į Škotiją, o 1909 į Ameriką. Pirmiausia apsigyveno Mahanoy City, Pa., vėliau — Steger, Ill., o nuo 1918 atvyko į Chicagą. Dirbo įvairius darbus. 1920 įsigijo valgomųjų daiktų krautu-

vę. Vėliau, savo krautuvę pardavęs, nuėjo dirbti Bonnie Bee Super Food Mart, kurio savininku buvo Jonas Gustainis. 1933 buvo paskirtas biznio vedėju, kur tose pareigose išdirbo iki 1955 metų ir išėjo pensijon. Gyvendamas Chicagoje, daug darbavosi teatro srityje, vaidindamas Dramatiškame Ratelyje, Pirmyn chore ir kitur. Priklausė Lietuvos Socialistų Sąjungai, Pirmyn chorui, SLA, Chicagos Lietuvių Draugijai, Loyal Order of Moose ir kitoms.

Dambro-Dambrauskas Steponas gimė 1884. 12. 24 Smilgių k., Žarėnų par., Telšių aps. Atvyko į Ameriką 1904 ir apsigyveno Roselande. Priklausė šioms draugijoms: Palaimintos Lietuvos, Lietuvos Ūkininko, Chicagos Lietuvių Dr., Tėvynės Mylėtojų, Vytauto Dr., SLA 63 kuopai, 9-to wardo Lietuvių demokratų klubui. Pirmininkavo kun. Mockaus šelpimo komitetui. Daug reiškėsi Amerikos Lietuvių Etinės Kultūros Draugijoje, kuri pasiuntė 375 dol. dr. Šliupui laisvų kapinių steigimui Lietuvoje. Be to, priklausė Amerikos Liet. per Atlantą skrid. draugijai ir Balfo 57-tam skyriui Roselande. Mirė 1959. 4. 26.

Damijonaitis, M. J. gimė 1873 Pilviškių apyl., Marijampolės aps. Amerikon atvyko 1896. Dirbo pas A. Olševskį knygų pardavėju, o vėliau įsigijo savo knygyną. 1914 išleido knygų katalogą, turintį 80 didelio formato puslapių. Buvo SLA sek-

retorius 1906-1907, SLA prezidentas 1910-1912, dr. V. Kudirkos draugijos narys, Chicagos Dramos Draugijos pirmininkas 1912, Teisybės Mylėtojų Draugijos knygininkas 1916. Buvo vienas iš pirmųjų pažangiųjų veikėjų Chicagoje. Mirė 1925. 8. 4. Palaidotas Tautinėse kapinėse. Damijonaičio žmona Marė gimė 1878, mirė 1926, aktyviai veikė Dramos Draugijoje, SLA, LSS (jaunystėje) ir kt. Buvo Politinių Kalinių šelpimo komisijos narė.

Darius, Steponas gimė 1897 1. 9 Kubiškės k., Kvedarnos vls., Tauragės aps. Į Ameriką atvyko 1907 ir apsistojo Newark, N. J., o 1909 atvyko į Chicagą. 1916 baigė Harrison Technical High School ir įstojo į Lane Junior College, inžinerijos skyrių. 1917. 4. 12 įstojo savanoriu į JAV kariuomenę ir tuojau išplaukė į Prancūziją, kur išbuvo iki karo pabaigos. Karo lauke buvo sužeistas. Sugrįžęs darbavosi tarp lietuvių, buvusių kareivių, juos organizuodamas grįžti į Lietuvą ir ten pagelbėti organizuoti Lietuvos kariuomenę. 1919 organizavo Amerikos lietuvius savanorius ir 1920. 7. 12 su būriu buv. JAV kareivių išvyko į Lietuvą. Ten mokėsi karo aviacijos mokykloje ir tapo lakūnu.

1827. 4 sugrįžo į Ameriką. Susipažino su St. Girėnu. 1927 jisai pirko Troy, Ohio, lėktuvą Waco 3511 už $3,000. 1928. 1 suorganizavo South Bend, Ind., Airway bendrovę, su $10,000 kapitalu. Buvo išrinktas bendrovės pirmininku. Tuojau buvo įsteigta skraidymo mokykla, kurion įstojo 32 jaunuoliai. Dėstė St. Darius. 1928. 3. 16 gavo iš Washingtono, D. C., transporto piloto liudijimą Nr. 1862, su teise vežioti keleivius ir prekes. Tais pačiais metais pirko naują lėktuvą Pheasant už $2,800, bet tais pačiais metais jį sudaužė. Sudaužyto lėktuvo motorą įstatė į savo darbo lėktuvą; pirko tik sparnus, kuriuos pritaisė prie sudaužyto lėktuvo rėmų, o pats padirbo kitas dalis, sustatė ir įrengė visą lėktuvą, kurį, kaip savo kūrybą, nudažė tautinėmis spalvomis. 1929 South Bend Airway b-vės visas teises perleido bendradarbiui Driordonui. 1929-31 buvo nuolatinis Chicagos Daily News Air Express lakūno tarnyboje. 1929 suorganizavo Vyties Aviacijos Klubą Chicagoje ir buvo jo pirmininkas. Pradžioje į klubą įstojo 10 vyrų. Vėliau įstojo pirmoji lietuvaitė M. Grigoniūtė (laimėjusi Naujienų grožio kontes-

tą). Netrukus priaugo narių iki 25. Mokestis buvo $15 metams. Tuomet nusipirko klubo vardu dviejų vietų mokomąjį lėktuvą Eagle Rock už $2,800. Klubas 200 akrų plote įsirengė savo aerodromą prie South Town Aeroporto, 87 ir Harlem gatvių. 1929 du mokiniai: Marozas ir Diržius, įsigeidė paskraidyti be Dariaus leidimo ta Erelio Uola. Sėdo lėktuvan ir pakilo 3,000 pėdų aukštyn ir besileidžiant lėktuvas visai sudužo. Diržius buvo sunkiai sužeistas, o Marozas lengviau. Po tos nelaimės Vyties aeroklubas daugiau nesusilaukė paramos ir greitai likvidavosi. Darius 1933 pasiruošė skristi į Lietuvą. žuvo Vokietijoje.

Daubaras, Povilas gimė 1890 1.28 Gindvilių k., Radviliškio vls. 16 metų pradėjo mokytis siuvimo amato. Į Ameriką atvyko 1912, į Chicagą, pas brolį Aleksą. Dirbo rūbų siuvimo įmonėse iki 1922. Depresijos metu dirbo namų prižiūrėtojo darbą iki 1941. Per tą laiką pirkdavo ir parduodavo namus ir iš to gyveno. Atvažiavęs į Chicagą prisirašė prie Laisvosios Jaunuomenės choro, Lietuvių Socialistų S-gos 174 kp., Kęstučio klubo, dalyvavo Kęstučio klubo chore. Yra Tautinių kapinių direktorius ir viceprezidentas. Povilas ne tik priklausė, bet ir veikė įvairiose organizacijose. 1922 vedė Marijoną Siautilaitę.

Dauderis, Povilas gimė 1891 Jureniškių k., Kupiškio vls. 1909 atvažiavo į Ameriką į Cleveland, Ohio, o į Chicagą 1921. Dirbo visą laiką duonos kepėju. 1934 nusipirko biznį Waukegan, Ill., kuriame išbuvo per keliolika metų. 1918-1919 studijavo Valparaiso universitete. Per daugelį metų dainuoja Kanklių chore ir solistu. Veikia Darbininkų Susivienijime ir L. Literatūros Draugijoje.

Daužvardis, Petras dr., gen. konsulas, gimė 1895. 11. 16 Latvijoje, Alukštos aps., Bebrinės

vls. Pradžios mokyklą baigė Lietuvoje. Amerikon atvyko 1914. Eilę metų dirbo įvairiose dirbtuvėse. 1918 įstojo į Valparaiso universitetą. Studijavo ir teisių diplomą bei teisių daktaro laipsnį gavo Georgetown universitete Washingtone. Tuojau pradėjo diplomatinį darbą Lietuvos Užsienių Reikalų ministerijoje. Nuo 1925 Lietuvos vicekonsulas New Yorke, o nuo 1937 Lietuvos konsulas Chicagoje ir nuo 1961 generalinis konsulas Chicagoje. Baigęs studijas, darbavosi Darbininke, Liet. Darbininkų Sąjungoje ir Vyčių organizacijoje. Geras kalbėtojas, su paskaitomis aplankė nemaža lietuvių kolonijų. Priklauso daugeliui lietuvių bei kitataučių organizacijų.

Daužvardienė, Juzė gimė 1904. 7. 22 Worcesteryje, Mass. Massachusetts universitete studijavo psichologiją, Northeastern univ. Worcesteryje teises, gaudama 1932 LLB laipsnį. Priklauso: Chicagos Liet. Moterų klubui — garbės pirmininkė; Toronto Dainos Draugijai — garbės narė, SLA, ALRK Moterų Sąjungai, Balfui, Lietuvių Vyčiam, Liet. Stud. Sąjungos Fondui — valdybos narė. Lietuvių Skautams-ėms — vald. narė. Globoja Liet. Skautų Aušros Vartų Tuntą,

Liet. Vaikų teatrą, Ateities Šokėjų grupę ir kit. Amerikos Raudonojo Kryžiaus Kalbėtojų Biuro narė. Liet. atstovė prie Amerikos Raud. Kryžiaus Chicagoje. Veikia Community and War Fund ir Imigrantų Globos Lygoje ir kit. Kasmetinio Lietuvių Eglutės puošimo ir programų Chicagos Mokslo ir Pramonės Muzėjuje iniciatorė ir vedėja. Chicagos miesto bei Geležinkelių parodose Lietuvių Dienų organizatorė bei veikėja. Skaitė daug paskaitų apie Lietuvą ir lietuvius amerikiečių klubuose, mokyklose, per radiją, televiziją ir t.t. Apie Lietuvą amerikiečių spaudai

suteikė daug straipsnių ir įvairios medžiagos. Rašė ir lietuvių periodinėje spaudoje. Chicagos Moterų klubas — Advertising Women Club 1952 jai suteikė Chicagos vienos žymesniųjų moterų vardą.

Davidonis, A. L. dr. gimė 1890. Chicagoje baigė medicinos mokslą, vertėsi medicinos praktika. Priklausė socialistų grupei, lankėsi Lietuvoje ir buvo vienas iš pačių pirmųjų Dariaus - Girėno skridimo rėmėjų, o vėliau ir leit. Vaitkaus skridimo komiteto narys. Buvo Naujienų direktorius ir bendradarbis. Mirė Chicagoje 1936. 5. 21.

Deveikis, Kazimieras gimė 1888. 3. 4 Joniškėlyje, Panevėžio aps. Ten lankė pradžios mokyklą. Į Ameriką atvyko 1907. Kurį laiką gyveno Philadelphijoje, Pa., o 1910 persikėlė į Cicero, Ill. Čia gavo darbą Western Electric įmonėje, kur visą laiką ir darbavosi — iki pensijos. 1911 pradėjo lankyti vakarinę mokyklą, o vėliau mokėsi Louis Instituto amatų mokykloje. Tais pačiais metais įstojo į Lietuvių Tvirtybės Draugiją ir buvo išrinktas jos sekretorium. 1912 įsirašė į SLA 194 kuopą ir Lietuvių Kareivių Draugiją. Kiek vėliau — į Chicagos Lietuvių Draugiją, kur jį išrinko vicepirmininku, o pirm. Kairiui mirus, užėmė pirmininko vietą. 1915 buvo "Jaunosios Lietuvos" laikraščio bendrovės direktorius. Keliolika metų ėjo Chicagos apskrities SLA organizatoriaus pareigas. K. Deveikis dar ir šiandien darbuojasi: Alte, Balfe, Sandaroje, Tėvynės Mylėtojų, Raudonosios Rožės, Kareivių, SLA, Chicagos Lietuvių ir kitose draugijose, klubuose. Rašinėja į Naujienas ir Draugą. 1916 vedė Oną Kazlauskaitę. Užaugino du sūnus: Kazį ir Edvardą ir dvi dukteris — Florence ir Loretą. Abu sūnūs dalyvavo II pas. kare, o Kazys grįžo kapitono laipsniu. Kazys jau iš pat mokyklos laikų darbavosi iki mirties su "Margučiu", kur jisai buvo radijo pranešėjas. K. Deveikio pirmąjai žmonai mirus, jisai vedė 1946

Oną Zenevičienę. Dabar jisai yra pensininkas, bet dar darbuojasi lietuviškose draugijose.

Dimša, Jonas gimė 1868.12.27 Kalniškių k., Viduklės par., Raseinių aps. Atvykęs į Ameriką jisai darbavosi tautiniuose, religiniuose bei visuomeniniuose reikaluose ir sąjūdžiuose. Jis rinko aukas I pas. karo metu Lietuvos laisvinimo reikalams, skleidė Lietuvos laisvės bonus, prisidėjo prie Laisvės Varpo aukų rinkimo ir k. Priklausė Kęstučio pašalpiniam klubui, Chicagos Lietuvių Draugijai, Teisybės Mylėtojų ir Šv. Antano Pad. Draugijai. Taip pat veikė ALRK Fed-joje. Daug dirbo ir LRK Labdarių Sąjungai, kuri pastatė Šv. Kryžiaus ligoninę ir Lietuvių Senelių Prieglaudą. Jisai pravedė 4 streikus prieš Šv. Jurgio parapijos klebonus. Suorganizavo Šv. Jono Evangelisto dr-ją, Lietuvių Darbininkų Sąjungos skyrių, Šv. Domininko dr-ją ir Šv. Alfonso Lig. dr-ją. Lietuvos vyriausybė, nepriklausomybės laikais, jam buvo suteikusi 3 laipsnio Gedimino ordiną. Mirė 1953. 3. 31.

Dirkis, Povilas. gimė 1889 12. 21 Vilkapieviuose, Panevėžio aps. Į Ameriką atvyko 1949. 1909 baigė Kauno gimnaziją. Studijavo Kievo U-te 1910-12. Baigė Tifliso Karo Mokyklą 1914. Aukšt. Policijos Mokyklą Kaune 1931 ir Vytauto Didžiojo Universitetą 1943. Pensininkas. Vaikai: Saulė Aldona, Jaunutis Petras, Kęstutis Povilas ir Vytenis Aleksandras. Veikia šiose organizacijose: LVS Ramovė, Klubas "Krivulė", Savanorių Kūrėjų, Pensininkų Sąjunga, VKL Sąjunga, Žurnalistų Sąjunga, Balfas, Istorijos Draugija, Ateitininkų korp. Panevėžio Klubas, Bendruomenė.

Drangelis, Kazys dr. gimė 1888. 12. 24 Medvišių k., Balbieriškio vls., Marijampolės aps. Amerikon atvažiavo 1905 ir 1908 pradėjo studijuoti Valparaiso un-te; baigė Chicagos dantistų kolegiją 1913 DDS laipsniu. Yra veikęs daugelyje organizacijų. Tautinės partijos pirmas prezidentas 1914-1915. Šiai partijos pasivadinus Sandara, vėl jos prezidentas 1924-1925, Amerikos Lietuvių Daktarų draugijos sekretorius 1914-1919 ir pirm. 1937-1938. Buvo Lietuvos Autonomijos Fondo (vėliau vadinto Liet. Nepriklausomybės Fondu) kūrėjas, Sandaros politinio iždo sumanytojas ir jo pirmininkas 1920-1923. Buvo surinkta 10,563 dol., iš kurių $8,000 L. Natke-

vičius ir B. Žygelis parvežė Lietuvon liaudininkų sąjungos politiniams reikalams. Laisvės Varpo komiteto sekretorius, Dainos ir dramos draugijos Birutė pirmininkas 1915-1916, Lietuvių Inteligentų Ratelio pirm. 1920-1921 ir 1930-1939. 1925 yra aplankęs Lietuvą. Gyveno Chicagoje ir vertėsi dantisto praktika. Mirė 1965 8. 25.

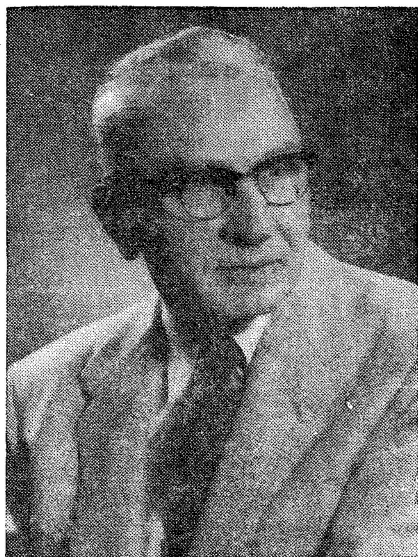
Dubickas, Pijus atvažiavo į JAV pereitame šimtmetyje. Mokėjo tik skaityti ir rašyti. Ilgai nedelsdamas jis ėmė eiti į vakarines mokyklas, pats lavintis, daug skaityti ir galėjo prakalbas sakyti. Įsitraukė į lietuvių kultūrinę veiklą, dirbo kartu su Dr. Šliupu: važinėdavo po lietuvių kolonijas ir sakydavo kalbas. Pramokęs anglų kalbos, baigė elektrikų kursus. Išsikėlęs į Filadelfiją, vienu tarpu ėjo "Kovos" administratoriaus pareigas. Į Chicagą atvyko 1907. Veikė su socialistais, bet daugiausia laisvamanių tarpe, kurių organizacijoms yra pasakęs daugybę kalbų. Vėliau jis važinėjo po artimesnes Chicagos lietuvių kolonijas ir ten organizavo laisvamanių kuopas. Priklausė Chicagos Lietuvių Draugijai, o 1917 ėjo tos draugijos prezidento pareigas. Miręs. Pailaidotas Mt. Greenwood kapinėse.

Dundulienė Aukštakalniūtė, Marė 1898 gyveno Baltimorėje, priklausė Liet. Dramatiškai Draugijai, o 1900 dalyvavo "Mindaugo" ir "Kęstučio" vaidinimuose, kuriuos režisavo Vincas Nagurnauskas. Ji buvo gabi artistė, nenuilstanti dramos darbuotoja ir jos puoselėtoja. Didelę savo amžiaus dalį praleido dirbdama lietuvių scenoje. Nelengvos anais laikais buvo darbo sąlygos. Jokios kliūtys nesulaikė nuo mėgiamos scenos veiklos. Režisavo ir vaidino Dramatiškame Ratelyje, Liet. Scenos Mylėtojų Ratelyje ir pagelbėdavo kitoms dramos organizacijoms. Ji turėjo ir savo trupę. 1924 įkūrė liet. dramos mokyklą "Drama". Buvo dėstomi šie dalykai: scenos menas, mimika, vaidyba,

grimas, balso nustatymas ir gilus kvėpavimas. Mokė ketvirtadienio ir šeštadienio vakarais. Mokslas veltui. Gyvavo iki 1927. 1925.10.18 įvyko 25 metų scenos darbuotės jubilėjus. Suvaidino "Šėtono karalystę". Jos programoje buvo parašyta: "Šiandien aš jaučiu jus arti savęs ir rieda man džiaugsmo ašaros, nes pirmas žingsnis, žengtas su jumis, pastūmėjo mane į platų kelią, pilną žalčių ir gyvačių (pašaipos ir šmeižtai), spygliuotų rožių ir vystančių lelijų. Ėjau prie saulės, šviečiančios meno spinduliais. Spaudžiu Jūsų dešinę ranką, glaudžiu savo lūpas prie jūsiškių, sveiki mano pirmkeleiviai! Tegyvuoja menas — dailė. Parašė keliolika veikalų slapyvardžiu Kalnų Duktė: "Graži Mageliona" 1916, "Kunigas Macochas" 1919, "Motinos širdis" 1921, "Pavogtas kūdikis" 1921 ir "Dvi seserys" 1922.

Dundulis, Tadas dr. gimė 1885 Lietuvoje. Į Ameriką atvyko 1906, vengdamas caro kalėjimo už dalyvavimą moksleivių politiniuose susirinkimuose revoliucijos laiku. Tada įsijungė į visuomeninę veiklą. Mėgo dainą ir muziką. Vaidino lietuviškose vaidintojų grupėse ir dainavo choruose. Veikale Dėdė atvažiavo vaidino pirmaeilę dėdės rolę. Tai buvo pirmas lietuviškas vaidinimas Chicagos šiaurinėje dalyje. Buvo gabus kalbėtojas, bendradarbiavo laikraščiuose. Rašė straipsnius ir eilėraščius (slapyvardžiu Klevelis). Vienam jo eilėraščiui komp. Mikas Petrauskas pritaikė melodiją. Tais laikais ji buvo plačiai dainuojama. Padėjo steigti Chicagos Lietuvių Draugiją, dienraštį Naujienas, Chicagos Lietuvių Dramatišką Ratelį. Buvo veiklus šių organizacijų narys. Didžiojo Pasaulio karo metu (1914) dalyvavo lietuvių seime Brooklyne, kur buvo įsteigtas Lietuvos Šelpimo Fondas nukentėjusiems nuo karo. Dak-

taras Dundulis buvo išrinktas šio Fondo finansų sekretorium. Tas Fondas surinko apie 40,000 dolerių. Jie buvo pasiųsti šelpti nuo karo nukentėjusiems lietuviams Vilniaus ir Petrapilio šalpos komitetams.

Buvo SLA narys ir 1924 tapo išrinktas SLA sekretorium dviejų trečdalių balsų dauguma, prieš ilgametį pasižymėjusį veteraną, buvusį 18-ką metų sekretorių p. Strimaitį. Vėlesniu laiku Dundulis buvo išrinktas į SLA Apšvietos komisiją ir buvo tos komisijos pirmininkas. Kelionėse su prakalbomis suorganizavo nemaža SLA kuopų, daugiausia pietiniame Illinojuje.

Studijavo prekybą, paskui baigė medicinos mokslą ir darbavosi generalinėje medicinos ir chirurgijos praktikoje. Priklausė Amerikos Liet. Daktarų Draugijai ir protarpiu buvo dr-jos sekretorius. Buvo išrinktas į komitetą reprezentuoti daktarų draugiją antrąjį lietuvių transatlantinį skridimą ruošiant ir į Daktarų Komitetą išrinkti sveikiausią berniuką ir mergaitę reprezentacijai sveikiausių Chicagos lietuvių vaikų Chicagos Pasaulinėje Parodoje 1933. Mirė 1965. 12. 13.

Einoris, Albinas S. dr. gimė 1894. 9. 24 Panevėžio aps. Amerikon atvažiavo 1912. Dirbo įvairius darbus. Vėliau išmoko plaukų kirpimo. Vakarais dirbo, o dienomis ėjo aukštesnį mokslą. 1920. 5 baigė Chicagos Veterinarijos kolegiją ir tais pačiais metais pradėjo veterinaro darbą, kurį dirbo 41 metus. Jaunose dienose priklausė Jaunų Socialistų Lygai, SLA, o vėliau Amerikos Legionui, Veterinorių D-jai, Eagles, Elks, Moose ir visai eilei kitų organizacijų. Mirė 1959. 8. 24. Palaikai buvo krematoriume sudeginti ir palaidoti Lietuvių Tautinėse kapinėse. 1918. 10 vedė Selomėją Matekonaitę, gimusią 1894. 4. 24 Lykalaukių

kaime, Panevėžio aps. Amerikon atvažiavo 1911 į Chicagą. Dirbo siuvyklose. Priklausė Moterų D-jai Apšvieta, SLA, Simano Daukanto D-jai, Jaunų Soicalistų Lygai, Miami Klubui ir kit.

Elijošius-Elias, Juozapas J. gimė 1875 Raseinių mieste. 1898 savaitraštis Lietuva pranešа, kad Elijošius vakarais dirbdavęs, o dienomis aukštąją mokyklą ėjęs. Vėliau jis turėjo savo vakarinę mokyklą Town of Lake, kur teikė pradžios mokslą atvažiavusiems lietuviams. Atvykus Upton Sinclair į Town of Lake medžiagos rinkti knygai The Jungle — Raistas, J. Elijošius nemažai jam padėjęs. Jaunas įsitraukė į amerikiečių politiką. 1906 E. respublikonų partijos sąraše kandidatavo Cook County komisijonieriaus pareigoms ir buvo išrinktas 4 metams. 1908 pasistatė Town Lake pastatą, kuriame sekančiais metais atidarė privatinį banką. 1920 įstaigą likvidavo, o depozitorių pinigus prijungė prie Universal State Bank, kurio jis tada buvo prezidentas. 1910 su Amerikos lietuvių delegacija važiavo į Washingtoną išgauti teisių, kad JAV 1910 metų surašinėjime lietuviai būtų užrašinėjami lietuviais. 1916 buvo Miesto Pagerinimo Tarybos narys. 1921 vėl važiavo su Lietuvių Delegacija į Washingtoną prašyti JAV prezidentą W. G. Hardingą pripažinti Lietuvą de jure. Visą amžių buvo respublikonas. 1912 tos partijos kandidatas į Chicagos sanitarijos distrikto patikėtinius. Buvo Lietuvių Vaizbos Buto organizatorium ir per daugelį metų pirmininkas. Universal State Banko direktorius ir pirmininkas Visada prisidėdavo prie lietuvių kultūrinių ir tautinių reikalų. Mirė 1962.5.15.

Evans (Ivanauskas), Jonas G. gimė 1917. 1. 27 Chicagoje. 1938 6. 28 baigė Warsham Balzavimo kolegiją. Studijuodamas jau dirbo J. Liulevičiaus koplyčioje, o 1941 perėjo dirbti prie savo būsimojo uošvio a. a. S. Mažeikos Bridgeporte. Čia 1942 vedė E. Mažeikaitę ir išvyko į JAV laivyną. Pusketvirtų metų ištarnavęs Pietų Pacifiko fronte, grįžo ir atidarė laidotuvių koplyčią. Evans yra Šv. Vardo D-jos pirm. 4 m., Šv. Kryžiaus Ligoninės Patarėjų ir Marquette Parko namų savin. direkcijoj 5 m., Don Varnas legionierių 986 posto ir Vyčių 112 kuopos vadovybėje ir kit. tarnybose 16 m., Kardinolo Mundelein Kolumbo Vyčių organizatorius ir pareigūnas 15 m., Marquette Parko Prekybos

Rūmų, Chicagos Lietuvių Prekybos Rūmų ir kit. narys.

Galskis, Petras gimė 1879 Lipkinčių kaime, Utenos aps., kurį laiką gyveno Petrapilyje ir Anglijoje. Į JAV atvažiavo 1905, buvo LSS 4 kuopos sekretorius. Jis, Pačkauskas ir Kaitis 1907 suorganizavo LSS 81-mą kuopą. Dirbo prie rūbų siuvimo. Kada 1910 kilo didysis siuvėjų streikas, P. Galskis vadovavo lietuviams siuvėjams. Įsikūrus siuvėjų unijai, Galskis su kitų parama suorganizavo lietuvių 269 skyrių. Buvo unijos skyriaus pirmas pirmininkas, o vėliau buvo išrinktas biznio agentu. Tas pareigas ėjo daug metų. Mokėjo veikti organizacijose ir susirinkimams vadovauti.

Daug prisidėjo prie Kriaučių klubo suorganizavimo, Chicagos Lietuvių Savitarpinės Pašalpos Draugijos (dabartinės Chicagos Liet. Draugijos), Susivienijimo 226 kp. ir kitų organizacijų įsteigimo ir išvystymo. Buvo vienas pirmųjų Naujienų b-vės organizatorių ir direktorių. Vėliau buvo Naujienų b-vės prezidentas. Keliolika metų buvo Chicagos Lietuvių Draugijos direktorius, 1917 socialistų sąraše kandidatavo 16 Warde į aldermonus. Mirė 1943. 9. 7. Palaidotas Tautinėse Kapinėse.

Garmus, Antanas dr. gimė 1881. 2. 19 Tursono k., Panemunės vls., Kauno aps. Mokėsi Liepojos gimnazijoje iki 1905, studijavo mediciną Kievo universitete, 1906 pabėgo į Prancūziją, o iš ten persikėlė į Šveicariją, Berno miestą, kur tęsė medicinos mokslus. Juos ten baigė 1912 ir kurį laiką buvo bakteriologijos skyriuje profesoriaus asistentas. Grįžęs į Lietuvą, įsijungė į nepriklausomos Lietuvos atstatymo darbus, kaip gydytojas, visuomenininkas ir spaudos darbininkas. Dirbo asistentu prie vidaus ligų klinikų Vyt. D. un-te, buvo Lietuvos Raudonojo Kryžiaus džiovininkų sanatorijos direktorius. 1940 išrinktas universiteto biologijos katedros docentu. Bolševikams užėmus Lietuvą, prieš jo norą buvo paskirtas Kauno miesto burmist-

ru ir "išrinktas" liaudies seimo nariu. 1940 iš burmistro pareigų buvo atleistas.

Spaudoje rašė įvairiais klausimais, bet daugiausia medicinos temomis. Nuo 1902 bendradarbiavo Ūkininke, vėliau Naujoje Gadynėje, Darbininke, Žarijoje, Kovoje, Lietuvos Ūkininke ir kt. Gyvendamas Amerikoje, rašė Naujienoms, Keleiviui, Darbui. 1934 redagavo žurnalą Sveikata. Yra parašęs nemaža knygelių sveikatos ir kitais klausimais. Amerikoje išleido atsiminimų knygą Nemuno pakrantėmis. Dalyvavo medicinos darbuotojų suvažiavimuose bei kongresuose įvairiuose kraštuose. Amerikon atvyko 1950. Buvo Liet. Gydytojų draugijos garbės narys, moksleiviams remti Žiburėlio dr-jos pirm., Lietuvių Studentų Šalpos Fondo, LSS, Liet. Profesorių draugijų narys ir kt. Mirė 1955. 7. 23. Palaidotas šv. Kazimiero kapinėse.

Gelgaudas, Jonas gimė 1883 Balčiūnų k., Paežerio vls., Vilkaviškio aps. Atvažiavo į JAV 1904 į Scranton, Pa., ir ten tuoj įsirašė į Joakimo Lelevelio pašalpos draugiją, P. Dubicko vadovaujamą. 1906 persikėlė gyventi į Johnson City, Ill., kur išgyveno apie 13 m. Atvažiavęs į anglių kasyklų miestelį, įsirašė į SLA 103 kp. 1907 vienas iš organizatorių Kęstučio pašalpos draugijos ir vienas iš organizatorių Tautinių Kapinių. Veikė Liet. Socialistų Sąjungos kuopoj. Į Chicagą atvažiavo 1919. Aktyviai veikė dr. V. Kudirkos, Simano Daukanto, Brolių ir Seserų dr-jose, Ex Mainerių klube, SLA, Amer. Darbininkų Susiv., Žagarės klube ir Suvalkiečių dr-joje. 1955 vedė Barborą Denik.

Geniotis S., arkivysk., gimė Lietuvoje 1893 Sedos vls., mokėsi Zemalės pradžios mokykloje, 1913 atvažiavo Amerikon į Bostoną, Mass., ir tuojau pradėjo mokytis pas metodistus, kur išbuvo apie 2 metus. 1917 studijavo Lawrence, Mass., Mickevičiaus lietuvių tautinėj seminarijoj. Vėliau mokėsi įvairiose mokyklose. 1928 tapo nepripažįstančios Romos popiežiaus neklaidingumo Katalikų Bažnyčios arkivyskupu ir darbavosi prie tos katalikų bažnyčios Amerikoje. Leido mėnesinį žurnalą Naujoji Era, katalikų bažnyčios organą. 1929 Katalikų Bažnyčia Am. įsteigė mokyklą - seminariją. Mokytojavo ark. S. Geniotis, dr. Karalius, kun. L. L. Brodovich ir kiti. Veikė trumpai. 1942 ir vėliau iki mirties leido ir redagavo mėnesinį anglų ir lietuvių kalbomis Jonistų Balsą —

Voice, the monthly journal, issued by St. John's Missionary Fathers of the Catholic Church of America. Editor Rev. S. A. Geniotis, D. D.

Giedraitienė - Šidiškiūtė, Genovaitė, gimė Chicagoje, lankė Lindbloom aukštesnę mokyklą. 1931 baigė Amerikos Muzikos konservatoriją ir lankė Lewis institutą. Dar būdama aukšt. mokykloje, dalyvavo mokyklos muzikiniuose parengimuose. Pradėjo soliste, buvo aktorė ir režisorė. Pastaruoju laiku ji sėkmingai dainavo kaip solistė pirmaujančiose rolėse Chicagoje liet. vyrų choro statomose keliose operose. Nuo 1929.11 yra šv. Dovydo bažnyčios vargonininkė, désto muziką šios parapijos mokykloje. Veda 3 chorus: mokyklos vaikų, jaunųjų mergaičių ir suaugusių mišrų chorus. Dažnai gieda laidotuvėse.

Ji ir jos vyras, Juozas Giedraitis, išaugino 2 dukras, kalbančias gražiai lietuviškai ir dalyvaujančias liet. veikloje.

Gineitis, Kazys gimė 1895.8.13 Tauragnuose, Utenos aps. Mokėsi Panevėžio realinėje mokykloje, kurią baigė 1915. Po to kurį laiką studijavo Rygos politechnikoje, o 1916 atvyko į JAV ir apsigyveno Chicagoje. Dirbo Draugo redakcijoje, o vėliau trumpą laiką redagavo Lietuvą. Chicagoje gyvendamas, studijavo Chicagos un-te gamtos mokslus. Buvo apsisprendęs studijuoti mediciną, bet savo nusistatymą pakeitė ir išvyko į Lietuvą. Netrukus Lietuvos vyriausybės buvo pasiųstas į Londoną, kur dirbo Lietuvos pasiuntinybėje. 1928 buvo paskirtas generaliniu konsulu, bet 1931 perėjo dirbti į Maistą ir Pienocentrą, kaip Lietuvos prekybinis atstovas. Po metų pradėjo Lietuvos pasiuntinybėje eiti žemės ūkio attache pareigas Anglijoj. Londone lankė išgarsėjusią Londono Ekonom. ir Polit. mokyklą. Bendradarbiavo Naujienose.

Mirė 1965. 2. 5 Chicagoje.

Girėnas (Girskis) Stasys gimė 1893. 10. 4 Vytogalos k., Kaltinėnų vls., Raseinių aps. Pradžios mokyklą lankė privačiai pas mok. Brużą ir kitus to laiko daraktorius. Į Ameriką atvyko 1910, apsigyveno Chicagoje. Čia trejus metus mokėsi pradžios mokykloje, kad išmoktų anglų kalbos. Nuo 1913 dirbo spaustuvėje iki išėjimo į kariuomenę. 1917 savanoriu įstojo į Amerikos kariuomenę ir dirbo orlaivių mechaniko darbą. Karui pasibaigus, vėl pradėjo dirbti spaustuvėje.

1921 kartu su kitais organizavo Hub Cab. Co. Buvo jos iždininkas. 1929 bendrovė buvo likviduota. 1924, pusiau su Švedu nusipirko E. Parson lėktuvą. 1931 gavęs transporto piloto pažymėjimą, pradėjo mokinti norinčius ore skraidyti. Susipažinęs su kap. Stepu Darium, pradėjo ruoštis kelionei į Lietuvą. Mirė 1933 Vokietijoje.

Graičiūnas, Andrius L. dr. gimė 1870. 10. 31 Pajuodupyje, Kupiškio vls., Panevėžio aps. Baigė Liepojo gimnazijos 6 klases ir 1888 nuvyko į Maskvą, kur ėjo farmacijos mokslus. Buvo lietuvių studentų draugijos narys. 1893 atvažiavo Amerikon ir apsigyveno Baltimorėje. 1894 atvyko į Chicagą ir čia buvo pakviestas dirbti Ališausko vaistinėn 18-je apylinkėje. Mokėsi Rush Medical College, o vėliau medicinos mokslus ėjo Baltimorėje. Sugrįžęs į Chicagą, 1900 įsigijo medicinos daktaro diplomą.

Veikė daugelyje organizacijų. Buvo vienas iš steigėjų Aušros Draugijos 1901, kuri šelpė studentus. Pradžioje Graičiūnas laikėsi liberalų srovės, bet vėliau prisišliejo prie katalikų ir buvo Draugo agentas. Susipykęs su kunigais, grįžo prie liberalų. Kurį laiką buvo karštas sandarietis, veiklus SLA narys ir kelis kartus kandidatavo į daktarus kvotėjus, bet nebuvo išrinktas. Amerikos politikoj visą laiką buvo respublikonas, o prieš mirti bendradarbiavo su komunistais. Suorganizavo Liaudies Universitetą Chicagoje, buvo sekretorius Lietuvai Gelbėti Draugijos ir Revoliucijos Šelpimo Lietuvoje, vienas iš kūrėjų Am. Liet. Daktarų Dr-jos, Etinės Kultūros D-jos sekretorius ir Gydytojas administratorius.

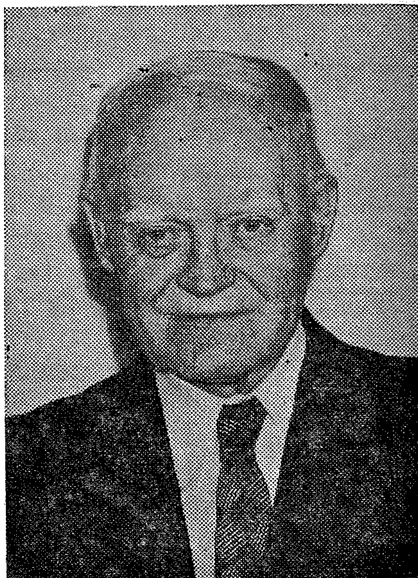
Parašė: Sveikata, 1911, Užkrečiamos limpamos ligos, 1912, Kūdikių papročiai, 1914, Musė ir uodas, 1924; perdirbo U. S. Public Health Service, 1924, ir bendradarbiavo Amerikos medikų draugijos žurnale 1934-40. 1901 vedė Uršulę Waranckaitę. Buvo pirmasis Chicagos lietuvis priėmęs civilines jungtuves. Išaugino du sūnus: Vytautą ir Algirdą. Mirė 1952. 9. 7. Palaidotas Tautinėse Kapinėse.

Gribauskas, Juozas F. baigė St. Mary's kolegiją, Winona, Minn., kur gavo bakalauro laipsnį. Yra sporto mėgėjas ir žaidė futbolą, krepšinį ir beisbolą "Ed Moose" Krause, žymaus lietuvio sportininko vadovybėje. Buvo sporto direktorius Notre Dame universitete.

1938-1941 lankė De Paul un-tą Chicagoje ir gavo magistro laipsnį. Nuo 1939 yra Šv. Antano taupymo ir skolinimo bendrovės sekretorius. 1941 vedė Joaną Eisiniūtę, augina ir gražiai lietuviškai auklėja 2 sūnus ir 4 dukteris. 1942. 12. 20 įstojo į Dėdės Samo tarnybą. Buvo priimtas į U. S. Coast Guard, ir 1945. 10. 17 su pažymėjimais tarnyboje buvo paleistas į atsargą.

Gribienė, Petronėlė gim. 1889 Margavos k., Marijampolės aps. Į Ameriką atvyko 1904 ir apsigyveno Pastamboy, N. J., o vėliau persikėlė į Brooklyną. Iš ten 1916 atvyko į Chicagą, kur išgyveno virš 40 metų. 1910 įstojo ir veikė SLA ir Tėvynės Mylėtojų draugijose, o vėliau įsijungė ir į kitas draugijas. Buvo veikli Sandaros narė ir 100 kuopos įsteigėja. Vėliau — Sandaros ir Tėvynės Mylėtojų Draugijos Centro Valdybos iždininkė, Chicagos Alto narė, Chicagos apskrities Balfo vicepirmininkė, Balfo 108 skyriaus įsteigėja ir pagaliau — Balfo direktorė. Priklausė Liet. Moterų Draugijai Apšvieta. Rašinėjo spaudoje, ypač Sandaroje ir Naujienose. Buvo nuvažiavus į Lietuvą. Pirmasis vyras buvo A. Valaševičius. Jam mirus, 1929 ištekėjo už J. Gribo. Išėję į pensiją, juodu gyveno Floridoje. Mirė 1960. 1. 25.

Grigaitis, Pijus dr. gimė 1882 10. 16. Į Marijampolės gimna-

ziją įstojo 1894. Baigęs ten 4 klases, 1898 rudenyje persikėlė į penktą klasę Mintaujos gimnazijos ir ten išbuvo du metu. Priklausė liet. mokinių kuopai, iš karto pavadintai nekaltu vardu Kūdikėlis ir vėliau pasivadintai Vinco Kudirkos Draugija. 1901 vasarą jis grįžo Marijampolės gimnazijon septinton klasėn ir 1903 ją baigė. Tais pačiais metais įstojo į Peterburgo teisių fakultetą. 1905 buvo LSDP nariu. Pirmąją viešąją prakalbą Grigaitis pasakė 1905 Daukšių bažnytkiemyje. Tais pačiais metais 12. 6 važiuojant prakalbų sakyti, buvo suimtas ir nugabentas Suvalkų kalėjiman ir buvo karo lauko teismo nuteistas mirtin. Iš kalėjimo pabėgo, slaptai perėjo prūsų sieną ir nuvyko Šveicarijon. LSDP Centro komitetas nutarė Grigaitį pasiųsti Amerikon, kaip partijos įgaliotinį. Grigaitis 1906 prieš Kalėdas atvyko į New York. Pasakė apie 70 kalbų, važinėdamas po lietuvių apgyventas kolonijas. Grįžo Šveicarijon studijuoti. Atvažiavo į Ameriką antru kartu 1912. Redagavo "Pirmyn" laikraštį Baltimore, Md. 1914 buvo pakviestas redaguoti laikraštį Naujienos, kur ir šiandien yra vyriausias redaktorius ir Naujienų bendrovės prezidentas. Redagavo tris numerius LSS žurnalo Naujoji Gadynė.

Vienas iš organizatorių Darbininkų Tarybos, Amerikos Lietuvių Tarybos vykdomojo komiteto sekretorius nuo 1940 ir pastaruoju laiku I vicepirmininkas.

Grigas, Adomas gimė 1887 4. 23 Duborškių k., Balninkų vls., Ukmergės aps. Amerikon atvažiavo 1913, į Chicagą. Pirmiausia pradėjo pardavinėti lietuviškas knygas, užrašinėti laikraščius, o vėliau, susitaupęs lėšų, nusipirko pieninę. 1916 pradėjo verstis namų ir žemės pardavinėjimu iki 1943. Priklausė SLA, Amerikos Lietuvių Prekybos Butui ir k.

Grinius, Jonas, dr. Kaz. Griniaus dėdė, studijavo Krokuvoje, Vienoje ir Paryžiuje. Ten įsteigė Želmens draugiją. 1883 atvyko Amerikon į Chicagą. Dirbo krautuvėse pardavėju. 1886 su dr. M. Kasakausku redagavo ir išleido mėnesinį žurnalą Želmuo, pirmąjį liakraštį Chicagoje. 1892 redagavo savaitraštį Lietuva, o 1897 leido ir redagavo savaitraštį Amerikos Lietuvis. Jis suorganizavo sekančias draugijas: Lietuviškas Varpas 1889, Gedimino Dr. 1891, kartu su Bračiuliu Lietuvių Neprigulmingą klubą 1891,

Liet. Mokslo draugystės (Šliupo) kuopą ir Teatrališką draugystę 1891. Parašė dramą Kova po Grunvaldu ir išvertė A. Chrostovskio 3 veiksmų tragediją Nihilistai. 1892 Teatrališka Draugystė statė pirmutinį lietuvišką veikalą Chicagoje Kova po Grunvaldu. Vaidinimui vadovavo veikalo autorius J. Grinius. Tuometinis lietuviškos parapijos klebonas kun. Kolesinskas iš sakyklos iškeikė teatro vadovus ir uždraudė parapijonams eiti į vaidinimą. Į pirmą Chicagos teatro lietuvių vaidinimą susirinko tik kelios dešimtys smalsuolių. Iš įplaukų Draugystė nepadengė nei pusės išlaidų. Grinius buvo vienas pirmųjų pasišventėlių darbuotojų lietuvių kultūrai. Pirmutinis pradėjo organizuoti liberalus ir pradėjo kovą su katalikais. Savo veiklą Chicagoje nutraukė pereito šimtmečio pabaigoje, išvažiuodamas į St. Louis, Mo. Ten jis ir mirė.

Grinius, Jonas (John Green) gimė 1911 m. gruodžio 18 d. nedideliame anglies kasyklų mieste, Virden, Ill. Persikėlė su tėvais gyventi į Chicagą 1919 m. Kurį laiką gyveno Mooseheart organizacijos įstaigoje ir ten lankė mokyklą. Vėliau Chicagoje baigė vidurinę mokyklą ir lankė Crane kolegiją. Lankydamas mokyklą domėjosi sportu, ypač bėgimo lenktynėmis. Toje srityje jis treniravosi ir porą metų buvo bėgikų komandos nariu.

Apleidęs mokyklą, jis kartu su motina Bridgeporto kolonijoje nupirko delikatesinę maisto krautuvę, kurią pavadino New Life Delicatessen. Tą krautuvę jis laikė iki pat savo mirties.

Tiesa, trims metams iš biznio jis buvo priverstas pasitraukti. Tai įvyko Antrojo pasaulinio karo metu, kai jam teko tarnauti ginkluotose jėgose. Į kariuomenę jis buvo paimtas 1943 m. sausio 20 d.,

o paleistas — 1946 metų pradžioje. Pradėjęs tarnybą paprastu kariu, jis užsitarnavo vyresniojo seržanto laipsnį. Daugiausia laiko jam teko praleisti Pacifiko salose, kur vyko kautynės su japonais. Dalinys, kuriame jis tarnavo, buvo kilnojamas iš vienos vietos į kitą, todėl jam teko aplankyti daug įvairių vietų, įskaitant New Guinea, Filipinus ir Australiją. Kai pagaliau Japonija pasidavė, tai Amerikos okupacinė kariuomenė ten išsikėlė. Tokiu būdu Griniui ir ten teko praleisti apie šešetą mėnesių.

Iš kariuomenės Grinius grįžo su visa eile pažymėjimų: pergalės medaliu, mūšio bronzos žvaigždėmis ir t. t.

Grįžęs iš kariuomenės, jis vėl perėmė krautuvės vadovavimą (jam kariuomenėje tarnaujant krautuvę prižiūrėjo jo sesutė Irene). Jis pradėjo labai domėtis filatelija, Lietuvos pašto ženklais. Su keliais kitais suorganizavo 1946 m. spalio mėnesį Lietuvių Filatelistų Draugiją, kurios buvo išrinktas pirmuoju pirmininku. Tas pareigas ėjo per dvejus metus. Vėliau (1954-1956 m.) jis ir vėl ėjo pirmininko pareigas. Iki pat mirties jis buvo aktyviu tos draugijos nariu.

Griniaus Lietuvos pašto ženklų kolekcija yra labai vertinga. Ypač vertinga yra jo Klaipėdos krašto pašto ženklų kolekcija.

Grinius mirė staiga 1966 m. vasario 5 d., kai ištiko širdies smūgis.

Grish-Grišius, Juozas, adv. gimė 1893 Chicagoje. Čia lankė kelias Chicagos viešąsias mokyklas ir Kent teisių kolegiją. Leidimą verstis advokato praktika gavo 1927. 6. Vėliau dar tęsė studijas ir gavo magistro laipsnį.

Buvo Amerikos, Illinois ir Chicagos advokatų sąjungos, o taip pat Amerikos Lietuvių Advokatų S-gos narys. Priklausė Knights of Columbus bei kitoms Amerikos lietuvių apdraudos ir visuomeninėms organizacijoms: Amerikos LRK Fed., SLR Kat. A., Lietuvos Vyčiams ir kt. Nors buvo katalikų, tačiau priklausė ir SLA ir buvo SLA Finansų Komisijosnarys. Veikė respublikonų partijoje kurį laiką kartu su adv. Oliu. Vienu metu buvo Illinois valst. prokuroro padėjėjas. Paskutiniu metu Grish buvo nuvykęs Kalifornijon, kur mirė 1953. 4. 7. Paliko žmoną Moniką, dukterį ir du sūnus.

Grushas, Juozas gimė 1876.2 Tiršlių k., Mažeikių aps. Iš jaunų dienų mėgo muziką ir buvo

jau pramokęs groti smuiką. Patekęs į Rusijos armiją, buvo priskirtas prie armijos orkestro. 1905 atvyko Amerikon, į Philadelphią, o vėliau į Chicagą. 1906 vedė Jievą Dzelgaitę. Turėjo du sūnus: Arthur ir Edvardą (jau miręs), dvi dukras Aldoną ir Eugeniją. Sūnūs ir dukterys yra išsilavinę muzikoj.

1921. 3. 13 suorganizavo Chicagoje Jaunuolių Orkestrą. 1926 Jaunuolių Orkestro dalyviai susimetė į SLA 183 kuopą, sudarydami kuopos orkestrą iš 60 jaunuolių. Jų tarpe buvo nemažas mergaičių skaičius. Po keliolikos metų pakriko. Turėjo suorganizavęs savo orkestrą ir patarnaudavo įvairiems parengimams. Buvo kelių chorų vedėjas. Jis pats pūtė kornetą ir pažino kitus pučiamus muzikos instrumentus. Skambino pianinu ir jam nebuvo svetimas smuikas. Priklausė socialistų kuopai, ir buvo keliolikos įvairių organizacijų aktyvus narys. Vienas iš organizatorių Žemaitijos Kultūros Draugijos. Mirė 1963. 6. 9.

Gudas - Gudavičius, Pranas gimė 1885. 1. 30 Eržvilko vls., Tauragės aps. 1900-1904 mokėsi Liepojos gimnazijoj. 1905 mokėsi Kauno kunigų seminarijoj. 1906 atvyko Amerikon ir 1907 įstojo į Valparaiso un-tą, kur 1911 gavo bakalauro laipsnį. 1912 Chicagos universitete studijavo prancūzų ir ispanų kalbas bei literatūrą. 1913-1915 dirbo Kataliko redakcijoj Chicagoj. 1915-1927 dirbo Darbininko red. Bostone. 1923-24 išvertė Cervanteso Don Kichotą, kurs buvo spausdinamas Darbininke. 1927-1933 Chicagoje dirbo Draugo administracijoj. Per 17 metų Bridgeporto kolonijoj (901 W. 33 g.) laikė knygų, laikraščių, mokyklinių reikmenų, religinių daiktų ir kitokių smulkmenų parduotuvę. Nuo 1945 pradėjo talkinti Margučiui, kaipo žinių pranešėjas ir radijo komentatorius. 1951 Liet. Studentų Skautų Korp. Vytis išrinko mecenatu ir davė

pažymėjimą už jo didelę ir nenepaliaujamą paramą lietuviams studentams tremtyje".

Vedė Uršulę Gurkliutę, kuri tuo metu daug rašinėdavo eilėraščių. Išaugino ir išmokslino du sūnus ir dukterį. Sūnus Fabijonas universitete dėsto anglų literatūrą.

Gudelis, Martynas, gimė 1913.3.16. Mokėsi Žiežmariuose, Kaišiadoryse, baigė Marijampolės realinę gimnaziją, studijavo Kauno ir Berlyno universitetuose ekonomiją, kalbas ir žurnalistiką. Rašinėjo "Aušrinėje", buvo "Lietuvos Žinių" korespondentas Berlyne, Paryžiuje, Barcelonoje. Dalyvavo Ispanijos pilietiniame kare respublikonų pusėje. Laimėjo "L. ž." premiją romanu "Skynimai dega". 1941 atvyko į Ameriką ir dirba Naujienose. Nuo 1951 eina "N." administratoriaus pareigas.

Gugis, Kazimieras P. adv. gimė 1879. 3. 4 Pagynėvyje, Betygalos vls., Raseinių aps. 1902 baigė Liepojos gimnaziją, 1912 Armour inst. mechanikos skyrių bakalauro laipsniu ir 1915 Kent College of Law bakalauro laipsniu. Vienas Naujienų bendrovės organizatorių ir jos pirm., Universal Savings and Loan Assn. organizatorius ir

nuo 1935 jos pirm. Nuo 1929 SLA iždininkas, pirmo pas. karo metu Šalpos Fondo pirm., rašytojui Adomaičiui - Šernui remti būrelio pirm. Priklausė Liet. Socialistų Sąjungai ir aktingai joje veikė. Mirė 1963.1.3. Palaidotas Tautinėse Kapinėse.

Gugienė, Nora gimė 1892.12.4 Totorkiemyje, Vištyčio vls., Vilkaviškio aps. Visuomenės veikėja ir dainininkė. 1893 su motina atvyko į JAV. 1909 baigė aukštesniąją mokyklą Waterbury, Conn. 1911 komercinę mokyklą. Iš pat mažens mokėsi muzikos ir dainavimo meno. Lankė American Conservatory of Music ir Chicago School of Expression and Dramatic Art. Vedė vaikų chorą ir lietuvių moterų chorą Chicagoje. Soliste dalyvaudavo Birutės choro muzikiniuose parengimuose bei kitų draugijų koncertuose, operetėse. Vaidino Vanagaičio

dramos trupėje. Nuo 1928 Naujienose 15 metų vedė savaitinį muzikos skyrių ir 1939-49 Naujienose vedė moterų skyrių, 1929-31 Birutės choro sekr., nuo 1929 Naujienų bendrovės sekr., nuo 1944 Balfo sekretorė, SLA iždininkė. Ištekėjo už adv. Kazio Gugio 1915. 12. 28.

Gulbinienė, Juzė gimė 1895 4. 22 Jurbarke, Raseinių aps. Ten išėjo dviklasę. 1911 atvažiavo Amerikon į Chicagą. 1912 pradėjo dalyvauti Rūtos chore, kuriam vadovavo Juozas Lankelis. Rūtos choras statė veikalą Hool House; Jūzė jame turėjo pirmą kartą vaidinti. Br. Vargšas buvo režisierius. Tuo pat laikotarpiu pradėjo deklamuoti įvairiuose parengimuose. Daug vaidino Dramatiškame Ratelyje, Dundulienės grupėje, Vaičkaus, Pilkos, Vanagaičio ir kitų pastatymuose. Priklausė įvairioms organizacijoms: SLA nuo 1922, Lietuvių Moterų Draugijai, Chicagos Komitetui Lietuvos Našlaičiams Šelpti, įkurtam 1921, Chicagos Draugijai, Tautinės Sandaros 25-tai kuopai ir nuo 1954 vei-

kia Chicagos Lietuvių Tarybos skyriuje. Ištekėjusi 1916. Užaugino dukrą Aldoną Olis.

Gurinskas, Juozas gimė Vištyčio vls., Pavištaičių k. Atitarnavęs karo tarnybą caro kariuomenėje, 1885 vedė Oną Žemeliūtę ir atvyko į Chicagą.

Negalėdamas tuo metu gauti darbo didmiestyje, išvyko kuriam laikui dirbti ūkiuose. Grį-

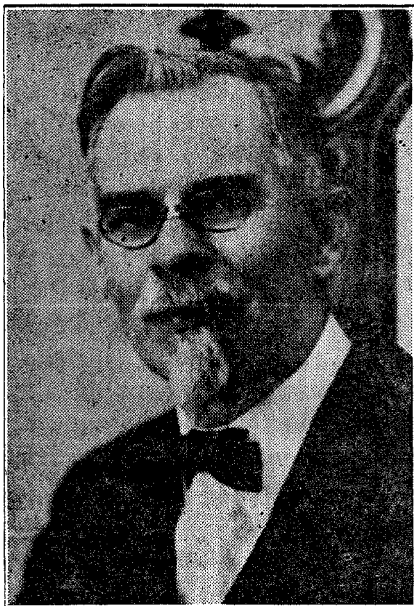

žęs į Chicagą, gavo darbo Daugėlos siuvykloje. Ten uždirbdavo $3 į savaitę. Pramokęs amato. 14 metų jis dirbo kitoje siuvykloje, o kitus 15 metų dirbo Hart, Schaffner ir Marx siuvykloje.

Buvo 1886 įkurtos Šv. Kazimiero K. draugijos vienas iš organizatorių ir 14 metų buvo šios draugijos iždininkas. Pats priklausydamas prie Šv. Stanislovo Kostkos par., daug prisidėjo prie pirmos lietuvių parapijos įsteigimo Chicagoje. Kurį laiką priklausęs lenkų taupymo bendrovei, suprato panašios įstaigos svarbą išeiviams ir vėliau pats pradėjo organizuoti lietuvius į taupymo bendrovę. 1897. 3. 25 buvo įsteigta Kęstučio taupymo bendrovė, kurios buvo iniciatorius ir pirmininkas. Jam teko dalyvauti vadinamos Liubelskos Unijos suvažiavime, kuriame lenkai bandė pasisavinti lietuvius, bet lietuviai, jo vadovaujami, demonstratyviai iš to susirinkimo išėjo. Jis buvo veiklus katalikų organizacijų narys.

Gustainis, Jonas gimė 1892 10. 27 Žvirgždaičių kaime. Ėjo Griškabūdžio pradžios mokyklą. Atvažiavo Amerikon 1913 į Scranton, Pa., o vėliau į Clinton, Ind. Dirbo anglių kasyklose, o vakarais lankė mokyklą. Susitaupęs pinigų, 1921 Clintone įsigijo maisto krautuvę, kurią išlaikė iki 1924. Pardavęs biznį išvažiavo į Chicagą. Už poros mėnesių su draugais, Jonu Valančium ir Ch. Samulionu, įsteigė valgomųjų daiktų krautuvę Melrose Park, Ill. 1930 atpirko savo draugų dalis ir pradėjo biznį savarankiškai, vardu Bonnie Bee Super Food Marts. Šioje įstaigoje 1955-7 dirbo virš 100 darbininkų. Tuo pačiu laiku turėjo skyrių Beloit, Wis. 1933 su visa šeima lankėsi 3 mėn. Lietuvoj. 1917 vedė Elzbietą Hermaniūtę, gimusią 1897 Baltimore, Md., užaugino du sūnus, Joną ir Albertą. 1960 vyrui mirus, prekybą vedė žmona Elzbieta.

1963 m. ją perleido sūnui Jonui. Gustainis gausiai aukojo lietuvių reikalams. Vienais metais jis Vasario 16-os gimnazijai paaukojo $300, o vargo mokyklai prie gimnazijos — $100. Gimnazijos namų pirkimo fondui davė $100 ir Balfui — $50. Iš viso lietuviškiems reikalams Jonas aukojo per $3,000.

Hertmanavičius, Juozas gimė 1874. 9. 13 Viduklės vls., Raseinių apskr. Amerikon atvyko 1893, apsigyveno Chicagoje. Laisvu laiku mokėsi anglų kalbos, žurnalistikos ir politinės ekonomijos. 1903-13 Lenkų Susivienijime buvo jaunimo švietimo skyriaus direktorius. 1904 su A. Olševskiu planavo sukurti lietuvišką kaimą Wisconsin valstybėje, vardu Žinyčia. Į tam reikalui sudarytą bendrovę šėrininkai investavo apie $2,000. B-vė gyvavo iki 1913. Šėrininkai atgavo pinigus su nuoš. 1912 buvo Birutės Dramos Draugijos narys, jos finansų sekr. ir rėmėjas. Jo iniciatyva buvo suorganizuota Chicagos Lietuvių Draugijų Sąjunga. 1919. 9. 29 dalyvavo čikagiečių delegacijoje JAV Senato Užsienio Reikalų Komitete, prašydami pripažinti nepriklausomą Lietuvą. 1921. 5. 30 dalyvavo delegacijoje pas prez. Hardingą, prašydami pripažinti Lietuvos nepriklausomybę; 1922-23 buvo Lietuvių Vaizbos Buto sekretorius.

Nekilnamojo turto pardavėjas, rašinėjo straipsnius ir veikė kultūros srityje. Parašė Litwini i Polacy, lietuvių ir lenkų kalbomis 1906; Ruch Wszechlitewski, 1907, 62 pusl.; The Lithuanian, 1921; Historical Outline of Lithuania, 1922, 43 pusl.; 1919. 6. 7 išspausdino straipsnį apie Lietuvą Fordo leidžiamame savaitraštyje "The Dearborn Independient". Straipsnis užėmė visą puslapį, su Lietuvos žemėlapiu. Gal tai buvo pirmas toks straipsnis anglų spaudoje apie Lietuvą.

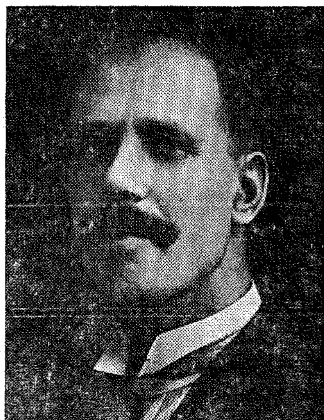
Prieš mirtį parašė anglų k. knygelę apie lietuvių kilmę ir praeitį. Mirė 1942, palaidotas Tautinėse Kapinėse.

Ilgausdas, Jonas-Lietuvninkas iš Prūsų atvyko į Ameriką apie šio šimtmečio pradžią ir apsigyveno Chicagoj. Dirbo spaustuvininku pas A. Olševskį. Kai lietuvių veikimas išsiplėtė ir atsirado didesnis spaudos darbų pareikalavimas, jis įsteigė savo spaustuvę, kurią vėliau atpirko "Naujienos". Išvertė ir išspausdino kelias brošiūras. Taip pat išleido kitų autorių apie 10 knygų. Nuo 1906 iki 1917 buvo kultūrininkas, vaidintojas ir dainininkas. Daug dirbo Dr. Vinco Kudirkos Giedorių draugijoj, o po 8 metų iš šio choro suorganizavo Birutės chorą.

Jakaitis, Bruno gimė Lietuvoje 1893. 10. 20, Ramygalos vls. Mokėsi progimnazijoje, 1910 atvyko į Ameriką. Lietuvos Vyčių Chicagos aps. pirm. ir Vyčių spaustuvės dir. 1924; ALRK Federacijos Chicagos aps. pirmininkas 1926; Lietuvių Demokratų Lygos vienas organizatorių 1934, vicepirm. ir ižd.; 11 wardo Lietuvių Demokratų pirm. 1934-1942 ir ižd. nuo 1949. Rašo Drauge, Moterų Dirvoje, Sandaroje ir Naujienose. Žmona O. Selveniūtė, g. 1901. Duktė Ona ir sūnus Richardas.

Jakubėnas, Vladas, kompozitorius, gimė Biržuose 1904.5.15. Anksti pradėjo mokytis muzikos. Prasidėjus pasauliniam karui, visa Jakubėnų šeima pasitraukė į Maskvos apylinkę. Bet po karo grįžus atgal į Biržus, baigė Biržų gimnaziją ir Rygos konservatoriją. Gavo Šv. Ministerijos stipendiją ir buvo pasiųtsas studijuoti į Berlyno Aukštąją Muzikos Akademiją. 1932 grįžęs į Lietuvą, buvo paskirtas mokytoju Kauno konservatorijoj, kur dėstė instrumentaciją, solfedžį ir vadovavo kompozicijos klasei. Jo svarbiausios kompozicijos yra: trys simfonijos ir rapsodija; suita Miško šventė; stygų kvartetas; fuga stygų orkestrui; daug smulkesnių kūrinių solo fortepijonui, smuikui su fortepijonu; nemažai solo dainų ir daug mažesnių bei stambesnių kūrinių chorui. Atvykęs Amerikon, dirba muziko profesijoj.

Jamontas, Kazimieras gimė 1872 Rygoje. Atvažiavo į Ameriką, į Chicagą, šio šimtmečio pradžioje, veikė su socialistais ilgus metus. Buvo LSS 81-mos kuopos choro narys. Įsikūrus Naujienoms, jis iš pirmų dienų įstojo dalininku ir buvo bend-

rovės direktorių. Vėliau susipyko, užvedė prieš Naujienas bylą, kuri tęsėsi ilgus metus ir abiem pusėm kainavo daugiau kaip po $20,000. Byloje prieš Naujienas paramą gaudavo iš Vilnies. Buvo Naujienų agentas. Vėliau dirbo, pardavinėdamas biznieriams kalendorius. Buvo bemokslis, bet daug dirbo įvairiose srityse. Mirė 1926.

Jančevskis, Juozapas mokėsi Rygos gimnazijoj. Drauge su J. Girijotu, kaip savo atsiminimuose rašo Kipras Bielinis, už socialistų idėjų skleidimą 1896 buvo ištremtas iš Rygos ir net iš Rusijos ribų. Jančevskis ir Girijotas atvyko į Chicagą ir 18 apylinkėje 1900 įsteigė socialistų Darbo Partijos kuopą. Po kelių metų jai pakrikus, jiedu su V. Mišeika įsteigė 1905 Liet. Socialistų Sąjungos 4-tą kuopą. Jančevskis buvo geras kalbėtojas ir darbuotojas.

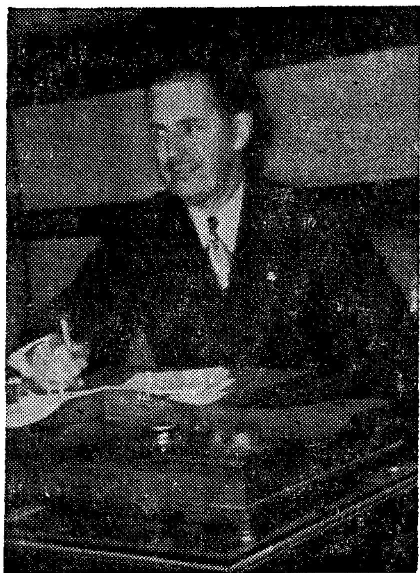
Janulis, Thamas S. gimė 1885 3. 5 Leibagalių k., Veisėjų par., Seinų aps. Pradžios mokyklą lankė Veisėjuose. 1902 atvažiavo Amerikon, į Waukegan, Ill., o 1904 į Chicagą. Dirbo įvairius darbus, o 48 metus elevatorių tarnautoju. Priklausė Simano Daukanto dr-jai — jos pirm. 13 metų, Vytauto dr-jai — pirm. 5 metus, šv. Martyno dr-jai — pirm. 5 metus ir Palaimintos Lietuvos ir Teisybės dr-joms nuo jų įsikūrimo iki kol jos likvidavosi. Nuo 1904 yra District Savings and Loan Assn. pareigūnas. Daug pardavė Lietuvos bonų. 1911. 5. 9 vedė Frances Simdikiutę iš Lazdijų. Užaugino 2 dukras — Angelą Grigg, Oną Aukers ir sūnų Joną.

Jarušienė-Kaušilaitė, Anėlė gimė 1886. 2. 12 Užpalių m., Ukmergės aps. Atvažiavo į Ameriką 1910 ir apsigyveno Chicagoj. Dirbo siuvyklose, o vakarais ėjo į mokyklą. 1922 baigė chiropraktų mokslą ir vertėsi chiropraktija apie 25 metus. 1912 ištekėjo už Miko Lungevičiaus, su kuriuo, išgyvenusi 4 metus, persiskyrė. 1926 ištekėjo už Lion R. Jarusz. Turėjo nusipirkę teatrą, kurį operavo

4 metus. Jarusz vertėsi realestate bizniu. 1933 pasistatė savo vasarvietę, kurią pavadino "Jarusz Vacation Paradise". Jarušienė yra išleidusi savo draugės Dundulienės dramos veikalą Motinos širdis. Priklausė Kęstučio Pašalpos klubui. Mirė 1965. 5. 9.

Jasiulevičius, J. M. gimė 1877 11. 12. Amerikon atvyko 1898. Pradžioje dirbo sunkius darbus. Susitaupęs kiek pinigų, su J. Ramanausku 1908 sutarė leisti socialistų pakraipos Pirmyn savaitraštį. Išleido 3 numerius, o po pertraukos 1913 vėl išleido 31 numerį. Dirbo Kovos spaustuvėje. Kovą sustabdžius, persikėlė į Chicagą ir kurį laiką dirbo Vilnies spaustuvėje, o vėliau 10 metų Naujienų spaustuvėje. Buvo nuosaikus, nepalaužiamas ir užsigrūdinęs socialdemokratas. Mirė 1953. 3. 22.

Jatis-Juozaitis, Jack L. gimė 1907. 10. 10 Westville, Ill. Baigęs vid. mokyklą, 2 metus studijavo kolegijoje ir 2-jus technikos mokykloje. Yra vyr. raštininko pareigose Cook aps. teisme, Chicagoje. Iš pat jaunystės veikė Lietuvos Vyčių organizacijoje, 1950 jos Centro Valdybos pirmininkas, II Pasaulinio Karo veteranas ir Don Varnas Posto organizatorius,

jo komandierius ir valdybos narys, 1949-51 Lietuvių Prekybos Rūmų vicepirmininkas. Rašė spaudoje ir redagavo sporto skyrius Jaunime ir Marquette Leader. Jatis yra demokratų veikėjas. 13 wardo precinkto kapitonas išbuvo daugiau kaip 31 metus. Dirbo Western Electric Co. ir vėliau nuosavoje firmoje Rockwell Engineering Co. Žmona Ona Juozaitienė Mikužiūtė yra gimusi 1909. 10. 22 Chicagoje. Baigė Crane kolegiją. Buvo dainininkė, kurį laiką pirmaeilė solistė, dainavo operetėse Cukrinis Kareivis, Karnevilio Varpai ir kit. Dainavo daug metų Budriko, Draugo ir kit. lietuvių radijo programo-

se. Juozaičių sūnus John, gimęs 1941, baigė Miami universitetą.

Jerome-Jančauskas, Joseph, dr., gimė Chicagoje. Mokėsi Šv. Antano parapijos mokykloje, Mortono vid. mokykloje ir Illinois universitete, kur įsigijo bakalauro laipsnį farmacijoje. Taip pat studijavo Chicagos universitete, kur gavo daktaro laipsnį chemijoje. 1942-1945 dėstė chemiją Chicagos universitete, o nuo 1946 yra Chicago Junior College Wilson skyriaus profesorius. Skaito paskaitas Chicagos Mokslo ir Auklėjimo televizijoj. Veikia lietuvių gyvenime. Jis yra Prekybos Rūmų pirmininkas. 1959 Lietuvos paviljonui Chicagos tarptautinėje parodoje remti komiteto vicepirmininkas. 1939 yra vedęs Jievą Stasiukaitytę ir augina dvi dukras. Turi du brolius, iš kurių vienas — kun. dr. Raymond C. Jančauskas yra Loyolos un-to Chicagoje profesorius, o kitas — Alidoras A. Jančauskas — kapitonas - lakūnas JAV aviacijoj.

Jokubauskas, Stasys gimė 1892. 12. 4 Jockų k., Platelių par., Kretingos aps. Į JAV atvyko 1910, į Rockford, Ill. Dirbo mezgimo dirbtuvėje. Įsitraukė į lietuvių veiklą. Priklausė kelioms draugijoms ir dainavo chore. 1923 atvažiavo į Chicagą. Iki mirties, 1960.12.4,

dirbo North Western R. R. dažytoju. Veikė šiose organizaci-

jose: SLA, Morning Star Club — išbuvo 5-rius metus pirm., Humboldt Parko Klube ir Pirmyn chore — 7-rius m. pirm. 1937 vedė Marijoną Budrytę, gimusią Leliūnų dvare, Pandėlio par., Rokiškio aps., atvažiavusią į Ameriką 1910. Priklauso Chicagos Lietuvių Draugijai, SLA 123-tai kuopai.

Jokubonis, Jonas gimė 1895 10. 12 Kubilių kaime, Papilio vls., Biržų aps. Lankė Papilio pradžios mokyklą. Amerikon atvyko 1914 į Bostoną, o vėliau į Chicagą. Pramokęs amato, pradėjo dirbti Cook & Chick dirbtuvėje. 1929 tapo šios dirbtuvės dalininkas. 1961 didesnę dalį perleido žentams: Edm. Gedvilai ir Stasiui Landon - Žemguliui, o pats pasitraukė į pensiją. Nors daug dirbo, bet priklausė įvairioms lietuvių organizacijoms ir jose veikė: Liet. Socialistų S-gos 4 kp., L. Literatūros Draug., Socialistų Jaunimo Lygai ir jos mandalinų orkestrui, SLA, Prekybos Rūmams, Biržėnų Klubui ir Gardfield Pašalpos Klubui. 1918 vedė Eleną Stasiukelytę, gim. Enikių k., Čedasų vls. Jiedu užaugino dvi dukras — Liliją ir Olgą.

Jokubynas, Vincas S. gimė 1873. 9. 29 Klinavo k., Liubavo vls., Marijampolės aps. Amerikon atvyko 1895. Buvo laikraštininkas ir visuomenės darbuotojas. Jaunystėje buvo liberalinių pažiūrų, todėl dirbo liberalinėse organizacijose ir tų pakraipų laikraščių leidyklose. 1909-1910 leido Dagį, kuris ėjo kartą per mėnesį. Iš jo leidžiamo mėnesinuko buvo matyti, kad jis labai pyko ant socialistų, nes beveik kiekviename straipsnyje mėgino įgnybti socialistams. Taip pat beveik visos karikatūros buvo tos pačios minties. Be to, gerokai pliekė ir katalikus, o ypatingai kunigus. V. S. Jokubynas yra redagavęs Kataliką 1903, Tėvynę 1908-1910, Dirvą 1916, Amerikos Lietuvį 1921-1925. Buvo SLA prezidentas 1907-8, Tėvynės Mylėtojų Draugijos Literatūros komisijos narys 1911, Apšvietos komisijos narys 1922-1923. Nuo 1933 pastoviai gyveno Chicagoje. Mirė 1958. 2. 11. Palaidotas šv. Kazimiero kapinėse.

Jonaitis, K. gimė 1892.12.20 Padvarių k., mažažemių ūkininkų šeimoje. Mokytis pradėjo pas kaimo daraktorių Jankūną. Paskui lankė Vilkaviškio mokyklą. Per keturias žiemas Jonaitis ėjo per kaimus, mokydamas vaikus lietuviško rašto. 1913 atvyko į JAV ir apsistojo Waterbury, Conn. 1915 persikėlė į Bostoną ir įsijungė į lietuvių spaudos darbą. Dirbo Darbininko spaustuvėje ir padėjo redakcijoje. 1926 redagavo Vytį ir buvo Vyčių organizacijos pirm. Gyvendamas Bostone ir Worcesteryje, dirbo ir studijavo farmacijos mokslą, kurį baigęs atvažiavo į Chicagą. Pradžioje vaistinę nusipirko Ciceroje, vėliau, 1933, įsigijo vaistinę Chicagoje, kurią ir dabar tebeturi. 1928 vedė Albiną Popell - Popeliškytę.

Jonikas, Jurgis J. gimė Chicagoje. Lankė Tilden vid. mokyklą, kur buvo pamėgęs muziką ir grojo mokyklos orkestre. Karo metu tarnavo kariuomenėje, kaip pakrančių apsaugos narys. Sugrįžęs iš kariuomenės, studijavo Northwestern un-te, vėliau — Chicagos Technikos Kolegijoj, kur mokėsi statybos konstrukcijos ir priežiūros. Buvo namų statybos biznyje. Dalyvauja lietuvių veikloje — L. Vyčių org-joje, yra Don Varno posto nariu ir buvo jo komandierium, veikė Chicagos Liet. Taryboje, rašė į spaudą ir leido Don Varno posto biuletenį Bugle.

Jonikienė-Bukevičiūtė, Alice gimė 1894. 12. 11 Chicagoje. Baigė vidurinę mokyklą. Me-

tus ėjo slaugės mokyklą. Tėvai, netekę darbo, turėjo keltis į angliakasių rajonus, kur darbai buvo sunkūs ir pavojingi. Alice pradėjo dirbti tarnaite pasiturinčioje šeimoje, o vėliau stojo dirbti į kojinių dirbtuvę. Dirbtuvėje bedirbdama, ji įsirašė į Jaunųjų Socialistų Lygą. Čia gyvendama ji pradėjo rašyti darbininkų periodinei spaudai. Vėliau persikėlė į Detroitą, veikė darb. organizacijose. Jai buvo patikėtos atsakingos sekretoriaus pareigos Tarptautinėje darbo apsaugos organizacijoje. 1920 ištekėjo už Leono Joniko. Nuo 1933 gyvena Chicagoje, o nuo 1932 dirba Vilnies redakcijoje. Jonikienė yra žurnalistė, organizatorė ir kalbėtoja. Su prakalbomis yra apvažiavusi visas didesnes lietuvių kolonijas.

Jovarauskas - Jawars M. P. gimė 1890. 9. 15 Jokubaičių k., Girdžių par., Raseinių aps. Atvažiavo Amerikon 1909, į Lawrence, Mass. Pagyvenęs ten vienerius metus, atvažiavo į Chicagą. Čia dirbo įvairius darbus. Susitaupęs pinigų, 1913 nusipirko valgomųjų daiktų krautuvę. Biznis buvo nuostolingas, ir likvidavo krautuvę. 1914-29 dirbo pardavėju reikmenų krautuvėse. 1929 pradėjo privatinį rakandų pardavimo biznį, kurį 1934 inkorporavo, kaip Rozvelto baldų b-vę. 1951 pasitraukė iš biznio ir dabar žiemomis gyvena Miami, Fla., o vasaromis — Beverly Shores, Ind. 1916 vedė Rozaliją Būtvilaitę, kilusią iš Kvėdarnos. Išaugino sūnus Mykolą ir Lauryną ir dukrą Aleną. Jaunatvėje veikė liet. draugijose. Priklausė Brolių ir Seserų Sus-mui ir keletą metų buvo jo pirmininkas, buvo Simano Daukanto Jaunuolių klubo pirmininkas, SLA 129 kuopos, Chicagos Lietuvių Draugijos ir Miami Lietuvių Piliečių Klubo narys.

Juozaitis, Antanas dr. gimė 1888. 1. 5 Budvietyje, Marijampolės aps. 1906 Petrapilyje La-

rinsko gimnazijoje baigė 5 klases, 1909 Černiajevo kursus. Į Ameriką atvyko 1910. Baigė Chicagos College of Dental Surgery Loyola universitete, gaudamas dantų gydytojo diplomą. Nuo 1919 vertėsi gydytojo praktika. Priklauso Lietuvių Gydytojų Draugijai, Chicagos Illinois Dental Society ir American Dental Association, ALT, Sandaros, Amerikos Liet. Piliečių klubui Beverly Shores, Ind., ir Miami Am. Liet. Piliečių klubui, Fla. 1910 vedė Oną Jakimiutę, gimusią Marijampolėje. Turi dukterį Ireną, ištekėjusią už dr. L. Žibo, ir du sūnu: Edvardas — medicinos daktaras, Washingtono valst., Elmeris yra majoras JAV oro laivyne.

Juozapavičius, Petras gimė 1885.11.11 Virbalio mieste, Vilkaviškio aps. Amerikon atvažiavo 1906 į Forest City, Pa. Dirbo anglių kasyklose. Po kelerių metų atvažiavo į Chicagą, kur dirbo įvairius darbus. Turėjo valgomų daiktų krautuvę. Chicagoje įsitraukė į lietuvių draugijų veiklą. Priklauso: SLA 36 kp. — vicepirm. 10 m., Teisybės Mylėtojų, Chicagos Lietuvių Draugijai, Tėvynės Mylėtojų ir Bridgeporto Namų Savininkų draugijoms. Pastarojoj buvo pirmininkas 7 metus. 1908 vedė K. Kazlauskaitę. Išaugino tris sūnus ir dvi dukras.

Jurgėla-Jurgelevičius, Petras gimė 1901. 9. 30 Jersey City, N. J. Prieš I Pasaulinį karą su tėvais išvyko į Lietuvą. Mokėsi Taganroge, liet. gimn. Voroneže ir baigė 6 klases Vytauto D. gimn. Vilniuje 1919, vėliau studijavo Liet. un-te teisių fak. 1919 stojo savanoriu į Liet. kariuomenę. Baigęs karo mokyklą, tarnavo Liet. kariuomenėje ligi 1930. Lietuvių skautų įkūrėjas, įsteigęs skautų-čių vienetus Voroneže 1917. Autorius pirmosios literatūros apie skautus lietuvių kalba: Pirmieji skauto žingsniai 1920. Paskutiniuosius 5 metus dirbo kariuomenės štabo spaudos ir švietimo skyriuje, kalbos taisytojas, vertėjas. 1931 grįžo į JAV. 1932-35 buvo Dariaus ir Girėno skridimo, o vėliau paminklo statymo komiteto sekr. ir propagandos vedėjas. 1931-32 dirbo Draugo, 1937-38 Vienybės redakcijose. 1936 leido ir redagavo žurnalą Tauta (4 nr.). Parašė knygelę apie Olševskį 1934, ir Sparnuoti lietuviai Darius ir Girėnas 1935.

Jugelionienė-Bernotaitė, Marija gimė 1887. 9. 26 Šiauliuose. Mokėsi Mintaujos gimnazijoje.

Įsikūrus Vilniaus Žinioms, kurį laiką dirbo jų administracijoje. Vėliau išvyko į Prancūziją, o iš ten į Skotiją, kur ištekėjo už Kleofo Jurgelionio. Amerikon atvyko 1909. Gyvendama Chicagoje, pradėjo dirbti Imigrantų globos lygoje, Hull House. Iš ten perėjo dirbti į Naujienas, kur ėjo administratoriaus pareigas ir redagavo Moterų Puslapį. Buvo gabi kalbėtoja, kultūrinių organizacijų veikėja ir kelis metus buvo Lietuvių Socialistų S-gos sekretorė. Ji žuvo 1939. 3. 25 automobilio katastrofoje. Palaidota Tautinėse Kapinėse. Ant jos kapo draugės ir draugai pastatė paminklą su šiuo įrašu: "Pasakykime mūsų jaunimui, kad tauta ir asmuo pasiekia aukštumos tik per apšvietą ir darbą, ir kad tai, ką jisai šiandien turi, yra ne jo, bet tėvų sukurta. Mariutė. Marija Jurgelionienė 1887-1939. Brangiai velionės atminčiai. Draugai."

Jurgelionis - Kalėdų Kaukė, Kleofas gimė 1886. 1. 1 Moskėnų k., Panemunėlio vls. Mirė 1963. 12. 24 Riverside, Cal. Palaidotas Liet. Tautinėse Kapinėse. Mokėsi Petrapilio ir Krokuvos universitetuose. Dalyva-

vo revoliuciniame judėjime Lietuvoje ir Rusijoje. Lietuvoje jis buvo žinomas Šiaulių Jurgio vardu. Iš Lietuvos išvažiavo į Angliją ir ten kurį laiką redagavo socialistų savaitraštį Rankpelnį. Iš Anglijos Amerikon atvyko 1909. Čia redagavo šiuos laikraščius: Lietuvą, Kataliką, Darbą, Laisvąją Mintį, Nedėlios Naujienas ir Tėvynę. Ilgą laiką pats rašė Makalų Tėvo ir Sūnaus pasikalbėjimus, kuriuos perduodavo per Budriko radijo programas. Leido ir redagavo anglų kalba savaitraštį apie arklių lenktynes Jack and Horses. Buvo Naujienų administratorium 1919-23. 1919 baigė teisių mokslus De Paul un-te Chicagoje ir 1920 gavo advokato laipsnį. Kurį laiką dėl politinės neištikimybės jam buvo uždrausta advokato praktika. Buvo SLA Įstatų komisijos narys, kalbėtojas, rašytojas, žurnalistas. Parašė ar išvertė šias knygas: Kun. A. Vienožinskis ir jo dainos 1911, Panemunėlio tarmės fonetika 1911, Deklamatorius 1911, Deklamacija ir sceniškoji mimika 1911, Mackbetas, vertimas — 1915, Glūdi Liūdi 1916, Kunigų Minikų Darbai Filipinuose, vertimas — 1918, Mįslių Knyga 1921, Omar Kajamas, vertimas rankraštyje. 1912, kada A. Olševskis buvo sumanęs leisti lietuvių enciklopediją, Jurgelionis buvo pakviestas vyriausiuoju redaktorium, bet vėliau susipyko su Olševskiu ir išsiskyrė. Buvo didelis teatro entuziastas, talentingas režisorius ir aktorius. Vedė Mariją Bernotaitę. Užaugino sūnų Vladą.

Juškevičius Juozas, kun., gimė apie 1810 Vilniaus krašte. Pagal kun. Miluko davinius, 1863 per lenkmetį buvo ištremtas į Samarą ir per Sibirą pasiekė Braziliją. 1869 atvyko į JAV — Chicagą ir čia dvasinė vyriausybė tuojau paskyrė jį į lenkų parapiją klebonu. Tais metais lenkai jau buvo suorganizavę Šv. Stanislovo parapiją ir reikėjo pradėt statyti bažnyčią šiaurinėje dalyje. Tai buvo pirmutinė lenkų bažnyčia Chicagoje, kurią kunigas lietuvis pradėjo statyti. Neilgai jam teko toje parapijoje darbuotis. Prasidėjus visokioms intrigoms, jis užleido savo vietą iš numirusių prisikėlusiems vienuoliams. 1871 persikėlė darbuotis tarp lenkų į Watertown. 1874 darbavosi Shamokin, Pa., organizuodamas lietuvių - lenkų Šv. Vaitiekaus par. 1876 pavasarį lenkai jam išdaužė klebonijos langus. Jis persikėlė į Scrantono vyskupiją ir įkūrė

lenkų parapiją Nanticoke, Pa. Pasitraukęs iš čia, persikėlė į Chicagą pas savo bičiulius Kunz ir čia mirė. Palaidojo jį lenkų kapinėse, vėliau rado reikalo perkelti jo palaikus į Šv. Bonifaco vokiečių katalikų kapines.

Kadsels, Antanas gimė Lietuvoj. Jaunas atvažiavo į Chicagą ir čia gavo pradžios mokslą. Dirbo Tananevičiaus banke, vėliau siuvimo pramonėje. Daug veikė Amalgameitų siuvėjų unijos lietuvių 269 skyriuje. Buvo renkamas į valdybą ir delegatu į Amalgameitų siuvėjų unijos konvencijas. Vėliau buvo įsigijęs savo biznį. Išėjęs į pensiją, apsigyveno Miami, Fla. Čia priklauso klubui ir trečią kartą išrinktas jo pirmininku. Tarnavo Amerikos kariuomenėje. Yra vedęs Alvirą.

Kairis - Prantis - Pranaitis, Anna, gimė Chicagoj 1910.4.15. 1933 baigė Northwestern U-tą B. S. Ed. ir 1934 — M. S. Ed. Šiuo metu yra John Marshall aukštesniosios mokyklos vedėjo pavaduotoja. Lietuvių Klubo Universiteto čarterinė narė, 6-7 metus veikusi įvairiose pareigose; čarterinė Kultūros Ratelio narė ir sekretorė; Pirmyn choro dainininkė ir sekretorė apie 6 metus; 1932-33 Lietuvių Studentų Klubo sekretorė. Mokslina dukterį Deanna ir sūnų Robertą.

Kairis, Konstantinas gimė 1888. 1. 10 Rokiškio aps., Čedasų par. Amerikon atvažiavo šio šimtmečio pradžioje. 1907 jau buvo Chicagoje ir dirbo siuvykloj. Susiorganizavus siuvėjų unijai ir sudarius lietuvių 269 lokalą, Kairis tuojau įsitraukė į unijos veiklą, dalyvavo susirinkimuose ir gynė darbininkų reikalus. 1926 buvo išrinktas lietuvių siuvėjų skyriaus biznio agentu. Tas pareigas jis ėjo per 30 metų, padėdamas lietuviams gauti darbus, o dirbantiems iškovojęs didesnį atlyginimą. Kairiui mirus, lietuviai siuvėjai jau nepajėgė išsirinkti kito savo unijos agento, nes centras neleido tautinėms grupėms jų rinkti.Be nuolatinio darbo siuvėjų unijoje, Kairis visą laiką dirbo visuomeninį ir kultūrinį lietuvių darbą. 1909 jis padėjo suorganizuoti Chicagos Liet. Draugiją, buvo jos iniciatorius, o vėliau nuo 1938 ėjo draugijos pirmininko pareigas iki mirties. Jis buvo veiklus SLA narys, priklausė 226 kuopai. Jis įsitraukė ir į Amerikos politinę veiklą. Kartu su kitais šiaurinės Chicagos lietuviais suorganizavo Humboldt Parko Lietu-

vių Politinį Klubą ir aktyviai dalyvavo politinėse kampanijose. Jis ėjo šio klubo pirmininko pareigas. Kairis turėjo gerą balsą ir mėgo dainuoti. Jis priklausė Chicagos Vyrų Chorui, kuris dainuodavo lietuvių parengimuose. Priklausė kelioms kitoms lietuvių draugijoms. Vedė Valeriją Vadlugaitę. Jiedu išaugino ir išmokslino dukrą Oną Pranaitienę, kuri šiandien yra kelių Chicagos aukštesnių mokyklų inspektorė. Mirė 1956. 3. 13.

Kaitis - Matrinkaitis, Petras M. gimė 1868. 1. 4 Gražiskiuose, Vištyčio vls. Mokėsi Marijampolės gimanzijoje. Jam tekę mokytis kartu su Dr. Kaziu Grinium. Eidamas 18-tus metus, pabėgo iš namų ir atvažiavo į Ameriką. Pradžioje čia jis dirbo farmose, aliejaus dirbtuvėse, tarnavo prekybos laivyne ir JAV kariuomenėje. Dalyvavo indėnų karuose ir buvo retas minėto karo veteranas. Amerikoje buvo nuolatinis lietuvių spaudos rėmėjas. Pirmuosius Aušros numerius skaitė Marijampolėje, kartu su Mačiu - Kėkštu, o vėliau šis laikraštis jam buvo siuntinėjamas į Ameriką. Pamažu Kaitis įsitraukė į socialistinį ir tuo metu čia buvusį laisvamanių judėjimą. Jis buvo racionalistinių, lasvamanių ir socialdemokratų organizacijų narys iki mirties.

Iš kariuomenės išėjęs, kurį laiką gyveno Kalifornijoje, o vėliau persikėlė į Chicagą, kur 1906 atidarė mažą krautuvę, laivų agentūrą ir spaustuvėlę. Kaitis išspausdino ir išleido keliolika lietuviškų knygų. Taip pat leido mėnesinį Lietuvių Žurnalas. Mirus jo dukrai, visas biznis nuėjo niekais. Chicagoje Kaitis aktyviai dalyvavo visuomeniniame gyvenime, buvo Chicagos Lietuvių Draugijos steigėjas ir pirmasis josios pirmininkas. Vėliau jis buvo šios organizacijos garbės narys. Bu-

vo nuvažiavęs į Rusiją, kaip McCormick bendrovės atstovas. Jam teko būti ten revoliucijos metu. Sugrįžo 1918. Mirė 1951 7. 5. Palaikai buvo sudeginti Accacia Park Cemetery krosnyse, o vėliau jo pelenai palaidoti Chicagos Lietuvių Tautinėse Kapinėse greta žmonos ir dukros.

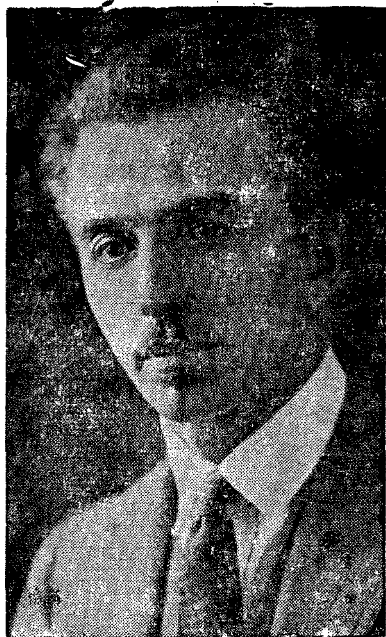
Kal, Charles P., adv., gimė 1897. 3. 4 Petrapily, Rusijoje. Į Ameriką atvyko 1914. Lankė Michigano universitetą du metus ir Chicagos teisių mokyklą. Studijavo Northwestern universitete. Teisių mokslo diplomą gavo 1924. Nuo 1934 pradėjo verstis advokatūra. Virš 8 metų išbuvo Cook County prokuroro asistentas ir 3 metus Chicagos m. Corporation Counsel asistentas. Parašė ir išleido pilietybės vadovėlį — Demokratijos ir Pilietybės pagrindiniai principai, kuris buvo išverstas į lenkų ir rusų kalbas. Yra rašęs teisiniais klausimais Naujienose, Sandaroje ir Drauge. Vedęs Helen Balčiauskaitę. Turi sūnų Darwin, advokatą. Priklauso šioms organizacijoms: Liet. Prekybos Rūmams, Vyčiams, Liet. adv. draugijai, Liet. Demokratų Lygai, South West Lithuanian Democratic Club, 9th Ward Lithuanian Democratic Club, Liet. R. K. Sus., South Shore Country Club, Illinois State Bar Assn., American Bar Assn., South Side Bar Assn., Baltic League of Illinois Lawyers & Jurists.

Kapačinskas, Juozas gimė 1907. 10. 20 Mažučių km., Kybartų vls., Vilkaviškio aps., gausioje sodiečio šeimoje. Jo tėvai paprasti sodiečiai, vidutiniai ūkininkai. 1927 iškeliavo į Kauną. Dienomis dirbo, o vakarais lankė įvairius kursus, pramoko amato ir dirbo Kauno geležinkelio elektros stotyje. 1944 atsidūrė Vokietijoje, gyveno stovyklose, o 1948 baigė Augsburgo Aukštesnią-

ją Technikos mokyklą. 1949 12. 27 atvyksta į JAV, apsigyvena Chicagoje. Pradeda dirbti paprastu darbininku, bet norėdamas įsijungti į šio krašto profesinį gyvenimą, 1950 vakarais pradėjo lankyti Illinois Technologijos Institutą. 1952. 12. 27 sukūrė šeimą. Vedė Mariją Sadauskaitę - Kulikauskienę. 1960 baigė Allied Institute of Technology Bachelor of Tool Engineering laipsniu. Parašė savo atsiminimus, 1944—1950 m., kuriuos išleido Chicagos Lietuvių Literatūros Draugija 1965 atskira knyga, pavadinta Siaubingos Dienos. Priklauso šioms organizacijoms: JAV Lietuvių Žurnalistų Sąjungai, Amerikos Lietuvių Inž. ir Architektų Sąjungai, American Society of Tool and Manufacturing Engineers, American Association for Advancement of Science, University of Illinois Dads Association ir kit.

Karalius, Antanas dr. gimė 1890 Briedžių k., Lukšių vls., Šakių aps. 1909 atvyko į JAV, apsigyveno Chicagoje ir mokėsi. Baigęs medicinos mokslus, vertėsi gydytojo praktika. Aktyviai veikė Liet. Socialistų Sąjungoje, Liet. Laisvamanių Federacijoje ir kit. Redagavo šiuos laikraščius: Lietuvių Žurnalas 1911-13; Dievo Rykštė 1912; Gydytojas su pertraukomis; Gyvenimas 1923-24. Pats leido ir vėliau perleido mokslo draugams; Šakė 1926-27. Studentaudamas buvo suorganizavęs korespondencijos kursus. Susirašinėjimo būdu jis mokė, švietė visus, kas mokslo ir šviesos troško. Parašė bei išvertė šias knygas: Pačiavimas pas įvairias tautas, Moralybės įsivystimas, vertimas, Vagis, Pasikalbėjimas amerikono ir grinoriaus, Draugijos ir organizmų evoliucija, Kas yra taip, o kas ne taip. Pagal John Work., Vyras, Aušros kalendorius, 1921, Lyties Mokslas, 1921, Bak-

terijos, 1922, Namų Daktaras, 1930, Nuosavybės išsivystimas, Veislių atsiradimas, Barbora Ubryka arba Klioštorius ir jėzuitai, išvert., ir Darbas. Rašinėjo į Naujienas ir kit. Mirė 1932. Palaidotas Tautinėse Kapinėse.

Karalius, Vincas gimė 1864 5. 11. Buvo Veiverių Mokytojų Seminarijos auklėtinis. Gimė jis Asiuklių kaime, Balbieriškio vls., Marijampolės aps. 1889 atvyko į JAV ir apsigyveno Baltimorėje, Md. Pradėjo dirbti siuvykloje, vėliau įsigijo nuosavą siuvyklą, kurioje kai kada dirbdavo iki 15 darbininkų. Visus uždirbtus pinigus išleisdavo laikraščiams ir knygoms leisti. Karalius buvo vienas labiausiai pasižymėjusių senesniųjų laisvamanių darbuotojų lietuvių tarpe, ypatingai laikraštinėje dirvoje. 1896 įsigijęs spaustuvę, pradėjo leisti laikraštį Kardas. Pradžioje pats redagavo, vėliau J. Laukis. 1898 leido žurnalą Galybė. 1898-99 A. Lalis ir Karalius suorganizavo kooperatyvą Naujai Draugijai leisti. 1904 Brooklyne suorganizavo Spindulio bendrovę ir leido Spindulį 1904-7. Be laikraščių leidimo, išleido nemažai knygų. Iš didesnių veikalų verta paminėti Lietuvos Praeitis ir Ateitis, Krituliai Šviesos, Abelna Istorija ir t. t. Karalius daug veikė Mokslo Draugijoj, Baltimorėje, Md., Dr. J. Šliupo suorgani-

zuotoj. Kurį laiką buvo jos sekretorius. Atvykęs į Chicagą dirbo kaip siuvėjas ir dalyvavo visuomeniniame gyvenime. 1933 buvo nuvykęs į Lietuvą. Vedė Petronėlę Dareškiūtę, kuri tais laikais buvo gabi artistė. Jų trupė vaidindavo ne tik Baltimorėje, bet ir jos apylinkėse. Mirė 1944. 10. 13 Chicagoje. Palaidotas Tautinėse Kapinėse.

Kareiwa, W. gimė Urbantų k., Naumiesčio par. Į Ameriką atvyko 1906. Nuo 1913 gyvena Chicagoje. 21-rius metus vertėsi kiaušinių, sviesto ir sūrių prekyba. Vėliau turėjo taverną. Town of Lake opylinkėje įsijungė į lietuvių veiklą, yra Lietuvių Prekybos Rūmų direktorius; buvo komitete, kuris rengė antrąjį skridimą į Lietuvą. Dariaus - Girėno posto direktorius. Vedė Helen Brazauskaitę, kurį daugelį metų buvo Teatrališko Klubo Lietuva raštininkė, veikė Šv. Teresės draugijoje, Dariaus - Girėno moterų vieneto charter narė, Chicagos Liet. Moterų klube. Turi du sūnus — William Jr., Donald, ir dukrą Marilyn.

Kartanas, Antanas G., vaistininkas, Am. Liet. Trans-Atlantinio Skridimo Sąjungos iniciatorius, tos sąjungos organizacinio komiteto, sudaryto 1933. 9. 10, narys. Buvo sąjungos pirmininkas. Daug rašė Naujienoms ir vertė.

Kasakauskas, M. P. dr. atvyko į Chicagą, būdamas medicinos studentas, 1877 ir apsigyveno šiaurinėje miesto dalyje. Po kiek laiko Kasakauskas įsigijo vaistinę, 668 Noble gatvėj. Tai buvo pirma lietuviška vaistinė ir pirmas lietuvis biznierius Chicagoje. Vėliau jis tapo daktaru. Tai buvo pirmas lietuvis profesionalas. Kada 1886 lietuviai pradėjo ruoštis pirmam lietuvių suvažiavimui, tai dr. Kasakauskas, kitų padėdamas, 1886 suorganizavo Šv. Kazimiero Karalaičio draugiją ir jis, kaip draugijos atstovas, buvo nuvažiavęs į pirmą lietuvių suvažiavimą Plymouthe. 1879 jis buvo Lietuviškos Gazietos bendradarbis. Vėliau įsijungė į lenkų kultūrinį gyvenimą. Dr. Kasakauskas turėjo sūnų, kuris užaugęs pakeitė pavardė į Harvey. Jis buvo vedęs lietuvaitę, bet 1927 m. Bridgeporte nusišovė. Dr. M. Kasakauskas 1887 leido lenkų kalba biznio reikalų laikraštį Lekarz Domowy.

Kasputis, Kazys dr. gimė 1880 Baigė Aleksandro gimnaziją Rygoje. Atvykęs į Chicagą, dirbo įvairius darbus, o vakarais mokėsi anglų kalbos. Dirbo ge-

ležinkelių kompanijoje, kuri plėtė savo tinklą į pietus ir ten pardavinėjo geromis sąlygomis žemę. Pardavėjai garsindavo lietuviškuose laikraščiuose, o Kasputis veždavo lietuvius parodyti tą žemę. Po to, mokėsi Northwestern un-to dentistų skyriuje, kurį baigė 1919 ir gavo diplomą. Reiškėsi visuomeninėje veikloje, 1932 lankėsi Lietuvoje, o grįžęs į Chicagą savo įspūdžius paskelbė Naujienose.

Kass-Kazanauskas, Jonas A. gimė 1884. 6. 24 Ramanaičių k., Lygumų par., Šiaulių aps. Į Ameriką atvyko 1904. Išėjęs laikrodininkų mokyklą, 1912 atidarė auksinių daiktų krautuvę ir laikė ją per daugelį metų. Buvo Lietuvos Išlaisvinimo narys 1918-42, Balfo iždininkas 1945, priklausė Lietuvos Vyčių organizacijai nuo 1937 ir yra jų namo patikėtinis nuo 1946, Vyčių namo iždininkas nuo 1951. Vedė Emiliją Mickeliūnaitę.

Katilius, Jonas gimė 1883.10 Katiliškių k., Šunskų vls., Marijampolės aps. Buvo vargoninkas Sasnavoje ir apie porą metų Ukrainoj, lenkų parapijoje. Į Ameriką atvyko 1905 ir apsigyveno Chicagoje. Visą laiką dirbo prie siuvėjų. 1910 aktyviai dalyvavo siuvėjų streike, buvo areštuotas ir sėdėjo 40 dienų kalėjime. 1909 suorganizavo vyrų chorą, o 1911 mišrų chorą, kurie prisidėjo prie Liet. Socialistų Sąjungos 81 kuopos. Jis su mažom pertraukom buvo abiejų chorų vedėjas iki 1920 skilimo. Visada sakė, kad chorams reikia geresnio vedėjo, geriau išsilavinusio muzikoj, negu jis. Geresniems prasišalinus, Jonas paimdavo chorų vadovavimą. Jis negalėjo pasakyti, kad neturįs laiko. Vadovavo keliems chorams ir kvartetams. Iki 1919 įvykusio socialistų skilimo, visą laiką buvo aktyvus socialistų veikėjas, kaip chorų vadovas ir programų paruošėjas. Chorui skilus, Katilius nuėjo vadovauti komunistų Laisvės Kanklių Mišram Chorui. Veikė kitose keliose organizacijose. 1914 vedė Aldoną Karaliūtę.

Užaugino sūnų Joną ir dukrą Aldoną.

Katkevičienė-Jusaitė, Katarina gimė 1882. 11. 25 Gavaltuvoje, Marijampolės aps. Pradžios ir spec. audimo mokslą išėjo Lietuvoje. Į JAV atvyko 1903 ir apsigyveno Chicagoje. Lankė vakarinę mokyklą ir Andriušewich pritaikomą dailės mokyklą 1909-12. Buvo Dr. V. Kudirkos choro narė ir vaidintoja 1904-6; viena Liet. Moterų Apšvietos Dr-jos steigėjų 1907 ir pirmininkė 1908-15. Gyvendama JAV priklausė Vilniaus Dailės Dr-jai 1909-14; ALT Sandaros narė nuo 1921, centro Kontrolės kom. narė 1929-38, Sandaros 15-kos seimų delegatė, Lietuvos Našlaičiams šelpti Chicagos komiteto pirmininkė 1922-32. Šis komitetas nepriklausomon Lietuvon našlaičiams šelpti pasiuntė per 4,000 dol. Daug dirbo Chicagos Vilniaus Vadavimo komitete; SLA 134-tos moterų kuopos viena steigėjų, ilgametė sekretorė ir reikalų vedėja. Prie šios kuopos buvo suorganizuota vaikų dr-ja Jaunoji Birutė, kurioje daug pasidarbavo tarp jaunimo lietuvybės išlaikymui; SLA 20 seimų delegatė, SLA labdarybės komisijos narė 1948-52 ir pirmininkė 1952-62; 6 apskr. 1927-28 ir visų konferencijų atstovė. Už nuopelnus SLA vadovybės apdovanota padėkos ir pagarbos pažymėjimais. Rašytojo Šerno paminklui statyti komiteto vicepirm.; daug dirbo po II-ro Pasaulinio karo tremtinių šalpos reikaluose. Spaudoje pradėjo bendradarbiauti 1907. Rašė į Lietuvą, Varpą, Kataliką, Vienybę, Sandarą, Naujienas, Tėvynę, Amerikos Lietuvį; Tėvynės kolumnistė 1943-46. Amerikos Lietuvių Vaiko Ugdymo Dr-jos viena steigėjų ir revizijos pirmininkė 1958-62. Vyras Vincas gim. 1871 Lietuvoje Ji mirė 1963.6.13.

Kaulakis, Alfonsas D. gimė 1898. 5. 28 Sausių k., Andriejavo vls., Kretingos aps. Lietuvoj baigė pradžios mokyklą. Amerikon atvyko 1912. Dirbo įvai-

rius darbus, nuo 1913 pradėjo dirbti Lietuvos, P. Kaičio, Naujienų ir Draugo spaustuvėse. 1917 atidarė su G. Valinsku spaustuvę, vardu Lithuania Press. 1918 išpirko Valinskio dalį ir pradėjo spaustuvės biznį vienas. 1922 suorganizavo Elta bendrovę iš 4 žmonių — J. Bagdžiūno, Bučo ir Krukonio. Trumpą laiką leido savaitraštį Telegramą, o vėliau Varpą. Sustojus Varpui, savo spaustuvę pavadino Progress Printing Co. ir leido savaitinį Central District Progress anglų kalba 3 metus. 1938 prisidėjo prie biznio Stasys Gapšys. Kaulakis išbuvo biznyje veik 10 metų. 1947 pardavė savo dalį Gapšiui, pasitraukė iš biznio ir išvažiavo į Miami, Fla. Chicagoj priklausė Ūkininko draugijai, Piliečių Klubui, Lietuvos Vyčiams, SLA 36 kuopai. Buvo Balfo aps. pirmininkas, dirbo Alte. 1934 buvo nuvažiavęs į Lietuvą, kur išbuvo 9 mėnesius. Lietuvoj buvo pradėjęs biznį. 1945 vedė mokytoją Oną Benešiūnaitę.

Kaulakis-Benešiūnaitė, Ona gimė 1909. 6. 14 Chicagoje. Baigė Chicagos U-tą 1928, gaudama bakalauro laipsnį. Už pasižymėjimą moksle buvo priimta Phi Beta Kappa narius. Mokslo žinioms pagilinti kurį laiką lankė De Paul ir Loyola universitetus ir Chicago Teachers College. Turėdama palinkimą muzikon, vienerius metus studijavo Chicago Music College. Mokytojavo Pub. High Schools 1931-47. Lietuvių tarpe dirbo šiose organizacijose: Lithuanian University Club, nuo 1930, keletą metų iždininkė ir du metu klubo pirm. Klubo spektakliuose visada vaidindavo vyriausiose rolėse. Nuo pat Chicagos Balfo aps. susiorganizavimo ižd. ir dalyvavo Alto Chicagos skyriuje nuo 1945 iki išvažiavo į Miami. 1945 ištekėjo už A. D. Kaulakio ir po poros metų persikėlė gyventi į Miami. Ten nuo 1948 mokytojauja Dade County Public Schools sistemoje. 1961 baigė Miami universitetą M. A. laipsniu. Nuo 1949 yra SLA 44 kp. iždo sekr.

Kaupaitė, Kazimiera Motina Marija, gimė 1880 . 1. 6 Gudelių kaime, Ramygalos valsčiuje, Panevėžio aps. 1897 atvyko į Ameriką ir apsigyveno Scrantone pas savo brolį. 1901 grįžo į Lietuvą, o 1902 stojo į Šv. Kryžiaus kongregacijos vienuolyną Ingenbohle, Šveicarijoje, pradėti savo pasiruošimą. Po 3 metų kaip Motina Marija atvyko į Scrantoną, Pa., pradėti savo vienuolijos steigimą, Harrisburgh vyskupo Shana-

han globojama. 1911 persikėlė į Chicagą. Įsteigė Šv. Kazimiero seserų kongregaciją ir buvo jos generalinė vyresnioji — Motina Marija. Šiose pareigose išbuvo nuo 1913 iki mirties. 1920 grįžo į Lietuvą ir suorganizavo vienuolyną Pažaislyje. Ji atidarė 29 pradžios mokyklas, 3 aukštesnes, 2 ligonines. Savo globoje turėjo apie 400 seselių. Už nuopelnus lietuvybei, Lietuvos valdžia ją 1933 apdovanojo Gedimino ordinu. Mirė 1940. 4. 17 Chicagoje. Palaidota Šv. Kazimiero kapinėse.

Kaupas, Antanas, kun., gimė 1870. 2. 1 Gudelių k., Ramygalos vls. Baigęs Šiaulių gimnazijos 6 klases, stojo į Kauno kunigų seminariją, bet iš jos buvo pašalintas. 1892 atvyko į Ameriką ir čia, baigęs kunigų seminariją, klebonavo Wilkes Barre, Scranton ir Pittston, Pa. Redagavo Draugą nuo jo įsikūrimo 1909 iki pat savo mirties. Jis rašė Vienybei Lietuvininkų, Rytui, Tėvynei, Dirvai, Žvaigždei. Taip pat rašė ir Lietuvos laikraščiams — Vilčiai, Draugijai, Vilniaus žinioms ir kit. Motinėlė — moksleiviams šelpti draugijos — vienas įkūrėjų. Mirė 1913. 10. 27.

Kazanauskas, Jonas J. gimė 1890. 8. 13 Panevėžyje. Mokėsi Panevėžio pradžios mokykloje ir Mintaujos gimnazijoje baigė 5 klases. 1910 atvyko į JAV.

Valparaiso universitete baigė buhalterijos kursus. Banke pradėjo tarnauti 1917, o 1919 išrinktas Chicagos Mutual Federal Savings and Loan Assn. direktorium. Nuo 1932 tos pačios bendrovės pirmininku. 1935-44 buvo Dariaus - Girėno legiono posto direktorius ir pirm. Finansiškai remia lietuvių reikalus.

Kemėšis, Fabijonas, kun., gimė 1879 Aluntos par., Utenos aps., mokėsi namuose, Palangoje, Liepojuj ir Kauno kunigų seminarijoje. 1902. 10. 1 įšventintas kunigu. Dėl ypatingai aktyvios darbuotės, parapijose nebuvo ilgai pakenčiamas, todėl 1913 išvyko į Škotiją, o po nepilnų metų atvyko Amerikon. Čia buvo pakviestas redaguoti Draugą. Jo iniciatyva ir pagalba 1915 Lietuvos Vyčiai išleido savo žurnalą Vytį, o 1914 jo pastangomis buvo įkurta Moterų Sąjunga ir Moterų Dirva. 1915 apsigyveno Bostone ir ten įsteigė Lietuvos Darbininkų S-gą, o vėliau savaitraštį Darbininką, kurį pats ir redagavo. 1918 vėl sugrįžo Chicagon prie Draugo redagavimo pareigų. Dirbdamas ir lietuvių parapijose, 1924 užbaigė Washingtono universitetą ir gavo daktaro laipsnį. Sugrįžo Lietuvon ir buvo paskirtas profesoriumi į Dotnuvos žemės ūkio akademiją. Porą kartų lankėsi Amerikoje, palaikydamas ryšį su šio krašto lietuviais ir jų spauda. Kun. F. Kemėšis buvo geras publicistas, visuomenės veikėjas, laikraščių redaktorius ir geras organizatorius. Mirė 1954. 1. 21.

Kenkelis, Augustas, Didysis Lietuvos vėliavnešys. 1895. 7. 28 Chicagoje žuvo paslaptingas lietuvis Augustas Kenkelis. Jo istorija galėtų pakeisti datą pirmojo Chicagos lietuvio, nes K. atsirado 1865. Jis gyveno 3413 S. State ir turėjo paveikslų ir dažų krautuvę. Tą lemtingą liepos sekmadienį išgirdę šūvį jo bute, kaimynai atbėgę išlaužė duris ir rado K. peršautą, kraujuose paplūdusį. Buvęs rastas raštelis: Aš labai kenčiu

dėl mano ligos. Aš visada kenčiu. Policijai ir koroneriui nepavykę išaiškinti, ar K. nusižudė, ar buvo kieno nužudytas. Jis miręs Michael Reese ligoninėje 8. 1, jo laidojimas Oak Wood kapinių knygose įrašytas 8. 2. Paminklą jis pastatęs pirmąjai žmonai, mirusiai 1881, buvusiai Čartoriškių giminės. Antroji jo žmona buvusi nuo jo atsiskyrusi, gyvenusi su 10 m. sūnumi Vytautu Liudviku.

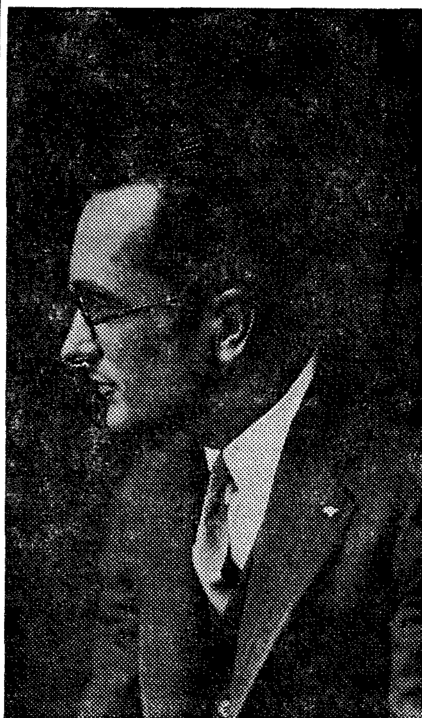
K. buvęs ramus žmogus, aukštas, ilga balta barzda; nemėgęs kalbėti apie savo gyvenimą, bet jo aukštą kilmę liudijusi jo aristokratiška laikysena. Gyvenęs atsiskyręs, su lenkais nedraugavęs, bet kaimynai žinoję jį esant karštą savo krašto patriotą. Priešų jis neturėjęs. Jo mirties meto spauda rašo, kad K. buvo gimęs Lietuvoje, Sadeikiuose, prie Klaipėdos. Dvaras buvęs vertas $400,000. Buvęs Lietuvos grafas, vedęs kunig. Čartoriskio dukterį. Jo įtaka Lietuvos dvarponiams buvusi labai didelė; buvęs jis išrinktas maršalu, o vėliau Lietuvos Vėliavos Globėju. 1858 jis buvęs nuvykęs į Rusiją pareikšti caro valdžiai. kad Lietuva turinti gerus kaimyno norus, bet ten patyręs, kad caras rengiasi panaikinti paskutinius Lietuvos savivaldos likučius ir kraštą surusinti. Jau buvę planai atkaklesnius lietuvius išvežti į Sibirą. Grįžęs į Lietuvą, K. padaręs pranešimą krašto vadams ir informavęs anglų ir prancūzų vyriausybes. Lietuvos diduomenė nutarusi sukilti prieš rusus ir prasidėjęs 1863 sukilimas. K. sukilime dalyvavęs labai aktyviai. Pralaimėjus, jam pavykę pasprukti į užsienį. Vokietijoj dalyvavęs kare su Danija, netekęs nykščio. (Kita versija paduodama, kad nykščio netekęs dvikovoje.) Kurį laiką gyvenęs Paryžiuje, pagarsėjęs savo piešiniais, vėliau atvykęs į JAV, į Chicagą. Po sukilimo, caro valdžia už K. galvą buvusi paskyrusi 50,000 rublių. Manoma, kad caro agentai jį nužudę, norėdami gauti tuos pinigus.

Keželis, Algimantas, adv., gimęs Lietuvoje 1933. Atvykęs Amerikon baigė Chicagoje De Paul universitetą 1954, būdamas 21 metų amžiaus įstojo į JAV kariuomenę, tarnavo teisių skyriuje Fort Benning, Ga. ir vėliau Japonijoje. Dabar verčiasi adv. praktika. Veikia įvairiose lietuvių organizacijose ir pas demokratus.

Kiela, Antanas, pirmas lietuvis Amerikoje 1914-15 pagami-

no orlaivį ir mėgino juo skristi. Vos pakilęs, orlaivis nukrito ir sudužo, bet niekas nesusižeidė. Jo 2 metų darbas ir jo ir draugų santaupos, įdėtos į orlaivio gaminimą, žuvo. Iškilus I Pas. karui, jis tarnavo Amerikos kariuomenės aviacijos dalinyje, grįžo su garbės pažymėjimu. Buvo nuvykęs į Lietuvą. Grįžęs Amerikon įsteigė skraidymo mokyklą, kurioje keliolika Amerikoje gimusių lietuvių išmoko skraidyti. 1936 suorganizavo Liet. Nacionalį Aero Klubą, kuris 1937.9.12 surengė Aviacijos Dieną Fordo aeroporte, Lansing, Ill. Pelną paskyrė Dariaus-Girėno paminklo statymui. Mirė jaunas, paslaptinga mirtimi. Nepasisekė surasti, kada ir kur gimęs.

Kimbarkas, Jonas gimęs 1897 Chicagoje. Baigęs pradžios mokyklą, mokėsi Morton Aukštesnėje Mokykloje ir vėliau — Morton biznio kolegijoje. Baigęs mokslus, vertėsi real estate verslu, dirbo šerifo raštinėje, County plentų įstaigoje ir kitur. 1916 stojo į politinę veiklą, aktyviai įsijungdamas į respublikonų partiją. Po kiek laiko buvo tos partijos pakviestas kandidatuoti į miesto valdybą; 1948 jis pirmą kartą buvo išrinktas Cicero miesto asesorium, o po to 4 kartus iš eilės buvo naujai į tą vietą perrenkamas. Kimbarkas priklauso Lietuvos Mylėtojų Draugijai, Lietuvių Tvirtybei, Draugystei Lietuvos Kareivių, Raudonos Rožės Klubui ir Lietuvių Namų Savininkų Pagerinimo Klubui.

Kiras, Mikolas J. atvyko Amerikon 1907. Supratęs mokslo reikšmę, dienomis dirbo, o vakarais ėjo į mokyklas. Susitaupęs kiek pinigų, įstojo į Valparaiso universitetą. 1912 pradėjo Real Estate biznį. 1914 įregistravo M. J. Kiras Improvement Co. ir sėkmingai dirbo 15

metų. Bridgeporte pastatė daug namų. Jis buvo pirmas statybininkas po A. Olševskio. Jis skolino pinigus pagal pirmus ir antrus morgičius. 1916 prisidėjo prie suorganizavimo Universal State Bank ir buvo jo direktorius. Chicagos lietuvių visuomenei buvo žinomas ne vien kaip gabus namų pardavėjas, statybininkas, bankininkas ir prekybininkas, bet ir kaip visuomenės veikėjas, daugiausia Bridgeporto kolonijoj. Prie 34-os ir Emerald gatvių yra Valentin Boys Club. Velionis yra daug pasidarbavęs, kad tie namai jaunimui būtų pastatyti lietuvių kolonijos centre. Jis padėjo nupirkti tiems namams žemę. Kiras tikėjo, kad masonai dirba naudingą darbą ir įstojo į jų organizaciją. Buvo pasiekęs 32-rą laipsnį. Tai bene pirmas lietuvis, pasiekęs tokį aukštą laipsnį. Buvo amžinas Ancient Accepted Scottish Rite, Medinah Temple ir Ancient Mystical Order of Rosae Crucis narys. Priklausė Ancient Free Accepted Mason of Illinois, Royal Arch Mason of Illinois, Mispah Commandery N. 73, Knights Templar ir The Shriners Pledge narys. Be to, Lith. Craftsmen Club Charter narys, Liet. Prekybos Rūmų ir Amerikos Legiono Darius-Girėnas Posto Nr. 271. narys.

Klemka, Bruno gimė 1910 10. 17 Chicagoje. Augo Lietuvoje ir pradžios mokslą ėjo Panemunės pradžios mokykloj, Rokiškio aps. Į Ameriką atvyko 1928, į Chicagą. Mokėsi technikos mokyklose Englewood, Armour ir Lane Tech. Verčiasi namų statyba. Priklauso ir veikia prie Liet. Prekybos Rūmų, Marquette Namų Savininkų dr-jos ir Liet. Kęstučio Pašalpos klubo, kurio yra iždininkas. 1933 vedė Bernice Urlytę.

Kliauga, Kazimieras, dr., 4 m. mokėsi Valparaiso universitete. 1919 dantų gydytojo mokslą baigė Northwestern U-to Dentistų Kolegijoj. Praktikuoti įsikūrė 18-toj apylinkėj. Nuo jaunų dienų buvo įsijungęs į liet. kultūrinę veiklą ir darbavosi iki mirties. Priklausė Liet. Soc. Sąjungai, "Birutės" chorui, daug metų buvo jo iždininkas ir dažnai padengdavo choro deficitą. Dalyvavo scenos vaidyboje ir nuoširdžiai veikė draugijose. Mirė 1940. 11. 6.

Kodis, Stasys atvažiavo Amerikon pereito šimtmečio pabaigoje. Pradžioje buvo socialistas ir 1904 kandidatavo į socialistų

renkamą valdybą, bet nebuvo išrinktas. Po to pasitraukė nuo socialistų ir visą laiką buvo vidurinėje srovėje. Jis buvo prasilavinęs ir gerai mokėjo anglų kalbą. Lietuviai jį laikė advokatu, nors jis nebuvo baigęs teisės mokslo. Jis vesdavo žmones pas savo advokatą. Jis buvo tik vertėjas. Aktingai dalyvavo kultūrinėje ir politinėje veikloje.

Kodis, Thamas studijavo medicinos mokslus Rusijoj, Peterburge. 1888 atvažiavo į Chicagą ir 1892 baigęs mokslus atidarė gydytojo kabinetą. Papraktikavęs keletą metų, buvo pakviestas į St. Louis Universitetą profesoriauti. Buvo vedęs. Abu veikė su socialistais.

Kolesinskis, Jurgis, kun., gimė 1836. 4. 14 Romaniukų k., Punsko par., Seinų aps. Vidurinį mokslą gavo Smalėnų ir Marijamoplės mokyklose. 1853 stojo į marijonus, kunigu įšventintas 1859, o 1863 prisidėjo prie sukilėlių ir buvo jų kapelionas. Sugautas, nuteistas Sibiro katorgon, kur išbuvo 20 metų. 1888 gavo leidimą grįžti į Lietuvą ir apsistojo Marijampolėje, marijonų vienuolyne. Kun. Kolesinskio tėvas buvo paskyręs jam $1,000 dalies. Jis perleido broliui savo dalį už $300 ir 1890 išvažiavo į Ameriką. Mahanoy City, Pa., kun. P. Adomaičiui tarpininkaujant, buvo paskirtas pirmuoju Pittstono klebonu, kur dirbo tik vienerius metus. 1892 atvyko į Chicagą ir buvo paskirtas klebonu, pirmai lietuvių Šv. Jurgio bažnyčiai. Tačiau vyskupas kun. Kolesinskiui davė tik vieną savaitę palikti parapiją. Pasitraukęs, ėmė vėliau klebonauti lenkų parapijose, o nuo 1902 apsigyveno prie Šv. Jurgio parapijos. Mirė 1912. 3. 5. Palaidotas Šv. Kazimiero kapinėse.

Kriaučiūnas, Matas, kun., gimė 1865. 9. 12. Jaunystę praleido savo tėvo namuose Lomžos, o vėliau Suvalkų gubernijoje. Teologijos mokslus išėjo Seinų seminarijoje ir 1889.6.15 įšventintas kunigu. 1893 atvyko į Ameriką ir apsigyveno Chicagoje. Trumpą laiką buvęs vikaru lenkų parapijoje, 1894. 1. 28 buvo paskirtas Šv. Jurgio bažnyčios klebonu. Ten tuoj įsteigė lietuvių mokyklą, kuri tikriausiai buvo pirmoji lietuvių par. mokykla Chicagoje. 1895 pradėjo statyti kleboniją, 1896 — dabartinę mūrinę bažnyčią ir, be to, pastatė didelius mokyklos rūmus. 1898 kun. Kriaučiūnas pralaimėjo didelę bylą su laikraščiu Lie-

tuva. 1899 jis išleido savaitraštį Katalikas; 1905 pranešė teismui, kad bankrotavo, nes turėjo skolų $5,000, o turto tik $150. Teismas priteisė jam sumokėti parap. narei $5,000, kurią kleb. šuo apkandžiojo, kai ji buvo nėščia. Kun. Kriaučiūno pastangomis buvo suorganizuotos Šv. Kazimiero kapinės. Tos parapijos klebonu jis išbuvo 1894-1918. Mirė Chicagoj 1918. 9. 7 ir palaidotas Šv. Kazimiero kapinėse.

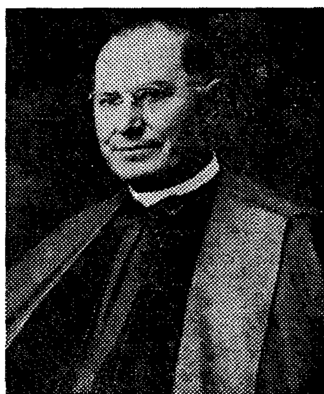
Kriščiūnas, Charles gim. 1895 6. 20 Panevėžio apylinkėj. Pradžios mokyklą lankė Panevėžio priemiestyje, o Amerikon į Chicagą atvažiavo 1909. Pradžioje dirbo krautuvėje, buvo maisto išvežiotojas. Dirbo kelis metus viešbutyje patarnautoju. Tuo pačiu metu vakarais lankė mokyklas. Vėliau mokėsi ir dienomis, įstodamas į aukštesnę mokyklą. Ilgus metus dirbo apdraudos biznyje, o vėliau vertėsi tavernos bizniu. 1944-47 turėjo savo kino teatrą. Ilgus metus dirbo Baltosios Rožės klube, Chicagos Lietuvių draugijoje, Lietuvių Demokratų Lygoje, Lietuvos Atsteigimo sąjungoje, buvo viceprezidentas, Chicagos skyriaus Alto narys, o 1947 prezidentas, 1946-49 Liet. Prekybos Rūmų direktorius ir Amerikos Lietuvių Beverly Shores Piliečių klubo organizatorius ir kelis metus jo pirmininkas. Su pirma amerikiečių lietuvių sportininkų grupe buvo nuvažiavęs į Lietuvą — Olimpiadą, padėjo organizuoti Pirmyn choro kelionę į Lietuvą. 1916 vedė Juozafiną Juškaitę. Jiedu išaugino dvi dukteris: Kristiną ir Eleonorą.

Krukas, Juozas A. gimė 1891 6. 20 Silonių vienk., Pušaloto par., Panevėžio aps. Pabaigęs pradžios mokyklą, mokėsi Panevėžio keturklasėje. Į Ameriką atvyko 1910, į Chicagą, ir dirbo pianų dirbtuvėje. Lankė privatines mokyklas, paskui baigė aukštesniąją ir įsigijo knygvedybos ir biznio laipsnį. 1915 kartu su broliu įsteigė ir vedė maisto krautuvę. 1917 įstojo į Amerikos kariuomenę, kur tarnavo apie 2 metus, gaudamas seržanto laipsnį. Grįžęs prisidėjo prie Peoples Furni-

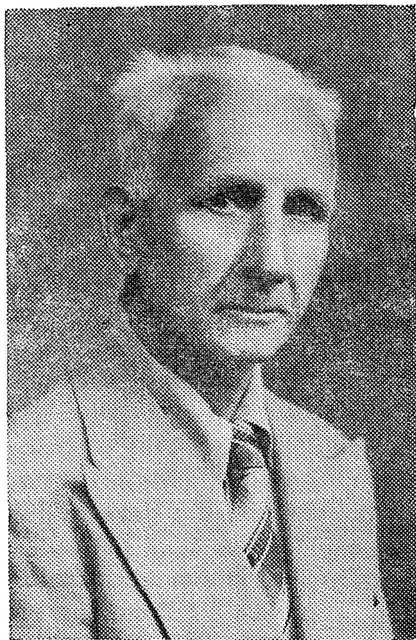
ture bendrovės, o vėliau suorganizavo Progress Furniture bendrovę, kurioms jis vadovavo virš 35 metus. 1920 K. vedė jauną žmoną, kuriai davė finansinę paramą studijuoti ir pasiekti medicinos daktaro laipsnį ir įsirengti savo ofisą. Jiedu užaugino sūnų Algirdą ir dukterį La Verne. Sūnus baigė medicinos mokslą ir dabar praktikuoja Los Angeles, Cal., o duktė yra lankiusi kolegiją, ištekėjusi už elekt. inž. Stasio Nasakaičio ir augina gražią šeimą Chicagoj. K. turėjo prižiūrėti didelį biznį, bet rado laiko priklausyti ir darbuotis lietuvių organizacijose: SLA 109 kp., kaip valdybos narys, Dariaus - Girėno posto Nr. 271, Liet. Prekybos Rūmų, Teisybės Mylėtojų ir Liet. Ūkininko draugijose. Tampos Lietuvių klube ir Sandaros kp. Yra pasitraukęs į pensiją ir gyvena Tampa, Fla. Ten veikia draugijose ir rašinėja Naujienoms bei Sandarai.

Krukonis, Nikodemas C. gimė 1882 Trakų aps. Amerikon atvyko 1900, o Chicagoje apsigyveno 1911. Lankė vakarinę mokyklą. Turėjo maisto krautuvę, vėliau buvo nejudomo turto agentas. Su p. Gasiūnu ir kitais leido savaitraštį Varpas 1924-26. Buvo žymus lietuvių reikalų rėmėjas. Buvo nuvažiavęs į Lietuvą. Mirė 1939.

Krušas, M. L. prel. gimė 1879 9. 28 Žąsinų k., Šilalės par. Pradžios mokslą gavo Šilalėje. Amerikon atvyko 1896. Kurį laiką dirbo fizinį darbą, o vasaromis mokėsi. Baigęs Cincinati, Ohio, kunigų seminariją, 1908. 6. 13 Chicagoj buvo įšventintas kunigu. 1910 buvo paskirtas Waukegano lietuvių parapijos klebonu. 1913 perkeltas Chicagon į Dievo Apvaizdos par. taip pat klebono pareigoms, o 1918 Chicagos arkiv. Mundelein kun. Krušą paskyrė Šv. Jurgio lietuvių par. klebonu. Jis nuoširdžiai dirbo ir visuomeninį Amerikos lietuvių darbą. 1922. 9 įsteigė Šv. Pranciškaus vienuolyną Pittsburghe, Pa., o 1938 Brazilijoje. 1928 kun. M. Krušas pakeltas į prelatus. Tai buvo pirmas lietuvis kunigas - prelatas Chica-

goje. Už nuopelnus Lietuvai ir Amerikos lietuviams Lietuvos vyriausybės buvo apdovanotas D. L. K. Gedimino ordinu. 1938 gavo leidimą lietuviams tėvams marijonams įsisteigti Argentinoje, o metais vėliau Brazilijoje įkūrė lietuvišką mokyklą. Mirė 1950. 1. 31.

Kučinskas, Tadas gimė 1885 1. 17 Dzenavizmo-Prusokų kaime, Višakio Rudos par. Baigė Višakio Rudoj pradžios mokyklą. Į Ameriką atvažiavo 1905 į Garden, Mass., o iš ten į Valparaiso, Ind. Ten mokėsi metus laiko. Iš ten atvažiavo į Chicagą ir žiemą apie du metu mokytojavo Aušros mokykloje, Roselande, mokydamas anglų ir lietuvių kalbas. Apie 8 metus važinėjo po lietuvių kolonijas, sakydamas kalbas socialistams ir laisvamaniams. 1916 įstojo Ada, Ohio, Northern U-ty ir 1920 užbaigė bakalauro laipsniu. 1920 pradėjo mokytis Chicago Law School ir baigė 1923 su LLB ir DJ laipsniu. Advokatūra neužsiėmė. Dirbo Real Estate biznyje. Pradžioje darbavosi su socialistais, o vėliau su laisvamaniais. Parašė knygas: 16 Kristų, Keturi Revoliucionieriai, Mitai apie Kristų, Lyties garbinimas, Kunigų kova už daugpatystę ir Šventraščio tikrovė. Mirė 1966. 4. 28 Chicagoje.

Kučiūnas - Kučinskas Aleksandras muzikas gimė 1914 4. 15 Suvalkuose. 1932 baigė Rygiškių Jono gimnaziją Marijampolėje ir lankė Kauno Konservatorijoj prof. V. Ružickio fortepijono klasę. Nuo 1933 akompanuotojas Kauno Valstybės teatre. 1940 Vokietijoj dirbo Drezdeno miesto teatre operų ir operečių dirigentu ir tęsė muzikos studijas. 1947 Detmolde dirigavo liet. tremt. operos Sevilijos Kirpėjo premjerai ir baleto premjerai Coppelia Augsburge. Nuo 1950 gyvena Chicagoje ir diriguoja simfoniniams orkestrams bei akom-

ponuoja solistams. Nuo 1957 K. dirigavo Chicagos Liet. Vyrų choro surengtoms operoms: Rigoletto, Faustas, Aida, Tosca, Carmen ir k. 1965 koncerte dirigavo Chicagos simfon. pilnam orkestrui, kuris, dalyvaujant solistams, Chicagos liet. operos chorui ir k., atliko Verdi Requiem ir Markaičio Vilniaus Varpus paminėjimui lietuvių partizanų, žuvusių už Lietuvos laisvę. K. yra Chicacagos Lyric operos dirigento asist. ir Cosmopolitan muzikos mokyklos dėstytojas. Yra vedęs Eleną Vyčiūtę.

Kudirka, Feliksas kun. gimė 1870. 7. 27 Suvalkijoj, Nemirų k., Griškabūdžio par. Mokėsi Marijampolėje ir Seinų semin. 1894 buvo įšventintas kunigu. Lietuvoje 18 metų dirbo įvairiose parapijose. 1911 Šveicarijoje įstojo į marijonus. 1913 atvyko į Ameriką ir tuojau buvo paskirtas Šv. Mykolo parapijos klebonu. Jis buvo aštuntasis šios parapijos klebonas. Šias pareigas ėjo iki 1918. Jo pastangomis gauta teisė apgyvendinti Chicagoje seseris kazimieretes mokytojas; nupirktas marijonams namas, kurį jie, besikeldami iš šiaurės Chicagos, perleido parapijai. Kun. Kudirka laikomas Tėvų Marijonų provincijos Amerikoje įsteigėju. Jo pastangomis buvo suorganizuota keliolika katalikiškų draugijų, o šv. Mykolo bažnyčios rūsyje buvo įsteigta spaustuvėlė. Aktyviai veikė įsteigtose draugijose, o jo vadovaujama spaustuvėlė leido tikybinio turinio laikraštį Tikyba ir dora. Jis mirė 1932.3.24. Palaidotas Šv. Kazimiero kapinėse, vien. marijonų sklype.

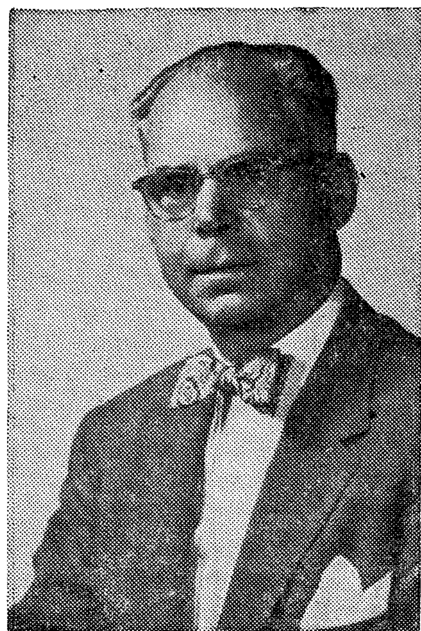
Kudirka, Justinas gimė 1893 Šakių aps. Nuo 14 metų amžiaus jau mokėsi muzikos Kaune pas prof. J. Naujalį. Po 2 metų vargonininkavo Vilniaus kunigų sem. bažnyčioje. 1915 vargonininkavo ir vadovavo chorui Vladivostoke, Rusijoje. 1917 atvyko į Ameriką ir buvo paskirtas vargonininku Dievo Apvaizdos par. 1919 nuvyko į Romą ir ten Šv. Cecilijos Muzikos Akad. pas prof. Bazatl studijavo dainavimą. 1920 grįžo Lietuvon ir su Kipru Petrausku ir A. Sodeika dirbo Valstybės operoje, kaip solistai. 1923 Kudirka vėl grįžo į Ameriką ir čia koncertavo, kaip solistas. Susitaręs su Victor ir Columbia plokštelių gaminimo kompanijomis, įdainavo daug lietuviškų dainų į plokšteles. Nuo 1927 vargonininkauja Nek. Šv. P. M. Prasid. par. ir vadovauja par. chorui. 1954 Amerikos Liet. R. Kat. Vargonininkų Sąjunga jį išrinko pirmininku.

Kulis, Justinas gimė 1874.1.12 Kupiškyje, Panevėžio aps. Būdamas 16 metų amžiaus, jau pradėjo gabenti iš Vokietijos lietuviškas knygas bei to laiko laikraščius ir juos skleisti lietuvoje. 1892 susipažino su knyg. Jurgiu Bielaku - Bieliniu ir daug kartų kontrabandą kartu gabeno. Kartą Bielinis prisikrovė pilną vežimą lietuviškų knygų ir laikraščių, o ant jų viršaus uždėjo keletą maišų miltų. Abu apsimiltavo ir pasileido šuntakiais važiuoti, kad žvalgyba nepastebėtų. Bet štai pamatė žandarus atvažiuojant. Bielinis išlipo iš vežimo. Kada priartėjo žandarai, tai Bielinis, eidamas šalia vežimo, ėmė keikti rusiškai malūnininką už tai, kad tasai menamai juos ilgai sulaikęs. Žvalgybininkai, pravažiuodami pasiklausė jo keiksmų ir matydami, kad abudu miltuoti, nuvažiavo savo keliais. Kulis, susipažinęs su Jankum, sužinojo, kad galima mažą spaustuvę pirkti. Užpirko tą spaustuvę. Jankus, gavęs spaustuvę, pranešė K., kad atvažiuotų parsivežti. Jis pasamdė 6 žmones, kad jie jam perneštų spaustuvę per sieną. Iš Kupiškio spaustuvę nuvežė pas Naujamiesčio vls. dešimtininką Dilkų ir ten ant aukšto ją įtaisė. Tai buvo 1893. K. patiria iš vieno laikraščių platintojo, kad tasai turi keleta maišų, apie 400 egz. Aušros numerių, atspausdina naujus viršelius su antrašte Gilybė peklos su jų gyventojais ir apvelka Aušrą. Visus užsilikusius laikraščio egzempliorius greitai išpardavė, tik vienas ūkininkas padarė pastabą, kad ant viršelio parašyta vienaip, o viduje buvo kas kita. 1895 atvažiavo į Ameriką ir apsistojo Mahanoy City, Pa. Ten susipažino su A. Laliu, kuris pas Bačkauską rinko raides. Nusiskundė, kad sunku čia gyventi. K. po kelių metų persikėlė gyventi į Baltimorę ir parsikvietė A. Lalį. 1898 K. priklausė kooperatyvui, kuris išleido Naują Draugiją, Liet. Dramatiškai Draugijai ir dalyvavo Mindaugo ir Kęstučio vaidinimuose. Tuo pat laiku vaidino ir Kabašinskienė - Dundulienė. 1908 atvažiavo į Chicagą. Čia atidarė vaistinę, kurią išlaikė iki pat savo mirties 1960. 12. 5. Kada buvo organizuojamas Vilniaus universitetas, dr. J. Šliupui atvykus į Chicagą, K. jam įteikė $1,000, kaip auką mokslo įstaigai.

Kumskis, Alexander G. gimė 1910. 10. 16 Chicagoje. Mokėsi Šv. Jurgio par. mokykloje, Tilden vid. technikos mokykloje, Elmhurst kolegijoje, Crane ir

Kūno Kultūros kolegijoje Chicagoje. Dirbo demokratų partijos 9-je ir 13-je apylinkėse. Buvo tvarkdarys kriminaliniame teisme pas teisėją John Žurį. Daug metų tarnauja Chicagos miesto parkų skyriuje. Aktyviai reiškiasi Amerikos liet. demokratų veikloje. Lietuvos laisvinimo reikalu yra lankęsis su kitais pas Amerikos prezidentus Rooseveltą ir Trumaną. Vadovavo Amerikos lietuviams sportininkams, vykusiems į Tautinę Olimpiadą 1938 Kaunan. Buvo Lietuvių Prekybos Rūmų pirm., Liet. Demokratų Lygos pirm. Yra Kolumbo vyčių IV-jo laipsnio narys, buvo Draugo sporto skyriaus redaktorius. Vedė Phyllis Nazelskaitę, gim. 1911.

Kundrotas, Vincas gimė 1894 10.13 Stripeikių k., Tauragnų v., Utenos aps. Pradžios mokyklą ėjo Švenčionyse, Vilniaus krašte, vėliau Rygoj baigė keturklasę. Atsisakius jam eiti į kunigų seminariją, tėvas nedavė pinigų mokytis. Vėliau apie 3 metus mokėsi stalių amato. Į Ameriką atvyko 1913 į Čikagą. Čia vakarais eidavo į mokyklą, o dienomis dirbo. Išmokęs braižymo detaliuotojo darbo, toliau mokėsi pas Mišeiką matematikos. Gavo gerą darbą savo specialybėje ir 18 metų buvo dirbtuvės skyriaus vedėjas, o pagaliau dirbo kaip specialistas braižytojas ir buvo siunčiamas į įvairias Amerikos vietas padaryti braižinius savo dirbtuvės gaunamiems užsakymams. Jaunystėje veikė Jaunuomenės Lygoje, Chicagos Lietuvių Draugijoj ir unijoj, kuriai tebepriklauso.

Kuraitis, Dan gimė 1894.7.12 Miškinių k., Šaukoto vls., Raseinių aps. Į Chicagą atvyko 1913 ir dirbo įvairius darbus. Atliekamu laiku mokėsi anglų kalbos ir automobilių mechaniko amato. Nuo 1917 pradėjo veikti lietuvių socialistų kuopoje ir chore. 1922 kartu su

kitu įsteigė automobilių taisymo agentūrą. Vėliau atsiskyrė nuo pusininko ir atidarė automobilių pardavimo Milda Buick bendrovę. 1934 keliavo su Buicku Lietuvon ir apkeliavo veik visą Europą. Spausdino Naujienose tos kelionės įspūdžius. Kitas keliones Lietuvon ir po Europą atliko 1938 ir 1944. Lėktuvais aplink pasaulį keliavo 1950. Du kartu keliavo po Pietų Ameriką, laivu į Labradorą ir Islandiją, lėktuvu į Aliaską ir yra padaręs daug trumpesnių kelionių. 1958 keliavo į Rusiją. 1953 išspausdino pluoštą savo atsiminimų. 1955 — Daug kraštų, daug žmonių. 1959 — Už geležinės uždangos. 1962 — Magiškuoju kilimu į Vilnių. Buvo Lietuvių Prekybos Rūmų dir. ir spaudos komisijos narys. 1955-56 — Chicagos Alto pirmininkas. Daug aukojęs Lietuvos laisvinimo reikalams. 1923 vedė Adelę Kvietkauskaitę.

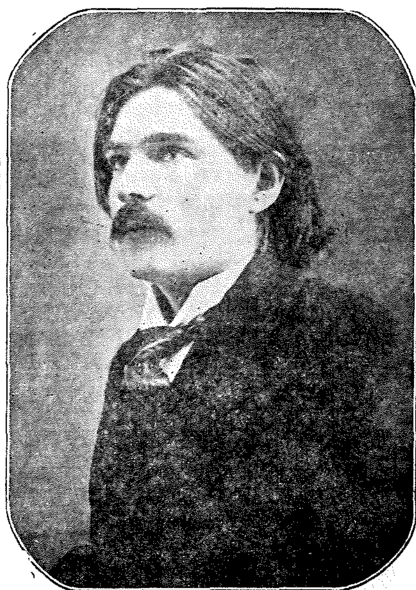
Lalis, Antanas gimė 1873 Skaisgirių k., Pušaloto vls., Panevėžio aps. Išėjo Mintaujos gimnazijos 4 klases, į Ameriką atvyko 1895 ir čia dirbo įvairius darbus. Pirmutinis darbas buvo anglių kasyklose. 1896-98 redagavo Darbininką, socialistinės krypties laikraštį, 1899 Baltimorėj Naują Draugiją,

1900-1 — savaitraščio Ateitis, Pittsburgh, Pa., redaktoriaus pavaduotojas, 1902 redagavo Darbininką Chicagoj, 1911-12 Lietuvos redaktoriaus pavad., 1914-31 — Naujienų redaktoriaus pavaduotojas. 1901 Chicagoje įsikūrė draugija Aušra. Jos tikslas buvo rinkti pinigus ir šelpti moksleivius, einančius aukštesnįjį mokslą. Lalis buvo jos finansų sekretorius. Aušros draugijos remiamas, 1907-10 buvo nuvykęs į Šveicariją, kur buvo Berno Universiteto filosofijos skyriaus laisvas klausytojas. 1910 grįžo į Chicagą; dirbo banke, iki Naujienos pasidarė dienraščiu. 1922 aplankė

Lietuvą. 1931. 5. 19 išvyko į Lietuvą pastoviai apsigyventi. Ten ruošė Švietimo Ministerijai savo pagerintą anglų lietuvių kalbų žodyną. Lalis buvo kultūrininkas mokytojas. Priklausydamas Lietuvių Socialistų Sąjungai, 8-to rajono įsteigtoj mokykloj mokė lietuvių kalbos. Vienas iš Naujienų bendrovės steigėjų. Parašė: Žodynas lietuviškai-angliškas, I d., 1902, 439 pusl. žodynas angliškai-lietuviškas, II d., 1905, 835 pusl. Karės laukuose, 1906, 81 pusl. Lenkų - Lietuvių kalbų žodynas, 1922, 331 pusl. Vertė M. Gorkio pasakojimas, 1906. Socializmo minties blaivumas Spargo, 1917, 230 pusl. Paskendusis Varpas G. Hauptmano, 1917, 110 pusl. Socializmas suprantamai išaiškintas Spargo. Mirė rusų okupuotoj Lietuvoj.

Lapelis, Petras, kun., gimė 1889. 9. 22 Panemunėly. Mokėsi Seinų kunigų seminarijoj. 1908 atvykęs Amerikon įstojo į Kirilo ir Metodijaus kunigų seminariją Orchard Lake, Mich. 1914 įšventintas kunigu buvo paskirtas vikaru Šv. Kryžiaus lietuvių parapijoj Chicagoje. 1915 paskirtas Visų Šventų parapijon Roselande klebonu. 1927 atsisakęs klebono vietos išvyko Lietuvon. L. 1947, prel. J. Paškausko rūpesčiu, sugrįžo Amerikon po eilės skaudžių išgyvenimų su visiškai palaužta sveikata. L. Amerikoje reiškėsi lietuvių spaudoje ir organizacijose. Buvo Moksleivio redaktorius. Yra parašęs eilę knygų, jų tarpe redagavęs Amerikos Lietuvių Katalikų Metraštį. Mirė 1950. 7. 30 Chicagoj.

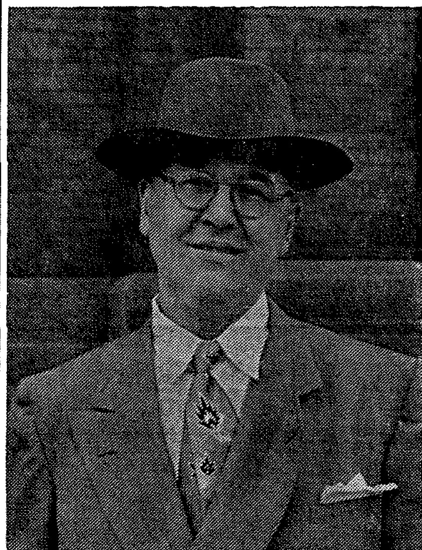
Laucevičius - Vargšas, Bronius **gimė 1885. 9. 20 Kelmėje. Baigė 5 gimnazijos klases Lomžoje, Lenkijoje. Buvo su viena teatro trupe išvažiavęs į Rusiją. Pavažinėję apie metus laiko, aktoriai išsiskirstė. Būdamas Šiauliuose, jis taip pat la-**

bai rūpinosi lietuvių scenos dalykais, dažnai reikėjo tai slaptai atlikti. Jo rūpesčiu buvo slaptai suruoštas spektaklis. Vaidino Apuoko dramą Kovoje už laisvę. Amerikon atvyko 1905. Apsigyveno Chicagoje. Čia tuoj įsijungė į teatro darbuotę. Buvo režisierius dr. Vinco Kudirkos Teatro Draugijos 1906-9, sumanytojas ir vienas įkūrėjų Dramatiško Rat. 1908, Lietuvių Socialistų S-gos VIII rajono globoje; 1914 jo pastangomis buvo įkurtas Lietuvių Dramos Draugijų Susivienijimas; 1913 buvo suorganizavęs teatro rėmėjų grupę, pavadinęs ją Veidrodžio Bendrove, ir pradėjo leisti ir redaguoti teatro reikalams skirtą mėnesinį žurnalą Veidrodis. Pirmas numeris išėjo 1914. 1. Parašė 13 dramų ir keliolika apysakaičių - vaizdelių. L. buvo dramaturgas, aktorius, režisierius, meno kritikas ir vienas pirmųjų scenos rėmėjų. 1908 vedė našlę E. Barkauskienę Olšauskaitę. Auklėjo posūnį Bronių ir savo dukrą Eugeniją. Mirė 1916. 3. 16. Palaidotas Lietuvių Tautinėse kapinėse. Scenos draugai bei Chicagos visuomenė pastatė jam paminklą.

Laukis - Domininkas, Kaleininkas Juozas gimė 1866. 8. 16 Seinų aps., Punsko vls., Rudalės kaime. Lietuvoje baigė Suvalkų progimnaziją. 1886 buvo įstojęs į kunigų seminariją, bet jos nebaigė. Amerikon atvyko 1889. Pagyvenęs kurį laiką rytinėse valstybėse, atvyko į Chicagą. Gyvendamas Northsidėje, leido savaitraštį Kūrėją. Išleido 23 numerius. Tai buvo anarchistinių pažiūrų laikraštis. Prieš Pirmąjį Pasaulio karą dalis Amerikos lietuvių buvo pamėgusi anarchistų vadovaujamą darbininkų unijų judėjimą. Jis save tada laikė anarchistu ir buvo anarchistiškai nusiteikusių darbininkų vadovas. 1917 buvo suimtas už pasisakymą prieš JAV įstojimą į karą, bet tuojau buvo paleistas. Pasibaigus karui, buvo

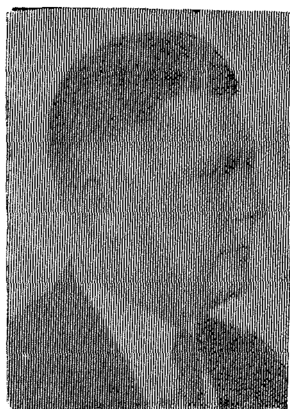

parvykęs į Lietuvą. Iki savo kelionės į Lietuvą jis buvo laisvamanis, anarchistas, o kai sugrįžo, tai pradėjo dešinėti. Anarchistinių minčių jis daugiau neskelbė, bet domėjosi sveikatos ir abstrakčiais filosofijos klausimais. Buvo darbingas, daug rašinėjo, bet dar daugiau versdavo, bet jo vertimai nepasižymėjo sklandumu ir aiškumu. Gyvendamas Amerikoje redagavo Kardą, Amerikos Lietuvį, Kūrėją, Ateitį, Darbininką, Tėvynės Mylėtojų Draugijos organą, Laisvąją Žmoniją, Darbininkų Balsą, Lietuvą, Telegramas, Varpą, Naujienoms išversdavo tarptautines žinias pirmam puslapiui, Proletrą, Jaun. Lietuvą. Amerikoje parašė šias knygas: 1904 Naują Pilną Orakulą, 1908 Mokyklą ir jos vietą žmonijoje, Rankvedį angliškos kalbos, angliškai Lithuanian Self Instruction, 1909 Ko mums reikia pirmiausia, 1911 Vadovėlis angliškos kalbos (papild. Rankvedžio laida), Kaip rašyti laiškus lietuviškoje ir angliškoje kalboje, Kišeninį žodyną ir 1937 Gerą sveikatą. Tuo pačiu metu L. išvertė šias knygas: 1901 Atsišaukimas į jaunimą Petro Kropotkimo, 32 pusl., 1903 Paslaptys magijos, 1906 Eugene Sue Sidabrinis kryželis, 1907 O. Carque Pamatas visokiai reformai, 1906 Alluma ir kitos Guy de Maupassant apysakaitės, 1909 Petro Kropotkino Anarchistų dora, 1911 S. K. Krukovskajos Chinija, 1913 G. Hauptmano 5 veiksmų dramą Audėjai, 1914 Teofilio Gauthier Negyvelės meilė ir 1914 Chantepie de la Saussaye Tikėjimų istorija. Veik visas jo parašytas ir verstas knygas išleido A. Olševskis. Tiktai Hauptmano Audėjus išleido Ilgaudas, o T. Gauthier Negyvelės meilę išleido M. G. Valaskas. Laukis mirė 1947. 1. 5 Chicagoje. Jis palaidotas Šv. Kazimiero kapinėse.

Laurutanas, Albinas gimė 1887. 6. 11 Vilniaus krašte, Tverečiaus par. Jis baigė Tverečiaus pradžios mokyklą. Ame-

rikon atvyko 1912 į Chicagą ir apsigyveno Roselande. Tuojau gavo darbo geležinkelio dirbtuvėse, kur dirbo, kol išėjo į pensiją. Po kelių metų įsitraukė į lietuvių veiklą. Pradžioje jis įsirašė į Šv. Jono Krikštytojo draugiją. Vėliau įstojo ir į D. L. Kunigaikščio Vytauto Draugiją Nr. 2. Kiek vėliau jis dar įstojo į SLA 63-čią kuopą, nuo 1938 jis eina kuopos organizatoriaus ir finansų sekretoriaus pareigas iki šio meto. Anksčiau per dešimtį metų rašė tos kuopos protokolus. Po kelių metų jis įstojo į Lietuvių Laisvamanių Susivienijimo pirmą kuopą ir į Chicagos Lietuvių Draugiją. Dar vėliau įsitraukė į politinę veiklą ir įstojo į 9-to Wardo Demokratų klubą. Rašinėjo Naujienose ir Tėvynėje. 1916 vedė Eleną Pivariūnaitę. Jiedu susilaukė dukters Bernice ir sūnaus Alberto.

Leppa, Juozas gim. 1885.12.27 Bučių k., Naujamiesčio v., Panevėžio aps., į Ameriką atvyko 1901. Pradėjo dirbti siuvėju dirbtuvėj. 1902 su draugu įsisteigė drabužių siuvimo ir valymo biznį. Vėliau turėjo tavernos, valgyklos biznius, dar vėliau — didelį daržą piknikams, o pagaliau nusipirko nedidelį namą Willow Springs ir įrengė daržą piknikams. Atvažiavęs į Chicagą įstojo į Teisybės Mylėtojų Draugiją. Taip pat priklauso Chicagos Lietuvių Draugijai, Joniškiečių klubui, Žagariečių klubui ir kt. 1909 vedė Rozaliją Pavilonytę. Susilaukė 2 sūnų ir 1 dukros.

Linkus Anicetas, kun., gimė 1887. 4. 17 Lietuvoje, Subačiaus priemiestyje. Į Ameriką atvyko 1905, vos sulaukęs 18 metų amžiaus. Neturėdamas išteklių, Amerikoje pramoko siūti ir kurį laiką dirbo siūvėjo darbą. Susitaupęs pinigų, pradžioje įstojo į Valparaiso universitetą, o vėliau į St. Bede seminariją. Pirmoje ir antroje mokykloje jis buvo lietuvių kalbos mokytojas. Kunigu įšventintas 1922. 4. 10 ir paskirtas West Pullman, Ill., par. klebo-

nu. 1941. 5. 17 paskirtas Šv. Kryžiaus par. klebonu. Atvykęs Town of Lake koloniją, rado parapiją su $130,000 skola. [4 metus kun. Linkus sugebėjo ne tiktai išmokėti visas skolas, bet įrengti didelę parapijos salę ir išdekoruoti bažnyčios vidų. Salės įrengimas kainavo apie $35,000, o bažnyčios išdekoravimas apie $30,000. 1948 kun. Linkus baigė remontuoti parapijos kleboniją. Darbas kainavęs daugiau, negu $75,000. 1951 ir vėl meniškai išdekoravo bažnyčią, sumokėdamas už darbus $25,000. 1947 pastatė gražius Labdarių Sąjungos namus, prieglaudos rūmus, lietuviams seneliams gyventi, kainavusius pusę milijono dolerių. 1958 ta pati draugija pastatė ir antruosius prieglaudos namus. Abiejų rūmų statybos vedėju buvo kun. A. Linkus, kuris nuo 1942 buvo S-gos iždininkas. L. jaunystėje yra rašęs ir spausdinęs poezijos kūrinių: Vienybėje Lietuvninkų, Giedroje, Moksleivyje, Vytyje, Drauge. 1912 buvo Moksleivio redaktorius. Už nuopelnus Lietuvai 1938 apdovanotas Gedimino ordinu. Mirė 1962. 8. 13.

Liutas, Jonas, kun. g. 1882.6 20 Teizų k., Seinų aps. Amerikon atvažiavo 1896. Lankė vakarinę mokyklą 1906-9, studijavo Valparaiso universiteto komercijos ir teisės skyrius, 1912-13 mokėsi YMCA Akademijoje Brooklyne, studijuodamas literatūrą. Buvo Tėvynės Mylėtojų draugijos prezidentas 1910-11 iždininkas 1916-20, ALTS pirm. 1922-24; Un. State Lines atst. Amerikoje 1922-26, pirmosios tiesiai į Klaipėdą lietuvių ekskursijos organizatorius 1923.7, Un. St. Lines atstovas Lietuvoje 1926-32. L. buvo Amerikos Liet. Katalikų Bažnyčios (Jonistų) kunigas, įšventintas ark. S. A. Giniočio, ir jos sinodo sekretorius nuo 1932. Kunigaudamas Chicagoj, bendradarbiavo savo sektos laikraštyje Voice ir rengė jos leidinius. Rašė Vienybei, Sandarai, Dirvai, Tėvynei ir kt. 1917-18 Lietuvos Nepriklaus. fondo V-bos narys, 1918 Liet. Tautinės Tarybos ir bendrai katalikų ir tautiečių Tarybų sudaryto vykdomojo komiteto narys. Vedė 1910. Išaugino sūnų Klaudijų ir dukrą Gabiją. Mirė 1951.

Liutkevičius, Bronius. Vienas pirmųjų vaidintojų ir scenos pionierius Roselande. Buvo didelis scenos mėgėjas. Daug metų priklausė ir vadovavo Lietuvių Scenos Mylėtojų Rateliui Roselande, taip pat padėdavo Dramatiškam Rateliui

ir kitiems. Kai Chicagoje buvo statomi didesni veikalai, tai neapseidavo be Liutkevičiaus talkininkavimo. Jis sugebėdavo ne tik gerai vaidinti, bet ir nupiešti reikalingas dekoracijas. Mirė 1952. 7. 25, palaidotas šv. Kazimiero kapinėse.

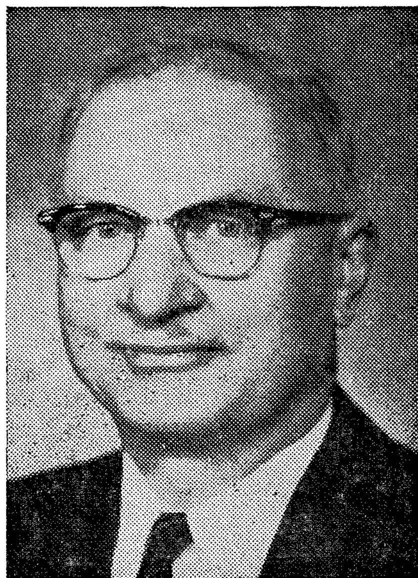

Lukšys, Kazimieras gim. 1892 3. 4 Vizgirdonių k., Varėnos vls., Alytaus aps. Į Ameriką atvyko 1910 pas savo brolį Chicagon. Čia mokėsi elektros mechaniko, kino operatoriaus ir fotografo amatų. Tarnavo JAV kariuomenėje, kur greit buvo pakeltas į seržanto laipsnį ir gavo atžymėjimus. Sugrįžęs iš Pirmo Pasaul. karo, nusipirko lenkų gamybos filmą "Genovaitė", o vėliau rašytojo Sinclair "Raistui", padėjęs lietuviškus tekstus, tuos filmus rodė lietuvių kolonijose Amerikoje. 1921 nuvykęs į Lietuvą L. filmuodavo žymesnes vietoves, gražesnius pastatus bei užfiksuodavo svarbesnius Lietuvos gyvenimo įvykius. Tuos filmus sugrįžęs Amerikon rodydavo lietuvių kolonijose. Dalį filmų iš Lietuvos gyvenimo yra suteikęs Fox News agentūrai. Buvo suorganizavęs daug ekskursijų į Lietuvą. Atlantą perplaukęs 31 kartą. Imdavo Amerikoje svarbesnių lietuvių kolonijose įvykių filmus ir juos veždavo Lietuvon. Buvo apsisprendęs apsigyventi Lietuvoje. Raseinių mieste pasistatė didelius namus, įrengė kino-teatrą, viešbutį, klubą, keletą krautuvių ir įsijungė į vietos visuomeninį gyvenimą ir pirmas, ilgoką laiką, teikė visiems Lietuvos kinams kroniką. Buvo pagerbtas Lietuvos laisvės medaliu. 1941 grįžo į JAV, apsigyveno Los Angeles mieste, Calif. Naktimis dirbdamas prie laivų statybos, dienomis studijuodamas Real Estate ir apdraudą, sėkmingai išlaikė kvotimus. Susitaupęs kiek pinigų ėmė verstis nekilnamosios nuosavybės pardavimu, apdrauda ir notaravimu. Kelis metus pirmininkavo

Alto ir Balfo skyriams, SLA kuopai ir Piliečių klubui. Keletos organizacijų steigėjas. Visokeriopai rėmęs lietuvybės reikalus, padėjęs apie 35 šeimoms atvykti į Ameriką. Daugelį metų studijuodamas USL ir Kalifornijos universitetuose, baigė Business Administration. Mirė 1963. 11. 12. Palaidotas Los Angeles mieste Holy Cross mauzolėjume. Velionies atminti pagerbė prezidentas Lyndon B. Johnson.

Lukas-Lukošiūtė Jieva. Amerikos lietuvaitė, gyvenanti Chicagoje, yra uoli lietuviškų pašto ženklų rinkėja. Ji nusiuntė 58-tai pašto ženklų parodai New Yorke du žemėlapius. Pirmasis vaizduoja Vytauto laikų Lietuvą nuo Baltijos iki Juodųjų jūrų, o kitas — dabartinę. Pašto ženklai gražiai suskirstyti, prasideda skatikų ženklais iš 1919 metų ir baigiasi sovietiškais ženklais, ant kurių Laikinoji Lietuvių Sukilėlių Vyriausybė atspausdino Nepriklausomą Lietuvą, 1941. 6. 23. Už lietuviškų ženklų rinkinius ji yra gavusi visą eilę medalių ir garbės pažymėjimų.

Mack-Mačiukas, Kazys J. gimė 1896. 2. 5 Trečionių k., Krinčino vls., Biržų aps. Lietuvoje baigė pradžios mokyklą. Ame-

rikon atvyko 1912. Čia dirbo ir ėjo į mokyklas, baigė aukštesnę komercinę. Nuo 1923 turi Real Estate ir apdraudos biznį. Priklausė LSS s-gai 1914-22; nuo 1926 iki dabar eina įvairias pareigas SLA organizacijoje. Buvo Chicagos Lietuvių Tarybos narys ir du metu pirmininkas; Liet. Prekybos Rūmų narys ir 4 metus direktorius. Žmona Pranė Mažutaitė, sūnus Charles D. Macke ir duktra Akvilina Petrauskienė.

Mackevičius, Feliksas gimęs 1904. 9. 20 Kaune. Baigęs gimnaziją Kaune. Lietuvoje turėjo duonos kepyklą ir kavinę. Į Ameriką atvyko 1950 į Rochester, New York, kur turėjo

valgykią. 1957 atvyko į Chicagą ir nusipirko Brighton Bakery duonos kepyklą. Priklauso šioms organizacijoms: Prekybos Rūmams, Liet. Bendruomenei, SLRKA, United Columbus, Chicagos Pastry Cooks Allied Trades Assn. Daug skaito laikraščių ir knygų. Gausiai aukoja Lietuvos reikalams. 1927 vedė Jadvygą Laleckaitę.

Užaugino sūnų Antaną ir dukrą Violetą.

Mackiewich-Mackevičius, Justinas, gimė 1888. 9. 24 Plungės apylinkėje. Lankė Plungės pradžios mokyklą. Lietuvoje tarnavo pas kunigaikštienę Oginskienę. Į Ameriką atvyko 1905 m. pas savo tėvus. Čia dirbo sunkų darbą ir lankė vakarinę mokyklą. Pramokęs anglų kalbos, dirbo 7 metus Marshall Field Co. 1909 m. vakarinėje daly įsikūrė Lietuvos kunigaikščio Gedimino taupymo ir skolinimo bendrovė, vėliau pasivadinusi Standard Federal Savings & Loan Ass. Pradžioj Mackevičius buvo šios bendrovės sekretorius, o pakeitus vardą, buvo jos prezidentas. Iš pradžių bendrovė turėjo savo raštinę ir susirinkdavo Aušros Vartų par. svetainėje. 1915 Mackevičius atidarė real estate raštinę prie Leavitt ir 23 Pl. Ten perkėlė ir pačią taupymo bendrovę. 1938 Standard Federal bendrovė nupirko puošnius namus už $71,000,00 prie Archer ir Sacramento gatvių. Ten perkėlė ir bendrovės offisą. Dabar šitas bendrovės pastatas yra vertas vieną milijoną dolerių, o Standard Federal Savings & Loan Ass., išaugino iki $100.000.100.

1933 J. Mackevičius buvo

Amerikos Lietuvių Transatlantinio Skridimo Sąjungos iždininkas. Dabar yra didžiosios lietuviškos taupymo ir skolinimo bendrovės Standard Federal Savings & Loan Ass. prezidentas, Liet. Prekybos Rūmų steigėjas ir pirmasis jų pirmininkas. Gausiai aukoja Lietuvos reikalams.

Mackus, Algimantas, gimė 1932. 2. 11 Pagėgiuose. 1939 persikėlė į Vilnių. Čia baigė pradžios mokyklą. 1944 Mackų šeima atvyko į Vakarų Vokietiją. Algimantas Wuerzburge baigė gimnaziją. 1949 M. šeima atvyko į J. A. V. Čia mokėsi Roosevelto universitete Čikagoje. 1950 Suduvos leidykla išleido jo pirmąjį eilėraščių rinkinį — Elegijos, pasirašytą Algimanto Pagėgio slapyvardžiu; 1959 išleido poezijos rinkinį — Jo yra žemė, 1962 išėjo tretysis poezijos rinkinys — Neornamentuotos kalbos generacija ir jos augintiniai. Už šį kūrinį Montrealio Lietuvių Akademinis sambūris 1964 paskyrė Vinco Krėvės vardo literatūrinę $1.000 premiją. M. daug rašė Drauge, Naujienose, Literatūros Lankuose, Metmenyse, vėliau Margutyje ir kit. 1957 pradėjo artimesnį bendradarbiavimą su Margučiu, nuo 1962 iki merties jį redagavo ir jo radijo programas. 1958 vedė Dalią Juknevičiūtę. Mirė 1964. 12. 28.

Mankus, Petras, yra kilęs iš Kutiškių k., Radviliškio vals. Į Ameriką atvažiavo 1906 ir apsigyveno Čikagoje. Pradėjo dirbti drabužių siuvykloje, o po 2 metų pradėjo verstis savo bizniu: važinėjo po mažus miestelius, kur buvo lietuvių ir rinko užsakymus kostiumams. Tas biznis jam gerai sekėsi, o kai nusibodo važinėtis, jisai įsteigė Čikagos vakarinėje dalyje siuvimo ir valymo įstaigą, kurią išlaikė iki mirties. Vedė Valeriją Grušaitę. Užaugino sūnų Edvardą, kurį išsmokslino. Priklausė Čikagos Lietuvių Draugijai, Liet. Prekybos Rūmams, Liet. Pil. Pašalpos Klubui ir kt. Mirė 1963. 8. 18.

Mankus, Vincas, gimė 1893. 2. 1. Kutiškių k., Radviliškio vls., Šiaulių aps. 1910 atvyko į Ameriką ir atsikėlė į Čikagą. Čia pradėjo dirbti siuvėjo darbą, bet tais metais prasidėjo didelis Čikagos siuvėjų streikas. Vincas buvo įtrauktas į šios kovos sūkurį, teko vykdyti komiteto skirtos pareigos. Pasibaigus streikui ir įsikūrus lietuvių siuvėjų lokalui, V. Mankus buvo išrinktas siuvėjų kasos globėjo pareigoms. Vakarais jis

lankydavo mokyklas. 1912 buvo nuvažiavęs į Valparaiso universitetą. Ten mokėsi ištisus metus. Grįžęs į Čikagą vėl lankė mokyklą. 1917-18 tarnavo JAV laivyne. 1922-28 kartu su P. Švelniu vedė real estate biznį šaiurinėje miesto dalyje. 1926 buvo išrinktas Naujienų taupymo bendrovės, vėliau pasivadinusios Universal Savings & Loan Association, direktorium, kuriuo ir dabar tebėra ir eina namų įkainotojo pareigas. 1943 buvo Naujienų išvežiotojas. Šiuo laiku yra Naujienų direktorius. 1911 buvo V. Kudirkos Dr-jos sekretorius, 1925-45 Čikagos Liet. Dr-jos sekretorius ir per 17 metų ėjo ir tebeeina Socialdemokratų 4-tos kuopos sekretoriaus pareigas. Veikė Jaunų Socialistų Lygoje. Bendradarbiavo šiuose laikraščiuose: Katalikas, Kova, Keleivis ir Naujienos. Pastarajame keleris metus vedė taupymo bendrovių ir nejudomojo turto skyrių. Beto, ilgus metus renkamas į Čikagos Lietuvių Tarybą.

Margaitis, dr. Jis buvo lietuvis ir iki 1897 gyveno Philadelphijoje, Pa. Vėliau persikėlė Čikagon ir buvo pašauktas JAV armijos tarnybon ir išsiųstas į Kubą. Ten karo fronte jam suiro nervai ir iš kariuomenės buvo paleistas atsargon. 1901 Čikagos teismas nusprendė pasiųsti jį bepročių ligoninėn. Dr. Margaitis, kaip kydytojas ir JAV armijos karininkas, gaudavo nemažą pensiją, iš kurios susidarė gana didelė pinigų suma, nes jam kaip ligoniui pinigų neišmokėdavo. Jį lankė lietuviai advokatai ir gydytojai. 1923 mėgino jo pensijos pinigus iš valdžios išgauti ir panaudoti lietuvių reikalams. Jų pastangos nuėjo veltui. Dr. Margaitis mirė apie 1929.

Margeris, Algirdas, dr. (tikra pavardė Šeštokas Kostas, g. 1889. 11. 18 Sarmačinų k., Paežerių vls., Vilkaviškio aps.), med. gydytojas, visuomenės veikėjas, žurnalistas, rašytojas. Aktyviai dalyvavo 1905-7 Rusijos revoliucijoj. Daug streikų sukėlė Suvalkų (Užnemunės) krašto dvaruose. Caro valdžios persekiojamas, paspruko į Ameriką, JAV. Čia taip pat tuoj įsijungė į visuomeninę veiklą, ypač sočialistinį, kultūrinį sąjudį. Važinėjo po lietuvių naujokynus, platino pažangius lietuvių laikraščius bei knygas, ragino lietuvius stoti į pažangias organizacijas ir savo iškalbumu skelbė socializmo ir laisvos pasaulėžiūros idėjas. Studijavo Valparaiso, Lojolos ir Northwestern universitetuose, o medicinos mokslus baigė Čikagos medicinos kolegijoje. Stu-

dentaudamas vedė lietuvių neakivaizdinę mokyklą, kurioje daug mokėsi lietuvių anglų kalbos, aritmetikos ir liet. k. gramatikos. Spaudoje pradėjo rašinėti dar visai jaunas būdamas Lietuvoje. Amerikoje rašė Kovoj, Vienybėj, Keleivyj, Lietuvoj, Tėvynėj, Vilnyj ir Naujienose, daugiausia grožinės literatūros, gamtos mokslų ir kultūros temomis. Gana daug parašė ir knygų. Amerikoje išspausdintos šitos: Šliuptarniai, Širdies rūmai, Čikagos šešėliai, Saulės rūstybė, Amerikos lietuviai ir angliškųjų skolinių žodynas ir 150 dienų Tarybų Lietuvoje, o Lietuvoje išsp.: Amerikiečio įspūdžiai Lietuvoje, Gonorėja, Už jūrių marių, Mėlynos akys, Širdies rūmai ir spausdinamas naujas romanas. Lietuvoje bus išspausdinta ir "paskutinė", kaip jis sako, knyga, kurią jau įpusėjęs rašyti, bet, gilaus amžiaus ir silpnos sveikatos trukdomas, nesitiki greitai baigti... Visose Margerio knygose daugiausia vaizduojamas Amerikos lietuvių gyvenimas.

Markūnas, Adomas, gimė 1885 12. 25 Nakiškių k., Joniškėlio par. Baigęs vietos keturklasę, išvažiavo į Rygą. Ten įsitraukė į kovą prieš caro valdžią ir netrukus pakliuvo į kalėjimą. 1905 jam pavyko iš kalėjimo pabėgti į Ameriką. Pradžioje jis gyveno Baltimorėje, o vėliau persikėlė į Čikagą. Čia susirado darbo ir lankė mokyklą.

Pramokęs anglų kalbos, gavo darbo First National Banko nejudamo turto skyriuje. 1912 perėjo dirbti į didelę Britigan Real Estate bendrovę. Ši pirkdavo netoli Čikagos esančias farmas, suskirstydavo jas į sklypus, pravesdavo gatves, šviesą ir vandenį, o vėliau, pardavinėdavo sklypus žmonėms. Britigan bendrovėje dirbdavo įvairių tautų sklypų pardavėjai. Markūnas buvo tos bendrovės lietuvių skyriaus vedėjas. Toje bendrovėje jis dirbo iki 1931 ir daugiausia sklypų pardavęs lietuviams. M. priklausė kelioms lietuvių org-joms, buvo veiklus jų narys, domėjosi lietuvių spauda, kultūrine veikla. Daugiausia jis dirbo Čikagos Lietuvių Draugijoje ir Lietuvių Socialistų Sąjungoje.

Markus, Juozas, gimė Išlandžių k., Šeštokų vals., Marijampolės aps. Buvo veiklus Socialistų Sąjungos narys, dirbo L. S. S. VIII rajono vadovybėje, priklausė kelioms kitoms lietuvių draugijoms, kurį laiką buvo Naujienų bendrovės direktorius. Nepriklausomos Lietuvos laikais buvo grįžęs į savo tėviškę. Ten vedė Magdaleną Gavėnaitę. Grįžęs į Ameriką, vėl įsitraukė į visuomeninį darbą kartu su žmona. Mirė 1947.

Marozas, Kazimieras, gimė 1897. 9. 15 čikagoj. Jaunas buvo tėvų nuvežtas į Lietuvą. 1913 su tėvais sugrįžo į čikagą. Kurį laiką lankė viešąją mokyklą. Pradėjo dirbti Western Electric bendrovėj. Ten buvo sužeistas. Kai senojo darbo negalėjo dirbti, jam buvo pasiūlyta pas Juozą Baranauską duoną išvežioti, kur įgijo šiek tiek patyrimo apie juodos duonos kepimo biznį. 1915 su broliu nupirko nuo Jasinsko ir Kaminsko duonos kepyklą. 1917 brolis išėjo į kariuomenę. Jis perėmė duonos kepyklos biznį, atmokėdamas savo broliui jo dalį. Biznis buvo žinomas kaip Marozas Bakery. Bizniui padidėjus, 1940 biznį perkėlė į kitą vietą, čia viską pertvarkė moderniškai. 1945 biznį pardavė už $105.000. 1953 nuvažiavo į St. Petersburg, Floridą apsigyventi.

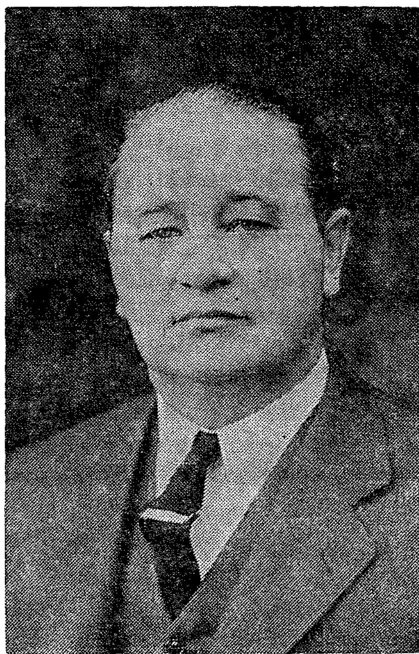
Gyvendamas čikągoje priklausė Lietuvių Kepyklų savininkų ir Išvežiotojų Susivienijimui Amerikos, American Bakery Assoc., Unity Clubui, o St. Petersburg 1954 buvo vienas pirmųjų organizatorių American Lithuanian Club ir jo iždininkas. 1918 vedė Sofiją Dirvinskaitę. Susilaukė trijų sūnų: Kazimiero, Leonardo ir Roy ir dukros Evelin. Sofija gimė 1902. 8. 20 čikagoj. Baigė 1918 biznio kolegiją. Priklauso šv. Teresa draugijai čikagoj ir American Lithuanian Club St. Petersburg, Fla.

Martinkaitis - Senas Petras, P., gimė 1891. 8. 8 Laukupėnų k., Gražiškių par., Vilkaviškio aps. Į Ameriką atvyko 1911. Dirbo įvairiose kasyklose: aukso, sidabro, anglies, vario ir kt. Vėliau apsigyveno čikagoje. Daug veikė kultūrinėje srityje. Į čikagos Liet. Draugiją įrašė virš 2.000 narių. Buvo Socialistų Sąjungos narys. Priklausė keliolikai draugijų. Daug rašė į Naujienas. Paskutiniu metu buvo likerių firmos agentas. Mirė 1953. 4. 5.

Martinonis, Antanas, gimė 1895. 12. 23 Janaukos k., Liškiavos par., Seinų aps. Mokėsi kaime pas daraktorių. Į Ameriką atvažiavo 1911 į Lawrence, Mass. Dirbo audyklose. Vėliau persikėlė gyventi į Haverhill, Mass. Priklausė įvairioms draugijoms ir daug darbavosi lietuvių kultūros dirvoje, dainuodamas chore, deklamuodamas, vaidindamas. Į Čikagą atvažiavo 1938. Dirbo įvairius darbus, o nuo 1943 dirba Crown Stove Works, kur gaminamos įvairios virimo mašinos. Priklauso Liet. D. Kunigaikščio dr-jai, Čikagos Liet. Draugijai, Liet. Kareivių Dr-jai, Liet. Darb. Sąjungos 53 kuopai, Fraternal Order of Eagles ir V. F. W. 9115 Postui. 1943 vedė Oną Aleksandravičienę -

Šimkutę, kuri mirė 1956. Prieš 5 metus jam darė operaciją ir sugadino jo veidą. Dabar dar dirba, bet niekur neina, gyvendamas vienišą gyvenimą.

Maskoliūnas, Jokūbas, gimė 1889. 2. 26 Čerkonių k., Siesikų v., Ukmergės aps. Lankė Siesikų pradžios mokyklą ir 1907 atvyko į JAV. Dirbęs įvairius darbus ir susitaupęs pinigų, 1910 nuėjo į tavernos biznį, kurį vedė iki 1919. 1924—1928 laikė Mildos teatro biznį kartu su Sutkausku, kuriam tada savo dalį pardavė. 1927 įsteigė bendrovę, kuri 1928 Bridgeporte pastatė namus teatrui. Buvo paskirta $100 dovana tam, kas duos tinkamą teatrui vardą. Paskirtoji komisija parinko Ra-

movės vardą, kurį pasiūlė Kanados lietuvis. 1929 įvyko rūmų atidarymas. Teatro pastatymas kainavo apie $450,000. Ten yra 1200 vietų. Užėjus depresijai, Ramovę perėmė morgičius davę graikai. Maskaliūnas prarado visus į teatrą įdėtus pinigus. 1933 jis vėl laikė taverną iki 1948. Priklausė Čikagos Lietuvių D-jai, SLA, Jaunų Lietuvių Tautiškam Klubui, o St. Petersburge, Fla., įsteigė SLA 373 kp. ir joje eina ižd. pareigas. Priklauso A. L. Klubui St. Petersburge ir eina jo vicepirm. pareigas. Pardavęs Čikagoje biznį ir išvažiavęs į Floridą, įsigijo tenai gerą nuosavą namą. Dalyvauja visuomeniniame darbe ir remia pinigais kultūrines lietuvių pastangas. 1911 vedė Oną Kuncevičiūtę, išaugino dvi dukras — Margaritą ir Elvirą.

Mast-Mastauskas, Balys, F. adv., gimė 1889. 3. 13 Žąsliuose. Į Ameriką atvyko drauge su tėvais 1906. Pradžios ir vidurinę mokyklą lankė Forest City, Pa. 1915 baigė Detroite Teisių Kolegiją. I pas. karo metu tarnavo vyr. leitenantu karo aviacijoje. 1917 įsijungė į lietuvių veiklą. 1918 Lietuvių Informacijos Biuras jį kartu su kun. J. Dabužiu ir K. Pakštu pasiuntė į Europą rūpintis Lietuvos laisvės reikalais. Grįžus Amerikon, 1919 buvo išrinktas Amerikos Lietuvių Tarybos pirmininku. 1921 lankėsi Lietuvoje ir daug padėjo, kad Amerikos Raudonasis Kryžius, kurio atstovai tuo metu lankėsi Kaune, aprūpintų Lietuvą vaistais ir kit. gėrybėmis. Tais pačiais metais paskirtas Lietuvos pasiuntinybės Washingtone juriskonsultu. Vėliau pasitraukė iš šių pareigų ir dirbo Čikagoje kaip advokatas. Keletą metų buvo profesorius Loyolos un-te, dėstydamas Romėnų teisę. Vėliau buvo Cook County prokuroro padėjėjas. 1918. 5. 3 vadovavo lietuvių delegacijai pas prezidentą W. Wilsoną. Delegaciją sudarė Amerikos Lietuvių Tarybos nariai — katalikų ir tautininkų veikėjai. Buvo ALRK Fed-jos sekretorius 1924—1925 ir jos centro pirmininkas 1932—1933. 1927 vedė dr. Konstanciją O'Britis - Abromaitis.

Mazeliauskienė-Razmaitė, Rožė, gimė 1883. 3. 13 Bartininkuos, Naumiesčio vls., Tauragės aps. Į Ameriką atvyko 1905, į Čikagą ir įsijungė į lietuvių veiklą. Buvo šv. Petronėlės dr-jos steigėja, Liet. Auditorijos statybos direktorė, viena Moterų Piliečių Lygos steigėjų 1933 ir jos iždininkė, Lietuvos Gelbėjimo Fondo pirmininkė, ALRK Moterų Sąjungos Čikagos aps.

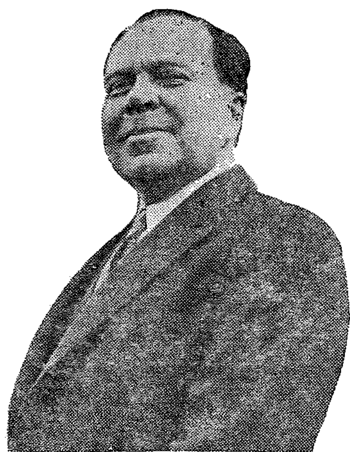
sekretorė, ALRK Moterų Sąjungos 49-tos kuopos viena steigėjų bei pirmininkė. Mirė 1960. 10. 19.

Meldužis, Mikas, gimė Lietuvoje. Į Čikagą atvažiavo pereitame šimtmetyje. Pradėjo dirbti Bridgeporte pas Ažuką tavernoje. 1907 susidėjęs su Lelešium nusipirko taverną vakarinėje daly. Vėliau pasiliko vienas. Apie 1910 pasistatė naujus namus su svetaine 2342-44 West, 23rd place. Čia per daugelį metų buvo liberalų kultūrininkų veikimo centras: ruošiami koncertai, spektakliai, prakalbos ir kit. pobūviai. Organizuojant Liet. Soc. 22-rąją kuopą, jis buvo vienas pirmųjų narių. Taip pat priklausė keliolikai kitų pašalpinių ir kit. org-jų. Buvo Universal State Banko direktorius.

Mereckis, Juozas, gimė 1890. 7. 18 Gorainių k., Raseinių aps. Pradžios mokyklą lankė Darbėnuose, progimnaziją Palangoj du metu. Lietuvoj Didkiemio filijoj buvo vargonininkas apie metus. 1910 atvažiavo Amerikon į Čikagą. Pradėjo dirbti prie siuvėjų. Susitaupęs pinigų, išvažiavo į Sandusky, Mich., mokintis, kur 1923 baigė Worners farmacijos institutą, nuo to laiko dirba vaistinėse iki šiai dienai. Jis dirbo ir kultūros dirvoj, ypač mokino daug chorų: Pirmyn, Aido, Naujos Gadynės, Susivienijimo chorų ir kt. Priklausė Čikagos Liet. Draugijai. Jaunystėj rašinėdavo į Naujienas. Per keletą metų mokino kvartetą, susidedantį iš P. Mankevičiaus, Stonio, V. Ascilos ir Jankaus-Jankausko.

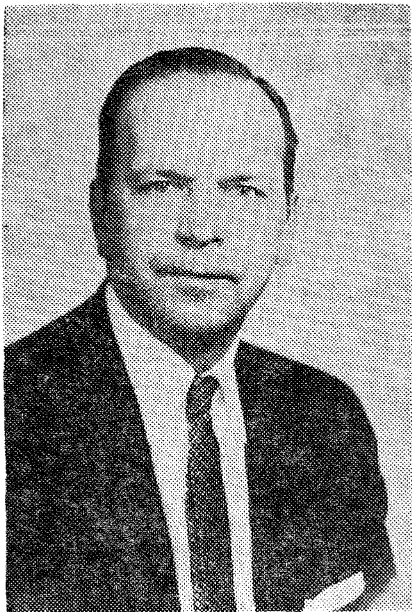
Mickeliūnas, Juozas A., gimė Dargužių km., Stačiūnų vals., Šiaulių aps. 1910. 9. 22 atvykęs Čikagon įstojo į šias draugijas: Teatrališką, Šv. Martyno, Šv. Mateušo, Sald. Širdies V. Jėzaus, šv. Antano, Lietuvos Ūkininko, LRKSA 15-tą kuopą, ir Lietuvos Vyčių 16 kuopą. Gyvendamas Sheboygane 1915 buvo L. V. 51 kuopos narys. 1917 įstojo į Amerikos kariuomenę ir buvo išsiųstas į Archangelską, Rusijon, kur ėjo vertėjo pareigas. Grįžęs į Čikagą, daug darbavosi dėl Lietuvos Nepriklausomybės atstatymo: pardavinėjo paskolos bonus, steigė jų pardavinėjimo stotis, ėjo valdybos pareigas. Nuo karo nukentėjusiems lietuviams šelpti daug surinko daiktų, rinko parašus peticijai dėl Lietuvos pripažinimo. 1922 su delegacija vyko į Washingtoną pas prezidentą. Vedė ir tvarkė daugelį įvairių sukakčių, paminėjimų, demonstracijų. Jis yra pirmininkavęs keletą metų L.

Vyčių Chicagos Aps., LRKSA Čikagos aps., 2 metu buvo Amerikos Legijono Dariaus Girėno posto No. 371 komandierius, Pasaulinės parodos Čikagoje liet. skyriaus narys, Dariaus Girėno paminklo statymo komiteto vicepirmininkas ir kt. 1924 vedė Eleną Banaitę iš Lukšių, Suvalkijos. Jie išaugino 2 sūnu — Gilbertą ir Robertą. Lietuvos vyriausybė, įvertindama J. Mickeliūno darbuotę, 1939. 2. 1. per konsulą P. Daužvardį įteikė jam Šaulių žvaigždę.

Mickevičius, Julius, gimė 1889 2. 13 Medingėnų bažnytkm., Telšių aps. Į Ameriką atvyko 1906, eidamas 17 metus. Čia tuojau įsitraukė į visuomeninį darbą. 1910 jau priklausė Liet. Socialistų Sąjungos 81 kuopai ir buvo šių draugijų sekretorius: Lietuvos Brolių, D. L. Kunigaikščio Gedimino ir Tėvynės Mylėtojų. Jis vertėsi siuvėjo amatu, priklausė siuvėjų unijai ir dalyvavo garsiame siuvėjų streike, kur du lietuviai neteko gyvybės. Siuvėjai buvo sudarę fondą streikuojantiems lietuviams šelpti. Mickevičius buvo šio fondo sekretorius. 1911 jis lankė Valparaiso universitetą. 1913 ėmė leisti Šakę, laisvamanišką satyros mėnesinį laikraštį, 1914 persikėlė gyventi į Worcesterį, Mass. Ten leido Kardą. Sudaręs bendrovę Kardui leisti, šį laikraštį perleido bendrovei, o pats po 4 metų grįžo į Čikagą, tuojau įstodamas į įvairias organizacijas. 1918 daugiausia jo pastangomis buvo įsteigta Liet. Laisvamanių Federacija. Jis mokėjo paruošti planus, surašyti konstitucijas ir nustatyti organizacijos dėsnius. Jis daug veikė Lietuvių Socialistų Sąjungoje. Daug energijos buvo įdėjęs į Aušros knygyną Čikagoje. Kurį laiką buvo knygyno vedėjas ir iždininkas. Pasunkėjus knygų prekybai, atpirko knygyno morgičių ir perėmė visas knygas. Vėliau jam teko knygyną vis dėlto likviduoti. Daug rašinėjo spaudai. Kartais pasirašydavo pavarde, bet dažniausiai vartodavo slapyvardžius. Jo rašiniai buvo spausdinami Šakėje, Karde, Naujienose ir kt. Daug dirbo Čikagos Liet. Drau-

gijoje. Mirė 1938 3. 8. Palaidotas Lietuvių Tautinėse kapinėse.

Mickevičius, Algirdas, yra darbuotojo Juliaus Mickevičiaus sūnus, gimęs 1917. 11. 29 Čikagoje. Baigė Wilson Junior College. Priklausė Lietuvių Universiteto klubui ir vienus metus buvo prezidentu. Nuo įsirašymo į S. L. A. 336 kp. eina finansų sekretoriaus pareigas. Nuo 1934 dainavo Pirmyn chore iki likvidavosi (1961). Nuo 1958 yra Liet. Tautinių kapinių direktorius.

Mikužiūtė, Eufrozine, gimė Čikagoje. 1927-32 Čikagos universitete studijavo gamtos mokslus, 1932-35 ten pat studijavo teisę ir dramą, 1935-42 mokytojavo, dėstydama anglų kalbą, istoriją ir pilietybės teises. 1949 buvo Illinois valstybės išvietintų asmenų komisijos narė. 1934 suorganizavo SLA jaunuolių kuopą, jai iki šio meto pirmininkauja. Susiv. Lietuvių Amerikoje iždininkė. Kelis kartus buvo Čikagos Lietuvių Tarybos pirmininkė, ilgametė tarybos narė, sekretorė. Dalyvavo įvairiuose kituose bendruose darbuose, eidama atsakomingas pareigas.

Milasevičius, Povilas, gimė 1892. 3. 4 Skudų k., Subačiaus vls. Amerkion atplaukė 1909 ir

atvyko į Čikagą. Pramokęs siūti, jis tuojau įsitraukė į organizacinį siuvėjų darbą, lankė lietuvių šaukiamus susiirnkimus ir įsirašė į kelias draugijas. 1911 įstojo Čikagos Lietuvių Draugijon. Jau beveik 43 metai, kai renkamas šios draugijos vadovybėn. 1951 išrinktas Lietuvių Tautinių kapinių direktorium. Yra veiklus kapinių finansų ir darbo komisijų narys. Jis tvarko paskolų reikalus ir prižiūri didesnius kapinių darbus. Milasevičius yra gabus parengimų organizatorius. Mirus pirmajai žmonai, vedė Sofiją Kanapiūtę. Abu gražiai sugyvena ir abu remia kiekvieną kultūrinį Amerikos lietuvių darbą.

Mileris, Povilas, gimė 1890. 2. 26 Kalnelių k., Kruopių vls. 16-tus metus eidamas, iškeliavo į Prūsus geresnio gyvenimo ieškoti. Padirbėjęs kelis metus pas ūkininkus, iškeliavo į Angliją ir dirbo kasyklose. Užsidirbęs kelionei pinigų, atvažiavo į Ameriką. Čia tuojau įsitraukė į visuomeninį judėjimą. Amerikoje įstojo į Socialistų Sąjungą ir kelias kitas organizacijas, kur buvo renkadamas į valdybas. Turėdamas stiprų ir gražų balsą, Mileris tuojau įstojo į Čikagos Vyrų Chorą, o vėliau į Birutės chorą. Dar vėliau buvo aktyvus Pirmyn choro narys, valdybos narys ir choro iždininkas mecenatas. Išrinktas Nau-

jienų bendrovės direktorium, Universal taupymo bendrovės direktorium bei viceprezidentu, Lietuvių Auditorijos direktorium, Čikagos Lietuvių Draugijos sekretorium. Aušros spaudos bendrovės direktorius ir sekretorius. Dažnai vaidinęs įvairiuose parengimuose, pats ruošęs piknikus, vakarus ir operas. II Pas. karo pabaigoje išrašė daug liudijimų tremtiniams pasiekti šią šalį. Mirė 1966.9.28,

Mileriūtė, Josephine, gimė 1915. 2. 12 Čikagoj. Mokslus ėjo Evanston, Ill. Jauna įsijungė į lietuvių veiklą, o labiausiai pa-

milo dainą ir muziką. Ji dainavo Naujos Gadynės chore 10 metų, veik: Birutės ir Pirmyn choruose, ir jau 20 metų dainuoja garsiajame Alice Stephens ansamblyje. Penkerius metus yra mokiusi dainuoti Waukegano moterų chorą. Rengiant pirmąją Dainų šventę ji aktyviai dalyvavo finansų komisijoje ir kartu dainavo. Tas pačias pareigas ėjo pirmojoj šokių šventėj. Nuo pat mažens dalyvauja įvairiuose choruose ir kaip solistė koncertuose. 1966 išrinkta SLA Pildomosios Tarybos iždo globėja. Yra Sophie Barcus radijo programos Vakaruškų sąstato nuolatinė narė.

Miller, John C., gimė 1883. 11. 3 Zigmių k., Vaškų vls., Biržų aps. Į Ameriką atvažiavo 1904. Įsitraukė į lietuvių veiklą, prisirašydamas prie keliolikos organizacijų. Visą laiką darbavosi progresyviame judėjime. Vėlesniais laikais priklausė Čikagos Lietuvių Draugijai, SLA, Kęstučio Pašalpos Klubui ir Liet. Prekybos Rūmams. Mėgo sportą ir labiausia golfą. Ilgus metus prižiūrėjo didelį golfo lauką Evanstone. Vedė Emiliją Milašauskaitę, gimusią 1891. 1. 3. Susilaukė dukros Josephine ir sunaus John B. Emilija Millerienė priklausė kelioms draugijoms ir buvo darbšti veikėja kultūros dirvoj. John C. mirė 1961. 8. 29, o jo žmona Emilija mirė 1956. 12. 22.

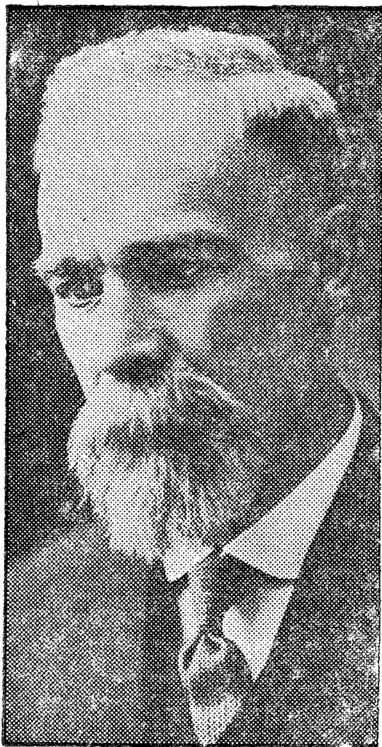

Miller - Petravičiūtė, Petronėlė, gimė 1895 Jurbarke. 1913 atvyko į Ameriką, į Kewanee,

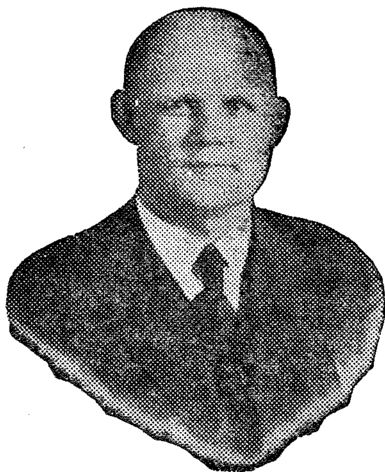
Ill., o 1914 atvyko į Čikagą. Greit įsijungė į lietuvių kultūrinį darbą: Dramatiškame Ratelyje, M. Dundulienės trupėje, J. J. Zolpio trupėje, Unės Babickaitės, Juozo Vaičkaus, Stasio Pilkos, Antano Vanagaičio ir kitų. Be to, veikė Scenos Mylėtojų Ratelyje Roselande. Veik per dešimtmetį Juozo Budriko radijo programose atlikinėjo Makalienės rolę Kl. Jurgelionio, vėliau Jadvygos Griciūtės rašytame veikale Makalų šeima. Petronėlė savo gyvenime vaidino beveik 100 veikalų rolėse, dalyvaudama bemaž 500 spektakliuose. Priklausė Lietuvių Socialistų Sąjungos 81-os kuopos chorui, Pirmyn Chorui, Birutės Chorui ir juose dainavo visą laiką.

Miliauskas, Antanas, gimė 1888 Gižų k., Vilkaviškio aps. Į Ameriką atvyko 1905, turėdamas 17 mt. amžiaus. Pradžioje apsigyveno Baltimorėje, Md., kur 3 metus dirbo siuvėju. Po to atvyko Čikagon ir apsistojo šiaurinėje daly. Čia taip pat dirbo siuvėju. 1915 persikėlė į Cicero. Čia turėjo viešbutį ir vertėsi kaip statybininkas. Be daugelio namų, jis pastatė Royal Oak Picknic Grove ir buvo jo vadovas. Ciceroje išgyvenęs apie 40 metų, pasistatė gražią rezidenciją Palos Hills, Ill., ir ten dabar gyvena. Yra didelis dainų ir muzikos mėgėjas. Priklausė Liet. Socialistų Sąjunyos 81-mai kuopai, dainavo šios kuopos vyrų chore. Buvo Čikagos Liet. Pašalp. Draug. — dabartinės Čikagos Liet. Draugijos vienas organizatorių. 1910 vedė Genovaitę Janutavičiūtę, gim. Tytuvėnuose ir 6 m. amžiaus, kartu su tėvais, atvykiusią į Čikagą. Ji mėgo šokti, dainuoti, vaidinti. Nekartą yra vaidinusi gerai žinomoje Jono Zolpio vaidintojų grupėje. Jie išaugino ir išmokslino dukrą Genovaitę ir sūnų Antaną.

Mišeika, Vincas, gimė 1870. 7. 20 Puodžiūnų k., Linkuvos vls., Šiaulių aps. Pradžios mokyklą lankė Linkuvoje, baigė Panevėžio realinės gimnazijos 6 klases. 7-ją klasę lankė Pinske. Pusantrų metų studijavo Rygos Politechnikos Institute. Vėliau dirbo braižytoju rusų kariuomenėje. 1898 rusai jį areštavo už Amerikoje spausdintų lietuviškų laikraščių bei knygų laikymą. Sėdėjo Liepojos kalėjime dėl politinės socialdemokratų veiklos. Į Ameriką atvyko 1900. Pradžioje apsigyveno Waterbury, Conn., o po metų persikėlė Čikagon. Dirbo įvairiose dirbtuvėse. Adv. K. Gugio ir A. Lalio pastangomis, gavęs kiek pašalpos iš Aušros, (1901 įkurtos jaunuoliams šelpti draugijos), įstojo į Illinois un-tą.

Kiek pasimokęs, susirgo nervų liga ir vėl ėmė dirbti dirbtuvėse. 1908 buvo paskirtas Aušros skaityklos, knygyno ir mokyklos vedėju. Čia jis išdirbo 12 metų, mokydamas dienomis ir vakarais. Per šią mokyklą praėjo virš tūkstančio mokinių, kurie mokėsi anglų kalbos, matematikos, lietuvių kalbos ir kitų dalykų. Aušrai susilikvidavus, dirbo Naujienose 9 metus. Vėliau dirbo namų pardavėju iki pat mirties. Įkūrė 1905 Liet. Socialistų Sąjungos 4-tą kuopą, kurioje veikė visą savo amžių. Taip pat veikė ir kitose progresyviose organizacijose. Buvo vedęs 1907 Stasę Zemkiūtę. Turėjo sūnų Vytautą. Mirė 1938. 8. 19. Palaidotas Lietuvių Tautinėse kapinėse.

Mockus, Mykolas, kun., gimė 1864. 10. 26 Romanavos k., Krosnos vls., Kalvarijos aps. Lenkiškai skaityti ir rašyti pramoko pas kaimo mokytoją. Į Ameriką jis atvyko 1886. Pradžioje apsigyveno Shenandoah, Pa., o vėliau persikėlė į Detroitą, Mich. Čia įsigijo mažą spaustuvėlę, išmoko raides rinkti ir spausdinti. Keleris metus jis atlikinėjo įvairius mažus spaudos darbus lietuvių ir lenkų kalbomis. Spausdino laiškus, bendraraščius, pranešimus apie prekių kainas ir kt. Jis atmušė kelias mažas lietuviškas brošiūrė-

les. 1892 įstojo į SLA, o 1896 tapo Tėvynės Mylėtojų Draugijos narys. Kada Amerikoje buvo įsteigta Lietuvių Mokslo Draugija, tai tapo šios draugijos Plymoutho, Pa., kuopos narys. Pradėjus Amerikos lietuviams organizuoti socialistus, įstojo į Lietuvių Socialistų Sąjungą ir veikė šioje organizacijoje. Praeito šimtmečio pabaigoje labai daug dirbo įvairiose Detroito organizacijose.

Vėliau Detroite susipažino su lietuvių protestantų kunigu Laužemiu ir studentu Trumpaičiu. Šie du asmenys turėjo didelės įtakos į tolimesnę Mockaus darbuotę. Su jais vedė ilgas diskusijas įvairiais religijos klausimais. Kun. Laužemio patartas, Mockus nuvyko į Fairmont, Ohio, ir įstojo į ten buvusią protestantų kolegiją. Jis baigė šią kolegiją ir buvo įšventintas kunigu. 1908 grįžęs į Detroitą jau kunigu, pradėjo skelbti savo idėjas vietos lietuvių kolonijoje. Jis gerai pasiruošė pirmam savo pamokslui, gana gerai jį išgarsino. Naujai įšventinto kunigo pasirinktoji tema buvo "Kur yra pekla?". To meto lietuviai panašiais klausimais labai domėjosi, todėl ir prisirinko pilnutėlė salė. Paįvairindamas savo pamokslą Biblijos citatomis ir rieboku humoru, patiko klausytojams. Jo iškeltos mintys sukėlė labai gyvų ir plačių komentarų. Kun. M. apšauktas laisvamaniu, Romos katalikai pradėjo ardyti jo prakalbas. Šalininkai pasiskundė teismui. Keli mušeikos buvo patraukti į teismą ir apkaltinti. Yra išleista knygelė, kurioje aprašyta kun. M. byla su katalikiškais fanatikais. Vėliau 1912 katalikų bažnyčios komitetas apskundė kun. M., Praną Gražį ir kitus kun. M. šalininkus. Išimtas teismo įsakymas, draudžiantis jiems varstyti katalikų bažnyčios duris. 1915 čikagiečių kviečiamas atvyko į Čikagą ir čia visose lietuvių apylinkėse sakė kalbas, o didesnėse pasakė net po kelias kalbas. Ciceroje buvo areštuotas. Jam buvo iškeltos kelios bylos. Viena jų tęsėsi net keleris metus, bet žemesnio teismo sprendimas buvo panaikintas ir kun. M. išteisintas. Be jau minėtos Cicero, Ill., bylos, Waukegano, Ill., Romos katalikų par. klebonas įskundė kun. M. ir iškėlė jam bylą. Spaudoje buvo atpasakoti adv. Mains argumentai, griaunantieij nepamatuotus užmetimus kun. M. Pagaliau 1917 kovo 3 d. Waukegan Gazette paskelbė, kad byla panaikinta, Circuit Court, Lake County, Ill., teisėjas išnagrinėjęs M. bylą, pareiškė, kad už religijos smerkimą arba jos kri-

tikavimą žmogaus negalima bausti. Panašiai pasibaigė ir Waterbury, Conn., mieste iškeltos bylos. Vietinė Romos katalikų bažnyčios vadovybė apskundė ir areštavo kun. M. net 3 kartus. Vieną kartą buvo prieita prie teismo. Teisėjas, išnagrinėjęs faktus, kun. M. išteisino.

Kitaip baigėsi Rumforde, Maine, iškelta byla. Jis ir čia buvo apskųstas. Čia atsirado pora lietuvių kurie liudijo, kad kun. M. savo kalboje nusikaltęs veikiantiems valstijos įstatymams. Kun. M. neigė šį tvirtinimą. Rumfordo teismas paskyrė kun. M. du metu kalėjimo. Kun. M. nesitenkino sprendimu. Jis apeliavo ir paruošė spausdintą atsakymą. Nusibodo kun. M. teismai. Jie atimdavo jam daug energijos ir pinigų. Vietoj tęsti Rumfordo bylą, 1922 kun. M. išvažiavo į Meksiką. Ten jis išbuvo apie 5 metus. Čikagon grįžo tiktai 1927. Bet sugrįžęs jau buvo visai kitoks žmogus. Jo sveikata buvo visai palaužta. Jis dar pasakė kelias kalbas, o vėliau pasitraukė iš visuomeninės veiklos. Amerikos teismas daugiau prie jo nesigabino, bet jis savo dienas baigė Oak Forest senelių prieglaudoje. Mirė 1939 10. 23. Palaidotas Lietuvių Tautinėse kapinėse. Laisvamaniai jam pastatė gražų paminklą.

Mockus, Pranas, gimė 1877. 3. 21 Galkunčių k., Telšių aps. Amerikon atvažiavo 1896 į Bostoną. Po 2 metų atvažiavo į Čikagą. Dirbo įvairius darbus. Pirko ir pardavė namus. 1921 atvažiavo į Miami, Floridą ir apsigyveno pas farmerį. Tuo laiku žemė buvo pigi. Šiek tiek susipažinęs su Miami miestu, nusipirko arti to farmerio 6 akrus žemės, užmokėdamas po 300 už akrą. Šiais laikais sklypai 100 x 185 parduodami po $10,000. Kai daugiau lietuvių privažiavo į Miami, vietovė pradėjo garsėti, nes jis turėjo daug žemės, buvo jau pasistatęs namus gyvent ir savo žemę aptvarkęs, tad ant jo žemės pradėjo lietuviai rengti piknikus. Viso lietuvių gyvenimo centras pasidarė jo sodas. Vėliau, kai pradėjo organizuoti Miami Am. Liet. Piliečių Klubą, jis prisidėjo prie klubo. Kada klubiečiai pasistatė sau pastatą klubui, tai Mockus aptvėrė klubo žemę tvora, nupirko pianą, šaldytuvą, įrengė visą virtuvę, supirko kėdes ir kas tik buvo reikalinga viduje. Tas jam kainavo apie $35,000. Jis yra klubo garbės narys. Paskolino $14,000, už juos dabar jam moka nuošimčius, o po jo mirties tie paskolinti pinigai liks klubui.

Molis, Petras, gimė 1889. 5. 16 Vabalninko vls. Į JAV atvyko 1906. Mokėsi Valparaiso u-te. Vėliau ilgą laiką bendradarbiavo lietuvių spaudoj ir dalyvavo lietuvių veikloje: SLA, Lietuvos Vyčiuose ir kit. Kreipė daug dėmesio į lietuviškų knygų skleidimą bei leidimą. 1920 Lietuvių Prekybos Bendrovės buvo pasiųstas Lietuvon padėti medžiaginiai besikuriančiai Lietuvai. Grįžęs dirbo dar Lietuvos Atstovybėje Washingtone. Už nuopelnus Lietuvai ir lietuvybei, Respublikos Prezidento aktu, 1938. 2. 16 buvo apdovanotas Gedimino ordinu. Vėliau persikėlęs į Michigano valstybę sėkmingai vertėsi nekilnojamo turto pardavimo verslu. 1918 vedė Eugeniją Širvydaitę. Išaugino dukrą Aldoną ir sūnų Julių.

Mondeika, Adolfas, gimė 1887 11. 5. Vabalių k., Šiaulių aps. Mokėsi vargonininkauti pas varg. Žukauską Sidabrave. 2 metus vargonininkavo Joniškyje, o vėliau vienus metus žinias gilino pas J. Naujalį Kaune. Dar tarnavo Dauguose. Į Ameriką atvyko 1911. Buvo vargonininkas Utica, N. Y., Spring Valley, Ill. I-jo pas. karo metu buvo kariuomenėje, o po to vėl vargonininkavo: pradžioje Grand Rapids, Mich., o po to Cicero, Ill. iki pat pasitraukimo į pensiją. Su savo choru dalyvavo dainų šventėse — 1933 Čikagoje, 1939 New Yorke, 1956 Čikagoje. Buvo aktyvus ALRK Vargininінkų sąjungos narys, šv. Antano Taupymo ir skolinimo b-vės direktorius. Yra vedęs 1920 Antaniną Slivinskaitę. Užaugino dvi dukteris — Marijoną ir Teresę. Mirė 1964. 12. 27.

Montvidas, Antanas, dr., gimė 1886. 7. 21 Papilės vls., Šiaulių aps. Mokėsi Liepojos gimnazijoje 1899—1905, paskui persikėlė tęsti mokslo į Peterburgą, Rusijoje. Kaip Liepojoj, taip ir ten, priklausė socialdemokratų rateliui ir bendradarbiavo rusų pažangiojoj spaudoj. Už straipsnį, parašytą dienraščiui Novaja Žizn, raginantį nuversti caro režimą, buvo areštuotas ir pasodintas į kalėjimą, iš kur už stambų piniginį užstatą, buvo paleistas iki teismo. Teismas turėjo įvykti 1907, bet jis, pasivadinęs Antonovu, prieš pat teismą išvyko į Ameriką. Čia jisai lankė lietuvių ir rusų kolonijas, ragindamas remti Rusijoje revoliuciją ir kovoti prieš caro despotizmą. Kokius 5 metus, redagavo Keleivį, o Laisvę apie pusantrų metų, kol ji buvo grynai mokslo ir literatūros leidinys; kada ji virto srovinė, dr. M. iš jos pasitraukė. Kurį

laiką redagavo: Pirmyn, Vaidylą ir Pažangą. Lietuvoje rašinėjo į Vilniaus žinias, Žariją, Lietuvos žinias. Taip pat Amerikos lietuvių spaudoj jo raštų buvo apsčiai. Jų pasirodo ir dabar.

Jis buvo Vaidylų Brolijos kūrėjas, padėjo įsteigti Amerikos Lietuvių Tarybą ir buvo jos vicepirmininkas. Per eilę metų buvo Amerikos Lietuvių Gydytojų pirmininkas ar sekretorius, o per 4 metus buvo visos Amerikos Lietuvių Gydytojų Sąjungos pirmininkas ir dabar yra jos garbės narys. 12 metų buvo SLA Sveikatos Komisijos narys, o nuo 1942 yra SLA Įstatymų Komisijos pirmininkas. 1917 baigė medicinos mokslą Loyolos universitete Čikagoje ir visą laiką praktikuoja, kaip medicinos gydytojas. 1908 m. parašė komediją Bomba, 1909 Bezdžionių prezidentas, Mūsų padėjimas, Paparčio žiedas, o 1942 Per skylę ir kit. knygeles. Dalyvavo Naujienose satyros ir jumoro skyriuje. Vartojo slapyvardes: A. Baisius, A. Paukštis ir kit. Mirė 1966.9.28.

Mozeris, A. D., prel., gimė 1915. 12. 11 Ciceroj, Ill. Pradžios mokslą gavo šv. Antano par. mokykloj Ciceroje. Po to įstojo į Quigley prirengiamąją kunigų seminariją. Šią seminariją baigęs, įstojo į Šv. Marijos Ežero seminariją Mundelein, kur mokėsi 6 metus. Papildomąjį mokslą tęsė dar vienus metus. 1939. 4. 15 įšventintas kunigu. 1940 iki 1942 lankė R.-katalikų universitetą Washingtone, D. C. Jis yra įgijęs šv. Teologijos daktaro laipsnį ir magistro laipsnį kanonų teisėse. (J. C. L.). 1942. 6. 27 buvo paskirtas prie Metropolitano Tribunolo kaip notaras ir apgyvendintas prie šv. Vardo katedros. 9 metus ten ištarnavęs, 1951 buvo paskirtas prie Metropolitano Tribunolo Čikagos archidiocezijoj. 1953. 11. 3. pakeltas į popiežiaus čemberlenus, o 1953. 1. 15 Nek. Pras. par. klebonu. 1960. 1. 28 paskirtas archidiocezijos komiteto patarėju.

Mozeris, Juozas, gimė Čikagoje, 18-tos gatvės kolonijoje. Pradžios mokslą išėjo šv. Antano parap. mokykloje, Ciceroje. Vėliau lankė St. Bede kolegiją ir De Paul un-tą. Sulaukęs 23 metų, buvo pakviestas vadovauti šv. Antano taupymo ir skolinimo bendrovei. 1939 jis pradėjo vadovauti seniausiai lietuvių bendrovei — District Savings and Loan Assn. Veikė daugelyje profesinių ir visuomeninių organizacijų. Buvo Illinois Taupymo ir skolinimo Lygos, Lietuvių Taupymo ir

Skolinimo Bendrovių Lygos, Cook County Council of Insured Association narys. Valentine Boys Club direktorius, Lions klubo Bridgeporte pirm., Chicagos mėras Daley jį buvo parinkęs į Vietinę Srities Chicagos Pagerinimo Tarybą. IV-jo laipsnio Kolumbo vyčių narys. Buvo vedęs Kotryną. Užaugino sūnų Denis ir dukrą Ritą. Mirė 1960. 2. 17. Palaidotas šv. Kazimiero kapinėse.

Murelienė - Yuden, Dorothy, mokėsi Wyoming konservatorijos kolegijoj. Ją baigusi nesiekė karjeros, o pasiryžo veikti lietuvių tarpe. Gyvendama Pensylvanijoje, vadovavo Lyros chorui, Mainerių kvartetui. Apsigyvenusi Čikagoje, ėmė vadovauti Kultūros Ratelio chorui, suorganizavo Ciceroje moterų chorą. Pagaliau buvo Roselando Aido choro vadovė, su pertraukomis 16 metų. Ji pasireiškė ne vien dirigavimu, bet ir muzikine kūryba. Ji parašė keletai dainų muziką, papildė kai kurias statomas operetes savo kompozicija, kitas ištisai pati sukomponavo.

Naglis, Aleksas, gimė 1889. 7. 26 Šiaulių mieste. Baigė Šiaulių pradžios mokyklą. Į Ameriką atvažiavo 1912, Čikagon. Dirbo įvairius darbus, nuo 1922 dirbo Oscar Mayer mėsos įmonėje taukų virėju ir rūšiuotoju. Priklausė Čikagos Liet. Draugijai ir vienas pirmųjų direktorių Universal Taupymo ir Skolinimo bendrovėje. 1909 vedė Oną Jokubaitytę iš Pusiniškių kaimo, Radviliškio vls., Šiaulių aps. Išaugino sūnų Vladislovą ir dukrą Sofiją. Mirė 1958.

Nakrošius, Jurgis, gimė ir augo Lietuvoj, Karužiškių k., Panevėžio aps. Baigė pradžios mokyklą, tarnavo rusų armijoj. Į JAV atvyko 1903. Pirmiausia dirbo anglių kasyklose. Vėliau pradėjo miestuose dirbti įvairius darbus. 1911 nusipirko taverną. Pardavęs ją 1920 buvo nuvažiavęs į Lietuvą. 1921 grįžęs, prisidėjo prie Peoples Furniture lietuvių bendrovės, o vėliau prie Progress Furniture, tapdamas jos pirmininku. Joje dirbo iki mirties. 1912 vedė Genę Daukšaitę. Susilaukė dviejų sūnų: Alekso ir Floydo ir dukros Veros. Mirė 1950. 10. 3. Žmona 1959 išvažiavo gyventi į St. Petersburgą, Fla.

Narbutas, Antanas gimė 1888 Latvėgalio k., Kvietkų par., Biržų aps. Į Ameriką atvyko 1906. Pradžioje buvo apsigyvenęs Westville, Ill., o vėliau persikėlė į Čikagą. Ilgus metus dirbo Pullman geležinkelio komp. Atvykęs į Ameriką, tuojau įsijungė į kultūrinę ir politinę lie-

tuvių veiklą. Buvo aktyvus socialistų ir kitų progresyvių organizacijų narys. Taip pat buvo Tautinių Kapinių direktorius ir sekretorius. Vedė Oną Maciukevičiūtę, gim. Lietuvoje. Mirė 1959. 4. 5.

Narvidas, M. R., gimė 1881. 9, Joniškyje, Šiaulių aps. Pradžios mokyklą ėjo Joniškyje. 1902 atvyko į Čikagą. Pradžioje dirbo įvairius darbus. 1907 pradėjo biznį, atidarydamas valgomų daiktų krautuvę. Vėliau, apie 1920, perėjo į kitą biznio šaką, įsigydamas kepyklą juodai duonai ir įvairiems skanumynams kepti, kur išbuvo iki 1946. Tais metais nusipirko 160 akrų farmą, kurioje iki šiol tebegyvena. Priklauso Čikagos Lietuvių Prekybos Rūmams, SLA, seniau priklausė Palaimintos Lietuvos draugijai ir daug darbavosi Vaitkaus skridimui į Lietuvą suruošti. 1913 vedė Stasę Varašauskaitę. Užaugino dukrą Aldoną. Žmona Stasė gim. 1893.8.31. Joniškyje. 1902 atvyko į Čikagą. Priklausė Birutės chorui, Apšvietos draugijai ir apie 3 metus vaidino Dramatiškame Ratelyje. Priklauso SLA 208-tai Moterų kuopai.

Nausėda, Vincas, gimė 1879. 1. Vališkės k., Tauragės aps. Amerikon atvyko praeito šimtmečio pabaigoje. Pradžioje jis buvo apsigyvenęs Shenandoah, Pa., bet 1900 persikėlė į Čikagą. Padirbėjęs dirbtuvėse, jis atidarė mėsos parduotuvę ir sėkmingai šiuo bizniu vertėsi. Nausėda buvo šiaurinės dalies katalikų organizacijų veikėjas. Jis buvo ten išrinktas Lietuvių Statymo ir Paskolų bendrovės direktorium ir iždininku.

Nausėdienė, Runovičiūtė, Antanina, gimė Lietuvoje, Šeduvos m. Į Ameriką atvyko su tėvais, būdama 7 m. amžiaus. Runovičiai įsikūrė šiaurinėj Čikagos dalyj. Antanina baigė šv. Šeim. Akademiją, vedamą lenkių seserų nazariečių. Šv.

Mykolo par. pirmutinė mokytoja, suorganizavo moterų Rožancavos draugiją; mokytojavo keletą metų, kol ištekėjo už Izidoriaus Nausėdos, stambaus lietuvių prekybininko Bridgeporte. Čia įsteigė Šv. Onos draugiją. Buvo Liet. Vyčių 16-tos kuopos, valdybos narė, Liet. Darbininkų Sąjungos 29 kuopai; 32-ro Tautos Fondo skyriaus Bridgeporte, sekretorė. Ji buvo A.L.R.K.F. centro valdybos narė; dirbo kaip iždo globėja L.R.K.S. A., organizavo ir vadovavo Moterų Sąjungai, redagavo Moterų Dirvą ir t. t. Buvo Tautos Tarybos ir Tautos Fondo centralinių komitetų narė. 1919. 3. 4. Jos pastangomis buvo suorganizuota Šv. Kazimiero Akademijos Rėmėjų Draugijai. Šiai draugijai ji pirmininkauja virš 35 metus. 1918. 5. 3 ji buvo delegacijoj pas tuometinį JAV prezidentą Woodrow Wilsoną. 1925 lankėsi Lietuvoj, kur už pasidarbavimą ir nuopelnus respublikos vyriausybė ją apdovanojo Gedimino ordinu. Už ilgų metų pasiaukojimus ir nuopelnus Kat. Bažnyčios įstaigoms Popiežius Pijus XII 1953 apdovanojo aukštu ordinu "Pro Ecclesia et Pontifice".

Navickienė-Jutilaitė, Ona, g. 1890. 7. 26 Vaskonių k., Naujamiesčio vls., Panevėžio aps. 1903 būdamas 13 metų amžiaus, išvažiavo į Rusiją pas gimines į Peterburgą. 1906 grįžo į Lietu-

vą ir 1907 išvažiavo į Ameriką, Hammond, Ind. Po metų atvažiavo į Čikagą. Dirbo įvairius darbus. 1913 ištekėjo už biznieriaus Viktoro Navicko, gim. 1886 Tryškių k. Amerikon jis atvažiavo 1904 į Čikagą. Pradžioje dirbo įvairius darbus, o 1913 įsigijo biznį. Visą laiką turėjo taverną ir valgyklą. 1940 12. 21 vyras mirė. Sekančiais metais ji biznį pardavė. Prieš išvažiuojant į Floridą biznį turėjo Melrose Park, Ill. Čia gyvendama, priklausė SLA kuopai, Kultūros Draugijai ir kit. Buvo veikli kultūrininkė. 1959 nusipirko Miami Beach vasarnamį, kur ir dabar gyvena. Miami priklauso SLA, Miami Am. Liet. Piliečių klubui, Miami Moterų klubui. Ona Navickienė turi du sūnus: Viktorą ir Antaną ir dvi dukras: Anitą ir Stefaniją.

Navickaitė-Karns, Anita, gimė 1916. 11. 26 Chicagoje. 1937 studijavo Northwestern Un-te muziką, baigė B. M. laispniu. 1938 aplankė Lietuvą su Pirmyn choru. Drauge keliavo ir motina Ona Navickienė. Anita buvo pakviesta į Lietuvos Radiofono orkestrą smuikininke. Tobulindama smuiko grojimo techniką, studijavo Kauno Konservatorijoje. Karui prasidėjus, 1940 grįžo į Chicagą. Mokytojavo Proviso Township aukšt. mokykloje Maywood, Illinois, ir 5 metus mokė Monarch muzikos mokykloje Chicagoje. 1950 persikėlė gyventi į Miami Beach, Floridon, kur ligšiol dainuoja soliste ir veda Miami Beach Lietuvių Choro muziką. Mokytojauja Paul LaPierre Muzikos mokykloje. 1952 suorganizavo Baltic Trio, kuris veikė 8 metus.

Navickaitė - Jankus, Stefanija, 1946 baigė Čikagos konservatorijos piano kursą. Tais pačiais metais laimėjo Tribune piano kontestą. Bendrovė parinko penkis geriausius laimėtojus. Jie važinėjo po Ameriką atlikdami programas. 1961 gavo piano magistro laipsnį.

Norkus, Pranas, gimė 1876 Pilypkalnio k., Navarėnų vls., Telšių aps. Plačiai išgarsėjęs sportininkas - stipruolis. Rygoj išgyveno 12 metų. Baigęs technikos mokyklą. Viešai publikai pirmą kartą pasirodė 1902 Rygoje, lietuvių draugijos žaislas rengtoje pramogoje. Šios pramogos plakatuose ir Rygos Balse apie Norkų buvo rašoma, kad jis kilnos sunkius daiktus, mėtys ant kaklo uždėtą sunkią geležinę kartį, išlaikys ant krūtinės fortepioną, kurio muzikantas sugros maršą, ištures krūtinė priekalą su dviem žmonėmis, kurie su kūjais kals ge-

ležį, ir kt. Jis jau tada buvo žinomas, kaip drūtuolių karalius. Amerikon atvyko 1913 ir savo stiprumu pradėjo stebinti šio krašto gyventojus. Čia jis aplankė beveik visas lietuvių kolonijas. 1914 Kataliko laikraštis apie jį taip rašė: Mes tankiai bėdavojame, kad mums stinga mokytojų ir vadų. Dabar mūsų tarpe yra atletikos mokytojas Pranas Norkus, kurio gabumus mes turime išnaudoti jaunimo lavinimui. Per visą savo gyvenimą dažnai pasirodydavo. Senatvės dienas leidžia senelių namuose Čikagoje.

Normantaitė, Louise P., gimė Čikagoje 1896. 11. 21. Mokėsi Čikagoj ir gavo mokytojos diplomą. Gerai kalbėjo ir rašė lietuviškai. Bene nuo 1923 pradėjo aktyviai dalyvauti kultūriniame lietuvių gyvenime. Bendradarbiavo Naujienų Moterų skyriuje, tvarkė Vaikas ir Mokykla skyrių ir rašė apie vaikų auklėjimą. Moksleivių Keliuose redagavo anglišką skyrių. Priklausė Lietuvių Moksleivių Čikagos kuopai. Visą laiką mokytojavo anglų pradinėje mokykloje. Mirė 1944. 12. 16, sudeginta krematoriume.

Olekas, Juozas, gimė 1874 Obšrutų k., Barzdų vls., Šakių aps. Į Ameriką atvyko 1892. Pradžioje apsigyveno Grand Rapids, Mich., kur išdirbo 10 metų baldų fabrike, laisvu laiku mokėsi. Po to lankė Marion, Ind., mokytojų kolegiją. Iš ten persikėlė į Valparaiso un-tą, kur baigė prekybos kursą. Persikėlęs Čikagon, kurį laiką mokytojavo Aušros mokykloje Bridgeporte. 1910 atidarė savo mokyklą, kurią pavadino Amerikos Lietuvių Mokykla. Čia mokė anglų ir lietuvių kalbų, matematikos ir kitus dalykus. Šią mokyklą išlaikė iki pat mirties. 1913 jis atidarė mokyklos skyrių Baukaus salėje, prie 87 gatvės. 1926 jis perėmė Leveckio mokyklą. Buvo nevedęs, rimtas ir draugiškas. Visuomeniniame gyvenime nesireiškė. Retai kada pasirodydavo kokiame nors lietuvių parengime. Mirė staiga 1960. 2. 25. Buvo susitaupęs apie 1,200 dol., kuriuos paėmė miesto šalpos įstaiga ir iš jų 600 dol. paskyrė laidotuvėms. Palaidotas šv. Kazimiero kapinėse.

Olis, Antanas, adv., gimė 1895 8. 25 Čikagoje. Teisės mokinosi Čikagos un-te. 1919 baigė mokslą su Ph. B. laipsniu ir 1921 gavo R. J. laipsnį. Išlaikęs valstijos egzaminus, tais pačiais metais pradėjo verstis advokato praktika. 1942 ir 1944 kandidatavo į Čikagos municipalinius teisėjus. 1946 išrinktas Čikagos sanitarinio distrikto

patikėtiniu - trustee 6 metų terminui. 1950 išrinktas to distrikto pirmininku. 1952 į patikėtinio vietą perrinktas 1,176,738 balsais. Trumpą laiką buvo Birutės choro vedėjas ir pirmininkas. Taip pat buvo SLA finansų komisijos pirm., Amerikos Liet. Misijos pirm., tos org-jos delegatas į Jungtinių Tautų steigiamąją sesiją San Francisco, Cal.,, 1945 Amerikos Liet. Tautinės sąjungos pirm., Balfo direktorius ir vicepirm., Amerikos Liet. Tarybos vykdomojo Komiteto narys ir vicepirm., 1940-41 ir 1948-58. Visą laiką bendradarbiavo su komp. Vanagaičiu, ruošė gastroles, padėjo organizuoti lietuvių radijo programų transliacijas per United States radijo tinklą ir į Lietuvą. Artimas Margučio žurnalo ir radijo bendradarbis. Vedė Verą Žilvičiūtę, gimusią Lietuvoje. Mirė 1958.5.13.

Olszewski - Olšauskas, Antanas, gimė 1863. 6. 13 Aštrulių k., Liudvinavo vls., Marijampolės aps. Amerikon atvyko 1889, į Plymouth, Pa. Po kelių mėnesių persikėlė į Čikagą ir pradėjo dirbti lenkų laikraštyje Gazeta Polska. Vėliau dirbo kituose Čikagos lenkų laikraščiuose. Lenkų Reformos laikr. buvo vyr. raidžių rinkėjas. Po eilės nesusipratimų, Reformos

leidėjų bendrovė suiro. Iš jos pasitraukė du lietuviai: Steponavičius ir Savickas; pasiliko tik vienas sulenkėjęs Rokošas.

Kartą Rokošas, susitikęs Olšauską, nusiskundė, kad jis turi daug vargo su apleista buv. Reformos laikr. spaustuve. Olšauskas, kiek pagalvojęs tarė: Leisk lietuvišką laikraštį, gal apsimokės. Rokošas atsakęs: Gal apsimokėtų, bet kur gauti lietuviškam laikraščiui redaktorių. Olšauskas patarė kviesti Joną Grinių, bet Rokošas šio nenorėjo, nes Grinius buvo toks pat socialistas, kaip ir paskutinis Reformos red. Rybakovskis, kuris šį laikraštį privedė prie bankroto. Bet Rokošas pagaliau sutiko kviesti Grinių ir leisti lietuvišką laikraštį. Jis atėjo pas Olšauską ir paklausė patarimo dėl šio laikraščio vardo. Olšauskas pasiūlė laikraštį pavadinti Lietuva. Rokošas su juo sutiko, ir 1892. 12. 6 išėjo pirmasis Lietuvos numeris.

Išleidęs 8 Lietuvos numerius, Rokošas ją pardavė Žaliauskui už 500 dol. Kadangi pirkėjas įmokėjo tik dalį pinigų, bet spaustuvę perkėlė į kitą vietą, todėl Rokošas atėmė spaustuvę ir ją vėliau perleido P. Zacharevičiui ir S. Lelešiui. Žaliauskas tebuvo išleidęs 4 Lietuvos numerius. Tačiau ir naujieji leidėjai išleido Lietuvos, tik 10 numerių. Rokošas vėl atėjo pas Olšauską ir šiam pasiūlė perimti Lietuvos spaustuvę. Olšauskas sutiko ir pakvietęs Lelešių ir du raidžių rinkėjus — Svarnecką ir Sosnovskį, įsteigė bendrovę Lietuvą 1893. 6. Perėmę Lietuvos spaustuvę į savo rankas, tuoj įsteigė knygyną, o vėliau pradėjo verstis pinigų persiuntimu ir laivakorčių pardavinėjimu. Biznis ėjo gerai ir per 8 mėnesius Rokošui buvo atmokėta visa skola. 1893-1895 Lietuvą redagavo pats A. Olšauskas. 1895 jis pasiuntė laivakortę Šernui ir šis atvažiavęs perėmė Lietuvos redagavimą. 1896 A. Olšauskas įsteigė pirmą lietuvių banką Čikagoje.

1901 Olšauskas atmokėjo Lelešiui jo dalį — 1,200 dol. ir vienas perėmė Lietuvos leidimą. 1899 Olšauskas buvo susipykęs su šv. Jurgio parap. klebonu kun. Kriaučiūnu ir Lietuvoje pradėjo su juo polemiką. Tą polemiką kun. Kriaučiūnas pavadino apšmeiža, ir už tai buvo suareštuotas Olšauskas ir red. Šernas. Prasidėjo byla. Ji užtruko vieną savaitę ir Olšauskas su Šernu buvo išteisinti. 1906 jis pasistatė 100,000 dol. vertės namą, prie Halsted ir 33-čios gatvės. Čia įrengė banką ir greta esančią didelę patalpą išnuomavo drabužių parduotuvei. Užpakalinėje namo dalyje įrengė Lietuvos spaustuvę, o priekyje redakciją ir banką. Vėliau jis pastatė daugiau namų ir įsigijo daugiau biznių. Vienu iš dides-

niųjų buvo Mildos teatras. A. Olšauskui biznis ėjo vis geryn iki 1916. 1917 likvidavo savo banką ir įsteigė Universal State banką, bet dėl intrigų iš jo 1919 pasitraukė. Šis bankas 1932 subankrutavo. Be jau minėtų dalykų, jis 1895 įsteigė leidyklą ir išleido daug leidinių — viso 131 1894-1917. Ruošėsi leisti lietuvių enciklopediją ir tam reikalui buvo išleidęs 1,370 dol., 1923 jo išleistas knygas nupirko Aušros Spaudos Bendrovė už 23,500 dol. Jis pats yra parašęs ar išvertęs į lietuvių kalbą 7 knygas:

Lankėsi Lietuvoje 1924-1925, kur išleido per Švyturio bendrovę 3 vadovėlius mokykloms. Už nuopelnus Lietuvių tautai apdovanotas Vytauto D. ordinu ir Rikio garbės ženklu. Buvo Kankinių komiteto iždininkas 1900-1903, Tėvynės Mylėtojų Draugijos ižd. 1903, Liet. Socialistų Sąjungos 4-tos kuopos narys 1907.

Užaugino sūnų Antaną Olį.

Parašė ir išvertė į lietuvių kalbą šias knygas: Akyvi apsireiškimai sviete, į kuriuos žmonės žiūri, bet jų gerai nesupranta; Lietuviškas sapnininkas, Rankvedis gromatų rašymui, Čikagos Liet. Istorija ir kun. Kriaučiūno prova su laikr. Lietuva, Pasaka apie kantrią Aleną (apysaka), Robinzonas Kruzius (apysaka), Olitypa (apysaka) vertimas. Mirė 1942. 5. 10. Palaidotas šv. Kazimiero kapinėse.

Pačkauskas, Vincas, gimė 1880. 3. 10 Kurpikų k., Kybartų vls., Vilkaviškio aps. Baigęs pradžios m. Kurpikuose, ėjo į Virbalio aukštesnę mokyklą. Amerikon atvyko 1900. Pradžioje kurį laiką gyveno Brooklyne, o 1908 persikėlė į Čikagą. Jis tuojau įsijungė į visuomeninę Čikagos lietuvių veiklą, įstojo į Socialistų Sąjungą ir buvo Socialistų VIII rajono valdybos narys. Pramokęs siuvėjo amato, įstojo į lietuvių siuvėjų uniją ir dalyvavo unijos vestose kovose. Apie 4 metus jam teko eiti siuvėjų lokalo pirmininko pareigas. Vėliau jis padėjo organizuoti Universal Savings bendrovę. Buvo Rūbų Bendrovės organizatorius ir valdybos narys, Vaidilų Brolijos pirmininkas — Perkūnas. Buvo Dramatiško Ratelio vienas iš organizatorių. Mėgo vaidinti.

Pakel - Pakalnis, John, gimė 1894. 10. 18 Maneičių kaime, Utenos vls. Baigė pradžios mokyklą sudeikiuose. Jaunas pradėjo dirbti. Išmoko lentas piauti ir tą darbą dirbo per 3½ metų. 1914 atvažiavo į Ameriką, į Head Water, N. J., po metų persikėlė į Peterson, N. J., o 1916

į Čikagą. Čia dirbo International Harvester mašinų dirbtuvėje darbininku ir vėliau formano padėjėju. Liuosu laiku lankė vakarinę mokyklą, o vėliau Hofmano aukštesnę mokyklą. 1921 iš dirbtuvės pasitraukė ir pradėjo Real Estate ir namų statybos biznį, kur dirbo iki 1930. Po pertraukos 1935 vėl ėmėsi namų statybos ir tęsė iki 1942. Nuo 1938 sėkmingai vadovauja Chicago Savings and Loan Ass. 1924 vedė Josephine Jurgel iš Cicero, Ill. Išaugino sūnų Joną (anksti mirusį) ir dvi dukteris: Elaine ir Arline.

Pakštas, Kazys, prof., gimė 1893. 6. 29 Alinaukos k., Užpalių vls., Utenos aps. 1914 atvyko į Ameriką ir apsigyveno Čikagos šiaurėje, prie šv. Mykolo par. Susipažino su kun. Feliksu Kudirka, kuris jau buvo įsigijęs mažą rankinę spaustuvėlę. Šv. Mykolo par. rūsyje pramoko raides rinkti ir padėjo kun. Kudrikai redaguoti Tikybą ir dorą, išspausdindamas pirmuosius savo straipsnius. Prie tos pačios parapijos kartu su kitais suorganizavo Vyčių kuopą ir buvo išrinktas josios sekretorium. Prie kuopos buvo įsteigti vakariniai kursai, kur mokino skaityti ir rašyti. Vėliau nuvyko į Vyčių suvažiavimą, kaip 5-tos kuopos atstovas, ir 1915 buvo išrinktas Vyties redaktorium. Sutaupęs kiek pinigų, mokėsi Valparaiso un-te. Tebegyvendamas šiaurės Čikagoj, jau įsijungė į LRKF-jos veiklą, o 1916 kun. Jonas Jakaitis, Tautos Fondo pirm., pakvietė P. eiti to Fondo sekretoriaus pareigas. New Yorke jis lankė Fordhamo ir kit. kursus. Vėliau jis išvyko į Šveicariją, kur mokėsi geografijos, o parvažiavęs į nepriklausomą Lietuvą buvo Kauno Universiteto geografijos dėstytojas. Amerikon jis grįžo prieš pat II Pas. karą. Čia jis dirbo įvairiose lietuvių org-jose, keliose amerikiečių kolegijose dėstė geografiją. Parašė: The Lithuanian situation 1941, The Baltoscandian Confederation 1942, Lithuanian and World War II, 1947 ir kt. Nuo širdies smūgio 1960. 11. mirė Čikagoje. Palaidotas Šv. Kazimiero kapinėse.

Parmalis, Emilija, gimė Čikagoj. Pradėjo mokytis Dievo Apvaizdos par. mokykloj. Baigė Englewood vidurinę mokyklą, o vėliau baigė farmacijos mokslus. Pradžioj dirbo Lincolno Farmacijoj, Waukegan, Ill., pas F. J. Šeštoką, kaip pagelbininkė. Pastaruoju laiku dirba Walgreen Co., Bradley, Ill., kaip administratoriaus pagelbininkė - farmacistė. Priklauso vaistininkų draugijai. Priklausė Birutės chorui Čikagoj. Gyvendama St. Petersburg, Fla., buvo Amerikos Liet. klubo raštininkė.

Paškauskas, J. A., prel., gimė 1885. 11. 5 Paulių k., Skirsnemunės par., Raseinių aps. Baigęs Šimkaičių pradžios mokyklą, 1908 atvyko į Ameriką. Čia užsidirbęs kiek pinigų, jis vėl grįžo į Lietuvą ir mokėsi Kauno gimnazijoj. Nenorėdamas tarnauti rusų kariuomenėje, vėl išvyko į Ameriką ir stojo į Valparaiso u-tą. 1911 įstojo į Allegany, N. Y., miestelyje buvusią pranciškonų seminariją. Ten jis dėstė lietuvių kalbą lietuvių kilmės klierikams. Prie seminarijos jis įsteigė lietuvių knygyną. Teologijos ir filosofijos mokslus baigė su pagyrimu, o 1916. 6. 16 buvo įšventintas kunigu. Pradžioje jis buvo paskirtas Čikagoje Dievo Apveizdos bažnyčios vikaru, o vėliau šv. Petro ir Povilo bažnyčios klebonu. Po 9 metų jis buvo paskirtas į Roselandą, Visų Šv. par. klebonu. Roselande pastatė modernišką kleboniją. 1921, 1925, 1930 ir 1936 lankėsi Lietuvoje.

Mirus Šv. P. Marijos Gimimo par. klebonui A. Baltučiui, 1944 kun. P. buvo paskirtas tos par. klebonu. Naujoje vietoje kun. P. ėmė taupyti pinigus. Jis pastatė puošnią bažnyčią už $1,200,000. Kun. Paškauskui prelato titulas suteiktas 1957. 7. 20.

Kauno arkivyskupas Juozapas Skvireckas kun. Paškauską 1951. 8. 15 pakėlė Kauno Bazilikos kapitulos garbės kanau-

ninku. Parašė knygą "Įspūdžiai Pietų Amerikoje". Išleido savo lėšomis veikalą: "Lietuvos vyskupų pranešimai Šventajam Sostui". Mirė 1965. 12. 4.

Paukštis, Vincentas, gimė 1886 Sizūnų k., Rimšos par. Atvykęs Amerikon nuo jaunų dienų priklausė L. Vyčių organizacijai, buvo savo apylinkės L. Vyčių kuopos globėjas, o vėliau — veiklus sendraugių narys. Nemaža rūpinosi, kad L. Vyčiai galėtų įsigyti savo namus Čikagoje ir kelis metus buvo jų tvarkytojas. Priklausė šv. Vardo draugijai, L.R.K.S.A. Buvo šv. Kazimiero vienuolyno rėmėjas ir Labdarių sąjungos amžinas narys. Mirė 1960. 6. 1.

Pažerskas, Kazimieras, gimė 1897. 3. 4. Atvyko į JAV 1913, į Brooklyną, o po kelių metų persikėlė į Čikagą ir apsigyveno Roselande. Ilgiausiai dirbo Ill. Central Railway Co. iki 1946. Kazimieras grojo smuiku ir per keliolika metų mokino vaikus juo groti. Dainavo solistu ir turėjo sudaręs kvartetą. Jame dainavo: J. Pivarūnas, K. Pažerskas, N. Parieščius ir J. Juška. Daug kartų dainavo solo įvairioms draugijoms ir rengė koncertus. Priklausė Čikagos Lietuvių Draugijai, Liet. Vyčių Dainos chorui ir kelis metus buvo choro pirm. Dalyvavo Birutės, Pirmyn choruose. Buvo nuvažiavęs su Pirmyn choru į Lietuvą. 1920 vedė Marytę Millus iš Collinsville, Ill. Susilaukė dukros Eleonoros, kuri paaugus išmoko skambint pianu ir groti smuiku. Mirė 1947. 12. 18, sulaukusi 25 metų amžiaus. Kazimieras mirė 1950. 6. 11.

Petraitienė - Ascilla, Emma, gimė 1918. 2. 25 Čikagoje. 1934 baigė Schurz vidurinę mokyklą ir vienus metus lankė kolegiją. Dirbo Montgomery Ward, karo metu dirbo Purchasing Department, Revere Copper and Brass Company kaip kompanijos supirkėja, o vėliau Chicago Latrobe Twist Drill Works kaip sekretorė. Priklausė Bijūnėlio vaikų draugijėlei, kur mokinosi lietuvių kalbos, dainų, šokių

ir kt. 1934-37 dainavo Birutės chore, o 1937-1962 Pirmyn chore. Daugelį metų buvo choro finansų raštininkė, o vėliau reikalų vedėja. Nuo 1940 priklauso SLA 226 kuopai, nuo 1941 buvo finansų raštininkė ir nuo 1959 finansų raštininkė ir iždininkė. Be to, nuo 1950 yra Čikagos Lietuvių Draugijos protokolų raštininkė ir nuo 1962 finansų raštininkė. 1951 ištekėjo už Antano Petraičio, kuris dabartiniu laiku yra Liet. Tautinių kapinių užvaizda. Augina dukrą Pamelą ir sūnų Petrą.

Petraitis, Adolfas, buvo baigęs mokytojų kolegiją, bet toje profesijoje nedirbo. Veikė socialistų tarpe, buvo kalbėtojas, didelis parlamentinės tvarkos šalininkas ir mokytojas. Čikagoje keliolika metų turėjo nekiln. turto pardavimo biznį — Real Estate, pinigų siuntimo ir laivakorčių kontorą iki išvažiavo į Lietuvą. Ten dėstė anglų kalbą. Buvo Naujienų b-vės direktorius ir apie metus Naujienų b-vės vedėjas.

Petraitis, Antanas, kun. gimė 1861 Skirsnemunės par., Raseinų aps. Baigęs Kauno kunigų seminariją, įšventintas kunigu 1887, vikaravo Skaudvilėje, Papilėje ir Šaukėnuose. 1905 atvyko Amerikon ir Čikagoje Šv. Juozapo liet. parap. išdirbo 25 mt. Laisvu laiku domėjosi astronomija, įsigijo už 6000 dol. teleskopą ir prie klebonijos įrengė observatoriją. Sumanė įsteigti Lietuvoje observatoriją ir tam reikalui 1930 grįžo į Lietuvą ir įsigijo prie Nemuno Gelgudo pilį, bet šiam sumanymui neradęs nei Šviet. Ministerijos nei universiteto pritarimo. Prieš mirtį visą savo turtą užrašė saleziečiams. Mirė 1933. 1. 25.

Petraitis, Povilas, gimė 1895. 8. 10. Stungarų k., Raseinių vls., Raseinių aps. Ėjo Balakių pradžios mokyklą. Į Ameriką pas brolį atvažiavo 1912. Atvažiavęs į Čikagą dirbo pas Olševskį įvairius darbus apie porą metų.

Western Electric Co. apie 7 metus. Išmokęs plaukų kirpimo amato, įsisteigė savo biznį. Kirpyklą išlaikė apie 5 metus. Tas verslas jam nepatiko, grįžo į dirbtuvę ir dirbo iki senatvės. Jis buvo didelis kultūros darbuotojas. Priklausė šioms organizacijoms: Kęstučio Pašalpos Klubui, Jaunų Lietuvių Am. Tautiškam Klubui, sekretorium išbuvo 15 m., Am. Liet. Pil. Pašalpos Klubui, sekret. apie 30 m., Žemaičių Kultūros Klubui, valdybos narys nuo įsikūrimo, Uteniškių Draugiškam Klubui, Čikagos Liet. Suvalkiečių Draugijai, Eržvilko Draugiškam Klubui ir Lietuvių Auditorijos Bendrovei, direktorius ir valdyboj per daugelį metų. 1939 vedė Juliją Grabauskaitę - Šimbelienę, kuri į Ameriką atvyko 1920 metais iš Plungės.

Petrauskas, Mikas, kompozitorius, gimė 1873. 9. 29 Palušės bažnytk., Švenčionių aps. Gausioje Petrauskų šeimoje Mikas buvo vyriausias. Vos 15 metų sulaukęs, jau savarankiškai vargonininkavo, užsidirbdamas sau duoną. Mokėsi Rokiškio muzikos mokykloje, kurią baigė 1899. Jam teko vargonininkauti Labanore, Obeliuose, Gervėčiuose ir kt. Jis organizavo chorus, orkestrus, ruošdavo koncertus, vaidinimus ir kt. Gervėčiuose buvo suorganizavęs 80 asmenų chorą ir 36 asmenų orkestrą. Vėliau Petrauskas nuvyko į Peterburgą, Rusijon. Ten įstojo į Valstybinę Peterburgo konservatoriją, baigė jos vokalinį fakultetą su pažymiu labai gerai, gaudamas laisvojo menininko vardą. Bestudentaudamas Peterburge, 1903 suorganizavo ir vedė lietuvių jaunimo chorą. Pats jis dažnai dalyvaudavo ruošiamuose lietuvių vakarėliuose, dainuodavo solo ir vaidindavo svarbiausias roles. Peterburge parašė ir 1903 pastatė operetes Kaminkrėtys ir malūnininkas ir Adomas ir Ieva. P. buvo prasidėjusio tuo metu Peterburge revoluicinio judėjimo aktyvus dalyvis. Pirmąją savo operą Birutę parašė 1906. Tų pačių metų 10. 6 ji buvo pastatyta Vilniuje. Petrauskas pirmasis lietuvis muzikas - profesionalas. 1906 dėl caro valdžios persekiojimų buvo priverstas išvažiuoti į Šveicariją, o vėliau į Paryžių. Ten jis tęsė muzikos studijas, mokėsi kompozicijos. 1907 atvyko į JAV. Kurį laiką gyveno Čikagoje ir buvo Birutės choro vedėjas, 1910 įkūrė pirmą Amerikos Lietuvių Muzikos konservatoriją Čikagoj. Jis įdainavo daug įvairių lietuvių liaudies dainų į patefono plokšteles. 1913 įkūrė Muzikos konservatoriją Brookly-

ne, mokino Scenos Mylėtojų chorą, statė operetes. 1914 apsigyveno Bostone, kur mokė Gabijos chorą. Petrauskas pastatė 17 savo operečių ir operą Eglę. Gyveno Lietuvoj 1924-26; atvažiavo Amerikon 1926. Grįžo Lietuvon 1930. Mirė 1937. 3. 23.

Petrauskas, Vincas, gim. 1897 1. 1 Sauginių k., Padubysio vls., Šiaulių aps. Į JAV atvyko 1913. Čikagoj baigė Holden pradžios mokyklą, Englewood vidurinę 1927 ir Illinois u-to Farmacijos mokyklą 1932 farmac. chemiko laipsniu. Lituanistikos mokėsi Aušros ir Leveckio mokyklose. Dirba kaip registruotas vaistininkas. Buvo vaistinės Family Drug Store savininkas. Spaudoje bendradarbiauja nuo 1919. Buvo Draugo korespondentas, Klubo Žaibas žaibuoja narys, parašė straipsnį Lietuviai vaistininkai JAV ir kitur, įdėtas Pasaulio Lietuvių žinyne. Renka medžiagą apie lietuvius vaistininkus laisvajame pasaulyje; turi suregistravęs 405 vaistininkų, vaistinių 93, farmacijos studentų 30, mirusių vaist. 93. Visuomeninį darbą dirbo šiose draugijose: Lietuvos Vyčių 16 kp. pirm. 1923-24, L.R.K.S.A. 15 kp. fin. sekr. 1918-33, Tautos Fondo 32 sk. sekr. 1918-23, šis skyrius Lietuvai surinko aukų $19,490.04, Liet. Raudonojo Kryžiaus rašt., Liet. Darbininkų s-gos 29 kp. rašt., Marijonų Kol. Rėm. Čikagos apsk. rašt., Filatelistų D-jos Lietuva ižd. ir kt. 1938 vedė Adelę Volončiukaitę.

Petrušionis, Juozapas, gimė 1893. 3. 19 Lietuvoje apie Ramygalą, Panevėžio aps. Atvažiavo Amerikon į Čikagą 1910. Dirbo įvairius darbus. 1924 vedė Vincentą Vasiliauskaitę. 1927 įsteigė valgomųjų daiktų krautuvę. Nuo 1937 iki mirties — laikė tavernos biznį. Tarnavo JAV kariuomenėje, priklausė Dariaus ir Girėno 271 postui, prisidėjo finansiškai prie pasta-

tymo Dariaus ir Girėno namų ir priklausė Čikagos Lietuvių

Draugijai. Mirė 1941. 12. 25.

V. Petrušionienė gimė 1896. 9. 8 Trapėnų k., Viduklės par., Raseinių aps. Atvažiavo Amerikon 1910 į Čikagą, būdama vos 15 metų. Dirbo įvairius darbus, o ištekėjus veik visą laiką buvo biznyje. Vyrui mirus, biznį laiko viena iki šiai dienai. Priklauso Dariaus ir Girėno 271 moterų postui. Ant velionies vyro kapo Šv. Kazimiero kapinėse pastatė didelį puošnų — virš $10,000 paminklą.

Pieža, Stanley, gimė 1905. 8. 18 Tauragėje. Į Ameriką atvyko 1907. Čia baigęs pradžios mokyklą, lankė Quigley paruošiamąją mokyklą ir St. Mary kunigų seminariją. Vėliau mokėsi De Paul un-te, kur gavo B. A. laipsnį. Dirba Chicago American, religinio skyriaus redaktorius. Yra buvęs ALRK Federacijos Centro valdybos pirm. Priklauso National Council of Catholic Men, Knights of Columbus, National Assn. of Religion News Writers ir kitur. Kaip korespondentas, 3 kartus lankėsi Europoje: Vatikane — 1946, Prancūzijoje ir Italijoje 1949, spaudos ekskursijoje į Italiją, Ispaniją, Airiją ir Portugaliją 1950. Amerikiečių spaudoje dažnai parašo ir apie Lietuvą bei lietuvius. Vedęs Oną Rezgaitę, gimusią 1908.

Pilka, Stasys, artistas, gimė ir augo Rusijoj, Petrapilyje, kur bendruosius ir teatrinius mokslus ėjo ir kurį laiką dirbo rusų scenoje. Nuo 1921 pabaigos Lietuvon sugrįžęs, buvo Kauno Valstybės Dramos teatro vienas pirmaujančių aktorių ir reiškėsi režisūroje bei estradiniame mene. Kaune surežisavo kelis Liaudies teatro ir Šaulių teatro spektaklius. Veikė mokyklinėje scenoje. 1926-1929 viešėjo JAV-ėse. Sceninį darbą pastoviau dirbo Čikagoje ir Brooklyne, N. Y. Keliais atvejais apvažinėjo lietuvių kolonijas. Paskirus vaidinimus režisavo Bostone ir Clevelande. Pastatė Moljero Sugėdintas vyras, Šekspyro Otello ir Šillerio Klastos ir meilės ištraukų spektaklius. Čikagos Goodman Memorial teatro modernioje scenoje pastatė, pirmą kartą Amerikoje S. Čiurlionienės Aušros sūnus 1926 ir 1927, Petro Vaičiūno komediją Tuščios pastangos 1928 ir jo dramą Sudrumstoji ramybė. žiūrovuose didelio pasisekimo susilaukė Tuščios pastangos ir Aušros sūnūs. Režisavo muzikinius veikalus: Gliuko operą Gegužės karalaitė ir operetę Bailusis daktaras. Vadovavo vaidybos studijai, kuri Čikagoje veikė 1928-1929 ir, be to, vykdavo gastrolėms į lietuvių kolo-

nijas. Victor ir Okeh komp. įkalbėjo apie 15 plokštelių.

Pipiraitė - Tomarienė, Sonė, gimė 1913. 8. 19 Pajūralio bažnytk., Kvėdarnos vls., Tauragės aps. 1932 baigė Tauragės mokytojų seminariją. Į JAV atvyko 1939, į Čikagą. Baigė Čikagos miesto kolegiją 1945, lankė Čikagos un-to lingvistikos skyrių 1945-47. Čikagos Liet. Literatūros D-jos sekr. 1945. Čikagos Rašytojų klubo sekr. 1951; Lietuvių Rašytojų D-jos narė nuo 1950 ir Draugo Bendradarbių Klubo narė. 1950 Draugo poezijos konkurse laimėjo antrą vietą.

Pocienė - Zabukienė, Anelė, šio šimtmečio pradžioje gimė Keturvalakiuose, Vilkaviškio ap. Lietuvoje lankė pradžios mokyklą. Amerikon ji buvo atvežta labai jaunutė. Čikagoje gyveno josios seserys, kurios ją jau 1913 leido į mokyklą. 1918 Anelė ištekėjo už Jono Zabuko. Užaugino dukterį Elvirą. Anelė ir apsivedus lankė muzikos mokyklą ir turėjo kelis privačius mokytojus. Čikagoje Zabukienė įsijungė į lietuvių visuomeninę veiklą. Apie 1925 Zabukienė suorganizavo Brighton Parko Moterų chorą. Prisidėjo prie Suvalkiečių choro suorganizavimo. Nuo 1923 ji buvo aktyvi Kanklių choro narė ir per 6 metus dalyvavo įvairiose operetėse ir vaidinimuose. Apie 2 metu veikė Naujosios Gadynės chore. Zabukienė per 25 metus aktyviai veikė Lietuvių Moterų Apšvietos Draugijoj. Daugiau negu 13 metų ji buvo šios draugijos protokolų raštininkė ir kelis metus ėjo iždo globėjos pareigas. Jaunatvėje ji aktyviai veikė socialistiniame judėjime, priklausė SLA 134 kp., Liet. Darb. Sus-ui. 1934 ji kartu su kitomis moterimis suorganizavo Brighton Parko Moterų klubą, kurio pirmininkė išbuvo 9 metus. 1935 kartu su Kačerauskiene ji suorganizavo Brighton Parko Vaikų draugijėlę. Ilgus metus Zabukienė vaikučius mokė dainuoti ir vadovavo šiai draugijėlei. 1960 ištekėjo už Petro Pociaus.

Pocienė, Klimavičiūtė Ona, gimė 1894 Glen Lyon, Pa. Jauna atvyko su tėvais į Čikagą. Dar mokykloj būdama pasirodydavo įvairiuose parengimuose kaip solistė. Vėliau mokėsi Calumet Muzikos konservatorijoj, kur gavo dainavimo mokytojos diplomą. Tobulinosi Čikagos muzikos kolegijoj ir Archangel Vocal School of Bel Canto. Baigusi studijas, 1914 Hull House salėje su A. Pocium turėjo pirmą viešą koncertą Čikagoje. 1921 turėjo eilę koncertų su A. Sodeika, o 1922 —

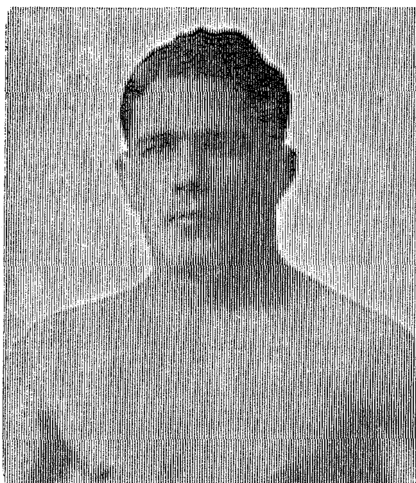
su M. Petrausku, lankydami įvairias lietuvių kolonijas. Išvyko Europon ir tobulino balsą Paryžiuje, Berlyne ir Milane. 1923 atvyko į Kauną ir Lietuvos Valstybės teatro operoje dainavo iki 1925. Grįžusi Čikagon, dirbo savo vyro Antano Pociaus Beethoveno Konservatorijoje, vadovavo Šv. Dovydo airių parapijos chorui ir koncertavo ne tik lietuvių, bet ir kitataučių tarpe. Mirė 1929. 10. 19.

Pocius, Antanas, gimė 1884. 6. 10 Jurbarke. Dar jaunas būdamas išmoko groti įvairiais muzikos instrumentais. Mokėsi vargonininkauti pas J. Naujalį Kaune. Nuo 1900 vargonininkavo Jurbarke. 1905 atvyko į JAV ir apsigyveno Čikagoje. Pradžioje vargonininkavo pas lenkus. 1907 perėjo į lietuvių Visų Šventųjų par. Roselande, vėliau į Aušros Vartų par. ir nuo 1926 iki mirties vargonininkavo Šv. Jurgio par. Įstojęs į Amerikos Muzikos konservatoriją, studijavo fortepijoną, tobulinosi vargonų muzikoje ir mokėsi muzikos teorijos. Mokslą baigė bakalauro laipsniu. 1921 įsteigė Beethoveno konservatoriją, pats su kitų talka joje dėstė. Mėgo ir kompozicijas. Yra daug liaudies dainų paruošęs chorui, sukūręs ir originalių melodijų, kaip Binkio eilėraščiui Tulpės. Sukūręs solistams dainas, kaip Nebylė kieme mergelė auga, Vai močiutė mano, Švint aušrelė, Ausk močiute drobeles, Leiskit į tėvynę, Atjok berneli vakare. Vienas didesniųjų jo darbų buvo paruošimas Giesmyno, išleisto 1938. Kurį laiką redagavo Muzikos Žinias. Jis vadovavo Vyčių ir Birutės chorams. 1916. 9. 15 karo parodos metu suruošė dainų šventę, vadovavo jungtiniam chorui, sudarytam iš 12 chorų, apie 500 dainininkų. Už nuopelnus Lietuvai buvo 1934 apdovanotas Gedimino ordinu; už darbą su jaunimu vyčiai apdovanojo Šv. Kazimiero ordinu. Buvo vedęs solistę Oną Klimavičiūtę. Jai mirus, ilgą laiką gyveno vienas ir tik 1947 vedė Kotryną Garuckaitę. Mirė 1953. 1. 19.

Ponelis, Juozas, gimė 1886. 10. 24 Pakruojaus m., Šiaulių aps. Mokyklą lankė Šiauliuose. Atvažiavo Amerikon 1907 į Čikagą. Dirbo prie siuvėjų. Mokėsi Valparaiso un-te 1910-1913. Webster kolegijoje vienerius metus mokėsi teisių. Vėliau dirbo Real Estate biznyje, prie apdraudos bendrovių. Turi savo siuvimo biznį. Priklausė L.S.S. 22-rai kuopai, SLA ir Čikagos Lietuvių Draugijai.

Popell, Ona, gimė Lietuvoje, o Vincas, jos vyras Čikagoje. O. daugelį metų turėjo tavernos

biznį Čikagoj, 1945 nuvažiavo į Tampą, Floridą, nusipirko 6 akerių sklypą žemės, keletą namų, sodą piknikams ruošti ir tavernos biznį su svetaine, vardu Midway Cabins and Tavern, Hillsboro Ave., prie US 92 kelio. Popelių vietovė yra Tampos lietuvių centras. Čikagoje, Brighton Parke, O. priklausė Šv. Teresės draugystei ir Tampoj vietinėms organizacijoms.

Požėla, Karolis, gimė 1893. 2. 13 Steigvilių k., Žeimio vls., Šiaulių aps. 1906 nuvyko į Peterburgą Rusijoj pas savo brolius Antaną ir Motiejų, turėjusius vaistinę. Dirbdamas ten pas brolius, Karolis įsirašė į Sanitaro sporto klubą. 17-18 mt. būdamas, jis buvo laikomas vienu geriausių Rusijos vidutinio svorio mėgėjų imtynininkų. 1913 tarptautinėse pasaulinėse imtynėse Breslave laimėjo I-mą vietą ir pasaulinio imtynininko vardą - čempionatą. Kilus karui savanoriu stojo į rusų armiją, buvo sužeistas ir apdovanotas Šv. Jurgio II laipsnio kryžiumi. Armijoj išbuvo kol Rusijos ginkluotos jėgos susmuko. Kaip išgarsėjęs imtynininkas, P. prisišliejo prie imtynininkų grupės, kuri keliavo iš vieno miesto į kitą, iki pasiekė Sibirą. Iš ten per Kiniją ir Japoniją pasiekė Ameriką ir 1924 atvyko į Čikagą. Pirmos imtynės Požėlos su dzūku Bancevičium Šv. Jurgio par. salėj davė pagrindą rengti imtynes liet. kolonijose. Posūkis jo karjeroj įvyko bene 1927, kai Wisconsin valstybėje ėmė jam imtynes rengti A. Tamašiūnas. Ten jis per 3 minutes nugalėjo Kanados čempioną Carl van Wurden, paskui Grubmajerį ir kitus. Tačiau Amerikos spauda plačiai pradėjo apie jį kaip apie lietuvį rašyti tik po to, kai Čikagoje jis nugalėjo Johnny Mayers, irgi lietuvį, kuris buvo laikomas vidutinio svorio pasaulio čempijonu. Nuo tada P. plačiai atsidarė durys, ir jis Amerikoje pasidarė vienu populiariausių imtynininkų. P. ritosi Europoje ir iš ten grįžo 2-jo Pas. karo metu, parsiveždamas Maurice Tillet, vad. Angelo, ir įvesdamas šį į JAV ristynes. Mirė 1954. 9. 4. Jo drau-

gas Angelo susijaudinęs mirė tą pačią dieną. Abu palaidoti greta vienas kito Tautinėse kapinėse. Bičiulis ir promoteris Tamašiūnas pastatė jiems paminklą.

Prunskis, J., kun., gimė 1907. 12. 22. 1925 baigė Rokiškio gimnaziją. Po 2 metų įstojo į Kauno kunigų seminarijos III kursą, kurią ir baigė 1932. Vėliau 2 metus lankė Vytauto D. un-tą ir gavo Bažnyčios teisių d-ro laipsnį. Nuo 1929 pradėjo bendradarbiauti katalikų laikraščiuose: Ryte, Mūsų laikraštyje, Pavasaryje, Šaltinyje, Panevėžio Garse, Tiesos Kelyje, Moteryje, Darbininke, Židinyje, Ateityje ir kt. 1936 pradėjus leisti XX Amžių, pakviestas jo redaktoriumi, 1939 paskirtas Katalikų Spaudos Biuro direktoriumi. Apie Lietuvos katalikų veikimą žinias perduodavo olandų ir šveicarų spaudai. Prel. M. Krušo pastangomis, atvyko į Ameriką ir nuo 1940 dirba dienraščio Draugo redakcijoje. Čia ilgą laiką redagavo kultūrinį priedą. Taip pat yra Liet. Enciklopedijos žurnalistikos skyriaus redaktorius. Yra parašęs knygų, daugiausia religinėmis temomis.

Prusis, Pranas, gimė 1896. 5. 5. Linkunzių k., Užpalių vls. Amerikon atvažiavo 1913 į Čikagą pas brolį Vladą. Dirbo rūbų siuvyklose iki sulaukė pensijos. Priklausė Amalgamated Clothing Workers of America unijos 269 lietuvių skyriui, sekr. 25 mt., Lietuvių Socialistų Sąjungai, SLA, keletą metų buvo kuopos pirm. 1918 vedė Lucytę Valiulytę iš Žeimelio.

Pučkorius, Juozas, gimė 1891 Barstyčių m., Telšių aps. Baigė Barstyčių pradžios mokyklą. 1910 atvažiavo Amerikon į Čikagą. Visą laiką dirbo dailidės darbą iki išėjo į pensiją. Priklausė ir veikė per 20 metų pirmininkaudamas Lietuvių Scenos Mylėtojų Rateliui, SLA 139 kp. išbuvo pirmininku 13 mt., Kultūros D-joj pirm. 6 mt., buvo Lietuvių Soc. Sąjungos 137 kp. veiklus narys ir veikė dar kitose dr-jose. 1917 vedė Valeriją Ganzaliutę. Užaugino du sūnus Edvardą ir Vytautą.

Puniška, Jonas, gimė 1885. 6. 25 Lauckaimio k., Kudirkos Naumiesčio vls. 1902 išvažiavo į Škotiją. Pradžioje dirbo anglių kasyklose, vėliau 3 metus Varpo kooperatyvo krautuvėje. 1907 atvyko į Ameriką ir apsigyveno New Yorke. Čia prisirašė prie Liet. Socialistų Sąjungos. 1910 persikėlė į Čikagą ir čia įsijungė į Lietuvių politi-

nę, kultūrinę veiklą. Jonas Puniška veikė Liet. Soc. Sąjungoj, per keliolika metų buvo Dramos Ratelio iždininkas, Liet. Neprigulmingo Klubo pirm., Dramos, Dainos ir Šviesos Draugijos pirm., Liet. neprikl. Demokratų Klubo ižd., Čikagos Liet. Suvalkiečių Klubo pirm., sekr. ir iždininkas, Čikagos Liet. Draugijos ir Kęstučio Pašalpos Klubo narys. 1958 persikėlė gyventi į Tampą. Fla., ir čia įsirašė į West Coast Liet. Am. Piliečių klubą, buvo jo pirmininkas. 1913 vedė Sofiją Kalvaitytę. Išaugino sūnų Henriką, kuris yra elektro-mechankas, ir dukrą Hypatiją, mokytoją. Puniškienė priklausė Moterų Draugijai apšvietai ir buvo protokolų sekretorė ir kasos globėja. Viena steigėjų Lietuvių Brighton Parko Moterų Klubo ir jo pirmininkė. Viena organizatorių ir dalyvė Čikagos Liet. Suvalkiečių choro. Ilgametė Naujienų ir Sandaros korespondentė.

Puskunigis, Pranas, gimė 1883 Sintautų vls., Šakių aps. Baigė Marijampolės gimnaziją ir Maskvos un-te studijavo mediciną. 1905 dalyvavo revoliuciniame sąjudyje Šakių ir Vilkaviškio apskrityse ir dėlto turėjo bėgti iš Lietuvos. 1906 atvykęs į Čikagą tuojau įsijungė į socialistų eiles ir pasakė daug kalbų. Vėliau jis vienus metus ėjo LSS Centro sekretoriaus pareigas. Po to baigė medicinos mokslus ir praktikavo Bostone. Prasidėjus I Pas. karui, įstojo į kariuomenę ir Prancūzijoj buvo apnuodytas dujomis. Sveikatos nebeatgavęs 1941 mirė.

Rasčiauskas, Vladas (Walter Rask), gimė Panevėžyje 1901. 10. 1. Ten baigė pradžios mokyklą. Jaunas įstojo savanoriu Lietuvos kariuomenėn. Ištarnavęs 3 metus, gavo 8 ha žemės, kurią tuojau atidavė savo draugui, o pats stojo Darbo Federacijos tarnybon. Iš mažens svajojo patekti Amerikon, bet viza jam buvo atsakyta. 1926 išvažiavo į Kanadą. Dirbo miškuose, nes be kalbos ir be amato negalėjo rasti geresnio darbo. Už metų nelegaliai nuvyko į Detroitą, o iš ten pateko į Čikagą, kur baigė Coin Electrical School ir lankė elektros inžinie-

rių mokyklą. 1934 vedė Amerikoj gimusią Oną Petrauskaitę, sutvarkė vizos reikalus, o 1939 gavo JAV pilietybę. Parsikvietė motiną pasisvečiuoti. Ji nutarė nuolat apsigyventi pas sūnų. Parvažiavo į Lietuvą namams ir žemei parduoti, bet tuo tarpu prasidėjo Antras Pasaulinis karas ir negalėjo išvažiuoti. Stojęs tavernos biznin, R. uždirbo pinigų, biznį pardavė, nusipirko treilerį ir išvažiavo Amerikos pamatyti. Planavo važiuoti į Hot Springs, Ark., bet pirmą naktį treileris sprogo ir visą šeimą smarkiai sužalojo. R. turėjo išgulėti ligoninėje ištisus metus, žmona sirgo apie 4 metus, o duktė, išbuvusi sanatorijoje 6 metus, mirė. Visos santaupos nuėjo gydymui. R. grįžo Čikagon, gavo iš bizinerių paskolą ir vėl pradėjo biznį. Užsidirbęs pinigų, su žmona kadilaku apvažiavo JAV, o 8 mėnesius važinėjo po Pietų Ameriką. Grįžęs iš kelionės, R. suorganizavo bendrovę, pastatė motelį ir šiandien veda sėkmingą biznį. Be to, 1951 suorganizavo Wide World Tours Co., įsigijo savo namus ir sėkmingai vedė kelionių biznį. Kelis kartus apskrido pasaulį ir savo įspūdžius gražiai aprašė Naujienose. 1965 pardavė Wide World Tours ir įsigijo Beale-Rask Travel Agency. Jis yra Range Motel ir Beale -Rask bendrovių pirmininkas.

Račkus, Aleksandras, dr., gimė 1893. 4. 7 Čekiškėje. Gimnaziją pradėjo lankyti Kaune 1905. Į Ameriką atvyko 1910. Mokėsi St. Laurent kolegijoje, St. Laurent, Que., Kanadoje. 1912-1913, Holy Cross kolegijoje, Worcester, Mass., 1914, Loyolos un-te Čikagoje 1915-22 ir Čikagoj 1922 gavo medicinos doktoratą. Aktyvus L. Vyčių organizacijos narys nuo 1912, vyčių centro valdybos sekretorius 1914, vyčių IV-jo laipsnio narys nuo 1949. Daug rašė spaudoje. Vyties žurnalo steigėjas ir pirmas jo redaktorius 1915-1916. Į Lietuvą sugrįžęs buvo

Vytauto D. muziejaus istorinio skyriaus vedėjas Kaune 1936-1938, Lietuvos Ministerių Tarybos užs. reik. komisijos narys 1940. Į Ameriką vėl sugrįžo 1940, kada Lietuvą pagrobė rusai. Čikagoje nuo 1940 vadovavo Lituanistikos muziejui. Už nuopelnus Lietuvai apdovanotas Vytauto Didž. III laipsnio ordinu 1935, o Lietuvos Šaulių Sąjunga jam suteikė Šaulių Žvaigždės medalį 1939. Buvo vedęs Kotryną Ambrozaitę, kuri mirė 1964. Dr. mirė 1965. 10. 9.

Rakauskas, Antanas, G., kun. dr., gimė 1885. 11. 17 Liepalotų k., Kudirkos Naumiesčio vls., Šakių aps. Mokėsi pas kaimo daraktorių, vėliau lankė Kudirkos Naumiesčio dviklasę mokyklą, o 1913 išvyko į Ameriką. Pradžioje dirbo ir mokėsi anglų kalbos. Po to įstojo 1916 į Valparaiso aukštesnę mokyklą, kurią baigė 1921. 1924 pradėjo lankyti Northwestern un-tą Čikagoje, o 1929 baigė medicinos mokslą. Vienerius metus ištarnavęs internu šv. Pranciškaus ligoninėje Evanstone, 1930 gavo medicinos daktaro laipsnį, o netrukus išlaikė ir Illinois valstybinius egzaminus. Studijų metu dirbo lietuvių kultūrinį, visuomeninį, spaudos darbą. 1919 buvo Lietuvos laikraščio redaktoriaus padėjėjas. Vėliau buvo Draugo pirmo puslapio redaktorius, 1921-1922 redagavo Tėvynės Balsą, tada ėjusį Wilkes Barre, Pa. Be to, rašė į Moksleivį, Giedrą, Draugą, Lietuvą, Tėvynės Balsą, Vytį, Darbininką ir kit. 1933-1940 buvo ALRK Federacijos centro pirmininkas. 1934 suorganizavo lietuvius katalikus daktarus ir buvo jų pirmininkas, 1937 buvo išrinktas ALRK Moterų sąjungos vyr. daktaru-kvotėju, o 1938 ir LRKSA daktaru-kvotėju. 1930-1940 buvo šv. Kryžiaus daktarų štabo narys. Buvo vedęs 1922 Eleną Narinkaitę, kuri mirė 1938. 1942 įstojo į kunigų seminariją of Our Lady of Angels prie Niagaros un-to, N. Y. Ją lankė 2 metus. 1944-1946 lankė St. Vincent seminariją, Latrobe, Pa. Baigęs mokslus, buvo įšventintas kunigu 1946. 6. 16. Tai buvo pirmas vedęs lietuvis tapęs kunigu. Mirė 1966. 7. 13.

Razokas, Jonas, J. D., pastorius, gimė 1877. 5. 11 Batakių k., Tauragės aps. Atvažiavęs į Ameriką, teologijos mokslus ėjo Springfieldo Concordia Dvasinėje Seminarijoje. 1910-21 pirmasis Čikagos lietuvių evangelikų liuteronų Ziono parapijos kunigas. 1920 leido tikybinio turinio žurnalą Pasiuntinys. Išėjo keli numeriai.

Rėkus, Agnes, seselė Kilo iš Wilkes Barre, Pa. Baigusi mokslą sėkmingai dirbo Chief Operator pareigose Bell Telephone Co. 1922 įstojo į Šv. Kazimiero vienuolyną. Mokytojavo Šv. Pranciškaus par. Minersville, Pa., ir Šv. Mykolo par. Čikagoje. Vadovavo kandidatėms Šv. Kazimiero Vienuolyno naujokyne. Vienerius metus buvo vyresnioji Šv. Kryžiaus ligoninėje. Mirė 1963. 9. 19 Loretto ligoninėje, kur per paskutiniuosius 25-rius metus darbavosi įvairiose pareigose.

Rėkus, Vincas gimė 1906. 5. 18 Barčių k., Veisėjų vls., Seinų aps., ūkininko šeimoje. Mokslą ėjo Veisėjų progimnazijoje. 1920 įstojo savanoriu į Lietuvos kariuomenę ir dalyvavo kautynėse su lenkais Vyžainių ir Vištyčio apylinkėse. Iš kariuomenės grįžęs, įstojo į Šaulių S-gą, išrinktas Veisėjų šaulių būrio vald. pirm. 1927 atvyko į JAV pas anksčiau čia atvykusį tėvą ir apsigyveno Čikagos šiaurinėj daly. Tuoj įsijungė į lietuvių veiklą. 1928 išrenkamas Šv. Juozapo par. d-jos sekr. ir Šv. Cecilijos d-jos sekr. 1934 ALRK Federacijos Čikagos aps. sekr., Lietuvos Vyčių Čikagos aps. pirm. ir Vyčių Seniorų kuopos fin. sekr., A. L. Aero Klubo organizatorius, Northsidės Lietuvių Statymo ir Paskolų B-vės steigėjas ir direktorius, Tėvų Marijonų Rėmėjų d-jos Čikagos aps. sekr., Alto Northsidės sk. vald. narys, Lietuvos Vyčių 5-tos kp. pirm. ir vaidintojų ratelio vadovas. 1942 Dariaus-Girėno paminklo statymo k-to sekr. ir 1948 A. L. Parapijų Chorų Sąjungos Centro ižd., Balfo 4-to sk. Northsidėje organizatorius ir vald. pirm. Organizatorius ir rėmėjas LB Northsidės Apylinkės ir jos narys. Šv. Mykolo par. k-to amžinas narys, patikėtinis, par. choro dalyvis ir korespondentas. Draugo Bendradarbių Klubo pirmas sekr. Slapyvard. Lietuvytis, Bijūnėlis. Nepriklausomos Lietuvos v-bės apdovanotas savanorio - kūrėjo ir Nepriklausomybės Dešimtmečio medaliais. Žmona F. Stankutė, dukra Danutė ir sūnus Vincas.

Rimkus, Stasys, gimė 1900. Amerikoje, Cincinnati, Ohio mieste. Dviejų metų amžiaus su tėvais išvažiavo į Lietuvą. Ten jo motinai mirus, tėvas su dukra grįžo į Ameriką, o sūnų Stasį paliko pas senelę. Jis ten lankė mokyklą, tarnavo kariuomenėje, o vėliau dirbo raštinėje. Į Ameriką atvyko 1925. Negalėdamas Cincinnati mieste gauti darbo, jis persikėlė į Detroitą, kur tuoj pradėjo reikštis kaip geras dainininkas. Turėdamas gražų balsą, jis lankė

dainavimo mokyklą Detroite, operetėse atlikdavo svarbesnes partijas. Iš Detroito persikėlė į Čikagą, kur ėmė garsėti kaip dainininkas - solistas. Dainavimo jis čia mokėsi pas Nakutiną. Dalyvavo įvairiose operetėse ir koncertuose, dainavo kvartete. Įdainavo keletą rekordų. Čikagoje jis dirbo Budriko rakandų krautuvėje. Pardavėjo darbas jam patiko, o vėliau dirbo įvairiose krautuvėse. 1931 9. 30 vedė Edith Griniūtę. Mirė 1965. 4. 9.

Rinkevičius, Jonas, gimė 1887 5. 9 Avižienių k., Utenos vls. ir aps. Pradžios mokslą išėjo Utenoje. Tėvui anksti mirus, būdamas 11 mt. amžiaus, išvyko į Vilnių. Čia pradžioje plovė indus valgykloje, vėliau pateko į kunigaikščio Oginskio kiemsargio padėjėjus. Kiek susitaupęs pinigų, pradėjo mokslą gimnazijoje. Leidus spaudą, 1904 perėjo dirbti į Vilniaus Žinių spaustuvę. 1906 S. Banaitis jį pasikvietė talkinti jo spaustuvėje Kaune. Čia lankė ir komercinę mokyklą. Nuo 1909 pradėjo savarankų knygų leidėjo darbą. 1911 grįžo į Vilnių, įsteigė skelbimų įstaigą ir pradėjo leisti knygas. Iki 1915 išleido 184 veikalus, 500,000 egzempliorių tiražu. 1912 pradėjo leisti pirmąjį lietuvių grožinės literatūros žurnalą Vaivorykštę. 1915 buvo pakviestas į Petrapilį, kur įsteigė lietuvišką spaustuvę, organizavo knygų ir laikraščių leidimą, suorganizavo ir vadovavo Lietuvių Balso administracijai. 1918 Vilniuje jis įsteigė Švyturio bendrovę knygoms leisti, padėjo išaugti Spaudos Fondui Kaune. Lietuvoje yra veikęs visoje eilėje draugijų, dirbo ekonominėse organizacijose ir kooperatyvuose. Už nuopelnus Lietuvai apdovanotas Vytauto Didžiojo ordinu. Artėjant rusams, 1944 pasitraukė į Vakarus ir apsigyveno Vokietijoje. 1949 atvyko į Ameriką ir čia iki mirties gyveno Čikagoje. Jo atsiminimai buvo spausdinami Čikagoje einančiame Užuolankos žurnale. Mirė 1959. 1. 2.

Rockefellerienė - Paulėkiūtė, Ieva, gimė Čikagoj. Lankė Healy pradžios mokyklą Bridgeporte. Vėliau lankė Englewood vid. mokyklą. Ją baigusi, pradėjo dirbti modelio darbą Čikagos krautuvėje, o vakarais lankė Northwestern un-tą. 1933. 7. Čikagoje vykusios Čikagos Century of Progress parodos Lietuvių dienos metu, ji 16 m. amž. laimėjo gražuolių varžybas ir buvo išrinkta Miss Lithuania. Neturėdama kitokio turto, kaip tik grožį ir malonią asmenybę, išvyko į New Yorką ir ten pradėjo modelio darbą. Tuo pačiu metu studijavo dramą. Po kiek laiko pateko scenon ir vaidino Eva Paul vardu. Bostone vaidindama Tobacco Road veikalą susipažino su milijonieriaus sūnumi Richard Sears, jr., tarnavusiu Amerikos ambasadoje Paryžiuje ir už jo ištekėjo. Tačiau, pagyvenusi 7 metus, su juo persiskyrė. Vėliau per New Yorko Mrs. Liz Whitney, susipažino su Winthrop Rockefelleriu ir už jo ištekėjo 1948. 2, Floridoje. Jiedu susilaukė sūnaus Winthrop Paul. Bet ir jų tarpe prasidėjo nesutarimai, kurie privedė prie skyrybų. Teismas jai priteisė virš 5 milionų dolerių. Dabar ji gyvena New Yorke. Jos motina — Neveckienė turi 140 akrų ūkį prie Lowell, Ind. Ten nemaža laiko yra praleidusi ir pati Ieva su sūnum.

Rudinskas, Albinas, gimė 1895. 2. 15 Laukminiškių k., Alizavos par., Panevėžio aps. Mokėsi Virbališkių vls. pradžios mokykloj. Į Ameriką atvažiavo 1913 į St. Charles, Ill. Į Čikagą atvyko 1916. 1917-1945 dirbo Naujienose. Turėjo įsigijęs vasarvietę ir taverną. Buvo veiklus Lietuvių Socialistų Sąjungos narys ir 134 kuopos sekretorius, Amerikos Dainininkų Susivienijimo pirmininkas, Ciceros Lietuvių Valgomųjų Daiktų Kooperatyvo direktorius 3 metus, Naujienų Bendrovės direktorius nuo 1939, Universal Taupymo ir Skolinimo Bendrovės direktorius 10 metų.

1923 vedė Aleną Strilaitę. Užaugino dukrą Mildą.

Rutkauskas, Antanas, K., dr. gimė 1872. 6. 26 Kamšuose-Rudnikuose, Marijampolės aps. 1882-1883 lankė Marijampolės gimnaziją, lietuvių kalbos mokėsi pas Petrą Arminą - Trupinėlį. Amerikon su tėvais atvyko 1888 į Baltimorę, Md. Atvažiavęs tuoj savanoriu įstojo į JAV kariuomenę, kurioje ištarnavo 9 metus. Lankė Burnett Business kolegiją, Baltimorę, Md. 1899-1900, persikėlė gyventi į Čikagą ir išėjo medicinos kursą Illinais un-te 1901-6; praktikavo nuo 1906 Čikagoje. Sulaukęs senatvės, buvo išvažiavęs į Arizoną ir ten išbuvo keliolika metų. 1953 sugrįžo į Čikagą. Jaunystėje buvo karštas katalikas. Pagal Justino Kulio pasakojimą, kada dar jis buvo Baltimorėje, pas Karalių, kuris leido laisvamaniškus - socialistiškus laikraščius, ateidavo A. Rutkauskas. Karalius buvo karštas laisvamanis, o R. — katalikas. Dr. R. iš jaunų dienų įsijungė į visuomeninę, kultūrinę veiklą su katalikais. Savo kalbose be pasigailėjimo dergė socialistus ir laisvamanius. Bet apie 1915 pas Galskius Dr. R. elgėsi kaip kitas asmuo. Rutkauskas pas katalikus tuo laiku buvo garsiausia asmenybė. Jis buvo Tautos Fondo ir Liet. Inf. Biuro skyriaus Amerikoje pirmininkas, o Tautos Tarybos pirmininkas ir iždininkas. Politinio Seimo Čikagoj 1914 pirm., SLRKA gydytojas - kvotėjas; Liet. Daktarų Draugijos narys - kūrėjas. 1919 prie Tautos Fondo buvo suorganizuotas Liet. Raudonojo Kryžiaus skyrius ir R. buvo pasiųstas į Lietuvą ištirti esamą Lietuvos ekonominę ir politinę padėtį. Lietuvoje išbuvo apie pusantrų metų. Parvažiavęs atgal į Ameriką, jis nutraukė saitus su katalikais ir keliolika metų laikėsi neutraliai. Vėliau buvo pradėjęs simpatizuoti Naujienų pozicijai, o dar vėliau simpatizavo ir rašė komunistams. 1914 vedė, turėjo du sūnus Antaną ir Alfą, ir dvi dukras: Birutę ir Aldoną. Mirė 1959. 9. 29. Palaikai sudeginti krematoriume.

Rutkus, Karolis gimė Gudonių k., Seirijų vls. Į Ameriką atvažiavo pereitame šimtmetyje ir įsijungė į lietuvių veiklą. Buvo dr. Šliupo šalininkas, gabus socialistų ir laisvamanių kuopų organizatorius ir vienas gabiausių tų laikų spaudos platintojų. 1904-7 Vienybės Lietuvninkų bendradarbis. Kaip laisvamanybės idėjų skelbėjas, išleido keliolika pamfletų, knygelių ir brošiūrėlių. 1910-13 lei-

do Teisybę, trimėnesinę 36 psl. darbininkų brošiūrėlę. 1916 suorganizavo Teisybės Ieškotojų Draugiją. Turėjo savo spaustuves East St. Louis, Detroite ir Čikagoj. East St. Louis mieste turėjo auksinių daiktų krautuvėlę.

Rypkevičius, Antanas, gimė 1883 Tiškių k., Alvito vls., Vilkaviškio aps. Jam teko tarnauti Rusijos armijoje ir dalyvauti Mandžiūrijos kovose. Amerikon R. atvyko 1907. Pradžioje apsigyveno Detroite, bet 1911 persikėlė į Čikagą. R. amatas, siuvėjas. Kelerius metus dirbo įvairiose siuvyklose, o 1916 suorganizavo Wicker Park Clothing bendrovę, kurioje kartu su kitais kelerius metus vertėsi drabužių siuvimo ir pardavimo bizniu. Vakarais jis eidavo į mokyklas, kuriose pramoko knygvedybos. Čikagoje jis įstojo į Socialistų Sąjungą ir įsitraukė į socialistų vedamą darbą. Prisidėjo prie Naujienų organizavimo, o 1918 jau ėmė eiti šio dienraščio knygvedžio pareigas. Vėliau buvo Naujienų ekspedicijos ir pinigų persiuntimo skyriaus vedėjas. Jam teko tvarkyti kelionių į Lietuvą reikalus. Pats kartu su Amerikos lietuvių ekskursijomis kelis kartus aplankė Lietuvą. Naujienose buvo įsteigta taupymo ir skolinimo bendrovė. Be kito administracijos darbo Naujienose, nuo 1928 R. pradėjo tvarkyti ir šios taupymo bendrovės reikalus. Vėliau bendrovė pakeitė vardą į Universal Savings & Loan Association ir išsikėlė į 1800 S. Halsted St. Nuo 1928 ėjo šios bendrovės sekretoriaus, vėliau prezidento pareigas iki mirties. Drauge su kitais mėgino Kaune įsteigti akcinę bendrovę "Viešbutis Kaunas". Beto priklausė Čikagos Vyrų Chorui, o vėliau Pirmyn chorui, buvo Dramatiško Ratelio narys, daug kartų vaidino. R. buvo Lietuvių Laisvamanių draugijos narys ir organizatorius. Mirė 1958. 12. 18.

Sačauskas, Julė U., gimė 1899 5. 18 Užpušinių k., Betygalos vls., Raseinių aps. Atvažiavo į Ameriką 1921, į Čikagą. Pra-

dėjo dirbti siuvimo dirbtuvėje, 1921 ištekėjo už Petro Sačausko. Abu vedė valgomų daiktų biznį 26 metus. Petras mirė 1959. Julė Sačauskienė atvažiavus į Ameriką įsitraukė į lietuvių kultūrinę veiklą. Priklauso: S.L.A. Moterų 134 kp., Joniškiečių Labdarių ir Kultūros Klubui, — pirm. 5 metus, Leituvių Brighton Parko Moterų klubui 25 metus, yra vicepirm., Liet. Suvalkiečių Draugijai 25 m., o vicepirm. apie 12 metų, Čikagos Našlių ir Našliukių Klubui, vicepirm., Žemaičių, Šakių, Eržvilko, Upytės ir Žagarės klubams, Marquette Parko Namų Savinnikų Dr-jai, A. Liet. Piliečių Pašalpos klubui ir kit.

Sakalas, Ignas, gimė 1892. 2. 2. Vaitkuškio vk., Ukmergės aps. Amerikon atvyko 1913. 1915 redagavo "Santaiką", savaitraštį Clevelande, vėliau šis laikraštis pakeitė vardą, pasivadindamas "Dirva". 1917—1961 dirbo "Draugo" redakcijoje, paskutiniu metu buvo laužytojas. Sakalas yra ir filatelistas, Lietuvių Filatelistų Sąjungos steigėjas. Įkūrė "Litpex" lietuvių pašto ženklų klubą Čikagoje, surengė kelias pašto ženklų parodas. Yra LRK Fed. Čikagos apyl. pirmininkas, 5 metus buvo L.R.K.S. Čikagos apylinkės pirm., L. Vyčių organizacijos veikėjas ir L. Vyčių istorijos redaktorius. Redagavo Vytį ir Muzikos Žinias. Už nuopelnus katalikų akcijai ir spaudai 1952 popiežiaus Pijaus XII-tojo buvo apdovanotas Pro Ecclesia et Pontifice ordinu. 1918 vedė Sofiją Bagdžiūnaitę. Užaugino sūnų Vytautą ir dukterį Aldoną.

Salas-Salasevičius, Antanas, gimė 1878. 7 Geisteriškių k., Bartininkų vls., Marijampolės aps. Į Ameriką atvyko 1899. Dirbo įvairius darbus. 1908 pradėjo mokytis spaustuvininko amato. Pradžioje dirbo pas

Tananevičių, Papauską, o vėliau Naujienose. Darbavosi įvairiose organizacijose. Buvo vienas Liet. Soc. Sąjungos 22 kuopos steigėjų. Mirė 1962. 7. 10.

Saldukas, Augustas, gimė 1885. 3. 3 Vainuto vls., Tauragės aps. Į Ameriką atvyko 1898. Ėjo anglų kalbos kursus Pittsburghe, Pa. Vėliau persikėlė į Čikagą. 1906 organizavo lietuvių kooperatinę krautuvę Žvaigždę. 1913 pradėjo dirbti kaip nuosavybių pardavimo agentas. 1914 buvo vargonininkas pas kun. Brišką, Brighton Parko par. bažnyčioje, organizavo D.L.K. Gedimino Statybos ir Paskolų B-vę, dabartinę Brighton Savings and Loan Assn., ir buvo tos bendrovės sekretorius bei vedėjas. 1919-20 dirbo City Hall, kaip rinkimų komisijonieriaus raštininkas, 1925 suorganizavo Midwest Home Loan Second Mortgage Corporation. Nuo 1926 turi Real Estate ir insurance ofisą 4038 Archer Ave., Čikagoje. Nuo 1927 buvo Lietuvos Brolių Statybos ir Paskolų Bendrovės, dabar besivadinančios Midland Savings and Loan Association, sekretorius ir vedėjas, o šiuo metu yra jos prezidentas ir vedėjas. 1927 buvo respublikonų partijos kandidatas 3-me distrikte. Vedė Oną Vitkauskaitę iš Wilsburg, Pa., kuri dabar yra Midland Savings and Loan Assn. direktorė, sekretorė ir iždininkė.

Saliukas, Adolfas, gimė 1890. 8. 15 Deskaučinos k., Tverečiaus par., Švenčionių aps. 1913 atvyko į Čikagą, dirbo įvairius darbus. Darbavosi šiose organizacijose: Šv. Cecilijos, Šv. Vardo draugijoj, Labdarių, Čikagos Lietuvių Draugijoje, Šv. Kazimiero Akademijos rėmėjas, Marijonų rėmėjas, P. Maskolaičio Dramatiškame Ratelyje vaidino 1914-27, dalyvavo Šv. Mykolo par. chore. 1922 vedė Oną Ančiukaičiūtę, g. Žaidoklos k., Liudvinavo vls., Marijampolės aps. Į Ameriką atvažiavo 1913. Dirbo siuvimo dirbtuvėse. Priklausė Šv. Cecilijos D-jai, Vyčiams, P. Maskolaičio Dramatiš-

kame Ratelyje 1914-27 vaidino. Ši trupė vaidindavo ne tik šiaurinėje dalyje, bet įvairiose kolonijose katalikų publikai. Dalyvavo šv. Mykolo par. chore iki 1932. Saliukai užaugino ir išmokslino dukras Silviją ir Meleną.

Samienė, Elzbieta, gimė 1894 1. 4 Klovainių par., Šiaulių aps. Į Ameriką atvyko 1914, pradžioje apsigyveno Chicago Heights, o 1939 persikėlė į Čikagą. Daugiausia dirbo Balfe, buvo viena Balfo steigėjų. Iš Čikagoje veikusių 13-kos skyrių, ji suorganizavo 7, o prie dviejų skyrių organizavimo ji gerokai prisidėjo. Veikė LRK Federacijoje, kurioje 10 metų ėjo raštininkės pareigas. Čikagos Alte sekretoriavo 4 metus. Yra Čikaos aps. Marijonų Bendradarbių pirmininkė. Veikė Vyčių bei kit. oranizacijose. Rašo į lietuvių spaudą. Prisidėjo prie lietuvių tremtinių šelpimo Europoje ir padėjo nemažam skaičiui tautiečių sudaryti garantijas atvykti į Ameriką.

Sarkiūnas, Jurgis, gimė Duomeniškių vk., Biržų aps. Priklausė įvairiems vaidybos mėgėjų rateliams bei chorams. Įvairiose grupėse vaidindavo komiškas roles. Buvo aktyvus kelių organizacijų narys. Mirė 1956. 10. 21.

Sarpalius, Petras, gimė 1887 2. Wanamyje, Pensilvanijoje. Jo tėvas ir visi šeši broliai buvo muzikalūs. Muzikos mokytis pradėjo Wyoming seminarijoje, vėliau mokėsi Franklino Institute, Ithaca, N. Y., Cornell konservatorijoje. 1910 apsigyvenęs Čikagoje, muzikos žinias gilino Muzikos Kolegijoj. Dirbo Edison Commonwealth Co. Laisvalaikį išnaudojo kultūrinei veiklai. Išdirbęs 37 metus toje pačioje kompanijoje, 1952 išėjo pensijon. Likusią savo amžiaus dalį norėjo paskirti kelionėms po Ameriką, aplankyti lietuvių kolonijas ir ten rinkti lietuvių liaudies dainų melodijas, kurių jis ir taip gausiai yra pririnkęs. Taip pat galvojo sutvarkyti savo biblioteką ir spau-

dai paruošti savo kūrinius. Betgi šių sumanymų tik dalį beįstengė įvykdyti. Mirė 1953. 11. 4 Čikagoje.

Gimęs ir augęs Amerikoje, Lietuvoje nebuvęs ir jos nematęs, mylėjo ją nuoširdžiai, atliekamu laiku dirbo lietuvių tarpe, vadovavo chorams: Birutės, Pirmyn, Jaunosios Birutės, socialistų ir daugeliui kitų, organizavo orkestrus — Atžalos ir kit. Parašė virš 40 veikalų, bet tik dalis jų, dėka Strumskio, yra išspausdinta. Rašė solo, chorams ir orkestrams kūrinius. Iš spausdintų Sarpaliaus veikalų pažymėtina Vakaras, Dukružėlė, O aš jaunas žalnierėlis, Atminimo giesmė Dėdei Šernui . Vienas didžiausių jo darbų laikoma Miko Petrausko operetės Šienapiūtės iš pagrindų pertvarkymas. Daugiausia laiko jis tam darbui skyrė 1953 vasarą. Jis ne tik ją instrumentavo, bet ir savais kūriniais papildė. Tik, deja, operetės pastatymo išvakarėse mirė, nepabaigęs šio darbo.

Sauris, Juozas, gimė 1891 Pittsburgh, Pa. Buvo šv. Gabrieliaus par. (ne lietuvių) vargonininkas 19 metų. Vadovavo Čikagos Liet. Vyčių chorui ir buvo Liet. Vyčių Dainos choro pirmininkas. Mirė 1944. 1. 29.

Sebastian, William, B., gimė 1894. 4. 10 Kelmėje. Atvyko į Baltimorę, Md., 1913. Vėliau persikėlė į Čikagą. Baigė 8 skyrių Jones pradžios mokyklą. 1917 savanoriu įstojo į U.S.A. kariuomenę, tarnavo veik du metu, ir veik visą laiką specialiam skyriuje Philadelphijoj. Grįžęs iš kariuomenės, lankė 2 metu Washburne mokyklą. Vėliau baigė Coyne elektros mokyklą ir lankė Armour vakarinį elektros skyrių. Įstojo į elektros unijos 134 skyrių, o vėliau įsteigė Justice Electric bendrovę. Po 30 metų sėkmingo biznio, tą įstaigą pervedė sūnui ir žentui. 1922 vedė Čikagoj gi-

musią ir augusią Marian Noreikaitę. Išauklėjo dukrą Elaine ir sūnų Robertą; dukra yra baigusi Minnesotos un-tą, o sūnus yra baigęs Illinois Technologijos Institutą. 1939-40, kuomet jis ėjo Dariaus-Girėno Amerikos Legiono komandierio pareigas, jo žmona tuopat metu buvo Dariaus - Girėno Moterų skyriaus pirmininkė. Ižde pinigų nebuvo, bet narių daugumai pritariant ir turint paramą lietuių biznierių ir profesionalų, kurių vardai įrašyti $65,000 bronzinėje lentoje, Legiono namas buvo pastatytas ir išmokėtas. Jis yra Am. Legiono amžinas garbės narys, Lithuanian Craftsmen, International Brotherhood of Electrical Workers, Local 134, Lithuanian Chamber of Commerce, Electrical Craftsmen, Azure Lodge No. 1153, A.F. ir A.M., Ancient Accepted Rite 33d degree, Medinah Temple Shriner's narys, Pirmyn choro rėmėjas, Čikagos ir Illinois Valstijos Elektros Kontraktorius, dvidešimt du metai narys ir raštininkas Selective Service Board 65. Yra kelis kartus aplankęs veik visas pietines Amerikos valstybes ir 3 kartus aplankė daug Europos kraštų. Be lietuvių ir anglų kalbų, susikalba ispaniškai, rusiškai ir lenkiškai.

Serafinas, Pranciškus B., kunigas, gimė 1871. 10. 3 Kvedarnos m. Amerikon atvyko 1887, tik baigęs pradžios mokyklą. Apsigyvenęs Čikagoje, pradžioje dirbo įvairius fizinius darbus ir taupė pinigus mokslui. Po kelių metų persikėlė Detroitan, Mich. ir ten kiek pasimokęs vakarinėse mokyklose, įstojo į kunigų seminariją, netoli St. Louis, Mo. Po 5 metų įšventintas kunigu ir paskirtas į Texas valstiją. Esant stokai lietuvių kunigų lietuvių parapijose, kun. Serafinas 1906 buvo paskirtas klebonu į Visų Šventų par. Roselande — Čikagoje. Čia nesugyveno su parapiečiais, kurie paskelbė streiką, o kun. Se-

rafiną apskundė vyskupui, prašydami duoti jiems kitą lietuvį kunigą. Roselandiečių prašymą vyskupas patenkino ir atkėlė kun. Ambrozaitį. Bet Roselando parapijos lietuviai ir šio kunigo nesutiko priimti savo klebonu. Tai buvo 1915. Po 3 metų kun. S. atsisakė klebono vietos Aušros Vartų parapijoje ir įstojo į Marijonų vienuolyną. Kun. Serafinas bendradarbiavo Drauge, Žvirblyje ir kit. lietuvių kat. laikr. Paliko per 300 eilėraščių. Mirė 1920. 12. 3. Wilkes Barre, Pa., kur buvo nuvykęs vesti misijų.

Šeštokas, Pranas, gimė 1893. 10. 3. Baigė pradžios mokyklą Panevėžyje ir ten lankė amatų ir vidurinę mokyklas. 1912 išvyko į Ameriką ir apsigyveno Čikagoj. Čikagoj įstojo į Liet. Socialistų Sąjungos 4 kp. ir Jaunų socialistų Lygos 1 kp. Keletą metų buvo Kęstučio klubo fin. sekr. Vakarais lankė pradžios mokyklą ir V. Mišeikos vedamą Aušros mokyklą. Susitaupęs virš $500, 1917 išvyko į Valparaisą. Baigęs vidurinę mokyklą, įstojo į Valparaiso u-tą. Pradžioje studijavo mediciną, vėliau farmaciją. Baigė 1924, o 1925 su farmacininku J. Kazlausku nusipirko Jegėlos vaistinę. Po 2 metų perleido savo dalį Kazlauskui, o pats dirbo kitose lietuvių vaistinėse. 1927

nuvažiavęs į Waukeganą, Ill., įsitaisė gerą vaistinę. 1930 studijavo La Salle Extention Čikagos un-to korespondencinę teisę, bet kvotimų nelaikė. 1940 vedė Emmą Parmalienę-Pacevičiūtę, gimusią Alsėdžių m. 1947 savo vaistinę jis perleido podukrai Emilijai Parmalytei ir tais pačiais metais išvyko į St. Petersburgą, Floridą, kur jiedu turi apie akrą žemės, prieinančios prie Meksikos įlankos. 1947 Šeštokas su kitų pagalba suorganizavo Am. Liet. Piliečių klubą Tampoje. 1954 jis su K. Marozu suorganizavo tokį pat klubą St. Petersburge. Jis pirmutinis dėjo pastangas, kad būtų Floridoj minima Lietuvos nepriklausomybės sukaktis vasario 16. Priklauso lietuvių vietiniams klubams ir S. Liet. Am. Taipgi priklauso St. Petersburgo Respublikonų klubui ir kt. Šeštokai yra įsitaisę po žeme slėptuvę nuo atominių bombų ir priklauso Defense Medical skyriui.

Shotas, Bruno B., g. 1922 Gilman, Ill. Buvo nuvežtas į Lietuvą ir ten gyveno 12 metų. Mokėsi Rygiškių Jono bern. gimnazijoje Marijampolėje 1933-38. Grįžo į JAV 1940. Lankė komercinės prekybos institutą Čikagoje 1950-51 ir įsigijo auto mechaniko specialybę. Ateities šokių grupės narys nuo 1940; pirm. 1951-52, direktorius ir instruktorius 1952; Kęstučio Pašalpinio klubo fin. sekr. nuo 1950.

Šileika, Jonas, g. 1883. 7. 2 Jadagonių k., Lekėčių vls., Šakių aps. Mokytis pradėjo namuose, tėvo ir dėdės padedamas. Sulaukęs 11 metų, įstojo į Mikytų pradžios mokyklą, kurioje buvo pastebėtas jo talentas piešti. Į Ameriką atvyko 1900. Giminaičio padedamas, jis 4 metus mokėsi Detroito lenkų kolegijos mokykloje. Vėliau lankė ir baigė Valparaiso un-to meno fakultetą. 1907 įstojo į Čikagos Meno institutą, kur buvo apdovanotas 3 pasižymėjimo diplomais. Baigęs institutą, sugrįžo į Europą. Aplankė Paryžių, Vieną, Krokuvą, Maskvą, pagaliau mokinosi Vokietijoj, Miuncheno dailės akademijoj iki 1914 m. Čia jis išryškėjo kaip pajėgus portretistas. 1915 vėl atvyko į Ameriką ir dalyvavo Vaterburyje, St. Louis, Pittsburghe ir kt. parodose. Jo darbai buvo premijuoti. 1921 išvyko į Lietuvą, kur, šalia intensyvaus kūrybinio darbo, įsijungė į pedagoginę veiklą Kauno Meno mokykloje. Tapo aktyvus Lietuvių dailės draugijos, vėliau — Dailininkų Sąjungos ruošiamų parodų Lietuvoje ir kit. narys. Mirė 1960 m. Kaune.

Šimaitis, Vladas, dr., g. 1911. 6. 18 Ožnugario k., Batakių vls., Tauragės aps. 1928 baigė Eržvilko vidurinę mokyklą ir 1931 Kražių Žiburio gimnaziją eksternu. 1931-35 Lietuvoje baigė V. D. Un-to Teisių Fakultetą, o 1945-47 Vokietijoje Tuebingeno un-te gavo daktaratą. Atvyko į Ameriką 1949. Dabar yra nekilnojamo turto pardavėjas, apdraudos agentas ir notaras. Veiklus ALRKF ir LRKSA narys. Žmona Aldona Dirmantaitė, dukterys Silvija ir Audronė, sūnus Vytautas.

Šimkūnas, Aleksas, g. Joniškio vls., Šiaulių aps. Pradžios mokyklą baigė Joniškyje. Į JAV atvažiavo 1929, į Čikagą. Susitaupęs pinigų, 1941 nusipirko taverną ir degtinės sandėlį. Priklauso SLA, Čikagos Lietuvių Draugijai, Joniškiečių Klubui ir Lietuvių Prekybos Rūmams. Pradėjo giedoti bažnytiniame chore Lietuvoj 1910 ir dabar gieda Marquette Parko lietuvių parap. chore. 1936 vedė Elvyrą Stulpinaitę, kilusią iš Šiaulių. Užaugino du sūnus, Algimantą ir Rymantą.

Šimkus, Stasys, g. 1887. 1. 23 Motiškių k., Seredžiaus vls. Išėjo Vilniaus Muzikos mokyklos vargonų skyrių 1908, baigė Petrapilio Muzikos konservatoriją 1908-14. Jam studijuoti padėjo draugija Motinėlė. 1915 atvažiavo Amerikon kaip Liet. Draugijos nuo karo nukentėjusiems šelpti įgaliotinis. Pasakė eilę kalbų 1915-16 ir surinko aukų Tautos Fondui $9,361 ir katalikų fondui apie $20,000; 1916 išleido žurnalą Muzika 2 nr. Mokė Birutės chorą Čikagoje, veikė Brooklyne ir kit. Klaipėdos muzikos konservatorijos steigėjas ir vedėjas; Lietuvių Operos dirigentas 1931-33; už nuopelnus Lietuvos muzikai Lietuvos vyriausybė 1937 paskyrė jam 600 litų mėn. pensiją. Parašė: Dainų Dainorėlis 1919; 50 Jaunimo Dainų 1923, operetes Išeivis, Čigonai, Nugrimzdęs Varpas; išleista nemaža jo kompozicijų — Strumskio laida, parašė porą šimtų kompozicijų chorams, solo, duetui, kvartetui; surinko Liet. Mokslo draugijai apie 1,000 liaudies melodijų ir dainų. Mirė 1943. 10. 5 Lietuvoje. Jo sūnus Algis taip pat muzikas, gyvena Čikagoje ir bendradarbiauja Dainavos chore.

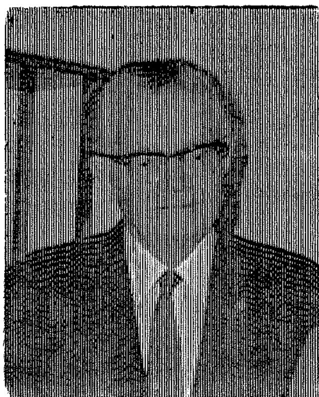
Šimkus, Valerijonas, g. 1907. 1. 23 Lekiškių k., Tverečiaus vls., Švenčionių aps. Baigęs suaugusių gimnaziją ir J. Vaičkaus vaidybos studiją, lenkų persekiojamas pabėgo į nepriklausomą Lietuvą. Įsijungė į Vilniaus vadavimo sąjungą, skautus ir šaulius. 1939 slapta grįžo į Vilnių

ir dirbo pogrindyje. Grąžinus Vilnių Lietuvai, buvo paskirtas Vilniaus miesto ir apygardos priešgaisrinės ir priešlėktuvinės apsaugos viršininku. Vėliau buvo bolševikų suimtas ir tardytas. Karui prasidėjus iš kalėjimo išsigelbėjęs. Vokiečių okupacijos metu padėjo studentams ir jaunimui išsisukti nuo darbo prievolės Vokietijoje, daug jų priimdamas į savo įstaigą. 1943 jo iniciatyva buvo suorganizuotas Vilniaus priešgaisrinės apsaugos tautinis ansamblis. 1944 jis pasitraukė į Vokietiją, kur dirbo skautų organizacijoje ir padėjo lietuviams karo belaisviams. 1950 atvykęs į JAV ir apsigyvenęs Čikagoje, aktyviai įsijungė į lietuvių visuomeninę veiklą: organizavo Vilniaus Krašto Lietuvių Sąjungą ir jai vadovavo, dirbo Politinių Kalinių sąjungoje, skautuose, Balfe, būdamas jos direktorium, Muzikologijos archyve ir kitur. Pasiūlė ir pastatė lietuviškus kryžius Portlande, Ore., ir New Yorke, N. Y. Verčiasi namų statyba. 1937 vedė Oną Belozoraitę. Dabar gyvena Willow Springs, Ill.

Šimulis, Stanley, g. 1890. 9. 15 Kražių vls. Į Ameriką atvyko 1912 ir apsigyveno Čikagoje. Dirbo siuvyklose, o 1926 pats atidarė rūbų siuvimo ir jų valymo įmonę. Nuo 1914 pradėjo dirbti L. Vyčių organizacijoje. Buvo L. Vyčių Čikagos 4 kp. il-

gametis pirmininkas. Čikagos Liet. Vyčių apskrities pareigūnas, veikė Labdarių Sąjungoje, Tautos Fonde.

Šimutis, Leonardas, g. 1892. 11. 6 Šerikų k., Šilalės vls., Tauragės aps. Mokyklas lankė Šilalėje, Kaune ir Maskvoje 1904-1912. Į Ameriką atvyko 1913. Anglų kalbą, žurnalistiką ir literatūrą studijavo šv. Bedos kolegijoje, De Paul ir Loyolos universitetuose Čikagoje. Sociologijos kursą klausė Fordhamo un-te New Yorke. 1918, kaip tuometinis Amerikos Lietuvių Tarybos narys, su lietuvių delegacija lankėsi pas prez. Wilsoną, reikalaudamas Lietuvai nepriklausomybės. 1918-1919 buvo Tautos Fondo sekretorius ir vajaus vedėjas. 1918 įvykusio Amerikos Lietuvių visuotino seimo New Yorke sekretorius. 1926 grįžo Lietuvon. Krik. Demokratų partijos sąraše buvo išrinktas atstovu į III Lietuvos seimą. 1927 iš šių pareigų pasitraukė ir vėl atvyko Amerikon. LRKFA centro sekr. nuo 1932, LRKSA centro pirm. nuo 1934, Alto vykd. kom. pirm., Balfo organizatorius, centro direktorius 1943-1948, L. Vyčių organizacijos narys nuo 1914, IV laipsnio narys nuo 1946, garbės nariu pakeltas 1947, Labdarių Sąjungos Čikagoje garbės narys nuo 1927. Kataliko redakcijos narys 1914, Vyties žurnalo vienas steigėjų, jo administratorius 1915 ir redaktorius 1916, Garso redaktorius 1918-1926, Draugo vyr. redaktorius nuo 1927. Šventas Tėvas Pijus XII-sis, įvertindamas jo darbus, atsiuntė medalį Pro Ecclesia et Pontifice. 1918 vedė Angelą Evaldaitę, gimusią 1899. 3. 28 Čikagoje.

Šimutis, Leonardas Jr., g. 1920. 5. 29 Brooklyne, N. Y. 1938 baigė Marianapolio kolegiją; De Paul un-te gavo Muzikos bakalauro laipsnį 1942 ir magistro laipsnį — 1949; daktaro laipsnį Ottawos un-te Kanadoje 1961. De La Salle aukšt. mokyklos muzikos mokytojas 1948-51; muzikos dalykų prof. Čikagos mokytojų kolegijoje nuo 1951, De Paul un-te nuo 1951 ir dėsto Fenwick aukšt. mokykloje Čikagoje nuo 1949. Aušros Vartų par. vargoninin-

kas ir choro dirigentas 1945-53; Kristaus Karaliaus par. varg. Čikagoje nuo 1953. Lietuvos Vyčių narys ir Čikagos apyg. L. Vyčių choro dirigentas 1942-51. ALRK Vargonininkų s-gos centro pirm. 1949-50; Liet. Un-to klubo ir Amerikos Legiono Dariaus-Girėno posto narys. Priklauso Amerikos Universitetų Profesorių asociacijai, Muzikos Edukatorių Tautinei Konferencijai ir Čikagos Muzikų Federacijai. Muzikos Žinių adm. 1949-51. Sukūrė visą eilę kūrinių chorams, solistinėms partijoms, styginiams kvartetams ir pianinui. Straipsnius rašo muzikos temomis The Marian, Muzikos Žiniose, Musical Leader ir Drauge. Darbas magistro laipsniui: Lietuvių Muzika ir Liet. Liaudies Dainų charakteristika. 1949 vedė Zitą Marie Kaspar, g. 1920. 4. 8.

Sinkus, J. J., g. **Pelenių k.**, Lukšių vls., Šakių aps. Tėvai buvo pasiturį ūkininkai. Lietuvoje Jonas baigė dviejų klasių mokyklą ir kurį laiką mokėsi privačiai. Prieš išvažiavimą į Ameriką, jis porą žiemų mokė 20-30 vaikų. 1909 atvyko į Ameriką ir apsigyveno Čikagoje. Norėdamas pramokti anglų kalbos, vakarais lankė mokyklą, o dienomis buvo laikraščių ir knygų agentas. Studijavo Central YMCA mokykloje Real Es-

tate ir apdraudą. Gavęs šių sričių leidimus, verčiasi bizniu dar ir šiandien. Priklauso SLA, Čikagos Lietuvių Draugijai, Chicago Board of Underwriters, Long Beach Country Club ir Lithuanian American Club of St. Petersburg, Fla. 1917 vedė Amerikoje gim. ir augusią lietuvaitę Frances Zuris, buvusio teisėjo John Zurio seserį. Juodu užaugino ir į aukštesnius mokslus išleido sūnų Joną ir dukrą Mildą. Duktė ištekėjo už Keech, baigusi Public Accounting mokslą. Sūnus mokėsi Morgan Park Military Academy ir lankė John Marshal Law School, o dabar turi atsakomingą darbą didelėje Stock Exchange firmoje St. Petersburge, Fla. Prieš 5 metus jis kartu su sūnum įsigijo St. Petersburge geroj vietoj gražius namus. Či-

kagoje dar tebeveikia jo apdraudos įstaiga.

Sirutis, Jonas, g. 1886. 8. 18 Šimulių k., Liudvinavo vls., Marijampolės aps. Baigė 5 Marijampolės gimnazijos klases. Dalyvavo 1905 revoliucijoje. Amerikon atvyko 1906. Pradžioje dirbo linotipininku, rinkdamas Vienybę Lietuvninkų, o vėliau Keleivį, So. Bostone. 1914 su šeima persikėlė į Čikagą, kur iki mirties dirbo raidžių rinkėju Naujienose. Priklausė Liet. Socialistų Sąjungos 4-tai kuopai, Liet. Darb. Literatūros Draugijai ir SLA. Mėgo daug skaityti ir buvo gerokai prasilavinęs. Mirė 1919. 1. 12 nuo džiovos ir širdies ligos, sulaukęs tik 32 m. amžiaus. Paliko žmoną Matildą Bukaveckaitę ir dukrą. Buvo sudegintas Montrose kapinių krematoriume.

Skeveriūtė - Steponavičienė Ona, g. 1915 Čikagoj. Lankė Nekalto Prasid. Šv. P. par. pradžios mokyklą. 1927-28 dalyvavo vaikų chore; 1929 įstojo į Birutės chorą; 1930 įstojo į Pirmyn chorą. Tais pačiais metais Pirmyn choras statė Kaminkrėtį ir Malūnininką. Ji gavo pirmą rolę. 1933 mirė motina. Apsigyveno pas tetą. Turėjo padėti dirbti namuose. Dirbo dirbtuvėje, o vakarais lankė mokyklą. 1936 gavo Čikagos Comic Opera Co. stipendiją. 1937 gavo iš International Comic Opera Co. stipendiją. 1940-41 mokino Swift & Co. mergaičių chorą. 1944-46 su operete

Oklahoma apvažiavo Jungtinių Am. Valstijų didesnius miestus. 1931 ir vėliau dalyvavo Budriko radijo valandoje. Vaidino Kaminkrėtį ir Malūnininką, Agurkus, Bailų Daktarą, Gražiąją Galatėją, Cavalleria Rusticaną, Meilės Eleksyrą, Laimą, Kaip Gėlės žydi ir kt. 1936-38 mokė Bijūnėlio vaikų chorą Šiaurinėje Čikagos dalyje. 1939 Chicago Daily Tribune surengtoj dainų šventėje laimėjo pirmą vietą už gražiausią mezzosopraną. Ji dalyvavo konkurse kaip Čikagos Lietuvių Choro Pirmyn solistė.

1940 koncertavo Kimbal svetainėje. 1934 Lietuvių dieną buvo minima Hall of States patalpose. Dalyvavo ir S. grupėje, kuri vaizdavo pirmus lietuvius ateivius Amerikoje. 1938 buvo nuvažiavusi su Pirmyn choru į Lietuvą.

Skripka, A., kun., g. 1867. 11. 30 Pabalių k., Žagarės par., Šiaulių aps. Mokėsi Rygos gimnazijoje, o 1884 įstojo į Kauno kunigų seminariją. 1891. 2. 10 vysk. Baranauskas jį įšventino kunigu. Kun. S. Amerikon atvyko 1906 ir įsikūrė Westvillėje, Ill., iš kur buvo parkviestas į Čikagą organizuoti naują Šv. Kryžiaus lietuvių parapiją Town of Lake lietuvių kolonijoje. Parapija buvo pradėta organizuoti 1904 ir tik 1914 buvo baigta. Tenka pastebėti, kad šios parapijos pastatytoji bažnyčia buvo laikoma pati gražiausia lietuvių bažnyčia visoje Amerikoje. Jis uoliai dalyvavo lietuvių visuomeninėje ir politinėje veikloje. Su kun. A. Staniukynu ir kun. P. Serapinu surado vietą Šv. Kazimiero seserų vienuolijai ir užpirko žemę. Buvo vienas iš pirmųjų rėmėjų ir steigėjų Šv. Kazimiero kapinių, bei sumanytojas ir rėmėjas našlaičių ir senelių prieglaudos Orland Park, Ill. 1910. 2 kun. S. drauge su kun. M. Kriaučiūnu, J. Elias ir M. Meldažiu vyko pas Amerikos prezidentą Taftą prašyti, kad emigrantai lietuviai Amerikos statistikose būtų laikomi lietuviais, o ne rusais ar lenkais. Mirė 1941. 4. 27.

Skutas, Juozas, g. 1879. 8. 18 Nemkūnų k., Naujamiesčio vls., Panevėžio aps. Dvi žiemas lankė pradžios mokyklą, vėliau išmoko siūti. 1900 atvažiavo į Ameriką ir apsistojo Čikagoj. Dirbo siuvyklose, o nuo 1906 įsigijo savo siuvyklą ir ją laikė iki 1945. Jis buvo ne tik geras biznierius, bet ir nuoširdus kultūrininkas. Veikė įvairiose organizacijose: Am. Liet. Klube, Simano Daukanto D-joje, Teisybės Mylėtojų D-joje, Apveizdos Dievo Dr-joje ir SLA 36 kp. Vienas pirmutinių Tautinių kapinių organizatorių, čarterio narys ir direktorius. Kaip biznierius priklausė Amer. Moterų Siuv. Dr-jai. 1905 vedė K. Žilvitytę. Išaugino sūnus Juozą ir Joną, dukras Bronę ir Faustą.

Šmotelis - Šmotavičius, Juozas, g. 1885. 10. 6 Alsėdžių m., Telšių aps. Lietuvių visuomenės veikėjas. Lavinosi savimokos būdu. Gyvendamas Lietuvoje, buvo uolus lietuviškų knygų skaitytojas ir platintojas. 1907 atvyko į JAV ir tais pačiais

metais įstojo į Lietuvių Socialistų S-gos 4 kuopą ir kelerius metus buvo jos iždininkas. Pradėjo rašinėti į Kovą, vėliau į Lietuvą, duodamas žinių, vaizdelių ir eilėraščių. 1913 dalyvavo lietuvių socialistų s-gos suvažiavime Philadelphijoje ir buvo tos s-gos VIII rajono organizatorius, vėliau 1917 sekretorius. Drauge su K. Gugiu ir A. Laliu organizavo bendrovę Naujienoms leisti, buvo Naujienų direktorius, laikraščio platintojas, bendradarbis ir kelerius metus ėjo sekretoriaus pareigas. Įsigalėjus L. Socialistų Są-goje V. Mickevičiaus-Kapsuko šalininkams, Š. iš s-gos buvo pašalintas, bet s-gai persiorganizavus, jis išrinktas vykdomojo komiteto pirmininku. Nuo 1922 pradėjo dirbti Naujienų raštinėje, laikinai dirbo prie vietos žinių redagavimo, vėliau 5 metus buvo administratorius, o 1928-1954 — dienraščio spausdintojas. Be to Š. yra liet. Auditorijos direktorius. Amerikos Liet. Istorijos Draugijos sekretorius ir Čikagos Liet. Tarybos narys.

Šniukas, Rokas, g. 1884 3. 29 Karvelių k., Gruzdžių vls., Šiaulių aps. Lankė Gruzdžių pradžios mokyklą. Į Ameriką atvyko 1907, į McKees Rock, Pa., kur dirbo liejyklose. 1912 su šeima atvyko į Čikagą ir įsitraukė į kultūrinę veiklą. Dainavo ir vaidino Birutės, Kanklių, Tiesos ir Socialistų Vyrų choruose, darbavosi Ateities žiedo vaikų draugijėlėje ir kitur. Priklausė: L. Soc. S. 4 kp., L.L.D., Teisybės Mylėtojų Dr-jai, Joniškiečių Labd. Klubui, Ex-Mainierių Klubui, Čikagos Lietuvių Dr-jai, Čikagos Liet. Literatūros Dr-jai. Vedė Marijoną Barzdytę iš Rudiškių bažnytkiemio.

Spaitis, Juozas, g. 1900 Lietuvoj. Į Ameriką atvyko, turėdamas 11 metų. Daug metų turėjo valgomų daiktų krautuvę, o vėliau įsigijo didelį namą ir perėjo į kitokį biznį. Darbavosi politikoje. Keletą kartų kandidatavo respublikonų są-

raše, bet nebuvo išrinktas. Priklausė A.L.T. Sandarai, Quigley Knights of Columbus, Bridgeport biznierių Dr-jai, Lietuvių Prekybos Rūmams ir kt. Mirė 1962. 11. 31.

Srubas, Matas, g. 1884 Putiliškių k., Raguvos par., Panevėžio aps. Į Ameriką atvyko 1908, į Čikagą. Įsijungė į savo tautiečių sąjūdžius, kurie kūrė lietuvių parapijas, statė bažnyčias, stojo į lietuvių draugijas ir organizacijas, kad jose galėtų pasitarnauti ir Lietuvai. Jis buvo Šv. Antano Taupymo bendrovės Ciceroje direktorius, taip pat L.R.K. Labdarių s-gos direktorius, buvo Tėvų Marijonų Rėmėjų dr-jos, Šv. Kazimiero Seserų Rėmėjų D-jos ir LRK Labdarių Sąjungos garbės narys. Priklausė Šv. Vardo Dr-jai, Lietuvių Kęstučio Pašalpos Klubui ir Čikagos Lietuvių Draugijai. Mirė 1964. 2. 3. Žmona Kotryna Bujokaitė, užaugino dukrą Valeriją.

Stanionis, Pranas, g. 1889. 9. 31 Kreivėnų k., Kupiškio vls., Panevėžio aps. Į Ameriką atvažiavo 1907, į Čikagą ir dirbo įvairius darbus. Per paskutinius 40 mt. prižiūri namus. Per visą savo amžių yra veiklus kultūros darbuose. Priklauso ir yra veiklus SLA kuopoj, Čikagos Lietuvių Draugijoj, so-

cialistas nuo 1911, dabar priklauso socialdemokratams, Garfield Parko Klubui ir Kupiškėnų Kultūros Draugijai, kurios pirmininku yra 22 metus. 1913 vedė Oną Kručaitę ir išaugino šeimą.

Staniukynas, Antanas, kun., g. 1865. 5. 4 Saltininkų km., Krosnos par. Pradžios mokyklą ėjo Krosnoje. Toliau mokėsi Marijampolėje ir Seinų kunigų seminarijoje. Įšventintas 1889. 6. 15. 1904 atvyko Amerikon ir darbavosi Mt. Carmel ir Shamokin lietuvių parapijose. Sumanė ir 1907 suorganizavo Šv. Kazimiero seserų vienuoliją. 1909 persikėlė Čikagon ir vadovavo vienuolyno statybos darbams. Bendradarbiavo ir lietuvių spaudoje. 1912 Či-

kagon perkėlė Draugą, parašė keletą knygų. Mirė 1918. 12. 15 Čikagoje.

Stasiūnas, Jonas, g. 1888. 11. 15 Panevėžio mieste. Amerikon atvyko 1909, į Čikagą. Čia įsitraukė į visuomeninį kultūrinį darbą. Daugiausia dirbo teatro srityje. Įstojo į tuo metu jau Čikagoje veikusį Dramatišką Ratelį ir vaidino veik kiekviename didesniame parengime. Priklausė SLA kuopai, Čikagos Lietuvių Draugijai ir keletui kitų organizacijų. Sulaukęs senatvės išvyko į Floridą ir ten pagyvenęs 15 metų, mirė 1961. 6. 17. Palaidotas Lietuvių Tautinėse kapinėse. Žmona Izabelė Stasiūnienė - Žalnieraitė gimė 1892. 3. 19 Netiškampio k., Marijampolės aps.

Stephens - Salaveičikaitė Alice, g. 1905. 11. 29 Manchester, Conn. Mokėsi New Britain, Conn., aukštesnėje mokykloje ir prekybos kolegijoje. Baigė Hartfordo Konservatorijos dainavimo ir piano klases. 1926 apsigyveno Čikagoje ir gilino studijas American Conservatory of Music, 1929 gaudama Bakalauro muzikos laipsnį. Kaip solistė — dramatinis sopranas lietuvių ir amerikiečių publikai yra suruošusi eilę koncertų Rytinėse Amerikos valstybėse ir Čikagoje. Dainavo

operose, operetėse ir radijo programose. Bendradarbiavo su LKM, Birutės ir Pirmyn chorais. Įvairiuose koncertuose laimėjo 5 stipendijas balsui lavinti. Nuo 1938 atsidėjo muzikos pedagoginei veiklai. Vaikų chorų dirigentė Čikagoje 1927-31 ir dainavimo bei piano studijos vedėja ir mokytoja, Fine Arts Bldg. Čikagoje nuo 1930. Anksčiau dainavo operoje Cavaleria Rusticana ir Carmen, taip pat lengvo žanro operoje, kaip The Chocolate Soldier ir kt. Aplankė Lietuvą su choru Pirmyn 1938. Čikagoje 1940 suorganizavo Alice Stephens dainininkių ansamblį. Jų programa susidarė iš klasikinių, solo, duetų ir lietuvių liaudies

dainų. Ši grupė koncertavo Kanadoje, New Yorke, Philadelphijoj, Baltimorėje, Detroite, Čikagoje ir kt. Apie 5 metus buvo Čikagos operos moterų choro vedėja. Šiuo metu atliko daug koncertų. Žymesnieji buvo: Naujienų 50 metų jubiliejinis, Marijonų 50 m. iškilmės, T. V. programa Rudy Orisak WGN ir kit. Ji yra surengusi virš 500 koncertų. 1961 išleido 3 plokšteles: Dainų skrynelę, sudarytą iš moderninių lietuvių dainų, antroji — Iš Rūtų šalelės 1958, o antra jos laida išėjo 1962.

Steponavičius-Stephens, Kazys, g. 1905 Brockton, Mass. 1925 atvyko į Čikagą ir įstojo į konservatoriją. Pabaigęs aukštesniu laipsniu, ten pat 14 metų mokė groti smuiku ir dėstė teoriją. 1929 vadovavo Birutės ir Pirmyn chorams. Pirmyn vadovavo iki 1950. Su Pirmyn choru 1938 buvo Lietuvoje. 1940 Lietuvos konsulas P. Daužvardis jam įteikė Gedimino Rikio laipsnio ordiną, su Lietuvos valdžios pasirašytu aktu. Be to, mokino Kroatų chorą Harmony Čikagoje, Kroatų chorą Sloga, Indianos valst. ir Serbų chorą Brank Radicevič Čikagoje.

Strazdas, Stasys, g. 1884. 12. 15. Amerikon atvyko 1906 ir apsigyveno New Yorke. Vėliau persikėlė į Čikagą. 1908 Kovoje pasirodė jo pirmieji eilėraščiai. Vėliau jų buvo Aušrinėje ir kit. Dirbo Naujienų redakcijoje 1915-22. Drauge su P. Kaičiu, Jamontu ir kit. leido Žinias. S. jas redagavo. Priklausė Liet. Socialistų Sąjungai. 1935 persikėlė į New Yorką ir dirbo Naujoje Gadynėje, o nuo 1943-55 Keleivyje. 1915 vedė M. Norvaišaitę, išaugino sūnų Eugenijų. Mirė 1962. 1. 8.

Strikotis, Mykolas, dr., gimė 1892. 2. 22 Dvariškių k., Ramygalos vls., Panevėžio aps. Į Ameriką atvažiavo 1905 su tėvais, būdamas 12-kos metų. Apsigyveno Amsterdame, N. Y., ir ten lankė pradžios mokyklą, o vėliau aukštesniąją. Kurį laiką mokytojavo pradžios mokyklo-

je. 1911 atvyko į Valparaiso un-tą ir gavęs bakalauro laipsnį, pasirinko mediciną; pradėjo ją studijuoti Čikagos Medicinos ir Chirurgų Kolegijoj, kuri vėliau įsijungė į Loyolos un-tą. Baigęs mediciną ir atlikęs interno stažą, pradėjo verstis gydytojo praktika. Turėjo didelę praktiką, tačiau rasdavo laiko ir studijoms. Per kelerius metus buvo Čikagos Medicinos Kolegijos narys ir ten skaitė paskaitas. 1938 už pasižymėjimą chirurgijoje Amerikos Chirurgų Kolegija jį priėmė į savo narius. Kelis metus buvo Šv. Kryžiaus ligoninės personalo narys ir vienus metus pirmininkas. Nuo pat studentavimo laikų dalyvavo lietuvių veikloje. Priklausė Čikagos Lietuvių Draugijai, SLA, Illinois Lietuvių Daktarų Draugijai, Kęstučio Pašalpiniam Klubui, Fraternal Order of Eagles ir kit. Vedė Petronėlę Grabauskaitę, gimusią Lietuvoje 1902. Užaugino dukrą Elaine Mason. Mirė 1962. 9. 26.

Stulgaitis, Juozas, g. Šakių apylinkėje, Jautiškių k. Čikagoje išgyveno virš 30 metų. Buvo veiklus lietuvių kultūrinėse organizacijose. S. surežisavo keliolika veikalų ir pats vaidinęs. Buvo Lietuvių Liuosybės Namo Bendrovės direktorius. Mirė 1956. 10. 4. Palaidotas Lietuvių Tautinėse kapinėse.

Stulpinas, Vincas, M., g. 1887. 1. 12 Pagamės k., Papilės vls., Šiaulių aps. Baigė Papilės m. 4 kl. mokyklą. Amerikon atvyko 1907, baigė Jones mokyklą 1911, St. Bedo Peru, Ill., kolegiją 1915. 1 metus studijavo sociologiją Loyolos un-te, o 1916 pradėjo studijuoti De Paul un-te prekybą. Karo metu tarnavo JAV kariuomenėje, o po to vėl tęsė prekybos studijas. 1922 gavo bakalauro laipsnį De Paul un-te. Kelis metus vadovavo Lietuvių Prekybos Bendrovės Čikagos skyriui. Ši b-vė iš Lietuvos importavo įvairias gėrybes ir jas pardavinėjo Am. lietuviams. 1922 buvo nuvykęs į Lietuvą. Kai Jonas Vileišis ir P. Žadeikis atvyko Amerikon ir čia pardavinėjo Lietuvos bonus, tai S. su jais važinėjo padėdamas daugiau tų bonų parduoti. Jis ir aukomis rėmė lietuvių reikalus. S. buvo Lietuvoj nuo Potvynio Nukentėjusiems komiteto sekretorius. Rinko ir studijavo senus Lietuvą liečiančius raštus. Dirbo demokratų partijoje. Jis suorganizavo Bridgeporto apyl. Lietuvių Namų Savininkų draugiją ir buvo jos pirmininkas. Priklausė Dariaus-Girėno postui, Čikagos Liet. Draugijai ir SLA 36 kuopai. 7 metus buvo Cook apskrities teismo raštininkas ir ėjo demokratų precinkto kapi-

tono pareigas virš 20 metų. 1956 jis atspausdino L. L. K-tijos F. de Wito žemėlapį. Mirė 1961. 1. 12. Palaidotas Lietuvių Tautinėse kapinėse.

Stupnickis, Mykolas, d-ras mokslus išėjo Rusijoj. Į Ameriką atvyko apie 1888 į Plymouth, Pa. Veikė lietuvių tarpe. 1895 parašė Kražių Skerdynes, kurios autoriui vadovaujant buvo suvaidintos Plymouthe ir Shenandoah, Pa. Atvykęs į Čikagą 1895. 9. 31. Simano Daukanto Draugijai pastatė tą patį veikalą. Pereito šimtmečio pabaigoje ir šio pradžioje Stupnickis daug darbavosi teatre kaip vadovas ir režisierius. Tuo laiku buvo šalpos draugijų nusistatymas, kad gabesni draugijos nariai surengtų vaidinimą pasikviesdami režisierių, jei tokio neatsirasdavo narių tarpe. Daug draugijų kvietė S. režisuoti. Ilgus metus jis vertėsi gydytojo praktika.

Sudeikienė-Ulvydžiūtė, Ona, g. 1892. 9. 15 Dumšiškių k., Raseinių aps. Į Ameriką atvažiavo 1910, į Čikagą. Turėjo tavernos biznį 10 metų. Priklauso Čikagos Lietuvių Dr-jai, žemaičių ir Zarasiškių Klubams. Rašinėja į Naujienas.

Sugintas, Benediktas, kun., g. 1895. 1. 3 Vytogalos k., Skaudvilės vls., Tauragės aps. Baigęs Girdiškės pradžios ir Jurbarko gimn. 5 klases įstojo į Kauno kunigų seminariją, 1919 buvo įšventintas kunigu. Vikaravo Kėdainiuose ir kit. 1931 iš Lietuvos išvyko į Braziliją ir ten 7 metus rėmė lietuvių organizacijų veiklą ir rūpinosi švietimu. 1937 grįžo į Lietuvą. 1938-42 V. D. un-te studijavo teologiją ir lyginamąją kalbotyrą. 1949 atvyko į Čikagą. Čia jis nuolatinių parapijoj pareigų neturi. S. uoliai renka aukas lietuvių tremties mokykloms Europoje.

Suromskis, Kazimieras P., g. 1887. 12. 3 Medinių k., Skrebotiškio v., Biržų aps. Mokėsi

Skrebotiškio pradž. mokykloj. Į Ameriką atvyko 1913 ir apsigyveno Bostone, Mass., o po 2 metų atvyko į Čikagą. Padirbęs keletą metų ir susitaupęs pinigų, nusipirko su draugu valgomų daiktų krautuvę. Vėliau pradėjo dirbti prie Britigan Real Estate b-vės, kuri pardavinėjo tik žemės sklypus - lotus. Padirbęs apie 3 metus ir išmokęs pardavėjo profesijos, įkūrė savo biznį, namų ir žemės pardavimo. Gyvena Tampa, Fla. Darbuojasi prie naujai suorganizuoto Lietuvių Klubo St. Petersburg, Fla. 1929 vedė Bronę Vaitiekūnaitę, gimusią Amerikoje. Užaugino sūnų.

Švirmickienė - Aleksandravičiūtė Ona, g. Vartų k., Marijampolės aps., baigė pradžios mokyklą. Amerikon atvažiavo 1922, į Čikagą ir įsitraukė į kultūrinę veiklą. Priklauso Čikagos Liet. Dr-jai, Kęstučio Pašalpos, A. L. Piliečių Pašalpos, Žemaičių, Brighton Park Moterų ir Šakių klubams, A. L. Bendruomenei, viena Čikagos Lietuvių Suvalkiečių D-jos organizatorių ir valdybos narė per 25 metus ir Marquette Parko Namų Savininkų draugijos narė. Taip pat darbavosi Amerikos Raud. Kryžiuje, Balfe, Community War Fund ir kit. Daugumoje jų buvo valdybose. Viena Suvalkiečių choro organizatorių, buvo jo valdyboj ir dainavo. Rašo į Naujienas, Draugą ir Sandarą. 1924 ištekėjo už Švirmicko. Turi sūnų Algirdą.

Tamašiūnas, Antanas, gimė 1894. 11. 1 Jakūnų k., Kovarsko v., Ukmergės aps. Pradžios mokyklą ėjo Kovarske. Į Ameriką atvyko 1910, į Pittsburgh, Pa. Vėliau į Oshkosh, Wis., kur išbuvo apie 20 metų. Ten buvo drenažo ir kanalizacijos kontraktorius. Buvo imtynių mėgėjas. 1912 pirmas ristynes surengė Stanislovui Zbyszko, De Kalb, Ill. 1926 į Čikagą atvažiavo Karolis Požėla. Netrukus T. Oshkoshe, Wis., surengė Požėlai imtynes su Carl Van Wurden, buvusiu Kanados ir Wisconsino valstybės pusiau sun-

kiojo svorio 175 svarų sunkumo čempijonu. Požėla savo oponentą parito per 3 minutes, antrą kartą dar greičiau. Po šių ristynių rengė Požėlai imtynes po visą Ameriką. 1949 T. persikėlė gyventi į Čikagą. Čia turėjo kelias tavernas, o dabar turi Treiler Park vietovę, kur ir pats gyvena.

Tamošiūnas, S. J., gimė 1881. 10. 6 Vėžionių k., Kupiškio vls., Panevėžio aps. Tarnavo caro kariuomenėje ir dalyvavo rusų-japonų kare Mandžiūrijoje. 1907 atvažiavo į JAV, o 1911 į Čikagą. 1922 įstojo nariu į Raymond Baptist Chapel, kur iki šiol tarnauja. 1928 baigė Northern Baptist Theological Seminariją. 1937-38 lankėsi Lietuvoje ir vizitavo evangelikų įstaigas. Priklauso Čikagos Lietuvių Draugijai ir SLA. 1926-33 redagavo mėnesinį žurnalą Šviesą.

Tananevičius, Jonas, M., gimė 1877. 5. 2 Garliavos vls., mokėsi Lietuvoj, gimnazijoj. Į JAV atvyko 1895, į Mahanoy City, Pa. Po metų persikėlė į Shamokin, Pa., ir iki 1898 dirbo prie lenkų laikraščio. Tais metais atvyko į Čikagą. Metus dirbo pas Olševskį, o 1899 kun. Kriaučiūnas su T. pradėjo leisti savaitraštį Kataliką, kuris vėliau tapo T. nuosavybe. Laikraščio patalpose T. įsteigė banką, pavadinęs jį Tananewich Bank. Nuo 1914. 8. 6 Katalikas ėjo kasdien. 1915 dienraštis ir knygynas buvo atskirti nuo banko. Biznis buvo inkorporuotas Tananewich Pub. Co. vardu. Jis buvo bendrovės prezidentas. T. išleido daug įvairių knygų. Buvo sušaukęs pirmą lietuvių laikraščių leidėjų ir redaktorių suvažiavimą. 1917 bankas bankrotavo. Turėjo likviduoti laikraščio ir knygyno biznį. Buvo nubaustas dviem metams kalėjimo už tai, kad žinodamas, jog banką turi uždaryti, tą patį rytą dar priėmė $200 depozitą. 1901 vedė Juozefiną Okon.

Tananevičius, Mikas, J., gimė 1881. 11. 29 Garliavos vls. Sulaukęs 16 metų amžiaus atvyko į JAV, Mahanoy City, Pa. 1897. Dirbo spaustuvėj. 1901 atvyko į Čikagą ir dirbo pas brolį spaustuvėje. 1906 įsigijo mažą spaustuvėlę ir knygynėlį 18-je apylinkėje, o 1908 to biznio lange dar padarė užrašą: Mikas J. Tananeviče uždėtojas Taupymo (pasidėjimo) Lietuviškos Bankos. 1914 bankrotavo, o 1916 teismo sprendimu depozitoriai atgavo tik 15% savo indėlių. Vėliau įsigijo mažą spaustuvę ir iš to gyveno iki mirties. Priklausė R. Katalikų bažnyčiai, L. R. Kat. Sus., SLA

ir kitoms organizacijoms. 1903 vedė Juliją Klorytę.

Trakis, Ansas, kun., gimė 1912. 6. 2 Kuršelių k., Klaipėdos aps. Mokėsi šimkų pradžios mokykloje, Vytauto D. gimnazijoje Klaipėdoje, Vytauto Didžiojo un-te Kaune, Bazelio ir Ziuricho universitetuose Šveicarijoje 1936-1940. Vedęs Adelę Ivaškaitę, slaugę. Į Ameriką atvyko 1951. Lietuvių veikloje pasireiškė: Klaipėdoje moksleivių Aušros Draugijoje 1928-34, Lietuvių Evang. Bažnyčios choro vedėjas, Lietuvių skautuose 1927-34; Mažosios Lietuvos Lietuvių Studentų Draugijoje Kaune 1934-36; Lietuvių Evangelikų Liuteronų Bažnyčios išeivijoje vicesenjoras 1947, Lietuvių skautų Sąjungos evangelikų dvasios vadovas 1955., L.B JAV Tarybos narys, Tėviškės Lietuvių Evangelikų Liuteronų Bažnyčios Čikagoje klebonas 1951, Lietuvių Evangelikų Spaudos Centro Tarybos narys 1961, Lietuvių Pasaulio Evangelikų Tarybos narys 1964. Redaktorius leidinių: Lietuviams evangelikams — Palydovas, Lietuvių Evangelijos Žodis 1951-55 ir Lietuvių Ev. Liut. Svečias 1955. Dalyvavo Pasaulio Bažnyčių Tarybos suvaž. Oxforde, Anglijoje 1937, Pasaulio Liut. Suvaž. 1957 Minneapolyje, Minn., Pasaulio Liut. Suvažiavime Helsinkyje, Suomjoje 1963.

Tulys, Antanas, gimė 1898 Šeduvoje, Panevėžio aps. Į Ameriką atvyko 1913. Bendruosius mokslus ir literaturą studijavo Valparaiso un-te 1916-1922 ir buvo lietuvių kalbos ir literatūros mokytojas. Vėliau 1923-1924 lankė vaistininkų mokyklą ir gavo provizoriaus diplomą. Ilgus metus turėjo vaistinę Brighton Parke, Čikagoje. Buvo Moksleivių Kelių redaktorius 1921-1924, redagavo Sandarą 1924-1926 ir reiškėsi beletristikoje. Išspausdino nemaža novelių Lietuvos ir Amerikos laikraščiuose ir žurnaluose. Atskirai knygomis išėjo: Aš bučiavau tavo žmoną, novelės, Spaudos Fondo 1936 išleista ir premijuota. žingsniai, Sandaros išleista 1926, Mūsų kelias ir Jau tik per sapną — dramos, Kultūros išleistos 1928, Tūzų klubas — novelės, Terros išleistos 1961. Priklauso Lietuvių Rašytojų Draugijai. Vedė Faustiną Ragutytę.

Tumasonis, Petras, gimė 1875 8. 23 Lapšių k., Seirijų bls., Alytaus aps. Išėjo Seirijų pradž. mokyklą ir Seinų vidurinę. Suvalkuose privačiai mokėsi ir ruošėsi stoti į gimnaziją. Tarnaudamas rusų kariuomenėje

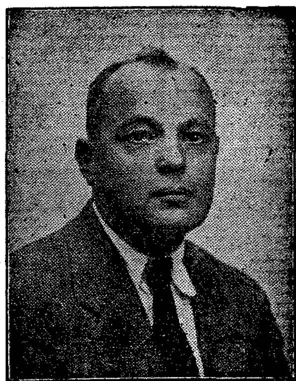
Liepojoj, leido savo kaimo jaunimui ranka rašomą laikraštį Vardas Kataliko, slapyvardžiu Petrukas iš L. 1897-1898. Amerikon atvažiavo 1901. Žvaigždės redaktorius 1902-3; Kataliko red. 1903-16, slap. P. Brandukas; Dagio redakt. 1909-10; Draugo red. štabo narys 1918-1943. Petras Tumasonis buvo vienas senesniųjų Amerikos lietuvių spaudos darbuotojų, pradėjęs dirbti prie kun. Varnagirio leidžiamos Žvaigždės. Parašė knygas: Chrestomaitja, I dalis 1904, 152 psl., II d., 1906, 212 psl., III d., 1908, 139 psl., Apsirikimų Komedija, slapyv. Lapšiaus Vaikas 1907, 22 psl., Kaip Atrodo Suv. V. Amerikoje 1907, 35 psl., Katorga 1907, 18 psl. Išvertė: Užkeiktą Urvą 1904, 288 psl., Apie Rūkymą 1907, 23 psl., Ciecorius Domicijonas 1908, Maldos Galybė 1909, Mylėk Artimą 1907, 13 psl., Vėjinis Malūnas 1908, Pūščios Dvasia 1906, 237 psl., Flamarijono Dangus 1907, 193 psl. ir Trys Keleiviai 1905, 92 psl.

Ūkelis, Kazimieras, gimė 1889. 7. 4 Vartų k., Bartininkų par., Vilkaviškio aps. Amerikon atvažiavo 1912 į Leaford, Ill. Dirbo apie 10 metų anglių kasyklose. Į Čikagą atvyko 1920 ir įsisteigė tavernos biznį, kurį išlaikė iki mirties 1965. Ūkelis buvo kultūringas biznierius. Skaitė kelis laikraščius, rėmė lietuvišką veiklą, priklausė Čikagos Lietuvių Draugijai, Suvalkiečių Draugijai ir ExMainierių Klubui. 1961 aplankė Lietuvą. Jo įspūdžiai buvo atspausdinti Naujienose.

Urnežis, Kostas, G., gimė 1894 1. 4 Lygumų m., Šiaulių aps. Ten lankė pradžios mokyklą. Atvažiavo į Ameriką 1913 ir apsigyveno Čikagoje. Dirbo įvairius darbus. Ilgiausiai darbavosi siuvimo pramonėje. Apie 1916 pradėjo lankyti muzikos pamokas pas įvairius mokytojus, mokėsi groti keliais instrumentais. Jam geriausiai patiko koncertina. Ilgesnį laiką turėjo siuvyklą ir valyklą Čikagoje, Floridoj ir Los Angeles. 1947 apsigyveno Kalifornijoje, Los Angeles mieste. 1919 vedė Ane-

lę Gajauskaitę ir susilaukė sūnaus Richardo. Aplankė Lietuvą 1933, 63 ir 65.

Vabalas, Albertas - Leonas Prūseika, g. 1887. 11 10 Daugėlaičių k., Virbalio vls. Baigęs pradžios mokyklą, išvyko į Liepojos gimnaziją, kurią baigė 1907 ir Rusijoje įstojo į St. Peterburgo un-to teisių fakultetą. 1909 rudenį buvo areštuotas ir nuteistas visam amžiui į Sibirą. 1911 iš ten pabėgo ir atvyko į Ameriką. Pasivadino Leonu Prūseika, savo motinos mergautine pavarde. 1912-17 dirbo Laisvės redakcijoje; 1920 -24 redagavo Darbą ir rusų socialistų laikraštį Novij Mir, slapyvardžiu Niemenow; 1931-1936 redagavo Naują Gadynę, o nuo 1936 iki mirties — Vilnį. Išvertė ir parašė knygas: Socializmo Istorija Suv. Valstijose, Morris Hillquit 1918, 449 psl.; Vakarų Europos literatūros istorija, V. M. Fričė; Karolis Marksas ir jo gadynė; Atsiminimai ir dabartis; Karų ir revoliucijų gadynė 1928, 345 psl. ir Vytautas mažasis, 1930, 91 psl. 1915 įsteigė Am. Liet. Darb. Literatūros dr-ją ir joje daug veikė. Kelis kartus aplankė lietuvių kolonijas Amerikoje su prakalbomis. Mirė 1961. 3. 24.

Vaičiūnas, J. kun., gimė 1882 Plokščių par., Šakių aps. Amerikon atvyko 1900 ir kuriam laikui įsikūrė Boston, Mass. Po kelių metų persikėlė Čikagon ir stojo į Valparaiso un-tą, kurį baigė gamtos mokslų bakalauru 1910. Jausdamas pašaukimą į kunigus, įstojo į Niagara Falls, N. Y., seminariją. Įšventintas 1915. Grįžęs Čikagon kurį laiką darbavosi šv. Jurgio par. vikaru. 1918 paskirtas šv. Antano par. klebonu Cicero, Ill., kur ir išbuvo iki mirties. Jo pastangomis šv. Antano parapija pasistatė gražią mūro bažnyčią ir pritaikė antrąjį pastato aukštą par. mokyklai. Ypač pasireiškė labdarybės srityje. Jis buvo Labdarių Sąjungos stambus rėmėjas ir direktorius, ligoninės statymo sumanytojas.

Vaičkus, Juozas, gimė 1885. 4. 16 Tirkšlių vls., Mažeikių aps. Mokėsi Liepojos gimnazijoj, vėliau Petrapilio un-te 1916 Voroneže bei Petrapilyje, susibūrė apie J. Vaičkaus organizuotą

pirmąją lietuvišką teatro mokyklą, o vėliau jo paties įkurtą skrajojantį lietuvišką teatrą. Po poros metų nedidelė grupė atvyko į Vilnių. 1918-19 Vilniuje paskelbus Tarybų valdžią, Vaičkaus trupei buvo išskirtos buvusio Poguliankos teatro patalpos, ir jau po trijų dienų statė pirmąjį spektaklį. 1920 Kaune iš įvairių tuo metu buvusių teatrų, atskirų trupių buvo suorganizuotas nuolatinis teatras. 1920 m. 12. 19 įvyko pirmoji spektaklio — Zudermano Joninių premjera. Tai lietuviškojo profesionalio teatro gimimo diena. Tuo metu teatro direktorium buvo Liudas Gira. Pirmąjį spektaklį režisavo J. Vaičkus, vėliau daug dirbęs, kaip režisierius ir aktorius-auklėtojas. Atvažiavęs į Čikagą įkūrė Dramos studiją, 3325 So. Halsted St., kurioje mėgino paruošti Amerikos Liet. nuolatiniam teatrui artistus. 1925 programoj rašė: Teatras, kurio sezonas tęsis nuo rugsėjo m. 13 iki gegužio m. 1 d., duos kiekvieną nedėldienį nuo 7 v. iki 10 v. vak. Hull House teatre vaidinimus. 1928 buvo paskelbtas Vaičkaus teatro maršrutas lietuvių bažnytinėse svetainėse; tuo pat metu Goodman teatre ėjo šie veikalai: Glušas, Taip mirdavo lietuviai, Klasta ir Meilė ir Mindaugis. Mirė 1935. 4. 7.

Vaitiekūnas, Benediktas, praminėtas Dramos tėvu, pirmą kartą vaidino Rygoje 1896, veikale Abejotina ypata. 1905 atvyko į Čikagą ir vaidino Pilėnų Kunigaikštį. Jis vienas iš Dramatiško Ratelio organizatorių. Buvo to ratelio režisierius, Dramos D-jos ir kt. 1915-16 Bridgeporte Mildos teatre turėjo lietuvišką vodevilių, vaidindamas kiekviename spektaklyje. V. priklausė tik Dramatiškam Rateliui ir Dramos D-jai, bet jis pagelbėdavo ir kitoms teatro grupėms, kurios jo prašydavo. Tai buvo Čikagos teatralas vyras, daugiausia kartų vaidinęs. Kartą jis pareiškė: Aš nelankiau dramos mokyklos, bet ta mokykla man buvo nuolatinis dalyvavimas scenoje prieš publiką. Visur ėjau ir vaidinau veltui. Man kad tiktai vaidinti. Mirė 1944. 1. 14.

Vaitkus, Feliksas, gimė 1907. 6. 20 Čikagoje. Lankė Armour, vėliau Bernard mokyklą. Mokėsi Lindblom ir Parker vid. mokyklose, o po to Čikagos universitete. Nusprendęs būti lakūnu, studijavo March mokykloj, kurią baigęs turėjo lakūno teises. Patekęs į JAV aviaciją, dar toliau mokėsi ir iš jos išėjo leitenanto laipsniu. Įsteigė skraidymo mokyklą Kohler, Wisc., kur dirbo kartu su inž. A. Brodzu. 1935 Amerikos lietuviams

suorganizavus per Atlantą antrą skridimą, Vaitkus buvo pakviestas skristi. Jis skrido per Atlantą į Lietuvą vienviečiu lėktuvu, pavadintu Lituanica II. Bet buvo priverstas nusileisti Airijoje. Kiek vėliau jis baigė savo kelionę ir atskrido į Kauną, kur buvo labai iškilmingai Liet. Vyriausybės ir visuomenės sutiktas. Po II Pas. karo buvo aukštas JAV aviacijos pareigūnas Vokietijoje. Mirė 1956. 7. 25 Wiesbadene, Vokietijoje. Palaidotas Kohler, Wis.

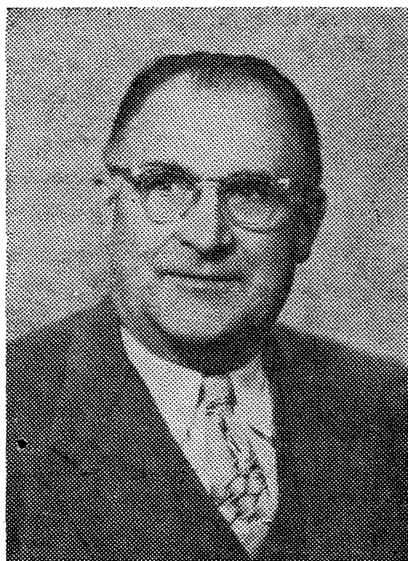
Vaivada, Antanas, yra kilęs iš Philadelphia, Pa., buvusių ten biznierių ir lietuvių visuomenės veikėjų rytinėse valstijose sūnus. Dirbo Naujienų redakcijoje apie 10 metų. Daug pasidarbavo Vaitkaus skridimui į Lietuvą. 1933 buvo Čikagoje vykusios Pasaulinės Parodos Lietuvių Dienos Vykdomojo Komiteto sekretorius. Antrajame Pasaul. kare vien užjūry ištarnavo 32 mėnesius ir didžiąją to laiko dalį tarnavo išgarsėjusio generolo Patton armijoje. Išėjo iš tarnybos pirmo leitenanto laipsniu su Legion of Merit pažymėjimu. Jis vertė lietuvių kalbon Meilės Eleksyrą ir kitus veikalus. Vedė Mildą Baronaitę. Gyvena ir dirba Washington, D. C.

Valaskas, Mykolas, gimė 1872 11. 5. Į Ameriką atvažiavo 1895 į Lawrence, Mass. Čikagon atvyko 1900 ir čia dirbo kaip stalius, o laisvalaikiu mokėsi spaustuvininko amato. 1902 įsigijo spaustuvę. Išspausdino daug visokių knygelių, pasakų, dainų, veikalų teatrui ir kt., viso daugiau 20 knygų. 1907 mėgino leisti mėnesinį laikraštį Svieto Ateitis, išėjo 4 numeriai. Vėliau leido 8 psl. laikraštuką Roselandietį 1921-25, kuris buvo vietinio pobūdžio su biznierių skelbimais. Valgomų daiktų kooperatyvo Roselande organizatorius. Jis buvo vienas iš pirmųjų laisvos minties skelbėjas Roselande. Mirdamas spaustuvę paliko sūnui Algirdui, kuris tęsė spaustuvės darbus. Mi-

rė 1947. Palaidotas Lietuvių Tautinėse kapinėse.

Valinskas, Jurgis, gimė 1885. 4. 22 Pustapėdžių k., Vilkaviškio aps. 1906 atvyko į Čikagą ir čia pradžioje dirbo staliumi, o vakarais mokėsi spaustuvininko amato. 1911 įsigijo mažą spaustuvėlę Chicago Heights. Vėliau persikėlė į Grand Rapids, kur išbuvo 3 metus. 1914 pradėjo dirbti Drauge, o kiek vėliau — Naujienose. 1915 įsigijo nuosavą spaustuvę. Po kiek metų spaustuvės biznį vedė kartu su Kaulakiu, o nuo 1922 vėl vienas. Paaugus sūnui Algirdui, spaustuvėje dirbo abudu. 1934 jis leido mokslo ir kritikos mėnesinį žurnalą Pažangą, jo išėjo 8 numeriai. Taip pat padėjo leisti ir eilę kitų laikraščių. Priklausė Čikagos Liet. Dr-jai, ExMainerių, Kęstučio Pašalp. Klubui, Amerikos Lietuvių Piliečių Klubui ir kt. Mirė 1960. 4. 11.

Valonis, Antanas, J., gimė 1892. 11. 22 Barklainių k., Panevėžio aps. Į Ameriką atvyko 1913 ir apsigyveno Čikagoje. Čia baigė De Paul aukštesniąją mokyklą ir De Paul un-tą 1932. Metropolitan State Banko iždininkas. Veikia įvairiose organizacijose: Ūkininko Draugijos pirm. nuo 1940, Kęstučio Pašalpos klubo pirm. nuo 1947, Čikagos Alto skyriaus ižd. nuo 1946, Čikagos Taup. ir Pask. Bendrovės direktorius ir ižd.

nuo 1946 ir kit. 1902 vedė Oną Deciolaitę.

Vanagaitis, Antanas, gimė 1890. 5. 19 Valių k., Rublelių vls., Šakių aps. Mokėsi Šakių dviklasėje mokykloje. Vėliau mokėsi vargonininkauti. Apie 1907-08 V. paliko tėvus ir išvažiavo į Paežerėlius vargonininkauti. Gyvendamas Paežerėliuose pora vasarų lankė vargonininkų kursus Kaune. 1913 išvažiavo vargonininkauti į Laižuvą, pas kun. J. Tumą - Vaižgantą. Po karo studijavo Drezdeno konservatorijoj. 1921 V. jau vaidino Kauno valstybiniame teatre. Be teatro V. dar dirbo kaip muzikas,

mokytojas ir chorvedys. Jis mokytojavo Saulės Mokytojų Seminarijoje, dėstydamas muziką. Kaune jis parašė Stasį, Dul-dul dūdelę, Aš bijau pasakyt, Mamytę ir Mes be Vilniaus nenurimsim. 1923 Birutės choras V. pakvietė atvykti į Čikagą ir vadovauti chorui. V. su savo bičiuliais Juozu Olšausku ir Viktoru Dineika atvyko į Ameriką 1924. Čia prie jų prisidėjo J. Dikinis. Jie pasivadino Dzimdzi-Drimdzi vardu ir apvažiavo didesnes Lietuvių kolonijas. Vaidino Jovalą ir Laisvą Lietuvą 1924-1931. Su Birutės choru V. dirbo Čikagoje 1925. 1928. 4. 1 V. išleido Margutį. Nuo 1930. 1. Margutis ima vadintis Muzikos, Dainų, Juoko, Teatro ir Visokologijos Mėnraščiu. Nuo 1932 jis virsta dvisavaitiniu, o nuo 1947 vėl mėnesiniu. 1932 J. Bačiūnas išnuomavo Ciceros radijo stotį W.H. F.C. V. lietuviškai radijo valandėlei 12 savaičių, po 15 min. kasdien, sumokėdamas nuomą iš anksto. Po keletos savaičių 15 min. nebeužteko ir teko išnuomoti 30 min., o vėliau dar ilgiau. 1935 jis vedė Liliją Žilvitytę. Mirė 1949. 3. 10. Palaidotas šv. Kazimiero kapinėse. Ant jo kapo pastatytas akmeninis paminklas su iškaltu parašu apačioje: Už dainą, raštą ir žodį dėkinga Lietuvių Tauta.

Varašius - Vare, Bruno, gimė 1890. 8. 23 Alovės dvare, Aleksandro vls., Trakų aps. 1906 atvažiavo pas tėvą į Pittsburghą. 3 metus lankė pradžios mokyklą, o vėliau Pittsburgh Akademiją. Tėvas dirbo banke, todėl ir sūnui 1911 parūpino darbą Dayton, Ohio banke. Dirbdamas lankė vakarines mokyklas. 1914 atvažiavo į Čikagą ir dirbo Naujienose apie 5 metus. 1919 nuėjo dirbti į Lietuvą. Dirbo 1½ metų. 1921 dirbo pas Olševskį, 1923-24 Universal Banke. 1924 išsikėlė į Dayton, Ohio, ir ten išdirbo 8 metus. Bankui subankrotavus, grįžo į Čikagą. Gavo darbą Talman Federal Savings and Loan Assn. Šioje įstaigoje išdirbo 18 metų Acounting Dep., kol sulaukė 65 metų amžiaus. 1916 vedė Joaną Misevičiūtę. Išauklėjo sunų Algį. Sūnaus prašomas pakeitė savo pavardę iš Varašiaus į Vare. Sūnus buvo radijo ir televizijos pranešėjas.

Vanagaitienė - Žilvičiūtė, Lilija, g. 1898. 9. 1 Panevėžyje. 1909 su tėvais atvyko į JAV. Baigusi Čikagos kolegiją, pradėjo dirbti Naujienų raštinėje.

Dalyvavo Birutės chore (buvo choro sekretorė) ir lietuvių dramos d-jos veikloje. Vedė Margučio žurnalo ir radijo administracinius reikalus. Drauge su Vanagaičiu ruošė populiarias Margučio programas ir dalyvavo Dėdytės - Tetytės vaidinimuose. Ištekėjusi už muziko Antano Vanagaičio, aktyviau įsijungė į lietuvių kultūrinę veiklą, tapdama joje vyro dešiniąja ranka. Buvo gabi artistė. 1928 Vanagaičiui įsteigus žurnalą Margutį ir vėliau pradėjus reguliariai transliuoti lietuvių Margučio radijo programas, ji buvo uoli žurnalo ir radijo valandos programų talkininkė. Vyrui mirus 1949, ji perėmė žurnalo leidimą ir radijo programų tvarkymą. 1964. 12. 28 žuvo automobilio nelaimėje.

Varkala, Juozapas P., g. 1881 11. 27 Girininkų k., Marijampolės aps. Mokėsi Marijampolės gimnazijoj, 1903 baigė Liepojos komercinę mokyklą. Į Ameriką atvyko 1904. Čikagoje tęsė ekonomijos - komercijos mokslus Čikagos un-te 1907 -10 ir gavo Ph. Bakalauro laipsnį. Yra suorganizavęs lietuvių prekybos bendrovę kooperatiniais pagrindais. Ji buvo pavadinta Žvaigždė ir turėjo du skyriu Čikagos priemiesčiuose. Šioje bendrovėje V. ėjo įvairias pareigas. 1910 Internatio-

nal Harvester kompanijos buvo pasiųtas į Rusiją. Gyveno Maskvos priemiestyje ir ėjo žemės ūkio mašinų fabriko, 5,700 darbininkų, kontrolieriaus pareigas. 1918 fabriką komunistų valdžia nusavino. Už poros metų jis grįžo į Čikagą. 1922 įsteigė ir vadovavo savo viešosios atskaitomybės (CPA) įstaigai Čikagoje. Nuo 1928 ėjo Lietuvių Taupymo ir Skolinimo Bendrovių Lygos sekretoriaus pareigas. Po depresijos, jo pastangomis gauta Federalinės valdžios apdrauda indėliams lietuvių bendrovėse ir todėl jų turtas dabar viršija 200,000.000 dol. sumą. V. buvo Amerikos Lietuvių Ekonominio Centro organizatorius, Lietuvių Prekybos Rūmų sekretorius, reikalų

vedėjas ir direktorių Tarybos narys. Pasaulinėje Parodoje Čikagoje lietuvių skyriaus vicepirmininkas, SLA finansų komisijos pirmininkas ir įstatų komisijos narys. 1955 suorganizavo Amerikos Lietuvių Istorijos Draugiją. Čikagos Lietuvių Prekybos Rūmų vardu išleido knygą Ekonominės studijos.

Vedė žmoną Huldah Nykanen. Užaugino sūnų Juozą ir dukrą Helen. Mirė 1965. 6. 1.

Varnas, Adomas, dailininkas, g. 1879. 11 Jonišky, Šiaulių aps., baigė Joniškio pradžios mokyklą, mokinosi Mintaujos gimnazijoj, o 1897 įstojo Kauno kunigų seminarijon. Po 3½ m. pasirinko dailininko kelią. 1900 išvyko į Petrapilį, kur 3 m. lankė dailės mokyklas, vėliau išvyko į Krokuvą, studijavo Imp. dailės akademijoj, po to studijavo Šveicarijos dailės akademijoj, kurią baigė 1908 aukščiausiu laipsniu, gyveno ir dirbo Galicijoj, o 1913 5 grįžo Lietuvon ir apsigyveno Vilniuje. Čia jis dirbo ne tik menininko, bet ir visuomenininko darbą. Dalyvavo liet. meno parodose nuo 1908, yra sukūręs daug tapybos kūrinių, bet dirbo ir pedagoginį darbą, rinko tautodailę, ypač medinių kryžių fotografijas. 1944 iš Lietuvos atvyko į Dresdeną, o vėliau 1949 į JAV, Čikagon. 1957 įsikūrė savuose namuose, kur atsidėjęs kuria ir padeda įsikūrusiai A. L. Montessori vaikų aukl. dr-jai. 1955. 3. 19 Čikagoje surengta plati apžvalginė V. dailės darbų paroda ryšium su jo 75 m. ir jo kūrybinės veiklos 50 m. sukaktimis. 1959. 11. 14 buvo surengta jo sukaktuvinė 80 m. paroda. Liet. Meno Kūrėjų dr-jos pirm. 1920-23, Liet. Dailininkų Dr. steigėjas 1932. Čikagoje Čiurlionio galerijos steigėjas.

Vilis, Juozas F., g. 1881. 10. 15 Kamajų km., Rokiškio aps. Amerikon atvyko 1907. Jau Lietuvoje Vilis simpatizavo socialistams, kurie jo apylinkėje buvo gana veiklūs, kvietė jaunimą kovon prieš caro valdžią, už Lietuvos savivaldą. Amerikon atvažiavęs tuojau prisijungė prie Lietuvių Socialistų Sąjungos ir visą laiką buvo šios organizacijos narys. Vilis priklausė Čikagos Lietuvių Draugijai, SLA kuopai, ir buvo kelių kultūrinių Čikagos lietuvių organizacijų narys. Jis buvo kelių organizacijų valdybos narys. Mirė 1945. 2. 27.

Visbaras, Antanas, g 1880. 3. 1 Ruzgių k., Svedasų par. Sulaukęs 15 metų amžiaus, išvažiavo į Peterburgą. Dalyvavo lietuvių veikloje. Keletą kartų

vaidino. Kartą vaidino dramoj Mindaugis, drauge su dr. Grigaičiu. 1906-109 sėdėjo Peterburgo kalėjime už politinę veiklą. Priklausė Liet. Sacialdemokratų Partijai. 1909 atvyko į Ameriką ir apsigyveno Čikagoj. Pardavinėjo siuvamas mašinas, o 1912-1932 buvo žemės ir namų pardavimo biznyje. Priklausė Tėvynės Mylėtojų Draugijai, Liet. Socialistų Sąjungai ir SLA. 1917 vedė Pranę Kuzmickaitę. Susilaukė dukros Silvijos.

Vitkauskas, Z., g. 1890 Merkinės m., Trakų aps., Vilniaus krašte. Į Ameriką atvyko 14 m. amžiaus. Pirmiausia mokėsi vakarinėse mokyklose Worcester, Mass., o paskui išvažiavo į Valparaiso un-tą, kur išbuvo 9-rius metus. Baigė chemijos mokslo kursą. Kurį laiką un-te mokė studentus lietuvių kalbos. Paskui apsigyveno Čikagoje, dirbo vaistinėse. Nuo dr. Šliupo perėmė žurnalą Laisvąją Mintį, bet išleido tik keletą numerių. Čikagoj buvo suorganizavęs savo teatro trupę. Pastatęs keletą veikalų, mirė 1916. 4. 9.

Vitkus, Izidorius S., g. 1888 Kalkėnų parap. ir mokėsi Kalkėnų pradžios mokykloje. Atvažiavo į Ameriką apie 1905, į Čikagą pas seserį. Dirbo įvairius darbus, o vakarais ėjo į mokyklą. Susitaupęs pinigų, išvyko į Valparaiso un-tą. Gavęs braižybos diplomą, apsigyveno Čikagoj ir dirbo kaip braižytojas. Apie 1917 prisidėjo prie Vilijos bendrovės, atpirkdamas Mykolo Dūdos dalį. 1922 išpirko Jono Biežio dalį, o likusį biznį pasidalino su Petruliu. 1957 pasitraukęs iš biznio, nuvažiavo į St. Petersburg. Mirė 1959. 10. 18. 1911 buvo vedęs Pranę Marozaitę. Susilaukė keturių sūnų: Kęstučio, Algirdo, Vytauto ir Rymanto.

Venskiūtė - Bernarda Marija, šv. Kazimiero Kongregacijos vienuolė, g. 1902. 12. 9 Batakiuose, 6 mėn. amžiaus atvyko su tėvais į JAV. Lankė bent šešias įvairias muzikos mokyklas ir įgijo platų ir gilų muzikinį išsimokslinimą. Muzikos dalykų mokytoja Šv. Kazimiero Akad. ir vėliau — Maria aukšt. mok. Čikagoje. Ses. Bernarda yra kompozitorė: parašė simfoniniam orkestrui du lietuviškų šokių popuri, simfonietą, rapsodiją, varijacijas styg. kvartetui, 2 mišias ir daug dainų bei giesmių. 1956 Dainų Šventės Čikagoje skelbtame dainos konkurse Bernardos dainai Vakaras Tylus pripažinta pirmoji premija.

Waitkus, Jonas P., dr., g. 1918 Ciceroje. Medicinos mokslus baigė Loyolos un-te, o interno praktiką atliko Cook County ligoninėje. Dėsto mediciną Stritch medic. mokykloje, Loyola un-te, Yra chirurgijos štabo narys Mercy ligoninėje ir chirurg. konsult. šv. Kryžiaus ir Hines ligoninėse, 1960 buvo išrinktas vyriausiu chirurgu St. Bernard ligoninėje Čikagoje. Priklauso prie American College of Surgeons, World Medical Association ir American College of Chest Physicians.

Well, Alfonsas, F., ad. g. 1916 Čikagoje, Brighton Parke. Lankė Lindblom ir Šv. Ritos vidur. mokyklą. Washingtone baigė George Washington un-to teisių skyrių 1939. 1940-1944 buvo Federalinio Investigacijos biuro pareigūnas. Prieš išrenkant Čikagos Municipalinio teismo teisėju 1952, vertėsi privačia advokatūros praktika. 1952 buvo išrinktas teisėju į vietinį teismą, o 1954 perrinktas 6 metų terminui. 1959. 12. 7 jis paskirtas trafiko teismo pirmininku. Priklauso Dariaus-Girėno postui, Lietuvių Prekybos Butui, Kęstučio klubui, Lietuvių Advokatų dr-jai, Čikagos teisininkų dr-jai, American Bar Association ir kt. organizacijoms.

Vilkas-Wilkevičius, Klemensas, g. 1882 Šiloniu dv., Kėdainių aps. Jaunas atvyko į Ameriką. Susitaupęs kiek pinigų, nupirko auksinių daiktų parduotuvę ir daugelį metų joje prekiavo. Atvažiavęs Čikagon, jis visą laiką veikė ir kultūrinėje srityje. Darbavosi SLA 36-je kuopoje, Sandaros 25-je kuopoje, Žiburėlio dr-joje ir kit. Buvo dr. Šliūpo paminklui statyti iždininkas. Mirė 1956. 9. 24. Palaidotas Lietuvių Tautinėse kapinėse.

Yasus, Vytold, C., g. 1923. 4. 29 Čikagoje. Studijavo Čikagos, Pensilvanijos ir Harvardo universitetuose, įsigydamas bakalauro laipsnį 1943, magistro —

1946 ir daktaro — 1949. 1950 pradėjo profesoriauti De Paul un-te. Buvo Lietuvių Prekybos Rumų direktorius 1952. Kolumbo vyčių Mundeleino kuopos narys; viešosios atskaitomybės ir mokesčių patarėjas - advokatas. Vedė Josephine Zizas, gim. 1924. 7. 31.

Žadeikis, Povilas, g. 1887. 3. 14 Pareškėčio k., Varnių vls., Telšių aps. Jis buvo jauniausias iš 7 šeimos narių. Mokėsi Palangos progimnazijoje, o vėliau įstojo Mintaujos gimnazijos 5-ton klasėn. Dalyvavo slaptose kuopelėse, kuriose buvo studijuojama lietuvių kalba, literatūra, istorija, geografija. Baigęs gimnaziją, lankė Petrapilio un-tą. Atitarnavęs kariuomenėje, pradėjo dirbti liet. visuomeninį darbą. Iki 1918. 12. 19 buvo Vilniaus Liet. Tarybos repatriac. k-to Leningrade gen. sekr. 1918. 12 sugrįžo į Lietuvą. Kaune stojo į Lietuvos kariuomenę ir ėmė organizuoti Elektrotechnikos batalijoną. Nuo 1919 7. 21 iki 10. 9. buvo krašto apsaugos ministeris M. Sleževičiaus kabinete. 1920-21 paskirtas Lietuvos Misijos nariu ir karišku įgaliotiniu Amerikai. Grįžęs iš Amerikos, paskirtas Krašto apsaugos min-jos atstovu deryboms su Vokietija 1922, o kitais metais pasiųstas į Prancūziją kaip Lietuvos Karinės misijos narys. 1923 buvo paskirtas Čikagos konsulu. Čia išbuvo iki 1928. 2. 1. Po to buvo Lietuvos gen. konsulu New Yorke iki 1935. 7. 1. Vėliau pakeltas Lietuvos Nepaprastu Pasiuntiniu ir Įgaliotu Ministeriu Washingtone. Čia ištarnavo iki mirties 1957. 5. 11.

Zalatoris, Antanas J., g. 1890 Barklainių k., Ramygalos vls., Panevėžio aps. Iš Lietuvos atvažiavo į Čikagą ir čia darbavosi visą laiką kultūros dirvoje. Priklausė SLA 36 kp., buvo jos pirm. daugelį metų; SLA 6 apskričio pirm., priklausė Liet. Prekyb. Rūmams, Dariaus-Girėno 271 postui, Teisybės Mylėtojų dr-jai, Simano Daukanto dr-jos pirm. Daugelį metų turėjo taverną. Mirė 1962. 3. 25.

Zekas, Charles, g. 1889 Žekų k., Rokiškio aps. Į Ameriką atvyko 1907, 18 metų amžiaus. Pagyvenęs New Yorke, persikėlė į Čikagą. Lietuvoje baigė pradžios mokyklą. Čikagoje tuoj pradėjo lankyti vakarinius kursus; išmoko anglų kalbos ir namų pardavėjo profesijos. Šioje srityje jis dirbo daugelį metų. Nuo 1939 yra Brighton Savings and Loan Assn. b-vės sekretorius.

Žimontas, Antanas, dr., g. 1882. 10. 10 Paraudžio k., Kražių vls. Baigė Kražių 3-klasę

mokyklą. Amerikon atvažiavo 1900. Apsigyvenęs Čikagoje, čia lankė vakarinę mokyklą ir Lewis institutą. Vėliau perėjo į Illinois un-tą, kurį baigė 1907 Dentister. laipsniu. Buvo Tėvynės Mylėtojų Draugijos pirmininkas 1914-1920, Tautiškos partijos, vėliau Sandaros, narys-kūrėjas, yra pasirašęs Sandaros chartoje drauge su Balučiu, Kybartu, dr. Drangeliu ir A. Rimka, Sandaros centro pirm. 1925, Politinio Iždo iždininkas 1920-1921, Lietuvių Dienos 1916. 11. 1. komiteto iždininkas, surinkta apie 28,000 dol. aukų, Lietuvių Nepriklausomybės Fondo iždininkas 1920, ilgametis SLA narys ir darbuotojas, buvęs SLA Apšvietos komisijos narys, Lietuvių Daktarų Draugijos narys. Masonas. Vedė Julę Eudeikytę. Mirė 1966.

Žiūronas, Juozas, g. 1889. 4. 1 Kibarčių k., Gruzdžių vls. Pradžios mokyklą lankė Gruzdžiuose, šiaulių aps. Mokėsi griežti smuiku, armonika ir dalyvavo chore. 1907 atvyko į Ameriką, Philadelpriją. Ten buvo Tėvynės Mylėtojų dr-jos choro mokytojas. Vėliau šitas choras pasivadino socialistų kuopos choru. Išsikėlęs gyventi į Pittsburghą, Pa., mokino dainuoti Birutės ir Aido chorus. Ten pat mokė ir tris socialistų chorus. 1918 išvažiavo į Bostoną ir ten mokino socialistų chorą. 1921 sugrįžo į Philadelphiją, dirbo su Tautiško klubo vyrų choru ir apie 2 metus vedė mišrų chorą Daina. 1923 atvyko į Čikagą, kur mokino Aido, Kanklių ir Cicero Liuosybės chorus. Nuo 1931 išvažiavo į Detroitą, kur mokino Aido, Detroito Lietuvių Liuosybės chorus ir davė radijo programą per 3 metus. 1937 vėl sugrįžo į Čikagą ir mokino dainuoti Jaunosios Birutės ir Kęstučio chorus. ž. išleido 5 numerius Skambantis Balsas. Visą laiką mokino dainavimo ir piano. Turi apie 500 anglų ir lietuvių kalba parašytų gaidų solo ir chorams.

Zizas, Matas, g. 1889 Martiniškių k., Panevėžio vls., Rokiškio aps. Į Ameriką atvyko 1913. Apsigyveno Čikagoje. Pradžioje dirbo įvairius darbus, o po 10 metų perėjo į namų statybą ir dirbo kaip kontraktorius. Priklausė Šv. Vardo dr-jai Marquette Parke, Columbus vyčiams, Mundelein kuopai (turėjo IV-tą laipsnį) ir Lietuvos Vyčiams. Buvo šv. Kazimiero seselių rėmėjų draugijos amžinas narys, priklausė Lietuvių Prekybos Rūmams, buvo Standard Federal taupymo ir skol. b-vės direktorius. 1923 vedė Ksaveriją Klimaitę. Susilaukė sūnaus Alberto ir dviejų duk-

terų — Josefinos ir Eleonoros. Mirė 1960. 7. 13.

Zolp-Zolpys, Jonas, g. 1887. 2. 22 Mickių k., Kelmės vls., Raseinių aps. 1903 atvyko į Ameriką. Vakarais mokyklose mokėsi anglų kalbos. 1909 baigė pramonės mokyklą, iki 1911 mokėsi teatro studijoje, kur baigė dramos ir mimikos kursą. Savo balsą lavino Amer. Muzikos konservatorijoje, o vėliau, būdamas Valparaiso un-te, ėmė ir muzikos harmonijos ir kompozicijos kursą. 4 mt. dirbo Elijošiaus banke, buvo namų pardavimo Real Estate biznyje, namų statyboj ir kit. Būdamas energingas ir gabus, dirbo ir visuomenės darbą, ypač teatro srityj. Pradžioje veikė su lenkais, bet nuo 1910 prisidėjo prie Lietuvių Jaunimo Ratelio. Z. buvo ten vaidintojas, režisierius ir dainininkas, keliolikos draminių veikalų autorius, kuriuos statė ne tik Jaunimo Ratelis, bet net ir Lietuvoj. Suorganizavo vyrų chorą Lietuvių Harmonijos Dainoriai, buvo to choro vedėjas. Jo išspausdinti veikalai yra šie: Valkata, Du Broliai, Našlaičiai, Svetimos Plunksnos, Gudri Našlė, Kūmučių Rojus ir Be Vardo. Rankraščiuose: Kalvio Duktė, Gatvių Vaikai, Pabėgėlis, Lietuvis Daktaras, Plumberis Advokatas, Dėdės Palaikai, Čigonai Razbaininkai, Raštinė, Vagiliai, Kas tam Kaltas ir Ingomaro vertimas. Vieną veikalą parašė anglų kalba. Iš viso 19 veikalų, vienas vertimas, keletą turi pradėjęs.

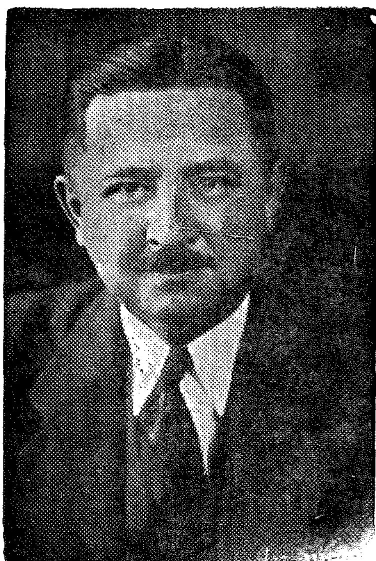
Zolpis, Silvestras, g. 1892. 3. 19 Stulgių k., Kražių vls. 1910 atvažiavo į Ameriką, Omaha, Nebr., kur jaunystėje veikė kultūrinėje srityje. Priklausė Birutės chorui, SLA ir kit. Į Čikagą atvyko 1914. Dirbo prie dailydžių. Savo biznį pradėjo 1933, dirba medžio duris, langus ir kit.

Zolpienė, Marija, g. 1898. 8. 28 Čikagoje. 1902-3 drauge su motina lankėsi Lietuvoje. Sugrįžus lankė Šv. Jurgio parap. mokyklą, o vėliau — vidurinę. 1913 įstojo į Birutės chorą, vėliau į Laisvos Jaunuomenės chorą. 1914 įsirašė į Lietuvių Socialistų Sąjungos 4 kuopą, Dramatišką Ratelį, kuriame daug vaidino, o Apšvietos Draugijoje jau darbuojasi apie 40 metų, kur apie 10 metų buvo jos pirmininkė; Sandaroj ir Tėvynės Mylėtojų Draugijoje — 45 metai. Ji veikė progresyviams studentams remti Žiburėlio Dr-joje, Lietuvių Moterų Globos komitete, pirmoji sumanytoja pakeisti Auburn gatvę į Lituanica, mūsų transatlantinių lakūnų atminimui. Buvo vaidintoja, monologų sakytoja, deklamuotoja, o 1914 ištekėjo už Silvestro Zolpio. Užaugino sūnų Algirdą ir dukrą Dalią.

Zolpytė-Ondrick, Dalia, g. 1929. 9 Čikagoje. Pradžios ir aukštesnį mokslą ėjo Čikagoje: 3 metus lankė Wilson Jaun. Kolegiją. Paskui metus mokėsi pas prof. dailininką Igną Šlapelį ir De Paul universitete, o po to įstojo į Meno Institutą. 1955. 6. 11. baigė Čikagos Meno Institutą ir gavo meno mokytojos teises — Master of Art Education. Vėliau ji mokytojavo Thornton Township aukštesn. mokykloje ir kolegijoje dėstė meną.

Zuris, John T., teisėjas, g. 1898. 5 Pittston, Pa. Persikėlęs į Čikagą lankė YMCA vakarinę mokyklą, o vėliau De Paul un-tą. Teisės mokslą baigė Kent College of Law. Vertėsi advokato praktika. 1936. 11 buvo išrinktas teisėju. Po to kelis kartus buvo perrinktas, kol 1956 baigė tarnybą ir išėjo i pensiją. Priklausė Amer. Liet. Advokatų Susivienijimui ir buvo jo pirmininkas. **Buvo Lietu-**

vių Prekybos Rūmų prezidentas 1936-1937, šių rumų garbės narys.

Žymantas, Antanas, g. Užnėnų k., Užvenčio par., Šiaulių aps. Pradėjo mokslą kaime pas Povilą Višinskį. Vėliau mokėsi Šiauliuose. Tarnavo rusų kariuomenėje. Jau buvo atsitarnavęs. Gavęs žinią, kad kilo japonų ir rusų karas, ir jam tuojau teks grįžti į kariuomenę, išbėgo į Ameriką. Pradžioje buvo apsigyvenęs So. Bostone, dirbo prie Tėvynės. 1911 Lietuvių Socialistų Sąjungos Pildomasis Komitetas pakvietė ž. administratorium. Pabuvęs prie Kovos virš 3 metų, ž. paprašė Pild. Kom., kad jam pakeltų algą. Jis gaudavo tuo laiku po $15.00 per savaitę. K-tas nesutiko. ž. rezignavo ir išvažiavo į Valparaiso un-tą studijuoti odontologijos. Mokslus baigė, bet nepraktikavo. Dirbo Naujienose iki savo gyvenimo pabaigos. Mirė 1949. 4. 2.

V A R D Y N A S

A

Č

H

K

L

Laužemis, 570

M

N

O

P

R

S

T

W

Y

TURINYS

CHICAGOS LIETUVIŲ ISTORIJOS RĖMĖJAI

Prisidėjo prie Chicagos Lietuvių Istorijos leidimo $25.00 ar stambesne suma šie asmenys ir organizacijos:

Leonas Apolis - Opulskis, dr. Petras Atkočiūnas, Juozas J. Bačiūnas, Jurgis Bagavičius - Bay, Juozas Balčiūnas, Adomas Bernadišius, Mrs. N. Bertulis, Jurgis Borchertas. Kazys Bliza, Brighton Parko Moterų klubas, Elena Bučinskienė, Juozas Budrikas, Adelė Burba, Vincas Čėsna, Chicagos Liet. Suvalkiečių Draugija, Chicagos Liet. Našlių ir Našliukių klubas, Jurgis Cherniauskas, P. Dalan, dr. Tadas Dundulis, S. Einorienė, Garfield Parko Liet. Pašalpos klubas, Juozas F. Gribauskas, Adomas Grigas, Jonas Grinius (Green), Juzė Gulbinienė, Jonas Gustainis, Anelė Jarušienė, Jack L. Jatis - Juozaitis, Mary Jokūbauskas, Jonas Jokubonis, Joniškiečių Labdarybės klubas, dr. Antanas Juozaitis, Juozas Kapačinskas, Jonas Katilius, Katarina Katkevičienė - Jusaitė, Mykolas Kiras, J. A. Krukas, Tadas Kučinskas, Dan Kuraitis, Albinas Laurutanas, Juozas Leppa, Lithuanian Democratic League. Lietuvių Moterų Draugija Apšvieta, Lietuvių Moterų Piliečių Lyga, Lietuvių Tautinės kapinės, Antanina Lukšienė, K. J. Macke - Mačiukas, Feliksas Mackevičius, Justinas Mackiewicz, Petras Mankus, J. C. Markan, Ch. Marozas, Marquette Parko Namų Savininkų Draugija, Antanas Martinonis, Jokūbas Maskoliūnas, Algirdas Mickevičius, Povilas Milasevičius, Povilas Miller, Aleksis Naglis, M. R. Narvid, Ona Navickienė - Jutilaitė. John Pakel - Pakalnis, prel. G. Paškus - Paškauskas, Marijona Pažarskas, V. Petrušionienė, W. Popell, Karolis Požėla, Jonas ir Sofija Puniškai, Vladas Rask - Rasčiauskas, Edith Rimkienė, Albinas Rudinskas, Augustas Saldukas, Ona Salukas, Pranas J. Šeštokas, V. ir O. Šimkai, John J. Sinkus, Frank Stanionis, E. Stasiūnienė, Ch. Suromskis, Sus. Liet. Namų Savininkų Bridgeporte, Ona Švirmickienė, Antanas Tamošunas, Teisybės Mylėtojų Draugija, Ch. Ūkelis, Kostas Urniežis, kun. K. Valatka, J. P. Varkala, Anelė Žabukas.